AVLI GE
LII NOCT.
ATTICÆ.

Gelius
31_2

.13.

12 _ 2 _ 14

I
06130

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Est. 12 Caj. 2. Núm. 5.
2-12-2-5

130

– 130

I
00130

b18629362

-120

[illegible]

Aulo Gelio

Comendador cuyo saber fue tan grande!

2-12-2-9

~~Num. 31. cax. 2. num. 13.~~

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII CAPITVLA PRIMI LIBRI.

Vali proportione: qbusq; collectionibus Plutarchus rōcinatū esse Pythagorā philosophū dixerit: de cōprehendēda corporis proceritate qua fuit Hercules: cum uita inter homines uiueret.

Caput primum. Plutarchus.

Ab Herode Attico cōsulari uiro tēpestiue deprompta in quēdam iactatum & gloriosum adolescentem specie tātū philosophiæ sectatorem: uerba Epicteti stoici: qbus festiuiter a se uero stoico seiūxit uulgus loquaciū nebulonū: qui se stoicos nuncuparent.

Caput secundum. Herodes Atticus.

Quod Chilo lacedæmonius consiliū anceps pro salute amici cepit. Quodq; est circūspecte & anxie considerādū an pro utilitatibus amicorum deliquendū aliquando sit: notataq; inibi: & relata: quæ Theophrastus: &. M. Cicero super ea re scripserunt.

Caput. iii. Chilo præstabilis.

Quā tenuiter curioseq; explorauerit Antonius Iulianus ī oratiōe. M. Tullii uerbi ab eo mutati argutiā. Caput. iiii. Antonius.

Quod Demosthenes rhetor cultu corporis: atq; uestitu ꝓbris obnoxio: īfamiq; mūdicia fuit. Quodq; itē Hortēsius orator ob eiusmodi mūdicias: gestūq; in agēdo histrionicū Dionysiæ saltatriculæ cognomento cōpellatus est. Caput. v. Demosthenem.

Verba ex oratione Metelli Numidici: quam dixit ad populum in censura: cum eum ad uxores ducendas adhortaretur. eaq; oratio quā ob causam reprehensa: & quo contra modo defensa sit

Caput sextum. Multis & eruditis

In hisce uerbis Ciceronis ex oratione quinta in Verrē hāc sibi rem sperant præsidio futuꝝ: neq; mendū esse: nec uitiū. Errareq; istos: q bonos uiolant libros: & futurā scribunt. atq; ibi de quodā alio Cicerōis uerbo dictū: quod probe scriptū perperā mutat̄. & aspera quædā de modulis numerisq; oratiōis: quos Cicero auide sectatus est.

Caput septimū. In oratione.

Historia in libris Phocionis philosophi reperta super Laide meretrice: & Demosthene rhetore. Caput octauum. Phocion.

Qui modus fuerit: quis ordo disciplinæ pythagoricæ: q̄tūq; tēporis imperatum obseruatūq; sit dicendi simul ac tacendi.

Caput nonum. Ordo.

Quibus uerbis cōpellauerit Phauorinus philosophus adolescētē uetuste nimis: & prisce loquentē. Caput decimū. Phauorinus.

Quod Thucydides historiæ scriptor īclytus lacedæmonios in acie nō tuba: sed tibiis esse usos dicit. uerbaq; eius super ea re posita: quodq; Herodotus Haliatem regem fidicinas in procinctu habuisse tradit. Atq; inibi quædam notata de Gracchi fistula cōcionatoria.

Caput undecimum. Auctor.

Virgo Vestæ qd ætatis: & ex quali fāilia: & quo ritu: qbusq; cerimoniis: ac religionibus: ac cognomine a pontifice Maximo capiatur. Et quo statī iure esse īcipiat simul atq; capta est. ꝙq; ut Labeo dicit nec intestato cuiq;: nec eius intestatæ quisq̄ iure hæres est.

Caput duodecimum. Qui de uirgine.

Quæsitum in philosophia est quidnam foret in recepto mādato rectius. Idne omnino facere quod mādatū est an non: nunq̄ etiā cōtra si id speres ei: qui mandauit utilius fore. Superq; ea quæstione expositæ diuersæ sententiæ. Caput. xiii. In officiis.

Quid dixerit: feceritq;. C. Fabricius magna uir gloria: magnisq; rebus gestis: sed familiæ pecuniæq; īops: cum ei samnites tanq̄ īdigēti graue auꝝ donarent: plenumq; odii. Caput. xiiii Iulius Hi.

Quam īportunum uitium sit futilis inanisq; loquacitas: & q̄multis in locis a principibus utriusq; linguæ uiris detestatione iusta culpata sit. Caput quintumdecimum. Qui sunt leues.

Quod uerba istæc Quadrigarii ex annali. iii. Ibi mille hominū occiditur non licentia: neq; poetarum figura: sed ratione certa: & proba grāmaticæ disiplinæ dicta sūt. Caput. xvi. Quadrigarius.

Quanta cum animi æquitate tolerauerit Socrates uxoris ingenium ītractabile. atq; ībi qd. M. Varro ī quadā satyra de officio mariti scripserit Caput. xvii. Xanthippe Socratis.

Quod. M. Varro ī libro primo de ratione uocabulorū. L. Leliū magistrum suum περὶ ἐτυμολογίας nonnullorum uerboꝝ falsa dixisse reprehendit. Quodq; idem Varro in eodem libro furis ἐτυμολογίαν falsam dicit. Caput. xviii. In primo.

Historia super libris sibyllinis. ac de Tarquinio superbo rege.

Caput nonumdecimum. In antiquis.

Quid geometræ dicant græci: quibuſq; oīa iſta latinis uocabulis ap‐pellentur. Caput. uiceſimum. Figuratum.

Quod Iulius Higinus affirmatiſſime contendit legiſſe ſe primū libꝝ .P. Virgilii domeſticū: in quo ſcriptū eſſet. Et ora Triſtia tentantum ſenſu torquebit amaror: nō ꝗ uulgus legeret ſenſu torquebit amaro

Caput uiceſimū primum. Verſus iſtos.

An q cauſas defēdit: recte latineq; dicat: ſupereſſe id quod defendit. Et ſupeſſe proprie quid ſit. Caput. xxii. Irroborauit.

Quis fuerit Papirius prætextatus: quæue iſtius cauſa cognomēti ſit: Hiſtoriaq; iſta omnis ſuper eodē Papirio cognitu iucunda.

Caput. xxiii. Hiſtoria.

Tria epigrammata trium ueterum poëtarum: Neuii: Plauti: Pacuuii quæ facta ab ipſis eoꝝ ſepulchris inciſa ſunt.

Caput uiceſimūquartum. Trium.

Quibus uerbis. M. Varro indutias definierit: quæſitūq; inibi curio‐ſius quænam ratio ſit uocabuli indutiarum.

Caput. xxv. Duobus modis.

Quē in modum mihi Taurus philoſophus reſponderit percontanti an ſapiens iraſceretur. Caput. xxvi. Interrogaui.

CAPITVLA SECVNDI LIBRI.

Vo genere ſolitus ſit philoſophus Socrates exercere patiētiam corporis: deq; eiuſdē uiri patiētia. Caput primū. Inter.

Quæ ratio obſeruatioq; officioꝝ eſſe debeat inter patres: filioſq; ī di‐ſcumbendoq;: ſedendoq;: atq; in id genus rebus domi foriſq;.

Caput ſecundum. Ad philoſophum.

Qua ratione uerbis quibuſdā: uocabuliſq; ueteres īmiſerunt. h. litte‐ræ ſpiritum. Caput. tertium. .H. litteram.

Quam ob cauſam .C. Baſſus genus quoddam iudicii diuinationem appellari ſcripſit: & quam alii cauſam eſſe eius uocabuli dixerunt.

Caput quartum. Cum de.

Quā lepide deſignateq; dixerit Phauorinus philoſophus: qd interſit īter Platonis: & Lyſiæ orationē. Caput. v. Phauorinus.

Quibus uerbis ignauiter: & abiecte Virgilius uſus eſſe dicat: & qd iis qui īprobe dicūt: reſpōdeat. Caput ſextū. Nonnulli.

De officio erga parentes liberorū: deq; ea re ex philoſophiæ libris. ī q‐bus ſcriptū: quæſitumq; eſt: an ſemper in omnibus patris iuſſis obſe‐quendum ſit. Caput. ſeptimum. Quæri.

Quod parum æqua reprehenſio Epicuri a Plutarcho pacta ſit ī ſyllo‐giſmi diſciplina. Caput octauum. Plutarchus.

Quod idem Plutarchus euidenti calūnia uerbum ab Epicuro dictū inſectatus ſit. Caput octauum. In eodem libro.

Quid ſint fauiſſæ capitolinæ. & quid ſuper eo uerbo. M. Varro Ser‐uio Sulpitio quærēti reſcripſerit. Caput. ix. Seruius Sulpitius.

De Sicinio dentato egregio bellatore memoratu digna.

Caput decimum. .L. Sicinium.

Conſiderata perpenſaq; lex quædā Solonis ſpeciē habens primorem iniquæ: iniuſtæq; legis: ſed ad uſum: & emolumentū ſalubritatis pe‐nitus repertam. Caput. xi. In legibus Solonis.

Liberos in multitudinis numero etiam unum filiū: filiāq; ueteres di‐xiſſe. Caput duodecimum. Antiqui oratores.

Quod. M. Cato in libro qui ſcriptus eſt cōtra Tiberiū exulē ſtitiſſes uadimonium per i litterā dicit: nō ſtetiſſes. Eiuſq; uerbi ratio reddita

Caput. xiii. In libro uetere.

Quod antiqtus ætati ſenectæ potiſſimū hīti ſint āpli honores. & cur poſtea ad maritos: & pr̄es iidem iſti honores delati ſint: atq; ibi quæ‐dam de capite legis iuliæ ſeptimo. Caput. xiiii. Apud.

Quod Ceſellius uindex a Sulpitio Apollinari reprehenſus eſt: in ſen‐ſus uirgiliani enarratione. Caput. xv. Virgilii uerſus.

Cuiuſmodi naturā eſſe quarundā præpoſitionū. M. Cicero animad‐uerterit. diſceptatūq; ibi ſuper eo ipſo quod cicero obſeruauerat.

Caput. xvi. Obſeruate curioſeq;.

Quod Phædon ſocraticus ſeruus fuit. ꝗq; item alii cōpluſculi ſerui‐tutem ſeruirent. Caput. xvii. Phædon elidenſis.

Reſcire uerbum quid ſit: & quam habeat ueram & propriā ſignifica‐tionem. Caput. xviii. Verbum reſcire.

Quæ uulgo dicantur uiuaria: id uocabulum ueteres dixiſſe. & quid ꝓ eo. P. Scipio in oratione ad populum. Quid poſtea. M. Varro in li‐bris de re ruſtica dixerit uſurpatum.

Caput. xix. Viuaria quæ nunc dicuntur.

Super eo ſydere quod græci ἁμαξαν: nos ſeptētriōes uocamus. ac de

utriuſq; uocabuli ratione & origine. Caput.xx. Ab Aegina.
De uẽto iapige deq; alioꝝ uẽtoꝝ uocabulis regiōibuſq; accepta a Pha
uorini ſermōibus. Caput.xxi. Apud menſam.
Cōſultatio diiudicatioq; locoꝝ facta ex comœdia Menādri & Ceci-
lii: quæ Plociū īſcripta eſt. Caput.xxii. Comœdias lectita.
De uetere parſimōia: deq; ātiquis legibus ſūptuariis. Caput.xxiii.
Parſmonia apud ueteres.
Quid græci ἀναλογίαν uocant: quid contra ἀνομαλίαν.
Caput.xxiiii. In latino ſermone.
Sermones.M. Frōtonis & Phauorini philoſophi de generibus co-
loꝝ: Vocabuliſq; eoꝝ græcis & latinis. atq; ĩibi color ſpadix & cuiuſ-
mōi ſit. Caput.xxv. Phauorinus philoſophus.
Quid.T.Caſtritius exiſtimauerit ſup Saluſtii uerbis & Demoſthẽis
quibus alter philippū deſcripſit: alter Sertoriū. Caput.xxvi.
Verba hæc.
Nō eſſe cōpertum cui deo rem diuinā fieri oporteat: cū terra moueť
uiribus. Caput.xxvii. Quænam eſſe cauſa.
Apologus Aeſopi phrygis memoratu non inutilis.
Caput .xxviii. Aeſopus ille e phrygia.
Quid obſeruatum ſit in undarum motibus: quæ in mari alio: atque
alio modo fiunt: auſtris flantibus: aquilonibuſq;.
Caput.xxix. Hoc ſæpe.

CAPITVLA TERTII LIBRI.

Væſitum: ac tractatum quam ob cauſam Saluſtius auariciam
dixerit nō animū modo uĩrilẽ: ſed corpus quoq; ipſū effœmi-
nare. Caput primum. Hieme iam.
Quemnam eſſe natalem diem. M. Varro dicat eoꝝ: qui ante noctis
horam ſextā: poſtue eam nati ſunt: Atq; ĩibi de tẽporibus termĩiſq;
dierum: qui ciuiles nominātur: & uſq;quaq; gentiū uarie obſeruāť.
& præterea qd. Q.Mutius ſcripſerit ſuper ea muliere: quā maritus
nō iure uſurpauiſſet: quod rōnẽ ciuilis anni non habuerit.
Caput ſecundum. Quæri ſolitum eſt.
De noſcendis explorandiſq; Plauti comœdiis. Quoniam promiſcue
ueræ atq; falſæ nomine eius inſcriptæ feruntť. Atq; ĩibi ꝙ Plautus in
piſtrino: & Neuius in carcere fabulas ſcriptitarunt.
Caput tertium. Verum eſſe.
Quod.P. Africano & aliis uiris nobilibus ante ætatem ſenectam bar
bam & genas radere patrii moris fuit. Caput.iiii. In libris.
Deliciarum uitiū & mollicies oculorum & corporis ab Arceſilao phi-
loſopho cuidam obprobrata acerbe ſimul: & feſtiuiter.
Caput quintum. Plutarchus refert.
De ui atq; natura palmæ arboris. quod lignum ex ea ponderibus im
poſitis renitatur. Caput.ſextum. Perhercle rem mirandam.
Hiſtoria ex annalibus ſumpta. de. Q.ceditio tri. militū: uerbaq; ex
originibus. M. Catonis appoſita: qbus Cedicii uirtutẽ cū Spartano
leonida æquiparat. Caput ſeptimū. Pulchrum dii.
Litteræ eximiæ conſulū. C. Fabritii & Aemilii ad regẽ pyrrhū a. Q.
Claudio ſcriptore hiſtoriarum in memoriā datæ.
Caput octauum. Cum Pyrrhus rex.
Quis & cuiuſmodi fuerit: qui ĩ prouerbio fertur equus ſeianus. & q̄-
li color equoꝝ ſit: qui ſpadices uocantur. deq; iſtius uocabuli ratiōe.
Caput nonum. C. Baſſus in cōmentariis.
Quod eſt quædā ſeptenarii numeri uis: & facultas in multis naturæ
rebus animaduerſa. de qua. M. Varro in hebdomadibus diſſerit co-
pioſe. Caput.x. .M. Varro in primo.
Quibus & q̄ friuolis argumentis Actius in didaſcalicis utatur: qbus
docere nititur Heſiodum eſſe: q̄ Homerum natu antiquiorem.
Caput.xi. Super ætate Homeri.
Largum atq; auidum bibendi a. P. Nigidio doctiſſimo uiro nouo &
prope modum abſurdo uocabulo biboſum dictum.
Caput.xii. Bibendi auidum.
Quod Demoſthenes etiam tum adoleſcens: cum Platonis philoſo-
phi diſcipulus foret: audito forte Caliſtrato rhetore in concione po-
puli deſtitit a Platone: & ſectatus eſt Caliſtratum.
Caput.xiii. Hermippus hoc ſcriptum.
Dimidium librum legi: aut dimidiam fabulam audiui: aliaq; huiuſ-
modi: qui dicat: uitioſe dicere. eiuſq; uitii cauſas reddere. M. Varro-
nem. Nec quenq̄ ueterum hiſce uerbis ita uſum eſſe.
Caput.xiiii. Dimidium librum legi.
Extare in litteris: perq; hominū memorias tradi: quod repẽte multis

mortem attulit gaudium ingens insperatum interclusa anima: & uim magni nouiq; motus non sustinente.

Caput.xv. Cognito repente.

Temporis uarietas in puerperiis mulierum quænam sit a medicis & philosophis tradita: atq; inibi poetarum quoq; ueterum sup eadẽ re opiniones. Multaq; alia auditu: atq; memoratu digna. uerbaq; ipsa Hippocratis medici ex libro illius sumpta: qui inscriptus est περὶ τροφῆς idest de alimento. Id quoq; esse a grauissimis uiris memoriæ mandatum. Caput.xvi. Et medici & philosophi.

Quod tres libros Plato philolai pythagorici: & Aristoteles pauculos Speusippi philosophi mercati sunt preciis fidem non capienti bus. Caput.xvii. Memoriæ mandatum.

Quid sint pedarii senatores: & quam ob causam ita appellati. quãq; habeant originem uerba hæc ex edicto translatitio consulum. Senatores quibusq; in senatu sententiam dicere licet.

Caput.xviii. Non pauci sunt.

Qua ratione. C. Bassus scripserit parcum hominem appellatum. & quam eius uocabuli causam putarit. & contra quem in modũ: quibusq; uerbis Phauorinus hanc traditionem eius eluserit.

Caput.xix. Apud cœnam Phauorini.

CAPITVLA Q VARTI LIBRI.

Ermo quidam Phauorini philosophi cũ grãmatico iactãtiore factus in socraticũ modũ. Atq; ibi inter sermonẽ dictũ quibus uerbis penus a. Q. Sceuola definita sit: ꝙq; eadem definitio culpata: reprehensaq; sit. Caput primũ. In uestibulo.

Quid differant: & quam uim habeant uocabula ista in edicto ædiliũ. & an eunuchus & steriles mulieres redhiberi possint. diuersæq; super ea re sententiæ. Caput secundum. In edicto.

Quod nullæ fuerint rei uxoriæ actiones in urbe roma ante Carbilianum diuortium. Atq; inibi quid sit pellex.

Caput tertium. Memoriæ traditum est.

Quid Seruius Sulpitius ĩ libro: qui est de dotibus: scripserit de iure atq; more ueterꝝ spõsaliorꝝ. Caput.iiii. Sponsalia in ea.

Historia narrata de perfidia aruspicum hetruscorꝝ. ꝙq; ob eã rẽ uersus hic a pueris romæ urbe tota cantatus est. Malũ consiliũ consultori pessimum. Caput.v. Statua romæ.

Verba ueteris senatuscõsulti ista: quo decretũ est hostiis maioribus expiandum: quod in sacrarium hastæ martiæ mouissent. Atque ibi enarratum quid sint hostiæ succidaneæ. Quid item tẽpora præcidanea. & quid Capito Atteius ferias quasdã præcidaneas appellauit.

Caput sextum. Vt terram.

De epistola Valerii Probi grãmatici ad Marcellũ scripta: super accentu nominũ quorũdã punicorꝝ. Caput.vii. Valerius.

Quid. C. Fabritius de Cornelio Ruffino hoĩe auaro dixerit. Quẽ cũ odisset: inimicusq; esset: designandum eum consulem curauit.

Caput octauum. Fabritius Lucinus.

Quid significat proprie religiosus: & in quæ diuerticula significatio istius uocabuli flexa sit. & uerba Nigidii Figuli ex commentariis eius super ea re sumpta. Caput nonũ. Nigidius Figulus.

Quid obseruatũ de ordine rogandarꝝ sententiarꝝ: iurgiorꝝ quoq; ĩ senatu. C. Cæsaris consulis: & M. Catonis diẽ dicendo eximentis.

Caput.x. Ante legem quæ nunc.

Quæ qualiaq; sint: quæ Aristoxenus quasi magis cõperta de Pythagora memoriæ cõmendauit. & quæ Plutarchus in eũdẽ modũ de eodem Pythagora scripserit. Caput.xi. Opinio uetus falsa.

Notæ & animaduersiones censoriæ in ueteribus monumentis repertæ memoria dignæ. Caput.xii. Si quis agrum suum.

Quod incentiones quædã tibiarꝝ certo modo factæ ischiacis mederi possunt. Caput.xiii. Creditum hoc a plerisq;.

Narratur historia de Hostilio mancino ædili: & Manulia meretrice. uerbaq; decreti tribunorꝝ: ad quos a Manulia prouocatum est.

Caput.xiiii. Cum librum nonum.

Defensa a culpa sententia ex historia Salustii: quã inimici antea cũ ĩsectatione maligne reprehenderunt. Caput.xv. Elegantia.

De uocabulis quibusdã a Varrone & Nigidio contra quotidiani sermonis consuetudinẽ declinatis. atq; inibi id genus quædã cũ exẽplis ueterum relata. Caput.xvi. M. Varronem.

De natura quarũdã particularꝝ: quæ præpositæ uerbis intendi: atq; produci barbare: atq; inscite uidentᷣ: exemplis rõnibusq; plusculis disceptatũ. Caput.xvii. Lucilii ex.

De africano ſuperiore ſumpta quædam ex annalibus memoratu di-gniſſima. Caput.xviii. Scipio africanus antiquior.
Quid.M.Varro in longa hiſtoria ſcripſerit de moderãdo uictu pue-rorum impuberum. Caput.xix. Pueros impuberes.
Notati a cenſoribus: qui audientibus iis dixerant ioca quædã intépe-ſtiuiter. Ac de eius quoq; nota deliberatũ: qui ſteterat forte apud eos oſcitabundus. Caput.xx. Inter cenſorias.

CAPITVLA Q VINTI LIBRI.

Vod Muſonius philoſophus reprehendit ĩprobauitq; lau dari philoſophum diſſerentem a uociferantibus: & in laudãdo ge-ſtientibus. Caput primum. Muſonium philoſophum.
Super equo Alexandri regis: qui Bucephalas appellatus eſt. Caput ſecundũ. Equus alexandri.
Quæ cauſa: quodq; initiũ fuiſſe dicatur: Protagoræ ad philoſophiæ litteras adeundi. Caput tertium. Protagoram uirum.
De uerbo duodeuiceſimo: quod uulgo ĩcognitũ ẽ: a uiris doctis mul-tifariam in libris ſcriptũ eſt. Caput.iiii. Apud ſigillaria.
Cuiuſmodi ioco cauillatus ſit Antiochũ regem pœnus annibal. Caput quintum. In libris ueterum.
De coronis militaribus: quæ ſit earũ triũphalis: quæ obſidiõalis: quæ ciuica: quæ muralis: quæ caſtrenſis: quæ naualis: quæ oualis: quæ o-leagina. Caput ſextum. Militares coronæ. (Plinii)
Perſonæ uocabulum q̃ lepide interpretatus: quãq; eſſe uocis eius ori-giné dixerit. C. Baſſus. Caput.vii. Lepide mehercle.
Defenſus error a Virgilii uerſibus: quos arguerãt Iulius Higinus grã-maticus. Et ibidem quid ſit lituus: & etymologia uocis eius. Caput octauum. Ipſe quirinali lituo.
Hiſtoria de Crœſi filio ſumpta ex Herodoti libris. Caput nonum. Filius Crœſi regis.
De argumentis: quæ græce αντιστρέφοντα appellãt: á nobis recipro-ca dici poſſint. Caput decimum. Inter uitia.
Biantis de re uxoria ſyllogiſmũ nõ poſſe uideri αντιστρέφοντα. i. re-ciprocum. Caput.xi. Exiſtimauit quidam.
De nominibus deorum populi romani Diiouis: & Veiouis. Caput.xii. In antiquis ſpectationibus.
De officiorum gradu atq; ordine moribus po. romani obſeruato. Caput.xiii. Seniorum hominum.
Quod Appion doctus homo: qui polyhiſtor appellatus ẽ: uidiſſe ſe romæ ſcripſit recognitioné inter ſeſe mutuam ex uetere amicitia ho-minis & leonis. Caput.xiiii. Appion qui.
Corpus ne ſit uox an αξώνατον: ideſt incorporeum uarias eſſe phi-loſophorum ſententias. Caput.xv. Vetus: atq; perpetua.
De ui oculorum. atq; uidendi rationibus. Caput.xvi. De uidendi ratione.
Quam ob cauſam dies primi poſt calendas: nonas: idus: atri habeãt & cur diem quoq; quartũ ante calẽdas: uel nonas: uel idus: quaſi reli-gioſum pleriq; uitant. Caput.xvii. Verrius Flaccus.
In quo: & quantum differat hiſtoria ab annalibus. Superq; ea re uer-ba poſita ex libro rerum geſtarum Sempronii Aſellionis primo. Caput.xviii. Hiſtoria ab annalibus. (Hiſtoria · Annalis)
Quid ſit adoptatio: quid item arrogatio: q̃tũq; hæc inter ſe differãt. uerbaq; eius: quæ qualiaq; ſint: q in liberis arrogandis ſuper ea re po-pulum rogat. Caput.xix. Cur in alienam.
Quod uocabulũ latinũ ſoloeciſmo fecerit Capito Aſinius. Quid au-tem ipſum appellauerint ueteres latini. Quibuſq; uerbis ſoloeciſmũ definierit idem Capito Aſinius. Caput.xx. Soloeciſmus.
Pluria qui dicat: & compluria: & compluries non barbare dicere: ſed latine. Caput.xxi. Pluria forte.

CAPITVLA SEXTI LIBRI.

Vẽadmodũ reſpõderit Chryſippus aduerſus eos: q prouidẽtiã cõſiſtere negauerunt. Caput primum. Homines.
Quo itidem modo: & uim neceſſitatẽq; fati cõſtituerit. & eſſe tamen in nobis conſilii: iudiciiq; noſtri arbitrium confirmarit chryſippus. Caput ſecundum. Fatum quod græci.
Hiſtoria ſumpta ex libris Tuberonis de ſerpente inuſitatæ longitu-dinis. Caput tertium. Tubero in hiſtoriis.
Quid idem Tubero nouæ hiſtoriæ de Attilio Regulo a carthaginen-ſibus capto memoriæ mandauerit. Quid etiã Tuditanus ſup eodem

Regulo ſcripſerit. Caput.iiii. Quod ſatis celebre eſt.
Quod Alphenus iuriſconſultus in uerbis ueteribus interpretādis errauit. Caput quintum. Alphenus iureconſultus.
Temere inepteq; reprehenſum eſſe a Iulio Higino Virgilium ꝙ præpetes Dædali pennas dixerit.atq; ibi quid ſint aues præpetes.& quid illæ ſint aues:quas Nigidius inferas appellauit.
Caput ſextum. Dædalus ut fama eſt.
De Acca Larentia:& Caia Terratia.deq; origine ſacerdotii fratrū arualium. Caput ſeptimum. Accæ Larentiæ.
De Alexandro:& de.P.Scipione memoratu digna.
Caput.viii. ἀπιτίων græcus hō:q πολυίςων .i.multiſcius.
Locus exēplis ex annalibus.L.Piſonis hiſtoriæ & orōnis lepidiſſimæ
Caput.ix. Quod res uidebatur.
Hiſtoria ſuper Euclide ſocratico : cuius exēplo Taurus philoſophus adhortari adoleſcentis ſuos ſolitus eſt ad philoſophiam gnauiter ſectandam. Caput.x. Philoſophus Taurus.
Verba ex oratione.Q.Metelli Numidici:quæ libuit meminiſſe ad officium grauitatis dignitatiſq; uitæ ducentia.
Caput undecimum. Cum inquinatiſſimus.
Quod neq; teſtamentum ſicuti Seruius Sulpitius exiſtimauit:neq; Sacellum ſicuti.C.trebatius duplicia uerba ſunt.Sed a teſtatione alterum productum:alterum a ſacrum diminutum.
Caput.xii. Seruius Sulpitius.
De quæſtiunculia apud tauꝝ philoſophum in cōuiuio agitatis:quæ ſympoſicæ uocant. Caput.xiii. Factitatum hoc.
Puniendis peccatis tris eſſe rōnes a philoſophis attributas. Et q̄obrē Plato duaꝝ ex his meminerit. Caput.xiiii. Puniendis.
De uerbo quieſco an e littera corripi:an produci debeat.
Caput.xv. Amicus noſter homo.
Notum uerbum deprecor a poeta Catullo īuſitate quidem : ſed apte poſitum:& proprie:deq; ratione eius uerbi:exempliſq; ueteꝝ ſcriptorum. Caput.xvi. Cum in Litio forte.
Quis omnium primus libros publice præbuerit legendos . quātuſq; numerus fuerit athenis ante clades perſicas librorum in bibliothecis publicorum. Caput.xvii.
Libros athenis diſciplinarum.

CAPITVLA SEPTIMI LIBRI.

Dmirāda quædā ex ānalibus ſumpta de.P.Africano ſupiore.
Caput primum. Quod de olympiade.
De Ceſellii uindicis pudēdo errore:quē offendimus ī libris eius:quos īſcripſit lectionū antiquaꝝ. Caput.ii. Turpe erratum.
Quid Tullius Tyro Ciceronis libertus reprehenderit in.M.Catonis oratione:quā pro rhodienſibus in ſenatu dixit.& quid ad ea quæ reprehenderat:reſpōderimus. Caput.iii. Ciuitas rhodienſis.
Cuiuſmodi ſeruos:& quā ob cauſam celius Sabinus iuris ciuilis auctor pileatos uenundari ſolitos ſcripſerit.& quæ mancipia ſub corona more maiorum uenierint:atq; id ipſum ſub corona quid ſit.
Caput.iiii.Pileatos ſeruos.
Hiſtoria de Polo hiſtrione memoratu digna.
Caput quintum. Hiſtrio in terra græcia fuit.
Quid de quorūdam ſenſuum naturali defectione Ariſtoteles ſcripſerit. Caput ſextum. Ex quinq; his ſenſibus.
An afatim quaſi admodum prima acuta pronunciandum ſit.& quædam itidem non incurioſe tractata ſuper aliarum uocum accentibus
Caput ſeptimum. Annianus poeta.
Res ſupra fidem habita ſuper amatore delphino: & puero amato.
Caput octauum. Delphinos uene.
Popoſci:memordi:pepugi:ſpepondi:& occecurri pleroſq; ueterū dixiſſe:non uti poſtea receptum eſt dicere:per o aut per u litteram ī prima ſyllaba poſitam:ſed p e atq; adeo græce rationis exemplo dixiſſe.
Præterea notatum:ꝙ uiri non indocti neq; ignobiles: a uerbo deſcendo non deſcendi:ſed deſcendidi dixerunt. Caput nonum.
Popoſci momordi pupugi.
Vſucapio & copulate & recto uocabuli caſu dicitur.ita pignoriſcapio coniuncte:& eadem uocabuli forma dictum eſt.
Caput decimum. Et hæc uſucapio dicitur.
Neq; leuitatem neq; nequitiam ea ſignificatione eſſe:qua ī uulgi ſermonibus dicuntur. Caput.xi. Leuitatemq; plerunq;.
De tunicis χειριδωτοις.ideſt manicatis: ꝙ earum uſum.P.Africanus Sul.Gallo obiecit. Caput.xii. Tunicis uti uirum.
Quem claſſicum dicat.M.Cato:quem infra claſſem.

Leuitas
Neqtia
Manicatæ tunicæ
Claſſicū
Infra claſſē

Caput.xiii. Classici dicedantur.

De tribus dicendi generibus: ac de tribus philosophis: qui ab atheniẽsibus ad senatũ romã legati missi sũt. Caput.xiiii. Et ĩ carmĩe. *Plin.)*

Quã seuere moribus maiorꝝ in fures uindicatũ. & qd scripserit Mutius Scæuola super eo: quod seruãdũ datũ cõmodatũ ue esset.

Caput.xv. Labeo in libro.

Locus excriptus e satyra. M. Varronis: quæ περὶ ἐδεσμάτων. i. de edulii s inscripta est: de peregrinis scilicet ciborꝝ generibus. & appositi uersus Euripidis: quibus delicatorꝝ hominũ luxuriãtem gulã confutauit. Caput.xvi. Varro in satyra.

Sermo habitus cum grãmatico insolentiarum: & imperitiaꝝ pleno: de significatione uocabuli: quod est obnoxius: deq; eius uocis origiẽ. *Obnoxi) Plin.)*

Caput.xvii. Percontabar romæ.

De obseruata custoditaq; apud romanos iusiurãdum sanctimonia. atq; sibi de decem captiuis: quos Annibal romam deiurio ab iis accepto legauit. Caput.xviii. Iusiurandum apud romanos.

Historia ex annalibus de Tiberio Sempronio graccho sumpta patre Gracchorꝝ tri.ple. atq; inibi tri.ple. decreta cum ipsis uerbis relata.

Caput.xix. Pulchrum atq; liberale.

Quod Virgilius a nolanis: ob aquã sibi non pmissam: sustulit e uersu suo nola: & posuit ora. atq; ibi de consonantia litteraꝝ iucunda.

Caput.xx. Scriptum in quodam.

Quoad uiuet: & quoad morieť: cur id ipsũ tpris significẽt: cũ ex duobus sint facta contrariis. Caput.xxi. Quoad uiuet.

Quod censores equũ adimere soliti sint equitibus corpulẽtis: & præpinguibus. quæsitũq; utrũ ea res cũ ignominia: an ĩcolumi dignitate equitum facta sit. Caput.xxii. Nimis pingui.

CAPITVLA ~~OCTAVI~~ *noni* LIBRI.

Desunt hic capita libri octaui quae tantum inueniuntur, ea inuenies in aldi exemplaribus (?)

VÃobrẽ. Q. Claudius Quadrigarius ĩ duodeuicesimo annali scripserit rectiores certioresq; ictus fieri: si sursũ qd mittas: q̃ si deorsum. Caput primum. Q. Claudius ĩ duodeuicesimo.

Quibus rebus notarit Herodes Atticus falso quẽpiã cultu amictuq; nomen habitumq; philosophiæ mentitum.

Caput secundum. Ad Herodem.

Epistola Philippi regis ad aristotelẽ philosophũ sup Alexãdro recens nato. Caput.iii. Philippus amyntæ filius.

De barbararum gentium prodigiosis miraculis: deq; diris & exitiosis fascinationibus. atq; inibi de fœminis repente uersis in mares. *Plin.)*

Caput.iiii. Cum e græcia in Italiam.

Diuersæ nobilium philosophorꝝ sententiæ: de genere ac natura uoluptatis: uerbaq; Herodis philosophi quibus decreta Epicuri ĩsectatus est. Caput.v. De uoluptate ueteres philosophi.

Verbũ ab eo quod est ago frequentatiuũ in prima syllaba: quonã sit modulo pronuntiandũ. Caput.vi. Ab eo quod est.

De cõuersione foliorum in arbore olea brumali: & solstitiali die. deq; fidibus id temporis ictu alieno sonantibus.

Caput.septimum. Vulgo & scriptum.

Necessarium esse qui multa habeat: multis indigere: deq; ea re Phauorini philosophi cum breuitate eleganti sententia.

Caput.viii. Verum est profecto.

Quis modus sit uerba uertẽdi ĩ græcis sentẽtias: deq; iis Homeri uersibus: quos Virgilius uertisse: aut bene apteq; aut ĩprospere existimatus est. Caput.ix. Quando ex poematibus.

Quod anneus Cornutus uersus Virgilii quibus Veneris & Vulcãi cõcubitum pudice operteq; dixit: reprehensione insulsa: & odiosa ĩquinauit. Caput.x. Anianus poeta.

De Valerio coruino: & unde coruini sit cognomentum. *Valerius Coruin.)*

Caput.xi De Maximo Valerio.

De uerbis quæ in utrãque partem significatione reciproca & aduersa dicuntur. Caput.xii. Vt formidolosus.

Verba ex historia Clau. Quadrigarii: quibus Manlii Torquati nobilis adolescentis: & hostis Galli prouocatoris: pugnam depinxit.

Caput.xiii. .T. Manlius summo loco.

Quod idem Quadrigarius: huius facies: patrio casu: probe: & latine dixit: & quædam alia posita de similium uocabulorꝝ declinationibus

Caput.xiiii. Quod autem supra.

De genere controuersiæ. quod græce ἄπορον. i. dubium & inexplicabile appellatur: Caput.xv. Cum antonio Iulia.

Quod Plinium secundũ hominem nõ indoctum fugerit: latueritq; uitium argumẽti: quod ἀντιστρέφον. i. reciprocũ græci dicunt.

Caput.xvi. Plinius secundus existimatus est.

CAPITVLA ~~NONI~~ LIBRI. Decimi

Plinij

Ertiū ne consul:an tertio dici oporteat.& quonā modo Cn.Pōpeius cū in theatro:quod erat dedicaturus:honores suos inscriberet quæstionē ancipitē istius uerbi:de cōsilio Ciceronis uitauerit.
Caput primum. Familiari meo.
Quid aristoteles de numero puerperii memoriæ mandauerit.
Caput secundum. Aristoteles philosophus.
Locorum quorūdam illustrium collatio:contentioq̄ facta ex orationibus.C.Gracchi:&.M.Ciceronis:&.M.Catonis.
Caput tertium. Fortis & uehemens.
Quod.P.Nigidius argutissime docuit noīa non positiua esse:sed naturalia. Caput.iiii. Nomina uerbaq; non.
Auarus simplex ne uocabulum sit:an cōpositum & duplex: sicut.P. Nigidio uidetur. Caput.v. Auarus non simplex.
Mulctam dictā esse ab ædilibus.P.Appii Cæci filiæ mulieri nobili: q̄ locuta esset petulantius. Caput.vi. Non in facta modo.
Fluminū quæ ultra imperiū ro.fluunt:prima magnitudīe esse nilū: secunda istrū:proxīa rhodanū:sicut.M.Varronē memini scribere.
Caput septimum. Omnium fluminum.
Inter ignominias militares:quibus milites coercebant:fuisse sanguīs dimissionē.& quænam esse uideatur causa huiusmodi castigatiōis.
Caput octauum. Fuit hæc quoq;.
Quibus modis quoq; habitu acies romana īstrui solita sit.quæq; earum instructionū sunt uocabula. Caput.ix. Vocabula sunt.
Quæ eius rei causa sit:q̄ & græci ueteres & romani annulū in eo digito gestauerunt:qui est in manu sinistra minimo proximus.
Caput.x. Veteres græcos annulum.
Verbū mature qd significat:quæq; eius uocis ratio sit. & q̄ eo uerbo uulgus hoīnū īproprie utit.atq; inibi quod præcox declinatū præcocis facit:nō præcoquis. Caput.xi. Mature nunc.

Plinius

De portentis fabularū:quæ Plinius secundus īdignissime ī Democritum confert philosophū.& ibidem de simulacro uolucri columbæ.
Caput.xii. Librum esse Democriti.

Cum partim hominum qua ratione homines dixerint.
Caput.xiii. Partim hominum.
Iniuria mihi factum itur:quali uerboꝝ ordine Cato dixerit.
Caput.xiiii. Audio illi iniuriam.
De flāminis dialis:deq; flāminicæ cerimoniis: uerbaq; ex edicto prætoris apposita:quibus dicit non coactuꝝ se ad iurandū:neq; uirgines Vestæ:neq; diales. Caput.xv. Cerimoniæ.
Quos errores Iulius Higinus in sexto Virgilii animaduerterit ī historia romana erratos. Caput.xvi. Reprehendit Higi.
Quam ob cām:& quali modo Democritus philosophus lumibus oculoꝝ sese priuauerit.& super ea re uersus Laberii pure admodū & uenuste facti. Caput.xvii. Democritum.
Historia de Artemisia:deq; eo certamīe:quod apud Mausoli sepulchrum a scriptoribus īclytis decertatū est. Caput.xviii. Arteīsia
Nō purgari:neq; leuari peccatū:cū prætēdit peccatoꝝ quæ alii quoq; peccauerūt similitudo.atq; inibi uerba ex oratione super ea re Demosthenis. Caput.xix. Incessabat.
Quid sit rogatio:quid lex:quid plebiscitū:qd priuilegiū: & quantū oīa ista differant. Caput.xx. Quæri audio.
Quā ob cām.M.Cicero his oīo uerbis nouissime: & nouissimus uti obseruatissime uitarit. Caput.xxi. Non paucis.

Nouissimus & nouissime

Locus exeptus ex Platonis libro:q īscribit Gorgias:de falsæ philosophiæ probris:qbus philosophos temere īcessuit : q emolumēta ueræ philosophiæ ignorāt. Caput.xxii. Plato ueritatis.
Verba ex orōne.M.Catonis de mulieꝝ ueteꝝ uictu:& moribus. atq; inibi:quod fuerit ius marito:& in adulterio uxorē deprehensā necare. Caput.xxiii. Qui de uictu.
Die pristini:& die crastini:& die quarti:& die quinti : qui elegantius locuti sunt dixisse:non ut ea uulgo dicuntur nunc.

Die crastini

Caput.xxiiii. Die quarto & die quinto.
Teloꝝ:& iaculoꝝ:gladiorūq; uocabula.atq; inibi nauiū quoq; genera:quæ scripta in ueteꝝ libris reperiuntur.
Caput.xxv. Telorum iaculoꝝ.
Inscite ab Asinio Pollione reprehensū Salustiū : q trāsfretationem: transgressum dixerit:& transgressos:qui transfretassent.
Caqut.xxvi. Asinio Pollioni.

Historia de po. romano: deq; populo punico: q pari propemodum uigore fuerint æmuli. Caput. xxvii. In libris ueteri.
De ætatū finibus pueritiæ: iuuentæ: senectæ: ex Tuberonis historia sumptum. Caput. xxviii. Tubero in historiarū.
Quod particula atq; non cōplexiua tātū sit: sed uim habeat pluscu/lam: uariamq;. Caput. xxix. Atq; particula.

CAPITVLA ~~DECIMI~~ LIBRI. Vndecimi

E origine uocabuli terræ Italiæ: deque ea mulcta quæ suprema appellatur: deq; eius nominis ratione: ac de lege aterina. & quibus uerbis antiquitus mulcta minima dici solita sit.
Caput primum. Timeus in historiis.
Quod elegantia apud antiquiores: non de amœniore īgenio: sed de nitidiore cultu: atq; uictu dicebatur: quod in uitio ponebatur.
Caput secūdū. Elegans homo non dicebat.
Qualis: quantaq; sit pro particulæ uarietas. deq; exemplis eius uarietatis. Caput tertium. Quando ab.
Quem in modum. Q. Ennius uersus Euripidis æmulatus sit.
Caput quartum. Euripidis uersus.
De pyrrhoniis philosophis quædā: deq; academicis strictim notata: deq; inter eos differentia. Caput quintū. Quos pyrrhonios.
Quod mulieres romæ p Herculē nō iurauerint: neq; uiri p Castorē.
Caput sextum. In ueteribus.
Verbis antiquissimis: relictisq;: & desitis minime utendum.
Caput septimū. Verbis uti: aut.
Quid senserit: dixeritq;. M. Cato de albino: qui homo romanus græca orōne res romanas: uenia sibi ante eius linguæ īperitiæ petita: cō/posuit. Caput. viii. Iuste uenusteq;.
Historia de legatis mileti & Demosthene rhetore in libris Critolai reperta. Caput. ix. Critolaus.
Quod. C. Gracchus in oratione sua: historiā suprascriptam Demadi rhetori: nō Demostheni attribuit. uerbaq; īpsius. C. gracchi relata.
Caput. x. Quod in capite.
Verba. P. Nigidii: quibus differre dicit mentiri: & mēdacium dicere.
Caput. xi. Verba sunt hæc ipsa.
Quod Chrysippus philosophus omne uerbū ābiguū: dubiūq; esse dicit. Diodorus contra nullū uerbum ambiguum esse putāt.
Caput. xii. Chrysippus ait.
Quid. T. Castritius de uerbis: deq; sententia quadā. C. Gracchi æsti/mauerit. q q; esse eam sine ullo sensus emolumento docuerit.
Caput. xiii. Apud. T. Castritium.
Sobria & pulcherrima Romuli regis responsio circa uini usum:
Caput. xiiii. Simplicissima suauitate.
De ludibundo & errabūdo: atq; id genus uerborū pductionibus. & q Laberius sic amorabūdā dixit: ut dicit ludibunda & errabunda. atq; inibi q Sisenna per huiusmodi uerbum noua figura usus est.
Caput. xv: Laberius in lacu.
Quod græcorū quorūdam uerborum difficillima est in latinam lin/guam mutatio: uelut quod græce dicitur πολυπραγμοσύνη.
Caput. xvi. Adiecimus sæpe.
Quid significat in ueteribus prætorū edictis: q flumina retāda publice redempta habent. Caput. xvii. Edicta ueterum.
Qua pœna Draco atheniēsis in legibus: q̄s populo atheniēsi scripsit: fures affecerit: & qua postea Solon: & qua itē decēuiri nostri: q. xii. tabulas scripserūt. atq; inibi ascriptū: quod apud ægyptios furta licita & pmissa sūt. apud lacedæmonios autē cū studio quoq; affectata: & p exercitio utili celebrata. ac præterea. M. Catonis de puniēdis furtis digna memoria sentētia. Caput. xviii. Draco atheniensis.

CAPITVLA ~~VNDECIMI~~ LIBRI. Duodecimi

Issertatio Phauorini philosophi: qua suasit nobili fœminæ: ut liberos: quos peperisset: nō nutricum adhibitarū: sed suo sibi lacte aleret. Caput primum. Nuntiatum quodam.
Quod Anneus Seneca iudicās de. Q. Ennio: deque. M. Tullio leui futiliq; iudicio fuit. Caput. ii. De Anneo Seneca.
Littoris uocabulum: qua ratione cōceptum: ortūq; sit. & super eo diuersæ sententiæ Valgii Ruffi: & Tul. Ciceronis liberti acceptæ.
Caput tertium. Valgius Ruffus.
Ex. Q. Ennii septīo annaliū uersus: q̄bus depingit finitq; ingeniū: comitasq; hominis minoris erga amicum superiorem.
Caput. iiii. Descriptum definitumq; est.
Sermo Tauri philosophi de modo: atq; rōe tolerādi doloris secūdū

Atq:
Aterina lex
elegantia
Pro.
Verba antiquissima uitanda
Mentiri — Mendacium dicere
ludibundus errabundus
Seneca

stoicorum decreta. Caput quintum. Cum delphos.
Quod græci ænigma dicunt: latini antiqui scirpos appellauerunt.
Caput sextum. Quæ græci dicunt.
Quam ob cām Cn. Dolobella procōsul reā mulierē ueneficii: cōfitē-
temq; ad areopagitas reiecerit. Caput septimū. Ad Cn. Dolo.
Reditiones in gratiam nobilium uirorum memoratu dignæ.
Caput octauum. .P. Africanus superior.
Honor
Quæ dicant uocabula ācipitia: & quod honoris quoq; uocabulū an-
cipiti sententia fuerit. Caput.ix. Est plurifariam.
Aeditimus
Quod æditimus uerbū latinū fuit. Caput.x. Aeditimus.
Errare istos: qui spe & fiducia latendi peccent: cū latebra peccati So-
phoclis poetæ sententia. Caput.xi. Philosophum nomine.
Faceta responsio. M. Ciceronis amolientis a se crimen manifesti mē-
dacii. Caput.xii. Hæc quoq; disciplina.
Intra calendas
Intra calendas cum dicitur: quid significet: utrū ante calendas: an ca-
lendis: an utrūq;? Atq; inibi quid sit in oratione. M. Tul. intra ocea-
num & intra montem tauꝝ: & in quadā epistola intra modum.
Caput.xiii. Cum romæ a con.
Saltem
Saltem particula quam uim habeat: & quam originem.
Caput.xiiii. Saltem particula.
Quod Sisenna ī libris historiaꝝ aduerbii huiuscemodi sæpenumero
usus est: celati: uelitatim: saltuatī. Caput.xv. Cū lectitaremus.

CAPITVLA ~~DVODECIMI~~ LIBRI. 13

Nquisitio uerboꝝ istoꝝ. M. Tullii curiosior quæ sunt ī primo
antonianaꝝ libro: multa autē īpendere uident præter naturā:
& præterq; fatū. tractatūq; an idem duo ista significēt: fatū: atq; na-
tura: an diuersū. Caput primū. M. Cicero.
Sup poetaꝝ Pacuuii: & Accii colloquio familiari in oppido tarētino
Caput secundum. Quibus ocium.
Necessitudo
Necessitas
An uocabula hæc: necessitudo & necessitas differēti significatōe sint.
Caput tertium. Risu prorsus.
Olympiadis Alexādri matris comis: ac prudens ad filiū rescriptio.
Caput quartum. In plerisq;.
De Aristotele: & Theophrasto: & Menedemo philosophis. deq; ele-
gāti uerecūdia aristotelis successorē Diatribæ suæ eligentis.

Caput quintum. Aristoteles philosophus.
Prosodia
Quid ueteres latini dixerunt: quas græci προσῳδίας: idest uocū mo-
deramenta appellant. & item q̄ uocabulum barbarismi non usurpa-
uerint: neq; romani antiquiores: neq; attici.
Caput sextum. Quas græci.
Leones
Diuersū de natura leonū dixisse Homeꝝ in carminibus: & Herodo-
tum in historiis. Caput.vii. Leænas inter.
Quod Afranius poeta prudenter & lepide sapientiā filiā esse usus: &
memoriæ dixit. Caput.viii. Eximie hoc.
Hyades
Quid Tullius Tyro in cōmentariis scripserit de suculis: & hyadibus
quæ sunt stellaꝝ uocabula. Caput.ix. Tullius tyro.
Quid sororis ἔτυμον. i. rectā interpretationē dixerit Labeo antistius
& quid fratris Nigidius. Caput.x. Labeo Antistius.
Quem. M. Varro iustū: aptumq; esse numerum conuiuaꝝ existima-
uit. ac de mensis secundis: & de bellariis.
Caput.xi. Lepidissimus liber est.
Tribunos plebis prehensionem habere: uocationem non habere.
Caput.xii. In quadam epistola.
Quod in libris humanaꝝ. M. Varronis scriptū est ædiles & quæsto-
res populi romani in ius a priuato ad prætorem uocari posse.
Caput.xiii. Cum ex angulis.
Verba ex libro Messallæ auguris: quibus docet qui sint minores ma-
gistratus. Et consulē prætoreq; collegas esse. & quædā alia de auspi-
ciis. Caput.xiiii. Pomerium quid.
Humanitas
Humanitatē non id significare: quod uulgus putat sed eo uocabulo
qui sinceriter locuti sunt magis proprie esse usos.
Caput.xv. Qui uerba latina.
Inter os & offā
Quid apud. M. Catonem significent uerba hæc: inter os & offam.
Caput.xvi. Oratio est. M.
Inueniri uersus uerbis iisdē. aut paucis syllabis īmutatis apud diuer-
sos poetas tēporibus uariis natos. Caput.xvii. Versus est.
De genere: atq; nominibus familiæ portiæ.
Caput.xviii. Cum in domus tyberianæ.
Maior rō euphoniæ q̄m regulaꝝ & disciplinæ gramaticorū
Quod a scriptoribus elegātissimis maior rō habita sit sonitus uocū:
atq; uerboꝝ iucūdioris: quæ a græcis εὐφωνία. i. uocalitas consonan-
tiaq; dicit: q̄ regulæ & disciplinæ: quæ a grāmaticis reperta est.

Caput.xix. Interrogatus est Probus.
Verba.T.Castritii rhetoris ad discipulos adolescētes de uestitu: atq; calciatu non decoro. Caput.xx. .T.Castritius rhetor.
Cōprecationes: quæ ritu romano fiunt diis: expositæ sunt in libris sacerdotū: inter quas Marti Nerienem tribuunt. & quid Neriene seu Nerio nomen importet. Caput.xxi. Cōprecationes deo.
.M.Catonis cōsularis & cēsorii pulcherrīa ꝓbatio cōtra philosophātes noīe & nō re. Caput.xxii. .M.Cato consularis.
Quæsitum tractatumq; quid sint manubiæ. atq; inibi dicta quædā de ratione utendi uerbis pluribus idem significantibus.
Caput.xxiii. In fastigiis fori.
Verba.P.Nigidii: qbus dicit ī noīe Valerii in casu uocādi primā syllabam acuēdā esse. Et itē alia ex eiusdē uerbis ad rectā scripturā pertinentia. Caput.xxiiii. .P.Nigidii uerba.
De uersibus quos Virgilius sectatus uidet̄ Homeri: ac Parthenii.
Caput.xxv. Parthemii poetæ.
De sententia Panetii philosophi: quā scripsit in libro de officiis secūdo: qua hortat̄ ut hoīes ad cauēdas iniurias in omni loco intenti paratiq; sint. Caput.xxvi. Legebatur Pa.
Quod Quadrigarius cū multis mortalibus dixit. An qd & q̄tū differret: si dixisset cū multis hoībus. Caput.xxvii. Verba.
Non hactenus esse faciem qua uulgo dicitur.
Caput.xxviii. Animaduertere.
Quid sit in satyra.M.Varronis caninum prandium.
Caput.xxix. Laudabat uendicabat.

CAPITVLA ~~TERTIIDECIMI~~ LIBRI. 14

Issertatio Phauorini philosophi aduersus eos: qui chaldæi appellāt̄. & ex cœtu motibusq; syderū: & stellarū fata se hominū dicturos pollicent̄. Caput primum. Aduersum.
Quem in modum disseruit Phauorinus cōsultus a me super officio iudicis. Caput. secundum. Quo primum.
An æmuli infensiq; inter sese fuerint Xenophon & Plato.
Caput tertium. Qui de Xenophontis.
Quod apte Chrysippus & graphice imaginem iustitiæ modulis coloribusq; uerborum depinxit. Caput.iiii. Condigne mehercle.

Lis atq; cōtentio grāmaticoꝶ romæ illustriū enarrata: sup casu uocatiuo uocabuli: quod ē egregius. Caput.v. Defessus ego quodā.
Cuiusmodi sint quæ spēm doctrinaꝶ habeant: sed neq; delectent: neq; utilia sint. atq; inibi de uocabulis singulaꝶ urbiū regionūq; īmutatis. Caput.vi. Homo nobis familiaris.
Quod.M.Varro Cn.Pompeio consuli primū designato cōmētariū dedit: quem appellauit isagogicum de officio senatus habendi.
Caput septimum. Cn.Pompeio consulatus.
Quæsitum esse dissensumq; an præfectus latinarum causa creatus: ius senatus conuocandi: consulendiq; habeat.
Caput octauum. Præfectum urbi.

CAPITVLA ~~QVARTIDECIMI~~ LIBRI. 15

Vod in.Q.Claudii ānalibus scriptū est lignū a lumīe oblitū non ardere. Caput primū. Declamauerat.
Quod Plato in libris: quos de legibus cōposuit: largiores: lætioresq; ī conuiuiis inuitatiūculas uini non inutiles esse existimauerit.
Caput secundum. Ex insula græca quispiam.
Quid.M.Cicero de particula ista senserit: scripseritq;: quæ præposita ē uerbis aufugio & aufero. et an in uerbo autumo eadē ista hæc præpositio esse uideri debeat. Caput.iii. Legimus librum.
Historia de Ventidio Basso ignobili hoīe: quē primū de parthis triūphasse memoriæ traditū ē. Caput.iiii. In sermonibus nup fuit.
Verbum profligo a plerisq; dici improprie insciteq;.
Caput quintum. Si cum alia uerba pleraq;.
In libro.M.Ciceronis de gloria secundo manifeste est erratū ī ea parte: in qua scriptum est super Hectore & Aiace.
Caput sextum. In libro.M.Tullii.
Obseruatū esse ī senibus: ꝙ ānū fere ætatis tertiū & sexagesimū agāt aut laboribus: aut īteritu. aut clade aliq̄ īsignitū. Atq; inibi sup eadē obseruatione exēplū appositū. Epistolæ diui Augusti ad Caiū filium. Caput septimum. Obseruatum in multa.
Locus ex oratione Phauorini ueteris oratoris de cœnaꝶ atq; luxuriæ exprobratione: qua usus est cum legē liciniā de sūptu minuendo suasit. Caput octauum. Cum legeremus.
Quod Cecilius poeta frontem genere uirili nō poetice: sed cū ꝓbatōe

& cũ analogia appellauit. Caput.ix. Vere ac.
De uoluntario & admirando interitu uirginũ mileſiarum.
Caput.x. Plutarchus in librorum.
Verba ſe.con.de exigendis urbe roma philoſophis. Item uerba edicti cenſorum: quo improbati & coerciti ſunt: qui diſciplinam rhetoricã inſtituere & exercere romæ cœperant.
Caput undecimum. Caio Phannio Strabone.
Locus ex oratione Gracchi de parſimonia: ac de pudicitia ſua memoratiſſimus. Caput.xii. Caius Gracchus.
De uerbis inopinatis: quæ utroq; uerſũ dicunt: & a grãmaticis cõmunia uocantur. Caput.xiii. Vtor & uereor.
Quod Metellus Numidicus figurã oratiõis nouã ex oratiõibus græcis mutuatus eſt. Caput.xiiii. Apud.Q.Metellum.
Paſſis uelis: & paſſis manibus dixiſſe ueteres non a uerbo ſuo: quod eſt patior: ſed ab alieno: quod eſt pando. Caput.xv. Ab eo: ꝙ ẽ.
De nouo genere interitus crotonienſis Milonis.
Caput.xvi. Milo crotonienſis.

Milo athleta

Quã ob cãm: nobiles pueri atheniẽſiũ tibiis canere deſierĩt: cũ patriũ iſtũ morẽ canẽdi haberẽt. Caput.xvii. Alcibiades atheniẽſis.
Quod pugna belli ciuilis uictoriaq;. C. Cæſaris quã uicit ĩ pharſaliis cãpis nũtiata prædictaq; ẽ ꝓ cuiuſdã Cornelii ſacerdotis uaticiniũ eodẽ ipſo die ĩ Italia patauii. Caput.xviii. Quo.C.Cæſar: & Cn.Põ.
Verba.M.Varrõis memoria digna: ex ſatyra: quæ ĩſcribit περὶ ἐδεσμάτων.i.de eduliis. Caput.xix. Nõ pauciſſimi.
Notata quædã de Euripidis poetæ genere uita moribus. deq; eiuſdẽ fine uitæ. Caput.xx. Euripidi poetæ.
Quod a poetis Iouis filii prudẽtiſſimi humaniſſimiq;: Neptuni aũt inhumaniſſimi & ferociſſimi tradunt.
Caput.xxi. Præſtantiſſimos uirtute.
Hiſtoria de Sertorio duce. deq; aſtu eius: cõmẽtitiiſq; ſimulamentis quibus ad barbaros milites cõtinẽdos: cõciliãdoſq; ſibi utebatur.
Caput.xxii. Sertorius uir.
De ætatibus hiſtoricoꝶ nobiliũ Hellanici: Herodoti: Thucydidis.
Caput.xxiii. Hellanicus Herodotus.
Quid Vulcatius ſedigitus in libro: quẽ de poetis ſcripſit: de comicis latinis iudicarit. Caput.xxiiii. Sedigitus in libro.

De uerbis quibuſdam nouis: quæ in Cn.Matii mimi iambis offenderamus. Caput.xxv. Cn.Matius.

Cn. Matius

Quibus uerbis Ariſtoteles philoſophus definierit ſyllogiſmũ: eiuſq; definitionis interpretamentum uerbis latinis factum.
Caput.xxvi. Ariſtoteles quid ſyllogiſmus.
Quid ſint comitia calata: qd curiata: quid centuriata: qd tributa: qd concilium. atq; inibi quædam eiuſmodi.
Caput.xxvii. In libro Lelii Felicis.

Comitia

Quod errauit Cor.nepos cum ſcripſit Ciceronẽ tres & uiginti annos natum cauſam pro Sexto Roſcio dixiſſe.
Caput.xxviii. Cor.nepos & rerum.
Quali figura orationis: & q̃ noua. L. Piſo ãnalium ſcriptor uſus ſit.
Caput.xxix. Duæ iſtæ in loquendo.
Vehiculum: quod petorritũ appellat cuiatis linguæ uocabulum ſit græce: an gallicæ. Caput.xxx. Qui ab alio genere uitæ.

Petorritu

Quæ uerba legauerint rhodii ad hoſtiũ ducẽ Demetrium: cum ab eo obſiderentur ſuper illa inclyta Ialyſi imagine.
Caput.xxxi. Rhodum inſulam.

CAPITVLA ~~QVINTIDECIMI~~ LIBRI. 16

Erba Muſonii philoſophi græca digna: atq; utilia audiri: obſeruariq; eiuſdẽ utilitatis ſentẽtia a. M. Catone multis ante annis numantiæ ad equites dicta. Caput primũ. Adoleſcentuli.
Cuiuſmodi ſit lex apud dialecticos percontãdi diſſerẽdiq;. & quæ ſit eius legis reprehenſio. Caput.ii. Legem eſſe aiunt.
Quanã rõe effici dixerit Eraſiſtratus medicus ſi cibus forte deerit: ut tolerari aliquãtiſper inedia poſſit: & tolerari fames. Verbaq; ipſa Eraſiſtrati ſuper ea re ſcripta. Caput.iii. Cum Phauorino.
Quo ritu: quibuſq; uerbis fecialis po.ro.bellũ ĩdicere ſolitus ſit iis: qbus po.ro.bellum fieri iuſſerat. Et item in quæ uerba conceptum fuerit iuſiurandum de furtis militaribus ſanciẽdis. Et uti milites ſcripti intra prædictum diem in loco certo frequẽtarent: cauſis quibuſdã exceptis propter quas iuſiurandum remitti equum eſſet.
Caput.iiii. Cintius in libro tertio.
Veſtibulum quid ſignificet: deq; eius uocabuli rationibus.

Veſtibulũ

Caput quintum. Pleraq; uocabula.

Hostiæ: quæ dicunt bidentes: quid sint: & quā ob causam ita appellati sunt: superq; ea re. P. Nigidii: & Iulii Iginii sententiæ.

Caput sextum. Redeuntes græcia.

Quod Laberius uerba pleraq; licentius: petulātiusq; finxit. & q̄ multis item uerbis utitur: de quibus an sint latina quæri solet.

Caput septimum. Laberius in.

Quid significet: & quid a nostris appellatum sit: quod ἀξίωμα dialectici dicunt. Et quædam alia quæ prima ī disciplina dialectica tradūt.

Caput octauum. Cum in disciplinas.

Quid significet uerbum in libris ueterum creberrime positum susq; deq;. Caput nonum. Susq; deq; fero.

Quid sint proletarii: quid capitecensi. quid itē sit in. xii. tabulis assiduus. & quæ eius uocabuli ratio sit.

Caput decimum. Ocium erat quodam die.

Historia ex Herodoti libris sumpta: de Psyllorum interitu: q̄ ī syrtibus africanis colebant. Caput. xi. Gens in Italia.

De his uocabulis quæ Cloacius Verus aut satis commode: aut nimis absurde & illepide ad origines linguæ græcæ redegit.

Caput. xii. Cloacius Verus.

Quid sit municipium. & quid a colonia differat: & quid sint municipes: quæq; sit eius uocabuli ratio: ac proprietas. Atq; inibi q̄ diuus Hadrianus in senatu de iure: atq; uocabulo municipū uerba fecit.

Caput. xiii. Municipes & municipia.

Quod. M. Cato differre dixit properare & festinare. & q̄ incommode Verrius Flaccus uerbum: quod est festinat: interpretatus sit.

Caput. xiiii. Festinare & properare.

Quid Theophrastus mirum de perdicibus scriptū reliquerit. Et qd Theopōpus de leporibus. Caput. xv. Theophrastus phi.

Agrippas a partus ægri & īprosperi uitio appellatos: deq; iis deabus: quæ uocantur Prosa: & Postuerta. Caput. xvi. Quorum in nas.

Quæ ratio uocabuli sit agri uaticani. Caput. xvii. Et agrum.

Lepida quædam memoratu & cognitu de parte geometriæ: quæ ὀπτική .i. perspectiua appellat. Et item alia: quæ μετρική .i. dimēsiua. & tertia itidem quæ dicitur κανονική .i. regularis.

Caput. xviii. Pars quædam geometriæ.

Sumpta ex historia Herodoti libro primo super fidicine Arione.

Caput. xix. Celeri admodum.

CAPITVLA ~~SEXTIDECIMI~~ LIBRI. 17

Quod Gallus Asinius & Lartius Licinius sententiā. M. Ciceroīs reprehenderunt ex oratione: quam dixit pro. M. Cælio. & quid aduersus homines stolidissimos pro eadem sententia uere: digneque dici possit. Caput primum. Vt quidam fuerunt.

Verba quædam ex. Q. Claudii annalium primo cursim in legendo notata. Caput secundum. Cum librum ueteris.

Verba. M. Varronis ex libro quinto & uicesimo humanarū: quibus contra opinionem uulgarium interpretatus est Homeri uersum.

Caput tertium. Adolescens quispiam.

Quid Menander poeta Philemoni poetæ dixerit. a quo sæpe īdigne in certaminibus comœdiarum superatus est. & q̄ sæpissime Euripides in tragœdia ab ignobilibus poetis uictus est.

Caput quartum. Menander a Philemone.

Nequaq̄ esse uerum: q̄ minutis quibusdam rhetoricæ artificibus uideatur. M. Ciceronem ī libro: quem de amicitia scripsit uitioso argumento usum ἀμφισβητούμενον ἀντὶ ὁμολογουμένου .i. dubium pro confesso posuisse: totūq; id consideratius tractatū: exploratūq;

Caput quintum. M. Cicero in.

Falsum esse quod Verrius Flaccus in librorū. ii. quos de obscuris. M. Catonis composuit de seruo recepticio scriptū reliquit.

Caput sextum. M. Cato uoconiam legem.

Verba hæc ex atinia lege: quod surreptum eius rei æterna auctoritas esto. P. Nigidio & Q. Scæuolæ uisa esse nō minus de præterito furto: q̄ de futuro cauisse. Caput. vii. Legis ueteris.

In sermonibus apud mensam Tauri philosophi quæri agitariq; eiusmodi solita. Cur oleum sæpe & facile: uina rarius congelascant: acetū haud fere unq̄. Et cur aquæ fluuiorū fontiūq; durentur mare gelu non duretur. Caput octauum. Philosophus Taurus.

De notis litterarum: quæ in. C. Cæsaris epistolis reperiūt. deq; aliis clādestinis lr̄is ex uetere historia petitis. Et quid σκυτάλη .i. baculus quo epistola inuolubatur sit laconica. Caput. ix. Libri sunt.

Quid de uersibus Virgilii Phauorius existimarit: qbus in describenda

flagrantia montis ætnæ Pindarum poetā secutus est: collataq; ab eo super eadem re utriusq; carmina: & diiudicata.

Caput.x. Phauorinum philosophum.

Quod Plutarchus in libris symposiacis opinionē Catonis.& de habitu atq; natura stomachi: fistulæq; eius: quæ τραχεια.i.dura dicit̄: aduersum Erasistratū medicum tutatus est: auctoritate adhibita antiq medici Hippocratis. Caput.xi. Et Plutarchus. *Plinius*

De materiis infamibus: quas græci ἀδόξους appellant a Phauorino exercendi gratia disputatis. Caput.xii. Infames materias.

Quin particula quot qualesq; uarietates significationis habeat: & q̄ sæpe in ueterȝ scriptis obscura sit. Caput.xiii. Quin particula. *Quin*

Sententiæ ex Publii Mimis selectæ lepidiores.

Caput.xiiii. Publius Mimos scriptitauit.

Quod Carneades academicus elleboro stomachū purgauit: scripturus aduersus Zenonis stoici decreta: deq; natura medelaq; ellebori candidi & nigri. Caput.xv. Carneades academicus. *Carneades respó surus Zenoni*

Anates ponticas uim habere uenenis detegendis potentem.atq; inibi de Mithridatis regis in id genus medicamenti sollertia. *Anates ponticæ*

Caput.xvi. Anates ponticas dicitur.

Mithridatem pōti regem duarū &.xx.gentiū linguis locutū.Q.q. Enniū tria corda habere sese dixisse: q tris linguas pcaluisset: græcā: oscā: latinam. Caput.xvii. .Q. Ennius. *Plini*

Quod.M.Varro.C.Salustiū historiæ scriptorem deprehensum ab Anio Milone in adulterio scribit: & loris cæsum: pecuniaque data dimissum. Caput.xviii. .M.Varro in litteris.

Quid Epictetus philosophus dicere solitus sit hoībus neq̄ & īpuris disciplinas philosophiæ studiose tractantibus. Et quæ duo uerba obseruanda præceperit: omniū rerum longe salubria.

Caput.xix. Phauorinum ego audiui dicere.

Ex symposio Platonis sumpta uerba: numeris coagmentisq; uerborȝ scite modulateq;: & apte exercendi gratia in latinam orōnem uersa.

Caput.xx. Symposium Platonis.

Quibus tēporibus post romā cōditā græci: romaniq; illustres uiri floruerūt: āte secūdū bellū carthaginensiū. Caput.xxi. Vt con. *Aetatē doctissimorū uirorū* *Plini*

CAPITVLA ~~SEPTIMIDECIMI~~ LIBRI. *18*

Disputationes a philosopho stoico: & contra a peripatetico arbitro Phauorino factæ. quæsitūq; inter eos q̄tū in pficienda uita beata uirtus ualeret: quātūq; esset in iis: quæ dicunt̄ extranea.

Caput primum Familiares Phauorini.

Cuiusmodi quæstionū certationibus saturnalia ludicra athenis agitare soliti sumus. Atq; inibi inspersa quædā sophismata: & ænigmata oblectatoria. Caput.ii. Saturnalia athenis.

Quid Eschines rhetor in orōne: qua Timarchū de īpudicicia accusauit lacedæmonios statuisse dixerit sup sententia ,pbatissima: quā improbatissimus homo dixisset. Caput.iii. Eschines.

Quod Sulpitius apollinaris prædicātem quendā a sese uno Salustii historia intelligi: illusit quæstione ,pposita: qd uerba ista apud Salustium significarent: Per incertum stolidior an uanior.

Caput quartum. Cum iam adolescentuli romæ.

Quod.Q.Ennius.i.vii.anali q̄drupes eques & nō q̄drupes equus: ut legūt multi: scriptū reliquit. Caput. Cum Antonio.

Quod Helius Melissus in libro: q titulū fecit de loquēdi proprietate quem cum ederet: cornū esse copiæ dicebat: rem scripsit. neq; dictu: neq; auditu dignā: cū differre matronā: & matrēfamilias existimauit differentia longe uanissima. Caput.vi. Helius Melissus.

Quem in modū Phauorinus tractauerit intempestiuū quendam de uerborȝ ambiguitatibus quærentem.atq; ibi quot significationes capiat concio. Caput.vii. Domitio homini docto. *Contio*

ὁμοιοτέλευτα καὶ ὁμοιόπτωτα.i. similiter finientia: & similiter cadentia.atq; alia id genus: quæ ornamenta orōnis putat̄ inepta esse: & puerilia Lucilii quoq; uersibus declarari. *ὁμοιοτέλευτα ὁμοιόπτωτα*

Caput.viii. ὁμοιοτέλευτα καὶ ὁμοιόπτωτα.

Quid significet apud.M.Catonem uerbum insecenda. quodq; insecenda potius legendum sit: q̄: quod pleriq; existimant: insequenda. *Insecenda*

Caput.ix. Et sequor & item secta.

Errare istos: qui in exploranda febri pulsus uenarū ptentari putant: non arteriarum. Caput.x. In Herodis. *Plini?* *Arteriarum pulsus non uenarum ee*

Verba ex carminibus Furii Antiatis inscite a Cesellio uindice reprehēsa. Versusq; ipsi in quibus ea uerba sunt subscripti.

Caput.xi. Non hercle idem.

Morem istū ueteribus nr̄is fuisse uerba patiendi mutare: ac uertere.

in agendi modū. Caput.xii. Id quoq; habitum est.

Quali talione diogenes philosophus usus sit: ptentatus a dialectico quodā sophismatico īpudenti. Caput.xiii. Saturnalibus.

Hemiolios
Epitritos

Quid sit numerus hemiolios: qd epitritos. Et q̄ uocabula ista nō facile nostri ausi sunt uertere in linguam latinā.
Caput.xiiii. Figuræ quædam numerorum.

Quod. M. Varro in herois uersibus obseruauerit rem nimis anxiæ & curiosæ obseruationis. Caput.xv. In longis uersibus.

CAPITVLA OCTAVIDECIMI LIBRI.

Expōsio cuiusdā philosophi interrogati: quā ob cām maris tēpestate palluerat. Caput primum. Nauigabamus.

Sensus

Ex quinque corporis sensibus: duos esse cum belluis maxime cōmunes. quodq; turpis & improba est uoluptas: quæ ex auditu uisu odoratuq; procedit. Quæ uero ex gustu: tactuq; est: rerum omnium fœdissima est: cum hæ duæ bestiarum etiam sint: reliquæ hominum tantum. Caput secundum. Quinq; sunt hominum sensus.

Quod turpius est frigide laudari: q̄ acerbius uituperari.
Caput tertium. Turpius esse dicebat.

Plinij

Quam obrem uenter repentino timore effluat. quare etiam ignis urinam lacessat. Caput quartum. Aristotelis libri sunt.

Plinij

Ex aristotelis libris sumptum: q̄ niuis aqua potui pessima sit. & q̄ ex niue crystallus concreatur. Caput.v. In tyburte rus.

Plinij

Quod pudor sanguinem ab extra diffundit: timor uero contrahit.
Caput sextum. In problematis.

Obesum

Quid sit obesum nonnullaq; alia prisca uocabula.
Caput septimum. In agro uaticano.

Quæstio an arena cælum triticum pluralia inueniantur. atque inibi de quadrigis: īimicitiis. nōnullis præterea uocabulis an singulari numero comperiantur. Caput.viii. Adolescentulus romæ.

Antonii Iuliani in cōuiuio ad quosdam græcos lepidissima respōsio
Caput.ix. Adolesens e terra asia.

Verba hæc præter: propter in usu uulgi prodita etiā Ennii fuisse
Caput.x. Memini me quōdam.

Pōit uersus Platonis amatorios: quos admodū iuuenis lusit: dū tragœdiis contendit. Caput.xi. celebrantur duo.

Dissertatio Herodis attici sup ui & natura doloris: suæq; opinionis affirmatio per exēplū indocti rustici: qui cū rubis fructiferas arbores præcidit. Caput.xii. Herodem atticum.

Quos pumiliones dicimus: græce νάνους appellari.
Caput.xiii. Stabant forte una.

Contēporaneos fuisse Cæsari & Ciceroni. M. Varronē: &. P. Nigidiū ætatis suæ doctissimos romanos. Et q̄ Nigidii cōmentationes ꝓpter eaꝝ obscuritatem: subtilitateq; in uulgus non exeunt.
Caput.xiiii. Aetas. M. Ciceronis.

Doctissimi sue etatis romani. M. Varro & P. Nigidi[us]

CAPITVLA NONIDECIMI LIBRI.

Isceptatio Sex. Cecilii iurecōsulti: & Phauorini philosophi de legibus.xii. tabulaꝝ. Caput primū. Sex. cecilius.

Leges .xii. tabularum
Siticini

Vocabulū siticinū ī. M. Catonis orōne: quid significet. quā ob cām .L. Actius poeta in grāmaticis sicinistas nebuloso noīe esse dixerit.
Caput secūdū. Siticines scriptum.

Artificū scænicoꝝ studium: amoreq; inhonestū: probrosūq; esse. & super ea re uerba Aristotelis philosophi adscripta.
Caput.iii. Comœdos quispiam.

Exēpla epistolaꝝ alexādri regis & aristotelis phī ita ut sūt edita: eaq; ī linguā latinā uersa. Caput.iiii. Cōmētationū suaꝝ.

Quæsitū: atq; tractatū utꝝ sit rectius dicere: habeo curam uestri: an uestrum. Caput.v. Percontabar Apollinarem.

Quā diuersæ græcoꝝ sententiæ sup numero Niobe filiorum.
Caput.vi. Mira & prope adeo.

De iis: quæ hēre συμπάθειαν. i. cōsensū uident: cū luna augescēte: ac senescente. Caput.vii. Annianus poeta.

Qualibus uerbis delectari solitus sit Antonius Iulianus positis ī mimiābis scripsit de īnocentia sua: cū ita dictitat: nūq̄ uestiméta a populo posci. Caput.viii. Delectari.

Quid uocabulū iure manu cōsertū significet.
Caput.ix. Ex iure.

Quid sit sculne uerbum positum apud. M. Varronem.
Caput decimum. .P.La.

Auctoritas tāq̄ præfationis: & munitio in operis totius sūma de noctium ordine. Caput.xi. Atqui iucundiora. .FINIS.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER PRIMVS.

PLutarchus in libro quem ὅσῳ ὅσῃ ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀνθρώποις περὶ εὐφυΐαν καὶ ἀρετὴν διαφορά: id eſt quantum inter homines animi corporiſq; ingenio atq; uirtutibus ĩterſit: cõſcripſit: ſcite ſubtiliterq; ratiocinatum Pythagoram philoſophum dicit: in reperienda: modulandaq; ſtatus longitudinis eius præſtantia. Nam quum fere conſtaret curriculum ſtadii: quod eſt piſis apud Iouem olympiũ: Herculem pedibus ſuis metatum: idq; feciſſe longum pedes ducentos: cætera quoq; ſtadia ĩ terris græciæ ab aliis poſtea ĩſtituta: pedum quidem eſſe numero ducentorum: ſed tamen eſſe aliquantulũ breuiora: facile intellexit modum: ſpatiumq; plantæ Herculis ratione proportionis habita: tanto fuiſſe: q̃ alioꝝ procerius: quanto olympicum ſtadium longius eſſet: q̃ cætera. Comprehenſa autem menſura herculani pedis ſecundum naturalem membrorum omnium inter ſe competentiã modificatus eſt. Atq; ita id collegit: quod erat conſequens: tanto fuiſſe Herculem corpore excelſiorem: q̃ alios: quãto olympicum ſtadium cæteris pari numero factis anteiret.

Ab Herode attico cõſulari uiro tempeſtiue deprompta in quẽdã iactatũ & glorioſum adoleſcẽtem: ſpecie tantum philoſophiæ ſectatorẽ uerba Epicteti ſtoici: quibus feſtiuiter a uero ſtoico ſeiunxit uulgus loquaciũ nebulonũ: qui ſe ſtoicos nũcuparent. Caput. ii.

HErodes atticus uir & græca facundia: & conſulari honore præditus: accerſebat ſæpe nos: quum apud magiſtros athenis eſſemus: in uillas eius urbi proximas: me & clariſſimum uiꝝ Seruilianũ compluriſq; alios noſtrates: qui Roma in græciam: ad capiendũ ingenii cultum conceſſerant. Atq; ibi tunc quũ eſſemus apud eum in uilla: cui nomen eſt cephyſia: & æſtu anni: & ſidere autumni flagrantiſſimo propulſabamus caloris incõmoda lucorum umbra ingentiũ longis ambulacris: & mollibus ædium poſticum refrigerantibus lauacris nitidis: & abundis: & collucentibus: totiuſq; uillæ uenuſtate aquis undiq; canoris: atq; auibus perſonãte. Erat ibidem nobiſcũ ſimul adoleſcens: philoſophiæ ſectator: diſciplinæ: ut ipſe dicebat

Plutarc. — Pythagoras — Piſe — Olympius iupp — Herculanus pes — Competentia — Modificatus — Herodes — Seruilianus — Cephysia uilla

Roma in grecia concesserant
ad capiendu ingenij cultu

stoicæ. sed loquacior impendio & promptior. Is plerūq; in conuiuio sermonibus: qui post epulas haberi solēt: multa atq; īmodica de philosophiæ doctrinis intēpestiue: atq; insolite disserebat. Præq; se uno cæteros omnis linguæ atticæ principes: gentemq; omnem togatam: quodcūq; nomen latinum: rudes esse: atq; agrestes prædicabat: atq; interea uocabulis haud facile cognitis: syllogismorum captionumq; dialecticarum laqueis strepebat κυρίωντάς ϛοχαζόυσας θεωρίας: idest laqueorum adhuc speculationes claudicātes. Aliosq; id genus griphos neminem posse dicens nisi se dissoluere. Rem uero ethicā naturamq; humani ingenii: uirtutumq; origines: officiaq; earū confinia: aut cōtra morborum uitiorumq; fraudes: animorumq; labes: ac pestilentias asseuerabat: nulli esse ulli magis ea omnia explorata: comperta: meditataq;. Cruciatibus autem doloribusq; corporis & periculis mortem minitantibus: habitum statūq; uitæ beatæ (quam se adeptum esse putabat) neq; lædi: neq; imminui existimabatur. Ac ne oris quoq; & uultus serenitatē stoici hominis: unq̄ illa posse ægritudine obnubilari. Has ille inanes quum flaret glorias: iāq; omnes finem cuperent: uerbisq; eius defatigati ꝑteduissent: tum Herodes græca: cuius plurimus ei mos fuit: oratione utens. Permitte inquit philosophorum amplissime: quoniā respondere nos tibi quos idiotas uocas: nō quimus: recitari ex libro: quid de huiuscemodi magniloquentia uestra senserit: dixeritq; Epictetus stoicorum maximus. iussitq; proferri disertationum Epicteti digestarū ab Ariano primū librum: in quo ille uenerandus senex iuuenes: qui se stoicos appellabant: neq; frugi neq; operæ probæ: sed theorematibus tantum nugalibus: & puerilibus isagogarum cōmentationibus dilatrantes: obiurgatione iusta incessuit. Lecta igitur sunt ex libro qui ꝓlatus est: ea quæ addidit. Quibus uerbis Epictetus seuere simul ac festiuiter seiūxit: atq; diuisit a uero: atq; sincero stoico: qui esset ꝓcul dubio: ἀκώλυτος: ἀνεκβίαϛος: ἀπαρεμπόδιϛος. ἐλεύθερος: εὔπορος εὐδαίμων. i. non prohibitus inuiolatus. minime implicitus: liber: diues: felix: uulgus aliud nebulonum hominum: qui se stoicos nūcuparēt: Vltroq; uerborum & argutiarum fuligine ob oculos audientium iacto: sanctissimæ disciplinæ nomine mentirentur. εἰπέ μοι περὶ ἀγαθῶν. καὶ κακῶν ἀκούεις. ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος κικόνεσσι πέλασσεν. τῶν ὄντων τὰ μέν ἐϛιν ἀγαθά. τὰ δὲ κακά. τὰ δὲ ἀδιάφορα ἀγαθὰ μὲν οὖν. ἀρεταὶ κακὰ τὰ μετέχοντα κακίας. ἀδιάφορα δὲ τὰ μεταξὺ τούτων: πλοῦτος: συζυγία: ζωὴ θάνατος: ἡδονή: πόνος: πόθεν οἶδας οὕτως ἑλληνικὸς λέγει ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς τί γὰρ διαφέρει τοῦτο εἰπεῖν ἢ ὅτι διογένης ἐν τῇ ἠθικῇ: ἢ χρύσιππος ἢ κλεάνθης: βεβασάνικας οὖν αὐτὸ: καὶ δόγμα σαυτοῦ πεποίησαι: δείκνυε πῶς εἴωθας ἐν πλοίῳ χειμάζεσθαι μέμνησαι ταύτης τῆς διαιρέσεως ὅταν ψοφήσῃ τὸ ἱϛίον: καὶ ἀνακραυγάσῃ ἐάν σοί τις οὕτω πῶς παραϛαθεὶς εἴπῃ λέγε μοι σὺ ὦ πρώην ἔλεγες: μὴ κακία ἐϛὶ τὸ ναυαγῆσαι: μὴ τῆς κακίας μετέχον οὐκ ἄρα ξύλον ἐνσείσεις αὐτῷ τί ἡμῖν. καὶ σοὶ ἄνθρωπε. ἀπολλύμεθα. καὶ σὺ ἐλθὼν παίζεις. ἐὰν δέ σε ὁ καῖσαρ μεταπέμψηται κατηγορούμενον. i. de bonis cedo: & malis audis ne illud? Ad ciconas troia referēs me uentus adegit. Rerum quædam bona: quædā mala: quædā indifferentia sunt. Bona sane uirtutes: quæ uitii participāt mala. Indifferentia uero illa quæ inter hæc media sunt: opes: cōiugium: uita: mors: uoluptas: labor. unde nosti inquit? Sic Hellanicus in ægyptiacis tradit. Quid enim refert ita dicā an Diogenē in moralibus: Chrisippumue: aut Cleāthem? Hoc itaq; exquisiuisti: decretumq; fecisti tuum. Expone quonam modo tempestatem in naui feras. nunquid eius distinctionis memineris: ubi instrepit ac stridet uelum? siquis te ita alloquatur: repete age tu ea: quæ modo aiebas: nū sit uitium naufragium facere? num particeps uitii sit: an non contra istum baculū moueas? heus homo: quid mecum tibi? nos perimus: & ipse ludis. Cæsar quoq; si te delatum accersiuerit: quid agas?

Quod Chilo lacedæmonius cōsiliū anceps pro salute amici cæpit. Quodq; est circūspecte & anxie considerādum an pro utilitatibus amicoꝶ delinquendum aliquando sit? Notataq; inibi: & relata quæ Theophrastus: & M. Cicero super ea re scripserunt. Caput. iii.

CHilo præstabilis homo sapientiæ: quonamusq; debuerit cōtra legem: contraq; ius pro amico progredi dubitauit. Eaq; res in fine quoq; uitæ ipso: animum eius anxit. Et alii deinceps multi philosophiæ sectatores: ut ī libris eoꝶ scriptum est: satis inquit scite: satisq; sollicite quæsiuerūt: ut uerbis quæ scripta sunt: ipsis utar: εἰ δεῖ βοηθεῖν τῷ φίλῳ παρὰ τὸ δίκαιον, καὶ μέχρι πόσου καὶ ποῖα. i. nunquid oporteat contra iustitiam amico subuenire? & qua fini? & ī cuiusmodi? ea uerba significant: quæsisse eos: an nōnunq̄ cōtra ius:

contraue morem faciendum pro amico ſit : & in qualibus & in q̄bus
cauſis. & quénam aduſque modum . Super hac quæſtione cum ab
aliis ſicuti dixi:multis tum diligentiſſime a Theophraſto diſputatū:
uiro in philoſophia peripatetica modeſtiſſimo doctiſſimoq;. Eaque
diſputatio ſcripta eſt:ſi recte meminimus:in libro eius de aīcitia pri
mo. Eum librum. M. Cicero uidetur legiſſe: quum ipſe quoq; librū
de amicitia componeret. & cætera quidem quæ ſumēda a Theophra
ſto exiſtimauit:ut ingenium facundiaq; eius fuit:ſumpſit. & trāſpo
ſuit commodiſſime aptiſſimeque . Hunc autem locum de quo ſatis
quæſitum eſſe dixi:omnium rerum aliarum difficillimum:ſtrictim:
atq; curſim trangreſſus eſt. Neque ea quæ a Theophraſto penſicula
te atq; enucleate ſcripta ſunt:executus eſt. Sed anxietate illa & quaſi
moroſitate diſputationis prætermiſſa:genus ipſum rei tantum pau
cis uerbis notauit. Ea uerba Ciceronis ſi recēſere quis uellet:appoſui.
His igitur finibus utendum eſſe arbitror: ut cum emendati mores a-
micorum ſunt:tum ſit inter eos omnium rerum:conſiliorum: uolū
tatum:ſine ulla exceptione communitas. ut etiam ſiqua fortuna ac-
ciderit:ut minus iuſtæ uoluntates amicorum adiuuandæ ſint: in q-
bus eorum aut caput agatur:aut fama:declinādum ſit de uia:modo
ne ſumma turpitudo ſequatur . Eſt enim quatenus amicitiæ uenia
dari poſſit. Quum agetur inquit aut caput amici: aut fama decli-
nandum eſt de uia:ut etiam nōnunq̄ uoluntatem illius adiuuemus.
Sed cuiuſmodi declinatio iſta eſſe debeat: qualiſq; ad adiuuandum
digreſſio:& in quanta uoluntatis amici iniquitate nō dicit. Quid
autem refert ſcire in huiuſmodi periculis amicorum : ſi non magna
me turpitudo īſecutura eſt:de uia recta eſſe declinādū? niſi id quoq;
me docuerit:quam putet magnam turpitudinem? & cum deceſſero
de uia:quouſq; digredi debeam? Eſt enim inquit quatinus dari ami
citiæ uenia poſſit. Hoc immo ipſum eſt:quod maxime diſcendū eſt:
quodq; ab iis:qui doceant:minime dicitur:quatinus quaq; fini da-
ri amicitiæ uenia debeat. Chilo ille ſapiens de quo pauloante dixi:cō
ſeruādi amici cauſa:de uia declinauit. Sed uideo quouſq; progreſſus
eſt. falſum enim pro amici ſalute conſilium dedit. Id ipſum tamen ī
fine quoque uitæ:an iure poſſit reprehendi:culpariq; dubitauit.

Contra patriam inquit Cicero arma pro amico ſumenda nō ſunt.
hoc profecto nemo ignorauit. & priuſq̄ Theognis : ut Lucilius ait:

naſceretur. Sed id quæro:id deſidero:quum pro amico contra ius:&
contra q̄ licet:ſalua tamen libertate atq; pace:faciendum eſt. & quū
de uia(ſicut ipſe ait)declinandum eſt:quid: & quantum : & in quali
cauſa:& quonamuſq; id fieri debeat? Pericles ille athenienſis egregi-
us uir ingenio:boniſq; omnibus diſciplinis ornatus:in una quidem
ſpecie:ſed planius tamen:quid exiſtimaret profeſſus eſt. Nā quum
amicus eum rogaret:ut ꝑ re cauſaq; eius falſum deieraret: his ad eū
uerbis uſus ē: δεῖ μὲ συμπράττειν τοῖς φίλοις ἀλλὰ μέχρι θεῶν.
ideſt opus eſt me amicis cōmodare:ſed uſq; ad aras . Theophraſtus
in eo:quem dixi:libro:inquiſitius quidem ſuper hac re ipſa & exacti
us:preſſiuſq; q̄ Cicero dixerit. Sed is quoq; in docendo: non de uno
quoq; facto ſingulatim exiſtimat: neque certis exemplorum docu-
mentis:ſed generibus rerum ſummatim:uniuerſimq; utitur:ad hūc
ferme modum. Parua inquit & tenuis uel turpitudo uel infamia
ſubeunda eſt:ſi ea re magna utilitas amico quæri poteſt. Rependitur
quippe:& cōpēſatur leue damnum delibatæ honeſtatis maiore alia:
grauioreque in adiuuando amico honeſtate. Minimaq; illa labes : &
quaſi laſciuia famæ imminentis:partarum amico utilitatum ratiōe
ſolidatur. Neq; nominibus inquit moueri nos oportet:ꝙ paria gene
re ipſo non ſunt:honeſtas meæ famæ:& rei amici utilitas . Ponderi-
bus hæc enim poteſtatibuſq; præſentibus:non uocabulorum appel-
lationibus:neq; dignitatibus generum diiudicanda ſunt. Nam cum
in rebus aut paribus:aut non longe ſecus:utilitas amici : & honeſtas
noſtra conſiſtit. honeſtas procul dubio præponderat. Cū uero amici
utilitas nimio eſt amplior:honeſtatis autem noſtræ in re nō graui le-
uis iactura eſt:tunc quod utile amico eſt:id primum illo:quod hone
ſtum nobis eſt:fit plenius. ſicuti eſt magnum pondus æris:parua la-
mina auri fit precioſus. Verba adeo ipſa theophraſti ſup ea re adſcri
pſi . οὐκ εἴ τι που τούτου τῷ γένει τιμιώτερον ἤδη. καὶ ὅτι οὖν μέ
ρος τούτου. πρὸς τὸ τηλίκον δὲ θάτερον συνκρι νόμενον αἱρε-
τὸν ἔσται. λέγω δὲ οἷον καὶ χρυσίον τιμιώτερον χαλκοῦ. καὶ τη
λίκον δὲ τοῦ χρυσοῦ. τῷ τηλίκῳ δὲ χαλκοῦ μέγεθος ἀντιπαρα
βαλλόμενον. πλέον δόξει. ἀλλὰ ποι ήσει τινὰ τέ ῥοπήν . καὶ
τὸ πλῆθος. καὶ τὸ μέγεθος:ideſt non ſiquid ſuo genere alio eſt no-
bilius:continuo quæuis quoque pars eius:partis cuiuſlibet alterius:
quo cum comparatur:collatione eligenda ſit potius. uerbi gratia hoc

modo. ut & nobilius ære aurũ fit. & auri pars quælibet portionis cuiuslibet æris comparatione: sit pluris. uerum non nihil discriminis: cum numerus: tum uero magnitudo efficiet. Phauorinus quoq; philosophus huiuscemodi indulgẽtiam gratiæ tempestiuius: laxato paulũ: permissoq; subtili iustitiæ examine: his uerbis definiuit. ἡ καλουμένη χάρις παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τοῦτο ἐστὶν ὕφεσις ἀκριβείας ἐν δέοντι. idest quæ gratia apud homines uocatur: hoc quidẽ est: iuris diligentioris loco & tempore imminutio. Post deinde idem Theophrastus ad hanc ferme sententiam disseruit. Has tamen inqt paruitates rerum: & magnitudines: atq; has omnis officiorum æstimationes: alia nonnunq̃ momenta extrinsecus: atq; alia quasi appẽdices personarum: & causarum: & temporum: & circunstãtiæ ipsius necessitates: quas includere præcepta difficile est: moderantur: & regunt: & quasi gubernant. & nunc ratas efficiunt: nunc irrita. Hæc talia quæ Theophrastus satis caute & sollicite: & religiose: causa discernendi magis disputandiq; diligentia: q̃ cum decernendi sentẽtia fiduciaq; disseruit: quoniam profecto causas scientiæ: corporum uarietates: disertationumq;: & differentiarum ignorantes: directũ atq; perpetuũ: distinctumq; in rebus singulis præceptum: quod ego nos in prima tractatus istius parte desiderare dixeram: nõ capiunt. Eius autem Chilonis a quo disputatiũculæ huius initium fecimus: quũ alia quædam sunt cognitu utilia: atq; prudentia: tum id maxime exploratæ utilitatis est: ꝙ duas ferocissimas affectiones amoris: atque odii intra modum tantum coercuit. Hac inquit fini ames: tanquã forte fortuna osurus. hac itidem tenus oderis: tãq̃ fortasse post amaturus. Super hoc eodẽ Chilone Plutarchus philosophus in libro περὶ ψυχῆς. i. de anima primo uerbis ita scripsit. χεῖλον ὁ παλαιὸς ἀκούσας τινὸς λέγοντος. μηδένα ἔχειν ἐχθρόν. ἠρώτησεν εἰ καὶ μηδένα φίλον ἔχει νομίζων ἐξ ἀνάγκης ἐπακολουθεῖν καὶ συνεπάγεσθαι φιλίας καὶ ἀπεχθείας. idest Chilo senior: quum quẽpiã dicentem audisset: nullum se inimicum habere: an nullum etiam amicum haberet: interrogauit. amicitias inimicitiasq; inuicem cõseq & adduci necesse esse arbitratus.

Quam tenuiter curioseq; explorauerit Antonius Iulianus in oratione Marci. T. uerbi ab eo mutati argutiam.

Caput quartum.

Antonius Iulianus rhetor perq̃ fuit honesti: atq; amœni igenii. Doctrina quoq; ista utiliore ac delectabili: ueterumque elegantiarum cura: & memoria multa fuit. Ad hæc: scripta omnia antiquiora tam curiose spectabat: aut uirtutes pensitabat: aut uitia rimabatꝰ: ut iudicium factum esse ad amussim diceres. Is Iulianus super eo enthymemathe: quod est in oratione. M. Tullii: quam pro Cn. Planco dixit: ita æstimauit. Sed uerba prius: de quibus iudicium ab eo factũ est: ipsa ponam. Quanq̃ dissimilis pecuniæ debitio & gratiæ. Nam qui pecuniam dissoluit: statim non habet id: quod reddidit. Qui autem debet: æs retinet alienum. Gratiam autem & qui refert: habet. & qui habet: in eo ipso quod habet: refert. Neq; ego nunc Planco desinam debere: si hoc soluero. Nec minus ei redderem uoluntate ipsa: si hoc molestiæ non accidisset. Crispum sane inquit agmen orationis: rotundũq;: ac modulo ipso numerorum uenustum. sed quod cũ uenia legendum sit: uerbi paulum ideo ĩmutati: ut sententiæ fides salua esset. Nãque debitio gratiæ & pecuniæ collata: uerbum utrobiq; seruare posset. Ita enim recte opposita inter sese gratiæ: pecuniæque debitio uidebitur: si & pecunia quidem deberi dicatur: & gratia. Sed quid eueniat in pecunia debita solutaue: quid contra in gratia debita redditaue: debitionis uerbo utrinq; seruato disseratur. Cicero autem inquit: quum gratiæ pecuniæq; debitionem dissimilem esse dixisset: eiusq; sententiæ rationem redderet: uerbum debet in pecunia ponit: in gratia habet subiicit: pro debet. Ita enim dicit. Gratiam autem & qui refert: habet. & qui habet: ĩ eo ipso quod habet: refert. Sed id uerbum habet: cum proposita comparatione non satis conuenit. Debitio enim gratiæ non habitio cum pecunia confertur. Atque ideo consequens quidem fuerat sic dicere. & qui debet in eo ipso quod debet: refert. quod absurdum & nimis coactum foret: si nõdum redditam gratiam: eo ipso redditam diceret: quia debetur. immutauit ergo inquit: & subdit uerbum ei uerbo: quod omiserat: finitimum: ut uideatur & sensum debitionis collatæ non reliquisse: & concinnitatem sententiæ retinuisse. Ad hunc modum Iulianus enodabat: diiudicabatq; ueteꝶ scriptoꝶ sentẽtias: q̃s apud eũ adolescẽtes lectitabant.

Quod Demosthenes rhetor cultu corporis atq; uestitu probris obnoxio: infamiq; mundicia fuit. quodq; item Hortensius orator ob eiusmodi mundicias: gestumque in agendo histrionicum Dionysiæ

saltatriculæ cognomento cōpellatus est. Caput. v.

D Emosthenem tradūt: & uestitu cæteroq; cultu corporis nitido uenusto: nimisq; accurato fuisse. hinc etiā κόμψη illa χλαῖνις καὶ μαλακοὶ χιτωνίσκοι. idest elegans illa uestis: & molles tuniculæ ab æmulis aduersariisq; probro datum. hinc etiam turpibus: indignisq; in eum uerbis non temperatū: quum parum uir: ore quoq; polluto diceretur. Ad eundem modum Hortensius omnibus ferme oratoribus ætatis suæ: nisi. M. Tullio clarior: quū multa cū mūdicia: & circūspecte cōpositeq; indutus: & amictus esset: manusq; eius interagendum forent argutæ admodum: & gestuosæ: maledictis compellationibusq; probrosis iactatus est. multaq; in eum quasi ī histrionem: in ipsis causis atq; iudiciis dicta sunt. Sed cum. L. Torquatus subagresti homo ingenio: & infestiuo: grauius acerbiusq; apud consilium iudicum: quum de causa Syllæ quæreretur: non iā histrionem eum esse diceret: sed gesticulariam, Dionysiamq; eū notissimæ saltatriculæ nomine appellaret. Tum uoce molli: atq; demissa Hortensius: Dionysia inquit Dionysia malo equidē esse: q̃ quod tu Torquate. ἄμουσος ἀφροδίαιτος. ἀπρόσιτος. idest inelegās agrestis aditu difficilis.

¶ Verba ex oratione Metelli Numidici: quam dixit ad populum in censura: quum eum ad uxores ducendas adhortaretur. eaque oratio quam ob causam reprehensa: & quo contra modo defensa sit. Caput sextum.

M Vltis & eruditis uiris audiētibus legebatur oratio Metelli Numidici grauis ac diserti uiri: quā in censura dixit ad populū: de ducēdis uxoribus: quū eū ad matrimonia capescenda hortaretᵉ. in ea oratione ita scriptū fuit. Si sine uxore possemus q̃rites esse: oēs ea molestia careremus. Sed quoniā ita natura tradidit: ut nec cū illis satis cōmode: nec sine illis ullo modo uiui possit: saluti ꝑpetuæ potius q̃ breui uoluptati cōsulendū. Videbatᵉ quibusdam Metellū censorē cui consilium esset: ad uxores ducendas populum hortari non oportuisse: nec de molestia incommodisq; perpetuis rei uxoriæ confiteri. neq; adhortari magis: q̃ dissuadere absterrereq;. Sed contra: illud potius orōnē debuisse sumi dicebāt: ut & nullas pleruq; esse ī matrimoniis molestias asseueraret: & siquæ tamē accidere nonnunq̃ uiderētᵉ: paruas & leues facilesq; esse toleratu diceret. maioribusq; eas emolumentis: & uoluptatibus oblitterari. easdemq; ipsas neq; oībus: neq; naturæ uitio: sed quorundam maritorum culpa & iniustitia euenire. T. autem Castritius recte atq; condigne Metellum esse locutum existimabat. Aliter inquit censor loqui debet: aliter rhetor. Rhetori concessum est sententiis uti falsis: audacibus: subdolis: captiosis: si modo uerisimiles sint: & possint admouendos hominum animos qualicunq; astu irrepere. Propterea turpe esse ait rhetori: siquid in mala causa destitutum: atque impugnatum relinquat. Sed enim Metellū inquit sanctum uirum illa grauitate & fide prædit um: cum tāto honore: atq; dignitate uitæ: apud populum Romanū loquentem nihil decuit aliud dicere q̃ quod uerum sibi esse: atq; omnibus uidebatur. præsertim quum super ea re diceret: quæ quotidiana intelligentia & communi peruulgatoq; uitæ usu cōprehenderetur. De molestia igitᵉ cunctis hominibus notissima confessus: eaq; cōfessione fidem sedulitatis: ueritatisq; commeritus: tum deniq; facile & procliuiter: quod fuit omnium rerum ualidissimum: atq; uerissimum persuasit: ciuitatem saluam esse sine matrimoniorum frequentia non posse. Hoc quoq; aliud: ex eadem oratione Metelli dignum esse existimauimus assidua lectione: non hercle minus: q̃ quæ a grauissimis philosophis scripta sunt. Verba Metelli hæc sunt. Dii īmortales plurimū possūt sed non plus uelle debent nobis: q̃ parentes. At parentes: si pergunt liberi errare: bonis exhæredant. Quid ergo nos a diis īmortalibus diutius expectemus: nisi malis ratiōibus finem facimus. iisdem deos ꝓpitios esse æquum est: qui sibi aduersarii non sunt. Dii immortales uirtutem approbare: non adhibere debent.

In hisce uerbis Ciceronis ex oratione quinta ī Verrem: hāc sibi rē sperāt præsidio futurā: neq; mendā esse: nec uitiū. Errareq; istos: qui bonos uiolāt libros: & futurā scribūt. Atq; ibi de quodā alio Ciceronis uerbo dictum: quod probe scriptum perperam mutatᵉ. Et aspsa pauca de modulis: numerisq; orōis: quos Cicero auide sectatus est. Caput septimum.

I N orōne ciceronis q̃nta ī Verrē libro spectatæ fidei: tyroniana cura: atq; disciplīa facto: ita scriptū est. Hoīes tenues obscuro loco nati: nauigāt. adeūtq; ad ea loca: quæ nūq̃ antea didicerāt: neq; noti essent quo uenerūt: neq; semper cum cognitoribus esse possūt. Hac una tātū fiducia ciuitatis: nō modo apud nostros magistratus:

qui & legum: & æstimationis periculo continentur: neq; apud ciues solum romanos: qui & sermonis: & iuris: & multarum rerum societate iuncti sunt: fore se tutos arbitrantur: sed quocū q; uenerint: hāc sibi rem præsidio sperant futurum. Videbatur q̄plurimis ī extremo uerbo menda esse. debuisse enim scribi putabant: non futurum: sed futuram. neq; dubitabant: quin liber emendatus esset: ne ut in Plauti comœdia mœchus: sic enim mendæ suæ illudebant: ita in Ciceronis oratione soloecismus esset manifestarius. Aderat ibi forte amicus noster homo lectione multa exercitus: cui pleraq; omnia ueterum litterarum quæsita: meditata: euigilataq; erant. Is libro inspecto ait: nullum esse in eo uerbo: neq; mendam: neq; uitium. Ciceronē probe ac uenuste locutum. Nam futurum inquit non refertur ad rem: sicut legentibus temere: & incuriose uidetur: neq; pro participio positū est: sed uerbum est indefinitum: quod græci appellant ἀπαρέμφατον: neq; numeris: neq; generibus præseruiens: sed liberum undiq; & impromiscuū est. Q uali. C. Gracchus uerbo usus est ī oratione: cuius titulus est de. Q . Popilio circūcōciliabula: in qua ita scriptum est. Credo ego inimicos meos hoc dicturum. Inimicos īquit dicturum: & non dicturos. Videtne ea ratione positū apud Gracchū dicturum: qua est apud Ciceronē futurum: sicut in græca oratione sine ulla uitii suspiciōe omnibus numeris: generibusq; sine discrimīe attribuūt huiuscemodi uerba ποιήσειν ἔσεσθαι .i. futurum: λέξειν ἔσεσθαι dicturum & similia. In. Q . quoq; quadrigarii tertio ānali libro uerba hæc esse dixit. Dum hi cōciderent: hostiū copias ibi occupatas futurum. In. xii. annali eiusdem quadrigarii principiū libri sic scriptum. Si pro tua bonitate & nr̄a uolūtate tibi ualitudo suppetit: est quod speremus: deos bonis benefacturum. Itē ī Valerii Antiatis libro. iiii. &. xx. simili modo scriptū esse. Si hæ res diuinæ factæ: recteq; perlitatæ essent: aruspices dixerūt omnia: ex sententia p̄cessurum. Plautus etiā in Casina quū de puella loqueret: occisurum dixit: nō occisuram his uerbis. Etiamne habet Casina gladium? Sta habet. Sed duos: quibus altero te occisurū ait: altero uillicum. Item Laberius in Gemellis. Nō putaui īqt hoc eam facturū. Non ergo isti omnes soloecismus quid esset: ignorauerunt. Sed & Gracchus dicturum: & quadrigarius: futurū: & benefacturum: & Plautus occisurum: & Antias processurum: & Laberius facturū: indefinito modo dixerunt. qui modus neq; ī numeros: neq;

Exercitus multa lectiōe
ἀπαρέμφατον
C. Gracch
Q. Popili
Q. Quadrigarius
Vale. Antias
Plauti locus
Plautus
Laberi

Plauti locus

in personas: neq; in genera distribuitur. Sed omnia istæc una eadēq; declinatione complectitur. Sicuti. M. Cicero dixit futurum: nō uirili genere: neq; neutro. soloecismus enim foret plane: sed uerbo usus est ab omni necessitate generum absoluto. Idem autem ille amicus noster in eiusdem. M. T. Ciceronis oratione: quæ est de imperio Cn. Pōpeii: ita scriptum esse a Cicerone dicebat atq; ipse ita lectitabat. Quū nostros portus: atq; eos portus: quibus uitam ac spiritum ducitis: ī prædonum fuisse potestatem sciatis. Neq; soloecismum esse aiebat: ī potestatem fuisse: ut uulgus semidoctum putat: sed ratione dictū certa & proba: contendebat: qua & græci ita uterētur: & Plautus uerborum latinorum elegantissimus in Amphitryone dixit. Nunc uero mihi in mentem fuit: non ut dici solitum est in mente. Sed enī præter Plautū: cuius ille in præsenti exemplo usus est: multā nos quoq; apud ueteres scriptores locutionum talium copiā offendimus. atq; his uulgo annotamentis inspersimus. Vt rationem istam missam facias & auctoritates: sonus qui εὐφωνία: idest uoculatio tātū: & positura ipsa uerborum satis declarant: id potius ἐπιμελείᾳ τῶν λέξεων idest uocabulorum delectui diligenti: modulamētisq; orationis. M. Tulli conuenisse: ut quoniam utrūuis dici latine posset: potestatem dicere mallet: non potestate. Illud enim sic compositum iucundius ad aurem. conspectiusq;: insuauius hoc imperfectiusq; est: si modo ita explorata aure hō sit: nō surda: nec iacenti. sicuti est hercle quod explicauit dicer̄ maluit: q̄ explicuit: quod esse iam usitatius cœperat. Verba sunt hæc ipsius in exhortatione: quam de imperio Cn. Pompeii habuit. Testis est sicilia: quam multis undiq; cinctam periculis: non terrore belli: sed consilii celeritate explicauit. At si explicuit diceret: imperfecto & debili numero uerborum sonus clauderetur.

Historia in libris Phocionis philosophi reperta super Laide meretrice: & Demosthene rhetore.

Caput. viii.

Phocion ex peripatetica disciplīa: haud sane ignobilis uir fuit. Is librum multæ uariæq; historiæ refertum composuit. eumq; īscripsit: κέρας ἀμαλθείας. ea uox hoc ferme ualet: tanq̄ si dicas cornu copiæ. In eo libro sup Demosthene rhetore: & Laide meretrice: historia hæc scripta est. Lais inqt corīthia ob elegātiā: uenustatēq; formæ grandem pecuniā demerebat. Conuētusq; ad eam ditiorum hominum

Cicero
Plautus
Cicero
Phociō
In potestate
Plauti locus
Euphonia
Explicauit potius quam Explicuit
κερας αμαλθειας
Lais
Demerebat pecuniam grandē
Conuentus

Plauti locus

ex omni græcia celebres erãt. neq; admittebatur: niſi qui dabat: quod popoſcerat. Poſcebat autem illa nimiam quantitatem. Hinc ait natum eſſe illud frequens apud græcos adagium οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον ἔσθ᾽ ὁ πλοῦς: ideſt. Non uiri cuiuſq; eſt corinthum petere. ꝙ fruſtra iret corinthum ad Laidem: qui non quiret dare: quod poſceretur. Ad hanc ille Demoſthenes clãculum adit: & ut ſui copiã faceret: petit. At Lais μυρίας δραχμὰς: id eſt decem drachmarum milia popoſcit. hoc facit nummi noſtratis denarium decemmilia. tali petulantia mulieris atq; pecuniæ magnitudine ictus: expauiduſq; Demoſthenes auertitur. & diſcedens: Ego inquit pœnitere tanti non emo. Sed græca ipſa: quæ fertur dixiſſe: lepidiora ſũt. οὐκ ὠνοῦμαι inquit μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν: ideſt non emo centũ ſeſtertiis pœnitere.

Qui modus fuerit: quis ordo diſciplinæ pythagoricæ: quãtumq; temporis imperatum obſeruatumq; ſit: dicendi ſimul ac tacendi.

Caput nonum.

ORdo ac ratio Pythagoræ: ac deinceps familiæ ſucceſſionis eius: recipiendi inſtituendiq; diſcipulos: huiuſcemodi fuiſſe tradit. Iam a principio adoleſcentes: qui ſeſe ad diſcendum obtulerant: ἐφυσιογνωμόνει: ideſt per naturæ indicia penſiculabat. id uerbum ſignificat mores: naturaſq; hominum coniectatione quadam: de oris & uultus ingenio: deque totius corporis filo: atque habitu ſciſcitari. Tum qui exploratus ab eo: idoneuſq; fuerat: recipi in diſciplinã ſtatim iubebat. & tempus certum tacere: non omnes idem: ſed aliud alius tempus: pro æſtimato captu ſollertiæ. Is autem qui tacebat: quæ dicebantur ab aliis: audiebat. Neque percontari: ſi parum intellexerat: neque commentari: quæ audierat: fas erat. Sed non minus quiſq̃ tacuit: q̃ biennium. Hi prorſus appellabantur intra tempus tacendi audiendique ἀκουστικοί: ideſt auditores. Aſt ubi res didicerant rerum omnium difficillimas tacere: audireque: atque eſſe iam cœperant ſilentio eruditi: cui erat nomen ἐχεμυθία. i. taciturnitas: tum uerba facere & quærere: quæque audiſſent: ſcribere: & quæ ipſi opinarentur expromere poteſtas erat. hi dicebantur in eo tempore μαθηματικοί. i. diſciplinis uacãtes: ſcilicet ab iis artibus: q̃s iã diſcere atq; meditari incœptauerant: quoniam geometriã: gnomonicã: muſicã: cæteraſq; item diſciplinas altiores μαθήματα: id eſt diſciplinas: ueteres græci appellabant. Vulgus autem: quos gentilicio uocabulo Chaldæos dicere oportet: mathematicos dicit. Exinde his ſcientiæ ſtudiis ornati: ad perdiſcenda mundi opera: & principia naturæ procedebãt. At tũc denique nominabantur φυσικοί: ideſt naturales. Hæc eadem ſuper Pythagora noſter Taurus cum dixiſſet: nunc autem inquit iſti: qui repente pedibus illotis ad philoſophos diuertunt: non eſt hoc ſatis: quod ſũt omnino ἀθεώρητοι ἄμουσοι ἀγεωμέτρητοι: id eſt a cõtemplatione muſica: geometria: penitus alieni: ſed legem etiam dãt: qua philoſophari diſcãt. Alius ait: hoc me primum doce. Item alius: hoc uolo ĩquit diſcere. iſtud nolo. Hic a ſympoſio Platonis incipere geſtit: ꝓpter Alcibiadæ comeſſationem. Ille a Phedro propter Lyſiæ orationem. Eſt etiam inquit proh Iuppiter: qui Platonem legere poſtulet: non uitæ ornandæ: ſed linguæ orationiſque comendæ gratia: nec ut modeſtior fiat: ſed lepidior. Hæc Taurus dicere ſolitus nouicios philoſophorum ſectatores: cum ueteribus Pythagoricis pẽſitãs. Sed id quoque non prætereundum eſt: quod omnes ſimul: qui a pythagora in cohortem illam diſciplinarum recepti erant: quod quiſq; familiæ pecuniæq; habebant: in medium dabant. Et coibatur ſocietas inſeparabilis. tanq̃ illud fuerit antiquũ conſortiũ: quod re atque uerbo romano appellat᷑: κοινόβιον. i. contubernium.

Quibus uerbis compellauerit Phauorinus philoſophus adoleſcentem: uetuſte nimis: & priſce loquentem.

Caput. x.

PHauorinus philoſophus adoleſcenti ueteꝝ uerboꝝ cupidiſſimo: & pleraſq; uoces nimis priſcas: & ignotiſſimas ĩ quotidianis cõmunibuſq; ſermõibus expromẽti: Curius ĩqt & Fabritius & Corũcanius ãtiqſſimi noſtri: & his ãtiqores Horatii illi Trigemini plane & dilucide cũ ſuis fabulati ſũt. Neq; auruncoꝝ aut ſicanoꝝ: aut pelaſgorum: qui primi coluiſſe Italiam dicuntur: ſed ætatis ſuæ uerbis locuti ſunt. Tu autem perinde quaſi cum matre Euandri nunc loquare: ſermone multis annis iã deſito uteris: ꝙ ſcire atque intelligere neminem uis: quæ dicas. Nonne homo inepte: ut quod uis abũde conſequaris: taceres? ſed antiquitatẽ tibi placere ais: ꝙ honeſta: & bona & ſobria: & modeſta ſit. uiue ergo moribus præteritis: loquere uerbis præſentibus. Atq; id quod a. C. Cæſare excellẽtis ĩgenii ac prudentiæ uiro: ĩ p͞rio de analogia libro ſcriptũ eſt: habe ſemp ĩ memoria: atq; ĩ

pectore:ut tã q̃ scopulũ:sic fugias inauditum:atq; insolens uerbũ.

Quod Thucydides historiæ scriptor ĩclytus:lacedæmonios ĩ acie non tuba:sed tibiis esse usos dicit. Verbaque eius super ea re posita.

Quodq; Herodotus Halyaten regem fidicinas ĩ procĩctu habuisse tradit.atq; inibi quædam notata de Gracchi fistula concionaria.

Caput undecimum.

AVctor historiæ græcæ grauissimus Thucydides lacedæmonios summos bellatores : non cornuum tubarumue signis : sed tibiarum modulis in præliis usos esse refert. Non prorsus ex aliquo ritu religionum:neq; rei diuinæ gratia:neq; autem ut excitarētur: atq; euibrarentur animi:quod cornua & litui moliunt̃: sed contra ut moderatiores:modulatioresq; fierēt:quod tibicinis numeris temperat̃. Nihil adeo in congrediendis hostibus:atq; in principiis præliorũ ad salutem uirtutemque aptius rati:q̃ si permulcti sonis mitioribus nõ immodice ferocirent. Quum procĩctæ igitur classes erant: & instructa acies:cœptumq; in hostem progredi:tibicines inter exercitum positi:canere ĩceptabant. Ea ibi præcētione tranqlla & uenerabili q̃dã: quasi militaris musicæ disciplina:uis & impetus militum:ne sparsi: dispalatiq; proruerent:cohibebatur. Sed ipsius illius egregii scriptoris uti uerbis libet: quæ & dignitate: & fide grauiora sunt. καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ξύνοδος ἦν. ἀργεῖοι μὲν: καὶ οἱ ξύμμαχοι. ἐντόνως. καὶ ὀρμῆ: χωροῦντες: λακεδαιμόνιοι δὲ βραδέως καὶ ὑπὸ αὐλοῖς. πολλῶν ὁμοῦ ἐγκαθεστώτων. ὀυ τοῦ ἡδέος χάριν. ἀλλ' ἵνα ὁμαλῶς μετὰ ρυθμοῦ βαίνοντες προσέλθοιεν. καὶ μὴ διασπασθεῖη αὐτῶν ἡ τάξις ὃ πρέπει ἀεὶ μεγάλα στρατόπεδα ἐν ταῖς προσόδοις ποιεῖν:id est. Post hæc congrediebantur argiui quidẽ sociique acriter & impetu adorientes. lacedæmonii contra sub tibiarum præcentione:stipato agmine maturantes non adeo uoluptatis causa:uerum ut æquabili modulatoque sensim ingressu conuenientes pugnam capescerent:nec suos ordines distrahi sinerent. quod semper amplissimas copias agere : ubi congrediendum est: nimirum decet. Cretenses quoque prælia ingredi solitos memoriæ datum est: præcinente ac præmoderante cithara gressus. Halyates autem Rex terræ Lydiæ:more atq; usu barbarico præditus:quum bellum milesiis faceret:ut Herodotus in historiis tradit:cõcinentes habuit fistulatores & fidicines:atq; fœmĩas etiã tibicinas in exercitu:atque in procinctu habuit:lasciuientium delicias conuiuiorum. Sed enim achæos Homerus pugnam indipisci ait:non fidicularũ tibiarũq; concentu: uerũ conspiratu tacito nitibundos οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῆ μένεος πνείοντες ἀχαιοὶ ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν:id est. Ast ibãt taciti spirantes robur achiui. Inq; uicem auxilium cupida sibi mentẽ ferebant. Quid ille uult ardentissimus clamor militum romanorũ: quem in congressibus prœliorum fieri solitum scriptores annalium memorauere? Contra ne institutum fiebat antiquæ disciplinæ tam probabile? An tum etiam gradu clæmenti:& silentio est opus:quum ad hostem itur in conspectu longinquo procul distantem? Quũ uero prope ad manus uentum est:tum iam e propinquo hostis & impetu propulsandus:& clamore terrendus est. Ecce autem pro tibicĩa laconica tibiæ quoq; illius concionatoriæ in mentem uenit: quã C. Graccho cum populo agente præisse: ac præmonstrasse modulos ferunt. Sed nequaq̃ sic est:ut a uulgo dicitur canere tibia solitum: qui pone eum loquẽtem staret:uariisq; modis tum demulcere animum: actionemq; eius:tum intẽdere. Quid enim foret ea re ineptius? si ut planipedi saltãti:ita Graccho concionanti numeros & modos:& frequentamenta quædã uaria:tibicen ĩcineret? Sed qui hoc compertius memoriæ tradiderũt:stetisse in circũstãtibus dicũt occultius: qui fistula breui:sensim grauiusculũ sonũ ĩspiraret: ad deprimẽdũ sedandũq; ĩpetus uocis eius. Referuescẽte nãq; ĩpulsu:& ĩstinctu extraneo naturalis illa Gracchi uehementia ĩdiguisse nõ (opinor) existimanda est. M. tamẽ Cicero fistulatorẽ istũ utriq; rei adhibitũ esse a graccho putat:ut sonis tũ placidis:tũ citatis:aut demissam iacentẽq; orationem eius erigeret:aut ferociẽtẽ sæuientẽq; cohiberet. Verba ipsius Ciceronis apposui. Itaque idem gracchus: quod potes audire Catule ex Licinio cliente tuo litterato homine. quem seruum ibi habuit ille ad manum cũ eburnea solitus est habere fistula: qui staret post ipsum occulte:quum concionaretur:peritum hominem qui inflaret celeriter eum sonum:qui illum aut remissum excitaret:aut a contentione reuocaret. Morẽ autẽ illũ ingrediendi ad tibicinum modulos prœlii institutum esse a Lacedæmoniis Aristoteles in libris problematum scripsit:quo manifestior fieret:exploratiorque militum securitas:& alacritas. Nam diffidentiæ inquit & timori:cum ingressione huiuscemodi minime conuenit. & mœsti ac formidãtes ab hac tã intrepida:

& tam decora incedendi modulatione alieni sunt. Verba pauca Aristotelis super ea re apposui. Διατὶ ἐπειδὰν πολεμεῖν μέλλωσι. πρὸς αὐλὸν ἐμβαίνωσιν. ἵνα τοὺς δειλοὺς ἀσχημονοῦντας γινώσκωσιν. i. Quãobrem ubi commissuri prœlium sint: ad tibiæ modulos congrediantur? ut timidos minus honeste agentes iudicent.

Virgo Vestæ quid ætatis: & ex quali familia: & quo ritu: quibusq; cerimoniis: ac religionibus: ac cognomine a põtifice maximo capiat. Et quo statim iure esse incipiat: simulatq; capta est. Quodq;: ut Labeo dicit: nec intestato cuiquã: nec eius intestatæ quisquam iure hæres est.

Caput duodecimum.

Qui de uirgine capienda scripserunt: quorũ diligẽtissime scripsit Labeo Antistius: minorẽ q̃ annos. vi. maiorem q̃ annos. x. natam negauerũt capi fas esse. Item quæ non sit patrima: & matrima. Item quæ lĩgua debili: sensuue aurium dĩminuta: aliaue qua corporis labe insignita sit. Item quæ ipsa: aut cuius pater emancipatus sit: etiam si uiuo patre in aui potestate sit. Item cuius parentes alter amboue seruitutem seruierunt: aut in negociis sordidis diuersant̃. Sed eam cuius soror ad id sacerdotiũ lecta sit: excusationem mereri aiũt. Item cuius pater flamen: aut augur: aut quindecimuir sacris faciundis: aut qui septẽuir epulonum: aut salius est. Sponsæ quoq; pontificis: aut tibicinis sacrorũ filiæ uacatio a sacerdotio isto tribui solet. Præterea Capito Atteius scriptum reliquit: neq; eius legendã filiam: qui domicilium in Italia non haberet: & excusandã eius: qui liberos tris non haberet. Virgo autem uestalis simul est capta: & in atrium Vestæ deducta: & pontificibus tradita est: eo statim tẽpore sine emãcipatione: ac sine capitis minutione: e patris potestate exit. & ius testamenti faciundi adipiscitur. De more autem: rituq; capiundæ uirginis litteræ quidẽ antiquiores non extant: nisi quæ capta prima est: a Numa Rege esse captam. Sed papiam legẽ inuenimus: qua cauet̃: ut pontificis maximi arbitratu uirgines e populo uiginti legant̃. Sortitioq; ĩ concione ex eo numero fiat. Sed ea sortitio ex lege papia nõ necessaria nũc uideri solet. Nã siquis honesto loco natus adeat pon. max. atq; offerat ad sacerdotium filiam suam: cuius dũtaxat saluis religionum obseruationibus: ratio haberi possit gratia popiliæ legis per se ratum fit. Capi autem uirgo propterea dici uidetur: quia pontificis max. manu prehẽsa: ab eo parẽte: in cuius potestate est: ueluti bello capta abducitur. In libro primo Fabii pictoris: quæ uerba pontificem max. dicere oporteat: quum uirginem capit: scriptum est. Ea uerba hæc sunt. Sacerdotem uestalem: quæ sacra faciat: quæ iussi: & sacerdotem uestalem facere pro po. ro. quiritibus uti: quod optima lege fiat: ita te amata capio. Pleriq; autem capi uirginem solam debere putant. Sed flamines quoq; diales: item pontifices & augures capi dicebantur. L. Sylla rerum gestarum libro. ii. ita scripsit. P. Cornelius: cui primum cognomen Syllæ impositum est: flamen dialis captus. M. Cato de lusitanis: quum Ser. Galbam accusauit: eum dicit ius pontificum discere noluisse. Ego me nunc uolo ius pontificium optime scire. Iam ne ea causa pontifex capiar? Si uolo auguriũ optĩe tenere: ecquis ob eam rem augurem capiat? Præterea etiam in cõmentariis Labeonis: quæ ad. xii. tabulas composuit: ita scriptum est. Virgo uestalis neq; hæres est cuiq̃ intestato: neq; intestatæ quisq̃: sed bona eius in publicum redigi aiunt. Id quo iure fiat quæritur. Amata ĩtercapiendũ a pont. max. appellatur: quoniam quæ prima capta est: hoc fuisse nomine tradita est.

Quæsitum in philosophia est: quidnam foret in recepto mandato rectius id ne omnino facere: quod mandatum est: an nõnũq̃ etiã cõtra si id speres ei: qui mandauit utilius fore? Superq; ea quæstione expositæ diuersæ sententiæ.

Caput. xiii.

In officiis capiendis: censendis: iudicãdisq;: quæ καθήκοντα. i. expedientia & conuenientia philosophi appellãt: quæri solet: an negocio tibi dato: & quidquid omnino faceres definito: cõtra qd facere debeas: si eo facto uideri possit res euentura prosperius: exque utilitate eius: qui id tibi negocium mandauit. Anceps quæstio: & in utrãq; partem a prudentibus uiris arbitrata est. Sunt enim nõ pauci qui sententiam suam una in parte defixerunt. & re semel statuta: deliberataq; ab eo: cuius negocium id pontificiũq; esset: nequaq̃ putauerunt contra dictum eius faciendum: etiam si repentinus aliquis casus rem cõmodius agi posse polliceretur. Ne si spes fefellisset: culpa impatientiæ: & pœna indeprecabilis subeunda esset. Si res forte melius uertisset: diis quidem gratiam habendam. Sed exemplum tamẽ intromissum uideretur: quo bene consulta consilia religione mãdati soluta corrumperentur. Alii existimauerunt incommoda prius: quæ metuenda essent: si res gesta aliter foret: q̃ imperatum est: cum emo-

lumento ſpei penſitanda eſſe. Et ſi ea leuiora minoraq; :at utilitas cō tra grauior & amplior: ſpe quantum poteſt firma oſtenderetur: tum poſſe aduerſum mandata fieri cenſuerunt. ne oblata diuinitus rei be ne gerendæ occaſio amitteretur. Neq; timendum exemplum non pa rendi crediderunt: ſi rationes huiuſcemodi dūtaxat non adeſſēt. Cū primis autem reſpiciendum putauerunt ingenium naturamq; illius cui ea res præceptumq; eſſet ne ferox: durus: īdomitus inexorabiliſq; ſit: qualia fuerint poſthumiana imperia: & manliana. Nā ſi tali præ ceptori ratio reddenda ſit: nihil faciendum eſſe monuerunt aliter: q̄ præceptum eſt. Inſtructius deliberatiuſq; fore arbitramur theorema tium hoc de mandatis huiuſcemodi aſſequendis: ſi exemplū quoq; .P. Craſſi Mutiani clari: ac inclyti uiri appoſuerimus. Is Craſſus a Sē pronio Aſellione: & pleriſq; aliis hiſtoriæ romanæ ſcriptoribus tradi tur quinq; habuiſſe rerum bonarum maxima & præcipua: ꝙ eſſet di tiſſimus: ꝙ nobiliſſimus: ꝙ eloquentiſſimus: ꝙ iuriſconſultiſſimus ꝙ pont. max. Is quum in conſulatu obtineret Aſiam prouinciam: & circūſedere oppugnareq; leucas oppidum pararet. opuſq; eſſet firma ac procera trabe: quæ arietem faceret: quo muros eius oppidi quate ret: ſcripſit ad magiſtrum ἀρχιτέκτονα molis athenienſium: ſocio rum amicoꝝq; po. Ro. ut ex malis duobus: quos apud eos uidiſſet: uter maior eſſet: eum mittēdum curaret. Tū magiſter ἀρχιτέκτων comperto: quāobrem malum deſideraret: non uti iuſſus erat: maio rem: ſed quem eſſe magis idoneum: aptioremq; faciendo arieti: faci lioreq; portatu exiſtimabat: minorē miſit. Craſſus eum uocari iuſſit & cum interrogaſſet: cur non quē iuſſerat miſiſſet cauſis rationibus quas dictitabat: ſpretis: ueſtimenta detrahi imperauit. uirgiſq; mul tis cecidit. Corrumpi atq; diſſolui officium omne imperantis ratus: ſiquis ad id quod facere iuſſus eſt: non obſequio debito: ſed conſilio non deſiderato reſpondeat.

Quid dixerit feceritq;. C. Fabritius magna uir gloria: magniſq; re bus geſtis: ſed familiæ pecuniæq; inops: quū ei ſānites tanq̄ īdigenti graue auꝝ donarent: plenūq; odii. Caput. xiiii.

Iulius Iginus in libro de uita: rebuſq; illuſtrium uiroꝝ ſexto: legatos dicit a ſānitibus ad. C. Fabritium imperatorem po. ro. ueniſſe: & memoratis multis: magniſq; rebus: quæ bene & beniuole poſt redditā pacē ſamnitibus feciſſet: obtuliſſe dono grādē pecuniā: oraſſeq; uti acciperet: uteretq;. Atq; id facere ſānites dixiſſe: ꝙ uide rent multa ad ſplendorem domus atq; uictus defieri: neq; ꝑ magni tudine dignitateq; lautum paratumq; eſſe. Tum Fabritium planas manus ab auribus ad oculos: & infra deīceps ad nares: & ad os: & ad gulam: atq; inde porro ad uentrem imum deduxiſſe: & legatis ita re ſpondiſſe: dum illis oībus membris: quæ attigiſſet: obſiſtere: atq; im perare poſſet: nūq̄ quicq̄ defuturꝝ. Propterea pecuniā: qua ſibi nihil eſſet uſus: ab iis quibus eam ſciret uſui eſſe: non accipere.

Quod importunū uitium ſit futilis: inaniſq; loquacitas. & q̄ mul tis in locis a principibus utriuſq; linguæ uiris deteſtatione iuſta cul pata ſit. Caput decimūquintum

Qui ſūt leues: & futiles: & importuni locutores: quiq; nullo reꝝ pōdere īnixi uerbis humidis: & lapſantibus defluunt. eoꝝ ora tionem bene exiſtimatum eſt in ore naſci: nō ī pectore. Linguā autē debere aiunt non eſſe liberam: nec uagam: ſed uinclis de pectore imo ac de corde apertis moueri: & quaſi gubernari. Sic enī uideas quoſdā ſcatere uerbis: ſine ullo iudicii negocio cum ſecuritate multa & pro funda. ut loquentes pleꝝq; uideant: loqui ſeſe neſcire. Vlyxem con tra Homerus uirum ſapienti facundia præditum: uocem mittere ait non ex ore: ſed ex pectore. Quo ſcilicet nō ad ſonū magis habitūque uocis: q̄ ex ſentētiarum penitus conceptarum altitudine pertineret. Petulātiæq; uerboꝝ coercendæ uallū eſſe oppoſitū dentium: luculē te dixit: ut loquendi temeritas: nō cordis tantū cuſtodia: atq; uigilia cohibeatur: ſed ex quibuſdam quaſi excubiis in ore poſitis ſepiatur. Homerica de quibus ſupra dixi: hæc ſunt.

ἀλλ᾽ ὅτε δὴ ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει.
Τέκνον ἐμὸν ποῖον σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων. ideſt.
Aſt ubi iam magnam fundebat pectore uocem.
Dentis clauſtra tui uox qualis nata reliquit?

.M. Tullii quoq; uerba poſui: quibus ſtultā & inanem dicēdi copiā grauiter & uere deteſtatus eſt. Dūmodo īquit hoc cōſtet: neq; īfantiā eius: qui rem norit: ſed eam explicare dicēdo non queat: neq; inſcitiā illius: cui res nō ſuppetat: uerba non deſint: eſſe laudandam. Quoꝝ ſi alteꝝ ſit optandū: malim equidem indiſertam prudētiam: q̄ ſtul tam loquacitatem. Item in libro de oratore primo uerba hæc poſuit. Quid enī eſt tā furioſum: q̄ uerboꝝ uel optimoꝝ: atq; ornatiſſimoꝝ

ſonitus inanis:nulla ſubiecta ſententia:nec ſcientia? Cū primis autē
.M.Cato atrociſſimus huiuſcemodi uitii inſectator eſt.nāq; ī orōne
quæ inſcripta eſt.Si Celius tri.ple.appellaſſet. Nūq̄ inq̄t tacet:quē
morbus tenet loquendi:tāq̄ ueternoſū uiuēdi:atq; dormiēdi.Quod
ſi non conueniant:tamen conuocari iubet.Ita eſt cupidus orationis:
ut cōducat:qui auſcultet.Itaq; auditis nō auſcultatis tāq̄ pharmaco
polam. Nam eius uerba audiūt͛: uerum ei ſe nemo cōmittat:ſi æger
eſt.Idē Cato in eadē oratione eidem.M.Celio uilitatē obprobrās:nō
loquendi tātū:uerꝝ etiā tacendi.Fruſto inquit panis conduci poteſt:
uel uti taceat:uel uti loq̄t͛. Neq; non merito Homerus unū ex oībus
Terſitam.ἀμετροεπῆ καὶ ἀκριτόμυθον:id eſt loquētē ſine iudicio:
& mō appellabat.uerba illius multa & ακοσμα.i.incōpta: ſtrepētiū
ſine modo graculoꝝ ſimilia eſſe dicit.Quid.n.eſt aliud ἀμετροεπῆ
ἐκόλωα.i.ſupra modum loquitans conturbabat. Eupolidis quoq;
uerſus de id genus hominibus:cōſignatiſſime factus eſt.λαλεῖν ἄρι
ςος:ἀδυνατώτατος λέγειν.i.blatterare optīus: dicere īeptiſſimus.
Quod Saluſtius noſter imitari uolēs:loq̄x inq̄t magis: q̄ facūdus.
Quapropter Heſiodus poetaꝝ prudētiſſimus linguā nō uulgādā:
ſed recondendā eſſe dicit:perinde ut theſauꝝ. Eiuſq; eſſe in ꝓmēdo
gratiam plurimā:ſi modeſta:& parca:& modulata ſit.
γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριςος.
φειδωλῆς πλείςη δὲ χάρις.κατὰ μέτρον ἰούσης.
Optimus eſt homini linguæ theſaurus:& ingens
Gratia:quæ parcis menſurat ſingula uerbis.
Epicharmium quoq; illud non inſcite ſe habet. οὐ λέγειν δεινός.
ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος.i.nō idoneus ad dicendū: ſed ad tacēdum
impos.Ex quo profecto ſumptū eſt:qui quū loqui nō poſſet:tacere
nō poterat.Phauorinū ego audiui dicere uerſus iſtos Euripidis:ἀχα
λίνων ςομάτων.ἀνόμου τε ἀφροσύνας τὸ τέλος δυςυχία.i.ef
frenioris:& exlegis demētiæ extremū īfœlicitas occupat. Nō de iis tā
tū factos accipi debere:q̄ īpia:aut illicita dicerēt: ſed uel maxīe de ho
minibus quoq; poſſe dici ſtulta & īmodica blatterātibus. quoꝝ lin
gua tā prodiga: īfreniſq; ſit: ut fluat ſemꝑ & æſtuet colluuione uer
boꝝ teterrima.Quod genus hoīes a græcis ſignificatiſſimo uocabu
lo λάλους.i.līguaces appellatos.Valeriū Probū grāmaticū illuſtrē:
ex familiari eius docto uiro cōperi Saluſtianū illud: Satis loquētiæ:

ſapientiæ paꝝ:breui āteqū uita decederet:ſic legere cœpiſſe:& ſic a Sa
luſtio relictū affirmaſſe.Satis loquētiæ:ſapiētiæ paꝝ. Quod loquē
tia nouatori uerboꝝ Saluſtio maxime congrueret. Eloquentia cū in
ſipientia minime cōueniret.Huiuſcemodi autem loquacitatē:uerbo
rumq; turbā magnitudine inani uaſtam facetiſſimus poeta Ariſto
phanes inſignibus uocabulis denotauit in his uerſibus. ἄνθρωπον
ἀγριοποιὸν αὐθαδόςομον ἔχοντα ἀχάλινον.ἀκρατὲς.ἀπύλωτον
ςόμα περιλάλητον.κομποφακελορήμονα.i.hoīem agreſti fero
cia:ore temeratio:effrenato:prodigo:petulante:loquacem:futilem:
& fuſum:per uerboꝝ congeriem:ac faſtum.Neq; minus īſigniter ue
teres quoq; noſtri:hoc genus hoīes in uerba prouectos: locutuleios:
& blatterones:& linguaces dixerunt.

Quod uerba iſtæc quadrigarii:ex annali tertio ibi: Mille hominū
occidit͛:nō licentia neq; de poetaꝝ figura:ſed rōne certa: & ꝓba grā
maticæ diſciplinæ dicta ſunt. Caput.xvi.

QVadrigarius in.iii.ānaliū ita ſcripſit͛. Ibi occidit͛ mille hoīnū:
occidit͛ inquit:nō occiduntur.Item Lucilius in.iii.ſatyrarum.
Ad portū mille a porta eſt:exinde ſalernū. mille inquit eſt: nō mille
ſunt.Varro in.xviii.rerum humanaꝝ. Ad Romuli initiū plus mille
& centū annoꝝ eſt.Cato in prīo originū.Inde eſt ferme mille paſſus
.M.Cicero in.vi.in Antoniū.Ita ne ianus medius in.L.Antonii cliē
tela eſt? quis unq̄ in illo Iano īuentus eſt:q.L.Antonio mille nūmū
ferret expenſum? In his:atq; multis aliis mille numero ſingulari di
ctum eſt.Neq; hoc(ut quidam putant)uetuſtati cōceſſum eſt: aut ꝑ
figuraꝝ cōcinnitatē admiſſum eſt:ſed ſic uidetur ratio poſcere.mille
enī nō pro eo ponitur:quod græce χίλιοι dicitur. Sed quod χιλιάς
& ſicuti una χιλιάς:& duæ χιλιάδες:ita unum mille:& duo milia:
certa atq; directa ratione dicitur.Quāobrem id quoq; recte & ꝓbabi
liter dici ſolitū:mille denarium in arca eſt.& mille equitum in exerci
tu eſt.Lucilius autem præterq̄ ſuperius poſui: alio quoq; in loco id
manifeſtius demonſtrat. Nam in libro.xv.ita dicit.
Hunc mille paſſum qui uicerit:atq; duobus.
Campanus ſonipes ſuccuſſor nullus ſequetur.
Maiore in ſpatio ac diuerſus iubebitur ire.
Item alio libro.viii. Mille die nummum poteſt uno quærere cētum.
Mille paſſum dixit pro mille paſſibus. & uno mille nūmū pro unis

mille nummis.aperteq; ostendit:mille & uocabulũ esse: & singulari
numero dici. Eiusq; pluratiuum esse milia. & casum etiã capere abla
tiuum:neq; cæteros casus requiri oportere. quũ sint alia pleraq; uo/
cabula:quæ in singulos tantum casus: quædam etiam quæ in nullũ
inclinentur.quapropter nihil iam dubium est:quin.M.C. in orõne
quã inscripsit pro Milone:ita scriptum reliquerit. Ante fũdũ Clodii
quo infundo:propter insanas illas substructiones:facile mille homi
num uersabatur ualentium:non uersabantur: quod in libris minus
accuratis scriptum est. Alia enim ratione mille hominum : alia mille
homines dicendum est.

Quãta cũ animi æquitate tolerauerit Socrates uxoris ĩgeniũ ĩtra/
ctabile.atq; inibi quid.M. Varro in quadam satyra:de officio mari/
ti scripserit.

Caput decimũseptimum.

XAnthippe Socratis philosophi uxor morosa admodum fuisse
fert:& iurgiosa. Iraꝝq; & molestiaꝝ muliebriũ: p diẽ perq; no
ctem scatebat. Has eius intemperies ĩ maritũ Alcibiades demiratus:
interrogauit Socratem:quæ nam ratio esset: cur mulierem tã acerbã
domo non exigeret. Quoniã ĩquit Socrates:quũ illam domi talem
perpetior:insuesco & exerceor:ut cæteroꝝ quoq; foris petulãtiam &
iniuriã facilius feram. Secũdũ hanc sententiã quoq; Varro in satyra
menippea:quam de officio mariti scripsit. Vitium ĩquit uxoris aut
tollendũ:aut ferendum est. Qui tollit uitiũ uxorẽ cõmodiorem præ
stat:qui fert sese meliorem facit. Hæc uerba Varronis tollere:& ferre
lepide quidem cõposita sunt. Sed tollere apparet dictum: pro corri/
gere. Id etiam apparet:eiusmodi uitium uxoris si corrigi non possit:
ferendum esse: Varronem censuisse . quæ ferri scilicet a uiro honeste
possunt. Vitia enim flagitiis leuiora sunt.

Quod.M. Varro in libro de rõne uocabuloꝝ primo. L. Lælium
magistꝝ suum περὶ ἐτυμολογίας nonnullorum uerborũ falsa di/
xisse reprehendit. quodq; idem Varro in eodem libro furis ἐτυμολο
γίαν falsam dicit.

Caput.xviii.

IN primo de ratione uocabuloꝝ libro.M. Varro doctissimum
tũc ciuitatis hominem. L. Læliũ errasse ostẽdit: ꝙ uocabulum
græcũ uetus traductũ in linguã romanã pro meraco:& quasi a se pri
mitus latine fictũ esset:resoluit in uoces latinas:ratõne etymologica
falsa. Verba ipsa sup ea re Varronis posuimus. In quo Lælius noster
litteris ornatissimus memoria nostra errauit aliquotiẽs . Nã aliquot
uerboꝝ antiquoꝝ græcoꝝ:perĩde atq; essent propria nostra reddidit
causas falsas. Non enim leporẽ dicimus(ut ait)quod est leuipes. Sed
quod est uocabulũ antiquũ græcũ. Multa enim uetera illoꝝ ignorãt᷑
quod pro iis aliis nunc uocabulis utunt᷑. & illoꝝ esse pleriq; ignorent
græcum:quod nunc nominant ἕλληνα. Puteum esse: quod uocant
ὄφεαρ. leporem:quod λαγωὸν dicunt. In quo nõ modo Lælii inge
nium non reprehẽdo:sed industriam laudo. Successum enĩ fortuna
experientiam laus sequitur. Hæc Varro in primo libro scripsit: de ra
tiõe uocabuloꝝ scitissime : de usu utriusq; lĩguæ peritissime:de ipso
Lælio clæmentissime. Sed in posteriore eiusdẽ libri parte dixit: Furẽ
ex eo dictum ꝙ ueteres romani:furuum atrum appellauerint. & fu/
res per noctẽ:quæ atra sit: facilius furent᷑. Nonne sic uidet᷑ Varro de
fure dixisse:tanq̃ Lælius de lepore᷑ Nã quod a græcis nũc κλέπτης:
id est fur dicit᷑:ãtiquiore græca lingua φωρ est dictũ. Hinc per affini
tatẽ litteraꝝ:quæ φωρ græce est:latine fur. Sed ea res fugerit ne tunc
Varronis memoriã : an contra aptius: & cohærentius putarit:furẽ a
furuo:id est nigro appellari:in hac re de uiro tam excellentis doctrĩæ
non meum iudicium est.

Historia super libris sibyllinis:ac de Tarquinio superbo Rege.

Caput decimũnonum.

IN antiquis annalibus memoria super libris sibyllinis hæc ꝓdi
ta est. Anus hospita:atq; ĩcognita ad Tarquiniũ superbũ regẽ
adiit:nouẽ libros ferẽs:quos esse dicebat diuĩa oracula. eos uelle dixit
uenũdare. Tarqnius precium percõtatus est. Mulier nimiũ atq; ĩmẽ
sum poposcit. Rex quasi anus ætate desiperet:risit. Tum illa foculũ
coram eo:cum igni apposuit. tris libros ex nouem deurit. & ecq̃d reli
quos sex eodẽ precio emere uellet:regem interrogauit. Sed enĩ Tar/
quinius id multo risit magis. dixitq; anũ iam proculdubio delirare.
Mulier ibidẽ statim tris libros alios exussit. Atq; idipsum denuo pla
cide rogauit:tris reliquos eodẽ illo precio emat. Tarquinius ore iã se/
rio:atq; attentiore aĩo fit. eam constantiam cõfidentiãq; non ĩsuper
habendã intelligit:& libros tris reliquos mercatur nihilo minore pre
cio:q̃ quod erat petitum pro omnibus. Sed eam mulierẽ tũc a Tarq
nio digressam:postea nusq̃ loci uisam constitit. Libri tres in sacrariũ
conditi sibyllini appellati. Ad eos quasi ad oraculum quindecimuiri

adeunt:quum dii ĩmortales publice conſulendi ſunt.

Quid geometræ dicant græci. quibuſq; oĩa iſta latinis uocabulis appellentur. Caput.xx.

Igurarum quæ σχήματα geometræ appellãt:genera ſũt duo: planũ & ſolidũ.hæc ipſi uocãt ἐπίπεδον καὶ ϛερεον.Planum eſt quod in duas partis ſolum lineas habet:qua latum eſt:& qua lon gum.q̃lia ſunt triquetra:& q̃drata:quæ in area fiunt ſine altitudĩe. Solidũ eſt:quando non longitudines modo:& latitudĩes planas nu meri lineaꝝ efficiunt:ſed etiã extollũt altitudines.quales ſunt ferme metetrianguli:q̃s pyramidas appellãt:uel qualia ſunt q̃drata undiq; quæ κύβους illi:nos quadrãtalia dicimus.κύβους enĩ eſt figura ex oĩ latere quadrata.quales ſunt ĩquit.M.Varro teſſeræ: qbus ĩ alueolo ludit᷑.ex quo ipſæ appellatæ κυβοι . In numeris etiã ſimiliter κύβος dicit᷑:quũ omne latus eiuſdem numeri æqualiter in ſeſe ſoluit᷑. ſicu/ ti fit:quũ ter terna ducunt᷑.Atq; idem ipſe numerus triplicat᷑.huius numeri cubum Pythagoras uim habere lunaris circuli dixit. ꝙ & lu/ na orbem ſuũ luſtret ſeptem & uiginti diebus:qui a numeris ternio: qui græce dicit᷑ τριάς tantũdẽ efficiat in cubo. Linea autẽ a noſtris dicit᷑:quã γραμμήν græci uocãt.Eã.M.Varro ita definit. Linea eſt inquit longitudo quædã ſine latitudine & altitudine.εὐκλείδης au/ tem breuius prætermiſſa altitudĩe γραμμή ẽ inqt μῆκος ἀπλατές .i.longitudo illatabilis:quod exprimere uno latine uerbo nõ queas: niſi audeas dicere illatabilis.

Quod Iulius Higinus affirmatiſſime contẽdit legiſſe ſe librũ.P. Virgilii domeſticum:in quo ſcriptum eſſet.Et ora Triſtia tentãtum ſenſu torquebit amaror:non quod uulgus legeret: ſenſu torquebit a maro. Caput.xxi.

Erſus iſtos ex georgicis Virgilii pleriq; omnes ſic legunt.
At ſapor indicium faciet manifeſtus.& ora
Triſtia tentantum ſenſu torquebit amaro.

Higinus autẽ non hercle ignobilis grãmaticus in cõmentariis: quæ ĩ Virgilium fecit::cõfirmat:& perſeuerat:nõ hoc a Virgilio relictum. Sed quod ipſe inuenerit in libro q fuerat ex domo: atq; familia Vir gilii:Et ora Triſtia tentantum ſenſu torquebit amaror. Neq; id ſoli Higino : ſed doctis quibuſdam etiã uiris cõplacitum: quoniã uidet᷑ abſurde dici.Sapor ſenſu amaro torquet: quum ipſe ĩquiunt ſapor ſenſus ſit:non alium in ſemetipſo ſenſum habeat.ac perinde ſit:q̃ſi dicatur:ſenſus ſenſu amaro torquet. Sed enim cum Phauorino Hi/ gini commentarium legiſſem:atq; ei ſtatim diſplicita eſſet inſolẽtia & inſuauitas amaroris : Iouem lapideũ inquit: quod ſanctiſſimum iuſiurandũ eſt habitum:paratus ſum ego iurare: Virgiliũ hoc nunq̃ ſcripſiſſe. Sed Higinum ego dicere uerũ arbitror. Non enĩ primus finxit hoc uerbũ Virgilius inſolẽter:ſed ĩ carminibus Lucretii ĩuẽtũ: nõ eſt aſpernatus auctoritate poetæ ingenio & facũdia præcellentis. Verba ex quarto Lucretii hæc ſunt.

Deniq; in os ſalſi uenit humor ſæpe ſaporis:
Quum mare uerſamur propter.dilutaq; contra
Quum tuimur miſceri abſynthia:tangit amaror.

Non uerba autẽ ſola:ſed uerſus prope totos: & locos quoq; Lucretii plurimos ſectatum eſſe Virgilium uidemus.

An q cauſas defendit:recte latineq; dicat:ſupereſſe id quod defen/ dit:& ſupereſſe proprie quid ſit. Caput.xxii.

Rroborauit ĩueterauitq; falſa & aliena uerbi ſignificatio:quod dicit᷑:hic illi ſupereſt:quum dicendũ eſt. Aduocatũ eſſe quem cuipiã:cauſamq; eius defendere. Atq; id dicitur:nõ in compitis tãtũ neq; in plebe uulgaria:ſed in foro:ĩ comitio:apud tribunalia.Qui ĩ/ tegre autem locuti ſunt:magnã partẽ ſupereſſe ita dixerũt: ut eo uer bo ſignificarẽt ſupfluere:& ſuperuacare: atq; eſſe ſupra neceſſarium modum. Itaq;.M.Varro in ſatyra quæ inſcripta eſt.Neſcis quidueſper uehat:ſuperfuiſſe dicit ĩmodice & ĩtẽpeſtiue fuiſſe. Verba ex eo libro hæc ſunt.In cõuiuio legi:nec omnia debent. & ea potiſſimũ quæ ſimul ſint βιωφελῆ.i.uitæ incõmoda:& delectent potius:ut id quoq; non uideat᷑ ſupfuiſſe. Memini ego prætoris docti hoĩs tribu/ nali me fortaſſe aſſiſtere.atq; ibi aduocatũ nõ incelebrẽ ſic poſtulare ut quam cauſam diceret:remq; quæ agebat᷑ non attingeret. Tũc præ torem ei cuia res erat:dixiſſe aduocatũ eum non habere.& quũ is qui uerba faciebat reclamaſſet:ego illi uir clariſſime ſuperſum:Reſpon/ diſſe prætorem feſtiuiter: Tu plane ſuperes:non ades.M.autem Ci/ cero in libro qui inſcriptus eſt de iure ciuili ĩ artẽ redigẽdo uerba hæc poſuit.Nec uero ſciẽtia iuris maioribus ſuis.Q .Helius Tubero de fuit:doctrina etiã ſuperfuit. In quo loco ſuperfuit ſignificare uidet᷑ ſupra fuit:& præſtitit.ſupauitq; maiores ſuos:doctrĩa ſua ſupfluẽti

tum & nimis abũdanti. Diſciplinas enĩ Tubero ſtoicas & dialecticas
percalluerat. In libro quoq; de repu. ſecũdo: idipſũ uerbũ Ciceronis
nõ temere tranſeũdũ. Verba ex eo libro hæc ſunt. Nõ grauarer Læli:
niſi & hos uelle putarẽ: & ipſe cuperem te quoq; aliq̃ partẽ huius nr̃i
ſermonis attingere: præſertim cũ heri ipſe dixeris te nobis non etiam
ſuperfuturũ: uerũ id quidem fieri non poteſt: ne deſis omnes te roga-
mus. Exquiſite igit̃ & cõperte Iulius Paulus dicebat: homo ĩ noſtra
memoria doctiſſimus: ſupereſſe non ſimplici ratione dici tam latine
q̃ græce. Græcos enĩ περιεῖναι: ideſt uiuere: adeſſe: uiciſſe: tã ĩ utraq;
parte ponere: uel quod ſuperuacaneum eſſet: ac nõ neceſſarium: uel
quod abundans nimis: & affluens: & exuperans. Sic quoq; noſtros
ueteres ſupereſſe alias dixiſſe: pro ſuperfluenti & ſuperuacuo: nec ad
modum neceſſario: ita ut ſupra poſuimus Varronẽ dicere. Alias ita
ut Cicero dixit: pro eo: quod copia quidẽ & facultate cæteris anteiret.
tum ſupra modũ: & largius prolyxiuſq; flueret: q̃ eſſet ſatis. Qui di
cit ergo ſe ſupereſſe ei: quem defendit: nihil iſtorũ uult dicere: ſed ne-
ſcio quid aliud indictum inſcitũq; dicit. Ac ne Virgilii quidẽ poterit
auctoritate uti: qui in georgicis ita ſcripſit.

Primus ego in patriam mecum: modo uita ſuperſit.

Hoc enĩ in loco Virgilius ἢ ἀκυρότερον. i. minus proprie uerbo uſus
uidet̃: quod ſupſit dixit: pro lõginquius diutiuſq; adſit. Illud cõtra
eiuſdem Virgilii eſt aliq̃to probabilius.

Florentiſq; ſecant herbas. fluuioſq; miniſtrant:
Farraq;: ne blando nequeant ſupereſſe labori.

Significat enĩ ſupra laborẽ eſſe: neq; opprimi a labore. An autẽ ſup-
eſſe dixerint ueteres pro reſtare: & pficiendæ rei deeſſe quærebamus.
Nã Saluſtius in ſignificatione iſta non ſupereſſe: ſed ſuperare dicit.
Verba eius in Iugurtha. Is plerũq; a rege exercitum ductare: & oĩs res
exeq ſolitus erat: quæ Iugurthæ feſſo: aut maioribus aſtricto ſupaue
rant. Sed ĩuenimus in. iii. Ennii annaliũ in hoc uerſu.

Inde ſibi memorat unũ ſupeſſe laborẽ. Id eſt reliquũ eſſe & reſtare.

Quod quia. i. diuiſe pronũtiãdũ eſt: ut non una pars orõnis eſſe ui
deatur: ſed duæ. Cicero autem in. ii. antonianarũ. quod eſt reliquum
nõ ſupeſſe: ſed reſtare dicit. Præter hæc ſupeſſe ĩuenimus dictũ ꝑ
ſuperſtitẽ eſſe. Ita enĩ ſcriptũ ẽ ĩ libro Epiſtolarũ. M. Ciceronis ad. L.
Plancum: & in epiſtola. M. Aſinii Pollionis ad Ciceronẽ uerbis his.

Nã neq; deeſſe reipu, uolo: neq; ſupeſſe. Per quod ſignificat: ſi reſp.
emoriat̃: & peat: nolle ſe uiuere. In Plauti autẽ aſinaria manifeſtius
id ipſum ſcriptũ eſt in his uerbis: quæ ſũt eius comœdiæ pría. Sicut
tuũ uis unicũ gnatũ tuæ ſupereſſe uitæ hoſpitẽ & ſupſtitẽ. Cauenda
igit̃ eſt nõ ĩproprietas ſola uerbi: ſed etiã prauitas oĩs: ſiqs ſe nunc ſe
nior aduocatus adoleſcenti ſupereſſe dicat.

Quis fuerit Papyrius prætextatus: quæue iſtius cauſa cognomẽ
ti ſit. hiſtoriaq; iſta oĩs ſuper eodem Papyrio cognitu iucunda.

Caput. xxiii.

Hiſtoria de Papyrio prætextato dicta: ſcripta eſt a. M. Catone in
orõne: q̃ uſus eſt ad milites cõtra Galbã: cũ multa q̃dẽ uenuſta
te atq; luce: ac mũdicia uerborũ. Ea Catonis uerba: huic ꝓrſus cõmen
tario ĩdidiſſẽ: ſi libri copia fuiſſet id tẽporis: quũ hæc dictaui. Quod
ſi non uirtutes dignitateſq; uerborũ: ſed rẽ ipſam ſcire quæris: res fer-
me ad hunc modum eſt. Mos antea ſenatoribns romæ fuit: in curia
cũ prætextatis filiis introire. Tunc quidẽ in ſenatu res maior quæpiã
conſultata: eoq; in diem poſterũ prolata eſt. Placuitq; ut eã rẽ ſuper
q̃ tractauiſſent: neqs enuntiaret: priuſq̃ decreta eſſet. Mater Papyrii
pueri: qui cũ parẽte ſuo in curia fuerat: percõtata eſt filium: quidnã
in ſenatu patres egiſſent. Puer reſpõdit tacendum eſſe: neq; id dici li
cere. Mulier fit audiendi cupidior ſecretũ rei: & ſilentium pueri. ani-
mum eius ad inquirendum euerberat. Quærit igit̃ cõpreſſius uiolẽ
tiuſq;. Tum puer matre urgente: lepidi: atq; feſtiui mendacii conſi-
lium capit. actum ĩ ſenatu dicit: utrum uideretur utilius: exq; repu.
eſſe: unus ne ut duas uxores hẽret: an ut una apud duos nupta eſſet.
Hoc illa ut audiuit: animus compaueſcit. domo trepidãs egreditur.
ad cæteras matronas peruenit. Ad ſenatum poſtridie matrũfamilias
caterua lachrymãtes: atq; obſecrãtes orãt: una potius ut duobus nu-
pta fieret: q̃ ut uni duæ. Senatores ingredientes in curiã: quæ illa mu
lierũ intemperies: & quid ſibi poſtulatio illa uellet mirabantur. Puer
Papyrius in medium curiæ progreſſus: quid mater audire inſtitiſſet:
quid ipſe matri dixiſſet: rẽ ſicuti fuerat denarrat. Senatus fidẽ: atq;
ingenium pueri exoſculatur. Conſultum facit: uti poſthac pueri cũ
parentibus in curiã ne introeant: niſi ille unus Papyrius. Atq; puero
poſtea cognomẽtum honoris gratia inditum. Prætextatus ob tacẽdi

loquendiq; in ætate prætextata prudētiam.

Tria epigrammata trium ueterū poetarꝫ: Neuii: Plauti: Pacuuii: quæ facta ab ipſis: eorꝫ ſepulchris inciſa ſunt. Caput. xxiiii.

Trium poetarꝫ illuſtriū epigrammata Cn. Neuii: Plauti. M. Pacuuii: quæ ipſi fecerunt: & incidēda ſuo ſepulchro reliquerūt: nobilitatis eorꝫ gratia: ac uenuſtatis: ſcribenda in his cōmentariis eſſe duxi. Epigramma Neuii plenum ſuperbiæ campanæ. quod teſtimonium eſſe iuſtum potuiſſet: niſi ab ipſo dictum eſſet.

Immortales mortales ſi foret fas flere:
Flerent diuæ camenæ Neuium poetam:
Itaq; poſtq̄ eſt orchio traditus theſauro:
Obliti ſunt Romæ lingua latina loquier.

Epigrāma Plauti: quod dubitaſſemus an Plauti foret: niſi a. M. Varrone poſitum eſſet in libro de poetis primo.

Poſtq̄ eſt morte captus Plautus:
Comœdia luget: ſcæna eſt deſerta.
Deinde riſus: ludus: iocuſq;: & numeri:
Innumeri ſimul omnes collachrymarunt.

Epigramma Pacuuii uerecundiſſimum: & puriſſimū: dignumq; eius elegantiſſima grauitate.

Adoleſcens tametſi properas: hoc te ſaxum rogat:
Vt ſe aſpicias. deinde quod ſcriptum eſt legas.
Hic ſunt poete Pacuuii marci ſita oſſa.
Hoc uolebam neſcius ne eſſes. Vale.

Quibus uerbis. M. Varro īducias definierit. quæſitumq; inibi curioſius: quænā ratio ſit uocabuli induciarꝫ. Caput. xxv.

Duobus modis. M. Varro in libro humanarꝫ: qui eſt de bello & pace: īduciæ quid ſint definit. Induciæ īquit ſunt pax caſtrēſis paucorꝫ dierum. Item alio in loco. Induciæ īq̄t ſunt belli feriæ. Sed lepide magis atq; iucūdæ breuitatis: utraq; definitio: q̄ plena aut pbabilis eſſe uidetur. Nā neq; pax eſt induciæ. bellū enī manet. pugna ceſſat. Neq; in ſolis caſtris: neq; paucorum tantum dierum induciæ ſunt. Quid. n. dicemus ſi īduciis in mēſiū aliquot factis: caſtris cōcedat: nōne tū quoq; īduciæ ſunt? Aut rurſus quid eſſe id dicemus: quod ī primo annalium quadrigarii ſcriptum eſt. C. Pontium ſamnitem a dictatore romano ſex horarū inducias poſtulaſſe: ſi induciæ paucorꝫ tātū dierꝫ appellādæ ſunt. Belli autē ferias feſtiue magis dixit: q̄ apte atq; definite. Græci autē ſignificātius cōſignātiuſq; ceſſationē iſtam pugnæ pacticiam ἐκεχειρίαν. i. a manibus tēperationē dixerūt. exempta una littera ſonitus uaſtioris: & ſubiuncta lenioris. Nam quod eo tempore non pugnetur: & manus cohibeāt. ἐκεχειρίαν. i. īducias ab abſtinendis manibus appellarunt. Sed profecto non id fuit Varroni negocium: ut inducias ſupſtitioſe definiret: & legibus: rationibuſq; omnibus definitionum īſeruiret. Satis enim uiſum eſt: eiuſmodi facere demonſtrationem. Quod genus græci τύπους. i. formas magis & ὑπογραφάς. i. deſcriptiones: q̄ ὁρισμούς. i. definitiones uocant. Induciarum autem uocabulum: qua ſit ratione factum: iam diu eſt q̄ quærimus. Sed ex multis quæ iam audiuimus uel legimus: probabilius id: quod dicam: uidetur. Inducias ſic dictas arbitramur: quaſi tu dicas inducianſam. Pactum induciarum eiuſmodi eſt: ut in diem certum non pugnetur: nihilq; incommodi detur: ſed ex eo die poſtea uti iam omnia belli iure agantur. Quod dicitur dies certus præfinitus: pactumq; fit: ut ante eum diem ne pugnetur. atq; is dies ubi uenit: inde uti iam pugnetur. Idcirco ex iis quibus dixi: uocibus quaſi p quēdā coitum & copulā: nomen induciarꝫ connexū eſt. Aurelius autem Opilius primo librorum: quos muſarum inſcripſit. Induciæ inquit dicuntur: quum hoſtes inter ſeſe utrinq; ultro citroq; alteri ad alteros impune: & ſine pugna ineunt. Inde ab eo inquit nomen eſſe factum uidetur: quaſi initus atq; introitus. Hoc ab Aurelio ſcriptū propterea non præterii: ne cui harum noctiū æmulo: eo tantum nomine elegantius id uideretur: tanquam id nos originem uerbi requirentes fugiſſet.

Quē in modū mihi Taurus philoſophus reſponderit pcōtanti: an ſapiens iraſceretur. Caput. xxvi.

Interrogaui ī diatriba Taurū: an ſapiens iraſceretur? Dabat. n. ſæpe poſt quotidianas lectiōes: quærendi: quod quis uellet poteſtatē. Is cū grauiter & copioſe: de morbo affectuue iræ diſeruiſſet: quæ & in ueterū libris: & in ipſius cōmentariis expoſita ſūt: cōuertit ad me q interrogauerā. Et hæc ego inquit ſuper iraſcēdo ſentio. Sed quid & Plutarchus noſter uir doctiſſimus: & prudētiſſimus ſenſerit non ab re eſt: ut id quoq; audias. Plutarchus īquit ſeruo ſuo nequā homini: & cōtumaci: ſed libris diſputatiōibuſq; philoſophiæ aures

ĩbutas habẽti: tunicã detrahi: ob neſcio quod delictũ: cædiq; eũ loro
iuſſit. cœperat uerberari: & obloquebat̃: non meruiſſe: ut uapulet. ni
hil mali: nihil ſceleris admiſiſſe. Poſtremo uociferari interuapulãdũ
incipit: neq; iã querimonias aut gemitus eiulatusq; facere: ſed uerba
ſeria & obiurgatoria. Nõ ita eſſe Plutarchum: ut diceret philoſophũ
iraſci turpe eſſe. ſæpe eũ de malo iræ diſertauiſſe. librum quoq; περὶ
ἀοργησίας. i. de nõ iraſcendo uel iraſcibilitate pulcherrimũ cõſcrip
ſiſſe. Is omnibus: quæ in eo libro ſcripta ſũt: nequaq̃ cõuenire: q̃ ꝓ
uolutus: effuſuſq; in iram plurimis ſe plagis mulctaret. Tũ Plutar
chus lente & leniter: qd autẽ inqt uerbero: nũc ego tibi iraſci uideor?
ex uultu ne meo: an ex uoce: an ex colore: an etiã ex uerbis correptum
eſſe me ira intelligis? Mihi quidẽ neq; oculi (opinor) truces ſunt: neq;
os turbidũ. neq; ĩmaniter clamo: neq; ĩ ſpumã: roborẽue efferueſco.
Neq; pudẽda dico: aut pœnitẽda: neq; omnino trepido ira & geſtio.
hæc enĩ oĩa ſi ignoras: ſigna eſſe iraꝝ ſolẽt: & ſimul ad eũ q cedebat:
cõuerſus: ĩterim iqt: dũ ego atq; hic diſputamus: hoc tu age. Sũma
autẽ totius ſentẽtiæ Tauri hæc fuit. nõ idẽ eẽ exiſtimaui: ἀοργησίαν
καὶ ἀναγησίαν. i. inirascentiã & indolẽtiã. Aliudq; eſſe nõ iracũdũ
animũ: aliud ἀνάλγητον καὶ ἀναίσθητον. i. hebetẽ ac ſtupẽtẽ. Nã
alioꝝ oĩum quos latini philoſophi affectus uel affectiões græci πάθη
appellant: ita huius quoq; motus animi: qui cũ eſt ulciſcẽdi cauſa ſe
nior: ira dicit̃: nõ priuationẽ eſſe utilẽ cenſuit: quã græci στέρησιν di
cunt: ſed mediocritatem: quã μετριότητα illi appellant.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER SECVNDVS.

INter labores uoluntarios: & exercitia corporis ad fortuitas
patientiæ uices firmamentum id quoq; accepimus: Socratẽ
facere inſueuiſſe. ſtare ſolitus Socrates dicitur ꝑtinaci ſtatu
perdius: atq; pernox a ſummo lucis ortu ad ſolẽ alteꝝ oriẽtẽ
incõniuẽs: immobilis: iiſdem in ueſtigiis: & ore atq; oculis
eũdẽ in locũ directis cogitabundus: tanq̃ quodã ſeceſſu mẽ
tis: atq; animi facto a corpore. Quã rem cũ Phauorinus de
fortitudĩe eius uiri: ut pleraq; differẽs attigiſſet πολλάκις
. i. ſæpenũero inqt ἐξ ἡλίου εἰς ἥλιον εἱστήκει ἀστραβέστερος
τῶν πρέμνων. i. de ſole ad ſolem erectior ſtipitibus arboꝝ ſteterat.
Tẽperantia quoq; eũ fuiſſe tanta traditũ eſt: ut omnia fere uitæ ſuæ
tempora ualitudine inoffenſa uixerit. In illius etiam peſtilentiæ ua
ſtitate: quæ in bello peloponneſiaco imprime ipſam athenienſiũ ci
uitatem internecino genere morbi depopulata eſt: is parcendi: mode
rãdiq; ratiõibus dicit̃: & a uoluptatũ labe cauiſſe: & ſalubritates cor
poris retinuiſſe: ut nequaq̃ fuerit cõmuni omniũ cladi obnoxius.

Quæ ratio obſeruatioq; officioꝝ eſſe debeat inter patres: filioſq;
in diſcumbendo ſedendoq;. atq; in id genus rebus: domi foriſq;.

Caput ſecundum.

AD philoſophũ Tauꝝ athenas: uiſẽdi cognoſcẽdiq; eius gratia:
uenerat uir clariſſimus: præſes cretæ prouinciæ. & cũ eo ſimul
eiuſdẽ præſidis pater. Taurus ſectatoribus cõmodũ dimiſſis ſedebat
pro cubiculi ſui foribus. & cum aſſiſtentibus nobis ſermocinabatur:
Introiuit prouinciæ præſes: & cũ eo pater. Aſſurrexit placide Taurus.
& poſt mutuã ſalutationem reſedit. Allata mox una ſella eſt: quæ in
prõptu erat: atq; dũ aliæ ꝓmebãtur: appoſita eſt. Inuitauit Taurus
patrẽ præſidis ut ſederet. Atq; ille ait: ſedeat hic potius: q po. ro. ma
giſtratus eſt. Abſq; præiudicio inquit Taurus tu interea ſede: quum
inſpicimus quærimuſq; utꝝ conueniat te ne potius ſedere: qui pater
es: an filium: qui magiſtratus eſt? Et cũ pater aſſediſſet: appoſitũq;
eſſet aliud filio quoq; eius ſedile: uerba ſuper ea re Taurus facit: cum
ſũma (dii boni) honoꝝ atq; officioꝝ perpẽſatione. Eoꝝ uerboꝝ ſentẽ
tia hæc fuit. In publicis locis: atq; muneribus: atq; actionibus patrũ
iura: cum filioꝝ qui in magiſtratu ſunt: poteſtatibus collata interqe
ſcere paululum & conniuere. Sed quum extra rempub. in domeſtica
re: atq; uita ſedeatur: ambuletur: in conuiuio quoq; familiari diſcũ
batur: tum inter filium magiſtratum: & patrem priuatum publicos
honores ceſſare: naturales & genuinos exoriri. hoc igit̃ inqt: q̃ ad me
ueniſtis: q̃ colloqmur nũc: q̃ de officiis diſceptamus: priuata actio
ẽ. Itaq; utere apud me iis honoribus prior: qbus domi quoq; ueſtræ
te uti priorẽ decet. Hæc atq; alia in eãdẽ ſentẽtiã Taurus grauiter ſi
mul & comiter diſſeruit. Quid autẽ ſuper huiuſcemodi p̃ris atq; fi
lii officio: apud Claudiũ legerimus: nõ eſſe ab re uiſũ eſt: ut adſcribe
remus. Poſuimus igit̃ uerba ipſa quadrigarii ex annali eius. vi. tran
ſcripta. Deĩde facti cõſules Sempronius Gracchus iteꝝ. Q. Fabius

Maximus filius eius:qui priore anno erat conſul.ei conſuli pater ꝓ/
conſul obuiam in equo uehens uenit.Neq; deſcendere uoluit:ꝙ pa/
ter erat.& ꝙ inter eos ſciebant maxima concordia conuenire:lictores
nõ auſi ſũt deſcẽdere iubere.Vbi iuxta uenit: tũ conſul ait diſcẽdere
iube.quod poſteaq̄ lictor ille qui apparebat:cito intellexit:Maximũ
proconſulem deſcendere iuſſit.Fabius imperio paret.& filiũ collau/
dauit:quum imperiũ:quod populi eſſ&:retineret.

Qua ratione uerbis quibuſdam uocabuliſq; ueteres ĩmiſerunt.h.
litteræ ſpiritum. Caput.iii.

H Littera:ſiue illã ſpiritũ magis q̄ litterã dici oportet:inſerebant
eam ueteres nr̃i pleriſq; uocibus uerboꝝ firmãdis roborãdiſq;
ut ſonus eaꝝ eſſet uiridior:uegetiorq;. Atq; id uidet̃ feciſſe ſtudio &
exẽplo linguæ atticæ. ſatis notum eſt atticos ιχθυν,ιπον.i.piſcẽ,pau/
perem.multa itidem alia:citra morẽ gentiũ græciæ cæteraꝝ ĩſpirãtis
primæ litteræ dixiſſe.Sic lachrymas:ſic ſepulchrũ: ſic ahenũ: ſic ue/
hemens:ſic inchoare:ſic helluari:ſic hallucinari:ſic honera:ſic honu
ſtum dixerunt.In his uerbis oĩbus:litteræ ſeu ſpiritus iſtius:nulla ra
tio uiſa eſt:niſi ut firmitas & uigor uocis:quaſi qbuſdã neruis addi
tis intenderet̃.Sed quoniã aheni quoq; exẽplo uſi fuimus:uenit no/
bis in memoriã:Fidum optatum multi nominis romæ grãmaticum
oſtendiſſe mihi librum æneidos ſecundũ:mirãdæ uetuſtatis:emptũ
in ſigillariis.xx.aureis:quẽ ipſius Virgilii fuiſſe credebat:in quo duo
iſti uerſus quum ita ſcripti forent.Veſtibulum ante ipſum:primoq;
in limine Pyrrhus Exultat telis:& luce coruſcus aena:additam ſupra
uidimus.h.litteram:& ahena factum. Sic in illo quoq; Virgilii uer/
ſu in optimis libris ſcriptum inuenimus. Aut foliis undã tepidi de/
ſpumat aheni.

Quam ob cauſam.C.Baſſus genus quoddã iudicii diuinationẽ
appellari ſcripſit.Et quã aliã cauſam eſſe eius uocabuli dixerunt.
Caput quartum.

CVum de cõſtituẽdo accuſatore quærit̃: iudiciumq; ſuper ea re
redditur:cui nam potiſſimũ ex duobus pluribuſue accuſatio:
ſubſcriptioue in reũ permittat̃.ea res atq; iudicũ cognitio: diuinatio
appellatur.Id uocabulũ quam ob cauſam ita factum ſit:quæri ſol&
.C.Baſſus ĩ tertio libroꝝ:quos de origine uocabulorum compoſuit:
Diuinatio inquit iudiciũ appellatur:quoniam diuĩare quodãmodo
iudicem oport&:quam ſentẽtiam ſeſe ferre par ſit.Nimis quidẽ eſt
ĩ uerbis.C.Baſſi ratio ĩperfecta:uel magis inops & ieiuna. Sed uidet̃
eum ſignificare uelle:iccirco dici diuinationem: ꝙ in aliis qdẽ cauſis
iudex ea quæ didicit:quæq; argumentis uel teſtibus demõſtrata ſũt
ſequi ſolet.In hac autem re:quũ eligendus accuſator eſt: parua ad/
modum:& exilia ſunt:quibus moueri iudex poſſit: & propterea qui
nã magis ad accuſandũ idoneus ſit:quaſi diuinãdũ eſt.Hæc Baſſus.
Sed alii quidã diuinationem eſſe appellatam putant:quoniam cum
accuſator & reus duæ res quaſi cognatæ:cõiunctæq; ſint:neq; una ſi/
ne altera conſtare poſſit:in hoc tamen genere cauſæ reus quidẽ iã eſt:
ſed accuſator nõdũ eſt.& iccirco quod adhucuſq; deeſt:& latet:diui/
natione ſupplendũ eſt:quiſnã accuſator ſit futurus.

Quã lepide deſignateq; dixerit Phauorinus philoſophus: quid
ĩterſit inter Platonis & Lyſiæ orationem. Caput.v.

PHauorinus de Lyſia & Platone ſolitus eſt dicere:ſi ex Platonis
inqt orõne uerbũ aliquod demas:muteſue:atq; id cõmodiſſi/
me facias:de elegãtia tãmẽ detraxeris:ſi ex Lyſiæ de ſententia.

Quibus uerbis ignauiter & abiecte Virgilius uſus eẽ dicat̃. & qd
iis qui ĩprobe dicunt:reſpondeat̃. Caput.vi.

NOnnulli grãmatici ætatis ſupioris:ĩ qbus eſt Cornutus Anne/
us:haud ſane ĩdocti : neq; ignobiles q cõmentaria in Virgiliũ
cõpoſuerũt:reprehẽdũt:quaſi ĩcurioſe & abiecte uerbũ poſitũ in his
uerſibus.

Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris
Dulichias uexaſſe rates.& gurgite in alto.
Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis.

Vexaſſe.n.putãt uerbũ eſſe leue: & tenuis ac pui ĩcõmodi.nec tantæ
atrocitati cõgruere:quũ hoĩes repẽte a belua ĩmaniſſima rapti:lania/
tiq; ſit. Itẽ aliud huiuſcemõi reprehẽdũt. Oĩa iã uulgata.qs aut eu/
ryſtea duꝝ:Aut illaudati neſcit buſyridis aras.Illaudati parũ idoneũ
uerbũ eẽ dicũt:neq; id ſatis eẽ ad faciẽdã ſcelerati hoĩs deteſtationẽ:
q ꝙ hoſpites oĩũ gẽtiũ ĩmolare ſolitus fuit:nõ laude ĩdignus: ſed de
tractiõe execratiõeq; totius generis hũani dignus eſſet. Itẽ aliud uer/
bũ culpauerũt. Per tunicã ſqualẽtẽ auro latus haurit aptũ. tanq̄ nõ
cõuenerit dicere:auro ſqualentem:quoniã nitoribus: ſplẽdoribuſq;
auri ſqualoris illuuies ſit cõtraria.Sed de uerbo uexaſſe ita reſpõderi

poſſe credo: uexaſſe graue uerbum eſt. Factumq; ab eo uidet̃: quod eſt uehere: in quo eſt iam uis quædam alieni arbitrii. Non enim ſui potens eſt qui uehitur. Vexare autem: quod ex eo inclinatum eſt: ui atq; motu diſtrahit̃: is uexari proprie dicit̃. ſicuti taxare preſſius: crebriuſq; eſt: q̃ tangere: unde procul dubio id inclinatum eſt. & iactare multo fuſius: larg[i]uſq; eſt: q̃ iacere: id unde uerbum traductum eſt. Et quaſſare: q̃ quatere grauius uiolentiuſq; eſt. Non igitur quia uulgo dici ſolet: uexatum eſſe quem fumo: aut uento: aut puluere: propterea debet uis uera: atq; natura uerbi deperire: quæ a ueteribus: qui proprie ac ſignate locuti ſunt: ita ut decuit cõſeruata eſt. M. Catonis uerba ſunt ex oratione: quam de achæis ſcripſit. Cũq; Annibal terrã Italiam laceraret: atq; uexaret. uexatam Italiam dixit Cato ab Annibale: quando nullum calamitatis: aut ſæuitiæ: aut ĩmanitatis genus reperiri queat: quod in eo tempore Italia non perpeſſa ſit. M. Tullii in Verrem: quæ ab iſto ſic ſpoliata atq; direpta eſt: ut nõ ab hoſte aliquo: qui tamen in bello religionem & conſuetudinis iura retinet: ſed ut a barbaris prædõibus uexata eſſe uideat̃. De illaudato autẽ duo uidentur reſponderi poſſe. Vnum eſt eiuſmodi: nemo quiſq̃ tã efferis eſt moribus: quin faciat: aut dicat nonnũquã aliqd: quod laudari queat. unde hic antiquiſſimus uerſus: uice pŕuerbii celebratus eſt.

πολλάκι καὶ κηπωρος ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν. ideſt.

Sæpe etiam eſt olitor ualde opportuna locutus.

Sed enim qui omni in re: atq; omni tempore laude omni uacat: is illaudatus eſt. Iſq; omnium peſſimus deterrimuſq; eſt. Sicuti omnis culpæ priuatio: inculpatum facit. Inculpatus autem inſtar eſt abſolutæ uirtutis. Illaudatus quoq; finis eſt extremæ maliciæ. Itaq; Homerus non uirtutibus appellandis: ſed uitiis detrahendis laudare ampliter ſol&. hoc enim eſt ἠΰδα μάντις ἀμύμων, Et τὼ δ᾽ οὐκ ἀκοντε πετέσθην. id eſt fari inculpabilis auſpex: & illa haud ĩuita uolarũt. Et item illud.

ἔνθ᾽ οὐκ ἂν βρίζοντα ἴδοις ἀγαμέμνονα δῖον.
οὐδὲ καταπτώσσοντ᾽ οὐδ᾽ οὐκ ἐθέλοντα μάχεσθαι. id eſt:
Tunc neq; cernere erat torpentem agamemnona diuum.
Nec pauidum: uel nolentem decernere ferro.

Epicurus quoq; ſimili modo maximam uoluptatem: detractionem priuationeq; oĩs doloris definiuit: his uerbis. ὅρος τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσις. id eſt hæc eſt definitio doloris detractio. Eadẽ ratõe idẽ Virgilius ĩamabilẽ dixit ſtygiam paludem. Nã ſicut illaudatũ κατα: id eſt ſecũdum laudis στέρησιν: id eſt priuationẽ: ita inamabilẽ κατα amoris στέρησιν deteſtatus eſt. Altero modo illaudatus ita defendit̃. laudare ſignificat priſca lingua noĩare: appellareq;. ſic in actionibus autẽ ciuilibus laudari id dicitur: quod eſt nominatius. Illaudatus. n. eſt quaſi illaudabilis: q neq; mẽtione aut memoria ulla dignus: neq; unq̃ nominãdus eſt. Sicuti quondã a cõmuni cõſilio aſiæ decretum eſt: uti nomẽ eius: qui templũ Dianæ epheſi incenderat: neqs ullo ĩ tẽpore nominaret. Tertiũ reſtat ex iis: quæ reprehenſa ſunt: q̧ tunicam ſqualentẽ auro dixit. Id autem ſignificat copiã denſitatemq; auri in ſquamarꝶ ſpeciem intexti. Squalere enĩ dictũ eſt a ſquamarũ crebritate: aſperitateq;: quæ in ſerpẽtũ piſciũq; coriis uiſunt̃. Quã rem & alii: & hic quidẽ poeta locis aliquot demonſtrat. Quẽ pellis ĩ quit ahenis In plumam ſquamis auro conſerta tegebat. Et alio loco:

Iamq; adeo rutilum thoraca indutus ahenis
Horrebat ſquamis.

Accius ĩ pelopidis ita ſcribit. Eius ſerpẽtis ſq̃mæ ſqualido auro: & purpura prætextæ. Quicqd igit̃ nimis inculcatum obſitũq; aliqua re erat: & incuteret uiſentibus facie noua horrorẽ: id ſqualere dicebat̃. Sic in corporibus ĩcultis ſquamoſiſq; alta congerie ſordiũ: ſqualor appellabat̃. Cuius ſignificatõis multo aſſiduoq; uſu totum id uerbum ita cõtaminatũ eſt: ut iã ſqualor de re alia nulla: q̃ de ſolis inqnamentis dici cœperit.

De officio erga parentes liberoꝶ. deq; ea re ex philoſophiæ libris: ĩ quibus ſcriptũ quæſitũq; eſt: an ſemper in omnibus patris iuſſis obſequendum ſit. Caput. vii.

QVæri ſolitum eſt in philoſophoꝶ diſceptationibus: an ſemper inq; omnibus iuſſis patri parendũ ſit? Super ea re græci: nr̃iq; q de officiis ſcripſerũt: tres ſentẽtias eſſe: quæ ſpectãdæ cõſiderãdæq; ſint: tradiderũt. eaſq; ſubtiliſſime diiudicauerũt. Eaꝶ una eſt: oĩbus quæ pater imperat parẽdũ. Altera eſt: in quibuſdã parẽdũ: qbuſdam nõ obſequẽdũ. Tertia eſt: nihil neceſſũ eſſe patri obſequi: & parere. Hæc ſentẽtia quoniã primore aſpectu nimis ĩfamis eſt: ſup ea prius quæ dicta ſunt: dicemus. Aut recte ĩquiũt ĩperat pater: aut perperã. Si recte imperat: nõ quia ĩperat: parẽdũ: ſed quoniã id fieri ius eſt: faciẽdũ eſt. Si pperã: nequaq̃ ſcilicet faciẽdũ: quod nõ fieri oportet.

Deinde ita concludunt. nequaq̃ est igitur patri parendū: quæ imperat. Sed neq; istā sententiā probari accepimus. Argutiola q̄ppe hæc: sicuti mox ostendemus: friuola & inanis est. Neq; autē illa quā prio in loco diximus: uera & proba uideri potest: oīa esse quæ pater iusserit: parendū. Quid enī si proditionē patriæ: si matris necem: si alia quædā imperarit turpia: aut impia. Media igit̄ sententia optima: atq; tutissima uisa est. Quædā esse parēdū: quædā nō obsequēdū. Sed ea tamen: quæ obsequi non oportet: leniter & uerecūde: ac sine detestatione nimia: sineq; obprobratione acerba reprehēsionis declinanda sensim: & relinquenda esse dicunt: q̃ respuenda. Cōclusio uero illa: qua colligit̄ sicuti supra dictū est: nihil patri parendū: imperfecta est. Refutariq; ac dilui sic potest. Oīa quæ in rebus humanis fiunt: sicuti docti censuerunt aut honesta sunt: aut turpia. Quæ sua ui recta: aut honesta sunt: ut fidē colere: ut patriā defendere: ut amicos diligere: ea fieri oportet: siue īperet pater: siue nō īperet. Sed quæ his contraria: quæq; turpia & omnino iniqua sunt: ea ne si imperet quidē. Quæ uero in medio sunt: & a græcis tum ἀδιάφορα: id est indifferentia: tum μέσα: id est media appellant̄: ut in militiam ire: rus colere: honores capessere: causas defendere: uxorē ducere: uti iussum proficisci: ut accersitū uenire: quoniam & hæc: & his similia per sese ipsa neq; honesta sunt: neq; turpia: sed perinde ut a nobis agūt̄: ita ipsis actionibus: aut probāda fiūt: aut reprehēdēda. propterea in huiusmodi omniū reꝝ generibus patri parendū esse censent: ueluti si uxorem ducere imperet: aut causas pro reis dicere. quod enim utrūq; in genere ipso: per sese neq; honestū: neq; turpe est: iccirco si pater iubeat obsequēdū est. Quid enim si imperet uxorem ducere infamē: propudiosam: criminosam? Aut pro reo Catilina aliquo: aut. C. Bibulo: aut. P. Clodio causam dicere? nō scilicet parendū: quoniā accedēte aliquo turpitudīs numero desinūt esse per sese hæc media: atq; īdifferentia. Nō ergo integra est propositio dicenda. aut honesta sūt quæ imperat pater: aut turpia. Neq; ὑγιὲς νόμιμον διεζευγμένον .i. sanū legitimū disiunctū uideri potest. deest enim disiunctiōi isti tertiū: aut neq; honesta sunt: neq; turpia. quod si additur: potest ita concludi: nōnunq̃ est igitur patri parendum.

Catilina
C. Bibulus
P. Clodius

Quod paꝝ æqua reprehensio Epicuri a Plutarcho peracta sit in syllogismi disciplina. Caput. viii.

Plutarch
Epicur

PLutarchus secundo libroꝝ: quos de Homero cōposuit: īpfecte atq; præpostere: atq; inscite syllogismo esse usū Epicuꝝ dicit. Verbaq; ipsa Epicuri ponit ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· τὸ γὰρ διαλυθὲν ἀναισθητεῖ· τὸ δὲ ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. id est mors nihil ad nos: Nā dissolutū non sentit. quod autem non sentit nihil ad nos. Nā prætermisit inq̄t quod ī prima parte sumere debuit ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις .i. mors aīæ & corporis dissolutio. Tum deinde eodem ipso: quod omiserat: quasi posito cōcessoq;: ad cōfirmādū aliud utit̄. Progredi autē hic inq̄t syllogismus nisi illo prius posito nō potest. Vere hoc q̄dē Plutarchus de forma & ordine syllogismi scripsit. Nā si ut ī disciplinis tradit̄: ita colligere & ratiocīari uelis: sic dici oportet. ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις· τὸ δὲ διαλυθὲν ἀναισθητεῖ· τὸ δὲ ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς .i. Mors animæ corporisq; est dissolutio. dissolutū autē nō sētit. quod uero nō sentit: nihil ad nos. Sed Epicurus cuiusmodi homo est nō inscitia uidetur partem illam syllogismi prætermisisse. Neq; id ei negocium fuit: syllogismum tanq̃ ī scholis philosophoꝝ cum numeris omnibus: & cū suis finibus dicere. Enim profecto q̄a separatio aīæ & corporis in morte euidens est: non est ratus necessariam esse eius admonitionem: quod omnibus prorsus erat obuium: sicuti etiam ꝙ conclusionem syllogismi non in fine posuit: sed ī principio. Nam id quoq; non imperite factū: quis non uidet? Apud Platonem quoq; multis in locis reperias syllogismos repudiato cōcisoq; ordine isto: qui in docendo traditur: cum eleganti quadā reprehēsionis contentione positos esse.

Plato

Apud platonē syllogismi repudiato ordine & conciso q̄ in scholis traditur frequētes

Quod idem Plutarchus euidenti calūnia uerbum ab Epicuro dictum insectatus sit. Caput. ix.

IN eodem libro idē Plutarchus eūdem Epicurū reprehendit: ꝙ uerbo usus sit paꝝ proprio & alienæ significationis. Ita. n. scripsit Epicurus. ὅρος τοῦ μεγέθους τῶν ἡδονῶν ἡ παντὸς τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσις .i. definitio magnitudinis uoluptatū: oīs doloris sublatio. Non inquit παντὸς τοῦ ἀλγοῦντος .i. oīs dolētis: sed παντὸς τοῦ ἀλγεινοῦ .i. omnis rei anxiæ: & tristis dicere oportuit: Detractio enim significanda est doloris inquit: non dolētis. Nimis minute ac prope etiam subfrigide Plutarchus in Epicuro accusādo λέξεις τηρεῖ .i. dictiōes rimatur. has enim curas uocū: uerborūq;

Plutarchus minutus & subfrigidus

ἀλγοῦντος .i. dolore importantis sic uerisimile est epicurū accepisse nō dolentis ut plutarchus cauillabat

elegantias:non modo nō sectat̃ Epicurus:sed etiam insectatur.

Quid sint fauissæ capitolinæ. & quid super eo uerbo. M. Varro Ser. Sulpitio quærenti rescripserit.

Caput.x.

SEruius sulpitius iuris ciuilis auctor: uir bene litteratus:scripsit ad.M.Varronē: rogauitq; ut rescriberet:qd significaret uerbū quod in cēsoriis libris scriptū esset. Id erat uerbū fauissæ capitolinæ. Varro rescripsit:ĩ memoria sibi esse:q.Q.Catulus curator restituēdi capitolii dixisset:uoluisse se aream capitolinā deprimere:ut pluribus gradibus ĩ eādē cōscēderet̃. Suggestusq; pro fastigii magnitudīe altior fieret. sed facere id nō quiuisse:quoniā fauissæ impedissent. Id esse cellas quasdā & cisternas:quæ in area sub terra essent: ubi repōi solerēt signa uetera:quæ ex eo tēplo collapsa essent. & alia quædā religiose donariis cōsecrata. At deinde eadē epistola negat quidē se ĩ litteris inuenisse:cur fauissæ dictæ sint. Sed Quintum Valerium Soranum solitū dicere ait: quos thesauros græco nomine appellaremus: priscos latinos flauissas dixisse:q in eas non rude æs:argentūq; : sed flata signataq; pecunia conderetur. Coniectare igitur se detractatam esse:ex eo uerbo secundam litteram:& fauissas esse dictas cellas q̃sdā & specus:quibus æditui capitolini uterentur ad custodiendas res ueteres religiosas.

De Sicinio dentato egregio bellatore multa memoratu digna.

Caput.xi.

.Sicinium dētatū : qui tri.ple.fuit.Sp.Tarpeio.Au.Thermo consulibus:scriptū est ĩ libris annaliū:plusq̃ credi debeat: strenuum bellatorem fuisse. Nomenq; ei factū ob ingentē fortitudinē: appellatumq; esse Achillem romanū. Is pugnasse in hostē dicit̃ cētū & .xx. præliis. Cicatricē auersam nullā:aduersas quinq; & .xl. tulisse. Coronis eē donatus aureis octo. Obsidionali una. Muralibus tribus Ciuicis.xiiii. Torquibus tribus &.lxxx. Armillis plus cētū.lx. Hastis duode.xx. Phaleris itē donatus est. Quinqesuiciesq; populi militaria habuit multiiuga. in his prouocatoria pleraq;. Triūphauit cum ĩperatoribus suis triumphos nouem.

Considerata perpensaq; lex quædam Solonis speciē habens priorē iniquæ iniustæq; legis:sed ad usum & emolumentū salubritatis penitus repertam. Caput.xii.

IN legibus Solonis illis ātiqssimis:quæ athenis axibus ligneis ĩcisæ sunt. q̃sq; latas ab eo athenienses:ut sempiterne manerēt: pœnis & religionibus sanxerunt:legē esse Aristoteles refert scriptā ad hanc sentētiā. Si ob discordiā dissensionēq; seditio:atq; discessio populi in duas partis fieret:& ob eam causam iritatis animis utrinq; arma caperēt:pugnareturq;:tū qui in eo tēpore:in eoq; casu ciuilis discordiæ:nō alterutra parte sese adiunxerit: sed solitarius separatusq; a cōmuni malo ciuitatis secesserit:is domo:patria: fortunisq; oībus careto:exul extorrisq; esto. Cū hanc legē Solonis:singulari sapientia præditi legissemus:tenuit nos grauis quædā ĩ principio admiratio. requirentes quā ob causam dignos esse pœna existimarit:q se procul a seditione & ciuili pugna remouissent. Tū q penitus atq; alte usum ac sententiā legis introspexerat:non ad augendā: sed ad desinēdā seditionē legem hāc esse dicebat. & res prorsum se sic habet. Nā si bōi oēs qui in principio coercendæ seditionis impares fuerint: populūq; percitum & amentē non deterruerint:ad alterutram partē diuisi sese adiunxerint:tū eueniret:ut quum socii partis sehorsum utriusq; fuerint:eoq; partes ab iis:ut maioris auctoritatis uiris: temperari ac regi cœperint:concordia per eos potissimū restitui: cōciliariq; possit: dū & suos:apud quos sunt:regunt atq; mitificant. & aduersarios seruatos magis cupiunt:q̃ perditos. Hoc idem Phauorinus philosophus ĩter fratres quoq; aut amicos discedentis oportere fieri censebat : ut q in medio sunt utriusq; partis beniuoli: si in concordia admittēda parum auctoritatis:quasi ambigui amici habuerint:tum alter in alterā partem discedat. Ac per id meritum uiam sibi ad utriusq; concordiā muniant. Nunc autem pleraq; inquit partis utriusq; amici quasi pbe faciant:duo litigantes destituunt:& relinquūt. deduntq; eos aduocatis maliuolis aut auaris:qui lites animasq; eoꝶ inflammēt: aut odii studio:aut lucri.

Liberos in multitudinis numero etiam unum filiū:filiamue: ueteres dixisse. Caput.xiii.

ANtiqui oratores:historiæq;:aut carminū scriptores : etiā unū filiū:filiāue liberos:multitudīs numero appellarūt. Id quoq; nos quū in cōpluriū ueteꝶ libris scriptū aliquotiens aduerteremus: nunc quoq; in libro Sēpronii Asellionis rerum gestaꝶ quinto ita positum esse offēdimus. Is Asellio sub.P.Scipione Africano tri.militū

ad numantiā fuit. Resq; eas: quibus gerēdis ipse interfuit: cōscripsit. Eius uerba de Tib. graccho tr. pl. quo ī tēpore interfectus ī capitolio est: hæc sunt. Nā Gracchus domo quū ꝓficisceret̃: nunq̄ minus ter na: aut quaterna milia hominū sequebāt̃. Atq; inde infra de eodem Graccho ita scripsit. Orare cœpit ut se defenderēt: liberosq; suos. eū quem uirilis sexus tum in eodem tempore habebat: produci iussit: populoq; cōmendauit prope flens.

Quod. M. Cato in libro qui inscriptus est cōtra Tib. exulē stitisses uadimonium per i litteram dicit: non stetisses. Eiusq; uerbi ratio red dita. Caput. xiiii.

IN libro uetere. M. Catonis: q̄ inscribit̃ cōtra Tiberiū exulē: scri ptū q̄dē sic erat. Quid si uadimoniū capite obuoluto stitisses? Recte ille stitisses scripsit. Sed falsi & audaces emendatores: e scripto per libros stetisses fecerunt: tāq̄ stitisses uanum & nihili uerbū esset: quin potius ipsi nequā & nihili sunt: qui ignorant stitisses dictum a Catone: quoniam sisteret̃ uadimonium non staretur.

Quod antiqtus ætati senectæ potissimū habiti sint āpli honores. & cur postea ad maritos & p̄res iidem isti honores delati sint. atq; ibi quædam de capite legis Iuliæ. vii. Caput. xv.

APud antiquissimos romanoꝝ neq; generi: neq; pecuniæ præstā tior honos tribui: q̄ ætati solitus. Maioresq; natu a minoribus colebantur: ad deum prope & parētum uicē. Atq; omni in loco: inq; omni specie honoris priores: potioresq; habiti. A conuiuio quoq;: ut scriptum est in antiquitatibus: seniores a minoribus domum reduce bantur. eumq; morem accepisse romanos a lacedæmoniis traditum est. apud quos Lycurgi legibus: maior rerum omnium honos maiori ætati habebat̃. Sed postq̄ soboles ciuitati necessaria uisa est: & ad ꝓlē populi frequentandam premiis: atq; inuitamentis usus fuit: tū an telati quibusdam in rebus: qui uxores: quiq; liberos haberent: senio ribus neq; liberos: neq; uxores habentibus. Sic capite. vii. legis Iuliæ priori ex coss. fasces sumendi potestas fit: nō qui pluris annos natus est: sed qui pluris liberos q̄ collega: aut ī sua potestate habet: aut bel lo amisit. Sed si par utriq; numerus liberorum est: maritus: aut qui in numero maritoꝝ est: præfertur. Si uero ambo & mariti: & patres totidem liberorum sunt: tum ille pristinus honos instauratus: & qui maior natu est: prior fasces sumit. Super iis autem qui aut cælibes

ambo sunt: aut parem numerum filiorum habent: aut mariti sunt: & liberos non habent: nihil scriptum in lege de ea ætate est. Solitos tamen audio: qui lege potiores essent: fasces primi mensis collegis cō cedere: aut longe ætate prioribus: aut nobilioribus multo: aut secun dum consulatum ineuntibus.

Quod Cesellius uindex a Sulpitio Apollinari reprehensus est in sensus Virgiliani enarratione. Caput. xvi.

VIrgilii uersus sunt e libro sexto.
Ille uides pura iuuenis qui nititur hasta:
Proxima sorte tenet lucis loca: primus ad auras
Aethereas Italo commixtus sanguine surget
Siluius albanum nomen: tua posthuma proles.
Quem tibi longæuo serum lauinia coniunx
Educet siluis regem: regumq; parentem.
Vnde genus longa nostrum dominabitur alba.

Videbantur hæc nequaq̄ conuenire. Tua posthuma proles.
Quem tibi longæuo serum lauinia coniunx.
Educet siluis regem. Nā si hic Siluius ut in omniū ferme ānaliū mo numentis scriptum est: post mortem patris natus est: ob eāq; causā prænomen ei impositum hoc fuit: qua ratione subiectū est.
Quem tibi longæuo: serum lauinia coniunx
Educet siluis regem? Hæc enī uerba significare uideri possūt. Aenea uiuo: & iā sene natū ei Siluium: & educatum. Iāq; hanc sententiam esse uerboꝝ istorum Cesellius opinatus in cōmentario lectionū anti quaꝝ: Posthuma inquit proles non eū significat: qui patre mortuo: sed qui postremo loco natus est: sicuti Siluius: qui ænea iā sene tar do seroq; partu est editus. Sed huius historiæ auctorem nullum ido neum nominat. Siluium autem post æneæ mortem: sicuti diximus: natū multi tradiderunt. Iccirco Apollinaris Sulpitius īter cætera ī q̄ bus Cesellium reprehendit: hoc quoq; eius: quasi erratū aīaduertit: Errorisq; istius hanc esse causam dixit: ꝙ scriptum ita sit: Quē tibi longæuo: inquit non seni. Significatio enim esset cōtra historiæ fidē: sed in longum iam æuum & perpetuū recepto īmortaliq; facto. An chises enim: qui hæc dicit ad filium: sciebat eum: quū hominū uita discessisset: immortalem atq; indigetem futuꝝ. & lōgo perpetuoq; æuo potiturum. Hoc sane Apollinaris argute. Sed aliud tamen est

lōgū æuū:aliud perpetuū. Neq; dii lōgæui appellāt: ſed īmortales.

Cuiuſmodi naturā eſſe quarundā præpoſitionū. M. Cicero aīaduerterit. diſceptatumq; ibi ſuper eo ipſo: quod Cicero obſeruauerat.

Caput. xvii.

OBſeruate curioſeq; animaduertit. M. Tullius in & con præpoſitiones uerbis: aut uocabulis præpoſitas tunc produci: atq; ꝓtendi: quum litteræ ſequerentur: quæ primæ ſunt in ſapiēte: atq; felice. In aliis autem omnibus: correpte pronūtiari. Verba Ciceroīs hæc ſunt. Quid uero hoc elegantius: quod non fit natura: ſed quodam inſtituto? Indoctus dicimus breui prima littera: inſanus producta: īhumanus breui: infelix longa. Et ne multis: quibus in uerbis eæ prīæ litteræ ſunt: quæ in ſapiente atq; felice: hæc producte dicunt̃: in cæteris uero omnibus breuiter. Item quæ compoſuit: conſueuit: concrepuit: confecit: conſule ueritatem: comprehēde: & refer ad auris: ꝓbabunt. Quare cur ita ſit? dicent: proh iuuare. uoluptati autem auriū morigerari debet oratio. Manifeſta quidem ratio ſuauitatis eſt in iis uocibus: de quibus Cicero locutus eſt: ſed quid dicemus de præpoſitione pro? quæ cum produci & corripi ſoleat: obſeruationem hāc tamen. M. Tullii aſpernata eſt. Non enim ſemper producitur: quū ſequitur ea littera: quæ prima eſt in uerbo felix: quā Cicero hāc habere uim ſignificat: ut propter eā rem in & con præpoſitiones ꝓducant̃. Nā proficiſci: & profūdere: & profugere: & profanū: & profeſtū correpte dicimus. proferre autem: & profligare: & proficere ꝓducte: cur igit̃ ea littera: quā cicero productionis cauſam facere obſeruauit non in oībus cōſimilibus eādem uim: aut rationis: aut ſuauitatis tenet? ſed aliā uocē produci facit: aliam corripi. Neq; uero con particula tū ſolum producitur: quum ea littera: de qua cicero dicit: inſequit̃. Nā & Cato & Saluſtius fœnoribus inquiunt coopertus eſt. Præterea colligatus & connexus producte dicuntur. Sed tamen uideri poteſt ī iis quæ poſui: ob eam cauſam particula hæc produci: quoniam eliditur ex ea n littera. Nam detrimentum litteræ productione ſyllabæ compēſatur. Quod quidem etiam in eo ſeruatur: quod eſt cogo. Neq; repugnat: ꝙ coegi correpte dicimus. Nō. n. ſalua συναιρέσει. i. coagmentatione dicitur a uerbo: quod eſt cogo.

Quod Phedon ſocraticus ſeruus fuit: ꝙq; item alii compluſculi ſeruitutem ſeruierunt. Caput. xviii.

PHedon elidenſis ex cohorte illa ſocratica fuit. Socratiq; & Platoni ꝑ fuit faīliaris. Eius nōi Plato illū libꝝ diuinū de īmortalitate aīæ dedit. Is Phedon ſeruus fuit: forma atq; īgenio liberali: & ut quidā ſcripſerūt: a lenone ꝺ oīo puer ad merēdū coactus. Eū cebes ſocraticus hortāte ſocrate emiſſe dicit̃: habuiſſeq; in philoſophiæ diſciplinis. Atq; is poſtea philoſophus illuſtris fuit. Sermoneſq; eius de Socrate admodū elegātes leguntur. Alii quoq; nō pauci ſerui fuerūt ꝗ poſt philoſophi clari extiterūt. Ex ꝗbus ille Menippus fuit: cuius libros. M. Varro in ſatyris æmulatus eſt: ꝗ̄s alii cynicas: ipſe appellat menippeas. Sed & Theophraſti peripatetici ſeruus Pompilius: & Zenonis ſtoici ſeruus: qui Perſeus uocatus eſt: & Epicuri: cui nomē Mys fuit: philoſophi nō īcelebres uixerunt. Diogenes etiā cynicus ſeruitutē ſeruiuit. ſed is ex libertate in ſeruitutē uenierat. quem cum emere uellet Xeniades corīthius: & q̄d is artificii nouiſſet ꝑcontatus foret. Noui inquit Diogenes hoībus liberis imperare. Tū Xeniades reſpōſū eiuſdē miratus emit: & manumiſit. filioſq; ſuos ei tradens: accipe inquit liberos meos: quibus imperes. De Epicteto autē philoſopho nobili: ꝙ is quoq; ſeruus fuit: recentior eſt memoria: q̄ ut ſcribi. quaſi oblitteratū debuerit. Eius Epicteti etiā de ſe ſcripti duo uerſus ferūt̃: ex ꝗbus latēter intelligas: nō oīs modo diis exoſos non eſſe qui in hac uita cū erūnaꝝ uarietate luctāt̃: ſed eſſe arcanas cauſas: ad quas paucoꝝ potuit peruenire curioſitas.

δοῦλοσ ἐπίκτητοσ γενόμην. καὶ σώματι πηρόσ.
καὶ πενίην ἶροσ. καὶ φίλοσ ἀθανάτοισ. id eſt.
Seruus Epictetus fueram: qui corpore mancus:
Pauperie preſſus: carus eram ſuperis.

Reſcire uerbū quid ſit. & quam habeat ueram & propriam ſignificationem. Caput. xix.

VErbū reſcire obſeruauimus uim hebere litteræ propriā quādā: non ex cōmuni ſignificatione cæteroꝝ uerboꝝ: quibus eadem præpoſitio re īponit̃. Neq; ut reſcribere: relegere: reſtituere: dicimus itidē reſcire. Nā qui factū aliquod occultius: aut inopinatū inſperatumq; cognoſcit: is dicitur proprie reſcire. Cur autem in hoc uno uerbo re particula huius ſententiæ uim habeat: equidem adhuc quæro. Aliter enim dictum eſſe: reſciui aut reſcire apud eos: qui diligenter locuti ſunt: nondum inuenimus: q̄ ſuper his rebus: quæ aut conſulto

consilio latuerit:aut contra spem opinionẽue usu uenerint. q̃q̃ ipsũ
scire de oĩbus cõmuniter rebus dicatur uel aduersis:uel prosperis:uel
insperatis:uel expectatis. Neuius in triphalo ita scripsit. Si unq̃ qcq̃
filium resciuero: argentum amoris causa sumpsisse mutuo:extẽplo
illo te ducam:ubi nõ despuas. Claudius quadrigarius in primo ãna-
li. Ea lucani ubi resciuerũt:sibi per fallacias uerba data esse. Itẽ Qua-
drigarius in eodẽ libro in re tristi & inopinata: uerbo isto ita utit̃. Id
ubi resciuerunt propinqui obsidum:quos Pontio traditos supra de-
monstrauimus:eorum parentes cum propinquis capillo passo ĩ uiã
prouolarunt. M. Cato in q̃rto originũ. Deinde dictator iubet postri-
die magistrũ equitũ accersi. Mittã te si uis inq̃t:cum equitibus. Sero
est inquit magister equitũ:iam resciuere.

Quæ uulgo dicũt̃ uiuaria:id uocabulũ ueteres nõ dixisse. & qd ꝓ
eo. P. Scipio in orõne ad populũ. quid postea. M. Var. ĩ libris de re-
rustica dixerit usurpatum. Caput.xx.

Viuaria:quæ nunc dicuntur septa quædã loca: ĩ qbus feræ uiuæ
pascũt̃. M. Varro ĩ libro de rerustica.iii.dicit leporaria appella
ri. Verba Var. subieci. Villaticæ pastiõis genera sũt terna:ornithões:
leporaria:piscinæ. Nũc ornithones dico:omniũ alitũ: quæ ĩtra parie
tes uillæ solent pasci. Leporaria te accipere uolo nõ ea:quæ tritaui nr̃i
dicebãt:ubi soli lepores sint:sed omnia septa ædificia uillæ:quæ sũt:
& habent inclusa animalia:quæ pascuntur. Is item infra in eodẽ li-
bro ita scribit. Quũ emisti fundũ thusculanũ a. M. Pisone:in lepo
rario apri fuerunt multi. Viuaria autẽ quæ nunc uulgus dicit: quos
παραδείσουσ. id est hortos græci appellant:quæ leporaria Var. di-
cit:haud usquã memini apud uetustiores scriptum. Sed quod apud
Scipionẽ omnium ætatis suæ purissime locutũ legimus: roboraria
aliquot romæ doctos uiros dicere audiui id significare: quod nos ui-
uaria dicimus. Appellataq; esse a tabulis roboreis:qbus septa essent:
quod genus septoꝝ uidimus in Italia locis plerisq;. Verba ex oratiõe
eius contra Clau. Aselliũ quinta hæc sunt. Vbi agros optime cultos:
& uillas expolitissimas uidisset:ĩ his regiõibus excelsissimo loco mu-
rũ statuere aiebat. ĩde corrigere uiã:aliis ꝑ uineas medias:aliis per ro-
borarium atq; piscinã:aliisper uillam. Lacus uero & stagna: quæ pi-
scibus uiuis coercentur clausa:suo atque proprio nomĩe piscinas no-
minauerunt. Apiaria quoq; dici loca: in quibus siti sint aluei apum.

Sed neminem eorum ferme qui incorrupte locuti sunt:aut scripsisse
memini: aut dixisse. M. autem Var. de rerustica.iii. μελισσῶνεσ.i.
apiaria mellariaq; ut ἀμπελῶνεσ.i. uineas:& δαφνόνεσ.i. laureta
inquit ita facere oportet:quæ quidem mellaria appellabãt. Sed hoc
uerbum quo Varro usus est:græcum est. nã melissones ita dicunt̃.

Super eo sidere:quod græci ἄμαξαν:nos septentriones uocamus.
ac de utriusq; uocabuli ratione & origine.

Caput.xxi.

Ab ægina in piræum complusculi earũdem disciplinarum secta-
tores græci: Romaniq; homines eadem in naui transmitteba-
mus. nox fuit:& clæmens mare: & anni æstas: cælumq; liquide sere-
num. sedebamus ergo in puppi simul uniuersi: & lucentia sidera cõ-
siderabamus. Tum quispiam ex iis:qui eodem in numero græcas res
eruditi erant:quid ἄμαξα:id est plaustrum esset:quid ἄρκτοσ:idest
ursa:quid βοώτησ:id est bootes:& quænam maior ἄρκτοσ: & quæ
minor:& cur ita appellata:& quam in partem procedẽtis noctis spa-
tio mouerentur: & quamobrem Homerus solam eam non occidere
dicat:cum & quædam alia scite: tum ista omnia ac perite disserebat:
hic ego ad nostros iuuenes conuertor. Quid inq̃ uos oppidici dici-
tis mihi? quare quod ἄμαξαν græci uocant: nos septentrionẽs uoca-
mus. Non enim satis est:ꝗ.vii. stellas uidemus. sed quid hoc totum
quod septentriones dicimus:significat: scire inq̃ id prolyxius uolo.
Tum quispiã ex iis:qui se ad litteras memoriasq; ueteres dediderat.
Vulgus inquit grammaticorum septentriones a solo numero stella-
rum dictum putat. Triones enim per sese nihil significare aiunt:sed
uocabuli esse supplementũ. sicut in eo quod quinquatrus dicamus:
ꝗ quinq; ab idibus dierum numerus sit atrus nihil. Sed ego quidem
cum. L. Lælio:&. M. Varrone sentio: qui triones rustico certo uoca-
bulo boues appellatos scribunt:quasi quosdã terriones: hoc est aran
dæ colendæq; terræ idoneos. Itaque hoc sidus: quod a figura positu-
raq; ipsa:quia simile plaustri uidetur:antiqui græcorum ἄμαξαν di-
xerunt:nostri quoq; ueteres a bubus iunctis septẽtriones appellarũt
.i.a.vii. stellis:ex quibus quasi iuncti triones figurant̃. Præter hãc in-
quit opinionẽ id quoq; Varro addit:dubitare sese:an propterea ma-
gis hæ septem stellæ triones appellatæ sint:quia ita sunt sitæ:ut ter-
næ stellæ proximæ quæque inter sese faciãt trigona: id est triquetras

figuras. Ex his duabus ratiõibus: q̃s ille dixit: quod posterius est: subtilius elegantiusq; uisum est. Intuentibus enim nobis in illud: ita ꝓpemodum res erat: ut ea forma esset: ut triquetra uideretur.

De uẽto iapige. deq; alioꝝ uentoꝝ uocabulis: regiõibusq; accepta a Phauorini sermonibus. Caput. xxii.

APud mensam Phauorini in conuiuio familiari legi solitũ erat: aut uetus carmen Meliti poetæ: aut historia partim græcæ linguæ: alias latinæ. Legebatur ergo tunc ibi in carmine latino ἰαπυξ uẽtus: quæsitũq; est: quis hic uentus: & quibus ex locis spiraret. & quæ tam infrequentis uocabuli ratio esset. Atq; etiam petebamus: ut sup cæterorum nominibus regionibusque ipse nos docere uellet: quando uulgo neq; de appellationibus eorum: neq; de finibus: neque de numero cõueniret. Tum Phauorinus ita fabulalatus est. Satis inq̃t notum est: limites regionesq; esse cæli quattuor: exortum: occasum: meridiem: septentrionem. Exortus occasus mobilia & uaria sunt. Meridies septentrionesq; statu perpetuo stant: & manent. Oritur enĩ sol non idem semper: sed aut æquinoctialis oriens dicitur: cũ in circulo currit: qui appellatur ἰσονύκτιος. i. æquinoctialis: aut ἰσημέρινος idest æquidialis: aut solstitialis: aut brumalis: quæ sunt θεριναὶ τροπαὶ: καὶ χειμεριναὶ. id est æstiua solstitia & hyberna. Item cadit sol non in eũdem semper locum. fit enim similiter occasus eius: aut æquinoctialis: aut solstitialis: aut brumalis. Qui uentus igitur ab oriente uerno. i. æqnoctiali uenit: noĩat eurus ficto uocabulo: ut isti ἐτυμολογικοὶ: id est rationem originis uerbi interpretando indagãtes aiũt ἀπὸ τῆς ἕω ῥέων. i. ab oriente sole fluens. Is alio quoq; a græcis noĩe ἀφηλιώτης: a romanis nauticis subsolanus cognomĩatur. Sed qui ab æstiua & solstitiali orientis meta uenit: latine aquilo: boreas græce dicitur. eumq; propterea quidam dicunt ab Homero αἰθρηγενέτην serenitatẽ facientem appellatum. Boream autem putant dictũ ἀπὸ τῆς βοῆς. i. boatu: quoniam sit uiolenti flatus & sonori. Tertius uẽtus est: qui ab oriente hyberno spirat uulturnum romani uocãt. Eũ pleriq; græci mixto noĩe: ꝗ inter notum & eurum sit: εὐρόνοτον appellant. Hi sunt igitur tres uenti oriẽtales: aquilo: uulturnus: eurus: quoꝝ medius eurus est. His oppositi & cõtrarii sunt alii tres occidui. caurus: quẽ solẽt græci ἀργέστην uocare. is aduersus aquilonẽ flat. Itẽ alter fauonius: qui græce uocat ζέφυρος. is aduersus eurum flat.

Tertius africus: qui græce uocat λίψ. is aduersus uulturnũ flat. Eæ duæ regiones cæli oriẽtis: occidẽtisq; inter sese aduersæ sex hñe uentos uident. Meridies autẽ quoniã certo: atq; fixo limite est: unũ meridionalẽ uentum habet. is latine auster: græce νότος nominatur: quoniam est nebulosus atq; humectus. νοτὶς enĩ græce humor nomĩat.

Septẽtriones autem habent ob eãdẽ causam unũ. Is obiectus directusq; in austꝝ latine septẽtrionarius: græce ἀπαρκτίας appellatus. Ex his octo uentis alii quattuor detrahũt uẽtos. atq; id facere se dicunt Homero auctore: qui solos. iiii. uentos nouerit: euꝝ: austrũ: aquilonem: fauonium. Versus Homeri sunt.

σὺν δ᾽ εὖρός τε νότος τ᾽ ἔπεσε ζέφυρός τε δυσαὴς:
καὶ βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων.

Cũq; euro incubuit zephyrusq;: notusq; furentes:
Sudificusq; simul boreas mala plurima uoluens.

A quattuor cæli partibus: quas quasi primas nominauimus: oriente scilicet: atq; occidente latioribus: atq; simplicibus non tripartitis. Partim autem sũt: qui pro octo. xii. faciunt: inter hos quattuor in media loca inserẽtes: cum meridie septentriones eadem ratione: qua secundi quattuor intersiti sunt inter primores duos apud orientem: occidentemq;. Sunt porro alia quædam nomĩa quasi peculiarium uentorum: quæ ĩcolæ in suis quisq; regionibus fecerunt: aut ex locorum uocabulis: in quibus pollent ex aliqua causa: quæ ad faciendum uocabulũ acciderat. Nostri nãq; galli uentum ex sua terra flantem: quem seuissimũ patiuntur: circium appellant a turbine (opinor) eius: ac uertigine. ἰάπυγα ex ipsius Apuliæ ore ꝓficiscẽtẽ: quasi finibus apuli eodem & ipsi nomine iapigem dicunt. Eum esse propemodũ caurũ existimo. Nã & est occidentalis: & uidetur aduersus euꝝ flare. Itaq; Virgilius Cleopatram e nauali prælio in ægyptum fugiẽtem uento iapige ferri ait. Equum quoq; apulum eodem: quo uentum uocabulo iapigem appellauit. Est etiam uentus nomine cæcias: quem Aristoteles ita flare dicit: ut nubes non procul propellat: sed ut ad sese uocet: ex quo uersum istum prouerbialem factum ait.

κακὰ ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἕλκων ὡς ὁ καικίας νέφος. i. Mala ad sese attrahẽs: ut cæcias nubes. Præter hos autẽ: quos dixi: sunt alii plurifariã uenti commenticii suæ quisq; regionis indigenæ: ut óroũs quoque ille ad apulos: quos ipse quoq; executurus fui. addidisseq; eos: q etesiæ: &

prodromi appellātur: qui certo tempore anni: quum canis oritur: ex alia: atq; alia parte cæli spirāt. rationesq; omniū uocabulorꝝ: qa plus paulo adbibi: effudissem: nisi multa iam prorsum oībus uobis reticē tibus uerba fecissem: quasi fieret a me ἀκρόασις ἐπιδεικτική. id est asscultatio sese ostentās. In conuiuio autē frequēti loqui solum unū: neq; honestum est īquit: neq; cōmodū. Hæc nobis Phauorinus ī eo quo dixi tempore: apud mensam suā sūma cū elegātia uerborū: totiusq; sermonis comitate: atq; gratia denarrauit. Sed ꝙ ait uētū qui ex terra gallia flaret: circiū appellari. M. Cato in libris originū eū uētum cercium dicit nō circium. Nam cū de hispanis alpinis scriberet: qui citra hiberum colunt: uerba hæc posuit. Sunt in his regionibus ferrariæ argētifodinæ pulcherrīæ. Mōs ex sale mero magnus. Quātū demas tātū adcrescit. Vetus cercius: quum loquare: buccam implet. Armatum hominē plaustrꝝ oneratum percellit. Quod supra autē dixi ἐτησίας: id est etesias ex asia & alia parte cæli flare: haud scio an secutus opinionem multorꝝ temere dixerim. P. Nigidii in secundo librorum: quos de uento composuit: uerba hæc sunt.

& austri anniuersarii secūdo sole flāt.

Considerādū igit̃ est: quid secūdo sole.

Cōsultatio diiudicatioq; locorꝝ facta ex comœdia Menādri: & Cecilii: quæ Plociū inscripta est. Caput. xxiii.

Comœdias lectitamus nostrorum poetarū sumptas: ac uersas de græcis Menādro: & Posodio: aut Apollodoro: aut Alexide. & quibusdam item aliis comicis. Atqui cum legimus eas: nihil sane displicent: quin lepide quoque & uenuste scriptæ uideātur: prorsus ut melius posse fieri nihil censeas. At enim si conferas: & componas græca ipsa unde illa uenerunt: ac singula considerate: atque apte iūctis: & alternis lectionibus committas: oppido q̃ iacere: atq; sordere īcipiūt: quæ latina sūt. Ita græcarꝝ: q̃s æmulari nequerūt: facetiis: atq; luminibus obsolescūt. Nup adeo usus huius rei nobis uenit. Cecilii Plociū legebamus. haudquaq̃ mihi: & q aderant: displicebat. Libitū est: Menādri quoq; Plociū legere: a quo istam comœdiam uerterat. Sed enī postq̃ ī manus Menander uenit: a principio statim dii boni: quantū stupere: atq; frigere: quantūq; mutare a Menandro Cecilius uisus est? Diomedis hercle arma: & Glauci non dispari magis precio æstimata sunt. Accesserat de hinc lectio ad eū locum in quo maritus senex sup uxore diuite: atq; deformi quærebat̃: q ancillā suā nō iscito puellā ministerio: & facie non illerabili coactus erat uenūdare: suspectā uxori q̃si pellicē. Nihil dicā ego q̃tū differat uersus utriusq; eximius. Sit satis aliis ad iudiciū faciēdū exponi. Menander sic.

ἐπ᾽ ἀμφοτέραν ἵνε ἐπίκληρος ἡ μέλλειν καθευδήσειν
κατεργάσασα μέγα. καὶ περὶ βόητον ἔργον
ἐκ τῆς οἰκίας ἐξέβαλε τὴν λυποῦσαν. ἣν ἐβούλετο.
ἵν᾽ ἐπιβλέπωσι πάντες εἰς τὸ κρεωβύλης πρόσωπον.
ἥ τ᾽ εὔγνωστος εἶχε με γυνὴ δέσποινα.
καὶ τὴν ὄψιν ὦν ἐκτίσατο ὄνος ἐν πιθήκοισ τοι:
τὸ λεγόμενον ἐστὶ δὴ τοῦτο σιωπᾶν βούλομαι.
τὴν νύκτα. τὴν πολλῶν κακῶν ἀρχηγόν.
οἴμοι κρεωβύλην λαβεῖν ἐμέ. καὶ δέκα τάλαντα.
γυναικῶν οὖσα πηχέως. εἶτ᾽ ἐστὶ τὸ φρύαγμ.
εἴπως ἀνυπόστατον. δία τὸν ὀλύμπιον.
καὶ ἀθηνᾶν οὐδαμῶς παιδισχάριον. θεραπευτικὸν δέ
λόγου τάχιον. ἀπαγέσθω δέ τισ ἢ ἀράντικα γύνην. Idest:

In aurem utrāq;: quādoquidē dotata est: cubet:
Re confecta magnifica: & negocio inclyto
Domo illam exegit: cui male uoluit maxume.
Vt omnes in creobulæ faciem oculos conuerterent:
Tum me cunctis notum ut faceret uxor hera.
Meoq; demoraret̃ in uultu: asinus inter simias fierem:
Vti aiunt. Se. Quid tandem? Ma. Tacere uolo.
Noctem mali consciam plurimi.
Me miserum qui creobulam duxi: & talenta decem:
Nanam mulierculam. cuius superbia
Adeo intolerabilis est. Iouem olympum
Et mineruam testor non ancillulam potius officiosa: dicto citius
Præsto. hanc quispiam abigat quæso: at illam referat.
Cecilius autem sic. Se. Is demum miser est: qui erumnā suā nequit
Occultare. Ma. ferre ita me uxor forma & factis facit.
Si taceam: tamen indicium est: quæ nisi dotem omnia
Quæ nolis habet. qui sapit de me discet: qui quasi
Ad hostis captus libere seruio: salua urbe atq; arce.
Quæ mihi quicquā placet: eo priuatum. uin me seruatum?

Inhio eius morte

Dum eius mortem inhio:egomet uiuo mortuus
Inter uiuos. Ea me clam cum mea ancilla ait
Consuetum. id me arguit. ita plorando: orãdo:
Instando: atq; obiurgando me obtudit: uti eam
Venundarem. nunc credo inter suas æqualis
Et cognatas sermones serit. Quæ uostrum fuit
Integra ætatula: quæ hoc itidem a uiro
Impetrarit suo? quod ego anus modo
Effeci: pellice ut meum priuarem uirum?
Hæc erunt concilia hodie. differor sermone miser.

Præter uenustatẽ autẽ rerũ: atq; uerborũ: ĩ duobus libris nequaq̃ parẽ: in hoc equidẽ soleo animum attendere: q̃ quæ Menãder præclare & apposite & facete scripsit: ea Cecilius nequaq̃ potuit: & quidẽ conatus enarrare. Sed quasi minime probanda prætermisit: & alia nescio quæ inimica inculcauit. Est & illud Menandri de uita hominum media sũptũ: simplex: & uerũ: & delectabile: quod nescio quopacto omisit. Idem enĩ ille maritus senex: cũ altero sene uicino colloquẽs: & uxoris locupletis superbiã deprecans: hæc ait.

Inculcauit

Deprecans supbiã uxoris locupletis

ἔχω λ' ἐπίκληρον λαμίαν οὐκ εἴρηκά σοι.
τούτουχὶ κυρίαν τῆσ οἰκίασ. καὶ τῶν ἀγρῶν.
καὶ πάντων ἀντ' ἐκείνησ ἔχομεν. ἀπόλλων χαλεπῶν.
καλεπώτατον ἅπασι ἀργαλέα ἐστὶν ἐμοὶ μόνω.
υἱῶ πολὺ μᾶλλον θυγατρί. πρᾶγμα
ἀμῶχον λέγεις εὖ οἶδα. Id est:

Lamia

ἐπίκληρος

ἀμαχον

Lamiã hæreditariam duxi: quod non dixeram tibi.
Tum uero domus: atq; agrorum heram:
Vniuersorumq; illius loco. Se. hei q̃miserum & graue?
Difficillimum immo. At omnibus molesta est: non soli mihi.
Filio multo magis filiæq;. Se. Prouinciam
Inexpugnabilem geris certo scio.

Cecilius uero hoc in loco ridiculus magisq̃ personæ isti: quã tractabat: aptus atq; conueniens uideri maluit. sic enim hæc corrupit.

Se. Sed tua morosa ne uxor quæso est? Ma. Quam rogas?
Se. Qui tandem? Ma. Tedet mentionis. quæ mihi ubi domum
Adueni: ac sedi: extemplo sauium datat. Se. Ieiuna anima?
Nil peccat de sauio: ut deuomas uolt: quod foris potaueris.

Quid de illo quoq; loco ĩ utraq; comœdia posito existimari debeat manifestũ est. Cuius loci hæc ferme sententia est. Filia hoĩs paupis ĩ peruigilio uitiata est. Ea res clã patre fuit: & habebat̃ pro uirgine ex eo uitio grauida mensibus exactis parturit. Seruus bonæ frugi: quũ pro foribus domus staret: & ꝓpinquare partum herili filiæ: atq; oĩo uitiũ esse oblatũ ignoraret: gemitũ & ploratũ audit puellæ in puerperio enitentis: timet: irascit̃: suspicat̃: miseret̃: dolet. Hi oẽs motus eius animi affectionesq; in græca quidem comœdia mirabiliter acres & illustres. Apud Ceciliũ autem pigra hæc oĩa: & a rerũ dignitate atq; gratia uacua sunt. Post ubi idẽ seruus percontando quod acciderat: repperit: has apud Menãdrum uoces facit.

Peruigiliũ

Vitiata est

Vitiũ

Vitiũ

ὦ τρισκακοδαίμων ὅστις ὢν πένησ ἀνήρ,
καὶ παιδοποιεῖ. ὡς ἀλόγιστος ἐστ' ἀνήρ.
ὅς μήτε φυλακὴν τῶν ἀναγκαίων ἔχει.
εἰ μήτ' ἂν ἀτυχίσῃ εἰς τὰ κοινὰ τοῦ βίου.
ἐπαμφιέσθαι δύναται τοῦτο χρήμασιν.
ἀλλ' ἐν ἀνακατακύπτω καὶ ταλαιπώρω βίω
χει μαζόμενος ζητῶν μὲν. ἀνίαρὸν δ' ἔγχων τὸ μέρος;
ἁπάντων τῶν ἀγαθῶν οὐ δυνάμενος.
ὑπὲρ γὰρ ἑνὸς ἀλεγῶν. πάντας νουθετῶ.

Se. Quam extreme infelix est: quisquis in egestate situs
Quærit liberos: hei quantum est insciens sui.
Qui neq; necessariarum studium rerum gerit:
Nisi quantum aliquid iugiter in uita deterat.
Neq; (licet res cogat) tectum præbere quit sibi.
Sed inops domo in erumna uitam trahit:
Hyemem tolerans male: miseriæ omnis socius:
Bonorumq; uniuersorum insors: ac carens.
Vnum equidem ꝓbprobrans: cunctos monitos uolo.

Ad horũ autem sinceritatẽ ueritatẽq; uerborũ: an aspirauerit Cecilius consideremus. Versus sunt hi cecilii: trunca quædam ex Menãdro dicentis: & consarcinantis uerba tragici tumoris.

Consarcinantis

Is demum infortunatus est homo pauper:
Qui educit in egestate liberos: cui fortuna
Et res est ut continuo pateat. nam opulento famam
Facile occultat factio. Itaq; ut supra dixi: quũ hæc uerba sehorsũ

lego:neutiq; uident ingrata:ignauaq;. Quū auté græca cōparo:& cō
tendo:nō puto Ceciliu ſequi debuiſſe:quod aſſequi nequiret.

De uetere parſimonia.deq; antiquis legibus ſumptuariis.

Caput.xxiiii.

PArſimonia apud ueteres romanos:& uictus:atq; cœnarum te
nuitas:nō domeſtica ſolum obſeruatione:ac diſciplina:ſed pu
blica quoq; animaduerſione:legumq; complurium ſanctionibus cu
ſtodita eſt. Legi adeo nuper in Capitonis Atteii cōmentariis: ſenatus
decretum uetus.C.Fannio: &.M.Valerio Meſſala conſulibus factū
in quo iubentur principes ciuitatis:qui ludis megalenſibus antiquo
ritu mutitarēt:id eſt mutua inter ſeſe dominia agitarēt : iurare apud
eos uerbis conceptis non amplius in ſingulas cœnas ſumptus eſſe fa
cturos:q̄ centenos uicenoſq; æris:præter olus:& far:& uinum.Neq;
uino alienigena:ſed patrio uſuros.Neq; argenti in cōuiuio plus pō
do:q̄ libras centum illaturos.Sed poſt id ſenatuſconſultū lex fannia
lata eſt:quæ ludis romanis:ité ludis plebeiis:& ſaturnalibus : & aliis
quibuſdā diebus in ſingulos dies centenos æris inſumi conceſſit: de
cemq; aliis diebus:in ſingulis menſibus tricenos . Cæteris auté oībus
diebus denos.Hāc Lucilius poeta legem ſignat:cum dicit: Fannii cé
tuſſiſq; miſellos.In quo errauerunt quidam commentariorum ī Lu
cilium ſcriptores:ꝙ putauerunt fannia lege perpetuos in omne dieꝝ
genus centenos æris ſtatutos.Centum enim æris Fannius conſtituit:
ſicuti ſupra dixi feſtis quibuſdam diebus:eoſq; ipſos dies nomīauit.
Aliorum autem dierum omnium in ſingulos dies ſumptus incluſit
ītra æris:alias tricenos:alias denos.Lex deinde licinia rogata eſt:quæ
cum certis diebus ſicuti fannia centenos æris impēdi permiſiſſet: nu
ptiis ducenos indulſit.cæteriſq; diebus ſtatuit æris tricenos:quum &
carnis aridæ:& ſalſamenti certa pondera in ſingulos dies cōſtituerit.
Sed quicquid eſſet tum e terra:uite:arbore promiſcue: atq; īdefinite
largita eſt.Huius legis Lælius poeta meminit ī crotopægninis . Verba
Lælii hæc ſunt:quibus ſignificat hædum:qui ad epulas fuit allatus:
dimiſſum:cœnamq; ita ut lex licinia ſanxiſſet:pomis oleribuſq; in
ſtructam. Lex licinia inquit introducitur. lux liquida hædo redditᵣ.
Lucilius quoq; legis iſtius meminit in his uerſibus . Legem uitemus
licini.Poſtea.L.Sylla dictator:quum legibus iſtis ſitu:atq; ſenio ob
litteratis pleriq; in patrimoniis amplis helluarentur:& familiam pe

cuniamq; ſuam prandiorum gurgitibus proluiſſent:legē ad populū
tulit:qua cautū eſt:ut calendis:idibus:noniſq;:diebuſq; ludoꝝ:& fe
riis quibuſdā ſolēnibus:ſeſtertios tricenos in cœnā inſumere ius po
teſtaſque eſſet.Cæteris autem diebus omnibus non amplius ternos.
Præter has leges æmiliam quoq; legē inuenimus:qua lege nō ſūptus
cœnaꝝ:ſed ciboꝝ genus & modus præfinitus ē. Lex deīde antia præ
ter ſumptū æris: id etiā ſanxit:ut qui magiſtratus eſſet : magiſtrū ue
capturus eſſet:nequo ad cœnā:niſi ad certas perſonas itaret.Poſtre
mo lex Iulia ad populū peruenit Cæſare Auguſto īperāte:quo profe
ſtis quidē diebus ducenti finiunᵣ.calendis:idibus:nonis:& aliis qui
buſdā feſtiuis trecēti:nuptiis autē & repotiis ſeſtertii milies eſſe.Etiā
dicit capito Atteius edictum:diui ne Auguſti:an Tiberii cæſaris non
ſatis cōmemini:quo edicto per dieꝝ uarias ſolēnitates: a trecentis ſe
ſtertiis aduſq; duo milia ſumptus cœnarū propagatus eſt: ut his ſal
tem finibus luxuriæ efferueſcentis æſtus coerceretur.

Quid græci ἀναλογίαν uocant. quid contra ἀνωμαλίαν.

Caput.xxv.

IN latino ſermone:ſicut in græco alii analogiā ſequēdā putaue
rūt:alii ἀνωμαλίαν.i.inæqualitatē.ἀναλογία eſt ſimiliū de
clinatio. quā quidā latine ꝓportionē uocāt.ἀνωμαλία eſt inæquali
tas declinationū conſuetudinē ſequēs.Duo autē græci grāmatici illu
ſtres:Ariſtarchus:& Crates ſumma ope ille ἀναλογίαν:hic ἀνωμα
λίαν defenſitauit.M.Varrōis liber ad Ciceronē de lingua latina octa
uus:nullā eſſe obſeruationem ſimilium docet . Itaque in oībus pene
uerbis cōſuetudinē dominari oſtendit:ſicuti cum dicimus īqt lupus
lupi:probus probi:& lepus leporis.Itē paro paraui:lauo laui:pungo
pupugi:tōdo tutudi:& pingo pinxi.Quūq; inqt a cœno:& prādeo:
& poto:& cœnatus ſum:& prāſus ſum:& potus ſum dicamus. & a
ſtringor cōtra:& extergor:& lauor:aſtrīxi: & exterſi: & laui dicimus.
Itē quū dicamus ab oſco:thuſco:græco:oſce thuſce:græce. a gallo ta
men & mauro:gallice & maurice dicimus.Itē a ꝓbus probe:a doctus
docte:ſed a rarus nō rare:ſed alii raro dicūt:alii rarēter . Idē.M.Var.
in eodem libro:Sentior inquit nemo dicit:& id per ſe nihil eſt:aſſen
tior tamen fere oēs dicūt.Siſenna unus aſſentio in ſenatu dicebat. &
eum poſtea multi ſecuti.neq; tamen uincere cōſuetudinē potuerūt.
Sed idē Varro in aliis libris multa pro ἀναλογία tuēda ſcripſit.Sūt

hi igitur tanq̄ loci cōmunes contra ἀναλογίαν dicere: & rurſus item
pro ἀναλογία.

Sermones. M. Frontonis: & Phauorini philoſophi: de generibus
colorum. uocabuliſq; eoꝝ græcis & latinis. Atq; inibi color ſpadix: &
cuiuſmodi ſit. Caput. xxvi.

PHauorinus philoſophus cū ad. M. Frōtonē cōſularē pedibus
ægrū uiſeret: uoluit me quoq; ad eū ſecū ire. Ac deinde cū ibi
apud Frōtonē pleriſq; uiris doctis præſētibus: ſermōes de coloribus
uocabuliſq; eoꝝ agitarentur: ꝙ multiplex colorū facies: appellatiōes
autē incertæ & exiguæ forēt. Plura inqt ſunt Phauorinus ī ſenſibus
oculoꝝ: q̄ in uerbis uocibuſq; coloꝝ diſcrimina. Nā ut alias eoꝝ con/
cinnitates omittamus: ſimplices iſti ruffi: & uirides colores ſingula q
dem uocabula: multas autem ſpecies differentes habent. Atq; eā uo/
cum inopiā in lingua magis latina uideo: q̄ græca. Quippe qua ruf/
fus color a rubore quidē appellatus eſt. Sed cū aliter rubeat ignis: ali/
ter ſanguis: aliter oſtrum: aliter crocū. has ſingulas ruffi uarietates la
tina oratio ſingulis propriiſq; uocabulis non demonſtrat: oīaq; iſta
ſignificat una ruboris appellatione. Q uū tamen ex ipſis rebus uo/
cabula coloꝝ mutuet̄: et igneum aliquid dicit: & flameum: & ſangui
neum: & croceū: & oſtrinū: & aureū. Ruffus enim color: & ruber ni/
hil a uocabulo rubei differunt: neq; proprietates omnes eius declarāt
ξανθός δὲ καὶ ἐρυθρός. καὶ πυρρός καὶ φοινίκους. i. flauus autē &
ruber: & rubidus: & fuluus: & puniceus: ſcilicet habere quaſdā diſtā/
tias coloris ruffi uidentur: uel augentes eū uel remittentes: uel mixta
quadā ſpecie temperantes. Tum Fronto ad Phauorinum non īficias
inquit imus: quin lingua græca: quam tu uidere legiſſe: prolyxior fu
ſiorq; ſit: q̄ noſtra. Sed in his tamen coloribus quibus modo dixiſti:
denominandis: non perinde inopes ſumus: ut tibi uidemur. Nō enī
hæc ſunt ſola uocabula ruffum colorem demonſtrantia: quæ tu mō
dixiſti: ruffus & ruber: ſed alia quoque habemus plura: q̄ quæ dicta
abs te græca ſunt. Fuluius enī: & flauus: & rubidus: et phœniceus: et
rutilus: et luteus: et ſpadix appellationes ſunt ruffi coloris: aut acuen
tis eū: q̄ſi incēdētes: aut cū colore uiridi miſcentes: aut nigro īfuſcan/
tes: aut uirenti ſenſim albo illuminātes. Nā phœniceus: quem tu
græce φοινικοῦν. i. puniceū dixiſti: noſter ē: et rutilus: et ſpadix phœ
niceſei συνώνυμα. i. cognata: qui factus græce noſter eſt: exuberātiā

ſplendoremq; ſignificat ruboris. quales ſunt fructus palmæ arboris:
nō admodū ſole incocti: unde ſpadicis & phœnicei nomē eſt. Spadi/
ca enim dorici uocant auulſum e palma termitē cū fructu. Fuluus
autē uidet̄ de ruffo atq; uiridi mixtus: in aliis plus uiridis: ī aliis plus
ruffi habere. Sic poeta uerborum diligentiſſimus: fuluam aquilā di/
cit: & iaſpidem. fuluos galeros: & fuluum auꝝ. & arenā fuluā: & ful/
uum leonē. Sic. Q. Ennius in annalibus fuluo ære dixit. Flauus
contra uidet̄ ex uiridi: & ruffo: & albo concretus. Sic flauentes comæ.
& quod mirari quoſdam uideo: frondes oleaꝝ a Virgilio dicunt̄ fla/
uæ. Sic multo ante Pacuuius aquam flauam dixit: & flauū puluerē.
cuius uerſus (quoniam ſunt iucūdiſſimi) libens commemini.

Cedo tamen pedem: lymphis flauis flauum puluerem.
Manibus iiſdem quibus Vlyxi ſæpe permulſi: abluam:
Laſſitudinemq; nimiam: manuū multitudine.

Rubidus autē & ruffus atrore nigrore multo mixtus. Luteus contra
ruffus color eſt dilutior. Vnde ei quoq; nomē eſſe factū uidet̄. Non
ergo inquit mi Phauorine ſpecies ruffi coloris plures apud græcos: q̄
apud nos nominant̄. Sed ne uiridis quidē color pluribus ab illis: q̄ a
nobis uocabulis dicitur. Neq; nō potuit Virgilius: colorē equi ſignifi
care uiridem uolens: cæruleū magis dicere equum q̄ glaucū. Sed ma
luit uerbo uti notiore græco: q̄ inuſitato latino. Noſtris autē latinis
ueteribus cæſia dicta eſt: quæ a græcis glaucopis dicit̄. ut Nigidius ait
de colore cæli quaſi cælia. Poſtq̄ hæc Fronto dixit: tū Phauorinus ſciē
tiam reꝝ uberem: uerboꝝq; eius elegantiā exoſculatus: abſq; te inqt
uno: forſitan lingua profecto græca longe anteiſſet. Sed tu mi Frōto
quod in uerſu Homero eſt: id facis.

καὶ νίκην ἐπ᾽ ἀρετῇ ἀμφήριστον ἔθηκας. idest
Et uirtute tua facta eſt uictoria nutans.

Sed quū omnia libens audiui quæ peritiſſime dixiſti: tū maxime ꝙ
uarietatē flaui coloris enarraſti: feciſtiq; ut ītelligerem uerba ex ānali
. xiiii. Ennii amœniſſima: quæ minime intelligebam.

Verrunt extemplo placide mare marmore flauo.
Cæruleum ſpumat mare conferta ratē pulſum.

Nō enī uidebat̄ cæruleū mare: cum marmore flauo cōuenire. Sed cū
ſit (ita ut dixiſti) flauus color uiridi & albo mixtus: pulcherrime pror/
ſus ſpumas uirentis maris: flauo marmore appellauit.

Quid. T. Castritius existimauerit super Salustii uerbis: & Demosthenis: quibus alter Philippum descripsit: alter Sertorium.

Caput. xxvii.

VErba hæc sũt grauia atq; illustria de rege Philippo Demosthenis: ἑώρων δὲ αὐτὸν φίλιππον πρὸς ὃν ἦν ἡμῖν ὁ ἀγὼν ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ δυναστείας τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένον. τὴν κλεῖν κατεαγότα τὴν χεῖρα, τὸ σκέλος πεπηρωμένον. πᾶν ὅτι ἂν βουληθῇ μέρος ἡ τύχη τοῦ σώματος παρελέσθαι τοῦτο προϊέμενον ὥστε τὸ λοιπὸν μετὰ τιμῆς καὶ δόξης ζῆν .i. Videbã etiam ipsum Philippum: quocũ certaremus pro ĩperio prĩcipatuq; oculo effossũ: humero fractum: manu crureq; oblæsum: omne deniq; corporis mẽbrum: quod fortuna auferre uoluisset: id ultro offerẽtẽ: ut de cætero uitam cũ honore & gloria ageret. Hæc æmulari uolens Salustius: de Sertorio duce in historiis ita scripsit. Magna gloria tribus milibus in hispaniã. T. Didius imperator: magno usu bello marsico: paratu militum & armoꝶ fuit. Multaq; tum ductu eius: quæ rapta primo per ignobilitatẽ: deinde per inuidiã scriptoꝶ celebrata sunt: cõminus faciem suam ostentabãt: aliquot aduersis cicatricibus: & effoso oculo. Quo dehonestamẽto corporis maxĩe lætabat᷑. Neq; illis anxius: quia reliq̃ gloriosius retinebat. De utriusq; his uerbis. T. Castritius cũ pẽsitaret: nõne inq̃t ultra naturæ modũ humanæ est: dehonestamento corporis lætari? Siquidẽ lætitia dicit᷑ exultatio quædã animi: gaudio efferuentiore euentu reꝶ expetitaꝶ. Quãto illud sinceriusq; & humanius: magisq; oĩbus cõueniens πᾶν ὅτι ἂν βουληθῇ μέρος ἡ τύχη τοῦ σώματος παρελέσθαι τοῦτο προϊέμενον .i. omne deniq; corporis mẽbrũ: quod fortuna auferre uoluisset: id ultro offerẽtẽ: ut decætero uitam cũ honore & gloria ageret. Quibus uerbis ostendit᷑ inquit: Philippus non ut Sertorius corporis dehonestamento lætus: quod est inq̃t insolẽs & ĩmodicũ: sed præ studio laudis: & honoris iacturarum dãnoꝶq; corporis contẽptor: qui singulos artus suos fortunæ producendos daret: quæstu atq; cõpendio gloriaꝶ.

Non esse compertum cui deo rem diuinam fieri oporteat: quum terra mouetur uiribus.

Caput. xxviii.

QVænã esse causa uideat᷑: quãobrẽ terræmotus fiant: nõ mõ his communibus hominum sensibus: opinionibusq; cõpertũ nõ est: sed ne ĩter physicas quidẽ philosophias satis constitit: uentorumne ui accidãt: specus hiatusq; terræ subeuntiũ: an aquaꝶ subter ĩ terrarũ cauis undãtiũ fluctibus pulsibusue: ita ut uidẽt᷑ existimasse antiquissimi græcoꝶ: q Neptũnũ ἐννοσίγαιον καὶ σεισίχθονα .i. terriquassonẽ; & tellurimotonẽ appellauerũt: an cuius aliæ rei causa: alteriusue dei ui ac numine nodũ etiã (sicut diximus) pro certo creditum. Propterea ueteres romani cũ in oĩbus aliis uitæ officiis: tũ in cõstituendis religionibus: atq; in diis ĩmortalibus animaduertendis castissimi cautissimiq;. ubi terram mouisse senserãt: nũciatũue erat: ferias eius rei causa edicto ĩperabãt. Sed dei nomen ita uti solet: cui seruari ferias oporteret: statuere & edicere quiescebãt: ne aliũ ꝑ alio nominando falsa religione populũ alligarent. eas ferias siq́s polluisset: piaculoq; ob hãc rẽ remotus esset hostiã si deo: si deæ ĩmolabat. Idq; ita ex decreto pontificũ obseruatũ. M. Varro dicit: quoniã & qua ui & per quẽ deoꝶ deaꝶue terra tremeret: ĩcertum esset. Sed de lunæ motibus: solisque defectibus: non minus in eius rei causa reperienda sese exercuerũt. Quippe. M. Cato uir ĩ cognoscẽdis rebus multi studii: incerta tamẽ causa & ĩcuriosa: super ea re opinatus est. Verba Catonis ex originũ quarto hæc sunt. Non libet scribere quod in tabula apud pontificẽ maximũ est: quotiẽs annona cara: quotiens lunæ aut solis lumini caligo: aut quid obstiterit: usq; adeo paruifecit rõnes ueras solis & lunæ deficientium: uel scire: uel dicere.

Apologus æsopi phrygis memoratu nõ inutilis.

Caput. xxix.

AEsopus ille e phrygia fabulator haud ĩmerito sapiens æstĩatus est: quũ quæ utilia monitu suasuq; erãt: nõ seuere: nõ ĩperiose præcepit: & cẽsuit: ut philosophis mos ẽ: sed festiuos: delectabilesq; apologos cõmentus: res salubriter ac prospicienter animaduersas in mentes animosq; hominũ cũ audiendi quadã illecebra induit. uelut hæc eius fabula de auiculæ nidulo lepide atq; ĩcũde præmonet: spẽ fiduciãq; rerum: quas efficere quis possit: haud unq̃ in alios: sed ĩ semetipso habendam. Auicula inquit est parua: nomẽ est cassita. habitat: nidulaturq; in segetibus: id ferme temporis ut appetat messis: pullis iamiam plumantibus. Ea cassita in sementes forte concesserat tempestiuiores. propterea frumentis flauescentibus: pulli etiam tũc inuolucres erant. Quũ igit᷑ ipsa iret cibũ pullis quæsitũ: monet eos ut siquid ibi nouæ rei fieret: diceretur ue animaduerterent: idque sibi ubi redisset: renũtiarẽt. Dominus postea segetũ illaꝶ filiũ adolescẽtẽ

uocat. Et uides ne inquit hæc ematuruiſſe? & manus iam poſtulare? Iccirco die craſtino ubi primū diluculabit: fac amicos adeas: & roges ueniant: operāq; mutuā dent: & meſſem hanc nobis adiuuent. hæc ubi ille dixit diſceſſit. atq; ubi redit caſſita: pulli trepiduli circūſtrepere: orareq; matrē: ut ſtatim iam properet: atq; aliū in locū ſeſe aſportet. nā dominus inquiunt: miſit qui amicos rogaret: uti luce oriente ueniant: & metant. Mater iubet eos a metu ocioſos eſſe. Si enī dominus inquit meſſem ad amicos reiicit: craſtino ſeges nō metet: neque neceſſe eſt: hodie uti uos auferā. Die igitur poſtero mater in pabulū uolat: dominus quos rogauerat opperitur. ſol feruit: & fit nihil. & amici nulli erant. Tum ille rurſum ad filium: amici iſti inquit magnā in partē ceſſatores ſunt. Quin potius imus: & cognatos affineſq; noſtros oramus: ut adſint cras tempori ad metendū? Itidē hoc pulli pauefacti matri nunciant. Mater hortat̃: ut tū quoq; ſine metu: ac ſine cura ſint. cognatos affineſq; nullos ferme tā obſequibiles eſſe ait: ut ad laborē capeſcendū nihil content̃: & ſtatim dicto obediāt. uos mō inquit aduertite ſi modo quid denuo dicet̃. Alia luce orta auis in paſtum profecta eſt. cognati & affines operā: quam dare rogati ſūt: ſuperſederunt. Ad poſtremū igitur dominus filio ualeant inquit amici cum propīquis. Afferes prima luce falces duas. unā egomet mihi: & tu capies alterā. & frumentum noſmetipſi manibus noſtris cras metemus. Id ubi ex pullis dixiſſe dominū mater audiuit: tempus īquit eſt cedendi: & abeundi. fiet nunc dubio procul quod futuꝝ dixit. In ipſo enim iam uertitur: cuia eſt res: non in alio: unde petit̃. Atque ita caſſita nidum migrauit. & ſeges a domino demeſſa eſt. Hæc quidem eſt Aeſopi fabula de amicoꝝ: & propinquoꝝ leui pleꝝq; & inani fiducia. Sed quid aliud ſanctiores libri philoſophoꝝ monent: q̄ ut in nobis tantū ipſis nitamur. Alia autem omnia quæ extra nos extraq; noſtrū animū ſunt: neq; pro noſtris: neq; pro nobis ducamus. Hūc Aeſopi apologū. Q. Ennius in ſatyris ſcite admodū & uenuſte uerſibus quadratis cōpoſuit: quoꝝ duo poſtremi iſti ſunt: quos habere cordi & memoriæ operæprecium eſſe hercle puto.

Hoc erit tibi argumentum ſemper in promptu ſitum.
Ne quid expectes amicos: quod tu per te agere poſſis.

¶ Quid obſeruatum ſit ī undaꝝ motibus: quæ ī mari alio atq; alio mō fiūt: auſtris flātibus aquilonibuſq;. Caput. xxx.

HOc ſæpenumero ī undaꝝ motu obſeruatū eſt: q̄s aquilones uenti: quiq; ex eadē cæli regione aer fluit: q̄s ue faciunt in mari auſtri: atq; africi. Nam fluctus: qui flante aquilone maximi: ac creberrimi excitant̃: ſimulac uentus poſuit ſternūt̃: ac conflaceſcūt: & mox fluctus eſſe deſinunt. At non idem fit flāte auſtro uel africo: quibus iam nihil ſpirantibus undæ tamen factæ diutius tument: & a uento quidem iamdudum trāquilla ſunt. Sed mare eſt etiā atq; etiā undabundum. Eius rei cauſa eſſe cōiectatur: ꝙ uenti a ſeptētriōibus ex altiore cæli parte in mare incidentes: deorſum ī aquaꝝ profunda: q̄ſi præcipites deferunt̃. undaſq; faciunt non prorſus impulſas: ſed ui intus cōmotas: quæ tātiſper erutæ uoluunt̃: dum illius infuſi deſuper ſpiritus uis manet. Auſtri uero & africi ad meridianū orbis circulum & ad partem axis infimā depreſſi: inferiores & humiles per ſuprema æquoris euntes: protrudunt magis fluctus: q̄ eruunt. Et iccirco non deſuper læſæ: ſed propulſæ in aduerſum aquæ: etiam deſiſtente flatu retinent aliq̄tiſper de priſtino pulſu impetum. Id autē ipſum quod dicimus: ex illis quoq; homericis uerſibus (ſiquis non incurioſe legat) adminiculari poteſt. Nā de auſtri flatibus ita ſcripſit.

ἔνθα νότος πόντοιο κλύδωνα εἰς λᾶαν ὦθει. Id eſt:
Auſter ubi inſanas urget ſub ſaxa procellas.

Contra autē de borea: quē aquilonem appellamus: alio dicit modo:

καὶ βορέης αἰθριγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων. Id eſt:
Sudificuſq; altos aquilo rotat impete fluctus.

Ab aquilonibus enī qui alti ſuperniq; ſunt: fluctus excitatos quaſi ꝑ ꝓna uolui dicit. Ab auſtris autem iis qui humiliores ſunt: maiore ui quadam propelli: ſurſum utq; ſubiici. Id enī ſignificat uerbū λᾶαν ὦθει: id eſt lapidem propellit. Sicut in alio loco: λᾶαν ἄνω ὤθει: id eſt ſaxum ſurſum propellit. Id quoq; a peritiſſimis reꝝ philoſophis obſeruatum eſt: auſtris ſpirantibus mare fieri glaucum & cæruleum: aquilōibus obſcurius: atriuſue. Cuius rei cauſā: cū Ariſtotelis libros ꝓblematum percerpſimus: notaui. Cur auſtro ſpirāte mare cæruleū fiat? Aquilone obſcurius atriuſq;? An ꝓpterea ꝙ aquilo minus mare perturbat. Omne autem: quod trāq̄llius eſt: atrum eſſe uidetur.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER TERTIVS.

liber

Quæsitum ac tractatum quam ob causam Salustius: auaritiam dixerit: nō animū modo uirilem: sed corpus quoq; ipsum effeminare.

Situs balneꝝ — Sallust — Contabundus — Veterator in litteris — Valerius probus — Quod eqdē scio — Argutia — Ambulacrū — Vmbratica negocia — Sellularij questus

Hyeme iam discedēte apud balneas sitias ī area sub calido sole cū Phauorio philosopho ābulabamus atq; ibi interābulandū legebatur Catilina Salustii quē in manu amici conspectū legi iusserat. Cūq; hæc uerba ex eo libro lecta essēt: Auaricia pecuniæ studiū habet: quam nemo sapiens concupiuit. ea quasi uenenis malis imbuta: corpus animūq; uirilē effœmīat. semp infinita & insatiabilis est. neq; copia: neq; inopia minuit̄. Tū Phauorinus me aspiciēs: quo inquit pacto corpus hoīs auaricia effœmīat? Q uid enī istuc sit: q animū uirilē ab ea effœminari dixit: uideor ferme assequi. Sed quonam modo corpus quoq; hominis effœminet: nōdum reperio. Et ego inq̄ longe iamdiu in eo ipso quærendo fui. ac nisi tu occupasses: ultro te hoc rogassem. Vix ego hæc dixerā contabundus: atq; inibi quispiā de sectatoribus Phauorini: q uidebat̄ esse in litteris ueterator: Valerium inquit probū audiui hæc dicere: usum esse Salustiū circūlocutione quadā poetica. & quū dicere uellet: hominem auaricia corrumpi: corpus & animū dixisse: quæ duæ res hominem demonstrarent. Nāq; homo ex anima & corpore est. Nunq̄ inquit Phauorinus (quod equidem scio) tam importuna: tāq; audaci argutia fuit noster probus: ut Salustium uel subtilissimū breuitatis artificem periphrasim poetarum facere diceret. Erat tū nobiscum in eodem ambulacro homo quispiam sane doctus. is quoq; a Phauorino rogatus: ecqd hēret sup ea re dicere: huiuscemodi uerbis usus ē. Q uos īquit auaricia minuit & corrūpit: quiq; sese quærēdæ undiq; pecuniæ dediderūt: eos plerosq; tali genere uitæ occupatos uidemus: ut sicuti alia in iis omnia præ pecunia: ita labor quoque uirilis: exercendique corporis studium relictum sit. Negociis se plerūque umbraticis: & sellulariis quæstibus intentos habent: in quibus omnis eorum uigor animi: corporisque elanguescit. & quod Salustius ait effœminatur. Tum Phauorinus legi denuo uerba eadem Salustii iubet. atque ubi lecta sunt. Q uid igitur inquit dicemus: q uidere est pecuniæ cupidos: & eosdem tamen esse corpore uegeto & ualenti. Tum ille ita respondit: non hercle inscite. Q uisquis est inquit pecuniæ cupiens: & corpore tamen est benehabito & strenuo: aliarū quoq; reꝝ: uel studio: uel exercitio eū teneri necessariū est: atq; ī sese colendo nō æque esse parcum. Nam si auaricia sola summa: omnes

3

Varro — . M. varro — Occasus sol — Diluxerit — Atheniensiū mos — Babylonij — Vmbri — Romani — Proximus eam noctē — Illucescit — Auspicauerunt

hominis partes: affectionesq; occupat: & si adincuriam usq; corporis grassetur: ut per illā unā: neq; uirtutis: neq; uiriū: neq; corporis: neq; animi adsit cura. Tū deniq; iis uere dici potest: effœmīato esse & aīo & corpore: qui neq; sese: neq; aliud curet: nisi pecuniā. Tū Phauorinus aut hoc inquit: quod dixisti probabile est: aut Salustius odio auariciæ plusq̄ potuit eam criminatus est.

Quēnā esse natalem diem. M. Varro dicat eoꝝ: qui ante noctis horā sextā: postue eā nati sunt. Atq; inibi de tēporibus terminisq; dieꝝ: qui ciuiles nominantur. & usq;quaq; gentiū uarie obseruāt̄. & præterea qd. Q . Mutius scripserit super ea: quā maritus nō iure usurpauisset: q rationē ciuilis anni nō habuerit Caput. ii.

Q Væri solitū est: q noctis hora tertia: quartaue: siue qua alia nati sūt: uter dies natalis haberi appellariq; debeat: isne quē nox ea consecuta est: an qui dies noctē cōsecutus est. M. Varro ī libro reꝝ humanaꝝ: quē de diebus scripsit: homines inquit: qui media noctē: ad proximā mediā noctem in his horis. xxiiii. nati sunt: una die nati dicuntur. Quibus uerbis ita uidetur: dieꝝ obseruationē diuisisse: ut qui post solem occasum: ante mediam noctem natus sit: is ei dies natalis sit: a quo die ea nox cœperit. Contra uero qui in sex horis posterioribus nascitur: eo die uideri natū: q post eā noctē diluxerit. Athenienses autē aliter obseruare idem Varro in eodē libro scripsit. eosq; a sole occaso ad solem iterum occidentē omne id mediū tempus unū diem esse dicere. Babylonios porro aliter. A sole enim exorto ad exortum eiusdem incipientem: totum id spatium unius diei nomine appellare. Multos uero ī terra umbria unum & eūdem diē esse dicere a meridie usq; ad insequentem meridiē. Q uod qdē Varro īqt nimis absurdū est. Nā qui calendis hora sexta natus est apud umbros: dies eius natalis uideri debebit: & calendarum dimidiaꝝ & qui est post calendas dies: ante horā eiusdem diei. vi. Populū autem romanum ita uti Varro dixit: dies singulos annumerare a media nocte: usq; ad mediā proximā multis argumentis ostenditur. Sacra sunt romana partim diurna: partim nocturna. Sed ea quæ inter noctem fiūt: diebus adiiciūt̄ nō noctibus. Quæ igit̄ sex posterioribus noctis horis fiunt: eo die fieri dicunt̄: qui proximus eam noctem illucescit. Ad hoc ritus quoq; & mos auspicādi eādē eē obseruationē docet. Nā magistratus quando una die eis est auspicandum: & id super quo auspicauerunt

agendū poſt mediā noctē auſpicāt᷑.& poſt meridiē ſole magno. Auſpicatiq; eſſe:& egiſſe ex eodē die dicuntur. Præterea tribuni plebei: quos nullū diē abeſſe roma licet: cū poſt mediā noctē ꝓficiſcunt᷑: & poſt primā facem ante mediā ſequētē reuertunt᷑: nō dicunt᷑ abfuiſſe unū diem:quando ante horam noctis.vi.regreſſi: parte aliqua illius in urbe roma ſunt. .Q .quoq; Mutiū iuriſconſultū dicere ſolitū legi:nō eſſe uſurpatā mulierē calendis Ianuariis:quæ apud uirū cauſa matrimonii eſſe cœpiſſet:ante diem.iiii.calendas Ianuarias ſequētis uſurpatū iſſet.Non enim poſſe impleri trinoctium: quod abeſſe a uiro uſurpandi cauſa ex.xii.tabulis deberet.quoniam tertiæ noctis poſterioris ſex horæ alterius anni eſſent:qui īciperet ex calēdis.Iſtæc autē oīa de dierū tēporibus & finibus ad obſeruationē diſciplinamq; iuris antiqui pertinentia:cū in libris ueterū inueniremus nō dubitabamus:quin Virgilius quoq; id ipſū oſtenderit:non expoſite:atque aperte:ſed ut hominem decuit:poeticas res agentem recōdita : & q̄ſi operta ueteris iuris ſignificatione. Torquet inquit medios nox humida curſus.Et me ſæuus equis oriens afflauit anhelis.His enī uerſibus oblique ſicuti dixi:admonere uoluit diem : quē Romani ciuilem appellauerunt:a.vi.noctis hora oriri.

De noſcendis explorādiſq; Plauti comœdiis: quoniam promiſcue ueræ atq; falſæ noīe eius inſcriptæ ferunt᷑. Atq; inibi ꝙ Plautus ī piſtrino:& Neuius in carcere fabulas ſcriptitarunt.

Caput.iii.

VErū eſſe cōperior:quod quoſdā bene litteratos homines dicere audiui:q pleraſq; Plauti comœdias curioſe:atq; contente lectitarunt:nō indicibus Helii:nec Claudii:nec Aurelii:nec Accii:nec Manilii:ſup his fabulis:quæ dicunt᷑ ambiguæ:credituros: ſed ipſi Plauto moribuſq; ingenii:atq; linguæ eius. Hac enim iudicii norma Varronem quoq; eſſe uſum uidemus. Nā præter illas unam &.xx. quæ uarronianæ uocantur:quas iccirco a cæteris ſegregauit:quoniam dubioſæ non erant:ſed conſenſu omniū Plauti eſſe cenſebant᷑: quaſdā itē alias ꝓbauit adductus ſtilo : atq; facetia ſermonis Plauto cōgruētis.Eaſq; iā nomibus alioꝝ occupatas:Plauto uindicauit.Sicuti iſtā quam nuperrime legebamus:cui eſt nomen boetia: nam cum in illis una:&.xx.nō ſit:& eſſe Aquilii dicatur:nihil tamē Varro dubitauit: quin Plauti foret.neq; alius quiſquam non infrequens Plauti lector dubitauerit:ſi uel hos ſolos uerſus ex ea fabula cognouerit:qui quoniam ſunt:ut de illius Plauti more dicam plautiniſſimi:propterea et meminimus eos:et aſcripſimus.Paraſitus ibi exuriens hæc dicit.

Vt illum dii perdant:primus qui horas repperit.
Q uiq; adeo primus ſtatuit hic ſolarium.
Q ui mihi cōminuit miſero articulatim diem.
Nam me puero uetus erat ſolarium
Multo omnium iſtorum optimū:et ueriſſimum.
Vbi ubi iſte monebat eſſe:niſi cum nihil erat.
Nunc etiam quod eſt:non eſtur:niſi cum ſoli lubet.
Itaq; adeo iam oppletuſt oppidum ſolariis.
Maior pars populi aridi reptant fame.

Phauorinus quoq; noſter:cū Neruulariā Plauti legerē: quæ inter incertas eſt habita:et audiſſet ex ea comœdia uerſum hunc.

Stratæ ſcruppæ de ſtrato uluæ ſordidæ:delectatus faceta uerboꝝ antiquitate:meretricū uitia:atq; deformitates ſignificātium : uel unus hercle inquit hic uerſus Plauti eſſe hanc fabulā: ſatis poteſt fidei feciſſe.Nos quoq; ipſi nuperrime:cū legeremus fretū:nomē eſt id comœdiæ:quā Plauti eſſe quidā nō putāt:haud q̄cq̄ dubitamus: quin Plauti foret:et omniū maxime genuina. Ex qua duos hos uerſus exſcripſimus:ut hiſtoriam quæreremus oraculi arietini: Nūc illud:eſt quod Arietini reſpōſum magnis ludis dicitur.Peribo ſi nō fecero. Si faxo:uapulabo.M.tamē Varro in libris de comœdiis plautinis prīo actu uerba hæc ponit.Nā nec gemini:nec leones:nec cordolium: nec Anus Plauti:nec bis cōpreſſa:nec boetia unq̄ fuit.Neq; adeo ἀγροικος:neq; cōmorientes:ſed.M.Accutici. In eodem libro.M. Varrōis id quoq; ſcriptum eſt:Plautium fuiſſe quempiam poetam comœdiarum.Cuius quoniam fabulæ Plauti inſcriptæ forent: acceptas eſſe: quaſi plautinas:cū eſſent:non a Plauto plautinæ:ſed a Plautio plautinæ.Feruntur autem ſub Plauti nomine comœdiæ circiter:cētū atq; .xxx.Sed homo eruditiſſimus Lælius:quīq; et.xx.eſſe eius ſolas exiſtimauit.Non tamen dubium eſt:quin iſta : et quæ ſcripta a Plauto non uidentur:et nomini eius adiiciuntur:ueterum poetarū fuerint: et ab eo retractatæ:et expolitæ ſint. Ac ꝓpterea recipiāt dictū plautinū.Sed enī Saturionē:et Addictum:et tertiam quandā: cuius nunc mihi nomen non ſuppetit: in piſtrino eū ſcripſiſſe Varro: et pleriq;

alii memoriæ tradiderunt:cũ pecunia omni: quã in operis artificum
ſcænicoꝝ pepererat:in mercationibus perdita inops romã rediſſet: &
ob quærẽdũ uictum ad circũagendas molas:quæ truſatiles appellãt:
operã piſtori locaſſet(Sicuti de Neuio quoq; accepimus)fabulas eũ
in carcere duas ſcripſiſſe:Areolum:& Leontẽ:cũ ob aſſiduã maledicẽ
tiam:& probra in principes ciuitatis:de græcoꝝ poetaꝝ more dicta:ĩ
uincula romæ a triumuiris coniectus eſſet. Vnde poſt a tri.ple.exem
ptus eſt:cũ iis q̃s ſupra dixi fabulis:delicta ſua:& petulãtias dictorũ
quibus multos ante læſerat:diluiſſet.

Quod.P.Africano: & aliis tũc uiris nobilibus ante ætatẽ ſenectã
barbam:& genas radere:patrii moris fuit. Caput.iiii.

IN libris:quos de uita.P.Scipionis Africani cõpoſitos legimus
ſcriptũ animaduertimus.P.Scipioni Pauli filio: poſtq̃ de pœ-
nis triumphauerat:cenſorq; fuerat : eidem diem dictum ad populũ
a Claudio Aſellio tri.ple.cui equum in cenſura ademerat. Eũq; cum
eſſet reus:neq; barbam deſiſſe radi:neque nõ candida ueſte uti:neq;
fuiſſe cultu ſolito reorum.Sed cum in eo tempore Scipionem mino
rem.xl. annorum fuiſſe conſtaret: quod de barba raſa ita ſcriptum
eſſet:mirabamur. Comperimus autem cæteros quoque in iiſdem tẽ
poribus nobiles uiros:barbã in eiuſmodi ætate raſitauiſſe. Iccircoq;
pleraſq; imagines ueteꝝ: non admodum ſenum : ſed in medio æta-
tis ita factas uidemus.

Delitiarum uitium:& mollicies oculorum: & corporis:ab Arche-
ſilao philoſopho:cuidam obprobrata acerbe ſimul & feſtiuiter.
Caput.v.

PLutarchus refert Archeſilaũ philoſophũ uehemẽti uerbo uſũ
eſſe:de quodã nimis delicato diuite:qui incorruptus tamen:&
caſtus perinteger dicebat᷑. Nã cũ uocẽ eius infractã: capillũq; arte cõ
poſitum:& oculos ludibundos:atque illecebræ uoluptatiſq; plenos
uideret:nihil intereſt inquit: quibus membris cinædi ſitis poſteriori
bus:an prioribus.

De ui atq; natura palmæ arboris: quod lignũ ex ea ponderibus im
poſitis renitatur. Caput.vi.

MErhercle rẽ mirãdã Ariſtoteles ĩ.vii.ꝓblematũ: & Plutarchus ĩ
.viii.ſymphoſicorũ ſcribit. Si ſuper palmæ ĩquit arboris lignũ
magna põdera ĩponãs:ac tã grauiter urgeas:onereſq;:ut magnitudo
oneris ſuſtineri non queat:non deorſũ palma cedit:nec intra flectit᷑:
ſed aduerſus põdus reſurgit:& ſurſum ũtitur:recuruaturq;. Propte-
rea inquit Plutarchus in certaminibus palmam ſignum eſſe placuit
uictoriæ:quoniam ingenium eiuſmodi ligni eſt : ut urgentibus pre-
mentibuſq; non cedat.

Hiſtoria ex ãnalibus ſumpta:de.Q.Ceditio tri.militũ. uerbaq;
ex originibus.M.catonis appoſita:quibus ceditii uirtutem cũ Spar-
tano leonida æquiparat. Caput. vii.

PVlchrum dii boni facinus:græcarũq; facundiaꝝ magniloquẽ-
tia condignum.M.cato in libris originum: de.Q.ceditio tri.
militum ſcriptum reliquit. Id profecto eſt ad hanc ferme ſententiã.
Imperator pœnus in terra ſicilia:bello carthaginenſi primo: obuiam
romano exercitui progreditur.colles locoſq; idoneos prior occupat.
Milites romani:uti res narrata eſt:in locum inſinuant fraudi & per-
niciei obnoxium. Tribunus ad conſulem uenit. Oſtendit exitum de
loci importunitate:& hoſtium circũſtantia. Maturum cenſeo inq̄t:
ſi rem ſeruare uis:faciundum:ut.cccc.aliquos milites ad uerrucã illã
(ſic enim.M.cato locum editum:aſperũq; appellat)ire iubeas. Eãq;
uti occupent:imperes:horteriſq;.hoſtes profecto ubi id uiderint:for
tiſſimus quiſque & promptiſſimus: ad occurſandum pugnãdumq;
in eos præuertentur.unoq; illo negocio ſeſe alligabunt. atque illi oẽs
.cccc.proculdubio obtruncabuntur. Tu interea occupatis in ea cæde
hoſtibus:tẽpus exercitus ex hoc loco educendi habebis. Alia:niſi hæc
ſalutis uia nulla eſt.conſul tribuno reſpondit:conſilium quidem fi-
dum:atq; prouidens ſibi uiderier. Sed iſtos inquit milites.cccc.ad eũ
locum in hoſtium cuneos:quiſnam erit:qui ducat᷑ Si alium inquit
tribunus:neminem reperis:me licet ad hoc periculũ utare. Ego hanc
tibi:& reip.animam do:conſul tribuno gratias laudeſq; agit. Tribu
nus &.cccc.ad moriendũ proficiſcũtur. Hoſtes eoꝝ audaciam demi-
rantur. Quorſum ire pergant:in expectãdo ſunt. Sed ubi apparuit:
ad eãdẽ uerrucã occupandam iter intendere mittit aduerſum illos im
perator carthaginenſis peditatũq; equitatum:quos in exercitu uiros
habuit ſtrenuiſſimos. Romani milites circũueniunt᷑.circũuenti repu
gnant. Fit præliũ diu anceps. Tãdẽ ſuperat multitudo. Quadringẽti
omnes tum una perfoſſi gladiis:aut miſſilibus operti cadũt. Conſul
interibi(dũ ea pugna fit)ſe in locos tutos:atq; editos ſubducit. Sed

quod illi tribuno duci militum.cccc.diuinitus ĩ eo prælio uſu uenit:
non iam noſtris:ſed ipſius Catonis uerbis ſubiecimus.uerba Catõis.
Dii ĩmortales tri.militum fortunam ex uirtute eius dedere. Nam ita
euenit.Cum ſautius multifariam ibi factus eſſet : tum uulnus capiti
nullum euenit.Eumq; inter mortuos defatigatum uulneribus : atq;
ſpirantem quod ſanguen defluxerat:cognouere:eum ſuſtulere. Iſq;
cõualuit.Sæpeq; poſt illam operam reip.fortem: atq; ſtrenuam phi
buit.Illoq; facto:quod illos milites ſubduxit: exercitum cæterũ ſer/
uauit.Sed idem benefactum in quo loco ponas:nimiũ intereſt.Leo/
nides Lacedæmonius laudatur:qui ſimile apud Thermopylas fecit.
Propter eius uirtutes omnis græcia gloriã: atq; gratiam præcipuã cla
ritudinis inclytiſſimæ decorauere monumẽtis:ſignis:ſtatuis:elogiis:
hiſtoriis.Aliiſq; rebus gratiſſimum id eius factum habuere.At tribu
no militum parua laus pro factis relicta:qui idem fecerat:atq; rẽpu.
ſeruauerat.Hanc.Q.Ceditii uirtutem.M. cato tali ſuo teſtimonio
decorauit.Claudius autem Quadrigarius annali.iii. non Ceditio no
men fuiſſe refert:ſed Laberio.

Litteræ eximiæ conſulum.C.Fabritii:& Aemilii ad regẽ Pyrrhum
a Quinto claudio ſcriptore hiſtoriarum in memoriam datæ.

Caput.viii.

CVm Pyrrhus rex in terra Italia eſſet:& unam atq; alterã pugnã
proſpere pugnaſſet:ſatiſq; ãgerentur romani: & pleraq; Italia
ad regem deſciuiſſet:tum ambracienſis quiſpiam Thimochares Re/
gis Pyrrhi amicus ad.C.Fabritium conſulẽ furtim uenit. ac premiũ
petiuit.& ſi de premio cõueniret:promiſit regem uenenis necare. Id
quod facile factu eſſe dixit:quoniam filii ſui pocula in conuiuio regi
miniſtrarent.Eam rem Fabritius ad ſenatũ ſcripſit. ſenatus legatos
ad regem miſit.Mandauitq; ut de Thimochare nihil proderent: ſed
monerent:uti rex circũſpectius ageret:atq; a proximorum inſidiis ſalu
tem tutaretur.hoc ita uti diximus:ĩ Valerii Antiatis hiſtoria ſcriptũ
eſt.Quadrigarius autem ĩ libro.iii.non Thimocharem: ſed Niciam
adiſſe ad conſulem ſcripſit. Neq; legatos a ſenatu miſſos:ſed a con/
ſulibus.Et regem populo romano laudes atq; gratias ſcripſiſſe.ca/
ptiuoſq; omnis:quos tum habuerit:reſtituiſſe:& reddidiſſe. Conſu
les tum fuerunt.C.Fabritius:& Aemilius.Litteras quas ad regẽ Pyr/
rhum ſuper ea cauſa miſerunt:Claud.Quadrigarius ſcripſit fuiſſe

hoc exemplo.Conſules Romani ſalutem dicunt Pyrrho regi. Nos pro
tuis iniuriis continuo animo ſtrenui commoti inimiciciter tecũ bella
re ſtudemus.Sed cõmunis exempli:& fidei ergo uiſum eſt: uti te ſal/
uum uelimus:ut eſſet:quem armis uincere poſſimus. Ad nos uenit
Nicias familiaris tuus:qui ſibi precium a nobis peteret:ſi te clam in/
terfeciſſet.Id nos negauimus uelle.Neue ob eam rem quicq̃ cõmodi
expectaret:& ſimul uiſum eſt:ut te certiorem faceremus: ne qd eiuſ/
modi ſi accidiſſet:noſtro conſilio ciuitates putarent factum.& quod
nobis nõ placet precio:aut premio:aut dolis pugnare: Tu niſi caueas
iacebis.

Quis & cuiuſmodi fuerit:qui in prouerbio fert̃ equus ſeianus. &
qualis color equorum ſit:qui ſpadices uocant̃. Deq; iſtius uocabuli ra/
tione.

Caput nonum.

C Baſſus in commentariis ſuis:item Iulius modeſtus in ſecundo
quæſtionum confuſarum hiſtoriã de equo ſeiano tradunt:dignã
memoria : atq; admiratione.Cn.Seium quempiam ſcribunt fuiſſe.
Eũq; habuiſſe equum natum argis in terra græcia:de quo fama con/
ſtans eſſet:tanq̃ de genere equorum progenitus foret:qui Diomedis thra
cis fuiſſent:quos hercules Diomede occiſo e thracia argos pduxiſſet.
Eum equum dicunt fuiſſe magnitudine inuſitata:ceruice ardua:co/
lore phœniceo:flaua & comanti iuba.Omnibuſq; aliis equorum laudi
bus quoq; longe præſtitiſſe.Sed eũdem equum tali fuiſſe fato : ſiue
fortuna ferunt:ut quiſquis haberet eum:poſſideretq;: is cum omni
domo:familia:fortuniſq; omnibus ſuis ad internitionem uſq; depe/
riret.Itaq; primum illum Cn.Seium dominum eius: a.M.Antonio
qui poſtea triumuir reipu.conſtituendæ fuit:capitis damnatum mi/
ſerando ſupplicio affectum eſſe.Eodem tempore Cor. Dolobellã cõ
ſulem in ſyriam proficiſcentem fama iſtius equi adductum argos di
uertiſſe.Cupidineq; habendi eius exarſiſſe. Emiſſeq; ſeſtertiis centũ
milibus.Sed ipſum quoq; Dolobellam in ſyria bello ciuili obſeſſum
atq; interfectum eſſe.Mox eundẽ equum: qui Dolobellæ fuerat.C.
Caſſium:qui dolobellam obſederat:abduxiſſe.Cum caſſium poſtea
ſatis notum eſt:uictis Parthis:fuſoq; exercitu ſuo:miſeram mortem
oppetiiſſe.Deinde Antonium poſt interitum Caſſii parta uictoria:e/
quum illum nobilem caſſii requiſiſſe.& cum eo potitus eſſet:ipſum
quoq; poſtea uictũ:atq; deſertũ:deteſtabili exitio ĩteriſſe.Hic puer/

bium de hominibus calamitosis ortum: diciq; solitũ. Ille homo habet equum seianum. Eadem sententia est illius quoq; ueteris prouerbii: quod ita dictum accepimus. Aurum tolosanum. Nam cũ oppidum tolosanum in terra italia. Q. Cepio consul diripuisset: multumq; auri in eius oppidi templis fuisset: quisquis ex ea direptiõe aurum attigit: misero cruciabiliq; exitu periit. Hunc equum. C. Bassus uidisse se argis refert: haud credibili pulchritudine: uigoreq;: & colorẽ exuperãtissimo. Quem colorem nos (sicuti dixi) puniceum: græci partim φοίνικα: alii σπαδίκα appellant: quoniam palmæ termes ex arbore cum fructu auulsus spadix dicitur.

Quod est quædã septenarii numeri uis & facultas: in multis naturæ rebus animaduersa: de qua. M. Varro ĩ hebdomadibus disserit copiose. Caput. x.

M. Varro ĩ primo librorũ: qui inscribunt hebdomades: uel de imaginibus septenarii numeri: quem græci hebdomada appellãt: uirtutes: potestatesq; multas: uariasq; dicit. Is nãq; numerus inquit: septẽtriones maiores: minoresq; facit in cælo. Item uergilias: q̃s græci πλειάδας uocant. Facit etiam stellas: quas alii erraticas. P. Nigidius errones appellat. Circulos quoq; ait in cælo: circum longitudinẽ axis septẽ esse: e quis duos minimos: qui axẽ extimũ tangunt: πόλους: id est axes appellari dicit. Sed eos in spæra quæ κρικωτὴ: id est spæra ptusa uocatur propter breuitatẽ non inesse. Atqui neq; ipse zodiacus septenario caret numero. Nã in septimo signo fit solstitiũ a bruma. In septimo bruma a solstitio. In septimo æquinoctium ab æqnoctio Dies deinde illos: quibus halcyones hyeme anni in q̃ nidulantur: eos quoq; septẽ esse dicit. Præterea scribit lunæ curriculũ cõfici integrũ q̃ter septenis diebus. Nã duodetricesimo luna inqt: ex quo uestigio profecta est: eodem redit. Auctoreq; opinionis huius Aristidem esse samiũ: in qua re nõ id solũ animaduerti debere dicit: quod quater septenis. i. octo & uigĩti diebus conficeret iter luna suum. Sed ꝙ is numerus septenarius: si ab uno profectus: dũ ad semetipsũ progredit: omnis: per quos ꝓgressus est: numeros cõprehẽdat: ipsũq; se addat: facit numerũ octo & . xx. quot dies sũt curriculi lunaris. Ad homines quoq; nascẽdos uim numeri istius porrigi: ptinereq; ait. Nã cũ in uterũ inquit mulieris genitale semen datũ est: primis septẽ diebus cõglobatur coagulaturq;. Fitq; ad capiendã figurã idoneũ. Post deinde quarta hebdomade: quod eiũs uirile fœtus futurum est: caput: & spina: quæ est in dorso informatur. Septima autem fere hebdomade. i. nono & . xl. die totus inquit homo ĩ utero absoluitur. Illam quoque uim numeri huius obseruatam refert: ꝙ ante mensem septimũ: neq; masculus: neq; fœmina salubriter: ac secundum naturam nasci potest. & ꝙ ii: qui iustissime in utero sunt: post. cclxxx. dies: postq̃ sunt cõcepti: quadragesima denique hebdomade ita nascuntur. Pericula quoque uitæ fortunarumq; hominum: quæ climateras Chaldæi appellant grauissima quæq; fieri affirmat septenariis. Præter hæc modum esse dicit summum adolescẽdi humani corporis septem pedes: quod esse magis uerum arbitramur: q̃ quod Herodotus homo fabulator in primo historiarũ inuentum esse sub terra scripsit, Orestis corpus cubita longitudinis habens septem: quæ faciũt pedes duodecim & quadrantem. Nisi si (ut Homerus opinatus est) uastiora: prolyxioraq; fuerint corpora hominum antiquorum: & nunc quasi iam mũdo senescente: rerũ atque hominum detrimenta sunt. Dentes quoq; & in primis septem mensibus: & septenos ex utraq; parte gigni ait. & cadere ãnis septenis. & genuinos ãnasci annis fere bis septenis. Venas etiam in hominibus: uel potius arterias: medicos musicos dicere ait: numero moueri septenario: quod ipsi appellant τὴν διὰ τεσσάρων συμφωνίαν: id est per quaternarium consonantiam: quæ fit ĩ collatione quaternarii numeri. Discrimina etiam periculorum ĩ morbis maiore ui fieri putant in diebus: qui conficiuntur ex numero septenarii. Eosq; dies omniũ maxime ita ut medici appellant: κριτικοὺς ἢ κρισίμους: id est iudicarios uel iudiciales cuiq; uideri primam hebdomadam: & secundam: & tertiam. Nec non id est etiam ad uim facultatesq; eius numeri augendas: ꝙ quibus inedia mori consiliũ est: septimo demum die mortem appetũt. Hæc Varro de numero septenario scripsit admodum cõquisite. Sed alia quoq; ibidem cõgerit frigidiuscula. Veluti septem opera esse in orbe terrarum miranda. & sapientes item ueteres septem fuisse. & curricula ludorum circensiũ solẽnia septem esse. ad oppugnandas thebas duces septem delectos. Tum ibi addit se quoque iam duodecimam annorum hebdomadã ingressum esse: & ad eum diem septuaginta hebdomadas librorũ cõscripsisse. Ex quibus aliquãdiu cum proscriptus esset: direptis bibliothecis suis non comparuisse.

Quibus:& q̃friuolis argumentis Actius in didascalicis utatur:q/
bus docere nititur Hesiodum esse:q̃ Homerum natu antiquiorem.
Caput.xi.

SVper ætate Homeri atq; Hesiodi:non consentitur. Alii Home
rum:q̃ Hesiodum:maiorem natu fuisse scripserunt. In qbus
Philochorus & Zenophanes. Alii minorem:ĩ quis. L. Actius poeta:
& Ephorus historiæ scriptor. M. autem Varro in primo de imagini/
bus:uter prior natus sit:parum constare dicit. Sed non esse dubium
quin aliquo tempore eodem uixerint. idq; ex epigrammate ostendit:
quod in tripode scriptum est:qui in monte helicone ab Hesiodo po
situs traditur. Actius autem in primo didascalico leuibus admodum
argumẽtis utitur:per quem ostendit Hesiodum natu priorẽ. Quod
Homerus inquit:cum in principio carminis Achillẽ esse filium Pelei
diceret:quis esset Peleus:non addidit. Quam rem procul inqt du/
bio dixisset:nisi ab Hesiodo iam dictum uideretur. De Cyclope itidẽ
inquit:uel maxime q unoculus fuit:rem tam insignẽ nõ præterisset
nisi æque prioris Hesiodi carminibus inuulgatum esset. De patria
quoq; homeri multo maxime dissensum est. Alii colophonium:alii
smyrnæum:sunt qui atheniensem:sunt qui ægyptũ dicãt fuisse. Ari
stoteles tradit ex insula io natũ. M. Varro in libro de imaginibus pri
mo Homeri imagini hoc epigramma apposuit.
Capella homeri candida hoc tumulum indicat.
Quod ariete mortuo faciunt sacra.
ἑπτὰ πόλεις ἐρίζουσι περὶ ῥίζαν ὁμήρου.
σμύρνα ῥόδος κολοφῶν σαλαμὶν ἴος ἄργος ἀθῆναι.
Septem urbes certant de stirpe insignis Homeri.
Smyrna:rodus:colophon:salamin:ius:argos:athenæ.

Largũ atq; auidũ bibẽdi a. P. Nigidio doctissimo uiro nouo & p/
pemodũ absurdo uocabulo bibosum dictũ. Caput.xii.

BIbẽdi auidũ. P. Nigidius in cõmẽtariis grãmatis bibacẽ & bi/
bosum dicit. Bibacẽ ego:ut edacẽ a plerisq; aliis dictu lego. Bi/
bosum dictũ:etiã nusq̃ repperi:nisi apud Laberiũ. Neq; aliud est:q
simili inclinatu dicatur. Non enĩ simile est:ut uinosus:aut uitiosus:
cæteraq; quæ hoc mõ dicũt:quoniã a uocabulis nõ a uerbo inclinata
sũt. Laberius in mimo uel prio:q salinator inscriptus est: uerbo hoc
ita utit. Nõ mammosa:non annosa:non bibosa:non procax.

Quod Demosthenes etiam tum adolescens cum Platonis philo/
sophi discipulus foret:audito forte Callistrato rhetore in cõtione po
puli:destitit a Platone:& sectatus est Callistratum.
Caput.xiii.

HErmippus hoc scriptũ reliqt:Demosthenẽ admodũ adolescẽtẽ
uentitare ĩ academiã:Platonẽq; audire solitũ. Atq; is inqt De/
mosthenes domo egressus:ut ei mos erat:cũ ad Platonẽ pergeret:cõ/
plurisq; populos currentes uideret:percontatur eius rei causam. Co
gnoscitq; currere eos auditũ Callistratum. Is Callistratus athenis ora
tor in repu. fuit. Illi δημαγογούς appellant. uisum est paulũ diuer
tere. expeririq; an ad digna auditu:tanto properatũ studio foret. Ve/
nit ĩquit:atq; audit Callistratum: nobilem illam τὴν περὶ ὀρώπου
δίκην. id est de oropo causam dicentem. Atq; ita motus: & demul/
ctus:& captus est:ut Callistratum iam ĩde sectari cœperit: academiã
cum Platone reliquerit.

Dimidiũ librũ legi:aut dimidiã fabulã audiui:aliaq; huiuscemo/
di:q dicat uitiose dicere. Eiusq; uitii causas reddere. M. Varronẽ: nec
queq̃ ueteℝ iisce uerbis ita usum esse. Caput.xiiii.

DImidiũ librũ legi:aut dimidiã fabulam audiui: uel quid aliud
huiuscemodi:& male & uitiose dici existimat Varro. Oportet
enim inquit dicere:dimidiatũ librũ:non dimidiũ. & dimidiatã fabu
lam:non dimidiam. Contra autem si e sextario hemina fusa est non
dimidiatũ sextariũ fusum dicendũ est. Et qui quoq; ex mille nũmũ
quod ei debebatur:quingentos recepit:non dimidiatũ recepisse dice
mus:sed dimidiũ. At si scyphus inquit argenteus mihi cum alio cõ/
munis in duas partes disiectus sit:dimidiatũ meũ dicere esse scyphũ
debeo:nõ dimidiũ. Argẽti autem: quod in eo scypho inest:dimidiũ
meũ esse:non dimidiatum:disserit. ac diuidit subtilissime; quod di/
midium dimidiato intersit. &. Q. Ennium scienter hoc in ãnalibus
dixisse ait. Sicuti si quis ferat uas uini dimidiatũ. Sic pars quæ deest
a uase:non dimidiata dicenda est:sed dimidia. Oĩs autẽ disputatõis
eius:quã subtiliter quidẽ:sed sub obscure explicat:sũma hæc est. Di/
midiatũ est quasi dismediatũ: & in partis duas pares diuisum. Dimi
diatum ergo:nisi ipsum quod diuisum est:dici haud conuenit. Di/
midiũ uero est non quod ipsũ dimidiatũ est: sed quæ ex dimidiato
pars altera est. Cũ igitur partẽ libri dimidiã legisse uolumus dicere:

aut partem dimidiā fabulæ audiſſe: ſi dimidiā fabulā: aut dimidiū librum dicemus: peccabimus. Totum enim ipſum: quod dimidiatū aut diuiſum eſt: dimidiū dicis. Itaq; Lucilius eadē ſecutus: uno oculo inquit pedibuſq; duobus: dimidiatus ut porcus. Et alio loco: quid ni & ſcuta quidem ut uendat: ſcutarius laudat. Perfractam ſtrigilem ſoleam improbus dimidiatam. Iā in. xx. manifeſtius dimidiā horam dicere ſtudioſe fugit. Sed ꝓ dimidia dimidiū ponit ī hiſce uerſibus.

Tempeſtate ſua: atq; eodem uno tempore: & horæ
Dimidio tribus confectis duntaxat eādem: & quartam.

Nā cū obuiū ꝓximūq; eſſet dicere: & hora dimidia tribus cōfectis: uigilate: atq; attente uerbū nō probū mutauit: per quod ſatis apparet: ne horā quidē dimidiā recte dici: ſed uel dimidiatam horā: uel dimidiam partem horæ. Propterea Plautus in bachidibus dimidium auri dicit: non dimidiatū auꝝ. Item in aulularia: dimidium obſonii: non dimidiatum obſonium: in hoc uerſu.

Ei adeo obſonii hinc iuſſit dimidiū dari. In menæchinis autē dimidiatum diem: non dimidium in hoc uerſu. Dies quidem iam ad umbiculum dimidiatus mortuus eſt. Etiam. M. Cato in libro: quē de agricultura conſcripſit: ſemen cupreſſi ſerito crebrū: ita uti linum ſeri ſolet. eo crebro terram inſternito: dimidiatū digitum. Iam id bene tabula: aut pedibus: aut manibus cōplanato. dimidiatum īquit digitum: non dimidium. Nam digiti quidem dimidium. digitū autē ipſum dimidiatum dici oportet. Item. M. Cato de carthaginenſibus ita ſcripſit. Homines defoderunt in terram dimidiatos. ignemq; circūpoſuerunt. ita interfecerunt. Neq; quiſq̄ omnium: qui probe locuti ſunt his uerbis ſecus: q̄ dixi uſus eſt.

Extare in litteris: perq; hominum memorias tardi: ꝙ repente multis mortem attulit gaudium ingens inſperatum: interclusa anima: & uim magni: nouiq; motus non ſuſtinente.

Caput. xv.

COgnito repēte inſperato gaudio expiraſſe animā refert Ariſtoteles philoſophus Polycratā nobilē fœminā e naxo inſula. Philippides quoq; comœdiaꝝ poeta: haud ignobilis ætate iā edita: cū in certamīe poetaꝝ præter ſpem uiciſſet: & lætiſſime gauderet īter illud gaudium repente mortuus eſt. de rhodio etiā diagora celebrata hiſtoria eſt. Is diagoras tris filios adoleſcentes habuit: unū pugilem: alteꝝ pācratiaſten: tertium luctatorem. Eoſq; omnis uidit uincere: coronariq; eodem olympiæ die: & cum ibi eum tres adoleſcentes amplexi: coronis ſuis in caput patris poſitis ſauiarentur: cūq; populus gratulabundus flores undiq; in eum iacerent: ibi in ſtadio inſpectāte populo: in oculis atq; in manibus filiorum animam efflauit. Præterea in noſtris annalibus ſcriptum legimus. qua tēpeſtate apud cannas exercitus populi romani cæſus eſt: anum matrē nuncio de morte filii allato: luctu atq; mœrore affectam eſſe. Sed is nuntius non uerus fuit. Atq; is adoleſcēs non diu poſt ex ea pugna ī urbem redit. Anus repēte filio uiſo: copia: atq; turba: & quaſi ruina incidentis inopinati gaudii oppreſſa exanimataq; eſt.

Tēporis uarietas in puerperiis mulieꝝ: quænā ſit a medicis & philoſophis tradita. Atq; inibi poetaꝝ quoq; ueteꝝ: ſuper eadē re opiniones. Multaq; alia auditu: atq; memoratu digna. Verbaq; ipſa Hippocratis medici ex libro illius ſumpta: q inſcriptus eſt περὶ τροφῆς: id eſt de alimēto. Id quoq; eſſe a grauiſſimis uiris memoriæ mādatū.

Caput. xvi.

ET medici & philoſophi illuſtres: de tēpore humani partus quæſiuerunt. πόσος ὁ τῆς τῶν ἀνθρώπων κυήσεως χρόνος. id eſt quātum eſt hominum geſtationis tempus. Et multa opinio eſt. Eaq; iam pro uera recepta. Poſtq̄ mulieris uterus cōceperit ſemen: gigni hominē ſeptimo mēſe rarenter: nūq̄ octauo: ſæpe nono: ſæpenumero decimo mēſe. Eūq; eſſe hominem gignendi ſūmū finē: decem menſes non inceptos: ſed exactos. Idq; plautū ueterē copiā dicere uidemus: in comœdia ciſtellaria: his uerbis. Tum illa: quā cōpreſſerat decimo poſt menſe exacto: hic peperit filiam. Hoc idē tradit etiā Menāder poeta uetuſtior: humanaꝝ opinionū uel peritiſſimus. Verſus eius ſuper ea re de fabula Plocio poſui. γυνὴ κύει δεκάμηνος: mulier decimeſtris parit. Sed noſter Cecilius: cum faceret eodem noīe: & eiuſdē argumenti comœdiam: ac pleraq; a Menandro ſumeret: ī mēſibus tamē genitalibus nominādis: nō prætermiſit octauū: quē prætererat Menander. Cecilii uerſus hi ſunt.

Inſolet ne mulier decimo menſe parere?
Pol nono quoq;: ſeptimo: atq; octauo.

Eam rem Cecilium non inconſiderate dixiſſe: neq; temere a Menandro: atq; a multoꝝ opinionibus deſciuiſſe. M. Varro uti credamus

facit. Nam menſe nonnunq̄ octauo editū eſſe partum in libro. xiiii. rerum diuinaꝝ ſcriptū reliquit. Quo ī libro etiam undecimo menſe aliquando naſci poſſe hominem dicit. Eiuſq; ſententiæ: tam de. viii. q̄ de. xi. mēſe Ariſtotelē laudat auctorem. Sed huius de menſe. viii. diſſenſionis cauſa cognoſci poteſt ī libro Hippocratis. qui īſcriptus eſt: περὶ τροφῆς de alimento. ex quo libro: uerba hæc ſūt: ἔστι δὲ καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμηνος γένησις. id eſt: Eſt autem & non eſt octimeſtris partus. Id tam obſcure: atq; præciſe: tāque aduerſe dictum Sabinus medicus: qui Hippocratem commodiſſime cōmentatus eſt: his uerbis enarrauit. ἔστι μὲν φαινόμενα ὡς ζῷα μετὰ τὴν ἔκτρωσιν: οὐκ ἔστι δὲ ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα. καὶ ἔστιν οὖν φαντασία μὲν παραυτίκα ὄντα δυνάμει δὲ οὐκ ἔστι. Id eſt apparent quidem: uelu ti animalia poſt abortum: Sed nequaq̄ ſunt: quippe quæ ſtatim uita excedant. Itaque eſſe quidem tantiſper imaginantur: ſed potentia nō ſunt. Antiquos autem romanos Varro dicit nō recepiſſe huiuſcemodi quaſi monſtroſas raritates. Sed nono menſe: aut decimo: neq; præter hos alias partionem mulieris ſecundum naturam fieri exiſtimaſſe. Iccirco eos nomina parcis tribus feciſſe a pariendo: & a nono: atq; decimo menſe. Nam parca inquit immutata littera una a partu nominata. Item nona & decima a partus tempeſtiui tempore. Ceſellius autem uindex in lectionibus ſuis antiquis tria inquit nomina parcarum ſunt: Nona: Decima: Morta. Et uerſum hunc Liuii antiquiſſimi poetæ ponit ex ὀδυσσείᾳ: id eſt ulyſſea. Quando dies adueniet: quē profata morta eſt. Sed homo minime malus Ceſellius mortam quaſi nomen accepit: cum accipere quaſi meram deberet. Præterea ego de partu humano: præterq̄ quæ ſcripta ī libris legi: hoc quoq; ueniſſe uſu romæ comperi. Fœminā bonis atque honeſtis moribus: non ambigua pudicitia in. xi. menſe poſt mariti mortē peperiſſe. Factumque eſſe negocium ꝓpter rationē temporis: quaſi marito mortuo: poſtea concepiſſet. quoniam decemuiri in decimo menſe gigni hominem: non in undecimo ſcripſiſſent. Sed diuum Hadrianū cauſa cognita decreuiſſe in. xi. quoque mēſe partum edi poſſe. Id quoq; ipſum eius rei decretū nos legimus. In eo decreto Hadrianus ita ſtatuere ſe dicit: requiſitis ueterum philoſophorum: & medicorum ſententiis. Hodie quoque in ſatyra forte. M. Varronis legimus: quæ inſcribitur teſtamentum uerba hæc. Siquis mihi filius: unus: pluresue

in decem menſibus gignuntor: Ii: ſi erunt ὄνοι λύρας: id eſt aſini ad lyram exhæredes ſunto. Quod ſiquis undecimo menſe: κατ᾽ Ἀριστοτέλη: id eſt ſecundum Ariſtotelem natus eſto: Accio idem: quod Titio ius eſto apud me: Per hoc uetus prouerbium Varro ſignificat: ſicuti uulgo dici ſolitum erat: de rebus inter ſe nihil diſtantibus. Idem Acci quod Titii: ita pari eodemque iure eſſe in. x. menſibus natos: & ī. xi. Quod ſi ita: neque ultra decimum menſem fœtura mulierum protolli poteſt: quæri oportet: cur Homerus ſcripſerit Neptūnū dixiſſe puellæ a ſe recens compreſſæ:

χαῖρε νῦν φιλότητι: περὶ πλομένου δ᾽ ἐνιαυτοῦ.
τέξεις ἀγλαὰ τέκνα. ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναί.
ἀθανάτων.
Nunc gaude dilecta. aſt cum ſe euoluerit annus
Illuſtres. neque enim diuum cubilia uana.
Natos nixa dabis.

Id cum ego ad compluris grammaticos attuliſſē partim eorum diſputabant: Homeri quoque ætate: ſicuti Romuli: aunum fuiſſe: non. xii. menſium: ſed. x. Alii conueniſſe Neptunno: maieſtatique eius dicebant: ut longiore tempore fœtus ex eo grandeſceret. Alii alia quædā nugalia. Sed Phauorinus mihi ait: περιπλομένου ἐνιαυτοῦ: id eſt uoluente anno: non confecto eſſe anno: ſed affecto. In qua re uſus eſt uerbo non uulgariæ ſignificatiōis. Affecta enim: ſicuti. M. Cicero: & ueterum elegantiſſimi locuti ſunt: ea proprie dicebantur: quæ non ad finem ipſum: ſed proxime fini ꝓgreſſa deductaue erant. Hoc uerbum ad hanc ſententiam Ciceronis in oratione fuit: quam dixit de prouinciis conſularibus. Hippocrates autē in eo libro: de quo ſupra ſcripſi: cum & numerum dierū: quibus cōceptum in utero coagulum conformatur: & tempus ipſius partiōis nono aut decimo menſe definiſſet: neq; id tamē ſemp eadē eſſe fini dixiſſet: ſed alias ocius fieri: alias ſerius: hiſce ad poſtremum uerbis uſus eſt. γίνεται δὲ ἐν τούτοις καὶ πλείω. καὶ ἐλάσσω. καὶ ὅλου. κατὰ μέρος καὶ εἴπομεν δέ. καὶ πλείω πλειόνων. καὶ ἐλάσσω ἐλασσόνων. i. In hiſce uero & plura fiunt: & pauciora: & ex toto: & ꝑ ptes. Dicimus etiam plura pluribus: & pauciora paucioribus: q̄bus uerbis ſignificat quod aliq̄do ocius fieret: nō multo tamē fieri ocius. Neq; quod ſerius multo ſerius. Memini ego romæ accurate hoc: atq; ſollicite quæſitū: negocio nō rei tunc paruæ poſtulante: an. viii. mēſe

infans ex utero uiuus editus: & statim mortuus ius trium liberorum suppleuisset: cũ abortio quibusdã: non partus uideretur mẽsis octa/ui intẽpestiuitas. Sed quoniã de Homerico annuo partu: ac de.xi. mense diximus quæ cognoueramus: uisum est non prætereundum: quod in Plinii secundi libro.vii.naturalis historiæ legimus. Id autẽ: quia extra fidem uideri potest: uerba ipsius Plinii posuimus. Massurius auctor est. L. Papyrium prætorem: secundo hærede lege agente: bonorum possessionem cõtra eum dedisse: cum mater partũ se.xiii. mensibus tulisse diceret: quoniam nullum certum tempus pariendi: statutum ei uideretur. In eodem libro Plinii secundi: uerba hæc scri/pta sunt. Oscitatio in nixu lætalis est: sicut sternuisse a coitu abortiuũ.

Quod tres libros Plato Philolai pythagorici: & Aristoteles paucu/los Speusippi philosophi mercati sunt: preciis fidem nõ capiẽtibus.

Caput.xvii.

Memoriæ mandatum est Platonem philosophum tenui admo/dum pecunia familiari fuisse. Atq; eum tamen tris Philolai py/thagorici libros decem milibus denarium mercatum. Id ei preciũ do/nasse quidam scripserunt amicum eius Dionem syracusanum. Ari/stotelem quoq; traditũ libros pauculos Speusippi philosophi post mortẽ eius emisse talentis atticis tribus. ea summa fit nummi nostri duo &.lxx.milia. τιμων amarulentus librum maledicentissimũ con scripsit: qui σιλλος Sillus inscribitur. In eo libro Platonem philo/sophum: quem dixeramus admodum tenui pecunia familiari fuisse contumeliose appellat: q; impenso precio librum pythagoricæ disci/plinæ emisset. Exque eo Timæum nobilem illum dialogum continu asset. Versus super ea re Τιμῶνος hi sunt. καὶ σὺ πλάτων καὶ γάρ σε μαθητὴν ὁ πόθος ἔσχεν: πολλῶν δ᾽ ἀργυρίων ὀλίγην ἠλλά/ξας βίβλον ὅθεν ἀπαρχόμενος γράφειν ἐδιδάχθης. Id est: tuq; Plato. Nam discipulũ te dira cupido Abstulit. exiguum redimis grã di ære libellum. Scribere per quem orsus: prædoctus abinde fuisti.

Quid sint pedarii senatores & quã ob causam ita appellati. Quã/q; habeant originem uerba hæc: ex edicto translatitio consulum: Se/natores: quibusq; in senatu sententiam dicere licet.

Caput.xviii.

Non pauci sunt: q opinant pedarios senatores appellatos: q sen tentiam in senatu non uerbis dicerent: sed in alienã sentẽtiam

pedibus irẽt. Quid igitur cum se.con.per discessionem fiebat: nõne uniuersi senatores sententiam pedibus ferebant? Atqui hæc etiã uo/cabuli istius ratio dicitur: quam. C. Bassus in commentariis suis scri/ptam reliquit. Senatores enim dicit in ueterum ætate: qui currulem magistratum gessissent: curru solitos honoris gratia in curia uehi: in quo curru sella esset: supra quam considerent: quæ ob eam causam currulis appellaret. Sed eos senatores: qui magistratũ currulẽ nõdũ cœperant: pedibus itauisse in curiam. Propterea senatores nõdũ ma/ioribus honoribus functos pedarios nominatos. M. autem Varro in satyra Menippea: quæ ἱπποκύων: id est equicatella inscripta est: eq/tes quosdam dicit pedarios appellatos. Videturq; eos significare: qui nondũ a censoribus in senatum lecti: senatores quidẽ non erãt. Sed quia honoribus populi usi quidem erant: in senatum ueniebant: & sententiæ ius habebant. Nam & currulibus magistratibus fũcti: qui nondum a censoribus in senatum lecti erant: senatores non erant. Et qui in postremis scripti erant: non rogabant sententias: sed quas pri cipes dixerant in eas descendebant. Hoc significabat edictũ: quo nũc quoq; consules: cum senatores in curiã uocant: seruandæ cõsuetudi/nis causa: translatitio utuntur. Verba edicti hæc sunt: Senatores qui busq; in senatu sententiam dicere licet. Versum quoque Laberii: in quo id uocabulum positũ est: notari iussimus: quẽ legimus ĩ mimo: qui scriptor inscriptus est: caput sine lingua: pedaria sentẽtia est. hoc uocabulum a plerisq; barbare dici animaduertimus. nam pro peda/riis pedaneos appellant.

Qua ratione. C. Bassus scripserit: parcum hominem appellatum. & quam eius uocabuli causam putarit. & cõtra quem in modum: q/busq; uerbis Phauorinus hanc traditionem eius eluserit.

Caput.xix.

Apud cœnam Phauorini philosophi cum discubitum fuerat: cœptusque erat apponi cibus: seruus assistens mensæ eius le/gere inceptabat: aut litterarum quid græcarũ: aut nostratiũ: uelut eo die: quo affui ego legebat. C. Bassi eruditi uiri liber de origĩe uerbo⁊ & uocabulo⁊. In quo ita scriptũ fuit. Parcus cõposito uocabulo di/ctus est: q̃si par arcæ: quãdo sicut in arca oĩa recõdũt: eiusq; custodia seruantur: & continent: ita homo tenax: paruoq; contentus: omnia custodita. & recõdita hẽt: sicuti arca. quãobcausam parcus: quasi par

arcæ nominatus est. Tum Phauorinus ubi hæc audiuit: superstitiose inquit: & nimis moleste atq; odiose cõfabricatus cõmolitusq; magis est originem uocabuli, C. iste Bassus: q̃ enarrauit. Nam si licet res dicere cõmenticias: cur non probabilius uideat: ut accipiamus parcum ob eam causam dictum: q; pecuniam consumi: atq; impendi arceat: & prohibeat: quasi pecuniarcus. Quin potius: quod simplicius inqt ueriusq; est: id dicimus? Parcus enĩ neq; ab arca: neq; ab arcendo: sed ab eo: quod est parum: & paruum denominatus est.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER QVARTVS.

IN uestibulo ædiũ palatinaꝝ oĩs fere ordinis multitudo opperientes salutationem Cæsaris constiterant. Atq; ibi in circulo doctoꝝ hominũ: Phauorino philosopho præsente ostẽtabat quispiã grãmaticæ rei doctor: scholica quædã nugalia: de generibus: & casibus uocabuloꝝ disserens: cũ arduis superciliis uocisque & uultus grauitate composita: tanq̃ interpres: & arbiter sibyllæ oraculorum. Tum aspiciens ad Phauorinũ: q̃q̃ ei etiam nondum satis notus esset. Penus quoque inquit uariis generibus dictum: & uarie declinatum est. Nam & hoc penus: & hæc penus: & huius peni: & peniris: & penitiris: & penoris ueteres dictauerunt. Mundũ quoq; muliebrem Lucilius in satyrarum. xvi. nõ uirili genere: ut cæteri: sed neutro appellauit his uersibus.

Legauit quidam uxori mundum omne: penũq;.
Quod mundum: atq; penum? nam quis diiudicet istuc?

Atq; omniũ hoꝝ & testimoniis: & exemplis cõstrepebat. Cũq; nimis ociose sibi placeret: intercessit placide Phauorinus: & iam bone inqt magister: quicquid est nomen tibi: abunde multa docuisti: quæ qdẽ ignorabamus: & scire haud sane postulabamus. Quid enĩ refert mea eiusque qui cum loquor: quo genere penum dicam: aut in quas extremas litteras declinem: si nemo id: non nimis barbare fecerit? Sed hoc plane ĩdigeo addiscere: qd sit penus: & quo sensu id uocabulũ dicat: ne rẽ quotidiani usus: tãq̃ qui in uenalibus latine loqui tẽtant: alia: q̃ oportet uoce appellem. Quæris inquit iste rẽ minime obscurã. Quis adeo ignorat penum esse: uinum: & triticum: & oleum: & lentem: & fabam: atq; huiuscemodi cætera. Etiam ne inquit Phauorinus: milium: & panicum: & glans: & ordeum penus est? Sunt enĩ ꝑpemodũ hæc quoq; huiusmodi. Cumq; ille reticens hæreret: nolo inquit hoc iam labores: an ista quæ dixi: penus appellentur. Sed potesne mihi: non speciem aliquam de penu dicere: sed definire: genere proposito: & differentiis appositis: quid sit penus? Quot sint penus genera? & quas differentias dicas? non hercle inquit intelligo. Rem inquit Phauorinus plane dicam. Postulas: quod difficilius est: dici planius. Nã hoc quidem peruulgatum est: definitionẽ omnem: ex genere & differentia consistere. Sed si item mihi præmandare: quod aiunt postulas: faciam sane id quoq; honoris tui habendi gratia: atq; deinde ita exorsus est. Si inquit ego te nunc rogem: uti mihi dicas: & quasi circũscribas uerbis: quid homo sit: non opinor respondeas hominẽ esse te: atq; me. Hoc enim quis homo sit: ostendere est: non quid homo sit: dicere. Sed si inq̃: peterem: ut ipsum illud: quod homo est definires: tum profecto mihi diceres hominem esse mortale animal: ratõis & scientiæ capiens: uel quo alio mõ diceres: ut eum a cæteris animalibus omnibus separares. Perĩde igitur nunc te rogo: ut quid sit penus dicas: non ut aliquid ex penu nomines. Tũ ille ostentator: uoce iam molli: atq; demissa: philosophias ĩquit ego non didici: nec discere appetiui. Et si ignoro: an ordeum ex penu sit: aut quibus uerbis penus definiatur: non ea re: litteras quoq; alias nescio. Scire inquit ridẽs iã Phauorinus: quid penus sit: non ex nostra magis est philosophia: q̃ grãmatica tua. Meministi enĩ credo: quæri solitũ: quid Virgilius dixerit penũ instruere: uel longã: uel lõgo ordine. Vtrũq; enĩ profecto scis legi solitũ. Sed ut faciã: æquiore aĩo ut sis: ne illi quidẽ ueteris iuris magistri: qui sapiẽtes appellati sunt: definisse satis recte existimãtur: quid sit penus. Nam. Q. Scæuolam ad demonstrandã penum his uerbis usum audio. Penus est inquit: quod esculentum: aut poculentum est. Quod enim ipsius patris: aut liberoꝝ patrisfamilias: eiusq; faĩliæ: quæ circũ eos: aut liberos eius est: & opus nõ facit: causa paratum est: ut Mutius ait: penus uideri debet. Nã quæ ad edẽdum bibẽdũq; in dies singulos prãdii: aut cœnæ causa parãtur: penus nõ sunt. Sed ea potius: quæ huiusce generis longæ usionis gratia cõtrahũtur: & recõduntur: ex eo: quod non in promptu sint: sed intus: & penitus habeãtur: penus dicta sunt. Hæc ego ĩquit: cũ philosophiæ

me dedissem: non insuper tamen habui discere. quoniã ciuibus Romanis latine loquentibus: rẽ non suo uocabulo demonstrare: nõ minus turpe esset: q̃ hominem non suo nomine appellare. Sic Phauorinus sermones in genus cõmune: a rebus paruis & frigidis abducebat ad ea: quæ esset magis utile audire ac discere: nõ allata extrinsecus: nõ per ostentationem: sed indidem nata: acceptaq;. Præterea de penu adscribendum hoc etiam putaui. Seruium Sulpitiũ in reprehẽsis Scæuolæ capitibus scripsisse. Saco helio placuisse: non quæ esui tantũ: & potui forẽt: sed tus quoq;: & cæreos in penu esse. Quodq; esset eius ferme rei causa comparatum. Massurius autem Sabinus in iuris ciuilis secundo: etiam quod iumentorũ causa apparatũ esset: quibus dominus uteret̃: penori attributũ dicit. Ligna quoq;: & uirgas: & carbones: quibus conficeretur penus: quibusdam ait uideri esse ĩ penu. Ex iis autem quæ promercalia: & usuaria in locis iisdẽ essent: ea sola esse penoris putat: quæ sint usui annuo.

Quid differant: & quã uim habeant uocabula ista in edicto ædilium. & an eunuchus & steriles mulieres redhiberi possint: diuersæq; super ea re sententiæ. Caput .ii.

IN edicto ædiliũ currulium: qua parte de mancipiis uendundis cautũ est: scriptum sic fuit. Titulus seruorum singulorum: ut scriptus sit: curato: ita uti intelligi recte possit: qd morbi uitiiq; cuiq; sit. Quis fugitiuus: erroue sit. Noxaue solutus non sit. Propterea quæsierunt iureconsulti ueteres: quid mancipium morbosum: quidue uitiosum recte diceretur. Quantumque morbus a uitio differret. Cecilius Sabinus in libro: quem de edicto ædilium currulium composuit: Labeonem refert: quid esset morbus hisce uerbis definisse. Morbus est habitus cuiusque corporis contra naturam: qui usum eius facit deteriorem. Sed morbum alias ĩ toto corpore accidere dicit: alias in parte corporis. Totius corporis morbum esse: ueluti φθίσις: id est tabes: aut febris. Partis autem: ueluti cæcitas: aut pedis debilitas. Balbus autem inquit: & athiphũs: uitiosi magisquam morbosi sunt: ut equus mordax aut calcitro: uitiosus: nõ morbosus est. Sed cui morbus est: is uitiosus est. Neque id tamen contra fit. Potest enĩ qui uitiosus est: non morbosus esse. Quamobrem cum de homine morboso ageretur: nequaq̃ inquit ita diceretur: quanto ob id uitium minoris erit. De eunucho quidem quæsitum est: an contra edictum ædilium uideretur uenũdatus: si ignorasset emptor: eum eunuchum esse. Labeonem respondisse aiunt: redhiberi posse: quasi morbosũ. Sues autem fœminas si steriles essent: & uenum issent: ex edicto ædilium posse agi: Labeonem scripsisse. De sterili autem muliere: si natiua sterilitate sit: Trebatiũ contra Labeonem respondisse dicunt. Nã cum redhiberi eam Labeo: quasi minus sanam putasset: nõ oportere: aiunt Trebatium ex edicto apposuisse: si ea mulier a principio genitali in sterilitate esset. Ac si ualitudo eius offendisset: exq; ea uitium factum esset: ut concipere fœtus non posset: tum sanam non uideri: & esse in causa redhibitionis. de mumope περὶ νωδῶν: id est de edentulo quoque qui lusciciosus latine appellatur: dissensum est. Alii enĩ redhiberi omnino oportere. Alii contra: nisi id uitium morbo contractum esset. Eum uero cui dens deesset: Seruius redhiberi posse respõdit. Labeo in causa esse redhibendi: negauit. Nam & magna inquit pars dente aliquo caret. Neque eo magis plerique homines morbosi sunt. Et absurdum admodum est dicere: non sanos nasci homines: quoniam cum infantibus non simul dentes gignuntur. Non prætereundum id quoque in libris ueterum iurisperitorum scriptum esse morbum: & uitium distare. Quod uitium perpetuum: morbus cũ accessu: discessuque sit. Sed hoc si ita est: neque cæcus: neque eunuchus morbus est: contra Labeonis: quam supra dixi sententiam. Verba Massurii Sabini apposui: ex libro iuris ciuilis secundo: Furiosus mutusue: cuiue quod membrum lacerum: læsumque est: aut obest: quo ipse minus aptus sit: morbosi sint. Qui non longe uidet: tam sanus est: q̃ qui tardus currit.

Quod nullæ fuerint rei uxoriæ actiones in urbe Roma ante carbilianũ diuortiũ. atq; inibi quid sit pellex. Caput. iii.

MEmoriæ traditũ est: quingentis fere annis post romã cõditam nullas rei uxoriæ neq; actiões: neq; cautiões ĩ urbe Roma: aut in latio fuisse: quia pfecto nihil desiderabantur: nullis etiam tũc matrimoniis diuertentibus. Seruius quoq; Sulpitius in libro quem cõposuit de dotibus: Tum primum cautiones rei uxoriæ necessarias eẽ uisas scripsit: cum. Sp. Carbilius: cui ruga cognomẽtum fuit: uir nobilis diuortium cum uxore fecit: quia liberi ex ea: corporis uitio non gignerentur: anno urbis conditæ quingentesimo uicesimo tertio. M. Atilio. P. Valerio consulibus. Atq; is Carbilius traditur uxorem: quã

dimisit: egregie dilexisse: carissimamq; morum eius gratia: habuisse: & iurisiurandi religionem animo: atq; amori præuertisse: q iurare a censoribus coactus erat: uxorem se liberoꝝ quærendoꝝ gratia habiturum. Pellicem autem appellatam: probrosamq; habitã eam: quæ iuncta consuetaq; esset cum eo: in cuius manu mãcipioq; alia matrimonii causa foret: hac antiquissima lege ostenditur: quã Numæ Regis fuisse accepimus. Pellex ædem Iunonis non tangito. Si tangit: iunoni crinibus dimissis agnum fœminam cædito. Pellex autem quasi πάλλαξ id est talpa: id est quasi παλλακίς: id est concubina: ut pleraq; alia: ita hoc quoq; uocabulũ de græco flexum est.

Quid Seruius Sulpitius in libro: qui est de dotibus scripserit: de iure atq; more ueterum sponsalioꝝ. Caput .iiii.

Sponsalia ĩ ea parte Italiæ: quæ latiũ appellatur: hoc more atq; iure solita fieri scripsit Seruius Sulpitius in libro: quẽ scripsit de dotibus. Qui uxorem inquit ducturus erat: ab eo unde ducenda erat: stipulabatur eam ĩ matrimonium ductum iri. qui daturus erat: itidem spondebat daturum. Is contractus stipulationũ: spõsionũq; dicebatur sponsalia. Tum quæ promissa erat: sponsa appellabatur. Qui sponderat ducturũ sponsus. Sed si post eas stipulatiões uxor non dabatur: aut non ducebatur: qui stipulabatur: ex spõsu agebat. Iudices cognoscebant. Iudex quam ob rem data: acceptaue non esset uxor quærebat. Si nihil iustæ causæ uidebat: litẽ pecunia æstimabat. Quantiq; interfuerat eam uxorem accipi: aut dari: eum qui spopõderat: aut qui stipulatus erat: condẽnabat. Hoc ius sponsalioꝝ obseruatum dicit Seruius ad id tempus: quo ciuitas uniuersa latio lege iulia data est. Hæc eadẽ Horatius scripsit in libro: quem de nuptiis cõposuit.

Historia narrata de perfidia aruspicũ etruscoꝝ. q̃q; ob eam rem uersus hic a pueris Romæ urbe tota cantatus est. Malum consilium consultori pessimum est. Caput quintum.

Tatuã romæ in comitio posita Horatii Coclitis fortissimi uiri de cælo tacta est. Ob id fulgur piaculis luendum aruspices ex etruria Acciti inimico atq; hostili in populum romanum animo: instituerant eam rem contrariis religionibus procurare. Atq; illam statuam suaserunt in inferiorem locum perperam transponi. quem sol oppositu circũundiq; aliarum ædium nunq̃ illustraret. Quod cum ita fieri persuasissent: delati ad populũ: proditiq; sunt. Et cũ de perfidia confessi essent: necati sunt. Constititq; eam statuam perĩde: ut ueræ rationes post compertæ monebant: in locum editum subducendam. Atq; ita in area Vulcani sublimiori loco statuendam. Eaq; res bene: & prospere reip. cessit. Tunc igitur: q in etruscos aruspices male consulentis animaduersum: uindicatumq; fuerat: uersus hic scite factus: cantatusq; pueris urbe tota fertur: Malum consilium consultori pessimum est. Ea historia de aruspicibus: ac de uersu isto senario scripta est in annalibus maximis libro undecimo. Et in ueteri Flacci libro primo rerum memoria dignarum. Videtur autẽ hic uersus de græco illo Hesiodi uersu expressus.

ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη.

Consultum male consultori pessima res est.

Verba ueteris senatusconsulti ista: quo decretum est hostiis maioribus expiandum: q in sacrarium hastæ martiæ mouissent. Atq; ibi enarratum: quid sint hostiæ succidaneæ. Quid item tempora præcidanea. Et quid Capito Atteius ferias quasdam præcidaneas appellauit. Caput .vi.

E VT terram mouisse nuntiari solet: eaq; res procuratur: ita in ueteribus memoriis scriptum legimus: nunciatum esse senatui: ĩ sacrario: in regia: hastas martias mouisse. Eius rei causa se. con. factũ est. M. Antonio Au. Posthumio con. eiusq; exẽplum hoc est. Quod .C. Iulius. L. filius pont. nunciauit: ĩ sacrario: in regia hastas martias mouisse: de ea re ita censuerunt: ut. M. Antonius con. hostiis maioribus Ioui: & Marti procuraret: q cæteris diis: quibus uideret placãdis: uti procurasset: satis habẽdum censuerunt. Siquid succidaneis opus esset: robigus accederet. Quod succidaneas hostias senatus appellauit: quæri solet: quid uerbum id significet. In Plauti quoq; comœdia quæ Epidicus inscripta est: super eodem ipso uerbo requiri audio in his uersibus. Men piacularem oportet fieri ob stulticiam tuã ut meũ tergum stultitiæ tuæ subdas succidaneum. Succidaneæ autẽ hostiæ dicuntur e littera: per mortem compositi uocabuli in i litteram commutata. Nam quasi succedaneæ appellatæ: quoniã si primis hostiis litatum non erat: aliæ post easdem ductæ hostiæ cædebãtur: quæ q̃si prioribus iam cæsis luendi piaculi gratia subdebantur: & succedebãt ob id succidaneæ nominatæ: littera i scilicet tractim pronunciata. Au

dio enim quosdam eam litteram in hac uoce barbare corripere. Eadē autem ratione uerbi præcidaneæ quoq; hostiæ dicuntur: quæ ante sacrificia solennia pridie cæduntur. Porca etiam præcidanea appellata: quam piaculi gratia: ante fruges nouas fieri cœptas immolari Cereri mos fuit: siqui familiam funestam aut non purgauerāt: aut aliter eā rem: q̄ oportuerat procurauerant. Sed Porcam & hostias quasdā præcidaneas: sicuti dixi appellari: uulgo notū est. Ferias præcidaneas dici id opinor a uulgo remotum est: propterea uerba Atteii Capitonis ex quinto librorum: quos de pōtificio iure composuit: scripsi: Lib. Cornucario pont. max. feriæ præcidaneæ in atrum diē inauguratæ sunt. Collegium decreuit: non habendum religioni: quin eo die feriæ præcidaneæ essent.

De epistola Valerii Probi grāmatici ad Marcellū scripta: sup accētu nominū quorūdā punicoꝝ. Caput. vii.

Valerius Probus grāmaticus: iter suā ætatē præstāti sciētia fuit. Is Annibalē: & Asdrubalē: & Hamilcarē: ita ꝓnūciabat: ut penultimā circūflecteret: ut testis est epistola eius scripta ad Marcellū: ī q̄ Plautū & Enniū: multosq; alios ueteres eo mō ꝓnuntiasse affirmat. Solius tamē Ennii uersū unū ponit ex libro: q̄ Scipio īscribit. Eum uersū q̄drato numero factū subiecimus: in quo nisi tertia syllaba de Annibalis nomine circunflexe ponatur: numerus claudus est. Versus Ennii: quem dixit: ita est.

Qui propter Annibalis copias considerānt.

Quid. C. Fabritius de Cornelio Rufino homīe auaro dixerit. Quē cum odisset: inimicusq; esset: designandum eum cōsulē curauit. Caput. viii.

Fabritius Lucinus magna gloria uir: magnisq; rebus gestis fuit. P. Cornelius Rufinus: manu q̄dē strenuus: & bellator bonus: militariq; disciplina peritus admodum fuit. Sed furax hō & auaricia acri erat. Hunc Fabritius non ꝓbabat: neq; amico utebat̄. Osusq; eū morū causa: fuit. Sed cū tēporibus reip. difficillimis cōsules creandi forent: & is Rufinus peteret consulatum: competitoresq; eius essent imbelles quidam: & futiles: summa ope adnixus est Fabritius: uti rufino consulatus deferretur. Eam rem plerisq; admirantibus: q̄ hominem auarum: cui esset inimicissimus: creari consulem peteret: quem hostiliter oderat: Fabritius inquit: nihil est: quod miremini: si malui compilari: q̄ uenire. Hunc Rufinum postea bis consulatu: & dictatura functū censor Fabritius senatu mouit: ob luxuriæ notam: q̄ decē pondo argenti factitaret. Id autem quod supra scripsi: Fabritium de Cor. Rufino: ut in pleraq; historia scriptū est: dixisse. M. Cicero: nō aliis a Fabritio: sed ipsi Rufino gratias agenti: q̄ eius gratiā designatus nō esset: dictum esse refert: in libro secundo de oratore. Verba Ciceronis hæc sunt. Arguta etiam significatio est: cum parua re: & sæpe uerbo: res obscura: & latens illustratur: ut cum. C. Fabritio. P. Cornelius homo (ut existimat̄) auarus: & furax: sed egregie fortis: & bonus īperator gratias ageret: q̄ se hō inimicus consulem fecisset: bello præsertim magno: & graui: nihil est quo mihi gratias agas inquit: si malui compilari: q̄ uenire.

Quid significat proprie religiosus. Et in quæ diuerticula significatio istius uocabuli flexa sit. Et uerba Nigidii Figuli ex cōmētariis eius super ea re sumpta. Caput nonum.

Nigidius Figulus hō (ut ego arbitror) iuxta Marcum Varronē doctissimus: i. xi. commentariorum grammaticorum uersum ex antiquo carmine refert: memoria hercle dignum: Religentē esse oportet: religiosum nefas. Cuius autem id tamen sit: non scribit. At in eodem loco Nigidius: hoc inquit inclinamentum semper huiuscemodi uerborum: ut uinosus: mulierosus: religiosus: nummosus: significat copiam quandam immodicam rei: super qua dicitur. Quo circa religiosus is appellabatur: qui nimia & superstitiosa religiōe sese alligauerat. Eaq; res uitio assignabatur. Sed præter ista quæ Nigidius dicit: alio quodam diuerticulo significatiōis: religiosus pro casto: atq; obseruanti: cohibentiq; sese certis legibus: finibusq; dici cœptus. Simili autem modo: illa quoq; uocabula ab eadem profecta origine: diuersum significare uidentur: religiosi dies: & religiosa delubra. Religiosi enim dies dicuntur tristi omine infames impeditiq;: in quibus & res diuinas facere: & rem quampiam nouam exordiri temperandū est: quos multitudo imperitorum: praue: & perperā nefastos appellant. Itaque. M. Cicero in libro epistolarum. viiii. ad Atticum maiores inquit nostri funestiorem diem esse uoluerunt haliensis pugnæ: q̄ urbis captæ: q̄ hoc malū ex illo. Itaq; alter religiosus etiā nunc dies alter ī uulgus ignotus. Idē tamen. M. T. in oratione de accusatore cōstituendo: religiosa delubra dicit: non ominosa: nec tristia: sed maie

statis uenerationisq; plena. Massurius autem Sabinus in cōmētariis
quos de indigenis cōposuit: Religiosum inquit est: quod propter sā/
ctitatem aliquā remotum: ac sepositum a nobis est. Verbum a relin/
quendo dictum: tanq̄ cerimoniæ a carendo. Secūdū hanc Sabini in/
terpretationem templa quidē ac delubra: quia hoꝝ cumulus in uitu
perationem non cadit: nec illoꝝ quoq; laus īmodesta est quæ nō uul
go: ac temere: sed cū castitate: cerimoniaq; adeunda: & ruerenda: & re
formidanda sunt: magisq̄ inuulganda. Sed dies religiosi dicti: quos
ex contraria causa propter ominis diritatem relinquimus. Iccirco ait
Terentius in eunucho. Tum quod dem: recte est. Nā nihil esse mihi
religio est dicere. Quod si (ut ait Nigidius) omnia istiusmodi inclina/
menta: nimium ac præter modum significant: & iccirco in culpas ca/
dunt: ut uinosus: mulierosus: uerbosus: morosus: famosus: Cur ige/
niosus: & formosus: & officiosus: & speciosus: quæ pariter ab īgenio
& forma: & officio inclinata sunt: cur etiā disciplinosus: consiliosus:
uictoriosus: quæ. M. Cato ita effigurauit: cur item facundiosa: quod
Sempronius Asellio. xiii. reꝝ gestaꝝ ita scripsit: Facta sua spectari o/
portere: dicta non: si minus sint facundiosa: cur inq̄ ista omnia: nūq̄
in culpam sed in laudem dicunt? q̄q̄ hæc quoq; incrementum sui ni
mium demonstrent? An propterea quia illius quidem quæ supra po
sui adhibendus est modus quidam necessarius? Nam & gratia si ni/
mia quidem: atq; immodica: & mores: si multi atq; uarii: & uerba: si
perpetua: atq; infinita: & obtundentia: & fama: si magna: & īquieta
& inuidiosa sit: neq; laudabilia: nec utilia sunt. Ingenium autem: &
officium: & forma: & disciplina: & consilium & uictoria & facundia:
sicut ipsæ uirtutum amplitudines nullis finibus cohibent. Sed q̄to
maiora: auctioraq; sunt: & iam tanto laudatiora sunt.

Quid obseruatum de ordine rogandaꝝ sententiaꝝ: iurgioruq; in
senatu. C. Cæsaris consulis: &. M. Catonis diem dicendo eximentis.

Caput. x.

Ante legē: quæ nūc de senatu habendo obseruatur: ordo rogādi
sententias uarius fuit. Alias primus rogabatur: qui a cēsoribus
princeps in senatū lectus fuerat. Alias qui designati consules erant.
Quidam e consulibus: studio aut necessitudine aliqua adducti: quē
iis uisum erat honoris gratia extra ordinem sentētiā primū rogabāt.
Obseruatum tamen est: cum extra ordinem fieret: ne qs queq̄ ex alio
q̄ ex consulari loco sententiam primum rogaret. C. Cæsar in cō/
sulatu quem cum. M. Bibulo gessit: quattuor solos extra ordinem ro
gasse sentētiā dicitur. Ex iis quattuor principem rogabat. M. crassū.
Sed postq̄ filiam. Cn. Pompeio desponderat: primum cœperat Pō/
peium rogare. Eius rei rationem reddidisse eū senatui Tyro Tullius
. M. Ciceronis libertus refert. itaq; se ex patrono suo audisse scribit.
Id ipsum Capito Atteius in libro: quem de officio senatorio compo
suit: scriptum reliquit. In eodem libro Capitonis: id quoq; scriptum
est. C. inquit cæsar consul. M. catonem sententiam rogauit. Cato rē
quam consulebatur: quoniam nō e repu. uidebatur: perfici nolebat.
Eius rei gratia ducendæ: longa oratione utebatur. Eximebatq; dicen/
do diem. Erat enim ius senatori: ut sententiam rogatus: diceret ante
quicquid uellet: alii rei: & quoad uellet. Cæsar consul uiatorem uoca
uit. Eumq; cum finem non faceret: prehendi loquentem: & in carce/
rem duci iussit. Senatus consurrexit: & prosequebatur catonem ī car
cerem. Hac inquit inuidia facta cæsar destitit: & mitti catonē iussit.

Quæ qualiaque sint: quæ Aristoxenus: quasi magis comperta de
Pythagora memoriæ commendauit. & quæ Plutarchus in eundem
modum de eodem Pythagora scripserit.

Caput. xi.

Opinio uetus falsa occupauit: & cōualuit Pythagoram philoso/
phū non esitauisse ex animalibus. Item abstinuisse fabulo: quem κύ/
αμον græci appellant. Ex hac opinione Callimachus poeta scripsit.
καὶ κυάμων ἀπὸ χεῖρας ἔσχεν ἀνίωντων ἐδέσθαι κἀγώ. πυθαγό/
ρας ὥσ ἐκέλευε λέγω. A fabuloque manus tristante amouit edētes.
Hoc ut Pythagoras iusserat ipse loquor. Ex eadē item opinione. M.
Cicero in libro de diuinatione primo: hæc uerba posuit. Iubet igitur
Plato sic ad summū proficisci corporibus affectis: ut nihil sit: quod
errorem animis: perturbationemq; afferat. Ex quo etiā pythagoreis ī
terdictum putatur ne faba uescerentur: quæ res habet inflationē ma
gnam. Is cibus tranquillitatem mentis quærentibus constat esse con
trarius. Hæc quidē Marcus Cicero. Sed Aristoxenus musicus uir lit/
terarum ueterum diligentissimus: Aristotelis philosophi auditor: in
libro quem de Pythagora reliquit: nullo sæpius legumento Pythago
ram dicit usum q̄ fabis. quoniam is cibus & subduceret sensim aluū
& leuigaret. Verba ista Aristoxeni subscripsi. πυθαγόρας λέγων ὁ/

σπριὼν. μάλιστα τὸν κύαμον ἐδοκίμασε λίαν κινητικόν τε γὰρ εἶναι: καὶ διαφορητικόν. διὸ καὶ μάλιστα κέχρηται αὐτῷ. Id est: cũ dicat Pythagoras in legumentis fabam præcipue approbauit: admodum enim genitalem esse: & alui discussiuam. quam ob rem ea maxime utit̃. Porculis quoq; minusculis: & hædis tenerioribus uictitasse idem Aristoxenus refert. Quam rem uidetur cognouisse ex Xenophilo pythagorico familiari suo: et ex quibusdam aliis natu maioribus: qui ab ætate Pythagoræ: haud multũ aberant. Ac de animalibus Alexis etiã poeta in comœdia: quæ Pythagoræ uita inscribitur docet. Videtur autem de κυάμῳ: id est faba non esitato causam erroris fuisse: quia in Empedoclis carmine: qui disciplinas Pythagoræ sectatus est uersus hic inuenitur.

δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι.

Ah miseri a cyamo miseri subducite dextras.

Opinati enim sunt pleriq; κυάμων legumẽtũ uulgo dici. Sed q diligentius scitiusq; carmina Empedoclis arbitrati sunt: κυάμους hoc ĩ loco testiculos significare dicunt: Eosq; more Pythagoræ operte atq; symbolice κυάμους appellatos: quia sũt: εἰς τὸ κύειν δεινοὶ. καὶ αἴτιοι τοῦ κύειν. id est in ferendo utero ualidi: causæq; uteri ferendi: & genituræ humanæ uim præbeant. Iccirco Empedoclem uersu isto nõ a fabulo edẽdo: sed a rei ueneriæ proluuio uoluisse homĩes deducere. Plutarchus quoq; homo in disciplinis graui auctoritate ĩ p̃rio librorũ: quos de Homero cõposuit: Aristotelẽ philosophũ scripsit: eadẽ ipsa de pythagoricis scripsisse: q nõ abstinuerũt edũdis aĩalibus: nisi pauca carne q̃dã. Verba ipsa Plutarchi (quoniã res ĩopĩata ẽ) subscripsi: ἀριστοτέλης δὲ μήτρας. καὶ καρδίας. καὶ ἀκαλύφης. καὶ τοιούτων τινῶν ἄλλων ἀπέχεσθαι φησὶ τοὺς πυθαγορικούς. χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις. Id est Aristoteles a uulua: corde: & marina urtica: atq; id genus quibusdam aliis abstinere pythagoricos dicit: cæterorũ autem usum habuisse. ἀκαλύφη autem est animal marinum: quod urtica appellat̃. Sed & piscibus nõnullis abstinere pythagoricos plutarchus in symposiacis dicit. Pythagoram uero ipsum: sicut celebre ẽ: Euphorbũ p̃rio se fuisse: dictasse: ita hæc remotiora sunt iis: que Clearchus & Dicæarchus memoriæ tradiderũt: fuisse eũ postea pyrãdrũ deinde Callidenam: deinde fœminam pulchra facie meretricem: cui nomen fuerit Alce.

Notæ & aĩaduersiones censoriæ in ueteribus monumẽtis repertæ memoria dignæ. Caput. xii.

SIquis agrum suum passus fuerat sordescere: eũq; indiligenter curabat: ac neq; arauerat: neq; purgauerat: siue quis arborẽ suã uineamq; habuerat derelictui: nõ is sine pœna fuit. Sed erat opus cẽsorium. Censoresq; ærarium faciebant. Item si quis eques romanus: equum habere gracilentum: aut parum nitidum uisus erat: impolitiæ notabatur. Id uerbum significat: quasi tu dicas incuriæ. Cuius rei utriusq; auctoritates sunt: &. M. Cato id sæpenumero attestatus est.

Quod incẽtiones quædã tibiarum certo modo factæ ischiacis mederi possunt. Caput. xiii.

CReditum hoc a plerisq; est: & memoriæ mãdatum: ischiaci cũ maxime doleant: tum si modulis lenibus tibicen ĩcinat: minui dolores. Ego nuperrime in libro Theophrasti scriptum inueni: uiperarum morsibus tibicinẽ scite: modulateq; adhibitum mederi. Refert & Democriti liber: qui inscribitur περὶ λοιμῶν ἢ λογικῶν κανόνων. id est de pestibus: aut rationaliũ regula. In quo docet plurimis hominum morbis medicinam fuisse incentiones tibiarũ: Tãta prorsus est affinitas corporibus hominũ: mẽtibusq;: & propterea quoq; uitiis: aut medelis animorum: & corporum.

Narratur historia de hostilio Mancino ædili: & Manulia meretrice. Verbaq; decreti tribunorum ad quos a Manulia prouocatum est. Caput. xiiii.

CVm librum. viiii. coniectaneorum Atteii Capitonis legeremus qui inscriptus est de iudiciis publicis: decretum tribunorũ uisũ est grauitatis antiquæ plenum: propterea id meminimus. Atq ob eã causam: & in hanc sententiam scriptum est. A. Hostilius Mancinus ædilis curulis fuit. Is Manuliæ meretrici diem ad populum dixit: q de ambulacro eius noctu lapide ictus esset. Vulnusq; ex eo lapide ostentabat. Manulia ad tri. ple. prouocauit. Apud eos dixit: Comesatorem Mancinum ad ædes suas uenisse. Eum sibi recipere non fuisse in æde sua. Sed cum ui irrumperet: lapidibus depulsum. Tribuni decreuerunt ædilem ex eo loco iure deiectum: quo eum uenire cum coronario non decuisset. Propterea ne cum populo ædilis ageret: intercesserunt.

Defensa a culpa sententia ex historia Salustii: quam inimici ãtea

cum insectatione maligne reprehenderunt.

Caput.xv.

ELegantia orationis Salustii:uerboꝝq; facundia: & nouādi stu
dium:cum multa prorsus inuidia fuit. Multiq; nō mediocri
ingenio uiri conati sunt reprehendere pleraq;:& obtrectare. In qbus
plura inscite:aut maligne uellicant. Nonnulla tamen uideri possūt:
non indigna reprehensione. Quale illud in Catilinæ historia repertū
est.quod habeat eam speciem:quasi parum attente dictum. Verba
Salustii hæc sunt. At mihi quidem tametsi haudquaq̄ par gloria se
quatur scriptorem:& auctorem rerum:tamen in primis arduum ui
detur resgestas scribere:Primum:ꝙ facta dictis exæquāda sunt. Deī
de quia pleriq;:quæ delicta reprehenderis:maliuolentia:& īuidia di
cta putant. Vbi de magna uirtute:atq; gloria bonoꝝ memores:quæ
sibi facilia quisq; factu putat:æquo animo accipit. Supra: ueluti fi-
cta ꝓ falsis ducit. Proposuit inquiunt dicturum causas:quāobrē ui-
deatur esse arduum resgestas scribere:atq; ibi non primum causam:
sed querelas dicit. Non enim causa uideri debet:cur historiæ opus ar
duum sit:ꝙ ii qui legant:aut inique interpretantᵉ quæ scripta sunt:
aut uera esse non credant. Obnoxiam quippe:& obiectam falsis exi
stimationibus eam rem dicendam:magis aiunt q̄ arduam:qa quod
arduum est:sui operis difficultate est arduum:non opinionis alienæ
erroribus. Hæc illi maleuoli reprehensores dicunt. Sed arduum Sa-
lustius non pro difficili tantum:sed pro eo quoq; ponit:quod græci
δυσχερὲς:aut χαλεπὸν appellant:quod est cum difficile:tum mo
lestum quoq;:& incōmodum:& intractabile. Quorū uerboꝝ signifi
catio:a sententia Salustii suprascripta non abhorret.

De uocabulis quibusdam a Varrone: & Nigidio contra quotidia
ni sermonis consuetudinem declinatis. Atq; inibi id genus quædam
cum exemplis ueterum relata.

Caput.xvi.

M Varronem &. P. Nigidium uiros romani generis doctissimos
comperimus:non aliter locutos esse:& scripsisse:q̄ senatuis: &
domuis:& fluctuis:q est prius casus ab eo:quod est senatus: domus
& fluctus:huic senatui:domui:fluctui. Cæteraq; his cōsimilia pari-
ter dixisse. Terētii quoq; comici uersus in libris ueteribus itidem scri-
ptus est:Eius anuis opinor causa:quæ est mortua. Hāc eoꝝ auctori-

tatem quidam e ueteribus grammaticis ratione etiam firmare uolue
runt:ꝙ omnis datiuus singularis littera finitus i:si non similis est
genitiui singularis s littera addita:genitiuum singularem facit:ut pa
tri patris:duci ducis:cædi cædis. Cum igitur inquiunt: in casu dandi
huic senatui dicamus:genitiuus ex eo singularis senatuis est: & non
senatus. Sed non omnes concedunt in casu datiuo senatui magis di-
cendum:q̄ senatu:sicut Lucilius ī eodem casu uictu & anu dicit: nō
uictui & anui:in hisce uersibus. Quod sumptum atq; epulas uictu
præponis honesto. Et alio in loco Anu noceo inquit. Virgilius quoq;
in casu dandi aspectu dicit:non aspectui. Teque aspectu ne subtra-
he nostro. Et in Georgicis:Quod neque concubitu indulgent. C. au-
tem cæsar grauis auctor linguæ latinæ:in anticatone unius inquit ar
rogantiæ:superbiæq;:dominatuq;. Item in Dolobella actiōis illibui-
sti:quorum in ædibus:fanisq; posita:& honori erant:& ornatu. In li
bris quoq; analogicis oīa illiusmodi sine i littera dicenda censet.

De natura quarundam particularum:quæ præpositæ uerbis intē
di:atq; produci barbare:atq; inscite uidentur:exemplis rationibusq;
plusculis disceptatum.

Caput.xvii.

LVcilii ex undecimo uersus sunt.
Scipiade magno improbus obiiciebat asellus
Lustrum:illo censore:malum infœlixq; fuisse. Obiiciebat o littera ꝓ
ducta multos legere audio. Idq; eo facere dicunt:ut ratio numeri sal-
ua sit. Idem infra:Et iam.
Coniicere in uersus dictum præconis uolebam
Graii. In hac quoq; prima uerbi præpositione:ob eādē causā ꝓducitᵉ
Item quintodecimo.
Subiicit hinc humilē:& suffercatus posteriorem. Subiicit u littera lō
ga legunt.quia primam syllabā breuem esse in uersu heroico nō con
uenit. Item apud Plautū in Epidico con syllabam ꝓductā ꝓnūciāt.
Age nūc iā orna te Epidice:& palliū in collū coniice. Apud Virgiliū
quoq; subiicit uerbū ꝓduci a plerisq; audio: Etiam parnasia laurus
Parua sub ingēti matris se subiicit umbra. Sed neq; ob: neq; sub præ
positio producendi habent naturam:neq; item con nisi cū eā litteræ
sequunturᵉ:quæ in uerbis constituit:& confecit: secūdum eam primæ
sunt:nel cum eliditur ex ea n littera:sicut Salustius fœnoribus īquit

coopertus. In iis autem: quæ ſupra poſui: & metrum eſſe integrum poteſt: & præpoſitiones iſtæ poſſunt non barbare protendi. Secũda enim littera in his uerbis per duo ii non per unum ſcribenda eſt. Nã uerbum iſtud cui ſupradictæ particulæ præpoſitæ ſunt: non icio eſt: ſed iacio: & præteritum non icit facit: ſed iecit. Idq; ubi compoſitum eſt: ex a littera in i mutatur. Sicut fit in uerbis inſilio: & incipio. atq; ita uim conſonantis capit. Et iccirco ea ſyllaba productius: latiuſq; paulo pronuntiata priorem ſyllabam breuem eſſe non patitur. Sed reddit eam poſitu lõgam. Proptereaq; & numerus in uerſu: & ratio in pronuntiatu manet. Hæc quæ diximus: eo etiã cõducunt ut quod apud Virgilium in.vi. poſitum inuenimus: Eripe me his inuicte malis: aut tu mihi terram iniice: Sic eſſe iniice: ut ſupra dixi: & ſcribẽdũ & legendum ſciamus. Niſi quis tam indocilis eſt: ut ĩ hoc quoq; uerbo: in præpoſitionẽ metri cauſa protendat. Quærimus igitur in obiicibus o littera qua ratione intendatur: cum id uocabulum factum ſit a uerbo obiicio: & nequaq̃ ſimile ſit: quod a uerbo moueo motus: o littera longa dicitur. Equidem memini Sulpitium Apollinarem uiꝝ præſtanti litterarum ſcientia: obices: & obicibus o littera correpta dicere. In Virgilio quoq; ſic eum legere. Qua ui maria alta tumeſcant. Obiicibus ruptis: ſed ita ut diximus i litterã: quæ in uocabulo quoq; gemina eſſe debet: paulo uberius: largiuſq; ꝓnũtiabat. Cõgruẽs igiť eſt: & ſubiices etiam: quod perinde ut obiices compoſitũ eſt u littera breui dici oporteat. Ennius in tragœdia: quæ Achilles inſcribitur: ſubiices pro aere alto ponit: q cælo ſubiectus eſt in his uerſibus.

Ergo deum ſublimis ſubiices: humidus.

Vnde oritur hymber: ſonitu ſæuo: & ſtrepitu. Pleroſq; oĩs tamẽ legere audias: u littera ꝓducta. Id ipſũ autẽ uerbũ. M. Cato ſub alia præpoſitione dicit in orõne: quã de cõſulatu ſuo habuit. Ita hos ĩqt fert uentus ad priorẽ pyreneũ: quos proiicit in altũ. Et Pacuuius item in Anchiſe: id promontorium: cuius lingua in altum proiicit.

De Africano ſuperiore ſumpta quædam ex annalibus memoratu digniſſima. Caput. xviii.

Scipio Africanus ãtiquior: q̃ta uirtutum gloria præſtiterit: & q̃ fuerit altus animo: atq; magnificus: & qua ſui cõſcientia ſubnixus: pluribus rebus: quas dixerit: quaſq; fecerit declaratum eſt. Ex quibus ſũt hæc duo exẽpla eius fiduciæ ac exuperãtiæ ingentis. Cum

.M. Neuius tri. ple. accuſaret eum ad populum: diceretq; accepiſſe a Rege Antiocho pecuniã: ut conditionibus gratioſis: & mollibus pax cum eo: populi romani nomine fieret: Et quædam item alia crimini daret: indigna tali uiro: tum Scipio pauca præfatus: quæ dignitas uitæ ſuæ: atq; gloria poſtulabat: Memoria inquit: quirites repeto diem eſſe hodiernum: quo Annibalem pœnum imperio noſtro inimiciſſimum: magno prælio uici in terra africa: pacemq; & uictoriam uobis peperi inſpabilem. Non igitur ſimus aduerſum deos ingrati. Sed cenſeo relinquamus nebulonem hũc: eamuſq; nunc protinus Ioui optimo maximo gratulatum. Id cum dixiſſet: auertit: & ire in capitoliũ cœpit. Tum concio uniuerſa: quæ ad ſententiam de Scipione ferẽdã conuenerat: relicto tribuno: Scipionem in capitolium comitata: atq; inde ad ædes eius cũ lætitia & gratulatione ſolenni proſecuta eſt. Fertur etiam oratio quæ uidetur eo die habita a Scipione. & qui dicũt eã non ueram: non eunt inficias: quin hæc quidem uerba fuerint: quæ dixi Scipionis. Item aliud eſt factum eius præclarum. Petilius quidã tri. plẽ. M. ut aiunt Catone inimico Scipionis comparatus in eũ atq; ĩmiſſus deſiderabat in ſenatu inſtantiſſime: ut pecuniæ antiochenæ prædæq; quæ in eo bello capta erat: rationem redderet. Fuerat enĩ. L. Scipioni aſiatico fratri ſuo imperatori: ĩ ea prouincia legatus. Ibi Scipio exurgit: & prolato e ſinu togæ libro: rationes in eo ſcriptas eſſe dixit omnis pecuniæ: omniſq; prædæ. Ille tum ut palam recitaretur: & ad ærarium deferretur. Sed enim id iam nõ faciã inquit: nec me ipſe afficiam contumelia. Eumq; librum ſtatim coram diſcidit ſuis manibus: & concerpſit: ægre paſſus: ꝙ cui ſalus imperii ac reipu. accepta fieri deberet: ab eo ratio pecuniæ prædaceæ poſceretur.

Quid. M. Varro in longa hiſtoria ſcripſerit: de moderando uictu pueroꝝ impubium. Caput undeuiginti.

PVeros impuberes compertũ eſt: ſi plurimo cibo: nimioq; ſõno uterenť: hebetiores fieri: aĩaduertimuſq; hinc elici tarditatem. Corporaq; eoꝝ improcera fieri: minuſq; adoleſcere. Idẽ plerique alii medicorum: philoſophoꝝq;: & .M. Varro in longa hiſtoria ſcripſit, quæ inſcripta eſt Capis: aut de liberis educandis.

Notati a cẽſoribus: q audiẽtibus iis dixerãt ioca quædã intẽpeſtiuiter. ac de eius quoq; nota deliberatũ: qui ſteterat forte apud eos oſcitabundus. Caput. xx.

INter cenſorias ſeueritates tria hæc exempla in litteris ſunt: caſtigatiſſimæ diſciplinæ. Vnum eſt huiuſmodi. Cenſor agebat de uxoribus ſolenne iuſiurandum. Verba hæc erant ita concepta. Et tu ex animi tui ſententia: uxorem habes? Qui iurabat cauillator quidam: & canicula: & nimis ridicularius fuit. Is locum eſſe ſibi ioci dicēdi ratus: cum ita: uti mos erat: cenſor dixiſſet: & tu ex animi tui ſentētia uxorem habes? Habeo equidem inquit uxorem: ſed non hercle ex animi tui ſententia. Tum cenſor eum: q intempeſtiue laſciuiſſet: in ærarios retulit. cauſamq; hanc ioci ſcurrilis apud ſe dicti ſubſcripſit. Altera ſeueritas eiuſdem ſectæ: diſciplinæq; eſt: deliberatū eſt de nota eius: qui ad cenſores ab amico aduocatus eſt: & in iure ſtans: clare nimis: ac ſonore oſcitauit. atq; inibi prope ut plecteretur: fuit: tāquā illud indicium uagi animi foret: & hallucinantis: & fluxæ: atq; aptæ ſecuritatis. Sed cum ille deieraſſet: inuitiſſimum ſeſe: & repugnantē oſcitatione uictum. Teneriq; eo uitio: quod oſcedo appellatur: tum notæ iam deſtinatæ exemptus eſt. P. Scipio Africanus Pauli filius: utrāq; hiſtoriam poſuit: in oratione: quam dixit in cenſura: cum ad maiorum mores populum hortaretur. Item aliud refert Sabinus Maſſurius: in ſeptimo memorali ſeuere factum. cenſores inquit. P. Scipio Naſica: & M. Pōpilius: cū equitū cēſum agerēt: equū nimis ſtrigoſum: & male habitū: ſed equitē eius uberrimū: & habitiſſimū uiderūt. Et cur inquiunt ita eſt? ut tu ſis: q̄ equus curatior. Quoniā inquit: ego me curo: equum Statius meus ſeruus. Viſum eſt parum reuerens eſſe reſponſum: relatuſq; in ærarios: ut mos eſt. Statius autem ſeruile nomen fuit. pleriq; apud ueteres ſerui eo nomine fuerūt. cecilius quoq; ille comœdiarum poeta inclytus ſeruus fuit: & propterea nomen habuit Statius. Sed poſtea uerſum eſt in cognomentum appellatuſq; eſt cecilius Statius.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER QVINTVS.

MVſonum philoſophū ſolitū dicere accepimus: cū philoſophus īqt hortat̄: monet: ſuadet: obiurgat: aliudue quid diſciplinaꝶ diſſerit: tū qui audiunt: ſi de ſummo: et ſoluto pectore: obuias uulgataſq; laudes effutiunt: ſi clamitāt etiam: ſi geſtiunt: ſi uocum eius feſtiuitatibus: ſi modulis uerborum: ſi quibuſdam quaſi frequentamētis orationis mouentur: exagitantur: & geſtiunt: tum ſcias: & qui audiunt fruſtra eſſe: neq; illic philoſophū loqui: ſed tibicinē canere. Animus is inquit audientis philoſophum: quæ dicunt̄ utilia: ac ſalubria ſūt: & errorum atq; uitiorum medicinas ferunt: laxamentum atq; ocium prolyxe: profuſeq; laudandi non habet: quiſqs ille eſt: qui audit: niſi ille plane deperditus: inter ipſam philoſophi orationem: & perhorreſcat neceſſe eſt: & pudeat tacitus: & pœniteat: & gaudeat: & admiret̄: uarios adeo uultus: diſparileſq; ſenſus gerat perinde: ut eum conſciētiamq; eius affecerit: utrarumq; animi partium: aut ſyncæraru: aut ægraꝶ philoſophi pertractatio. Præterea dicebat magnam laudē non abeſſe ab admiratione. Admirationem autem: quæ maxima eſt: non parere uerba: ſed ſilentium. Iccirco inquit poetarum ſapientiſſimus: auditores illos Vlyxi labores ſuos illuſtriſſime narrantis: ubi loquendi finis factus: non exultare: nec ſtrepere: nec uociferari facit. Sed conſiluiſſe uniuerſos dicit: quaſi attonitos: et obſtupidos: delinimentis aurium ad origines uſq; uocis peramantibus.

Super equo Alexandri Regis: qui bucephalas appellatus eſt.

Caput ſecundum.

EQuus Alexandri Regis: et capite: et noīe bucephalas fuit. Emptum cares ſcripſit talētis. xiii. et regi Philippo donatum. æris noſtri ſumma eſt ſeſtertia. cccxii. Super hoc equo dignum memoria uiſum: q ubi ornatus erat: armatuſq; ad prælium: haud unq̄ inſcēdi ſeſe ab alio niſi a Rege paſſus ſit. Id etiam de iſto equo memoratum eſt: quod cum in eo inſidens Alexander bello indico: et facinora faciens fortia: in hoſtium cuneum non ſatis ſibi prouidens: īmiſiſſet: cōiectiſq; undiq; in Alexandrum telis uulneribus altis in ceruice: atq; ī latere equus perfoſſus eſt. Moribundus tamen: ac prope iā exanguis e mediis hoſtibus regem uiuaciſſimo curſu retulit. Atq; ubi eū extra tela extulerat: ilico concidit: et domini iam ſuperſtitis ſecurus: quaſi cum ſenſus humani ſolatio animam expirauit. Tum Rex Alexander parta eius belli uictoria: oppidum in iiſdem locis condidit. Atque ob equi honores bucephalon appellauit.

Quæ cauſa: quodq; initium fuiſſe dicatur Protagoræ ad philoſophiæ litteras adeundi.

Caput tertium.

PRotagoram uirum in studiis doctrinarum egregium: cuius nomen Plato libro suo illi inclyto inscripsit: adolescentem aiunt uictus quærendi gratia in mercede missum. Vecturasq; onerum corpore suo factitauisse. quod genus græci βασάζοντας uocant. Latine baiulos appellamus. Is de proximo rure in abderam oppidum: cuius popularis fuit: caudices ligni plurimos funiculo breui circundatos: portabat. Tum forte Democritus ciuitatis eiusdem ciuis homo ante alios uirtutis: & philosophiæ gratia uenerandus cum egrederet̃ extra urbem: uidet illum: cum illo genere oneris tam impedito: ac tam incohibili: facile: atq; expedite incedentem. Et prope accedit: & iuncturam: posituramq; ligni scite: periteque factam considerat. Petitq; ut paulum acquiescat. Quod ubi Protagoras: uti erat petitũ fecit: atq; itidem Democritus aceruum illum: & quasi orbem caudicum: breui uinculo cõpressum: ratione quadam: quasi geometrica librari: contineriq; animaduertit: interrogauit: quis id lignum ita composuisset? & cum ille a se compositũ dixisset: desiderauit: uti solueret: ac denuo in modum eundem collocaret. At postq̃ ille soluit: & similiter composuit: tum Democritus animi aciem: sollertiamq; hominis non docti demiratus: Mi adolescens inquit: cum ingenium benefaciendi habeas: sunt maiora melioraq;: quæ facere mecum possis. Abduxitque eum statim. Secumq; habuit: & sumptũ ministrauit. & philosophias docuit. & esse eum fecit: quantus postea fuit. Is tamen protagoras insyncærus quidem philosophus: sed acerrimus sophistarum fuit. Pecuniam quippe ingentem: cum a discipulis acciperet annuã: pollicebatur se id docere: qua nam uerborum industria causa ĩfirmior fortior fieret. Quam rem græce ita dicebat τὸν ἥττον λόγον: κρέιτων ϖοιεῖν. id est causam inferiorem superiorem efficere.

De uerbo duo & uicesimo: quod uulgo incognitum est: a uiris doctis multifariam in libris scriptum est.

Caput quartum.

APud sigillaria forte ĩ libraria ego: &. L. Paulus poeta uir memoria nostra doctissimus: cõsederamus. atq; ibi expositi erant Fabii annales bonæ atq; syncæræ uetustatis libri. quos uẽditor sine mẽdis esse cõtendebat. Grãmaticus autem quispiã de nobilioribus ab emptore ad spectandos libros adhibitus: repperisse unum ĩ libro mendũ dicebat. Sed cõtra librarius in quoduis pignus uocabat: si ĩ una uspiam littera delictũ esset. Ostẽdebat grammaticus ita scriptũ in libro. iiii. Quapropter tum primum ex plebe alter consul factus est: duo & uicesimo anno: postq̃ romam galli ceperunt. Non inquit duo & uicesimo: sed duodeuicesimo scribi oportuit. Quid enim est: duo & uicesimo? Alio quoq; loco hic ita scripsit. Mortuus est anno duo & uicesimo. Rex fuit anno. xxi.

Cuiusmodi ioco cauillatus sit Antiochum regẽ pœnus Annibal.

Caput. v.

IN libris ueterum memoriarum scriptum est Annibalẽ carthaginensem apud Regem Antiochum facetissime cauillatũ esse. Ea cauillatio huiuscemodi fuit. Ostendebat ei Antiochus in campo copias ingentis: quas bellum populo Romano facturus comparauerat. conuertebatq; exercitum: insignibus argenteis: & aureis florentẽ. Inducebat etiam currus cum falcibus: & elephantos cũ turribus. Equitatumq; frenis: ephippiis: monilibus: phaleris præfulgentem. Atque ibi rex contemplatione tanti: ac tã ornati exercitus gloriabundus Annibalem aspicit: & putasne inquit conferri posse: ac satis esse credis romanis hæc omnia? Tum pœnus eludens ignauiam imbelliãq; militum eius preciose armatorum: satis plane inquit: satis esse credo romanis hæc omnia: etiam si auarissimi sunt. Nihil prorsum: neq; tã lepide: neque tam acerbe dici potest. Rex de numero exercitus sui: ac de æquipanda æstimatiõe quæsierat. Respondit Annibal de præda.

De coronis militaribus: quæ sit earũ triũphalis: quæ obsidionalis: quæ ciuica: quæ muralis: quæ castrẽsis: quæ naualis: quæ oualis: quæ oleagina.

Caput. vi.

MIlitares coronæ multifariæ sunt. Quarũ quæ nobilissimæ sunt: has ferme esse accepimus: triumphalem: obsidionalem: ciuicã: muralẽ: castrensem: naualẽ. Est ea quoq; corona: quæ oualis dicitur. Est itẽ postrema oleagina: qua uti solent: qui in prælio non fuerunt: sed triũphũ ꝓcurãt. Triũphales coronæ sũt aureæ quæ impatoribus ob honorẽ triũphi mittũt. Id uulgo dicitur aurum coronarium. Hæ antiqtus e lauro erãt: post fieri ex auro cœptæ. Obsidiõalis est: quã ii qui liberati sunt obsidione: dãt ei duci: qui liberauit. Ea corona graminea ẽ: obseruariq; solitũ: ut fieret e gramĩe: quod ĩ eo loco generatũ esset: ĩtra quẽ clausi erãt: q obsidebant. Hanc coronam gramineã. S. P. Q. R. Q. Fabio Maxĩo dedit bello pœnorũ secũdo: ꝙ urbẽ

romam obsidione hostium liberasset. Ciuica corona appellat̃: quam ciuis ciui a quo seruatus est in prælio testem uitæ: salutisq; perceptæ dat. Ea fit e fronde querna: quoniã cibus uictusq; ãtiquissimus quercus capi solitus sit. Fit etiam ex ilice: quod genus superiori proximũ est. Sicuti scriptum est in quadam comœdia Cecilii. Aduehunt̃ inqt cum iliginea corona: & chlamyde. Dii uostram fidem. Massurius aũt Sabinus in. xi. librorum memoralium: ciuicam coronam tũ dari solitam dicit: cum is: qui ciuem seruauerat: eodem tempore: etiam hostẽ occiderat. Neque locum in ea pugna reliquerat: Aliter ius ciuicæ coronæ negat concessum: Tiberium tamen Cæsarem consultum: an ciuicam coronã capere posset: qui ciuem in prælio seruasset: & hostis ibidem duos interfecisset: sed locum in quo pugnabat: non retinuisset: eoq; loco hostes potiti essent: rescripsisse dicit: eũ quoq; ciuica dignũ uideri: q' appareret: e tam iniquo loco ciuem ab eo seruatum: ut etiã a fortiter pugnantibus retineri: non quiuerit. Hac corona ciuica. L. Gelius uir censorius in senatu Ciceronem consulem donari a repub. censuit: q' eius opera esset atrocissima illa Catilinæ Coniuratio detecta uindicataq;. Muralis est corona: qua donatur ab imperatore: qui primus murum subiit. Inq; oppidum hostium per uim ascendit. Iccirco quasi muri pinnis decorata est. Castrẽsis est corona: qua donat eum imperator: qui primus hostium castra pugnans introiuit. Ea corona insigne ualli habet. Naualis est: qua donari solet maritimo prælio: qui primus in hostium nauem: ui armatus transiliuit. Ea q̃si nauium rostris insignita est. Et muralis autem: & castrensis: & naualis fieri ex auro solent. Oualis uero corona myrtea est. Ea utebantur imperatores: qui ouantes introibant urbem. Ouandi autem ac nõ triũphandi causa est: cum aut bella non rite indicta: neq; cum iusto hoste gesta sunt: aut hostium nomen humile: & non idoneũ est: ut seruorum pyratarumq;: aut deditione repente facta: in puluere (ut dici solet) in cruentaque uictoria obuenit. Cui facilitati aptam esse Veneris frondem crediderunt: q' non Martius: sed quasi Venerius quidã triumphus foret. Hanc myrteam coronam. M. crassus: cum bello fugitiuorum confecto: ouans rediret: insolenter aspernatus est. Senatusq; consultum faciundum per gratiam curauit: ut lauro: non myrto coronaretur. M. Cato obiecit. M. Fuluio nobiliori: q' milites p abitionẽ coronis leuissimis de causis dõasset. de q̃ re uerba ipsa apposui

Catonis. Nam principio: quis uidit corona donari queq̃: cũ oppidũ captum non esset? aut castra hostium incensa non essent? Fuluius autem in quem hoc a Catone dictum est: coronis donauerat milites: quia uallũ curauerant: aut quia puteum strenue foderant. Prætereũdum non est: quod ad ouationes attinet: super quo dissensisse ueteres scriptores accipio. Partim enĩ scripserũt: qui ouarẽt: introire solitos: equo uehentes. Et Sabinus Massurius pedibus ingredi ouãtis dicit: sequentibus eos: nõ militibus: sed uniuerso senatu.

Personæ uocabulum q̃ lepide interpretatus: quãq; esse uocis eius originem dixerit. C. Bassus. Caput. vii.

Lepide mehercle: & scite. C. Bassus in libris: quos de origine uocabulorum cõposuit: unde appellata persona sit: interpretatur. A personando enim id uocabulũ factũ esse coniectat. Nã caput inquit & os: cooperimento personæ tectum undiq;: unaq; tãtũ uocis emittẽdæ uia peruium: quoniã nõ uaga: neq; diffusa est in unũ tãtũmodo exitum collectã: coactãq; uocẽ: & magis claros: canorosq; sonitus facit. Quoniã igitur indumẽtũ illud oris clarescere: & resonare uocẽ facit: ob eã causam persona dicta: o littera: propter uocabuli formã productiore.

Defensus error a Virgilii uersibus: quos arguerat Iulius Higinus grãmaticus. Et ibidẽ quid sit lituus: & de etymologia uocis eius.

Caput. viii.

Ipse quirinali lituo: paruaq; sedebat.
Succinctus trabea: leuaq; ancile gerebat.

In his uersibus errasse Virgiliũ Higinus scribit: tãq̃ non aĩaduerterit deesse aliquid hisce uerbis: Ipse qrinali lituo. nã si nihil inquit deesse animaduertimus: uidet̃ ita dictũ: ut fiat: lituo: & trabea succinctus: quod est inquit absurdissimũ. Quippe cũ lituus sit uirga breuis in parte: qua robustior est: incurua: qua augures utũt̃: quonam modo succinctus lituo uideri potest? Immo ipse Higinus parũ aĩaduertit sic hoc esse dictũ: ut pleraq; dici per defectionẽ solent: ueluti cũ dicit̃ M. Cicero homo magna eloquentia: atq; Roscius histrio sũma uenustate: non plenũ hoc utrũq;: neq; perfectũ est. Sed enim p pleno atq; perfecto audit̃: ut Virgilius alio in loco. Victorem buten ĩmani corpore: id est corpus immane habentem. Et item alibi: In mediũ geminos immani pondere cestus Proiecit. Ac similiter: Domus saniei:

dapibusq; cruentis Intus opaca:ingens. Sic igitur id quoq; uideri di/
ctum debet:picus quirinali lituo erat: sicut dicimus: statua grãdi ca
pite erat. Et est autẽ:& erat:& fuit:pleruq; absunt cum elegãtia absq;
detrimento sententiæ. Et quoniam facta litui mentio est: non præ
termittendũ est:quod posse quæri animaduertimus:utrũ lituus au/
guralis a tuba:quæ lituus appellat᷑:an tuba a lituo augurũ lituus di/
cta sit? Vtruq; enim pari forma:& pariter incuruum est. Sed si(ut q̃/
dam putant)tuba a sonitu lituus appellata est:ex illo homerico uer
su. λίγξε βιός:id est ĩsonuit neruus:necesse est ita accipi:ut uirga au
guralis a tubæ similitudĩe:lituus uocetur. Vtitur autẽ uocabulo isto
Virgilius pro tuba.
Et lituo pugnas insignis obibat:& hasta.

Historia de Crœsi filio sumpta ex Herodoti libris.
Caput nonum.

FIlius Crœsi regis:cum iam per ætatẽ fari posset:infans erat. Et
cum iam multũ adoleuisset:itẽ nihil fari quibat. Mutus adeo
& elinguis diu habitus est. Cũ uero in patrẽ eius bello magno uictũ:
& urbe:in qua erat:capta:hostis gladio deducto regem esse ignorans
inuaderet:diduxit adolescens os clamare nitens. Eoq; nixu: atq; ĩpe/
tu spiritus uitium:nodumq; linguæ rupit. Planeq; & articulate locu
tus est:clamans ĩ hostem:ne rex Crœsus occideretur. Tum & hostis
gladium reduxit & rex uita donatus est. & adolescens loqui prorsum
deinceps ĩcepit. Herodotus in historiis huius memoriæ scriptor est.
Eiusq; uerba sunt:quæ prima dixisse filium Crœsi refert. ὤνθρωπε
μὴ κτεῖνε Κροῖσον. Id est Heus hõ non occide crœsum. Sed & q̃spiã
samius athleta:nomen illi fuit αἰγλῆς:id est Aegles: cum antea nõ
loquens fuisset:ob similem dicitur causam loqui cœpisse. Nam cum
in sacro certamine sortitio inter ipsos:& aduersarios nõ bona fide fie
ret:sed sortem nominis falsam subiici animaduertisset: repente ĩ eũ
qui id faciebat sese uidere:quid faceret:magnũ inclamauit. Atque is
oris uinculo solutus:per omne inde uitæ tempus non turbide: neq;
adhæse locutus est.

De argumentis:quæ græce ἀντιστρέφοντα appellant᷑: a nobis reci
proca dici possũt. Caput.x.

INter uitia argumẽtoꝝ:lõge maximũ esse uitiũ uidet᷑ eoꝝ:quæ
ἀντιστρέφοντα græci dicũt. Et q̃dã ex nr̃is: nõ hercle nimis ab/
surde reciproca appellauerũt. Id aũt uitiũ accidit hoc mõ:cũ argumẽ
tũ ꝓpositũ referri cõtra:cõuertiq; ĩ eũ põt:a quo dictũ est: & utruq;
pariter ualet. Quale est prouulgatũ illud:quo Protagorã sophistarũ
acerrimũ usũ esse ferũt:aduersus Euathlum discipulũ suũ. Lis nãq;
ĩter eos:& controuersia sup pacta mercede hæc fuit. Euathlus adole/
scẽs diues:eloquẽtiæ discẽdæ:causaruq; orãdi cupiẽs fuit. Is ĩ discipli/
nã Protagoræ sese dedit:daturuq; ꝓmisit mercedẽ:grãdẽ pecuniã:q̃/
tã Protagoras petiuerat. Dimidiũq; eius dedit iã tunc statim: priusq̃
disceret. Pepigitq; ut reliquũ dimidiũ daret quo prĩo die causã apud
iudices orasset:& uicisset. Postea cũ diutule auditor assectatorq; Pro
tagoræ fuisset:& in studio q̃dẽ facundiæ abũde promouisset: causas
tamẽ nõ reciperet:tẽpusq; iã lõgũ trãscurreret:& facere id uideret᷑:ne
reliquũ mercedis daret:capit cõsiliũ Protagoras(ut tũ existĩabat) astu
tũ. Petere instituit ex pacto mercedẽ. Litẽ cũ Euathlo cõtestat᷑. & cum
ad iudices cõiiciẽdæ cõsistẽdæq; causæ gratia uenisset: tũ Protagoras
sic exorsus est. Disce ĩquit stultissime adolescens: utroq; id mõ fore:
uti reddas:quod peto:siue cõtra te pronũtiatũ erit:siue pro te. Nã si
cõtra te lis data erit:merces mihi ex sententia debebit᷑: quia ego uice/
ro. Sin uero secũdũ te iudicatũ erit merces mihi ex pacto debebit᷑:q̃a
tu uiceris. Ad ea respõdit Euathlus:potui ĩquit huic tuæ tã ãcipiti ca
ptioni isse obuiã:si uerba ipse nõ facerẽ:atq; alio patrono uterer. Sed
maius mihi ĩ ista uictoria proludiũ est: cũ te nõ in causa tantũ:sed ĩ
argumẽto quoq; isto uinco. disce igit᷑ tu quoq; magister sapiẽtissime
utroq; mõ fieri uti nõ reddã:quod petis: siue cõtra me pronuntiatũ
fuerit:siue pro me. Nã si iudices pro causa mea senserit: nihil tibi ex
sentẽtia debebit᷑:q̃a ego uicero. Sin cõtra me pronũtiauerĩt:nihil tibi
ex pacto debebo:q̃a ego nõ uicero. Tũ iudices dubiosũ hoc:ĩexplica/
bileq; esse:quod utrinq; dicebat᷑ rati ne sentẽtia sua utrãcũq; ĩ partẽ
dicta esset:ipsa sese rescinderet:rẽ iniudicatã reliquerũt. Causã in diẽ
lõgissimã distulerũt. sic ab adolescente discipulo magister disciplinæ
eloquẽtiæ inclitus:suo sibi argumẽto cõfutatus est. & captiõis uersu
tæ excogitatæ frustatus fuit.

Biantis de re uxoria syllogismũ nõ posse uideri ἀντιστρέφοντα:
idest reciprocũ. Caput.xi.

EXistimauit quidã etiam illud Biantis uiri sapientis: ac nobilis
respõsum cõsimile esse:atq; est Protagorion illud:de quo dixi

modo ἀντιστρέφον: idest reciprocās. Nā cum rogatus esset a quodā Bias: deberet ne uxorē ducere? An uitā uiuere cælibem? ἤτοι inquit καλὴν ἄξεις ἢ αἰσχράν: καὶ εἰ καλὴν ἕξεις κοινήν εἰ δὲ αἰσχράν: ἕξεις ποινήν ἑκάτερον δὲ οὐκ ἀγαθόν: οὐ ληπτέον ἄρα: id est aut pulchrā duces: aut deformē. Si pulchrā: habebis cōmunē. Sin turpē: habebis pœnā. Neutrū autem bonum. Non est igitur ducenda uxor. Sic autē hoc respōsum conuertunt: εἰ μὲν καλὴν ἄξω: οὐχ ἕξω ποινήν: εἰ δὲ αἰσχράν: οὐχ ἕξω κοινήν: γαμητέον ἄρα .i. si formosā ducā: nō habebo pœnā. Sin deformē: nō habeo cōmunē. Ducēda est ergo uxor. Sed minime hoc esse uidetur ἀντιστρέφον .i. reciprocum: quoniā ex altero latere cōuersum frigidius est: infirmiusq;. Nā Bias proposuit: nō esse ducendam uxorem propter alterutrū īcōmodum: quod necessario patiendū erit ei: qui duxerit. Qui cōuertit autē: non ab eo se defendit īcōmodo: quod adest: sed carere se altero dicit quod non adest. Satis est autem tuendæ sententiæ: quam Bias dixit: quod eū qui duxit uxorem pati necesse est ex duobus incōmodis alterū: ut aut κοινήν id est cōmunē habeat: aut ποινήν .i. pœnā. Sed Phauorius noster: cum facta esset forte mentio syllogismi huius: quo Bias usus est: cuius prima πρότασις .i. propositio est ἤτοι καλὴν ἄξεις. ἢ αἰσχράν .i. aut pulchram duces: aut turpem: non ratum id: neq; iustum disiunctū esse ait: quādo nō necessariū est alterū ex duobus quæ disiungunt: quod ī proloquio disiunctiuo necessarium est. Eminentia enim quædā significari formarū turpes: & pulchræ uidētur. Est autē inquit tertium quoq; inter duo ista: quæ disiungunt cuius rationem prospectūq; Bias non habuit. Inter enī pulcherrimā fœminā: & deformissimā: media quædā forma est: quæ a nimiæ pulchritudinis periculo: & a summo deformitatis odio uacat. Qualis a. Q. Ennio in Menalippa: perq̄eleganti uocabulo stata dicitur. quæ neq; κοινή .i. cōmunis futura sit: neq; ποινή .i. pœna. quam formā modicā: & modestam Phauorinus nō mehercule īscite: appellabat uxoriā. Ennius autem in ista: quam dixi tragœdia: eas fere fœminas ait incolumi pudicitia esse: quæ stata forma forent.

De nominibus deorū populi Romani: Diiouis & Veiouis.

Caput. xii.

In antiquis spectatiōibus noīa hæc deorū inesse aīaduertimus: Diiouis & Veiouis. Est autem ædes Veiouis romæ inter arcem & capitoliū. Eorū nominū rationē esse hāc cōperi. Iouē latini ueteres a iuuando appellauerunt. Eūdēq; alio uocabulo iuncto patrē appellauere. Nam quod est in elisis: aut īmutatis quibusdā litteris Iupiter id plenum atq; integrū est: Iouis pater. Sic & Neptunus pater cōiuncte dictus: & Saturnus pater: & Ianus pater: & Mars pater. hoc enim est Marspiter. Itēq; Iouis diespiter appellatus .i. diei & lucis pater. Idcircoq; simili noīe Diiouis dictus est: & Lucetius: quod nos die & luce: quasi uita ipsa afficeret: & iuuaret. Lucetium autem Iouē Cn. Neuius in libris belli punici appellat. Cū Iouem igitur: & Diiouem a iuuando nominassent: eum quoq; cōtra deū: qui nō iuuādi potestatem sed uim nocēdi haberet (Nam deos quosdā ut prodessent: celebrabāt. quosdam ut ne obessent placabant) Veiouem appellauerūt: dempta atq; detracta iuuādi facultate. Ve. n. particula: quæ in aliis atq; aliis uocabulis uariatim per has duas litteras: cum ā littera media īmissa dicitur: duplicē significatū: eūdēq; inter se diuersum capit. Nam & augendæ rei: & minuēdæ ualet: sicuti aliæ particulæ plurimæ. propter quod accidit: ut quædam uocabula: quibus particula ista præponitur: ambigua sint. & utroq; uersum dicantur: uescum uehemens: & uegrāde. de quibus alio in loco uberiore tractatu facto admonuimus. Vesanos autē: & uecordes ex una tātū parte dici: quæ priuatiua est. quā græci στερητικὸν μόριον .i. priuatiuam particulā dicūt. Simulacrū igitur dei Veiouis: quod est in æde: de q̄ supra dixi: sagittas tenet: quæ sūt uidelicet paratæ ad nocēdū. Quapropter eū deū pleriq; Apollinē esse dixerūt. Immolaturq; illi ritu humano capra. Eiusq; aīalis figmentū iuxta simulacrū stat. Propterea Virgilium quoq; aiūt multæ antiquitatis hominem sine ostentationis odio peritū: numina leua in Georgicis deprecari: significātē q̄dā uim esse huiuscemodi deorū: ī lædendo magis q̄ in iuuando potētē. Versus Virgilii hi sunt.

In tenui labor est: at tenuis non gloria: si quem
Numina leua sinūt. auditq; uocatus apollo.

In his autem diis: quos placari oportet: uti mala a nobis: uel a frugibus natis amoueantur. Arūgus quoq; habetur: & Rubigus.

De officiorū gradu atq; ordine moribus populi ro. obseruato.

Caput. xiii.

Seniorū hoīnū: & romæ nobiliū atq; ī morū disciplinarūq; ueterū doctrīa: memoriaq; præstātiū disceptatio quædā fuit: præsente:

atq; audiēte me de gradu:atq; ordine officioꝝ. Cūq; quæreret: q̄bus
nos ea prioribus:potioribuſq; facere oporteret:ſi neceſſe eſſet in opa
dando:faciundoq; officio:alios aliis anteferre:non conſtabat. Cōue/
niebat autem facile:conſtabatq; ex moribus po.ro. Primū iuxta pa/
rentes locum tenere pupillos debere: fidei tutelæq; noſtræ creditos.
Secūdum eos proximum locum clientes habere:qui ſeſe itidem in fi
dem patrociniumq; noſtꝝ dederunt. Tum in tertio loco eſſe hoſpi/
tes.poſtea eſſe cognatos:affineſq; huius moris obſeruationiſq; mul
ta ſunt teſtimonia:atq; documenta in antiquitatibus perſcripta. Ex
quibus unū hoc īterim de clientibus:cognatiſq;: quod præ manibus
eſt:ponemus. M. Cato in oratione quam dixit apud cenſores: ī Len/
tulum ita ſcripſit:quod:maiores ſanctius habuere defendi pupillos:
q̄ clietem nō fallere. Aduerſus cognatos:pro cliente teſtat̃. Teſtimo/
nium aduerſum clientē nemo dicit. Patrē primū:poſtea patronū ꝓ/
ximū nomē habere. Maſſurius autē Sabinus in libro iuris ciuilis ter/
tio:antiquiorem locum hoſpiti tribuit:q̄ cliēti. uerba ex eo libro hæc
ſunt. In officiis apud maiores ita obſeruatum eſt: primum tutelæ
deinde hoſpiti:deinde cliēti:tū cognato:poſtea affini. de q̄ cauſa fœ/
minæ uiris potiores ſunt habitæ:pupillariſq; tutela mulieri prælata.
& iā aduerſus:quē affuiſſent eius filii tutores relicti:in eadē cauſa pu
pillo aderant. Firmū atq; claꝝ iſti teſtimoniū rei perhibet auctoritas
.C. Cæſaris pōtificis max.qui in orōne quā pro bithyniis dixit: hoc
principio uſus eſt. Vel pro hoſpitio regis Nicomedis:uel pro hoꝝ ne
ceſſitate:quoꝝ res agit̃:refugere hoc munus Mumi nō potui. Nam
neq; hominum morte memoria deleri debet: quin a proximis retine
atur:neq; clientes ſine ſumma infamia deſeri poſſunt. quibus & iā
a propinquis noſtris auxilium ferre inſtituimus.

Quod Appion doctus homo:q polyhiſtor appellatus eſt:uidiſſe
ſe romæ ſcripſit:recognitionē īter ſeſe mutuā ex uetere aīcitia hoīs &
leonis. Caput .xiiii.

APpion:qui polyhiſtor appellatus eſt: litteris hō multis prædi/
tus:reꝝq; græcaꝝ plurima atq; uaria ſcientia fuit. Eius libri nō
incelebres ferūt̃:q̄bus oībus ferme:quæ mirifica in ægypto uiſuntur:
audiutq; hiſtoria cōprehēdit. Sed ī his quæ audiſſe uel legiſſe ſeſe di
cit:fortaſſe a uitio ſtudioq; oſtentationis fit loquacior. Eſt enī ſane q̄
in prædicādis doctrinis ſuis uendicator. Hoc autē quod in libro ægy/
ptiacoꝝ quinto ſcripſit:neq; audiſſe:neque legiſſe:ſed ipſum ſeſe in
urbe roma uidiſſe:oculis ſuis confirmat. In circo maximo inquit ue/
nationis ampliſſimæ pugna populo dabat̃. Eius rei(romæ cum forte
eſſem)ſpectator inquit fui. Multæ ibi ſæuientes feræ:magnitudines
beſtiarum excellētes:omniūq; inuſitata:aut forma erat:aut ferocia.
Sed præter alia oīa leonum inquit īmanitas admirationi fuit. Præ/
terq; omnis cæteros unus. Is unus leo corporis impetu & uaſtitudīe:
terrificoq; fremitu:& ſonoro:toris:comiſq; ceruicum fluctuantibus
aīos oculoſq; oīum in ſeſe conuerterat. Introductus erat inter cōplu
ris cæteros ad pugnam beſtiaꝝ dacus ſeruus uiri conſularis. Ei ſeruo
Androdus nomen fuit. Hunc ille leo ubi uidit procul: repente inq̄t
quaſi admiratus ſtetit. Ac deinde ſenſim:atq; placide: tanq̄ noſcita/
bundus ad hominem accedit. Tum caudam more atq; ritu adulan/
tium canum clæmenter:& blande mouet. hoīſq; ſeſe corpori adiun/
git. Cruraq; eius & manus ꝓpe iam exanimati metu: lingua leniter
demulcet. Homo androdus īter illa tā atrocis feræ blādimēta amiſſū
animum recupat. Paulatimq; oculos ad cōtuēdū leonē refert. Tum
quaſi mutua recognitione facta:lætos inquit & gratulabundos uide
res hoīem & leonem. Ea re prorſus tā admirabili:maxīos populi cla/
mores excitatos dicit. Arceſſitumq; a Cæſare Androdū: quæſitumq;
cauſam:cur ille atrociſſimus leonum uni parſiſſet. Ibi Androdus rē
mirificam narrat:atq; admirabilē. Cū ꝓuinciā inquit africā pro con
ſulari imperio meus dominus optineret:ego ibi iniquis eius:& quo/
tidianis uerberibus ad fugā ſum coactus. & ut mihi a domino terræ
illius præſide tutiores latebræ forent:in campoꝝ & arenaꝝ ſolitudi/
nes conceſſi. Ac ſi defuiſſet cibus:conſilium fuit mortem aliquo pa/
cto quærere. Tū ſole inquit medio rapido & flagrāti: ſpecum q̄dam
nactus remotā latebroſāq;.in eā me penetro:& recondo. neq; multo
poſt ad eādē ſpecum uenit hic leo debili uno:& cruēto pede gemitus
edens:& murmura dolorē:cruciatūq; uulneris cōmiſerātia. Atq; illic
primo q̄dē cōſpectu aduenīētis leonis territū ſibi & pauefactū aīum
dixit. Sed poſtq̄ introgreſſus inquit leo:uti re ipſa apparuit:in habi/
taculum illud ſuum uidet me ꝓcul deliteſcentem:mitis & māſuetus
acceſſit.& ſublatū pedē oſtendere mihi & porrigere:quaſi opis peten
dæ gratia uiſus eſt. Ibi inquit ego ſtirpē ingētē:ueſtigio pedis eius hæ
rentē reuulſi. Cōceptāq; ſaniē uulnere intimo expreſſi. Accuratiuſq;

sine magna iam formidine siccaui penitus: atq; detersi cruorem. Ille tunc mea opera: & medela leuatus: pede in manibus meis posito recubuit & quieuit. Atq; ex eo die triēnium totum ego & leo in eadem specu: eodemq; uictu uiximus. Nam quas uenabat' feras: mēbra opimiora ad specum mihi suggerebat. quæ ego: ignis copiam nō habēs: sole meridiano torrens edebam. Sed ubi me inquit uitæ illius ferinæ iā pertesum est: leone in uenatū profecto reliqui specū: & uiā ferme tridui permēsus: a militibus uisus: apprehensusq; sum. Et ad dominum ex africa romā deductus. Is me statim rei capitalis dānādū: dādumq; ad bestias curauit. Intelligo autem inquit hunc quoq; leonē: me tunc separato, captū gratiā nunc mihi beneficii: & medicinæ referre. Hæc Appion dixisse Androdum tradit. Eaq; oīa scripta: circūlataq; tabula populo declarat. Atq; ideo cunctis petentibus dimissū Androdum: & pœna solutū. Leonēq; ei suffragiis populi donatum. Postea inquit uidebamus Androdum: & leonem loro tenui reuīctū: urbe tota circū tabernas ire. Donari ære Androdū. Floribus spargi leonem. Omnesq; fere ubiq; obuios dicere. hic est leo hospes hominis. hic est homo medicus leonis.

Corpus ne sit uox: an ἀσώματον. i. incorporeū uarias esse philosophorum sententias. Caput. xv.

Vetus atq; perpetua quæstio inter nobilissimos philosophoꝝ agitata est: corpus ne sit uox: an incorporeū. hoc enī uocabulū q̄dā finxerunt pro inde: quod græce dicit' ἀσώματον. Corpus autē est: quod aut efficiens est: aut patiens: id græce dicit' τὸ δρώμενον ἢ πάσχον σῶμα ἐστὶ. i. aut efficiēs: aut patiens corpus est. Quā definitionē significare uolens Lucretius ita scripsit. Tāgere enī aut tāgi: nisi corpus: nulla potest res. Alio quoq; mō corpus esse græci dicunt: τὸ τριχῆ διαστατὸν. i. triplici dimēsione distās. Sed uocē stoici corpus esse cōtēdūt. Eāq; esse dicūt ictū aera. Plato autē non esse uocem corpus putat. Nō enī pcussus inquit aer: sed plaga ipsa: atq; pcussio uox est. οὐχ ἁπλῶς πληγὴ ἀέρος ἐστὶν ἡ φωνή. πλήττει γὰρ τὸν ἀέρα καὶ δάκτυλος παραγόμενος. καὶ οὐδέπω ποιεῖ φωνήν. ἀλλ' ἡ πόση πληγή. καὶ σφόδρα. καὶ τόση δὲ ὥστε ἀκουστὴν γενέσθαι. i. nō simpliciter plaga aeris: uox est. nā digitus quoq; aerē pcutit nō ita tamē uocē facit. Sed quāta plaga: & uehemens: & tāta ut audibilis fiat. Democritus ac deinde Epicurus ex īdiuiduis corporibus uocem cōstare dicūt. Eāq; ut ipsis eoꝝ uerbis utar. ῥεῦμα λόγων. i. flumen uerboꝝ appellāt. hos aliosq; tales: argutæ delectabilisq; desidiæ aculeos: cū audiremus: uel lectitaremus: neq; ī his scrupulis: aut emolumētū aliquod solidū ad rōnem uitæ ptinēs: aut finē ullū quærēdi uideremus: ennianū Neoptolemū probabamus: q pfecto ita ait.

Philosophandum est paucis. nam omnino haud placet.

De ui oculoꝝ: atq; uidēdi rōibus. Caput. xvi.

De uidendi ratione: deq; cernēdi natura diuersas esse opiniones philosophorum animaduertimus. Stoici causas esse uidēdi dicunt: radiorum ex oculis in ea: quæ uideri queūt: emissionem. aerisq; simul intentionem. Epicurus affluere semper ex oībus corporibus simulacra quædam corpoꝝ ipsoꝝ: eaq; sese in oculos inferre. atq; ita fieri sensum uidēdi putat. Plato existimat genus quoddā ignis: lucisq; de oculis exire. idq; coniunctum: cōtinuatūq; uel cum luce solis: uel cū alterius ignis lumine: sua ui: & externa nixum efficere: ut quæcūq; offenderint: illustrauerintq; cernamus. Sed & hic: ea quæ differimus imaginādum. Eiusdēq; illius enniani Neoptolemi: de quo supra scripsimus: consilio utendum est. qui degustādū ex philosophia censet non in eam ingurgitandū.

Quā ob cām dies primi post calēdas: nonas: idus atri habeant'. & cur diē quoq; q̃rtū ante calēdas: uel nonas: uel idus q̃si religiosū pleriq; uitant. Caput. xvii.

Verrius Flaccus in quarto de uerborum significatione dies: qui sunt postridie calendas: nonas: idus: quos uulgus imperite nefastos dicit: propter hanc causam dictos habitosq; atros esse scribit. Vrbe inquit a gallis senonibus recuperata. L. attilius in senatu uerba fecit. Q. Sulpitium tri. militum ad halliam aduersus gallos pugnaturum: rem diuinam dimicandi gratia postridie idus fecisse. Tū exercitum po. ro. occidione occisum. & post diem tertium eius diei urbē præter capitolium captam esse. Compluresque alii senatores recordari sese dixerunt: quotiens belli gerendi gratia: res diuīa postridie calendas: nonas: idus: a magistratu populi romani facta esset eius belli proximo deinceps prælio rempu. male gestam esse. Tū senatus eā rē ad pōtifices reiecit: ut ipsi: quod uideret': statueret. Pōtifices decreuerūt nullū iis diebus sacrificiū recte futuꝝ. ante diem quoq; quartum calēdas: uel nonas: uel idus: tanq̄ inominalē diem pleriq; uitāt. Eius

obſeruationis an religio ulla ſit tradita quæri ſolet. Nihil ſuper ea re
ſcriptū īuenimus: niſi ꝙ Claudius annaliū quinto cladē illā pugnæ
cannēſis uaſtiſſimā factā dicit ante diē quartū nonas ſextiles.

In quo & quantum differat hiſtoria ab ānalibus. Supq; ea re uer/
ba poſita ex libro reꝝ geſtaꝝ Sempronii Aſellionis primo.

Caput. xviii.

HIſtoriā ab annalibus qdā differre eo putant: ꝙ cum utrūq; ſit
rerum geſtaꝝ narratio: eaꝝ tamen ꝓprie rerum ſit hiſtoria qui
bus rebus gerendis interfuerit is: q narret. Eamq; eſſe opinionē quo/
rūdam Verrius Flaccus refert in libro de ſignificatu uerboꝝ. iiii. Ac ſe
quidem dubitare ſup ea re dicit. Poſſe autem uideri putat nōnihil eē
rationis in ea opinione: ꝙ hiſtoria græce ſignificat rerū cognitionem
præſentiū. Sed nos audire ſoliti ſumus ānales omnino id eſſe: quod
hiſtoriæ ſint. Hiſtorias non omnino eſſe id: quod ānales ſint. Sicuti
quod eſt homo: id neceſſario animal eſt. quod eſt animal: non id ne/
ceſſe eſt hominem eſſe. Ita hiſtorias quidem eſſe aiunt rerū geſtarū:
uel expoſitionē: uel demonſtrationem: uel quo alio nomine id dicen
dum eſt. Annales uero eſſe: cum res geſtæ plurium ānorū: obſeruato
cuiuſq; anni ordine: deinceps componunť. Cū uero nō p annos: ſed
per dies ſingulos res geſtæ ſcribunť: ea hiſtoria græco uocabulo ἐφη/
μερὶσ. i. diariū dicitur. Cuius latinum interpretamentū ſcriptū eſt ī
libro Aſelliōis prīo. ex quo libro plura uerba adſcripſimus: ut ſimul
ibidem: quid ipſe īter res geſtas: & annales eſſe dixerit oſtēderemus.
Veꝝ īter eos īquit: q annales reliquere uoluiſſent: & eos q res geſtas
a romanis pſcribere conati eſſent: oīum reꝝ hoc interfuit. Annales li/
bri tātūmodo quod factū quoq; anno geſtū ue ſit id demōſtrabant.
Id eoꝝ eſt: q quaſi diariū ſcribunt. quā græci ἐφημερίδα uocāt. No/
bis non mō ſatis eſſe uideo: quod factū eſſet id ꝓnuntiare: ſed etiam
quo cōſilio: qua rōne geſta eſſent: demōſtrare. Paulo autē poſt idem
aſellio in eodē libro. nā neq; alacrioris ad rēpu. defendendā: neq; ſe/
gnioris ad res pperam faciundas annales cōmouere quicq̄ poſſunt.
Scribere autē bellū quo initū conſule: & quo mō cōfectū ſit: & quis
triūphās introierit. exq; eo libro: quæ in bello geſta ſunt iterare: id fa
bulas eſſe prædicare ait. aut īterea qd ſenatus decreuerit: aut quæ lex:
rogatione lata ſit: neq; quibus conſiliis ea geſta ſunt iterare. id fabu/
las pueris eſt narrare: non hiſtorias ſcribere.

Quid ſit adoptatio: qd itē ſit arrogatio: q̄tūq; hæc īter ſe differāt
uerbaq; eius: quæ q̄liaq; ſint: qui in liberis arrogandis ſuper ea re po
pulū rogat.

Caput. xix.

CVm in alienā familiam: inq; liberoꝝ locum extranei ſumūtur:
aut per prætorem fit: aut per populum. Quod per prætotē fit:
adoptatio dicitur. Quod per populū arrogatio. Adoptanť autē: cum
a parente: in cuius poteſtate ſunt: tertia mācipatione in iure ceduť.
Atq; ab eo: qui adoptat: apud eū: apud quē legis actio eſt: uindicāť.
Arrogantur ii: qui cū ſui iuris ſint in alienā ſeſe poteſtatem tradunt.
Eiuſq; rei ipſi auctores fiunt. Sed arrogationes non temere: nec inex/
plorate cōmittunť. Nam comitia arbitris pontificibus præbenť: quæ
curiata appellātur. Aetaſquoq; eius: qui arrogare uult: an liberis po
tius gignundis idonea ſit: bonaq; eius: qui arrogatur: ne inſidioſe ap
petita ſint: conſiderať. Iuſq; iurādū a. Q. Mutio pont. max. conce/
ptum diciť: quod in arrogādo iuraret. Sed arrogari nō pōt: niſi iā ue
ſticeps. Arrogatio autē dicta: quia genus hoc in alienā familiā tranſi/
tus per populi rogationē fit. Eius rogatōis uerba hæc ſūt. Velitis: iu/
beatis: uti. L. Valerius. L. Titio tam iure: legeq; filius ſibi fiat: q̄ ſi ex
eo patre: matreq; familias eius natus eſſet. Vtiq; ei uitæ: neciſque in
eum poteſtas ſiet: uti patiendo filio eſt. hæc ita uti dixi: ita uos quiri/
tes rogo. Neque pupillus autem: neque mulier: quæ in parentis po/
teſtate eſt arrogari poteſt. quoniā & cum fœminis nulla comitioꝝ cō
munio eſt: & tutoribus in pupillos tantam eſſe auctoritatem: pote/
ſtatēque fas nō eſt: ut caput libeꝝ fidei ſuæ cōmiſſū alienæ ditiōi ſu/
biiciant. Libertinos uero ab īgenuis adoptari quidē iure poſſe Maſſu
rius Sabinus ſcripſit. Sed id neque pmitti dicit: neque pmittedu eſſe
unq̄ putat: ut homines libertini ordinis padoptionē in iura īgenuoꝝ
inuadant. Alioquin inquit ſi iuris iſta antiquitas ſerueť: etiā ſeruus a
domīo p prætorem dari in adoptionē poteſt. Idque ait pleroſque iu/
ris ueteris auctores poſſe fieri: ſcripſiſſe. Animaduertimus in orōne
.P. Scipionis: quā cēſor habuit ad populū de moribus: inter ea: quæ
reprehendebat: ꝙ contra maiorū inſtituta fierent: id etiam eū culpa/
uiſſe: ꝙ filius adoptiuus patri adoptatori inter premia patrum pro/
deſſet. Verba ex oratione hæc ſunt. In alia tribu patrem: ī alia filium
ſuffragium ferre. Filium adoptiuum tā ꝓcedere: q̄ ſi ſe natū habeat
abſentis cenſeri iubere: ut ad cenſum nemini neceſſe ſit uenire.

Quod uocabulũ latinũ ſolœciſmo fecerit Capito Aſinius. qd aũt ipſum appellauerint ueteres latini. Quibuſq; uerbis ſolœciſmũ definierit idem Capito Aſinius. Caput. xx.

Solœciſmus latino uocabulo ab Aſinio Capitone: eiuſdẽq; ætatis aliis imparilitas appellatus: a uetuſtioribus latinis ſtribiligo dicebat̃: a uerſura uidelicet: & prauitate tortuoſæ orationis: tãq̃ ſterobiligo quædã. Quod uitiũ Aſinius Capito ĩ litteris: quas ad Clodiũ Thuſcum dedit hiſce uerbis definit. Solœciſmus eſt inq̃t ĩpar: & ĩcõueniens cõpoſitura partiũ orationis. Cũ græcũ autẽ uocabulũ ſit ſolœciſmus an attici hoĩes: qui elegãtius locuti ſunt: uſi eo ſint quæri ſolet. Sed nos neq; ſolœciſmum: neq; barbariſmũ apud græcorũ idoneos adhuc ĩuẽnimus. Nã ſicut βάρβαρον. i. barbarũ: ita σολοικον id eſt ſolœcum dixerunt. Noſtri quoq; ãtiquiores ſolœcũ facile: ſolœciſmum haud ſcio an unq̃ dixerint. Quod ſi ita eſt: neq; ĩ græco: neq; in latino ſolœciſmus probe dicit̃.

Pluria qui dicat: & cõpluria: & cõpluries nõ barbare dicere: ſed latine. Caput. xxi.

Pluria forte quis dixit ſermocinans uir apprime doctus meus amicus non hercle ſtudio ferens oſtentandi: neq; quo plura dicendũ non putaret. Eſt enim doctrina homo ſeria: & ad uitæ officia deuincta: ac nihil de uerbis laborante. Sed opinor aſſidua ueterũ ſcriptorum tractatione inoleuerat linguæ illius uox: quam in libris ſæpe offenderat. Aderat: cum ille hoc dixit: reprehẽſor audaculus uerborũ qui perpauca: eadẽq; a uulgo ptrita legerat. Habebatq; nõnullas diſciplinæ grãmaticæ ĩaudĩciũculas: partim rudis: inchoataſq; partim non probas. Eaſq; quaſi puluerem ob oculos: cum adortus quẽq; fuerat aſpgebat. Sicut tunc amico noſtro barbare inquit dixiſti pluria. Nam neq; rationẽ uerbũ hoc: neq; auctoritates habet. Ibi ille aĩcus ridens: amabo te inquit uir bone: quia nunc mihi a magnis: feriiſque rebus ociũ eſt: uelim doceas nos: cur pluria: ſiue cõpluria (nihil enim differt) nõ latine: ſed barbare dixerit. M. Cato: &. Q. Claudius: Valerius Antias. L. Lælius. P. Nigidius. M. Varro: quos ſubſcriptores: approbatoreſq; huius uerbi habemus: præter poetarũ oratorũq; ueterũ multã copiã. Ad quæ ille nimis arrogãter: tibi ĩquit habeas auctoritates iſtas: ex faunorũ: & aboriginũ ſæculo repetitas: atq; huic rõni reſpondeas. Nullum enim uocabulum neutrũ cõparatiuũ: numero pluratiuo: caſu recto: ante extremum a habet i litteram: ſicuti meliora: maiora: grauiora: proinde igitur plura: & non pluria dici cõuenit: ne contra formã perpetuã in cõparatiuo i littera ſit ante extremũ a. Tum ille amicus noſter cum hominem confidẽtẽ pluribus uerbis nõ dignum exiſtimaret: Aſinii inquit Capitonis doctiſſimi uiri epiſtolæ ſunt: uno in libro multæ opinor poſitæ in templo pacis. Prima epiſtola ſcripta eſt ad Pacuuium Labeonem: cui titulus præſcriptus eſt pluria: nõ plura dici debere: in ea epiſtola rationes grãmaticas poſuit: per quas docet pluria latinum eſſe: plura barbarũ. Ad Capitonẽ igitur te dimittimus. Ex eo id quoq; ſimul diſces: ſi modo aſſequi poteris: quod in ea epiſtola ſcriptum eſt. pluria ſiue plura abſolutũ eſt ſiue ſimplex: non ut tibi uidet̃ cõparatiuũ. Huius opinionis aſinianæ id quoq; adiumentũ eſt: q͛ compluries cum dicimus: non cõparatiue dicimus. Ab eo autẽ: quod eſt cõpluria: aduerbiũ eſt factũ cõpluries. Id quoq; quoniã minus uſitatũ eſt: uerſum Plauti ſubſcripſi ex comœdia: quæ perſa inſcribitur. Quid metuis? do. Metuo hercle uero. Senſi ego compluries. Itẽ. M. Cato in. iiii. originũ eodẽ ĩ loco ter hoc uerbũ poſuit. Cõpluries eorũ milites mercenarii inter ſeſe multi alteri alteros occidere. Cõpluries multi ſimul ad hoſtis tranſfugere. Compluries in imperatorem impetum fecere.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER SEXTVS.

Homines feciſſe dicitur tantam uim eſſe erũnarũ: & malorum aduerſus ea Chryſippus cũ in libro περὶ προνοίας: ideſt de prouidentia quarto diſſereret: nihil eſt prorſus iſtis inquit nihil imperitius: qui opinantur bona eſſe potuiſſe: ſi non eſſent itidem mala. Nam cum bona malis contraria ſint: utraq; neceſſarium eſt: oppoſita ĩter ſeſe: & quaſi mutuo aduerſoq; fulta nixu conſiſtere. Nullũ adeo contrarium ſine contrario altero: quo enim pacto iuſtitiæ ſẽſus eſſe poſſet: niſi eſſent iniuriæ? Aut qd aliud iuſtitia eſt: q̃ iniuſtitiæ priuatio? Quid item fortitudo intelligi poſſet: niſi ex ignauiæ oppoſitione? Quid continentia: niſi ex intemperantiæ? Quo item modo prudẽtia eſſet: niſi foret cõtra ĩprudẽtia?

Proinde inquit homines stulti:cur non hoc etiam desiderant:ut ueri
tas sit:& nō sit mēdacium? Nāq; itidē sunt bona & mala: felicitas &
infortunitas:dolor & uoluptas. Alterum enim ex altero (sicuti Plato
ait)uerticibus inter se contrariis deliquatum est. Si tuleris unum: ab
stuleris utrūq;. Idē Chrysippus in eodē libro tractat:consideratq;: di
gnūq; esse id quæri putat: εἰ αἱ τῶν ἀνθρώπων νόσοι κατὰ φύσιν
γίνονται.i.an hominum morbi secundum naturam proueniāt. Id
est natura ne ipsa rerum:uel prouidentia quæ cōpagem hāc mundi:
& genus hominū fecit:morbos quoq; : & debilitates : & ægritudines
corporū:quas patiuntur hoīes:fecerit. Existimat autē non fuisse hoc
principale naturæ consilium:ut faceret homines morbis obnoxios.
Nunq̄ enim hoc conuenisse naturæ auctori parentiq; rerū omnium
bonarum. Sed cum multa inquit:atq; magna gigneret:pareretq; ap
tissima:& utilissima:alia quoq; simul agnata sūt incōmoda iis ipsis
quæ faciebat cohærētia. Eaq; nō p naturā:sed p sequelas q̄sdā neces
sarias facta dicit:quod ipse appellat:κατὰ παρακολούθησιν .i.p se
quelā. Sicut īquit:cū corpora hominū natura fingeret: rō subtilior:
& utilitas ipsa operis postulauit:ut tenuissimis mīutisq; ossiculis ca
put cōpingeret. Sed hāc utilitatē rei maioris: alia quædā īcomoditas
extrinsecus cōsecuta est:ut fieret caput tenuiter munitū. & ictibus:
offensionibusq; paruis fragile. Proinde morbi quoq; & ægritudines
ptæ sunt:dum salus paritur. Sic hercle inquit dum uirtus hoībus p
consilium naturæ gignitur:uitia itidem per affinitatem contrariam
nata sunt.

Quo itidē mō:et uim necessitatēq; fati cōstituerit: & esse tamē in
nobis cōsilii:iudiciiq; nostri arbitrium confirmarit. Caput.ii.

FAtum:quod græci πεπρωμένην:uel εἱμαρμένην uocant:ad
hāc ferme sentētiā Chrysippus stoicæ prīceps philosophiæ de
finit. Fatum ē īqt sēpiterna quædā et īdeclīabilis series rerū: et catena
uoluēs semetipsa sese: et īplicans per æternos consequentiæ ordines:
ex quibus apta:cōnexaq; est. Ipsa autē uerba Chrysippi quātum ua
lui memoria adscripsi:ut si cui meum istud interpretamentum uide
bitur esse obscurius:ad ipsius uerba animaduertat. In libro enim περὶ
προνοίας idest de ꝓuidentia q̄rto εἱμαρμένην:fatum esse dicit:φυ
σικήν τινα σύνταξιν τῶν ὅλων ἐξ ἀιδίου τῶν ἑτέρων τοῖς ἑτέροις
ἐπακολουθούντων καὶ μετὰ πολὺ μὲν οὖν ἀπαραβάτου οὔσης τῆς
τοιαύτης συμπλοκῆς:idest naturalem quendam ordinē omnium
rerum ex æterno aliis ad alia consequentibus:& incōmutabili manē
te eiuscemodi complicatione. Aliarum autem opinionum disciplina
rumq; auctores huic definitioni ita obstrepunt: si Chrysippus īqūt
fato putat omnia moueri:& regi:nec declinari:transcēdiq; posse ag
mina fati:& uolumina:peccata quoq; hominum & delicta non sub
sistenda:neq; condicenda sunt ipsis:uoluntatibusq; eorū:sed necessi
tati cuidam:& instantiæ quæ oritur ex fato:omniūq; rerū domina:&
arbitra:per quam necesse sit fieri:quicquid futurum est. Et ꝓpterea
nocentium pœnas legibus inique constitutas:si hoīes ad maleficia
non sponte ueniunt:sed fato trahuntur. Cōtra ea chrysippus tenui
ter multa:& argute disserit. Sed omniū fere:quæ super ea rescripsit:
sententia huiuscemodi est. Quanq̄ ita sit inquit:ut ratione principa
li quadam necessario coacta:atq; cōnexa sint fato oīa: ingenia tamē
ipsa mentium nostrarū:perīde sunt fato obnoxia: ut proprietas eorū
est ipsa & qualitas. Nā si sunt per naturā primitus salubriter : utili
terq; ficta:omnem illam uim:quæ de fato extrīsecus ingruit:īoffen
sius:tractabiliusq; transmittunt. Sin uero sunt aspera: & inscita: &
rudia:nullisq; artium bonarū adminiculis fulta:& si paruo: siue nul
lo fatalis incōmodi cōflictu urgeantur:sua tamē leuitate:& uolūtario
impetu in assidua delicta:& in errores ruunt. Idq; ipsum ut ea rōne
fiat:naturalis illa:& necessaria rerū consequentia efficit : quæ fatum
uocatur. Est enī genere ipso:quasi fatale:& cōsequēs: ut mala ingenia
peccatis:& erroribus nō uacēt. Huius deīde rei exemplo nō hercle ni
mis aliene:neq; illepide utitur. Sicut inquit lapidē cylindrum si p spa
tia terræ ꝓna:aq; diruta iacias:causā quidē ei:& initiū præcipitantiæ
feceris:mox tamen ille præceps uoluitur:nō quia tu id iā facis:sed quo
niā ita sese modus eius & formæ uolubilitas habet. Sic ordo:& ratio
& necessitas fati:genera ipsa:& principia causarū mouet. Impetus ue
ro consiliorum:mentiumq; nostrarum actionesq; ipsas:uolūtas cu
iusq; propria:et animorū īgenia moderatur. Infert deīde uerba hæc iis:
quæ dixi:cōgruentia. Διὸ ὑπὸ τῶν πυθαγορείων οὔτω εἴρηται.
γνώσῃ δ᾽ ἀνθρώπους αὐθαίρετα πήματ᾽ ἔχοντας ὡς τῶν βλαβῶν
ἑκάστοις παρ᾽ αὐτοῖς γινομένων:καὶ καθ᾽ ὁρμὴν αὐτῶν ἁμαρτα
νόντων τε καὶ βλαπτομένων καὶ κατὰ τὴν αὐτῶν διάνοιαν. καὶ πρό
θεσιν.i.q̄obrē a pythagoreis sic dr̄. Nosces hoīes spontaneas haurire

calamitates: quasi detrimenta singulis a seipsis fiant. & suo impetu
delinquant. & in incõmoda ruant sua uoluntate atq; proposito. Pro
pterea negat oportere ferri audiriq; homines aut neq̃: aut ignauos: &
nocentes: & audaces: qui cum in culpa: & maleficio reuicti sunt: per/
fugiũt ad fati necessitatẽ: tanq̃ in aliquod fani asylum. & quæ pessi/
me fecerunt: ea non suæ temeritati: sed fato esse attribuenda dicunt.
Primus autem homo sapientissimus & antiquissimus poetarum di/
xit in hisce uersibus. Hom.

ὢ πόποι. οἷον δή νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται:
ἐξ ἡμέων γάρ φασι κάκ᾽ ἔμμεναι. οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν. ὑπὲρ μόρον: ἄλγε᾽ ἔχουσιν.

Hei mihi quid dãnant mortales numina cæli:
Esse aiunt & enim per nos mala. cum tamen ipsis
Vecordi præter fatum sint mente dolores. Itaque. M. Cicero in libro Cicero
quem de fato scripsit: cum quæstionẽ istam diceret obscurissimã esse
& implicatissimam: Chrysippum quoq; philosophum nõ expedisse
se in ea refert his uerbis. Chrysippus æstuans laboransq; quonã pa/
cto explicet: & fato omnia fieri: & esse aliquid in nobis intricatur hoc
modo.

Historia sumpta ex libris Tuberonis de serpẽte inusitatæ longi/
tudinis. Caput. iii.

TVbero in historiis scriptum reliquit: bello primo punico Atti/ Tubero
lium Regulum consulem in africa castris apud Bragadam flu/
men positis. prælium grande: atq; acre fecisse aduersus unũ serpentẽ
in illis locis stabulantem inusitatæ immanitatis. Eũq; magna totius
exercitus conflictione balistis: atque catapultis diu oppugnatum. E/
iusq; interfecti longum corium pedes centum: &. xx. romã misisse.

Quid idem Tubero nouæ historiæ de Attilio Regulo a carthagi/
nensibus capto memoriæ mandauerit. Quid etiam Tuditanus super
eodem Regulo scripserit. Caput. iiii.

QVod satis celebre de Attilio Regulo: id nuperrime legimus scri
ptum in Tuditani libris: Regulum captum ad ea quæ in sena/ Tuditanus
tu Romæ dixit: suadens ne captiui cum carthaginensibus permuta/
rentur: id quoq; addidisse. Venenum sibi carthaginenses dedisse: nõ
præsentaneum: sed eius modi quod mortem in diem proferret: eo cõ
silio: ut uiueret quidem tantisper: quoad fieret permutatio. Post aũt

grassante sensim ueneno cor tabesceret. Eũdem uero Regulũ Tube/
ro in historiis redisse carthaginem: nouisq; exemplo℞ modis excru/
ciatum a pœnis dicit. In atras inquit & profundissimas tenebras eũ
claudebant. ac diu post: ubi erat uisus sol ardentissimus: repente edu
cebant: & aduersus ictus solis oppositũ continebant. Atq; intendere
in cælum oculos cogebant. Palpebras quoq; eius: ne cõniuere posset:
sursum ac deorsum diductas insuebant. Tuditanus autẽ somno diu
prohibitum: atq; ita uita priuatum refert. Idq; ubi romæ cognitum
est: nobilissimos pœnorũ captiuos liberis Reguli a senatu deditos. &
ab iis in armario muricibus præfixo destitutos: eademque insomnia
cruciatos interisse.

Quod Alphenus iurisconsultus in uerbis ueteribus interpretan/
dis: errauit. Caput. v.

ALphenus iuriscõsultus: Ser. Sulpicii discipulus: re℞q; attica℞ Ser. Sulpitius
non incuriosus: in libro digesto℞. xxx. &. iiii. Coniectaneorum
autem secundo in fœdere inquit: quod inter populũ ro. & carthagi/
nenses factum: & scriptum inuenitur: ut carthaginenses quot annis
populo ro. darent certum põdus argenti puri puti: quæsitum est qd
esset argentum purum putum? Respondi ego inquit: purum putũ
ualde purum: sicut nouum nouitium dicimus: & ꝓprium ꝓpritium
augere: atq; intendere uolentes noui atq; proprii significationẽ. Hoc
ubi legimus: mirabamur eãdem affinitatem uisam esse Alpheno pu
ri & puti: quæ sit noui & nouitii. Nã si esset: puritium tum sane ui/
deretur dici: quasi nouitium. id etiam mirum fuit: quod nouitiũ per
augendi figuram dictum existimauit: cum sit nouitium: non quod
magis nouum sit: sed quod a nouo dictũ: inclinatũq; sit. Is ergo assẽ
timus: qui putum esse dicunt a putando dictum. & ob eam causam
prima syllaba breui pronuntiant nõ longa: uti existimasse Alphenũ
uidetur: qui a puro id esse factum scripsit. Putare autem ueteres di/
xerunt: uacantia ex quaq; re: ac non necessaria: aut etiã obstãtia: & a/
liena auferre & excidere. & quod esset utile: ac sine uitio uideret᷑ relin
quere. Sic nãq; arbores & uites & sic etiã rõnes putari dictũ. Verbum
autẽ ipsũ puto: quod declarãdæ sẽtẽtiæ nr̃æ causa dicimus: nõ signat
ꝓfecto aliud: q̃ id agere nos ĩ re dubia obscuraq; ut decisis ãputatisq;
opinionibus: quod uideat᷑ esse ue℞: & integrũ: & incorruptũ retinea/
mus. Argẽtũ ergo ĩ carthaginẽsi fœdere putũ esse dictũ: q̃si exputatũ

excoctumq; : omniq; aliena materia carens : omnibusq; ex eo uitiis de
tractis : emaculatũ & cãdefactum. Scriptum est autem purum putũ
non in carthaginensi solum fœdere : sed cum in multis aliis ueterum
libris : tum etiam in. Q. Ennii tragœdia : quæ inscribitur Alexander
& ĩ Satyra. M. Varronis quæ inscripta est. δίσ παῖδεσ οἱ γέροντεσ
idest bis pueri senes.

Temere inepteq; reprehẽsum esse a Iulio Higino Virgiliũ : ꝙ præ
petes Dædali pẽnas dixerit. atq; ibi qd sint aues præpetes. Et qd illæ
sint aues : quas Nigidius inferas appellauit. Caput. vi.

DAedalus : ut fama est : fugiens minoia regna :
Præpetibus pennis ausus se credere cælo
Insuetum per iter gelidos enauit ad arctos. In his Virgilii uersibus re
prehendit Higinus præpetibus pẽnis quasi improprie & ĩscite dictũ.
Nã præpetes inquit aues ab auguribus appellant : quæ aut opportu
næ præuolant : aut idoneas sedes capiunt. Non apte igitur usum uer
bo augurali existimauit in Dædali uolatu nihil ad augurum discipli-
nam pertinente. Sed Higinus nimis hercle ineptus est : cum qd præ-
petes essent se scire ratus est. Virgilium autem & Trimatiũ doctum
uirum ignorasse : qui in secundo iliadis uictoriam uolucrem præpetẽ
appellauit in hoc uersu. Dum dat uincẽti præpes uictoria palmam.
Cur autẽ nõ. Q. quoq; Enniũ reprehẽdit : qui in annalibus non ut
Virgilius pennas Dædali præpetes : sed longe diuersius inquit.
Brũdusium pulchro præcinctum præpete portu. Et si uim potius na
turãq; uerbi considerasset : neq; id solum : quod augures dicerent in-
spexisset : ueniam prorsus poetis daret similitudĩe & translatiõe uer-
borum : non significatione utentibus. nam quoniam non ipse tãtum
aues : quæ prosperius præuolant : sed etiam loci quos capiunt : ꝙ ido-
nei : felicesq; sunt : præpetes appellantur. iccirco Dædali pennas præ-
petes dixit : quoniam ex locis in quibus piculum metuebat : in loca tu
tiora puenerat. Locos porro præpetes & augures appellãt. & Ennius
in annalium primo dixit.
Præpetibus hilares sese : pulchrisq; locis dant.
Auibus autem præpetibus cõtrarias auis inferas appellari Nigidius
figulus in libro primo augurii priuati ita dicit. Discrepat dextera sini
stræ : præpetibus ĩferæ. Ex quo est cõiectare præpetes appellatas : quæ
altius sublimiusq; uolitent : cũ differre a præpetibus Nigidius ĩferas

dixerit. Adolescens ego romæ : tum cum etiam ad grãmaticos itarem
audiui Apollinarem Sulpitium : quem in primis sectabar : cũ de iure
augurio quæreret : & mentio præpetum auium facta esset : e. L. claro
præfecto urbis dicere præpetes sibi uideri esse alites : quas Homerus
τανυπτέρυγασ : idest exporrectas passasq; & ptensas habentes alas
appellauerit. Quoniam istas potissimum augures spectarent : quæ ĩ-
gentibus alis patulæ : atq; porrectæ præuolarent. Atq; ibi hos homeri
uersus dixit.
τύνη δ᾽οἰ ωνοῖσι τανυπτέρυγεσσι. κελεύεισ
πείθεσθαι τῶν οὔτι μεταπρέπομαι οὐδ᾽ ἀλεγίζω.
Me tu præpetibus parere uolucribus ipsum
Mandas : quas equidem temnoq; : animoq; recuso.

De Acca Larentia : & Caia Tarratia : deq; origine sacerdotii fratrũ
Arualium. Caput. vii.

ACcæ Larentiæ : & Caiæ Tarratiæ : siue illa suffetia est : nomĩa in
antiquis annalibus celebria sunt. Earum alteræ post mortem :
Tarratiæ autem uiuæ amplissimi honores a po. Ro. habiti. & Tarra-
tiam quidem uirginem Vestæ fuisse lex horatia testis est : quæ super
ea ad populũ lata qua ei plurimi honores fiũt. Inter quos ius quoq;
testimonii dicendi tribuitur. Testabilisq; una omnium fœminarũ
ut sit datur. Id uerbum est ipsius legis horatiæ. Contrarium est ĩ. xii.
tabulis scriptum. Improbus intestabilisq; esto. Præterea si. lx. annos
nata sacerdotio abire : ac nubere uoluisset : ius ei potestasq; exaugurã
di : atq; nubendi facta est : munificentiæ & beneficii gratia : ꝙ cãpum
tiberinum : siue martium po. ro. condonasset. Sed Acca Larentia cor
pus in uulgus dabat : pecuniamq; emeruerat ex eo quæstu uberem ea
testamento : ut in Antiatis historia scriptum est : Romulum regem :
ut quidam autem alii tradiderunt po. ro. bonis suis hæredem fecit.
Ob id meritum a flamine quirinali sacrificium ei publice fit. & dies
e nomine eius in fastos additus. Sed Sabinus Massurius in prĩo me
moralium secutus quosdam historiæ scriptores : Accam Larentiam
Romuli nutricem fuisse dicit. Ea inquit mulier ex. xii. filiis maribus
unum morte amisit. In illius locum Romulus Accæ Larentiæ sese fi
liũ dedit. Seq; & cæteros eius filios fratres aruales appellauit. Ex eo
tempore collegium mansit fratrum arualium numero. xii. cuius sa-
cerdotii insigne est spicea corona : & albæ infulæ.

De Alexãdro: & de. P. Scipiõe memoratu digna. Caput. viii.

Aππιανὸς græcus homo: q πολυίστωρ. i. multiſcius eſt appellatus: facili atq; alacri facundia fuit. Is cum de Alexandri regis laudibus ſcriberet: uicti inquit hoſtis uxorem facie inclyta mulierem uetuit in conſpectum ſuũ deduci: ut eam ne oculis ſuis quidẽ cõtingeret. Lepida igitur quæſtio agitari poteſt: utrum uideri continentiorem par ſit. P. ne africanum ſuperiorem: qui carthagine ampla ciuitate in hiſpania expugnata: uirginem tempeſtiuam: forma egregia: nobilis uiri hiſpani filiam captam: productamq; ad ſe: patri ĩuiolatã reddidit: an regem Alexandrũ: qui Darii regis uxorem: eãdemq; eiuſdem ſororem prælio magno captam: quam eſſe audiebat exuperanti forma: uidere noluit. perduciq; ad ſeſe prohibuit. Sed hanc utranq; declamatiunculam ſuper Alexandro: & Scipione celebrauerint: quibus abũde ingenii: & ocii: & uerborũ eſt. Nos ſatis habebimus: quod ex hiſtoria eſt: id dicere. Scipionem iſtum: & uero ne an falſo incertũ fama tamen: cum eſſet adoleſcens: haud ſincera fuiſſe. & ꝑpemodũ conſtitiſſe hoſce uerſus a Cn. Neuio poeta in eũ ſcriptos eſſe.

Etiam qui res magnas manu ſæpe geſſit glorioſe.
Cuius facta uiua nunc uigent: qui apud gentis ſolus
Præſtat: eum ſuus pater cum pallio una ab amica abduxit.

His ego uerſibus credo adductũ Valeriũ Antiatẽ aduerſus oĩs cæteros ſcriptores de Scipionis moribus ſenſiſſe. & eam puellã captiuam nõ redditam patri ſcripſiſſe: contra quam nos ſupra diximus: ſed retentam a Scipione: atq; in delitiis: amoribuſq; ab eo uſurpatã.

¶ Locus exemptus ex annalibus. L. Piſonis hiſtoriæ & orationis lepidiſſimæ. Caput nonum.

QVod res uidebatᷣ memoratu digna: quam feciſſe Cn. Flauium Annii filium ædilem currulem. L. Piſo. in. iii. annali ſcripſit. Eaq; res per q̃ pure: & uenuſte narrata a Piſone: locum iſtum totum huc ex Piſonis annali tranſpoſuimus. Cn. inquit Flauius patre libertino natus ſcriptum faciebat. Iſq; in eo tempore ædili curruli apparebat: quo tempore ædiles ſubrogantur. Eũq; pro tribu ædilẽ currulẽ renũtiauerũt. Ac ædilis: qui comitia habebat: negat accipere. Neque ſibi placere: qui ſcriptum faceret: eum ædilem fieri. C. Flauius Annii filius dicitᷣ tabulas poſuiſſe: ſcriptu ſeſe abdicaſſe. Iſq; ædilis currulis factus eſt. Idem Cn. Flauius Annii filius dicitur ad collegam ueniſſe

uiſere ægrotum. & in conclaue poſtq̃ introiuit adoleſcentes ibi complures nobiles ſedebant. Ii contemnentes eum: aſſurgere ei nemo uoluit. Cn. Flauius Annii filius ædilis id arriſit. Sellam currulem iuſſit ſibi afferri. Eam in limine appoſuit: ne quis illoꝝ exire poſſet. Vtiq; ii omnes inuiti uiderent ſeſe in ſella curruli ſedentem.

Hiſtoria ſuper Eucl: de ſocratico: cuius exemplo Taurus philoſophus adhortari adoleſcentis ſuos ſolitus eſt: ad philoſophiam gnauiter ſectandam. Caput. x.

PHiloſophus Taurus uir memoria noſtra in diſciplina platonica celebratus: cum aliis bonis multis: ſalubribuſq; exẽplis hortabatur ad philoſophiam capeſſendam: tum uel maxime iſta re aĩos iuuenum expergebat: Euclidem quam dicebat ſocraticũ factitauiſſe. Decreto inquit ſuo athenienſes cauerant: ut qui megaris ciuis eſſet: ſi intuliſſe athenas pedem prehenſus eſſet: ut ea res ei homini capitalis eſſet. Tanto athenienſes inquit odio flagrabant finitimorum hominum megarẽſium. Tum Euclides: qui indidem megaris erat: qq; etiam ante id decretum: & eſſe athenis: & audire Socratem conſueuerat: poſtq̃ id decretum ſanxerunt: ſub noctem: priuſq̃ aduesperaſceret: tunica lõga muliebri indutus: & pallio uerſicolore amictus: & caput: & ora uelatus: e domo ſua megaris athenas ad ſocratem cõmeabat: ut uel noctis aliquo tempore conſiliorum: ſermonũq; eius fieret particeps. Ruſuſq; ſub lucem milia paſſuum paulo amplius uigĩti eadem ueſte illa intectus redibat. At nunc inquit uidere eſt philoſophos ultro currere: ut doceant: ad fores iuuenum diuitum. eoſq; ibi ſedere: atq; opperiri prope ad meridiem: donec diſcipuli nocturnum omne uinum edormiant.

Verba ex orõne. Q. Metelli Numidici: quæ libuit meminiſſe ad officiũ grauitatis dignitatiſque uitæ decentia. Caput. xi.

CVm inquinatiſſimis hominibus non eſſe conuitio decertãdũ: neq; maledictis aduerſus impudentis & improbos uelitandũ: quia tantiſper ſimilis & compar eorum fias: dum paria & cõſimilia dicas: atque audias: non minus ex oratione. Q. Metelli Numidici ſapientis uiri cognoſci poteſt: q̃ ex libris & diſciplinis philoſophoꝝ. Verba ſunt hæc Metelli aduerſus Cn. Manlium tr. ple. a quo apud populum in concione laceſſitus: iactatuſq; fuerat dictis petulãtibus: Nunc quod ad illum attinet quirites: quoniam ſe ampliorem putat

Contra Seruiu Sulpitiu & Contra Trebatiu

esse: si se mihi inimicū dictauerit: quē ego mihi neq; amicū recipio: neq; inimicū respicio: ī eū ego nō sū plura dicturus. Nā eū īdignissimū arbitror: cui a uiris bonis benedicat̃: Tū ne idoneū quidem cui a ꝓbis maledicat̃. Nam si ī eo tēpore huiuscemodi homūculum nomines: ī quo punire non possis: maiore honore: q̄ contumelia afficias.

Quod neq; testamētum sicuti Seruius Sulpitius existīauit: neq; sacellum sicuti Trebatius: duplicia uerba sunt: sed a testatiōe alterū ꝓductum: alterum a sacro diminutū.

Caput. xii.

SEruius Sulpitius iureconsultus uir ætatis suæ doctissimus: in libro de sacris detestandis secundo: qua ratione adductus testamentum uerbum esse duplex scripserit non reperio. Nā cōpositū esse dixit a mentis cōtestatiōe. Quid igit̃ calciamētū? quid paludamentum? quid pauimētum? quid uestimentū? quid alia mille per huiuscemodi formā producta? Etiam ne ista oīa cōposita dicemus? Obrepsisse aūt uidet̃ Seruio: uel si q̄s alius ē: qui id prior dixit: falsa q̄dē: sed nō abhorrēs: neq; īconcinna: quasi mētis quędā ī hoc uocabulo significatio: sicut hercle. C. quoq; Trebatio eadem concinnitas obrepsit. Nam in libro de religionibus secūdo: Sacellum est inquit: locus paruus deo sacratus cum ara. Deinde addit uerba hæc: Sacellū ex duobus uerbis arbitror cōpositum: sacri: & cellæ: quasi sacra cella. Hoc quidem scripsit Trebatius. Sed quis ignorat sacellū: & simplex uerbū esse? et nō ex sacro: & cella cōpositum: sed ex sacro diminutū?

De quæstiunculis apud Taurum philosophū ī cōuiuio agitatis: quæ symposicæ uocant̃.

Caput tertiūdecimum.

FActitatū hoc athenis: obseruatūq; ē ab iis: q̄ erant philosopho Tauro iunctiores: quum domū suā nos uocaret: ne oīo (ut dicitur) īmunes: & asymboli ueniremus: cōiectabamus ad cœnulā: nō cupedias cibōꝝ: sed argutias quæstionū. Vnusquisq; igit̃ nostꝝ commētus paratusq; ibat: quod quæreret. Eratq; initiū loquendi edundi finis. Quærebātur autē nō grauia: nec reuerenda: sed ἐνθυμήματα: idest argutiolæ: quædā lepida: & mīuta: & florentē uino animū lacessētia. Quale hoc ferme est subtilitatis ludicræ quod dicam. Quæsitum est quando moriens moreret̃? quū iam ī morte esset an tū etiā quum in uita foret. Et quando surgens surgeret: quum iam staret? an tū etiā

Testamentu unde · Ser. Sulpiti · Sacellu · C. Trebatii · Asymboli · Coniectabamus · Cupedias ciboru

quum sederet? Et qui artem disceret: quando artifex fieret: quum iā esset: an tum quum etiam non esset. Vtrum enim horū dicas absurde: atq; ridiculose dixeris: multoq; absurdius uidebitur: si aut utrūq; esse dicas: aut neutrum. Sed ea omnia: quum captiones esse quidam futiles: & inanes dicerent: Nolite inquit Taurus hæc: quasi nugarū aliquem ludum aspernari. Grauissimi philosophoꝝ: super hac re serio quæsierunt. Et alii moriendi uerbum: atq; momentum: manente adhuc uita dici atq; fieri putauerunt. Alii nihil in eo tempore uitæ reliquerunt. Totumq; illud: quod mori dicitur: morti uindicauerunt. Item de cæteris similibus in diuersa tempora: & in contrarias sententias discesserunt. Sed Plato inquit noster: neq; uitæ id tempus: neq; morti dedit. Idemq; in omni cōsimilium rerum disceptatione fecit. Vidit quippe utrūq; esse pugnans: neq; posse ex duobus contrariis: altero manente: alterum constitui. Quæstionemq; fieri per diuersoꝝ inter se finium: mortis & uitæ cohærentiam. & iccirco peperit ipse: expressitq; aliud quoddam nouum in confinio tēpus: quod uerbis ꝓpriis: atq; integris τὴν ἐξαίφνης φύσιν: idest repentinam naturā appellauit. Idipsum ita uti dico: inquit in libro cui Παρμενίδης titulus est: scriptū ab eo reperietis τὸ γὰρ ἐξαίφνης τοιοῦτόν τι ἔοικε σημαίνειν. ὡς ἐξ ἐκείνου μεταβάλλον εἰς ἕτερον: idest repente enim tale uidetur quippiam significare: quod in alterum transeat. Talia apud Taurum symbola: & alia quæ erant secundarum mensarum: ut ipse dicere solitus erat τραγήματα. i. bellaria.

Puniendis peccatis tris esse rōnes a philosophis attributas. Et quā obrem Plato duaꝝ ex iis meminerit. Caput. xiiii.

PVniendis peccatis tris esse debere causas existimatum est. Vna est causa quæ νουθεσία. i. cōmonitio uel κόλασις animaduersio scilicet & punitio: uel παραίνεσις. i. monitio & statutio: quum pœna adhibetur castigandi atq; emendandi gratia: ut is qui fortuito deliquit: attentior fiat correctiorq;. Altera est: quam ii qui uocabula ista curiosius diuiserunt τιμωρίαν appellant idest pœnam. Ea causa animaduertendi est: quum dignitas: auctoritasq; eius: in quē est peccatum: tuenda est: ne prætermissa animaduersio: contemptum eius pariat: & honorem leuet. Iccircoq; id ei uocabulum a conseruatione honoris factum putāt. Tertia ratio uindicandi est quæ παράδειγμα idest exemplum a græcis nominatur: quum punitio propter exēplū

Ridiculose · Captiones · Taurus · Verbu · Plato · Symbola · Secunda mesa · Tragemata · νουθεσία · κόλασις · παραίνεσις · Pariat · Leuet

neceſſaria: ut cæteri a ſimilibus peccatis: quæ prohiberi publicitus intereſt: metu cognitæ pœnæ deterreantur. Iccirco ueteres quoq; noſtri exempla: pro maximis: grauiſſimiſq; pœnis dicebant. Quando igitur aut ſpes magna eſt: ut is qui peccauit citra pœnam: ut ipſe ſeſe ultro corrigat: & ſpes contra nulla eſt: emẽdari eum poſſe: & corrigi: aut iacturam dignitatis eius: in quem peccatum eſt: metui non neceſſe eſt aut non id peccatum eſt cuius exemplo neceſſario metu ſanciendum ſit. Tum quicquid ita delictum eſt: non ſane dignum eſſe imponendæ pœnæ: ſtudium uiſum eſt. Has tris ulciſcendi rationes: & philoſophi alii plurifariam: & noſter Taurus in primo cõmẽtariorum: quos in Gorgiam Platonis compoſuit: ſcriptas reliquit. Plato autem ipſe uerbis apertis duas ſolas eſſe puniendi cauſas dicit. Vnam quam primo in loco: propter corrigendum: alteram quã in tertio: propter exẽpli metum poſuimus. uerba ſunt hæc Platonis in Gorgia. προσήκει δέ παντί. Τῷ μὲν τιμορουμένῳ ὑπ᾽ἄλλου ὀρθῶς τιμωρουμένου. βελτίον γίνεσθαι. καὶ ονίνασθαι. ἢ παράδειγμα ἄλλοις γίνεσθαι ἵνα ἄλλοί ὁρῶντες πάσχοντα φοβούμενοι βελτίους γίνωνται. ideſt autem conueniens: ut qui plectitur ab alio recte puniente: melior fiat: & utilitatem capiat. Aut exemplo cæteris ſit: quo uidẽtes alii male affectum præ metu reddantur meliores. In hiſce uerbis facile ĩtelligas τιμορίαν. ideſt ultionem & pœnam Platonem dixiſſe: nõ ut ſupra ſcripſi quoſdã dicere: ſed ita ut promiſcue dici ſolet: pro oĩ punitione. An ne autem quaſi omnino paruam: & contemptu dignam prætererit pœnæ ſumendæ cauſam: ꝓpter tuẽdam læſi hominis auctoritatem: An magis: quaſi ei: quam dicebat: rei non neceſſariã prætermiſerit: quum de pœnis non in uita: neq; inter homines: ſed poſt uitæ tempus capiendis ſcriberet: ego in medium relinquo.

De uerbo quieſco: an e littera corripi: an ꝓduci debeat.

Caput. xv.

AMicus noſter homo multi ſtudii: atq; in bonarum diſciplinarum opere frequens: uerbũ quieſcit: uſitate e littera correpta dixit. Alter item amicus: homo in doctrinis: quaſi in præſtigiis mirificus: cõmuniumq; uocum reſpuens nimis: & faſtidiens barbare eũ dixiſſe opinatus eſt: quoniã ꝓducere debuiſſet: nõ corripere. Nã quieſcit ita oportere dici prædicauit: ut caleſcit: niteſcit: ſtupeſcit: atq; alia huiuſcemodi multa. id etiam addebat: q quies e producto: nõ breui diceretur. noſter autem: qua eſt omnium rerũ uerecundia: mediocritate: ne ſi helii quidem cincii: & ſatyri dicendum ita cenſuiſſent: obſecuturum ſeſe fuiſſe ait: contra perpetuam latinæ linguæ cõſuetudinem. Neq; ſe tam inſignite locuturum: abſona aut ĩuadita ut diceret. Litteras autem ſuper hac re fecit inter hæc exercitia quædam ludicra. Et quieſco nõ eſſe his ſimile: quæ ſupra poſui: nec a quiete dictum: ſed ab eo quietem. Græcæq; uocis ἔσχον καὶ ἔσκον ionice a uerbo ἔχω ἴσχω: & modum: & originem uerbum iſtud habere demonſtrauit. Rationibuſq; haud ſane frigidis docuit: quieſco e littera lõga dici nõ conuenire: ut diceret eiuſmodi quiſpiam: qui tumultuariis: & modicis linguæ exercitationibus ad famam ſe facundiæ permiſerat: neque orationis latinæ modos: uſurpationeſue ullas didicerat.

Notum uerbum deprecor a poeta Catullo inuſitate quidẽ: ſed apte poſitum: & proprie. deq; rõne eius uerbi: exempliſq; ueterum ſcriptorum.

Caput. xvi.

CVm in lycio forte ueſpera ãbularemus: uir qdã ludo ibi nobis: & uoluptati fuit. Nã cũ eſſet uerbũ deprecor doctiuſcule poſitum in Catulli carmĩe: quia id ignorabat: frigidiſſimos uerſus eſſe dicebat: oĩum qdem meo iudicio uenuſtiſſimos: quos ſubſcripſi.

Leſbia mi dicit ſemp male: nec tacet unq̃
De me: diſpeream: me niſi Leſbia amat.
Cui ego quaſi eadem totidem mox deprecor illi.
Aſſidue. uerum diſpeream niſi amo:

Deprecor hoc in loco uir bonus ita dictum eſſe putat: ut plerũq; a uulgo dicitur: quod ſignificat ualde precor: & oro: & ſupplico. In quo de præpoſitio ad augendum & cumulandum ualet. Quod ſi ita eſſet: frigidi ſane uerſus forẽt. Nũc enim contra omnino eſt. Nam de præpoſitio: quoniam eſt anceps: ĩ uno eodemq; uerbo diuerſitatem ſignificationis capit. Sic enim deprecor a Catullo dictum eſt: quaſi deteſtor: uel execror: uel depello: uel abominor. Contra autem ualet: quum Cicero ꝓ P. Sylla ita dicit. Quam multorum hic uitam a Sylla deprecatus eſt. Itẽ in diſſuaſione legis agrariæ. Siquid deliquero: nullæ ſunt uirgines: quæ me a uobis deprecentur. Sed neq; ſolus Catullus: ita iſto uerbo uſus eſt. Pleni adeo ſunt libri ueterum ſimilis in hoc uerbo ſignificationis. Ex quibus unum & alterum: quæ ſuppetierant appoſui. Q. Ennius in Erichtheo non longe ſecus dixit: q̃ Catullus.

Quibus nunc inquit erumna mea libertatem paro?
Quibus seruitutem mea miseria deprecor? Significat abigo: & amo/
lior: uel prece adhibita: uel quo alio modo. Item Ennius in cresphon
te: Ego quum meæ uitæ parcam: letum inimicum deprecor. Cicero ī
libro quīto de repu. ita scripsit: quod quidem eo fuit maius: qa quū
in causa pari collegæ essent: non modo īuidia pari non erant sed etiā
Claudii inuidiam Gracchi caritas deprecabatur. Hic quoq; item nō
est ualde precabatur: sed quasi propulsabat: & defendebat īuidiam.
Quod græci propinqua significatione παραιτοῦμαι .i. deprecor .i.
excuso: euito: dicunt. Item pro. A. Licinio similiter Cicero uerbo isto
utitur. Quid inquit huic homini facias? Non ne concedas interdū:
ut excusatione summæ stultitiæ: summæ probitatis odiū deprecet?
Item in Verrē actionis secundæ ꝓœmio. Nunc uero quid faciat hor/
tensius? Auariciæ ne crimina frugalitatis laude deprecetur? An homi
nem flagitiosissimum: libidīosissimum: nequissimumq; defendat?
Sic igitur Catullus eadem se facere dicit: quærens ueniam: ꝙ & male
diceret ei palam: respueretq;: & recusaret: detestareturq; assidue: & ta
men eam penitus deperiret.

Quis omnium primus libros publice præbuerit legendos. Quātusq;
numerus fuerit athenis ante clades persicas librorum in bibliothecis
publicorum. Caput. xvii.

LIbros athenis disciplinarum liberalium publice ad legendum
præbendos: primus posuisse dicitur Pisistratus tyrannus. Dei/
de studiosius accuratiusq; ipsi athenienses auxerunt. Sed omnē illā
postea librorum copiam Xerxes athenarum potitus: urbe ipsa præ/
ter arcem: incensa abstulit: asportauitq; īpersas. Eos porro libros uni
uersos multis post tempestatibus Seleucus rex: qui Nicanor appella
tus est: referendos athenas curauit. Ingens postea numerus librorū ī
ægypto a Ptolemæis regibus: uel conquisitus: uel cōfectus est: ad mi/
lia ferme uoluminum septingenta. Sed ea omnia bello priore alexā/
drino: dum diripitur ea ciuitas: non sponte: neq; opera consulta: sed
a militibus forte auxiliariis incensa sunt.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER SEPTIMVS.

QVod de Olympiade Philippi regis uxore: Alexādri
matre in historia græca scriptum est: idē de. P. Sci/
pionis quoq; matre: qui prior Africanus appella/
tus est: memoriæ datum est. Nam & Cn. Oppius:
& Iulius Higinus: aliiq; qui de uita: & rebus Afri/
cani scripserūt: matrem eius diu sterilem existima
tam tradunt. P. quoq; Scipionem cum quo nupta erat: liberos despe
rauisse. Postea in cubiculo: atq; in lecto mulieris: quum absente ma/
rito cubans sola obdormisset: uisum repente iuxta eam cubare ingen
tem anguem. Eumq; iis: qui uiderant: territis & clamantibns elapsū
inueniri non quisse. Id ipsum. P. Scipionem ad aruspices rettulisse.
Eos sacrificio facto respondisse: fore ut liberi gignerentur. Neq; mul
tis diebus posteaq̄ ille anguis in lecto uisus est: mulierem concepisse:
concepti fœtus signa: atq; sensum pati. Exinde mense decimo pepe/
risse. Natumq; esse hunc. P. Scipionem Africanum: qui Annibalem
& carthaginenses in Africa bello punico secundo uicit. Sed & eum ī/
pendio magis ex rebus gestis: q̄ ex illo ostento: uirum esse uirtutis di/
uinæ creditum est. Id etiam dicere haud piget: quod idē illi: quos su/
pra nominaui: litteris mandauerint: Scipionem hunc Africanum so
litauisse noctis extremo: priusq̄ dilucularet in capitolium uentitare:
ac iubere aperiri cellam Iouis. Atq; ibi solum diu demorari quasi cō
sultantem de repu. cum Ioue. Aedituosq; eius templi sæpe esse demi
ratos: ꝙ solum id temporis in capitolium ingrediētem canes semper
in alios sæuientes neq; latrarent eum: neq; incurrerent. Has uulgi de
Scipione opiniones confirmare: atq; approbare uidebantur dicta: fa
ctaq; eius pleraq; admiranda. Ex quibus est unū huiuscemodi. Assi/
debat: oppugnabatq; oppidum in hispania situ: mœnibusq;: ac de/
fensoribus ualidum & munitum. Re etiā cibaria copiosum. Nullaq;
eius potiundi spes erat. Et quodam die ius in castris sedens dicebat.
Atq; ex eo loco id oppidum procul uidebatur. Tum e militibus: qui
in iure apud eum stabant: interrogauit quispiam ex more in quē diē
locumq; uadimonium promitti iuberet? Et Scipio manū ad ipsam
oppidi: quod obsidebat: arcē ꝓtēdēs: perendie inquit sese sistant illo
in loco. Atq; ita factum. Die tertio: in quem uadari iusserat: oppidū
captum est. Eodemq; die in arce eius oppidi ius dixit.

De Cesellii uindicis pudendo errore: quem offendimus in libris

eius:quos inscripsit lectionū antiquarū. Caput.ii.

Turpe erratum offendimus in illis celebratissimis cōmentariis lectionum antiquarum Cesellii uindicis. Hominis hercle pleraq; haud indiligentis:quod erratum multos fugit:q̄q̄ multa in Cesellio reprehendendo:etiam per calumnias rimarentur. Scripsit aūt Cesellius. Q. Ennium in.xiii.libro annalium cor dixisse masculino genere.uerba Cesellii subiecta sunt:Masculino genere cor:ut multa alia enuntiauit Ennius. Nam in.xiii.ānali quem cor dixit. adscripsit deinde uersus Ennii duos.

Annibal audaci dum pectore dehortatur.
Ne bellum faciam.quem credidit esse meum cor?

Antiochus est qui hoc dixit asiæ rex. Is admiratur: & permouetur:q᷑ Annibal carthaginensis bellū se facere po.ro.uolentē dehortet̄. Hos autem uersus Cesellius sic accipit. Tanq̄ si Antiochus sic dicat: Annibal me ne bellum geram:dehortatur:q᷑ quū facit: æquale cor putat habere me ei:q̄ stultum esse me credit:quū id mihi persuadere uult. hoc cesellius quidem.sed aliud longe Ennius. Nam tres uersus sunt non duo ad hanc Ennii sententiam pertinentes. Ex quibus tertium uersum cesellius non respexit.

Annibal audaci dum pectore dehortatur:
Ne bellum faciam:quem credidit esse meum cor:
Suasorem summum:& studiosum robore belli.

Hoꝝ uersuū sensus:atq; ordo sic opinor est. Annibal ille audentissimus:atq; fortissimus:quē ego credidi:hoc enī cor meū credidit. peride atq; diceret:quē ego stultus hō credidi fore sūmū suasorē ad bellandum:is me dehortat̄:dissuadetq;:ne bellū faciam. Cesellius autē forte ῥᾳθυμότερον.i.desidiosius ῥαφῇ.i.iūctura ista uerboꝝ captus quem cor dictum putauit.& quem accentu acuto legit: quasi ad cor referret̄:non ad Annibalem. Sed non fugit me:si aliquis sit tā inconditus sic posse defēdi cor cesellii masculinum: ut uideatur tertius uersus sepatim:atq; diuisim legēdus:perinde quasi præcisis ītterruptisq; uerbis exclamet antiochus:suasorem summū.sed non dignū est eis: qui hoc dixerint responderi.

Quid Tullius Tyro ciceronis libertus reprehēderit in.M.catonis oratione:quā ꝓ rhodiēsibus in senatu dixit.& quid ad ea:quæ reprehenderat:responderimus. Caput.iii.

Annibal
Antioch9
Que: in interrogatiue accentu acuto legendu
Precisis
Interruptis

Ciuitas rhodiensis:& insulæ opportunitate: & operum nobilitate:& nauigandi sollertia:naualibusq; uictoriis celebrata est:ea rhodiensis ciuitas:quum amica:atq; sotia populi ro. foret: Persa tamen Philippi filio Macedonū rege:cum quo bellum populo ro.fuit amico usa est. Conixiq; sunt rhodienses:legationibus romam sæpe missis:id bellum inter eos componere. Sed ubi ista pacificatio perpetrari nequiuit:uerba a plerisq; rhodiensibus in contionibus eorū ad populum facta sunt.ut si pax non fieret:rhodienses regem aduersū populum romanum adiutarent. Sed nullum super ea re publicū decretum factum est.at ubi Perses uictus:captusq; est:rhodienses pertimuere ob ea:quæ compluries in cœtibus populi acta dictaq; erant. Legatosq; Romam miserunt: qui temeritatem quorūdam popularium suorum deprecarentur:& fidem consiliumq; publicum expurgarent. Legati postquam Romam uenerunt:& in senatum ītromissi sunt:uerbisq; suppliciter pro causa sua factis:de curia excesserūt:sententiæ rogari cœptæ:quūq; partim senatorum de rhodiēsibus quærerentur:maleq; eos animatos fuisse dicerent:bellumq; illis faciendum censerēt: Tum.M.Cato exurgit:& optimos fidissimosq; sotios:quorum opibus diripiendis:possidendisq; non pauci ex summatibus uiris intenti:infensiq; erant:defensum conseruatumque pergit.orationemq; inclytam dicit. Quæ & seorsum fertur. Inscriptaque est: pro rhodiensibus.& in quinto originum libro scripta est. Tyro autē Tullius.M.Ciceronis libertus:sane quidem fuit ingenio homo eleganti & haud quaq̄ rerum litterarumq; ueterum indoctus. Eoque ab ineunte ætate liberaliter instituto adminiculatore:& quasi administratore ī studiis litterarum Cicero usus est. Sed profecto plus ausus est: q̄ ut tolerari:ignoscique possit. nāque epistolam cōscripsit ad.Q. axium familiarem patroni sui confidenter:& nimis callide. In qua sibimet uisus est orationē istā pro rhodiensibus acri subtilique ingenio:& iudicio ꝑcensuisse. Ex ea epistola libitū forte nobis est reprehēsiones eius quasdam attingere:maiore scilicet uenia reprehēsuri Tyronem:q̄ tum ille reprehenderit catonem. Culpauit autem primum hoc:q᷑ cato inerudite: & ἀναγώγως:idest īeducate:ut ipse ait principio nimis insolenti:nimisque acri:& obiurgatorio usus sit: cū uereri sese ostēdit:ne patres gaudio:atque lætitiæ reꝝ gestaꝝ ꝓpe de statu mentis suæ deturbati nō satis cōsiperent: neque ad recte ītelligēdū:

Rhodus
Persa
Philippus
Perpetrari
Adiutaret
Popularium
Deprecaretur
Intromissi
Rogari senteti
Tyro
Adminiculator
Deturbati de statu

conſulendũq; eſſent idonei. In principiis autem inquit: patroni qui
ꝑ reis dicunt: conciliare ſibi: & complacare iudices debent. Sẽſuſq;
eoꝝ expectatione cauſæ ſuſpenſos: rigẽtiſq; honorificis: uerecũdiſq;
ſententiis cõmulcere. Non iniuriis: atq; imperioſis cõminationibus
confricare. Ipſum deniq; principium appoſuit: cuius uerba hæc ſũt.
Scio ſolere pleriſq; hominibus rebus ſecundis: atq; ꝓlixis atq; ꝓſpe
ris: animum excellentem: atq; ſuperbiam: atq; ferocitatem: augeſce⁄
re: atq; creſcere. quod nunc mihi magnæ curæ eſt: ꝙ hæc res tam ſecũ
dæ proceſſerit: nequid in conſulendo aduerſi eueniat: quod noſtras
ſecundas res confricet. Neue hæc læticia nimis luxurioſe eueniat. Ad
uerſæ res ſe domant: & docent quid opus ſit facto. Secundæ res læti⁄
cia tranſuorſum trudere ſolent a recte conſulendo: atq; intelligẽdo.
Quo maiore ope dico: ſuadeoq; uti hæc res aliquot dies proferatur:
dum ex tanto gaudio in poteſtatem noſtram redeamus. Quæ deĩde
Cato iuxta dicit: ea inquit confeſſionem faciunt: non defenſionem:
neq; propulſationem: tranſlationemue criminis habent. ſed cũ plu⁄
ribus aliis cõmunicationem: ꝙ ſcilicet nihil ad purgandum eſt. Atq;
etiam inquit inſuper profitetur rhodienſes: q accuſabant᷑: ꝙ aduer⁄
ſus po. ro. regi magis cupiuerĩt: fauerintq;. Id eos cupiſſe atq; fauiſſe
utilitatis ſuæ gratia: ne ro. Perſa quoq; rege uicto: ad ſupbiam: fero⁄
ciamq; & immodicum modum inſoleſcerent. Eaq; ipſa uerba ponit
ut infra ſcriptum eſt. Atq; ego quidem arbitror rhodienſes noluiſſe
nos ita depugnare: uti depugnatum eſt. Neque Regẽ Perſen uiciſſe:
non rhodienſes id modo uoluere: ſed multos populos: ac multas na
tiones idem uoluiſſe arbitror. Atq; haud ſcio: an partim eorum fue⁄
rint: qui non noſtræ contumeliæ cauſa: id uoluerunt euenire. ſed enĩ
id metuere: ſi nemo eſſet homo: quem uereremur: quicquid liberet:
faceremus. ne ſub ſolo imperio noſtro in ſeruitute noſtra eſſent: li⁄
bertatis ſuæ cauſa in ea ſententia fuiſſe arbitror. Atq; rhodienſes ta⁄
men Perſen publice nunquam adiuuere. Cogitate quanto nos noſtri
natiui cautius facimus. Nam unuſquiſq; noſtrum: ſiquis aduerſus
rem ſuã quid fieri arbitrat᷑: ſũma ui contra nitit᷑: ne aduerſus illã fiat
quod illi tamen perpeſſi. Sed quod ad principium reprehenſum atti
net: ſcire oportuit Tyronẽ: defenſos eſſe rhodienſes a Catone: ſed ut
a ſenatore: & conſulari: & cenſorio uiro: quod quidẽ optimum eſſe
publicũ exiſtimabat ſuadente: nõ ut a patrono ſolet cauſam pro reis

Confricet

Transuorſus

Inſoleſceret

dicente. Alia nãq; principia conducunt reos apud iudices defendenti
& clæmentiam: miſericordiamq; undiq; indaganti. Alia quum ſena
tus de repu. conſulitur uiro auctoritate præſtanti: ſententiis quorũ⁄
dam iniquiſſimis pmoto: & ꝓ utilitatibus publicis: ac ꝓ ſalute ſotio
rum grauiter & libere indignãti ſimul: ac dolẽti. Quippe recte & uti⁄
liter in diſciplinis rhetorum præcipitur iudices de capite alieno: deq;
cauſa ad ſeſe non ptinenti: cognituros ex qua præter officium iudicã
di: nihil ad eos ſimul: piculi uel emolumenti redundaturum eſt: con
ciliandos eſſe: ac ꝓpiciandos laudabiliter: ac placabiliter: & leniter exi
ſtimationi ſalutiq; eius: qui apud eos accuſatus eſt. At quum digni⁄
tas: & fides: & utilitas omnium communis agitur: ob eamq; rem aut
ſuadendum quid: ut fiet: aut fieri iam cœpto: differendum eſt: tum
qui ſe in huiuſmodi principiis occupat: ut beniuolos: benignoſq; ſi⁄
bi auditores paret: ocioſam operam: in non neceſſariis uerbis ſumit.
Iãdudum enim negocia: piculaq; ipſaꝝ rerum cõmunia: cõſiliis eos
capiendis conciliant. & ipſi potius ſibi expoſcunt conſultoris beniuo
lentiam. Sed quod ait confeſſum Catonẽ noluiſſe rhodienſes ita de⁄
pugnare: uti depugnatum eſt: neq; regem Perſen a po. ro. uinci. atq;
id eum dixiſſe non rhodienſis modo: ſed multas quoque alias natio
nes uoluiſſe. ſed id nihil ad purgandum: extenuãdumue crimen ua⁄
lere. iam hoc primum Tyro improbe mentitur. Verba ponit Cato⁄
nis. & aliis tamen eum uerbis calumniatur. Non enim Cato confite⁄
tur rhodienſes noluiſſe uictoriam eſſe po. ro. ſed ſeſe arbitrari dixit:
id eos noluiſſe: quod erat ꝓculdubio ſuæ opinionis ꝓfeſſio: nõ rho⁄
dienſium culpæ confeſſio. In qua re: ut meum quidem iudiciũ: non
culpa tantum uacat: ſed dignus quoq; laude: admirationeq; eſt: quũ
& ingenue: & religioſe dicere uiſus eſt contra rhodienſis quod ſentie⁄
bat: & parta ſibi ueritatis fide ipſũ illud tamẽ: quod contrarium pu⁄
tabatur flexit: & tranſtulit: ut eos iccirco uel maxime æquum eſſet ac
ceptiores: carioreſq; fieri po. ro. quod quum & utiles eſſent: & uellẽt
regi eſſe factum: nihil tamen adiuuandi eius gratia fecerint. Poſtea
uerba hæc: ex eadẽ orõne ponit. Ea nunc de repente tanta nos benefi⁄
cia ultro citroq; tãtam amicitiam relinquimus? Quod illos dicimus
uoluiſſe facere: id nos priores facere occupabimus? Hoc iq̃t enthyme
ma neq̃ & uitioſum eſt. reſponderi enim potuit: occupabimus certe.
Nã ſi non occupauerimus: opprimemur: incidendũq; erit inſidias a

Indaganti

Cognoſcere iudices de capite &c

Redundaturũ eſt

quibus ante nos non cauerimus. Recte inquit hoc uitio dat Lucilius
poetæ Euripidi: ꝙ quum Polyphontes rex propterea ſe ĩterfeciſſe fra
trem diceret: ꝙ ipſe ante conſilium de nece eius cæpiſſet. Meropa fra
tris uxor hiſce eum uerbis eluſerit εἰ γάρ σε ἔμελλεν. ὥς σὺ φῄς. κτεί/
νειν. πόσις. χρῆν καί σὲ μέλλειν: ὡς χρόνος παρῆν λάθεν .i. nam ſi
te occiſurus erat ut tu ais maritus: te quoq; occiſurum eſſe oportuit:
ut quando tempus interponeretur. At hoc enim inquit plane ſtulti/
tiæ plenum eo conſilio: atq; ea fini facere nolle aliquid: uti nũquã id
facias: quod uelis. Sed uidelicet Tyro animum non aduertit non eſſe
in omnibus rebus cauendis eandem cauſam: non humanæ uitæ ne/
gocia: & actiones: & officia: uel occupandi: uel differendi: uel etiã ul/
ciſcendi: uel cauendi: ſimilia eſſe pugnæ gladiatoriæ. Nam gladiato/
ri compoſito ad pugnandum: pugnæ hæc ꝓpoſita ſors eſt. aut occi/
dere ſi occupauerit: aut occumbere: ſi ceſſauerit. hominum autẽ uita
non tam iniquis: neq; tam indomitis neceſſitatibus circũſcripta eſt.
ut iccirco prior iniuriam facere debeas: quam niſi feceris: pati poſſis.
Quod tantum aberat a po. ro. manſuetudine occupare: ut ſæpe iã in
ſeſe factas iniurias ulciſci neglexerit. Poſt deĩde uſum eſſe Catonẽ di/
cit: in eadem oratione argumentis parum honeſtis: & nimis audaci/
bus. Ac nõ uiri eius: qualis fuit: ſed uafris: ac fallacioſis: & quaſi græ/
corum ſophiſtarum ſollertiis. Nam quum obiiceretur inquit rhodi/
enſibus quod bellũ po. ro. facere uoluiſſent: negauit pene. Sed igno/
ſci popoſcit: quia id nõ feciſſent: & ſi maxime uoluiſſent: ĩduxiſſeq;
eum dicit: quam dialectici ἐπαγωγὴν: ideſt inductionem appellãt.
rem admodum inſidioſam: & ſophiſticam: neq; ad ueritates magis:
q̃ ad captiones repertam: quum conatus ſit exemplis decipientibus
colligere: confirmareq; neminem: qui malefacere uoluit plecti æquũ
eſſe: niſi quod factum uoluit etiam fecerit. uerba autem ex ea orõne
.M. Catonis hæc ſunt. Qui acerrime aduerſus eos dicit: ita dicit: ho/
ſtis uoluiſſe fieri: & quis eſt tandem noſtrorum: qui quod ad ſeſe at/
tineat: æquum cenſeat quenq̃ pœnas dare ob eam rem: ꝙ arguat̃ ma
lefacere uoluiſſe? Nemo opinor. nam ego quod ad me attinet nolim.
Deinde paulo infra dicit. Quid nunc? & quæ tãdem lex eſt tam acer/
ba: quæ dicat: Siquis id facere uoluerit: mille nũmis: dimidium fami
liæ: mulcta eſto. Siquis plus quingenta iugera habere uoluerit: tanta
pœna eſto. Siquis maiorem pecudum numerũ habere uoluerit: tãtũ

damni eſto. Atqui nos omnia plura habere uolumus: & id nobis im/
pune eſt. Poſtea ita dicit: ſed ſi honorem nõ æquum eſt haberi ob eã
rem: ꝙ benefacere uoluiſſe quis dicit: neq; fecit tantum. Rhodiẽſibus
tale erit: non ꝙ malefecerunt: ſed quia uoluiſſe dicunt̃. His argumẽ/
tis Tyro Tullius. M. Catonem contendere & conficere dicit: rhodien
ſibus quoq; impune eſſe debere ꝙ hoſtes quidem po. ro. eſſe uoluiſ/
ſent: & qui maxime non fuiſſent. Diſſimulari autem non poſſe ait:
quin paria: & conſimilia nõ ſint: plus quingenta iugera habere uelle
quod plebiſcito colonis prohibitum fuit: & bellum iniuſtum: atque
impium po. ro. facere uelle. neq; item inficiari poſſe: quin alia cauſa ĩ
premio ſit: alia in pœnis. nam beneficia inquit ꝓmiſſa opperiri opor
tet: neq; ante remunerari: q̃ facta ſint: iniurias autem imminẽtis præ
cauiſſe: iuſtum eſt magis: q̃ expectauiſſe. Summa enim ꝓfeſſio ſtul/
titiæ inquit: non ire obuiam ſceleribus cogitatis: ſed manere: opperi/
riq; ut quum admiſſa: & perpetrata fuerint: tum deniq; ubi: quæ fa/
cta ſunt: infecta fieri non poſſunt: puniant̃. hæc Tyro in Catonẽ: nõ
minus frigide ſane: q̃ inaniter. ſed enim Cato non nudam: nec ſolita
riam: nec improtectam hanc ἐπαγωγὴν facit. Sed multis eam mo/
dis præfulcit: multiſq; aliis argumentis conuelat. & quia non rhodiẽ
ſibus magis: q̃ reipub. conſulebat: nihil ſibi dictũ: factuq; in ea re tur
pe duxit: quin omniũ ſententiarum uia ſeruatum ire ſotios niteret̃.
Ac primum ea non incallide conquiſiuit: quæ nõ iure naturæ: aut iu
re gentium fieri prohibentur: ſed iure legũ rei alicuius medendæ: aut
temporis cauſa iuſſarũ: ſicut eſt de numero pecoris: aut de dominio
agri præfinito: aut eiuſmodi aliquo: in quibus tribus quod prohibi/
tum fieri per leges quidem non licet uelle id tamen facere: ſi liceat: in
honeſtum non eſt. Atq; eas res contulit ſehorſum: miſcuitq; cum eo
quod neq; facere: neq; uelle: per ſeſe honeſtum. tum deinde ne diſpa
rilitas collationis euidens fieret: pluribus id propugnaculis defenſat.
Neq; tenuis iſtas: & enucleatas uoluntatum in rebus illicitis reprehẽ/
ſiones: qualia in philoſophoꝝ ocio diſputant̃: magnifacit: ſed id ſo/
lum ex ſumma ope nitit̃: ut cauſa rhodienſium: quoꝝ amicitiã reti/
neri ex repu. fuit: aut æqua iudicaretur: aut quidem certe ignoſcẽda.
Atq; interim: neq; feciſſe rhodienſes bellũ: neq; facere uoluiſſe dicit.
Interim autem facta ſola cenſenda dicit: atq; ĩ iudicium uocãda: ſed
uoluntates nudas: inaniſq;: neq; legibus: neq; pœnis fieri obnoxias.

interdum tamen: quaſi deliquiſſe eos concedat: ignoſci poſtulat. & ignoſcentias utiles eſſe rebus humanis docet. ac niſi ignoſcāt: metus in repu. reꝝ nouaꝝ monet. ſed enim contra ſi ignoſcatur conſeruatū iri oſtendit: po. ro. magnitudinem. ſuperbiæ quoq; crimen: quod tūc præter cætera: in ſenatu rhodienſibus obiectum erat: mirifica: & ꝓpe diuina reſponſionis figura eluſit & eluit. Verba adeo ipſa ponemus Catonis: quoniā Tyro ea prætermiſit. Rhodiēſes ſuperbos eſſe aiūt. id obiectantes: quod mihi e liberis meis minime dici uelim. ſint ſane ſuperbi. Quid id ad nos attinet? idne iraſcimini ſiquis ſuperbior eſt? q̄ nos. Nihil prorſus hac compellatione dici poteſt: neque grauius: neq; munitius aduerſus homines ſuperbiſſimos facta: qui ſuperbiā in ſeſe amarent: in aliis reprehenderent. præterea animaduertere eſt ī tota iſta Catonis oratione: oīa diſciplinaꝝ rhetoricaꝝ arma: atq; ſubſidia mota eſſe. ſed non perinde: ut in decurſibus ludicris: aut ſimulacris prælioꝝ uoluptariis fieri uidemus. Non inq̄ diſtincte nimis ac cōpte: atq; modulate res acta eſt. ſed quaſi in ancipiti certamīe: quū ſparſa acies eſt: multiſq; locis marte uario pugnatur: ſic in iſta tū cauſa Cato: quum ſuperbia illa rhodiēſium famoſiſſima multoꝝ odio: atq; inuidia flagraret: omnibus promiſcue tuendi: atq; ꝓpugnandi modis uſus eſt. & nunc ut optime meritos commendat: nūc tanquā ſi innocentes purgat. & ne bona diuitiæq; eoꝝ expectātur: obiurgat. nunc etiam quaſi ſit erratum deprecatur. nunc ut neceſſarios reipu. oſtentat. nunc clæmentiæ: nunc manſuetudinis maioꝝ: nūc utilitatis publicæ cōmonefacit. eaq; oīa diſtinctius: numeroſiuſq;: ac comptius fortaſſe dici potuerint. Fortius atq; uiuidius potuiſſe dici nō uidentur. Inique igitur Tyro Tullius: qui ꝙ ex omnibus facultatibus tam opulētæ orationis aptis inter ſeſe: & cohærentibus paruū qppiā nudumq; ſumpſit: quod obtrectaret: tanq̄ nō dignū. M. Catone fuerit: ꝙ delictoꝝ non perpetratorum uoluntates: non cenſuerit puniēdas. Cōmodius autem erectiuſq; de his meis uerbis: quibus Tul. Tyroni reſpondi: modo exiſtimabit: iudiciumq; faciet: qui & orationē ipſam Catonis totam acceperit in manus: & epiſtolā Tyronis ad Anxium ſcriptam requirere & legere curauerit. Ita enim nos ſincerius exploratiuſq; uel corrigere poterit: uel probare.

Compellatione

Famoſiſſima ſuꝑbia

Viuidius

Exploratius

Cuiuſmodi ſeruos: & quā ob cām celius Sabinus iuris ciuilis auctor pileatos uenundari ſolitos ſcripſerit. & quæ mancipia ſub corona more maiorum uenierint. Atq; idipſum ſub corona quid ſit.

Caput. iiii.

Pileatos ſeruos uenum ſolitos ire: quorum nomine uenditor nihil præſtaret: Celius Sabius iuriſperitus ſcriptū reliquit. cuius rei cauſam eſſe ait: ꝙ eiuſmodi conditionis mancipia inſignia eſſe in uendundo deberent: ut emptores errare: & capi non poſſent. neq; lex uendundi opperienda eſſet: ſed oculis iam perciperent: quodnā eſſet mancipioꝝ genus. ſicuti inquit antiquitus mancipia iure belli capta coronis induta ueniebant: & iccirco dicebant̄ ſub coronis uenire. Nā ut ea corona ſignum erat captiuoꝝ uenaliū: ita pileus impoſitus demonſtrabat eiuſmodi ſeruos uenundari: quoꝝ nomine emptori uenditor nihil præſtaret. Eſt autem alia rationis huius opinio: cur dici ſolitum ſit: captiuos ſub corona uenūdari: ꝙ milites cuſtodiæ cauſa: captiuoꝝ uenaliū greges circūſtarent: eaq; circūſtatio militū corona appellata ſit. Sed id magis uerum eſſe: quod ſupra dixi: Cato quoq; in libro: quem compoſuit de re militari docet. Verba ſunt hæc Catonis. Vt populus ſua opera potius ob rem benegeſtam coronatus ſupplicatum eat: q̄ re malegeſta: coronatus ueneat.

Celius Sabinus

Pileati

Preſtare nihil

Sub Corona uenire

Circumſtaret

Circumſtatio

Cato

Hiſtoria de polo hiſtrione memoratu digna. Caput. v.

Hiſtrio in terra græcia fuit fama celebri: qui geſtus & uocis claritudine: & uenuſtate cæteris anteſtabat. nomen fuiſſe aiūt Polum. tragœdias poetarum nobilium ſcite atq; aſſeuerate actitauit. Is Polus unice amatum filium morte amiſit. eum luctum: quoniā ſatis uiſus eſt luxiſſe: rediit ad quæſtum artis. in eo tēpore athenis Electram ſophoclis acturus: geſtare urnam: quaſi cum Oreſtis oſſibus debebat. ita compoſitum fabulæ argumentum eſt: ut ueluti fratris reliquias ferens Electra complorāt: cōmiſereatq; interitum eius: qui per uim extinctus exiſtimatur. igitur polus lugubri habitu Electræ īdutus: oſſa atq; urnam e ſepulchro tulit filii: & quaſi Oreſtis amplexus oppleuit omnia: non ſimulacris: neq; imitamētis: ſed luctu atq; lamentis ueris & ſpirantibus. itaq; quum agi fabula uideretur: dolor actitatus eſt.

Claritudo

Polus

Aſſeuerate

Electra ſophoclis

Quid de quorūdam ſenſuum naturali defectione Ariſtoteles ſcripſerit. Caput. vi.

Ex quinq; ſenſibus: quos animantibus natura tribuit: uiſu: auditu: guſtu: tactu: odoratu: quos græci αἰσθήσεις: ideſt ſenſus

ὄψιν.i.uiſũ:ἀκοὴν.i.auditũ:γεῦσιν.i.guſtũ:ἁφὴν.i.tactũ: ὄσφρησιν.i.odoratum appellant. quædam animalium:alia alio carent: & aut cæca natura gignũť:aut inora:ĩauritaue. nullũ aũt gigni animal Ariſtoteles dicit:quod aut guſtus ſenſu careat:aut tactus. Verba ex libro eius:quem περὶ μνήμης:ideſt de memoria cõpoſuit:hæc ſunt. τὴν δὲ ἁφὴν:καὶ γεῦσιν πάντα ἔχει ἐπὶ τῶν ἀτελῆ ζώων.i. tactũ uero:& guſtum omnia habent:præter q̃ animantiũ imperfecta.

An afatim quaſi admodum prima acuta pronuntiandum ſit. & quædam itidem non incurioſe tractata ſuper aliaꝝ uocũ accẽtibus.

Caput.vii.

ANnianus poeta:præter ingenii amœnitates: lr̃aꝝ quoq; ueteꝝ & rationũ in litteris oppido q̃peritus fuit: & ſermocinabať mira q̃dã:& ſcita ſuauitate.is afatim.i.admodũ prima acuta:nõ media ꝓnuntiabat. Atq; ita ueteres locutos cenſebat:itaq; ſe audiente Probum grãmaticũ hos uerſus in Plauti ciſtellaria legiſſe dicit.

Potin es tu homo facinus facere ſtrenuum:

Aliorum eſt afatim qui faciant:

Sane ego me uolo fortem ꝓhiberi uirum.

Cauſamq; eſſe huic accentui dicebat: ꝙ afatim non eſſent duæ partes orationis:ſed utraq; pars in unam uocem coaluiſſet: ſicuti in eo quoq; quod exaduerſum dicimus:ſecundam ſyllabã debere acui exiſtimabat:quoniam una:non duæ eſſent orationis partes. Atque ita oportere apud Terentium legi dicebat:in his uerſibus. In quo hæc diſcebat ludo exaduerſum loco:tonſtrina erat quædam.addebat etiam quod ad prouerbium tum ferme acueretur: quũ ſignificaret ἐπίτασιν:quam intẽtionem nos dicimus:ſicuti adfabre:& admodum: & adprobe dicuntur. Cætera quidem ſatis cõmode annianus.ſed hanc particulam ad:quam ſemper quum intentioné ſignificaret:acui putauit:nõ id perpetuum uidetur. Nam & adpotus quum dicimus: & adprimus:& adprime:intentio in his uerbis demõſtratur: neq; tamẽ ad particula ſatis commode accentu acuto pronuntiatur. Adprobus tamen:quod ſignificat ualde probus:non inficias eo:ꝙ prima ſyllaba acui debeat. Cecilius in comœdia:quæ inſcribitur triumphus: uocabulo iſto utitur. Hierocles hoſpes eſt mihi: adoleſcens adprobus. Num igitur in his uocibus:quas nos non acui diximus:ea cauſa eſt: ꝙ ſyllaba inſequitur natura longior:quæ nõ ferme patitur acui priorem:in uocabulis ſyllabarum plurium q̃ duarum. Adprimum autẽ longe primum. L. Liuius in odyſſea dicit in hoc uerſu. Ibi deniq; uir ſũmus adprimus patroclus.idem Liuius in odyſſea præmodũ dicit: quaſi admodum. Parceres inquit præmodum. Quod ſignificat ſupramodum:dictumq; eſt quaſi prætermodum.in quo ſcilicet prima ſyllaba acui debuit.

Exiſtente penultima longa in ea nõ in precedente collocandũ eſſe accentũ. nota grãmatice.

Res ſupra fidem habita ſuper amatore delphinõ:& puero amato.

Caput.viii.

DElphinos uenerios eſſe:& amaſios non modo hiſtoriæ ueteres ſed recentes quoq; memoriæ declarãt. Nam & ſub Cæſaribus in puteolano mari:ut Appion ſcriptũ reliquit: & aliquot ſæculis ãte apud naupactum:ut Theophraſtus tradidit:amatores flagrãtiſſimi delphinoꝝ q̃dã cogniti cõpertiq; ſũt. Neq; ii amauerũt:quod ſunt ipſi genus:ſed pueros forma liberali:ĩ nauiculis forte:aut ĩ uadis littoꝝ cõſpectos miris & hũanis mõis arſerũt. uerba ſubſcripſi ἀππίωνος eruditi uiri ex ægyptiacoꝝ libro quinto:quibus delphini amãtis & pueri non abhorrentis conſuetudines:luſus:geſtationes: aurigationes refert. eaque omnia ſeſe ipſum:multoſque alios uidiſſe dicit. καὶ αὐτὸς δ᾽ οὖν εἶδον περὶ Δικαιαρχίαν δελφῖνα ἐρῶντα παιδὸς καὶ πρὸς παιδικὴν ἐπτοημένον φωνήν. ἀτὰρ οὖν καὶ προσνηχόμενος ὁ ἰχθῦς. ἀνεδέχετο τὸν παῖδα ἐπὶ τῶν νώτων. καὶ τὰς ἀκάνθας περιστέλλων ἵνα μὴ τὸν ποθούμενον χρῶτα ἀμύξεις καὶ ἱππηδὸν περιβεβηκότα μέχρι διακοσίων ἀνῆγε σταδίων ἐξεχεῖτο δ᾽ ἄρα ἡ Ῥώμη καὶ πᾶσα ἡ Ἰταλία θεάσασθαι ἰχθῦν νηχόμενον ὑπὸ ἔρωτος.i.& quidẽ nos uidimus apud puteolos delphinum amantem mire puerum:inclamatum a puero acciri. Annatans itaq; & pennæ aculeos uelut uagina condens:ne dilectum ſibi corpus laceraret:præbebat aſcenſuro dorſum:receptumq; equitis modo inſidentem per magnum æquor ad triginta fere paſſuum milia deferebat. roma igitur:omniſq; italia eo confluebat:ut piſcem per amorem uenerium uehentem puerum aſpectaret. Ad hæc adiicit rem non minus mirandam. Poſtea inquit idem ille puer delphino amœnus morbo affectus obiit ſuum diem. At ille amans:ubi ſæpe ad littus ſolitũ annauit:& puer qui ĩ primo uado aduentum eius opperiri conſueuerat:nuſq̃ fuit:deſiderio tabuit. exanimatuſq; eſt:& in littore iacens ĩuentus ab iis:q ré cognouerãt:in ſui pueri ſepulchro humatus eſt.

Pepoſci:memordi:pepugi:ſpepondi:& occecurri:pleroſq; ueterũ dixiſſe:non uti poſtea receptum eſt dicere:per o aut per u litteram ĩ prima ſyllaba poſitam:ſed per e.atq; adeo græcæ ratiõis exẽplo dixiſſe. Præterea notatum:ꝙ uiri non indocti:neq; ignobiles a uerbo deſcendo non deſcendi:ſed deſcendidi dixerunt.

Caput.ix.

POpoſci:momordi:pupugi:cucurri probabilitet dici uidentur. Atq; ita nũc omnes ferme doctiores huiuſcemodi uerbis utũť. ſed.Q .Ennius in ſatyris memorderit dixit per e litteram: non momorderit.Meum inquit non eſt.at ſi me canis memorderit. Item Laberius in gallis:de integro patrimonio meo centum milia nummum memordi.Item idem Laberius in coloratore.Itaq; leui prima percoctus:ſimul ſub dentes mulieris ueni bis ter memordit.Item.P. Nigidius de animalibus libro ſecundo.Serpens ſi memordit:gallina deligitur:& opponitur.Item Plautus in aulularia. Vt admemordi hominem.Sed idem Plautus in trigeminis:non præmordiſſe:neque præmomordiſſe dixit:ſed præmorſiſſe. Ni fugiſſem inquit: mediũ credo præmorſiſſet. Item Accius in conciliatrice: urſum ſe memordiſſe autumat.Pepoſci quoq; non popoſci Valerius Antias in libro annalium.xlv.ſcriptũ reliquit. Deinde Licinius tri.ple.perduellionẽ ei diẽ dixit.& comitiis diẽ a.Q .Martio prætoř pepoſcit. Pepugero quoq; acta in ædilitio dicit.Sed ſi pepugero:metuet. Helium quoq; Tuberonem libro ad.C.Oppium ſcripto occecurrit dixiſſe: Probus annotauit & hæc eius uerba appoſuit.Si generalis ſpecies occecurrit.Idem Probus Valerium Antiatẽ libro hiſtoriaꝝ.xii.ſpeponderat ſcripſiſſe annotauit:uerbaq; eius hæc poſuit. Tib. Gracchus : qui quæſtor.C. Mancino in hiſpania fuerat:& cæteri:qui pacem ſpeponderant. Ratio autem iſtarum dictionum hæc eſſe uideri poteſt : quoniam græci in quadam ſpecie præteriti temporis:quod παράκειμενον .i.præteritum perfectum appellant:ſecundam uerbi litteram in e plerũq; uertunt.γράφω γέγραφα:ideſt ſcribo ſcripſi:ποιῶ πεποίηκα:ideſt facio feci:λαλῶ λελάληκα:ideſt garrio garriui:κρατῶ κεκράτηκα .i.teneo tenui:λούω λελουκα:ideſt lauo laui.ſic ergo mordeo:memordi poſco:pepoſci:tendo:tetendi:tango:tetigi:pungo:pepugi:ſpondeo ſpepondi:curro:cecurri:tollo:tetuli facit.ſic &.M.Tul.&.C. Cæſar mordeo:memordi:pũgo:pepugi:ſpõdeo:ſpepõdi dixerũt. præterea

inueni a uerbo ſcindo ſimili rõne nõ ſciderat:ſed ſeſciderat dictũ eſſe .L.Accius ĩ ſotadicorum libro primo:ſceſciderat dicit uerba eius hæc ſunt.Non ergo aquila ita uti prædicant ſceſciderat pectus . Ennius quoq; & Valerius Antias in libro hiſtoriaꝝ.lxxv. uerba hæc ſcripſit. Deinde funere locato ad foꝝ deſcẽdidit. Laberius quoq; in catulario ita ſcripſit.Ego mirabar:quomodo mammæ mihi deſcẽdiderant.

Vſuſcapio & copulate & recto uocabuli caſu dicitᷣ: ita pignoriſcapio coniuncte:& eadem uocabuli forma dictum eſt.

Caput.x.

VT hæc uſuſcapio dicitur copulato uocabulo a littera in eo tractim pronuntiata:ita pignoriſcapio iunctæ ſunt partes:& ꝓducte dicebantur.uerba Catonis ſunt ex primo epiſtolicarũ quæſtionũ Pignoriſcapio ob æs militare:quod æs a tribuno ærario miles acciperẽ debebat:uocabulum ſeorſum fit:per quod ſatis dilucet:hanc capionem poſſe dici:quaſi hãc captionẽ:& in uſu:& in pignore.

Neq; leuitatẽ.neq; nequitiã ea ſignificatione eſſe:qua ĩ uulgi ſermonibus dicunť.

Caput.xi.

LEuitatẽ plerũq; nunc pro inconſtantia: & mutabilitate dici audio:& nequitiam pro ſollertia:aſtutiaq;: ſed ueteꝝ hominum qui proprie:atq; integre locuti ſunt:leues dixerunt: quos uulgo nũc uiles:& nullo honore dignos dicimus.& leuitatem appellauerunt:ꝓinde quaſi lenitatẽ.Et neq̃ hominẽ nihili:neq; rei:neq; frugis bonæ. quod genus græci fere ἄσωτον.i.prodigũ ἢ ἀκόλαστον .i.uel libidinoſum ἢ ἀχρειον.i.uel ĩutilem: ἢ ἄχρηστον.i.uel ĩutilem:ἢ κακότροπον.i.uel improbum ἢ μιαρόν.i.uel ſceleſtum dicunt: qui exempla hoꝝ uerboꝝ requirit:ne in libris nimis remotis quærat: inueniet ea ĩ .M.Tullii ſecunda antonianaꝝ.nam quum genus quoddam ſordidiſſimum uitæ:atq; uictus.M.Antonii idem demonſtraturus eſſet: ꝙ in caupona deliteſceret:ꝙ ad ueſperum ꝑpotaret : ꝙ ore inuoluto iter faceret:ne cognoſceretur.hæc & alia huiuſcemodi:quum in eum dicturus eſſet. Videte inquit hominis leuitatem:tanq̃ prorſus iſta decora hoc uitio in homine notarentur. At poſtea quum in eundẽ Antonium probra quædam alia ludibrioſa:& turpia ĩgeſſiſſet:ad extremum hoc addidit.O hominem nequam.nihil enim magis proprie poſſum dicere.Sed ex eo loco.M.Tullii uerba cõpluſcula libuit ponere.At uidete leuitatem hominis:quũ hora diei decima fere ad ſaxa

rubra uenisſet:delituit in quadam cauponula.atq; ibi ſe occulens p/potauit ad ueſperum. Inde ciſio celeriter ad urbem adductus: domũ uenit ore inuoluto. Ianitor rogat quis es tu? A. Marco tabellarius. cõfeſtim ad eam: cuius cauſa uenerat: deducitur. Eiq; epiſtolam tradit: quam illa cum legeret flens. erat enim ſcripta amatorie. Caput autem litterarum hoc erat: ſibi cum illa mima poſthac nihil futurũ: omnem ſe amorem abieciſſe illius: atq; in hanc tranſfudiſſe. Quũ mulier fleret uberius: homo miſericors ferre non potuit. caput aperuit. ĩ collum inuaſit. O hominem nequam: nihil enĩ magis proprie poſſũ dicere. Ergo ut te catamitum: nec opinato: quum oſtendiſſes: præter ſpem mulier aſpiceret: Idcirco urbem terrore nocturno italiã multorũ dierum metu perturbaſti? Conſimiliter quoq; Claudius ĩ primo annalium: nequitiam appellauit luxum uitæ prodigũ: effuſũq; ĩ hiſce uerbis. Perſuadẽti cuidam adoleſcẽti Lucano: qui apprime ſũmo genere gnatus erat: ſed luxuria & nequitia: pecuniam magnam cõſumpſerat. M. Varro in libris de lingua latina. Vt ex non & uolo inquit: nolo fit: ſic ex ne & quicq̃ media ſyllaba extrita componit' nequã. P. Africanus pro ſe contra Tib. Aſellium de mulcta ad populum: Oĩa mala: probra: flagitia: quæ homĩes faciũt: in duabus rebus ſunt: malicia atq; nequitia. Vtrum defendis? maliciam an nequitiã? an utrũq; ſimul? Si nequitiam defendere uis licet. Sed tu in uno ſcorto maiorẽ pecuniam abſumpſiſti q̃ quanti omne inſtrumentum fundi Sabini incenſum dedicauiſti. Si hoc ita eſt: qui ſpondet mille nummũ? Sed tu plus tertia parte pecuniæ paternæ perdidiſti: atq; abſumpſiſti ĩ flagitiis. Si hoc ita eſt: qui ſpõdet mille nũmũ? nõ uis neqtiã? Age malitiã ſaltẽ defendas. ſed tu uerbis cõceptis coniuraſti ſciens: ſciente aĩo tuo. Si hoc ita eſt: qui ſpondet mille nũmum?

De tunicis χειριδώτοις. i. manicatis ꝙ earũ uſũ. P. Africanus Sul. Gallo obiecit.

Caput. xii.

TVnicis uti uirum ꝓlixis ultra brachia: & uſq; in primorẽs manus: ac ꝓpe in digitos romæ: atq; oĩ in latio ĩdecorũ fuit. eas tunicas græco uocabulo noſtri χειριδώτους: ideſt manicatas appellauerunt. Fœminiſq; ſolis ueſtem longe: lateq; diffuſam in decorẽ exiſtimauerũt: ad ulnas cruraq; aduerſus oculos protegenda. Viri autẽ ro. primo quidẽ ſine tunicis: toga ſola amicti fuerunt. poſtea ſubſtrictas: & breuis tunicas citra humerũ deſinentes habebãt. quod genus græci dicunt ἐξωμίδας. i. ſubſtrictas ſine manicis tunicas. Hac antiquitate ĩductus. P. Africanus Pauli filius: uir omnibus bonis artibus atq; omni uirtute præditus. P. Sul. Gallo homini delicato: inter pleraq; alia: quæ obiectabat: id quoq; probro dedit: ꝙ tunicis uteret' manus totas operientibus. uerba ſunt hæc Scipionis. Nam qui quotidie unguentatus aduerſus ſpeculũ ornet': cuius ſupcilia radunt': q barba uulſa: fœminibuſq; ſubuulſis ambulet: qui in conuiuiis adoleſcẽtulus cum amatore: cum cheridota tunica inferior accubuerit: qui non modo uinoſus: ſed uiroſus quoq; ſit: eum ne quiſq̃ dubitet: quin idẽ fecerit: quod cinædi facere ſolẽt. Virgilius quoq; tunicas huiuſcemodi quaſi fœmineas ac probroſas criminat'. Et tunicæ manicas: & habent redimicula mitræ. Q. quoq; Ennius carthaginẽſiũ tunicatã iuuentutẽ non uidet' ſine probro dixiſſe.

Quẽ claſſicũ dicat. M. Cato: quẽ ĩfra claſſem. Caput. xiii.

CLaſſici dicebãt' nõ oẽs: q ĩ claſſibus erãt: ſed primæ tãtũ claſſis hoĩes: q. c. &. xxv. milia æris ampliuſue cẽſi erant. Infra claſſem autẽ appellabant': ſecundæ claſſis: cæterarũq; omniũ claſſium: qui minore ſũma æris: q̃ ſupra dixi: cenſebant'. Hoc eo ſtrictim notaui: quoniam in. M. Catonis oratione: qua uoconiam legem ſuaſit: quæri ſolet: quid claſſicus: quid infra claſſem.

De tribus dicẽdi generibus: ac de tribus philoſophis: qui ab atheniẽſibus ad ſenatũ romã legati miſſi ſũt.

Caput. xiiii.

ET in carmĩe: & ĩ ſoluta orõne genera dicẽdi ꝓbabilia ſunt tria: quæ græci χαρακτῆρας formas uocãt. noĩaq; eis fecerũt appõi ἁδρὸν ἰσχνὸν μέσον. Noſq; quẽ primũ poſuimus: uberẽ uocãus: ſecũdũ gracilem: tertium mediocrem. Vberi dignitas: atq; ãplitudo ẽ. Gracili uenuſtas: & ſubtilitas. Medius in cõfinio eſt utriuſq; modi particeps. His ſingulis orõnis uirtutibus uitia agnata ſũt: pari nũero quæ earũ modũ & habitũ ſimulacris falſis emẽtiunt'. ſic plerũq; ſufflati: atq; tumidi fallunt pro uberibus. ſqualentes & ieiuni dicti: pro gracilibus. ĩcerti & ambigui: ꝓ mediocribus. Vera autem & propria huiuſcemodi formarũ exempla in latina lingua. M. Varro eſſe dicit. ubertatis: Pacuuium. gracilitatis Lucilium. mediocritatis: Terentiũ. Sed ea ipſa genera dicẽdi iam antiq̃tus tradita ab Homero ſũt tria

tribus. Magnificum in Vlyxe: & uber eſt. ſubtile in Menelao: & cohibitum mixtum moderatumq; in Neſtore. Animaduerſa eadem tripartita uarietas eſt: in tribus philoſophis: quos athenienſes Romam ad ſenatum: populumq; ro. legauerunt: impetratum uti mulctã remitterent: quam fecerant propter oropi uaſtationem. ea mulcta fuerat talentũ fere quingentum. erant iſti philoſophi. Carneades ex academia. Diogenes ſtoicus. Critolaus peripateticus. & in ſenatum qdẽ introducti interprete uſi ſunt Cecilio ſenatore. ſed ante ipſi ſehorſũ quoq; quiſq;: oſtentandi gratia magno conuentu hominum diſertauerunt. tum admirationi fuiſſe aiunt Rutilius & Polybius philoſophorum trium ſui cuiuſq; generis facundiam. Violenta inquiunt: & rapida Carneades dicebat. Scita & teretia Critolaus. Modeſta Diogenes & ſobria. unũquodq; autem genus: ut diximus: quum caſte pudiceq; ornatur: fit illuſtrius: quum fucatur: atq; prælinitur fit præſtigioſum.

Quia ſeuere moribus maiorum in fures uindicatum ſit. & quid ſcripſit Mutius Scæuola ſuper eo: quod ſeruatum datum: cõmodatũue eſſet. Caput. xv.

LAbeo in libro de. xii. tabulis ſecundo acria: & ſeuera iudicia de furtis habita eſſe apud ueteres ſcripſit. idq; Brutum ſolitũ dicere: furti damnatum eſſe: qui iumentum alihorſum duxerat: q̃ quo utendum acceperat. Item qui longius ꝓduxerat: q̃ quem in locũ petierat. itaq;. Q. Scæuola in librorum: quos de iure ciuili compoſuit. xvi. uerba hæc poſuit. Quod cui ſeruandum datum eſt: ſi id uſus ẽ: ſiue quod utendum acceperit: ad aliam rem: atque acceperat: uſus eſt ſorti ſe obligauit.

Locus excriptus e ſatyra. M. Varrõis: quæ περὶ ἐδεσμάτων. i. de eduliis inſcripta eſt: de peregrinis ſcilicet ciborum generibus: & appoſiti uerſus Euripidis: quibus delicatorum hominum luxuriantẽ gulã confutauit. Caput. xvi.

VArro in ſatyra: quã περὶ ἐδεσμάτων. i. de eduliis: cibis pegriñs & lauticiis inſcripſit: lepide admodũ & ſcite: factis uerſibus cœnaꝝ ciboꝝq; exquiſitas delicias cõprehendit. Nam pleraq; id genus: quæ helluones iſti terra: & mari conquirunt expoſuit. incluſitq; ĩ numeros ſenarios. & ipſos quidem uerſus: cui ocium erit: ĩ libro quo dixi: poſitos legat. Genera autẽ: nominaq; edulium: & domicilia ciboꝝ

omnibus aliis præſtantia: quæ profunda ingluuies ueſtigauit: quæ Varro obprobans executus eſt: hæc ſunt ferme quantum nobis memoriæ: Pauus e ſamo. Phrygia attagena. Grues mellicæ. Hædus ex ambratia. Pelamis chalcedonia. Murena tharſeſia. Aſelli peſſimũtii. Oſtrea tarenti. Pectũculus chius. Helops rhodius. Scari cilices. Nuces thaſiæ. Palma ægyptia. Glans iberica. Hanc autẽ peragrantis gulæ: & ſuccos inſuetos inquirentis induſtriam: atq; has undiq; uorſũ indagines cupediarum: maiore deteſtatione dignas cẽſebimus: ſi uerſus Euripidis recordemur: quibus utebat̃ ſæpiſſime Chryſippus philoſophus: tanq̃ edendi irritationes quaſdam repertas eſſe: non ꝑ uſũ uitæ neceſſarium: ſed per luxum animi: parata: atq; facilia faſtidientis per improbam ſatietatis laſciuiam. uerſus Euripidi adſcribendos putaui ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι πλὴν δυεῖν μόνον Δημήτερος ἀκτῆς. πώματος

ὑδροχόου ἅπερ ἐστι καὶ πέφυχ᾽ ἡμᾶς τρέφειν

ὧν οὐκ ἀποδεῖ πλησμονή. τρυφῇ δέ τοι ἄλλων ἐδεσμάτων θηράματα. Nam quid mortalibus ſit uſu: præter duo illa modo: Cereris munus: & aquæ poculum? quæ adſunt: ac nos queunt alere. quoꝝ ſaties nunq̃ eſt. luxus autem ſunt cæterarum epularum indagines.

Sermo habitus cum grãmatico inſolentiarum: & imperitiaꝝ pleno: de ſignificatione uocabuli: quod eſt obnoxius: deq; eius uocis origine. Caput. xvii.

PErcontabar Romæ quempiam grammaticum primæ in docendo celebritatis: non hercle experiendi: uel tentãdi gratia: ſed diſcendi magis ſtudio & cupidine: quid ſignificaret obnoxius: quæque eius uocabuli origo: & ratio eſſet. Atque ille aſpicit me: illudens leuitatem quæſtionis: paruitatemque. obſcuram inquit ſane rem quæris: multaque prorſus uigilia indagandam. Quis adeo tam linguæ latinæ ignarus eſt: qui neſciat eum dici obnoxium: cui quid ab eo: cui eſſe obnoxius dicitur: incommodari & noceri poteſt: eiue qui habeat aliquem noxæ: ideſt culpæ ſuæ conſcium? Quin potius inquit hæc mittis nugalia & affers ea: quæ digna quæri tractarique ſint. Tũ uero ego permotus agendum iam oblique: ut cum homine ſtulto exiſtimaui. & cætera inquam uir doctiſſime: grauiora: remotioraq;: ſi diſcere: & ſcire debuero: quando mihi uſus uenerit: tum quæram ex te: atq; diſcam. Sed enĩ quia dixi ſæpe obnoxius: & quid dicerẽ: neſciui

didici ex te. & scire nũc cœpi: quod nõ ego omniũ solus: ut tibi sũ ui/
sus: ignoraui. sed ut res est Plautus quoq; linguæ: atq; elegãtiæ ĩ uer/
bis latinæ prĩceps: qđ esset obnoxius: nesciuit. uersus enim est ĩ stico
illius scriptus. Nũc ego hercle perii plane: non obnoxie. Quod mini
me congruit: cum ista: quam me docuisti: significatione. composuit
enim Plautus tanq̃ duo inter se contraria: plane: & obnoxie. quod a
tua significatione: longe abest. At ille grãmaticus satis ridicule: quasi
obnoxius: & obnoxie: non declinatione sola: sed re: atq; sententia dif
ferrent. ego inquit dixi quid esset obnoxius: nõ quid obnoxie. At tũc
ego admiratus insolentis hominis inscitiam: mittamus inquit: sicuti
uis: q̃ Plautus obnoxie dixit. sed si id nimis esse remotum putas: atq;
illud quoq; prætermittamus: quod Salustius in Catilina scribit. Mi/
nari etiam ferro: nisi sibi obnoxia foret. Et quod uidet' uobis peruul/
gatius esse: id me doce. uersus enim Virgilii sunt notissimi.
Nam neq; tunc astris acies obtusa uideri:
Nec fratris radiis: obnoxia surgere luna.
Quod tu ais: culpæ suæ consciũ. alio quoq; loco Virgilius uerbo isto
utit': a tua sententia diuerse: in his uersibus. Iuuat arua uidere:
Non rastris hominum: non ulli obnoxia curæ.
Cura enĩ prodesse aruis solet: nõ nocere. quod tu de obnoxio dixisti.
Iam uero illud etiã. Q. Ennii quopacto cõgruere tecũ potest? quod
scribit in phœnice in his uersibus.
Sed uiꝝ uera uirtute uiuere aĩatum adiecit fortiter:
Eumq; innoxium uocare: aduersus aduersarios:
Ea libertas est: qui pectus purum: & firmũ gestitat.
Aliæ res obnoxiæ nocte in obscura latent.
At ille oscitans: & hallucinanti similis: nũc inquit mihi opæ nõ est.
quũ ociũ erit: reuises ad me. atq; disces: quid in uerbo isto Virgilius:
& Salustius: & Plautus: & Ennius senserit. Et nebulo quidẽ ille: ubi
hoc dixit: digressus est. Siquis autem uolet: non originem solam uer
bi istius: sed significationẽ quoq; eius: uarietatemq; recensere: ut hoc
etiam plautinũ spectet: adscripsi uersus ex asinaria.
Maximas optimitas: & gaudio effertissumas:
Suis heris ille mecũ una pariet: gnatoq; & patri.
Adeo ut ætate ambo: ambobus nobis sint obnoxii:
Nostro deuincti beneficio.

Qua uero ille grãmaticus finitione usus est: ea uidet' in uerbo tã mul
tiplici: unã tantũmodo usurpationem eius notasse. quæ quidẽ con/
gruit cũ significatu: quo Cecilius usus est in Chrysio: ĩ his uersibus.
Quanq̃ ego mercede hic conductus tua aduenio:
Ne tibi me esse ob eam rem obnoxium reare.
Audibis male: si male dicis mihi.

De obseruata: custoditaq; apud romanos iurisiurãdi sãctimonia atq; inibi de decẽ captiuis: quos annibal romã deiurio ab iis accepto: legauit.

Caput. xviii.

IVsiurandum apud romanos inuiolate: sancteq; habitum: ser/
uatumq; est. id & moribus: legibusq; multis ostenditur. & hoc
quod dicemus ei rei non tenue argumentum esse potest. prælio cãnẽ/
si annibal carthaginensium imperator: ex captiuis nostris electos de/
cem romam misit. mandauitq; eis: pactusq; est: ut si po. ro. uideret':
permutatio fieret captiuorum. & pro iis: quos alteri pluris acciperẽt:
darent argenti pondo libram scilicet & selibram. hos priusq̃ profici/
scerentur: iureiurando adegit redituros eos esse in castra punica: si ro
mani captiuos non permutarent. ueniunt romã. x. captiui. mandatũ
pœni imperatoris in senatu exponunt. permutatio senatui nõ placi/
ta: parentes cognati: affinesq; captiuoꝝ amplexi eos: postliminio in
patriã redisse dicebant. statũq; eoꝝ integrum: incolumẽq; esse. ac ne
ad hostes redire uellent: orabãt. Tunc octo ex iis postliminium iustũ
non esse sibi respõderũt: quoniã deiurio uincti forent. statimq; uti
iurati erant ad annibalem profecti sunt. duo reliqui romæ manserũt
solutosq; esse sese: ac liberatos religione dicebant: quoniam quum e/
gressi castra hostium fuissent: commentitio consilio regressi eodem:
tãq̃ si ob aliquam fortuitam causam issent. atq; ita iureiurãdo satis/
facto: rursum iniurati abissent. Hæc eorum fraudulenta calliditas tã
esse turpis æstimata est: ut contempti uulgo discerptiq; sint: censo/
resq; eos postea omnium notarum: & damnis: & ignominiis: affece/
runt: quoniã quod se facturos dictauerãt: nõ fecissent. Cornelius au
tẽ nepos in libro exẽploꝝ. v. id quoq; litteris mandauit: multis in se/
natu placuisse: ut ii: qui redire nollent: datis custodibus: ad annibalẽ
deducerentur. Sed eam sententiam numero plurium: quibus id non
uideretur superatam. eos tamen: qui ad annibalẽ non redissent: usq;

adeo inteſtabiles inuiſoſq; fuiſſe:ut tedium uitæ cæperint : necemq;
ſibi conſciuerint.

Hiſtoria ex annalibus de Tiberio Sēpronio Graccho ſumpta: pa/
tre Gracchorum tri.ple.atq; inibi tri.ple.decreta cum ipſis uerbis re/
lata. Caput.xix.

PVlchrum atq; liberale: atq; magnanimum factum Tib.Sem/
pronii gracchi:in exemplis repoſitum eſt. id exemplum huiu/
ſcemodi eſt.L.Scipioni Aſiatico:Scipionis Africani ſuperioris fratri
cui.C.Minutius Augurinus:tri.plē.mulctam irrogauit: eumque ob
eam cauſam prædes poſcebat.Scipio Africanus:fratris nomīe:ad col
legium tribunorum prouocabat:petebatq; ut uirum conſularē: triū
phalemq; a collegæ ui defenderent . Octo tribuni: cognita cauſa:de/
creuerunt.eius decreti uerba:quæ poſui:ex annaliū monumentis ex/
cripta ſunt.¶Quod.P.Scipio Africanus poſtulauit: pro.L.Scipione
Aſiatico fratre.quum contra leges contraq; moꝝ maiorum tri. pleb.
hominibus accitis per uim:inauſpicato ſententiā de eo tulerit: mul/
ctamq; nullo exemplo irrogauerit : prædeſq; eum ob eam rē dare co/
gat:aut ſi non det:in uincula duci iubeat:ut eum a collegæ ui prohi/
beamus:& ꝗ contra collegam poſtulauit:ne ſibi intercedamus:quo/
minus ſuapte poteſtate uti liceat:de ea re noſtrum ſententia omniū
data ēſſi.L.Cornelius Scipio Aſiaticus: collegæ arbitratu prædes da
bit:collegæ ne eum in uincula ducat : intercedemus . ſi eius arbitratu
prædes non dabit:quominus collega ſua poteſtate utatur : non īter/
cedemus.Poſt hoc decretum quum Augurinus tri.pleb.L.Scipionē
prædes non dantem prehendi:& in carcerem duci iuſſiſſet:tum Tibe
rius Sempronius gracchus tri.ple.pater tiberii.atq;.C. gracchorum:
quum.P.Scipioni Africano inimicus grauis:ob ꝑleraſq; ī repu.diſſē
ſiones eſſet:iurauit palam in amicitiam inq; gratiam ſe cum.P.Afri/
cano nō rediſſe.atq; ita decretum ex tabula recitauit. eius decreti uer/
ba hæc ſunt.Quum.L.Cornelius Scipio aſiaticus triumphans:ho/
ſtium duces in carcerem coniectauerit:alienum uidetur eſſe a dignita
te reipu.in eum locum imperatorem po.ro.duci: in quem locum ab
eo coniecti ſunt duces hoſtium.itaq;.L.Cornelium Scipionem Aſia
ticum a collegæ ui prohibeo. Valerius autē antias cōtra hāc decretoꝝ
memoriā:contraq; auctoritates ueterum annaliū:poſt Africani mor
tem:interceſſionem iſtam:pro Scipione Aſiatico factā eſſe a Tiberio

Graccho dixit:neq; mulctā irrogatā Scipioni: ſed dānatū eū pecula/
tus ob antiochenam pecuniam:quia prædes non daret: in carcerē du
ci cœptū.atq; ita intercedēte Graccho exemptū.

Quod Virgilius a nolanis:ob aquam ſibi nō permiſſam ſuſtulit
e uerſu ſuo:nola.& poſuit ora.atq; ibi de conſonantia litteraꝝ iucū
da. Caput.xx.

SCriptū in quodam commentario repperi uerſus iſtos a Virgi/
lio ita primum eſſe recitatos:atq; editos.

Talem diues arat capua:& uicina ueſeuo
Nola iugo.Poſtea Virgiliū petiſſe a nolanis aquā:uti diceret in ꝓpi/
quum rus:nolanos beneficiū petitū nō feciſſe. poetā offenſū nomē
urbis eoꝝ:quaſi ex hominū memoria:ſic ex carmine ſuo deraſiſſe.o/
raq; pro nola mutaſſe:atq; ita reliquiſſe.Et uicīa ueſeuo ora iugo: ea
res uera ne:an falſa ſit:nō laboro.quin tamē melius ſuauiuſq; ad au
ris ſit:ꝗ nola:ora dubiū id nō eſt.nā uocalis in priore uerſu extrema
eademq; īſequēti prima:canoro ſimul:atq; iucūdo hiatu tractim ſo
nat.eſt adeo īuenire apud nobiles poetas huiuſcemōi ſuauitate mul
ta:quæ appareat nouata eſſe:non fortuita.ſed præter cæteros omnis
apud Homerū plurima.uno quippe in loco tales tanꝗ hiatus & ſoni
tus in aſſiduis uocibus pluribus facit.

ἢ χάλαζη θέρει ψορέει εἰκυῖα χαλάζη
ἢ χιόνι ψυχρῇ ἐξ ὕδατος κρυστάλλω.Ideſt
Grandinis eſt ſimilis:ruit æſtate altera: uel iam
Prægelidis niuibus:aut glatiei humore coactæ.Atq; item alio loco.
λᾶαν ἄνω ὠθεύεσκε ποτὶ λόφον.
Surſum ille ad tumulū ꝓpellere ſaxū.Catullus quoq; elegātiſſimus
poetarum in hiſce uerſibus.

Miniſter uetuli puer falerni:
Ingere mi calices amariores.
Vt lex poſthumiæ iubet magiſtræ
Ebrioſæ acinæ ebrioſioris.

Quū ebrioſi dicere poſſet:& quod erat uſitatius:acinū in neutro ge/
nere appellare:amans tamē hiatus illius homerici ſuauitatē : ebrioſā
dixit:propter cōſequētis litteræ concentū.qui ebrios autē catullū di/
xiſſe putant:aut ebrioſos(nā id quoq; temere ſcriptū īuenit᷑) ī libros
ſcilicet de corruptis exemplaribus factos inciderunt.

Quoad uiuet:& quoad morietur:cur idipsum temporis significent: quum ex duobus sint facta contrariis. Caput.xxi.

QVoad uiuet:quum dicitur:item quoad morietur: uidet̃ qdem duæ res dici contrariæ:sed idem:atq; unum tempus utraq; uerba demonstrant. Item quum dicitur quoad senatus habebit:& quoad senatus dimittetur:tãetsi haberi:atq; dimitti contraria sint:unũ atq; idipsum tamen utroq; in uerbo ostenditur. tempora enim duo: quum inter se opposita sunt:atq; ita cohærentia:ut alterius finis:cũ alterius initio misceatur:non refert utrum per extremitatẽ prioris:an per initium sequentis:locus ipse confinis demonstretur.

Quod censores equum adimere soliti sint equitibus corpulentis: & præpinguibus. quæsitumq; utrum ea res cum ignominia:an incolumi dignitate equitum facta sit. Caput.xxii.

Corpulentus

NImis pingui homini & corpulento censores equum adimere solitos:scilicet minus idoneum ratos esse:cum tanti corporis põdere ad faciendum equitis munus. non enim pœna id fuit: ut quidã existimant:sed munus sine ignominia remittebat̃. Tamẽ Cato ĩ oratione:quam de sacrificio cõmisso scripsit: obiicit hanc rem criminosius:uti magis uideri possit cũ ignominia fuisse. quod si ita accipias: id profecto existimandum est:non omnino ĩculpatum: neq; idesidẽ uisum esse:cuius corpus in tam immodicum modũ luxuriasset:exuberassetq;.

Luxuriasset
Exuberasset

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER OCTAVVS. hac etate nõ reperitur sed ex uetustissimo exemplari hec capita excerpta sunt.

A. Gellii noctium atticarum comentarii Liber nonus.

QClaudius in undeuicesimo annali: quum oppidũ a Metello proconsule oppugnari: contra ab oppidanis desuper e muris propugnari describeret: ita scripsit. Sagittarius cum funditore utrinq; sũmo studio:spargunt fortissime:sed sagittam atq; lapidem dehorsum an sursum mittas:hoc itereft. Nã neutrum potest dehorsum uersum recte mitti: sed sursum utrũque optime:quare mi'ites Merelli sautiabãtur multo minus.& quod maxime opus erat:a pĩnis hostes defendebant facillime. Percõtabar ego Antonium Iulianum rhetorem:cur hoc ita usu ueniret:quod Quadrigarius dixisset:ut contigui magis:directioresq; ictus fiant: si uel lapidem:uel sagittam sursum uersus iacias:q̃ dehorsum: Quũ ꝓcliuior:faciliorq; iactus sit ex supernis in infima:q̃ ex infimis in supna: Tum Iulianus comprobato genere quæstionis: quod de sagitta ĩquit:& lapide dixit:hoc de omni fere missili telo dici potest. facilior autem iactus est(sicuti dixisti)si desuper iacias: siquid iacere tantum uelis:non ferire:sed quum modus:& impetus iactus temperãdus dirigendusq; est:tum si in prona iacias:moderatio:atq; ratio mittẽtis: præcipitantia ipsa:& pondere cadentis teli corrumpitur. at si in editiora mittas:& ad percutiendum superne aliquid: manum & oculos cõniueas:quo modus a te datus fuerit:eo telũ ibit: quod ieceris. Ad hanc ferme sententiam Iulianus super. Q. Claudii uerbis nobiscũ sermocinatus est. Quod autem ait idem. Q. Claudius a pinnis hostes defendebant facillime:animaduertendum est usum esse eũ uerbo defendebant:non ex uulgari consuetudine: sed admodum ꝓprie & latine. nam defendere:& offendere inter se aduersa sunt: quorum alterum significat ἐμποδὼν ἔχειν.i.incurrere ĩ aliquid: & ĩcidere. Alterum ἐκποδὼν ποιεῖσθαι.i.auertere:atq; depellere. quod hoc ĩ loco a.Q. Claudio dicitur.

Claudius
Pinne
Antonius Iulianus rhetor
Defendere qd.
ἐμποδὼν ἔχειν
ἐκποδὼν ποιεῖσθαι

Quibus uerbis notarit Herodes Atticus falso quẽpiã cultu amictuq; nomẽ habitũq; philosophiæ mentitũ. Caput.ii.

AD Herodem Atticum consularem uirum:ĩgenioq; amœno: & græca facundia celebrem:adiit nobis præsentibus palliatus quispiam:& crinitus:barbaq; prope ad pubem usq; porrecta. ac petit æs sibi dari εἰς ἄρτους.i.ad panes emendos scilicet. tum Herodes interrogat:quisnam esset.atq; ille uultu:sonituq; uocis obiurgatorio philosophum sese esse dicit. mirati quoq; addit:cur quærendũ putasset quod uideret. Video inquit Herodes barbã:& pallium: philosophũ nondum uideo. Quæso autem te cum bona uenia dicas mihi: qbus nos uti posse argumentis existimas:ut esse te philosophum noscitemus: interibi aliquot ex iis:qui cum Herode erãt:erraticum esse hominem dicere:& nullius rei.incolãq; esse sordetiũ ganeaꝝ.ac nisi accipiat:quod petit:cõuitio turpi solitũ incessere. Atq; ibi Herodes:demus inquit huic aliquid æris:cuiusmodi est:tanq̃ hoĩes: non tãquã homini.& iussit dari precium panis.xxx.dierum. Tum nos aspiciẽs: qui eum sectabamur. Musonius inquit circunstanti cuipiã id genus

Herodes
Interibi
Erraticus homo
Ganea
Musonius

Hesterna noctu recte an cũ intio dicatur & que nam sup istis uerbis grammatica traditio sit. Iteq: quod decẽ uiri in .xii. tabulis nox pº noctu dixerũt. Cap.1.

Que mihi decẽ uerba dederit fauorinus que usurpentur qdẽ a grecis sed sint adulterina & barbara. que itẽ ab me totidẽ acceperit que ex medio cõmunia:

usu latine loquẽtiũ minime latina sint neq: in ueterũ libris reperiantur Caput. 2.

Quem in modũ & q̃m seuere increpuerit audiẽtibus nobis peregrinus philosophus adolescẽtem romanũ ex equestri familia stantẽ segnẽ apud se & assidue oscitante. Caput. 3.

Quod herodotus scriptor historie memoratissimus parũ uere dixerit unã solãq: pinũ arborũ omniũ cesam nũquam denuo ex hisdẽ radicibus pullulare & quod item de aqua pluuiali & niue rẽ nõ satis exploratã pro cõperta posuerit. Caput. 4.

Quid illud sit quod uirgilius coelum stare puluere & quod lucillius pectus sentibus stare dixit. Caput. 5.

Qum post offensiunculas in gratiam redeatur expostulationes fieri mutuas minime utile esse. supq: ea re & sermo tauri expositus & uerba theophrasti libro sumpta & qd m. Cicero de amore amicicie senserit cũ ipsius uerbis additum. Caput. 6.

Ex Aristotelis libro q inscriptus est. . cognita acceptaq: de natura memorie & habitu. atq: inibi de alia quedã exuberantia aut interitu eius lecta audita. Cap. 7.

Quid mihi usu uenerit interpretari & q̃si effingere uolẽti iocos quosdã platonicos latina oratione. Caput. 8.

Quod theophrastus philosophus omniũ sue etatis doctissimus uerba pauca ad populũ atheniensem facturus deturbata uerecundia obticuerit. q̃dq idem hoc demosthenẽ apud philippũ regẽ uerba faciẽti euenerit. Caput. 9.

Qualis mihi fuerit in oppido eleusino disceptatio cũ grãmatico quopiã prestigioso tempora uerborũ & puerilia meditamẽta ignorãte remotarũ autẽ questionũ nebulas & formidines capiendas impatorũ animis ostẽtante. & estiue tibi respõderit. xãthippe uxori socrates petẽti ut p dionysia larg.

& philosophum sese ostentāti: dari iussit mille nūmum. & quū pleriq; dicerent: nebulonem esse hominem malum: et maliciosū: & nulla re bona dignum: tum Musonium subridentem dixisse aiūt ἄξιος οὖν ἐστὶν ἀργυρίου idest dignus igitur est argēto. Sed hoc potius inquit dolori mihi & ægritudini est: q̄ istiusmōi animalia spurca: atq; probra nomen usurpant sanctissimū. & philosophi appellant. Maiores autem mei athenienses nomina iuuenū fortissimorū Harmodii & Aristogytonis: qui libertatis recuperandæ gratia Hipiam tyrannū interficere adorsi erāt: ne unq̄ seruis indere liceret: decreto publico sāxerunt: quoniam nefas ducerent nomina libertati patriæ deuota seruili contagio pollui. cur ergo nos patimur nomen philosophiæ illustrissimum in hominibus deterrimis exordescere? Simili autē inquit exemplo: ex contraria specie: antiquos romanorum audio prænomia patriciorum quorūdam male de repub. meritorum: & ob eā causam capite dānatorum censuisse: necui eius gentis patricio inderentur: ut uocabula quoq; eorum defamata: atq; demortua cū ipsis uiderētur.

Epistola Philippi Regis ad Aristotelem philosophum: super Alexandro recens nato.

Caput. iii.

Philippus Amyntæ filius: terræ Macedoniæ Rex: cuius uirtute industriaq; Macedones locupletissimo imperio aucti gentium nationūq; multarū potiri cœperant: & cuius uim: atq; arma toti græciæ cauendam: metuendamq; inclytæ illæ Demosthenis orationes cōcionesq; notificant. Is Philippus: quum omni ferme tempore: negociisq; belli: uictoriis affectus: exercitusq; esset: a liberali tamen musa: & a studiis humanitatis nunq̄ abfuit: quin lepide comiterq; pleraq; & faceret: & diceret. ferunt adeo libri epistolarū eius: mundiciæ: & uenustatis: & prudentiæ plenarū. uelut sunt illæ litteræ: quibus Aristoteli philosopho natum esse sibi Alexandrum nūtiauit. Epistola quoniam curæ diligentiæq; in liberorum disciplinas hortamentū est: excribenda uisa est ad cōmonendos parentū aīos. Exponenda igit est: ad hanc ferme sentētiam. Philippus Aristoteli salutem dicit. Filium mihi genitum scito. quod equidem diis habeo gratiam: non perinde quia natus est: q̄ pro eo: q̄ eum nasci contigit temporibus uitæ tuæ. Spero enim fore: & eductus: eruditusq; abs te: dignus existat & nobis: & rerū istarum successione. ipsius autem Philippi uerba hæc sūt.

Harmodii / Aristogito / Hyppias / Indere nomina / Contagiū / Defamata / Demortua / Philippus / Amyntas / Notificant / Libri epistolarū philippi regis / Philippus studijs liberalibus deditus / Mundiciæ / Hortamentū / Excribenda / Habeo gratiā / Nō pinde q / Existat

...tione sumptu coenitaret. Caput. 10.

Quid significet in ueterū libris scriptū plerūq; omnes & quod ea uerba accepta a grecis uideantur. Cap. 11.

Quęstiones quod homines aphri dicūt nō esse uerbū poenicū sed grecū. Caput 12.

Lepidissima altercatio phauorini philosophi aduersus quendā intempestiuū de ambiguitate uerborū disserentē: atq; inibi uerba quędā ex neuio poeta & c.n. gallo nō usitate collocata. atq; ibidē a publio nigidio origines uocabulorū explorate. Caput. 13.

Quibus modis ignominiatus tractatusq; sit a c. Cesare laberius poeta, atq; inibi appositi uersus sup eadē re eiusdē Laberij Caput. 14.

Φίλιππος Ἀριστοτέλει χαίρειν. ἴσθι μοι γεγονότα υἱόν. πολλὴν οὖν τοῖς θεοῖς χάριν ἔχω οὐχ οὕτως ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ παιδὸς ὡς ἐπὶ τῷ κατὰ τὴν σὴν ἡλικίαν αὐτὸν γεγονέναι. ἐλπίζω γὰρ αὐτὸν ὑπὸ σοῦ τραφέντα καὶ παιδευθέντα ἄξιον ἔσεσθαι καὶ ἡμῶν καὶ τῆς τῶν πραγμάτων διαδοχῆς.

De barbararum gentium prodigiosis miraculis. deq; diris & exitiosis fascinationibus. atq; inibi de fœminis repente uersis in mares.

Caput. iiii.

Cum e Græcia in Italiam rediremus: & Brūdusium iremus. egressiq; e naui in terram: in portu illo inclyto spatiaremur: quē .Q. Ennius remotiore paulum: sed admotum scito uocabulo præpetem appellauit: fasces librorum uenaliū expositos uidimus. atque ego statim auide pergo ad libros. erant autē isti omnes libri græci miraculorum: fabularūq; pleni. res inauditæ incredulæ. scriptores ueteres non paruæ auctoritatis. Aristeas proconnesius & Isigonus nicæensis & Ctesias: & Onesicritus: & Polystephanus: & Hegesias. ipsa aūt uolumina ex diutino situ squalebant. & habitu aspectuq; tetro erāt. accessi tamen percontatusq; precium sum. & adductus mira: atque īsperata uilitate: libros plurimos ære pauco emo: eosq; omnis duabus proximis noctibus cursim transeo: atq; in legendo carpsi exīde quædam: & notaui mirabilia: & scriptoribus fere nostris intentata. eaque his commentariis aspersi: ut qui eos lectitabit: is ne rudis omnino & ἀνήκοος: idest qui non audierit: in istiusmodi rerum auditionibus reperiatur. erant igitur in illis libris scripta huiuscemodi: Scythas illos penitissimos: qui sub ipsis septētrionibus ætatem agunt: corporibus hominum uesci: eiusq; uictus alimento uitam ducere: & ἀνθρωποφάγους idest carne humana uescentes nominari. Item esse homines sub eadem regione cæli unum oculum habentes ī frontis medio: qui appellantur Arimaspi q̄ facie fuisse Κύκλωπας: idest Cyclopas: hoc est unoculos poetæ ferūt. Alios item esse homines apud eandem cæli plagam singularis uelocitatis: uestigia pedū habentes retro porrecta: non ut cæterorum hominum prospectantia. Præterea traditū esse memoratumq; in ultima quadam terra: quæ albania dicitur: gigni homines: qui in pueritia canescunt. & plus cernant oculis per noctem: q̄ inter diem. Item esse compertum: & creditum sauromatas: q ultra borysthenē fluuiū longe colunt: cibū capere semp diebus tertius

Philippi epistola & aristotelis laus / Ennii / Auctores q mendacia litteris prodiderunt / Aristeas pconesi / Isigonus nicęēsis / Ctesias / Onesicritus / Polystephanus / Hegesias / Situ / Squlebant / Vilitas librorū / Carpsi / Exinde / Intentata / Penitissimos / Anthropophagi scythe / Arimaspi / Albania / Interdię / Sauromatę / Borysthenes fl.

medio abstinere. Id etiam in iisdem libris scriptum offēdimus: quod postea quoque in libro Plinii secundi naturalis historiæ. vii. legi: esse quasdam in terra africa familias hominum uoce: atq; lingua effascinantium. qui si impensius forte laudauerint pulchras arbores: segetes lætiores: infantes amœniores: egregios equos: pecudes pastu: atq; cultu opimas: emoriant̄ repente hæc omnia: nulli alii causæ obnoxia oculis quoq; exitialem fascinationem fieri: in iis libris scriptū est: traditumq; esse in illyriis: qui interimant uidendo: quos diutius irati uiderint. eosq; ipsos mares: fœminasq;: qui uisu tam nocenti sunt: pupillas in singulis oculis binas habere. Item esse in montibus terræ indiæ hoīes caninis capitibus & latrātibus: eosq; uesci auiū & ferarū uenatibus. Atq; itē esse alia apud ultimas oriētis terras miracula. hoīes qui Monomeri appellant̄: singulis cruribus saltuatim currētes: uiuacissimæ perniciatis. Quosdam etiam esse nullis ceruicibus: oculos in humeris habentes. Iam uero hoc egredit̄ omnē modū admirationis: ꝙ iidem illi scriptores gentem esse aiunt: apud extrema indiæ corporibus hirtis & auium ritu plumantibus: nullo cibatu uescēte: sed spiritu florum naribus hausto uictitantem. Pygmæos quoq; haud lōge ab iis nasci: quorum qui longissimi sunt: non longiores esse: ꝙ pedes duos: & quadrātem. hæc atq; alia istiusmodi legimus. Sed quum ea scriberemus tenuit nos non idoneæ scripturæ tedium: nihil ad ornādum iuuandūq; usum uitæ pertinentis. Libitū tamen est in loco hoc miraculorum notare id etiam: quod Plinius secundus: uir in temporibus ætatis suæ ingenii dignitatisq; gratia: auctoritate magna prædi tus: non audisse: neq; legisse: sed scire sese atq; uidisse: in libro naturalis historiæ. vii. scripsit. uerba igitur hæc: quæ infra posui: ipsius sūt: ex eo libro sumpta: quæ profecto faciunt: ut neq; respuenda: neq; ridenda sit notissima illa: de Cæneide & Ceneo cantilena. Ex fœminis inquit mutari ī mares nō est fabulosū. Inuenimus in ānalibus. Q. Licinio Crasso. C. Cassio longino con. C. Asinii puerū factū ex uirgine: sub parentibus: iussuq; aruspicū deportatū in insulā desertā. Licinius Mutianus prodidit uisum esse a se argis Arescōtē: cui nomē Arescusæ fuisset: nupsisse etiā mox barbā: & uirilitatē ꝓuenisse: uxorēq; duxisse. Eiusdē sortis & smyrnæ puerum a se uisum: ipse in Africa uidi mutatum in marem die nuptiarum. L. Cositium ciuē tysdritanū: uiuebatq; quum proderem hæc. Idem Plinius ī eodem libro scripsit

hæc. Gignuntur homines utriusq; sexus: quos hermaphroditos uocamus: olim androgynos uocatos: & in prodigiis habitos: nunc uero in delitiis.

Diuersæ nobiliū philosophoꝝ sententiæ de genere ac natura uoluptatis. uerbaq; Hieroclis philosophi: quibus decreta Epicuri insectatus est.

Caput. v.

De uoluptate ueteres philosophi diuersas sententias tenuerunt atq; dixerunt. Epicurus uoluptatem sūmum bonum esse ponit: eam tamen ita definit: σαρκὸς εὐσταθὲς κατάστημα. i. corporis cōstantem habitum. Antisthenes socraticus sūmum malum dicit. eius nāq; hoc uerbum est: μανείην μᾶλλον ἢ ἡσθείην. i. insanirem potius: ꝙ oblectarer. Speusippus uetusq; omnis academia: uoluptatem & dolorem: duo mala esse dicunt opposita inter sese. bonum autem esse: quod utriusq; medium foret. Zeno censuit uoluptatem esse indifferens: idest neutrum: neq; bonum: neq; malum: quod ipse græco uocabulo ἀδιάφορον appellauit. Critolaus peripateticus & malum esse uoluptatem ait: & multa alia mala parere ex sese iniurias: desidias: obliuiones. ignauias. Plato ante hos omnis ita uarie: multiformiterq; de uoluptate disseruit: ut cunctæ istæ sententiæ: quas supra posui: uideantur ex sermonum eius fontibus profluxisse. nam perinde unaquaq; utit̄: ut & ipsius uoluptatis natura fert: quæ est multiplex & causarum: quas tractat: rerumq;: quas efficer̄ uult: ratio desiderat. Taurus autem noster: quotiens facta mentio Epicuri esset ī ore: atq; ī lingua habebat uerba hæc Hieroclis stoici uiri sancti: & grauis. ἡδονὴ τέλος πόρνης δόγμα. οὐκ ἔστιν πρόνοια οὐδὲ πόρνης δόγμα: idest uoluptatis finis meretricis decretum est. Tolle fornicationē nullum meretricis erit decretum.

Verbum ab eo: quod est ago: frequētatiuū in prima syllaba: quonam sit modo pronuntiandū.

Caput. vi.

Ab eo: quod est ago: & egi: uerba sunt: quæ appellant grāmatici frequentatiua: actito: & actitaui. hæc quosdam non sane indoctos uiros audio ita pronuntiare: ut primam in his litteram corripiāt rationēq; dicāt: quoniā in uerbo principali: quod est ago: prīa littera breuiter ꝓnūtiat̄. cur igit̄ ab eo: quod edo: & ungo: ī qbus uerbis prīa littera breuiter dicit̄ esito: & unctito: quæ sunt eoꝝ frequentatiua pri

Dictito
Dico

ma littera longa promimus: & cōtra dictito: ab eo uerbo: quod est dico correpte dicimus: nun ergo potius actito: & actitaui producenda sunt: quoniam frequentatiua ferme omnia eodem modo in prīa syllaba dicuntur: quo participia præteriti temporis ex iis uerbis: unde ea profecta sunt: in eadem syllaba pronuntiantur. sicut lego: lectus: lectito facit. ungo unctus unctito. scribo scriptus scriptito: moneo monitus monito: pendeo pensus pensito: edo esus esito. dico autem dictus dictito facit. gero gestus gestito. ueho uectus uectito. rapio raptus raptito. capio captus captito. facio factus factito: sic igitur actito producte in prima syllaba pronuntiādum: quoniam ex eo fit: quod est ago: & actus.

De cōuersione folio⁊ in arbore olea brumali: & solstitiali die. deq; fidibus id tēporis ictu alieno sonantibus. Caput. vii.

VUlgo & scriptum: & creditum est: folia olearum arborum brumali & solstitiali die conuerti. & quæ pars eorum fuerat īferior atq; occultior eam supra fieri: atq; exponi ad oculos: & ad solē. quod nobis quoq; semel & iterum experiri uolentibus ita esse propemodū uisum est. Sed de fidibus rarius dictu: & mirabilius est. quam rem & alii docti uiri. & Suetonius etiam Tranquillus in libro ludicræ historiæ primo: satis compertum esse: satisq; super ea re cōstare affirmat neruias in fidibus brumali die alias digitis pelli: alias sonare.

Ludicra historia Suetonij tranquilli — Sueto(nius) — Neruias

Necessarium esse: qui multa habeat: multis īdigere. deq; ea re Phauorini philosophi cum breuitate eleganti sententia.

Caput. viii.

VErum est profecto: quod obseruato rerum usu sapiētes uiri dixere: multis egere: qui multa habeat. magnamq; indigentiā nasci: non ex inopia magna: sed ex magna copia. multa enim desiderari ad multa quæ habeas tuenda. Quisquis igitur multa habens cauere: atq; prospicere uelit: nequid egeat: neue qd desit: iactura opus eē: non quæstu. & minus habendum esse: ut minus desit. hanc sentētiā memini a Phauorino inter ingentis omnium clamores exornatā inclusamq; uerbis his paucissimis. Τὸν γὰρ μυρίων καὶ πεντάκισχιλίων χλαμύδων δεόμενον οὐκέτι μὴ πλειόνων δεῖσθαι· οἷς γὰρ ἔχω προσδεόμενος ἀφελὼν ὧν ἔχω ἀρκοῦμαι οἷς ἔχω: id est. Enī uero q decē milibus & quindecim milibus uestimēto⁊ egeat. Is quominus pluriū indigeat fieri nō potest. quū enī plus q̄ habeam egeo:

Phauorin(us)

detrahens ex iis: quæ habeo: in iis quæ habeo: acquiesco.

Quis modus sit uerba uertendi in græcas sententias. deq; iis Homeri uersibus: quos Virgilius uertisse: aut bene apteq;: aut ī prosperē existimatus est. Caput. ix.

QVando ex poematibus græcis uertendæ mutandæq; sunt insignes sentētiæ: nō semp aiunt enitēdū: ut oīa oīo uerba in eū: in quē dicta sūt modū: uertamus. perdūt enī gratiā pleraq;: si q̄si īuita & recusātia uiolētius trāsferāt. Scite igit̄ & cōsiderate Virgilius: quū aut Homeri: aut Hesiodi: aut Apollonii: aut Parthenii: aut Callimachi: aut Theocriti: aut quorūdā alio⁊ locos effingere: partē reliquit: alia expressit: sicut nuperrime apud mēsā: quū legerent̄ utraq; simul Bucolica Theocriti: & Virgilii: aīaduertimus reliq̄sse Virgiliū: quod græcū q̄dē mire q̄ suaue est. uerti aūt neq; debuit neq; potuit. sed enī q̄ substituit ꝓ eo quod omiserat: nō abest: cū iucūdius lepidiusq; sit

Homerus — Hesiodus — Apollonius — Parthenius — Callimach(us) — Theocritus — Parthenius poeta — Nuperrime

βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἁ Κλεαρίστα.
τὰς αἶγας παρελῶντα καὶ ἁδύ τι ποππυλιάσδει. idest
Appetitur malis caprarius aclearistæ
Propellens capras: & suaue quid occinit illa:
Malo me galathea petit lasciua puella:
Et fugit ad salices: & se cupit ante uideri.

Videndū an hic uirgilij uersus respondeat nō huic quē theocriti quē putat gellius, sed illi βάλλει καὶ μάλοισι τὸ ποίμνιον ἁ Γαλάτεια ut sit hæc gellij prefata uenia mediocricula hallucinatio

Illud quoq; alio in loco animaduertimus caute omissum: quod est ī græco uersu dulcissimum.
Τίτυρε μὶν τὸ καλὸν πεφιλαμένε βόσκε τὰς αἶγας.
καὶ ποτὶ τὰν κράναν ἄγε Τίτυρε καὶ τὸν ἐνόρχαν.
τὸν λιβυκὸν κνάκωνα φυλάσσεο μή τι κορύξῃ.
Pasce adamate mihi pulchre heus tityre capras.
Et potum ad fontis age tityre: sed coleatum
Hunc afrum: ruffumq; caue: ne cornua uibret.

Quo enī pacto diceret: τὸ καλὸν πεφιλαμένε idest pulchre adamate. uerba hercle nō trāslatitia: sed cuiusdā naturæ dulcedinis. hoc igit̄ reliquit. & cætera uertit: nō infestiuiter: nisi q̄ caprū dixit: quē Theocritus ἐνόρχαν. idest coleatū appellauit. auctore enim. M. Varrone is demum latine caper dicit̄: qui excastratus est.
Tityre dum redeo: breuis est uia: pasce capellas.
Et potum pastas age tityre. & interagendum.
Occursare capro: cornu ferit ille: caueto.

M. Varro — Coleatus — Caper dicitur q excastratus est — Virgilij locus insignis

Gellij Hallucinatio

Caper q excastratus est. Martialis. dū iugulat hyrcū factus est ipse caper

Et quoniam de transferendis sententiis loquor : memini audisse me ex Valerii Probi discipulis: docti hominis: & in intelligendis: pensitādisq; ueteribus scriptis bene calidi solitum eum dicere nihil quicquā tam īprospere Virgiliū ex Homero uertisse : q̄ uersus hos amœnissimos: quos de nausica Homerus fecit.

οἵη δ᾽ Ἄρτεμις εἶσι κατ᾽ οὔρεος ἰοχέαιρα.
ἢ κατὰ Τηΰγετον περιμήκετον ἢ Ἐρύμανθον.
τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείῃς ἐλάφοισι
τῇ δέ θ᾽ ἅμα νύμφαι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο
ἀγρονόμοι παίζουσι γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ
πασάων δ᾽ ὑπὲρ ἥ γε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα:
ῥεῖα δ᾽ ἀριγνώτη πέλεται καλαὶ δέ τε πᾶσαι
ὣς ἥ γ᾽ ἀμφιπόλοισι μετέπρεπε παρθένος ἀδμής. Id est

Montibus it: qualis studiosa diana pharetræ:
Aut per taygeti spatiosa iuga: aut erymanthi:
Et nunc gestit apro: nunc ceruo diua uolucri.
Stant circum nymphæ agrestes ioue celite natæ:
Inq; agris ludūt: latonæ pectora gaudent.
Fronte dea ante omnis: ceruiceq; prominet alta.
Et pulchras omnis inter clarissima fulget.
Talibus in famulis uirgo intemerata decebat:
Qualis in eurotæ ripis: aut per iuga cynthi
Exercet diana chors: quam mille secutæ
Hinc: atq; hinc glomerantur oreades. illa pharetram:
Fert humero: gradiensq; deas supereminet omnis.
Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.
Talis erat dido: talem se læta ferebat
Per medios: instans operi: regnisq; futuris.

Primū omnium diuersum esse aiebant dicebat Probus: q; āpud Homerum quidem uirgo nausica a ludibunda inter familiares puellas ī locis solis recte: atq; cōmode cōfert cū Diana uenante in iugis montium inter agrestis deas. Nequaq̄ autem conueniens Virgiliū fecisse: quoniā Dido in urbe media ingrediēs inter tyrios pricipes cultu: atq; incessu serio instans operi: sicut ipse ait: regnisq; futuris: nihil eius similitudinis capere possit: quæ lusibus atq; uenatibus dianæ cōgruit. tum postea q; Homerus studia: atq; oblectamenta in uenando Dianæ honeste apteq; dicit. Virgilius autem: quum de uenatu deæ nihil dixisset: pharetram tamen facit eam ferre in humero: tanq̄ si onus & sarcinam: atq; illud impense Probum esse demiratum in Virgilio dicebant: q; homerica quidem Λητώ: idest Latona gaudiū gaudeat genuinum & intimum: atq; in ipso penetrali cordis & animæ uigens: si quidem nō aliud est: γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ. idest Latonæ pectora gaudent. Ipse autem imitari hoc uolens: gaudia fecerit pigra: & leuia: & contantia: & quasi in summo pectore supernantia. nescire enī sese: quid significaret aliud pertentāt. præter ista omnia : florē ipsius totius loci Virgilium uideri omisisse: q; hūc Homeri uersum exigue secutus sit: ῥεῖα δ᾽ ἀριγνώτη πέλεται καλαὶ δέ τε πᾶσαι. i. Et pulchras oīs inter clarissima fulget. Quando nulla maior: cumulatiorq; pulchritudinis laus dici potuerit: q̄ q; una inter omnis pulchras excelleret. una facile inter omnis nosceretur.

Quod Anneus Cornutus uersus Virgilii: quibus Veneris & Vulcani cōcubitū pudice operteq; dixit: reprehensione insulsa: & odiosa inquinauit:

Caput. x:

ANnianus poeta: & pleriq; cū eo eiusdē musæ uiri sūmis assiduisq; laudibus hos Virgilii uersus ferebant: quibus Vulcanū & Venerem iunctos mixtosq; iure coniugii: rem lege naturæ operiendā uerecunda quadam translatione uerboꝝ: quū ostenderet: demōstraretq; protexit. sic enim scripsit. Ea uerba locutus.

Optatos dedit amplexus. placidūq; petiuit
Coniugis infusus gremio per membra soporem.

Minus autem difficile esse arbitrabant: ad istiusmōi reticēda uerbis uti uno: atq; altero: breui tenuiq; ea signo demōstrantibus: sicuti homerus dixerit : παρθενίην ζώνην καὶ λέκτροιο δεσμὸν καὶ ἔργα φιλοτήσια τῶ μὲν ἀρέντρητοῖσι κατεύνασεν λεχέεσσιν. Id est

Virgineum soluit cæstum: & legemq; cubilis. Et munus amoris.
Inq; toris illi sculptis cepere soporem.

Tot uero & tā euidentibus: ac tā prætextatis: sed puris honestisq; uerbis uenerandum illud connubii pudici secretū neminē queq̄ aliū dixisse. Sed Anneus cornutus homo sane pleraq; alia nō idoctus: neq; īprudēs ī secūdo tamen libroꝝ: quos de figuris sententiaꝝ cōposuit: egregiā totius istius uerecundiæ laudem insulsa nimis & odiosa scru

tatione uiolauit. nam quum genus hoc figuræ probasset: & satis circunspecte factos esse uersus dixisset: membra tamen inquit paulo incautius nominauit.

De Valerio Coruino. & unde Coruini sit cognomentum. Caput. xi.

DE Maximo Valerio: qui Coruinus appellatus est: ob auxilium propugnationemq; corui alitis: haud quisq̃ est nobiliũ scriptorũ qui secus dixerit: ea res prorsus admirãda sic profecto est in libris annalibus memorata. Adolescens tali genere editus. L. Furio. Cl. Appio consulibus fit tri. militaris. atq; in eo tempore copiæ gallorum ingentes agrum pomptinum insederant. instruebant'q; acies a consulibus de ui: atq; multitudine hostium satis agentibus. Dux interea gallorũ uasta: & ardua proceritate: armisq; auro profulgentibus: grandia ingrediens: & manu telum reciprocans incedebat. perq; cõtemptum: & superbiam circunspiciens: despiciensq; omnia uenire iubet: & cõgredi: si quis pugnare secum ex omni romano exercitu auderet. tum Valerius tribunus: cæteris inter metum: pudoremq; ambiguis impetrato prius a consulibus: ut in gallum tam ĩmaniter arrogãtem: pugnare sese permitterent: progreditur intrepide: modesteq; obuiam & congrediuntur: & consistunt & conferebãtur iã manus. atq; ibi uis quædam diuina fit. Coruus repẽte improuisus aduolat. & super galea tribuni insistit. atq; in aduersarii oculos pugnare incipit. insibilat. obturbat. unguibus manũ laniabat. & prospectum ales arcebat. atq; ubi satis sæuierat: reuolabat in galeam tribuni. sic tribunus spectãte utroq; exercitu: & sua uirtute nixus: & opera alitis propugnatus: ducem hostium ferocissimum uicit: interfecitq;. atq; ob eam causam cognomẽ habuit Coruinus: id factum est anno. cccc. & .v. post Romam conditam. Statuam Coruino isti diuus Augustus in foro suo statuendam curauit. in eius statuæ capite corui simulacrum est: rei pugnæq;: quã diximus monumentum.

De uerbis: quæ in utrãq; partẽ: significatione reciproca: et aduersa dicuntur. Caput. xii.

ET formidolosus dici potest: et qui formidat: et qui formidatur. ut inuidiosus: et qui inuidet: et cui inuidet'. ut suspiciosus: qui suspicatur: et qui suspectus est. ut ambitiosus: et qui ambit: et qui ambitur. ut itẽ gratiosus: et qui adhibet gratias: et qui admittit. ut laboriosus: & qui laborat: & qui labori est: ut pleraq; alia huiusmodi in utrãque partem dicuntur. ita infestus ancipiti quoq; significatione est. nã & is infestus appellatur: qui malum infert cuipiam. & cõtra cui aliũde impendet malum: is quoq; infestus dicitur. Sed quod prius posui profecto exemplis non indiget: sic adeo multi loquunt': ut infestum dicant inimicum: atq; aduersum. Alterum autẽ illud ignobilius: obscuriusq; est. Quis enim in medio facile dixerit infestum esse: cui alter infestus est? Sed & ueteres pleriq; ita dixerũt: & M. Tullius ĩ oratione quam pro Cn. Planco dixit: uocabulo hoc sic usus est. Dolebã inquit iudices: & acerbe ferebam: si huius salus ob eam ipsam causã esset infestior: q̃ is meam salutem: atq; uitam: sua beniuolentia præsidio custodiaq; texisset. Nos igitur de origine & ratione uerbi quærebamus. atq; ita in nigidianis inuenimus commentariis scriptum: infestum a festinando dictum. Nam qui instat inquit alicui: eumq; pperans urget: opprimereq; eum studet: festinatq;. aut contra de alicuius periculo: & exitio festinatur: is uterq; infestus dicitur: ab instãtia: atq; ĩminentia fraudis: quam uel facturus cuipiam: uel passurus est. Ne quis autem de suspicioso: quod supra posuimus: & de formidoloso: in eam partem: quæ minus usitata est: exemplum requirat: inueniet de suspicioso apud. M. Catonem de re floria ita scriptum. Sed nisi qui palam corpore pecuniam quæreret: aut se lenoni locauisset: & si famulosus & suspiciosus fuisset: uim ĩ corpus liberum nõ æquũ censuere afferri. Suspiciosũ enĩ hoc in loco suspectum significat: nõ suspicantem. Formidolosum autem qui formidatur. Salustius ĩ Catilina ita dicit. Igitur talibus uiris non labor insolitus: nõ locus ullus asper: aut arduus erat: non armatus hostis formidolosus. Itẽ. C. Caluus in poematis laboriosus dicit: non ut uulgo dicitur: qui laborat: sed in quo laboratur. Durum inquit rus fugis: sed laboriosum. Eadẽ ratione Laberius quoque in sororibus. Ecastor inquit multum somniculosum. et Cinna in poematis: Somniculosam ut pœnus aspidẽ psillus. Metus quoque: et iniuria: atque alia quædam id genus: sic utroq; uersum dici possunt. nam metus hostium recte dicitur: & quũ timent hostes: et quum timentur. Itaque Salustius in historia priã: Metum Pompeii dixit: non q̃ Pompeius metueret: quod est usitatius: sed q̃ metueretur. uerba hæc Salustii sunt. Id bellũ excitabat metus Pompeii uictoris Hiempsalem in regnum restituentis. Item alio

in loco poſtquam remoto metu punico: ſimultates exercere uacuum fuit. Iniurias itidem dicimus: tam illorum qui patiuntur: q̄ qui faciunt: quarum dictionum exempla ſunt facilia inuentu. Illud etiã dictum a Virgilio eandem habet formam communicatæ ultro & citro ſignificationis. Et uulnere inquit tardus Vlyxi. Quũ diceret uulnus: non quod accepiſſet Vlyxes: ſed quod dediſſet. Neſcius quoq; dicit tam is qui neſcitur: q̄ qui neſcit. ſed ſuper eo: qui neſcit: frequens huius uocabuli uſus eſt. infrequens autẽ de eo eſt: quod neſcitur. Ignarus atque utroque uerſum dicitur: non tantum qui ignorat: ſed & q ignoratur. Plautus in rudẽte: Quæ incolis neſcius neſcias peſſimus. Saluſtius:

More humanæ cupidinis ignara uiſendi. Virgilius:

Ignarum laurens habet ora numanta.

Verba ex hiſtoria Clau. Quadrigarii: quibus Manlii Torquati nobilis adoleſcentis: & hoſtis galli prouocatoris pugnam depinxit.

Caput. xiii.

T. Manlius ſummo loco natus: adprimeq; nobilis fuit: ei Mãlio cognomentum factum Torquato. cauſam cognomenti fuiſſe accepimus: torquis ex auro induuias: quam ex hoſte: quem occiderat detractam induit. ſed quis hoſtis: & quod genus: & q̄ formidãdæ uaſtitatis: & quantum inſolens prouocator: & cuiuſmodi fuerit pugna decertatum. Q. Claudius primo annaliũ puriſſime: atq; illuſtriſſime: ſimpliciq; atq; incompta orationis antiquæ ſuauitate deſcripſit quem locum ex eo libro Phauorinus philoſophus cũ legeret: nõ minoribus quati afficiq; animum ſuum motibus: pulſibuſq; dicebat: q̄ ſi ipſe coram depugnantis eos ſpectaret. Verba. Q. Claudii: qbus pugna iſta depicta eſt: adſcripſi. Quum interim gallus quidam nudus præter ſcutũ: & gladios duos: torque: atq; armillis decoratus proceſſit: qui & uiribus: & magnitudine: & adoleſcentia: ſimulq; uirtute cæteris ãteſtabat. is maxĩe prælio cõmoto: atq; utriuſq; ſũmo ſtudio pugnantibus: manu ſignificare cœpit: ut utriq; qeſcerẽt pugnare. pugnæ facta pauſa eſt. extẽplo ſilẽtio facto cũ uoce maxĩa ĩclamat: ſiqs ſecũ depugnare uellet: uti prodiret. Nemo audebat propter magnitudinem: & ĩmanitatẽ facies. deĩde gallus irridere cœpit. atq; linguam exertare. id ſubito perdolitũ eſt cuidã. T. Manlio ſũmo genere nato tãtum flagitium ciuitati accidere: e tanto exercitu neminẽ prodire. Is ut dico proceſſit. neq; paſſus eſt uirtutem romanam a Gallo turpiter ſpoliari. ſcuto pedeſtri: & gladio hiſpanico cinctus contra gallũ conſtitit. metu magno ea congreſſio in ipſo ponte: utroq; exercitu inſpectante facta eſt. ita ut ante dixi: conſtiterũt. gallus ſua diſciplina: ſcuto proiecto cautabundus. Mãlius animo magis q̄ arte confiſus: ſcutũ ſcuto percuſſit. atq; ſtatum galli conturbauit. dum ſe gallus iterꝝ eodem pacto conſtituere ſtudet: Manlius iterum ſcutum ſcuto pcutit: atq; de loco certo hominem iterum deiicit. eo pacto ei: ſub gallicũ gladium ſucceſſit. ac hiſpanico pectus hauſit. deinde continuo humerũ dextrum eodem concuſſu incidit. neque receſſit uſquam donec ſubuertit: ne gallus ĩpetum icti haberet. ubi eum euertit: caput præcidit. torquem detraxit. eamq; ſanguinolentam ſibi in collũ imponit. quo ex facto ipſe: poſteriq; eius Torquati ſũt cognomĩati. ab hoc. T. Mãlio: cuius hanc pugnam Quadrigarius deſcripſit: imperia & aſpera: & ĩmitia manliana dicta ſunt. quoniam poſtea bello aduerſum latinos: quum eſſet conſul: filium ſuum ſecuri percuſſit: qui ſpeculatũ ab eo miſſus ne pugnaret interdicto. hoſtem: a quo prouocatus fuerat occidit.

Quod idẽ Quadrigarius: huius facies: patrio caſu probe: & latine dixit. & quædã alia appoſita de ſimiliũ uocabuloꝝ declinationibus.

Caput. xiiii.

QVod autẽ ſupra ſcriptum: in. Q. Claudii uerbis: propter magnitudinem: & immanitatem facies. id nos aliquot ueteribus libris ĩſpectis explorauimus: atq; ita eſſe: ut ſcriptum eſt: cõperimus. Sic enĩ pleraq; ætas ueterum declĩauit. hæc facies: huius facies. quod nunc propter rationem grammaticam faciei dicitur. Corruptos autẽ quoſdam libros repperi: in quibus faciei ſcriptum eſt: illo quod ante ſcriptum erat: oblitterato. meminimus etiam in Tiburti bibliotheca inuenire nos in eodem Claudii libro ſcriptum utrũque facies: & facii ſed facies in ordine ſcriptum fuit. & cõtra per ii geminum facii. neq; id abeſſe a quadam conſuetudine priſca exiſtimauimus. Nam ab eo: quod eſt hic dies tam huius dii: & ab eo: quod eſt hæc fames tam huius famii dixerunt. Q. Ennius in ſextodecimo annali dies ſcripſit: pro diei in hoc uerſu.

Poſtreme longinqua dies quum fecerit ætas.

Ciceronẽ quoq; affirmat ceſellius ĩ oratione: quã pro. P. Seſtio fecit:

dies scripsisse: pro diei. quod ego impensa opera cōquisitis ueteribus libris plusculis: ita ut Cesellius ait: scriptum inueni. Verba sunt hæc . M. Tullii. Equites uero daturos illius dies pœnas. Quocirca factum hercle est: ut facile iis credam: qui scripserunt. idiographum librum Virgilii sese inspexisse: in quo ita scriptum est:

Libra dies somniq; pares ubi fecerit horas.

Id est libra diei somniq;. Sed sicut hoc in loco dies a Virgilio scriptū uidetur: ita in illo uersu nil dubium est: quin dii: scripserit: pro diei:

Munera lætitiamq; dii. Quod imperitiores dei legūt ab insolētia scilicet uocis istius abhorrentes. Sic autem dies dii a ueteribus declinatū est: ut fames famii: pernicies pernicii: progenies progenii: luxuries luxurii: acies acii. M. enim Cato in oratione: quam de bello carthaginēsi composuit: ita scripsit. Pueri atq; mulieres extrudebantur famii causa. Lucilius in. xii. Rugosum atq; famii plenum. Sisenna in historiarum libro. vi. Romanos in ferendæ pernicii causa uenisse. Pacuuius in Paulo.

Pater supreme nostræ progenii patris.

Cn. Matius ī iliadis. xxi. Altera pars acii uitasset fluminis undas: Idē Matius in tertiodecimo. An maneat specii simulacrum: in morte sitentum. C. Gracchus de legibus promulgatis. Ea luxurii causa: aiunt institui. Et ibidem infra ita scriptum est. Nō est ea luxuries: quæ necessario parentur uitæ causa. Propter quod apparet: eum ab eo: quod est luxuries luxurii patrio casu dixisse. M. quoq; Tullius in oratione qua Sex. Roscium defendit: pernicii scriptū reliquit. Verba hæc sūt: Quorum nihil pernicii causa diuino consilio: sed ui ipsa: & magnitudine rerum factum putamus. Aut facies ergo ī casu patrio: aut facii: Quadrigarium scripsisse: existimandum est: faciei autem in nullo ueteri libro scriptū repperi. In casu autē dādi qui purissime locuti sunt: non faciei: uti dicitur nunc: sed facie dixerunt. Lucilius in satyris: Et primum inquit facie honestas accidit. Idem Lucilius in libro septīo.

Qui te diligit: ætati facieq; tuæ se.
Fautorem ostendat. fore amicum polliceatur.

Sunt autē nō pauci: q utrobiq; facii legant. Sed. C. Cæsar in libro de analogia. ii. huius die: & huius specie dicēdū putat. Ego quoq; in Iugurtha Salustii sūmæ fidei: & reuerēdæ uetustatis libro: die casu patrio inueni scriptum. Verba hæc ita erāt. Vix decima parte die reliq.

Non enim puto argutiolam istam recipiendam: ut die dictum quasi ex die existimemus.

De genere controuersiæ: quod græce ἄπορον: idest dubiū & inexplicabile appellatur. Caput. xv.

CVm Antonio Iuliano rhetore per feriarum tempus æstiuarū: decedere ex urbe æstu uolentes: neapolin concesseramus. atque ibi erat adolescens tunc quispiam ex ditioribus: cum utriusq; linguæ magistris meditans: & exercens: ad causas romæ orandas: eloquentiæ latinæ facultatem. atq; is rogat Iulianum uti sese audiat declamātē. It auditum Iulianus: imus quoq; nos cum eo simul. ītroit adolescēs: & præfatur arrogantius & elatius: q̄ ætati eius decebat. ac deīde iubet exponi controuersias. Aderat nobiscum ibi Iuliani sectator: iuuenis promptus: & proficiens: & ostendens iam in eo: quod ille apud Iuliani auris in præcipiti stare: & subitaria dictione periculū sui facere audebat. Exponit igitur tentamenti gratia controuersiam parum consistentem: quod genus græci ἄπορον idest dubium uocant. latine autē id: non minus cōmode inexplicabile dici potest. Ea controuersia fuit huiuscemodi. De reo septem iudices cognoscant. eaq; sententia sit rata quam plures ex eo numero dixerint. Quum septem iudices cognouissent: duo censuerunt reum exilio mulctandum: duo alii pecunia: tres reliqui capite puniendum. petitur ad supplicium ex sentētia triū iudicum. & contradicit. Hac ille audita: nec considerata: neq; aliis: ut proponerentur: expectatis: incipit statim mira celeritate: in eandem hanc controuersiam principia nescio quæ dicere. & inuolucra sensuū uerborumq; uolumina: uocumq; turbas fūdere. cæteris omnibus ex cohorte eius: qui audire eum soliti erant clamore magno exultātibus Iuliano autem male ac misere rubente: et sudante. Sed ubi deblatteratis uersuum multis milibus: finem aliquando fecit: egressiq; inde sumus amici: familiaresq; eius Iulianum prosecuti: quidnam existimaret: percontati sunt. atque ibi Iulianus festiuissime. Nolite quærere inquit: quid sentiam. adolescens hic sine cōtrouersia disertus est.

Quod Plinium secundum: hominem non indoctum fugerit: latueritque uitium argumenti: quod ἀντιστρέφον: id est reciprocum græci dicunt.

Caput. xvi.

PLinius secundus existimatus est esse ætatis suæ doctissimus. is

libros reliquit: quos studiosorum inscripsit: haud mediusfidius usq; quaq; aspernandos. In iis libris multa uarie ad oblectandas eruditorū hominum auris ponit. refert etiam plerasq; sententias: quas in declinandis controuersiis lepide: arguteq; dictas putat. sicuti hanc quoq; sententiam ponit: ex huiuscemodi controuersia. Vir fortis premio: quod optauerit: donetur. Qui fortiter fecerat: petiit alterius uxorem in matrimonium. & accepit. Is deīde cui ea uxor fuerat: fortiter fecit. repetit eādem. contradicitur. Eleganter inquit & probabiliter ex parte posterioris uiri fortis: uxorem sibi reddi postulātis hoc dictum est. si placet lex: redde. si non placet redde. Fugit autem Plinium: sententiolam istam: quā putauit esse argutissimam: uitio non carere: quod græce αντιςρεφον. i. reciprocum dicitur. & est uitium insidiosum & sub falsa laudis specie latens. nihil enim minus conuerti ex cōtrario idipsum aduersus eundem potest. Atq; ita a priore illo uiro forti dici si placet lex: non reddo. si non placet: non reddo.

Cecropias noctes doctorum exempla uirorū
Donat habere mihi nobilis eustochius.
Viuat, & æternum lætus bona tempora ducat:
Qui sic dilecto tanta docenda dedit.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER ~~NONVS~~. Decimus

FAmiliari meo cuipiam litteras athenis Romā misi in iis scriptum fuit: me illi iam tertium scripsisse. Is ad me rescripsit: petiuitq;: ut rationem dicerem cur tertium: ac non tertio scripsissem. id etiam adscripsit: ut eadem: quid super illo quoq; mihi uideretur: facerem se certiorem. tertium ne consul: & quartum: an tertio: & quarto dicēdum esset. quoniam Romæ doctū uirum dicentem audisset tertio: & quarto consul: non tertiū q̄rtūq;. Idq; in principio libri Celium scripsisse. &. Q. Claud. in libro undeuicesimo. C. Marium creatum septimo consulem dixisse. Ad hæc ego rescripsi nihil amplius: q̄ uerba. M. Varronis hominis opinor: q̄ fuit Claudius cum Celio: doctioris. quibus uerbum utrūq;: de quo ad me scripserat: decideretur. nā & Varro satis aperte quid dici opor-

[Marginalia: Studiosorū libri: plinij secundi — αντιστρεφον — Tertiū scripsisse — Tertiū consul an tertio dicendū — Celi — Claudi — Varro — Rescripsi — Decideretur]

teret edocuit: & ego aduersus eum: qui doctus eē dicebatur: litē meā facere absens nolui. uerba. M. Varronis ex libro disciplinarum quito hæc sunt. Aliud est: quarto prætorem fieri: & quartum: q; quarto locum adsignificat. ac tres ante factos. quartum tempus adsignificat: & ter ante factum. Igitur Ennius recte conscripsit. Quintus pater q̄rtum fit consul. Et Pompeius timide: q; in theatro ne adscriberet consul tertium: aut tertio extremas litteras non conscripsit. Quod de Pōpeio uarro breuiter & subobscure dixit: Tyro Tullius Ciceronis libertus in epistola quadā enarratius scripsit ad hunc ferme modū. Quū Pompeius inquit ædem uictoriæ dedicaturus foret: cuius gradus uice theatri essent: nomenq; eius & honores inscriberet: quæri cœptū est: utrum consul tertio inscribendum esset: an tertium: eam rem Pompeius exquisitissime rettulit ad doctissimos ciuitatis. Quūq; dissentirent: & pars tertio: alii tertium scribendum contenderent: rogauit īquit ciceronem Pompeius: ut quod ei rectius uideretur: scribi iuberet tum ciceronem iudicare de uiris doctis ueritum esse: ne quorum opinionem improbasset: ipsos uideretur improbasse. Persuasit igit̄ Pōpeio: ut neq; tertium: neq; tertio scriberetur: sed ad secundum usque. T. fierent litteræ. tert. ut uerbo non perscripto res quidem demonstraretur: sed dictio tamen ambigua uerbi lateret. Id autem quod & Varro & Tyro dixerunt in eodem nunc theatro non est ita scriptum. nā cum multis annis postea scæna: quæ prociderat: refecta esset: numerus tertii consulatus nō uti initio prioribus litteris tert. sed tribus tantum lineolis. iii. īcisis significatus est. In. M. autem Catonis q̄rto origine ita scriptum est: Carthaginenses sextum de fœdere decessere. Id uerbum significat: quinquies ante eos fecisse cōtra fœdus: & tum sextum. Græci quoq; significandis huiusmodi rerum numeris τρίτον καὶ τέταρτον. i. tertium & quartum dicunt. quod congruit cum eo: quod latine dicitur tertium quartumq;.

Quid Aristoteles de numero puerperii memoriæ mandauerit.
Caput. ii.

ARistoteles philosophus memoriæ tradidit: mulierem ī ægypto uno partu quinq; pueros enixam. eumq; esse finem dixit multiiugæ hominum partionis: neq; pluris unq̄ simul genitos compertū. hunc autem esse numerum ait rarissimum. Sed & diuo Augusto imperante: qui temporum eius historiam scripserunt: ancillam Cæ-

[Marginalia: Varro — Ennius — Tyro tullius — Cato — Aristo — Litē meā facere — Disciplinarū libri quinq; — Victoriæ ædes a pōpeio dedicata — Exquisitissime — Refecta esset .i. instaurata — Diuus Augustus]

saris Augusti in agro laurente peperisse quinque pueros dicũt: eosq;
pauculos dies uixisse. matrem quoq; eorum non multo postq̃ pepe-
rit: mortuam: monumentumq; ei factum iussu Augusti in uia laurẽ
tia. inq; eo scriptum esse numerum puerperii eius: de quo diximus.

Locorũ quorũdam illustriũ collatio: cõtentioq; facta: ex orõnibus .C. Gracchi: &. M. Catonis. Caput. iii.

FOrtis & uehemens orator existimatur esse. C. Gracchus. nemo
id negat. sed quod nõnullis uidetur seuerior: acrior: ampliorq;
esse. M. Tullio ferri id qui potest? Legebamus adeo nuper orationẽ
gracchi de legibus promulgatis in qua. M. Marium: & quosdã ex mu
nicipiis italicis honestos uiros uirgis per iniuriam cæsos a magistrati-
bus po. ro. quãta maxime inuidia potest: cõqueritur. Verba hæc sũt:
quæ super ea re fecit. Nuper teanum sidicinum cõsul uenit. uxorẽ di
xit in balneis uirilibus lauari uelle. Quæstori sidicino a. M. Mario da
tum est negocium: uti balneis exigerentur: qui lauabant. uxor renũ-
tiat uiro parum cito sibi balneas traditas esse: & parum lautas fuisse.
Iccirco palus destitutus est in foro: eoq; aduectus suæ ciuitatis nobi-
lissimus homo. M. Marius uestimenta detracta sunt. uirgis cæsus ẽ.
Caleni: ubi id audierunt: edixerunt: nequis in balneis lauisse uellet:
quum magistratus romanus ibi esset. Ferentini ob eandem causam:
prætor noster quæstores arripi iussit. Alter se de muro deiecit. Alter
prehẽsus: & uirgis cæsus est. In tam atroci re: ac tam misera: atq; mœ
sta: iniuriæ publicæ contestatione: & quid est: quod aut ampliter in-
signiterq;: aut lachrymose: atq; miseranter: aut multa: copiosaq; ĩui-
dia: graui & penetrabili querimonia dixerit? breuitas sane uenustas:
& mundicies: orationis est: qualis haberi ferme in comœdiarum festi
uitatibus solet. Item gracchus alio ĩ loco ita dixit: Quãta libido quã-
taq; intemperantia sit hominum adolescentium: unum exemplũ uo
bis ostendam. His annis paucis ex Asia missus est: qui per id tempus
magistratum non ceperat: homo adolescens pro legato. is ĩ lectica fe-
rebatur. ei obuiam bubulcus de plebe uenusina aduenit. & per iocum
quum ignoraret: qui ferretur: rogauit num mortuũ ferret. ubi id au-
diuit: lecticam iussit deponi. stuppis quibus lectica ligata erat: usque
adeo uerberari iussit: dum animam efflauit. Hæc quidem oratio sup
tam uiolento atq; crudeli facinore nihil profecto abest a quotidianis
sermonibus. at quum in simili causa apud. M. Tul. ciues romani in-

nocentes uiri contra ius contraq; leges uirgis cædũt: aut supplicio ex
tremo necant: quæ ibi tunc miseratio? quæ comploratio? quæ totius
rei sub oculos subiectio? quod & quale inuidiæ: atq; acerbitatis fretũ
efferuescit? Animum hercle meum: quũ illa. M. Ciceronis lego: ima-
go quædam & sonus uerborum: & uocum: & eiulationum circũple-
ctitur. uelut sunt ista: quæ de. C. Verre dicit: quæ nos: ut in præsens
potuimus: quantum memoria suppeditabat: adscripsimus. Ipse in-
flãmatus scelere: & furore in forum uenit. ardebant oculi. toto ex ore
crudelitas emanabat. expectabant omnes: quo tandem progressurus
aut quidnam acturus esset: quum repente hominem proripi: atq; in
foro medio nudari: ac deligari: & uirgas expediri iubet. Iam hæc me-
diusfidius sola uerba nudari: ac deligari: & uirgas expediri iubet: tãti
metus horrorisq; sunt: ut non narrari quæ gesta sunt: sed rẽgeri pror
sus uideas. Gracchus autem noster: non querentis: neq; implorã-
tis: sed nunciantis uice: palus inquit in foro destitutus est. uestimẽta
detracta sunt. uirgis cæsus est. Sed enim. M. Cicero præclare: cum
diutina representatione: non cæsus est: sed cædebatur inquit uirgis ĩ
medio foro messanæ ciuis romanus. Quum interea nullus gemitus:
nulla uox illius miseri inter dolorem: crepitumq; plagarũ audiebat:
nisi hæc ciuis romanus sum. hac cõmemoratione ciuitatis omnia uer
bera depulsurum: cruciatumq; a corpore deiecturũ arbitrabatur: cõ-
plorationem deinde tam acerbæ rei: & odium in Verrem detestatio-
nemq; apud ciues romanos incense: atq; acriter: atq; inflãmanter fa-
cit: quum hæc dicit. O nomẽ dulce libertatis. O ius eximium nostræ
ciuitatis. O lex portia: legesq; semproniæ. O grauiter desiderata: & a-
liquando reddita plebi romanæ tribunitia potestas. huccine tandem
hæc omnia reciderunt: ut ciuis romanus in prouincia po. ro. in oppi-
do fœderatorum: ab eo qui beneficio po. ro. fasces ac securis haberet:
deligatus in foro uirgis cæderetur? quid cum ignes ardentesq; lamĩæ
cæteriq; cruciatus admouebantur? Si te acerba illius ĩploratio: & uox
miserabilis non leniebat: ne ciuium quidem romanorum: qui tũ ade
rant: fletu gemituq; maximo commouebare? Hæc. M. Tul. atrociter
grauiter: copiose apteq; miseratus est. Sed siquis est tam agresti aure
ac tam hispida: quem lux ista: & amœnitas orationis: uerborũq; mo-
dificatio parum delectat: amat autem priora iccirco: q; incõpta & bre
uia: & non operosa: sed natiua quadam suauitate sunt: quodque iis

umbra: & color quasi opacæ uetustatis est: is siquid iudicii habet: cō/sideret in causa pari. M. Catonis hominis atiquioris orationem. Ad cuius uim & copiam Gracchus nec aspirauit. intelliget (opinor) Catonem contentū eloquentia ætatis suæ non fuisse. & id iam tum facere uoluisse: quod Cicero postea pfecit. In eo naq; libro: qui de falsis pu/gnis scriptus est: ita de. Q. . Thermo conquestus est. Dixit a decē ui/ris parum sibi bene cibaria curata esse. iussit uestimenta detrahi: atq; flagro cædi. decem uiros brutiani uerberauere. uiderẽ multi mortales. Quis hanc contumeliam? quis hoc imperium? quis hanc seruitutem ferre potest? nemo hoc rex ausus est facerẽ. eam ne fieri bonis bono genere natis boni consulitis? Vbi societas? ubi fides maiorum? insigni/tas iniurias: plagas: uerbera: uibices: eos dolores: atq; carnificinas per dedecus: atq; maximam ignominiā: inspectātibus popularibus suis: atq; multis mortalibus te facere ausum esse? sed quantū luctū q̄tūq; gemitum: quid lachrymarum: quantūq; fletuum factum audiui? serui iniurias nimis ægre ferūt. quid illos bono genere natos: magna uirtute præditos opinamini animi habuisse atq; habituros: dum uiuẽt?

Quod Cato dixit: brutiani uerberauere nequi fortasse de brutianis requirat id significat. Quum Annibal pœnus cū exercitu in Italia esset & aliquot pugnas populus ro. aduersas pugnauisset: primi totius italiæ brutii ad Annibalem desciuerunt. id Romani ægre passi postquā Annibal Italia decessit: supatiq; pœni sunt: brutios ignominiæ causa non milites scribebant. nec pro sociis habebant. sed magistratibus in prouincias euntibus parere: & præministrare seruorum uicē iusserūt. Itaq; ii sequebantur magistratus: tanq̄ in scænicis fabulis: qui dicebātur lorarii: & quos erant iussi uinciebant: aut uerberabant. Quot au/tem ex brutiis erant: appellati sunt brutiani.

Quod. P. Nigidius argutissime docuit nomina non positiua esse: sed naturalia. Caput.iiii.

NOmina uerbaq; non positu fortuito: sed quadam ui & ratione naturæ facta esse. P. Nigidius in grammaticis commētariis docet. rem sane in philosophiæ disertationibus celebrem. quæri enī so/litum apud philosophos φύσει τὰ ὀνόματα ἢ θέσει: id est naturane nomina sint an positu. in eam rem multa argumenta dicit: cur uideri possint uerba esse naturalia magis: q̄ arbitraria. ex quibus hoc uisum est lepidum & festiuum. Vos inquit quū dicimus motu quodā oris conueniente cum ipsius uerbi demonstratione utimur: & labias sensim primores emouemus. ac spiritum: atq; animam porro uersū: & ad eos: quibus cum sermocinamur: intendimus. at contra cum di/cimus nos neq; profuso intentoq; flatu uocis: neq; proiectis labris pnuntiamus: sed & spiritum & labias: quasi intra nosmetipsos coerce/mus. hoc idem fit in eo: quod dicimus: tu & ego. & tibi mihi. Nam sicuti quum annuimus: & abnuimus: motus quidā ille uel capitis: uel oculorū a natura rei: quā significat: nō abhorret ita in his uocibus q̄si gestus quidam oris & spiritus naturalis est. eadem ratio est in græcis quoq; uocibus: qua esse in nostris animaduertimus.

Auarus simplex ne uocabulum sit: an compositum & duplex: si/cut. P. Nigidio uidetur. Caput.v.

AVarus non simplex uocabulum: sed iūctum copulatumq; esse Nigidius dicit in cōmentariorum undetricesimo. Auarus inqt appellatur: qui auidus æris est. sed in ea copula e inquit littera detri/ta est. Item locupletem ait dictum: ex cōpositis uocibus: qui pleraq; loca: hoc est qui multas possessiones tenet. Sed probabilius id firmi/usq; est: quod de locuplete dicit. nam de auaro ambigitur: cur enī nō uideri possit ab uno solum uerbo inclinatum: quod est aueo? eadēq; esse factura: qua est amarus. de quo nihil dici potest: quin duplex nō sit.

Mulctam dictā esse ab ædilibus. P. Appii cæci filiæ mulieri nobili q̄ locuta esset petulantius. Caput.vi.

NOn in facta modo: sed in uoces etiam petulantiores publice uindicatum est. ita enim debere esse uisa est romanæ disciplinæ dignitas inuiolabilis. Appii naq; illius cæci filia: a ludis quos spectauerat: exiēs turba undiq; confluentis fluctuantisq; populi iactata est. atq; inde egressa: quum se male habitam diceret. Quid i me nunc factum esset inquit. quantoq; arctius: pressiusq; conflictata esse: si Publius Claudius frater meus nauali prælio classem nauium cum ingenti ciuium numero non perdidisset? Certe quidem maiore nūc copia populi op/pressa intercidissem. sed utinam inquit reuiuiscat frater: aliāq; classē in siciliam ducat. atq; istam multitudinem perditū eat: quæ me ma/le nunc miseram conuexauit. ob hæc mulieris uerba tam improba: ac tam inciuilia. C. Fundanius & Tib. Sēpronius ædiles plebei mulctā dixerunt ei æris grauis. xxv. milia. Id factum esse dicit Capito Atteius

in commentario de iudiciis publicis bello punico primo: Fabio Licinio: & T. Acilio Crasso consulibus.

Fluminum quæ ultra imperium romanum fluunt prima magnitudine esse nilum: secundum histrum: proxima rhodanũ. sicut. M. Varronẽ memini scribere. Caput. vii.

OMnium fluminum quæ in maria qua imperium ro. est: fluũt. quã græci ΤΗΝ ἔισω θάλασσαν: id est internũ mare appellant: maximũ esse nilũ consentiť. proxima magnitudine esse istrũ scripsit Salu. Varro autem cum de parte orbis: quæ europa dicitur: dissereret in tribus primis eius terræ fluminibus rhodanum esse ponit. ꝑ quod uideť eũ facere istro æmulum. Istrus enĩ quoq; in europa fluit.

Inter ignominias militares quibus milites coercebantur fuisse sanguinis dimissionem. & quænam esse uideatur causa huiuscemodi castigationis. Caput octauum.

FVit hæc quoq; antiquitus militaris animaduersio: iubere ignominiæ causa militi uenã solui: & sãguinẽ dimitti. cuius rei rõ ĩ litteris ueteribus: quas equidẽ inuenire potui nõ extat. sed opinor factum hoc primitus ĩ militibus stupẽtis animi atq; a naturali hitu declinantis: ut nõ tã pœna: q̃ medicina uidereť. postea tamẽ ob pleraq; alia delicta idẽ factitatũ esse credo ꝑ cõsuetudinẽ: quasi minus sani uiderenť oẽs: qui deliquerant.

Quibus modis: quoq; hitu acies romana ĩstrui solita sit. quæque eaꝝ ĩstructionũ sunt uocabula. Caput. ix.

Vocabula sunt militaria: qbus ĩstructa certo mõ acies appellari solet: frons: subsidia: cuneus: orbis: globus: forfices: serra: alæ: turres. hæc & quædam item alia inuenire est in libris eorum q de militari disciplina scripserunt. translata autem sunt ab ipsis rebus: quæ ita proprie nominanť. earũq; rerum in acie instruenda sui cuiusque uocabuli imagines ostenduntur.

Quæ eius rei causa sit: ꝙ & græci ueteres: & romani ãnulũ in eo digito gestauerunt: qui est in manu sinistra minimo proximus.

Caput. x.

VEteres græcos annulũ habuisse ĩ digito accepimus sinistræ manus: q minimo est proxĩus. romanos quoq; hoĩes aiũt sic plerũq; ãnulis usitatos. causam esse huius rei Appion ĩ libris ægyptiacis hanc dicit: ꝙ insectis apertisq; humanis corporibus: ut mos ĩ ægypto

Fabius Licinius
T. Acilius crassus
Internũ mare
Nilus fl.
Ister fl
Rhodanus fl.
Istrus . nota nominatiuũ
Enim quoq;
Venã solui
Animaduersio
Extat
Frons
Subsidia
Cuneus
Orbis
Globus
forfices
Serra
Alæ
Turres
Proximus minimo digitus
Vsitatos a uerbo usitor aris
Sallust
Varro
Appio

fuit: quas græci ἀνατομάς: id est dissectiones appellant: repertũ est neruum quẽdam tenuissimum ab eo uno digito: de quo diximus: ad cor hominis pergere: ac peruenire. propterea nõ inscitum uisum esse eum digitum potissimum tali honore decorandum qui continens & quasi cõnexus esse cum principatu cordis uideretur.

Verbum mature quid significat: quæq; eius uocis ratio sit. & ꝙ eo uerbo uulgus hominum improprie utitur. atq; inibi ꝙ præcox declinatum præcocis facit non præcoquis.

Caput. xi.

MAture nunc significat propere: & cito: contra ipsius uerbi sentẽtiam. aliud enim est mature: q̃ quod diciť propere. P. Nigidius homo in omnium bonarum artium disciplinis egregius: Mature inquit est: quod neq; citius est: neq; serius: sed medium quiddam: & tẽperatum est. Bene atq; proprie Nigidius. nam & in frugibus: & ĩ pomis matura dicuntur: quæ neq; cruda & immitia sunt: neq; caduca: & decocta: sed tempore suo adulta: maturataq;. Quoniam autem id quod nõ segniter fiebat: mature fieri dicebatur: progressa plurimũ uerbi significatio est: & non iam: quod nõ segnius: sed quod festinatius fit: id fieri mature dicitur: quando ea: quæ præter sui tẽporis modum properata sunt: immatura uerius dicanť. Illud uero nigidianũ rei: atq; uerbi temperamentum: diuus Augustus duobus græcis uerbis elegantissime exprimebat. nam & dicere in sermonibus: & scribeř in epistolis solitum esse aiunt: σπεῦδε βραδέως: id est matura. Per quod monebat ut ad rem agendam simul adhiberetur & ĩdustriæ celeritas: & diligentiæ tarditas. ex quibus duobus contrariis fit maturitas. Virgilius quoq;: siquis animum attendat: duo ista uerba properare: & maturare: tanq̃ plane resonantia contraria scitissime sepauit ĩ hisce uersibus.

Frigidus agricolam siquando continet hymber:
Multa forent quæ mox cælo properanda sereno
Maturare datur. Elegantissime ista duo uerba diuisit. nãq; in properatu rei rusticæ: per tempestates pluuiasq; quando ociũ est: maturari potest ꝑ serenas: quãdo tẽpus instat: ꝓperari necessum est. quũ significandũ autẽ est coactius quid factum: & festinatius: tũ rectius præmature factũ id diciť: q̃ mature. sicut Afranius dixit in togata: cui titulus nomẽ est. Appetis dominatum demens præmature præcocẽ. In

Nigidi
Virg
Afrani
Anatomas i. dissectiones
Mature
Matura
Immitia
Caduca
Decocta
σπεῦδε βραδέως
Præmature
Præcocẽ

quo uerſu animaduertẽdũ eſt: ꝙ præcocem inquit: non præcoquẽ. ẽ
enim caſus eius rectus: non præcoquis: ſed præcox.

De portẽtis fabularꝫ: quæ Plinius ſecundus indigniſſime ĩ Demo
critum confert philoſophum. & ibidẽ de ſimulacro uolucri colũbæ.

Caput. xii.

LIbrum eſſe Democriti nobiliſſimi philoſophorum de ui & na-
tura chamæleontis: cumq; ſe legiſſe Plinius ſecundus in natura-
lis hiſtoriæ. xxviii. refert. multaq; uana: atq; intoleranda auribus. deĩ
de quaſi a Democrito ſcripta tradit. ex quibus pauca hæc ĩuiti memi
nimus: quia pertæſum eſt. Accipitrem auem rapidiſſimam a chamæ
leonte humi reptante ſi eum forte ſupuolet: detrahi & cadere ui q̃dã
in terram: cæteriſq; auibus laniandum ſeſe ſponte ſua obiicere & de-
dere. Item aliud ultra humanam fidem: caput & collum chamæleon
tis: ſi uratur ligno: quod appellatur robur: hymbres & tonitrua dere-
pente fieri. idq; ipſum uſu uenire: ſi iecur eiuſdem animalis in ſũmis
tegulis uratur. Item aliud quod hercle an ponerẽ dubitaui: ita eſt de-
ridicule uanitatis: niſi iccirco plane poſui ꝙ oportuit nos dicere: quid
de iſtiuſmodi admirationum fallaci illecebra ſentiremus: qua pleṛq;
capiunt: & ad perniciem elabuntur ingenia maxime ſolertia: eaq; po
tiſſimum: quæ diſcendi cupidiora ſunt. ſed redeo ad Pliniũ. ſiniſtrũ
pedem ait chamæleontis ferro ex igni calefacto torreri: cũ herba quæ
appellatur eodem nomine chamæleon: & utrũq; macerari unguẽto:
colligiq; in modum paſtillꝭ atq; in uas mitti ligneũ & eum qui id uas
ferat: etiam ſi is in medio palam uerſet a nullo uideri poſſe. His por
tentis atq; preſtigiis a Plinio ſecundo ſcriptis: nõ dignum eſſe cogno
mine Democriti puto. Vel illud quale eſt: quod idem Plinius in de
cimo libro Democritum ſcripſiſſe aſſeuerat: aues quaſdam eſſe certis
uocabulis: & earum auium confuſo ſanguine gigni ſerpentem: eũ ſi-
quis ederit: linguas auium: & colloquia interpretaturum. Multa aũt
uidentur ab hominibus iſtis male ſolertibus huiuſcemodi cõmenta ĩ
Democriti nomen data nobilitatis auctoritatiſq; eius perfugio uten
tibus. Sed id quod Archytam pythagoricum commentum eſſe: atq;
feciſſe traditur: neq; minus admirabile: neq; tamen uanum æque ui-
deri debet. Nam & plerique nobilium græcorum: & Phauorinus phi
loſophus memoriarum ueterum exequẽtiſſimus affirmatiſſime ſcri
pſerunt: ſimulacrum columbæ e ligno ab Archyta ratione quadã: di-
ſciplinaq; mechanica factũ uolaſſe: ita erat ſcilicet libramentis ſuſpẽ-
ſum: & aura ſpiritus incluſa: atq; occulta cõcitum. libet hercle ſuper
re tam abhorrenti a fide ipſius Phauorini uerba ponere ἀρχύτας τα
ραντῖνος φιλόσοφος ἅμα καὶ μηχανικὸς: ὢν ἐποίησε περιστερ-
ἀν. ξυλίνην πετομένην: ἥτις εἴποτε καθήσειεν οὐκέτι ἀνίστατο μέ-
χρι γὰρ τούτου. ideſt Archytas tarẽtinus philoſophus pariter & me
chanicus uir columbam ligneã fecit uolantem: quæ ſi nõnũq̃ ſubſe-
diſſet: præterea non exurgebat. hactenus enim.

Cum partim hominum: qua ratione homines dixerint.

Caput. xiii.

PArtim hominũ uenerũt pleṛq; dicit: quod ſignificat pars ho-
minum uenit: id eſt quidam homines. nã partĩ hoc in loco ad-
uerbium eſt: neq; in caſus inclinatur. ſicuti cum partim hominũ dici
poteſt: id eſt cum quibuſdam hominibus: & quaſi cum quadã parte
hominum. M. Cato in oratione de re floria ita ſcripſit. Ibi pro ſcorto
fuit: in cubiculum ſurrectitauit e conuiuio: cum partim illorum: iam
ſæpe ad eũdem modum erat. Imperitiores autem: cum partim legũt
tanq̃ declinatum ſit: quaſi uocabulũ: nõ dictũ quaſi aduerbiũ. Sed
Q. Claudius. xxi. annali inſolentius paulo hac figura eſt ita uſus.
eũ enim cũ partim copiis hominũ adoleſcẽtiũ placentẽ ſibi. Itẽ. Q.
Claudii. xxiii. annali uerba hæc ſunt. Sed iccirco me feciſſe: ꝙ utrum
negligentia partim magiſtratuum: num auaritia: an calamitate po.
ro. eueniſſe dicam: neſcio.

Iniuria mihi factũ itur quali uerboꝝ ordine Cato dixerit.

Caput. xiiii.

AVdio illi iniuriam factum iri: audio cõtumeliã dictũ iri: uulgo
quoq; ita dici. & iſtam eſſe uerboꝝ figurã iam ĩ medio loquẽdi
uſu. iccirco exemplis ſuperſedeo. Sed cõtumelia illi uel iniuria factũ
itur paulo eſt remotius. Exemplũ igitꝰ ponemus. M. Cato pro ſe con-
tra. C. Caſſiũ. Atq; euenit ita q̃rites uti ĩ hac cõtumelia: quæ mihi p
huiuſcemodi petulantiam factum itur: rei quoq; pub. mediuſfidius
miſerear q̃rites. ſicut autem contumeliam factum iri: ſignificat iri ad
contumeliam faciẽdã. id eſt operã dari quo fiat cõtumelia: ita contu-
melia factum itur caſu tantũ ĩmutato idem dicit.

De flamĩs dialis. deq; flaminice cerimoniis. uerbaq; ex edicto præto
ris appoſita: quibus dicit: non coacturum ſe ad iurãdũ: neq; uirgĩes

Veſtæ:neq; diales. Caput.xv.

CErimoniæ impoſitæ flamini diali multæ: item cautus multipli ces:quos in libris quī de ſacerdotibus publicis compoſiti ſunt. Item in Fabii Pictoris librorū primo ſcriptos legimus. unde hæc fer me ſūt:quæ commeminimus.i. Equo dialem flaminem uehi religio eſt.ii. Claſſem procinctam extra pomerium:id eſt exercitum armatū uidere:iccirco rarenter flamen dialis creatus conſul eſt quum bella cō ſulibus mandabant.iii. Item iurare dialem fas nunq̄ eſt.iiii. Itē ānu lo uti:niſi peruio caſſoq; fas non eſt.v. Ignem e flaminia: id eſt flami nis dialis domo niſi ſacrū efferri ius non eſt.vi. Vinctum ſi ædes eius introierit:ſolui neceſſum eſt.& uincula per impluuiū in tegulas ſub duci:atq; inde foras in uiam dimitti.vii. Nodum in apice:neq; ī cin ctu:neq; alia in parte ullum habet.viii. Siquis ad uerberandum du catur:ſi ad pedes eius ſupplex procubuerit:eo die uerberari piaculū ē .ix. Capillum dialis niſi qui liber homo eſt:non detonſet.x. Capram & carnem incoctam:& ederam:& fabam:neq; tangere diali mos eſt: neq; nominare.xi. Propagines e uitibus altis protentis non ſuccidet .xii. Pedes lecti ī quo cubat:luto tenui circūlitos eſſe oportet.& de eo lecto trinoctium continuum non decubat.neq; ī eo lecto cubare aliū fas eſt.neq; apud eius lecti fulcrum capſam eſſe cum ſtrue:atq; ferro oportet.xiii. Vnguium dialis:& capilli ſegmina ſubter arborem ſili cam terra operiuntur.xiiii. Dialis quotidie feſtatus eſt.xv. Ac ſine api ce ſub diuo eſſe licitum non eſt:ſub tecto uti libet: & nō pridem a pō tificibus conſtitutum. Maſſurius Sabinus ſcripſit & alia quædam re miſſa.gratiamque aliquot cerimoniarum factam dicit.xvi. Farinam fermento imbutam attingere ei fas non eſt.xvii. Tunicam intimam: niſi in locis tectis non exuit:ne ſub cælo tanquā ſub oculis Iouis nu dus ſit.xviii. Super flaminem dialem in conuiuio: niſi Rex ſacrificu lus:haud quiſquam alius accumbit.xix. Vxorem ſi amiſit: flaminio decedit.xx. Matrimonium flaminis: niſi morte dirumpi non eſt ius xxi. Locum in quo buſtum eſt:nunq̄ ingredit̄.xxii. Mortuum nunq̄ attingit:funus tamen exequi nō eſt religio. Eædem ferme cerimoniæ ſunt:quas flaminicas ſacerdotiſſas dialis ſehorſum aiunt obſeruita re.ueluti eſt.i. Quod bene nato operitur.ii. Et q̄ uirica ſurculum de arbore ſilica habet.iii. Et q̄ ſcalas:quæ græcæ κλίμακες appellāt̄:eas aſcendere ei plus tribus gradibus religioſum eſt. atq; etiā.iiii. Quū

it ad argeos:q̄ neq; comit caput:neq; capillū depectit. Verba præto ris ex edicto perpetuo de flamine diali:& de ſacerdote Veſtæ aſcripſi. Sacerdotem Veſtalem:& flaminem dialem in omni mea iuriſdictōe iurare nō cogā. Verba. M. uarronis ex ſecūdo rer̄ diuinar̄ ſup flami ne diali hæc ſunt. Is ſolus album habet galerum uel q̄ maximus eſt. uel q̄ Ioui īmolata hoſtia albato fieri oporteat.

Quos errores Iulius Higinus in ſexto Virgilii animaduerterit ī hi ſtoria romana erratos. Caput.xvi.

REprehendit Higinus Virgilium.correcturumq; eum fuiſſe exi ſtimat quod in libro ſexto ſcriptum eſt: Palinurus eſt apud in feros:petens ab Aenea ut ſuum corpus requirendum: & ſepeliēdum curet. Is hæc dicit.

Eripe me his inuicte malis:aut tu mihi terram.
Iniice(nāq; potes)portuſq; require uelinos.

Quo inquit modo aut Palinurus nouiſſe:aut nominare potuit por tus uelinos? & Aeneas ex eo nomine locum inuenire? quum uelia op pidum:a quo portum:qui in eo loco eſt:uelinum dixit:Seruio Tul lio regnante romæ poſt annum amplius ſexcenteſimum: q̄ Aeneas ī Italiam uenit:conditum in agro lucano:& eo nomine appellatū eſt. Nam qui ab Harpalo inquit:regis Cyri præfecto ex terra phocide fu gati ſunt:alii ueliam:partim maſſiliam cōdiderunt. Inſcitiſſime igit̄ petit:ut Aeneas portum uelinum requirat:cum id nomen eo tempo re fuerit nuſquā gentiū.neque ſimile inquit illud uideri debet: quod eſt in primo carmine.

Italiam fato profugus:lauinaq; uenit
Littora: Aut quod æque eſt in.vi.libro:
Chalcidicaq; leuis tandem ſuper adſtitit arce.

Quoniā poetæ ipſi quædā κατὰ πρόληψιν.i.per anticipationē hi ſtoriæ dicere ex ſua perſona cōcedi ſolet.quæ acta ipſe poſtea ſcire po tuit.ſicut Virgilius ſciuit de lauinio oppido:& de colonia chalcidēſi. ſed Palinurus q̄ potuit id īquit ſcire:ea quæ poſt ānos.dc. facta ſunt niſi qs eū diuinaſſe apud īferos putat: perīde ut animæ defūctor̄ ſo lent? Sed & ſi ita accipias:q̄q̄ non ita dicit̄:Aeneas tamē: qui nō diui nabat:quo pacto potuit requirere portū uelinū? cui nomen tunc:ſi cuti diximus:nullū uſquā fuit. Item hoc quoq; in eodem libro repre hendit:& correctur̄ fuiſſe Virgiliū putat:niſi mors occupaſſet. Nā

quum Thesea inquit: inter eos nominasset: qui ad inferos adissent: ac redissēt: dixissetq;. Quid Thesea? magnū quid memorē Alciden? & mi genus ab Ioue sūmo est: postea tamen refert. Sedet æternūq; sedebit infelix Theseus. Qui autem inquit fieri potest: ut æternum apud inferos sedeat: quem supra cum iis nominat: qui descenderint illuc: atq; inde rursum euaserint. præsertim cū ita sit fabula de Theseo. atq; sic Hercules eum euellerit e petra: & ī lucem ad superos eduxerit. Item in his uersibus errasse Virgilium dicit.

Eruet ille agros: agamennoniasq; micenas.
Ipsūq; æaciden genus armipotentis achilli.
Vltus auos troiæ: templa & temerata mineruæ.

Confudit inquit & personas diuersas & tempora. nam neque eodem tempore: neque per eosdem homines: cum achæis: & cū Pyrrho bellatum est. Pyrrhus enim quem dicit Aeaciden: de epiro in Italiam trāsgressus cum romanis depugnauit: aduersus Manium Curium in eo bello ducem. Argiuum autem bellum: id est achaicū multis post ānis a. L. Mumio imperatore gestum est. potest īqt igit' medius eximi uersus: qui de Pyrrho importune immissus est. quem Virgilius procul dubio exempturus inquit fuit.

Quam ob causam: & quali modo Democritus philosophus luminibus oculorum sese priuauerit. & super ea re uersus Laberii pure ad modum & uenuste facti. Caput. xvii.

Democritum philosophum in monumentis græcæ historiæ scriptum est. uirum præter alios uenerandum: auctoritateq; antiqua præditum luminibus oculorum sua sponte se priuasse: quia existimaret cogitationes: commentationesq; animi sui: in contemplandis naturæ rationibus uegetiores: & exactiores fore: si eas uidēdi illecebris: & oculorum impedimētis liberasset id factum eius: moduq; ipsū quo cæcitatem facile solertia subtilissima consciuit Laberius poeta ī mimo quem inscripsit rectiorem: uersibus quidem satis mūde: atq; graphice factis descripsit: sed causam uoluntariæ cæcitatis finxit aliā uertitq; in eam rem: quam tum agebat: non inconcinniter. est enim persona: quæ hoc apud Laberium dicit diuitis auari & parci sūptum plurimum ἀσωτιαντε: id est luxumque & popinationē adolescentis filii deplorantis. Versus laberiani hi sunt.

Democritus abderites physicus philosophus clipeum.
Constituit contra exortum hiperionis: oculos
Effodere ut posset splendore æreo: ita radiis
Solis aciem effodit luminis: malis bene
Esse: ne uideret ciuibus. sic ego
Fulgenti splendore in pecuniam uolo
Lucificare exitum ætati meæ.
Ne in re bona uideam esse nequam filium.

Historia de Arteīsia. deq; eo certamīe: quod apud Mausoli sepulchrū a scriptoribus inclytis decertatū est. Caput. xviii.

Artemisia Mausolū uirū amasse fert' supra oīs amorū fabulas: ultraq; affectionis humanæ fidem. Mausolus autē fuit ut. M. Tullius ait: rex terræ cariæ. ut quidam græcaꝝ historiaꝝ scriptores dicunt: prouinciæ græcæ præfectus: quem σατραπην: id est ducem: ac præsidem græci uocant. Is Mausolus ubi fato perfunctus est: & inter lamenta & manus uxoris funere magnifico sepultus est: artemisia luctu: atq; desiderio mariti flagrans ossa: cineresq; eius mixta odoribus: contusaq; in pulueris faciem aquæ indidit: ebibitq;. multaq; alia uiolenti amoris indicia fecisse dicitur. molita quoq; est ingēti īpetu operis: conseruandæ mariti memoriæ causa: sepulchrum illud memoratissimum: dignatumq; numerari inter septem omnium terrarū spectacula. Id monumētū Artemisia cū diis manibus sacris Mausoli dicaret: agona id est certamen laudibus eius dicundis facit. ponitq; premia pecuniæ: aliarumq; rerum bonarū amplissima. ad eas laudes certādas uenisse dicuntur uiri nobiles ingenio: atq; lingua præstabili Theopompus: Theodectes: Naucrites. sunt etiā qui Isocratē ipsum cū iis certauisse memoriæ mādauerint. sed eo certamine uicisse Theopompum iudicatum est. Is fuit Isocratis discipulus. extat nūc quoq; Theodecti tragœdia: quæ inscribitur Mausolus: ī qua eum magis q̄ in prosa placuisse Higinus in exemplis refert.

Nō purgari: neq; leuari peccatū: cū prætendit' peccatorū: quæ alii quoque peccauerūt: similitudo. atque inibi uerba ex orōne sup ea re Demosthenis. Caput. xix.

Incessebat quēpiā Taurus philosophus seuera: atque uehemēti obiurgatōe adolescētē a rhetoribus & facūdiæ studio: ad disciplinas philosophiæ transgressum: q factū qddā ab eo diceret inhoneste

& improbe. at ille non ibat inficias feciſſe: ſed id ſolitum eſſe fieri defendebat. turpitudinemq; delicti: exemplorum uſu: & cõſuetudinis uenia deprecabatur. atque ibi Taurus iſto ipſo defenſionis genere irritatior: homo inquit ſtulte & nihili: ſi te a malis exemplis auctoritates & rationes philoſophiæ non abducunt: ne illius quidẽ Demoſthenis ueſtri ſententia tibi in mentẽ uenit? quæ quia lepidis: & uenuſtis uocum modis uincta eſt: quaſi quædam cantilena rhetorica facilius adhærere memoriæ tuæ potuit. nam ſi me inqt non fallit: quod qdẽ ĩ priori pueritia legerĩ: uerba hæc ſũt Demoſthenis aduerſus eũ: q (ut tu nunc facis) peccatũ ſuũ: peccatis alienis exemptũ: purgatũq; ibat. σὺ δὲ μὴ λέγε ὡς γέγονεν οὕτω πολλάκις. ἀλλ᾽ ὡς αὐτὸ προσήκει γίγνεσθαι. οὐ γάρ εἴ τι πώποτε. μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐπράχθη. σὺ δὲ τοῦτο ἐμιμήσω. διὰ τοῦτο ἀποφύγοις ἂν δικαίως. ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον. ἁλίσκοιο. ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἑάλω. σὺ ταῦτα οὐκ ἂν. ἔγραψας οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς. ἄλλος οὐ γράφει. id eſt uerum ne dicas ſic eſſe actũ ſæpenumero: ſed hoc fieri ſic decere. Nõ enim ſiquid aliquando contra leges actum iam eſt: tuq; id ſecutus es propterea iure queas euadere: quinimo eo magis iccirco in te debeat ſtatui. ut enim ſi prius in aliquem foret animaduerſum: tu minime hæc ſcriberes: ita ſi ipſe in præſentia punieris: nequaq̃ deinceps alius ſcribet. Sic Taurus omnium ſuaſionum: admõitionũq; genere utẽs: ſectatores ſuos ad rõnes bonæ inculpatæq; indolis ducebat.

Quid ſit rogatio: quid lex: quid plebiſcitum: quid priuilegium. & quãtum omnia iſta differant.

Caput. xx.

Quæri audio quid lex ſit: qd plebiſcitũ: quid rogatio: qd priuilegiũ. Atteius Capito publici priuatiq; iuris peritiſſimus: qd lex eſſet hiſce uerbis definiuit. Lex inqt eſt generale iuſſũ populi: aut plebis rogãte magiſtratu. Ea definitio ſi probe facta eſt neq; de ĩpio Cn. Põpeii: neq; de reditu. M. Ciceronis: neq; de cæde. P. Clodii quæſtio neq; alia id genus populi plebiſue iuſſa leges uocari poſſunt. Nõ ſũt enĩ generalia iuſſa: neq; de uniuerſis ciuibus: ſed de ſingulis cõcepta. quocirca priuilegia potius uocari debẽt: quia ueteres priua dixerunt: quæ nos ſingula dicimus. quo uerbo Lucilius in primo ſatyrarũ libro uſus eſt. Ab domĩa thynnia uenientibus priua dabo cephaleaq; carnẽ. Plebẽ autem capito in eadem definitione ſeorſum a populo diuiſit quoniam in populo omnis pars ciuitatis: omneſque eius ordines cõtineantur. Plebs uero ea dicitur: in qua gentes ciuium patriciæ non inſunt. Plebiſcitum igitur eſt: ſecundum eum Capitonem lex: quã plebes non populus accipit. ſed totius rei: iuriſq; ſiue quum populus: ſiue cum plebs rogatur: ſiue quod ad uniuerſos pertinet: caput ipſum & origo: & quaſi fons rogatio eſt. Iſta enim omnia uocabula cenſentur continenturq; rogationis principali genere: & nomine. nam niſi populus: aut plebs rogetur: nullum plebis: aut populi iuſſum fieri põt. Sed quãquam hæc ita ſunt: in ueteribus tamen ſcriptis nõ magnam uocabulorum iſtorum differentiam eſſe animaduertimus. nã & plebiſcita: & priuilegia tranſlato nomine leges appellauerunt: eadẽq; cõfuſo & indiſtincto uocabulo rogationes dixerunt. Salu. quoq; ꝓprietatum in uerbis retinentiſſimus conſuetudini conceſſit: & priuilegiũ quod dẽ Cn. Pompeii reditu ferebatur: legem appellauit. Verba ex ſecunda eius hiſtoria hæc ſunt. Nam Syllam cõſulem de reditu eius legem ferentem ex compoſito tr. pl. C. Herennius prohibuerat.

Quam ob cauſam. M. Cicero his omnino uerbis nouiſſime & nouiſſimus uti obſeruãtiſſime uitarit.

Caput. xxi.

Non paucis uerbis: quorum frequẽs uſus eſt nunc: & fuit. M. ciceronem noluiſſe uti manifeſtum eſt: ꝙ ea non probaret: uelut eſt nouiſſimus: & nouiſſime. Nam cum & M. Cato: & Saluſtius: & alii quoq; ætatis eiuſdẽ uerbo iſto promiſcue uſitati ſint: multi etiã non indocti uiri in libris id ſuis ſcripſerint: abſtinuiſſe eo tamen: tãq̃ non latino uidet. Quoniã qui doctiſſimus eoꝝ tẽpoꝝ fuerat: Lælius illo ut nouo: & improbo uerbo uti uitauerat. propterea id. M. quoq; Varronis ex libro de lingua latina ad Ciceronẽ. vi. demõſtrãdũ putaui. Quod extremum inquit dicebatur: eſt dici nouiſſimũ cœptũ uulgo: quod mea memoria: ut Lælius: ſic ſenes alii: ꝙ nimium nouũ eẽt uerbum: uitabant. cuius origo: ut a uetere ueruſtius & ueterrimũ: ſic a nouo declinatum nouius: & nouiſſimum.

Locus exẽptus ex Platonis libro: qui inſcribit gorgias: de falſæ philoſophiæ probris: qbus philoſophos temere ĩceſſuit: q emolumenta ueræ philoſophiæ ignorãt.

Caput. xxii.

Plato ueritatis homo amiciſſimus: eiuſq; oĩbus exhibẽdæ prõptiſſimus: quæ omnino dici poſſint in deſides iſtos: ignauoſq;

Obtentu philosophie

Callicles

Culpationes

Aspirare

Hinc percipitur has interpretationes que sermonis greci inueniuntur in his noctibus nō esse gellij sed cuiuspiam alius studiosi uiri qui hunc sibi laborē desumpsit uertendi .s. ea que grece inuenerat

qui obtentu philosophiæ nominis: inutile ocium: & linguæ: uitæq;
tenebras sequuntur: ex persona quidem non graui: neq; idonea: uere
tamen ingenueq; dixit. Nam & si Callicles: quem dicere hæc facit: ue
re philosophiæ ignarus: inhonesta: īdignaq; in philosophos confert
perinde tamen accipienda sunt: quæ dicuntur: ut nos sensim mone
ri intelligamus: ne ipsi quoq; culpationes huiuscemodi mereamur:
neue inerti inaniq; desidia cultum & studiū philosophiæ metiamur.
Verba ipsa super hac re Platonis ex libro: qui appellat᷑ gorgias: quo
niā uertere ea consilium non fuit: quū ad proprietates eorū nequaq̄
possit latina oratio aspirare: ac multo minus etiam mea. φιλοσοφία
γάρ τοι ἐστὶν ὦ σώκρατες χάριεν. ἐάν τις αὐτοῦ μετρίως ἅψηται. ἐν
τῇ ἡλικίᾳ. ἐὰν δὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ. διαφθορὰ
τῶν ἀνθρώπων. ἐὰν γὰρ καὶ πάνυ εὐφυὴς ᾖ. καὶ πόρρω τῆς ἡλικίας
φιλοσοφῇ. ἀνάγκη πάντων ἄπειρον γεγονέναι ἐστίν. ὧν χρὴ ἔμ
πειρον εἶναι: τὸν μέλλοντα καλὸν. κἀγαθὸν καὶ εὐδόκιμον ἔσεσθαι
ἄνδρα. καὶ γὰρ τῶν νόμων ἄπειροι γίγνονται τῶν κατὰ τὴν πό
λιν. καὶ τῶν λόγων. οἷς δεῖ χρώμενον ὁμιλεῖν ἐν τοῖς συμβολαί
οις τοῖς ἀνθρώποις: καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. καὶ τῶν ἡδονῶν τε.
καὶ ἐπιθυμιῶν τῶν ἀνθρωπείων. καὶ συλλήβδην τῶν ἠθῶν παν
τάπασιν ἄπειροι γίγνονται. ἐπειδὰν οὖν ἔλθωσιν εἴς τινα ἰδίαν
ἢ πολιτικὴν πρᾶξιν. καταγέλαστοι γίγνονται. ὥσπερ γε οἶμαι οἱ
πολιτικοὶ ἐπειδὰν αὖ εἰς τὰς ὑμετέρας διατριβὰς ἔλθωσι. καὶ
τοὺς λόγους καταγέλαστοί εἰσι. συμβαίνει γὰρ τὸ τοῦ εὐριπίδου
λαμπρός τέ ἐστιν ἕκαστος ἐν τούτῳ: καὶ ἐπὶ τοῦτ᾽ ἐπείγεται νέμων τὸ
πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ ἵν᾽ αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνῃ βέλτιστος ὤν. ὅ
που δ᾽ ἂν φαῦλος ᾖ. ἐντεῦθεν φεύγει. καὶ λοιδορεῖ τοῦτο. τὸ δ᾽ ἕτε
ρον ἐπαινεῖ εὐνοίᾳ τῇ ἑαυτοῦ: ἡγούμενος οὕτως αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπαι
νεῖν. ἀλλ᾽ οἶμαι τὸ ὀρθότατόν ἐστιν. ἀμφοτέρων μετασχεῖν φιλοσο
φίας μὲν ὅσον παιδείας χάριν. καλὸν μετέχειν. καὶ οὐκ αἰσχρὸν
μειρακίῳ ὄντι φιλοσοφεῖν. ἐπειδὰν δὲ ἤδη πρεσβύτερος ὢν ἄν
θρωπος ἔτι φιλοσοφῇ: καταγέλαστον ὦ σώκρατες τὸ χρῆμα γίγνε
ται. καὶ ἔγωγε ὁμοιότατον πάσχω πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας.
ὥσπερ πρὸς τοὺς ψελλιζομένους. καὶ παίζοντας ὅταν μὲν γὰρ
παιδίον ἴδω. ᾧ ἔτι προσήκει διαλέγεσθαι οὕτω ψελλιζόμενον
καὶ παῖζον. χαίρω τε. καὶ χαρίεν μοι φαίνεται. καὶ ἐλευθέριον. καὶ
πρέπον τῇ τοῦ παιδίου ἡλικίᾳ ὅταν δὲ σαφῶς διαλεγομένου

παιδαρίου ἀκούσω πικρόν τι μοι δοκεῖ χρῆμα εἶναι καὶ ἀνιᾷ μου
τὰ ὦτα καί μοι δοκεῖ δουλοπρεπές τι εἶναι ὅταν δὲ ἀνδρὸς ἀκού
σῃ τις ψελλιζομένου. ἢ παίζοντα ὁρᾷ καταγέλαστον φαίνεται. καὶ
ἄνανδρον. καὶ πληγῶν ἄξιον. ταὐτὸν οὖν ἔγωγε τοῦτο πάσχω
καὶ πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας. περὶ νέῳ μὲν γὰρ μειρακίῳ ὁρῶν
φιλοσοφίαν ἄγαμαι. καὶ πρέπειν μοι δοκεῖ. καὶ ἡγοῦμαι ἐλεύθε
ρόν τινα εἶναι τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. τὸν δὲ μὴ φιλοσοφοῦντα.
ἀνελεύθερον καὶ οὐδέποτε οὐδενὸς ἀξιώσαντα ἑαυτόν. οὔτε κα
λοῦ οὔτε γενναίου πράγματος. ὅταν δὲ δὴ πρεσβύτερον ἴδω ἔτι
φιλοσοφοῦντα καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενον πληγῶν μοι δοκεῖ ἤδη
δεῖσθαι ὦ σώκρατες οὗτος ὁ ἀνήρ ὃ γὰρ νῦν δὴ ἔλεγον. ὑπάρ
χει τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ. κἂν πάνυ εὐφυὴς ᾖ ἀνάνδρῳ γενέσθαι. φεύ
γοντι τὰ μέσα τῆς πόλεως καὶ τὰς ἀγορὰς ἐν αἷς ἔφη ὁ ποιητής.
τοὺς ἄνδρας ἀριπρεπεῖς γίνεσθαι. καταδεδυκότι δὲ τὸν λοιπὸν
βίον βιῶναι μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων ψιθυρίζον
τα ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ ἱκανὸν. μηδέποτε φθέγξασθαι. ἐγὼ
δέ ὦ σώκρατες πρὸς σὲ ἐπιεικῶς ἔχω. καὶ φιλικῶς. κινδυνεύω οὖν
πεπονθέναι νῦν ὅπερ ὁ ζῆθος πρὸς τὸν ἀμφίονα ὁ εὐριπίδου οὗ
περ ἐμνήσθην. καὶ γὰρ ἐμοὶ. τοιαῦτ᾽ ἄττα ἐπέρχεται πρὸς σὲ λέγειν
οἷά περ ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀδελφόν. ὅτι ἀμελεῖς ὦ σώκρατες ὧν δεῖ
σε ἐπιμελεῖσθαι. καὶ φύσιν ψυχῆς ὧδε γενναίαν. μειρακιώδει τι
νι διαπρέπεις μορφώματι. καὶ οὔτ᾽ ἂν δίκης βουλαῖσι προσθεῖο
ἂν ὀρθῶς λόγον. οὔτ᾽ εἰκὸς ἂν καὶ πιθανὸν ἂν λάβοις. οὔθ᾽ ὑπὲρ ἄλ
λου νεανικὸν βούλευμα βουλεύσαιο. καίτοι ὦ φίλε σώκρατες καί
μοι μηδὲν ἀχθεσθῇς: εὐνοίᾳ γὰρ ἐρῶ τῇ σῇ οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ σοι
εἶναι οὕτως ἔχειν. ὡς ἐγὼ σὲ οἶμαι ἔχειν. καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πό
ρρω ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας. νῦν γὰρ εἴ τις σου λαβόμενος.
ἢ ἄλλου ὁτουοῦν τῶν τοιούτων. εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπάγοι. φά
σκων ἀδικεῖν μηδὲν ἀδικοῦντα οἶσθ᾽ ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις. ὅτι χρήσαιο
σαυτῷ. ἀλλ᾽ ἰλιγγιῴης ἂν. καὶ χασμῷο οὐκ ἔχων ὅτι εἴποις. καὶ
εἰς τὸ δικαστήριον ἀναβὰς κατηγόρου τυχὼν πάνυ φαύλου καὶ
μοχθηροῦ. ἀποθάνοις ἂν εἰ βούλοιτο θανάτου σοι τιμᾶσθαι. καὶ
τοι πῶς σοφὸν τοῦτό ἐστιν ὦ σώκρατες. εἴ τις εὐφυῆ λαβοῦσα τέχνη
φῶτα. ἔθηκε χείρονα. μήτε αὐτὸν αὑτῷ δυνάμενον βοηθεῖν μή
δ᾽ ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων. μήτε ἑαυτὸν μήτε ἄλλον
μηδένα. ὑπὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν περισυλᾶσθαι πᾶσαν τὴν οὐσίαν.

ἀτεχνῶς δὲ ἄτιμον ζῆν ἐν τῇ πόλει τὸν τοιοῦτον. ἔτι καὶ ἀγροικό
τερον εἰρῆσθαι ἔξεσιν ἐπὶ κόρρης τύπτοντα μὴ διδόναι δίκην ἀλ
λ᾽ ὦ ἀγαθὲ ἐμοὶ πείθου. παῦσαι δὲ ἐλέγχων. πραγμάτων δ᾽ εὐμο
υσίαν ἄσκει. καὶ ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν. ἄλλοις τὰ κομψά. ταῦ
τ᾽ ἀφεὶς. εἴτε ληρήματα χρὴ φάναι εἶναι εἴτε φλυαρίας: ἐξ ὧν κενοῖ∕
σιν ἐγκατοικήσεις δόμοις. ζηλῶν οὐκ ἐλέγχοντας. ἄνδρας τὰ
μικρὰ ταῦτα. ἀλλ᾽ οἷς ἔςι καὶ βίος καὶ δόξα καὶ ἄλλα πολλὰ ἀ∕
γαθά. i. Philoſophia ſane o Socrates res eſt elegans: ſi modice qſpiã
per ætatem attigerit. at ſi ſupramodum tempus in ea contriuerit: ho
minum eſt corruptela. nã ſiquis uel amœno ſit acriq; ĩgenio: ultraq;
ætatem philoſophetur: neceſſum eſt eum rerum omnium eſſe impe∕
ritum. quarum uſu calleat oportet quiſquis honeſtus probuſq; ẽ fu∕
turus. Legum enim ciuilium peritia & orationis uacat quibus ĩ actio
nibus ac commerciis: cum hominibus: tum priuatim: tũ publice uti
conuenit. uoluptatum item atq; cupiditatum humanarum: & moꝝ
euadunt prorſus inſolentes. Quum itaq; in ullam quãpiam incidũt
priuatam: publicãue actionem: habentur deridiculi perĩde: ac uiri ci∕
uiles ipſi: ubi ueſtra adeunt ſtudia: & diſputationes irridentur. Acci∕
dit iis enim illud Euripidis: Qua in re clarus quiſq; eſt: ad eam prope
rat. & diei partem illi plurimam impertit: in qua ipſe ſe exuperet. cõ∕
tra in qua ſtupidior ac nihili ſit: inde effugit: eamq; contemnit. Alte∕
ram uero ſui beniuolentia commẽdat: arbitrans ita ſeſe laudare. Sed
præſtat (ſicuti opĩor) utriuſq; eſſe participẽ. Philoſophiæ inq̃: quoad
illius honeſtas ſinit: diſciplinæ gratia: compotem fieri. neq; turpe ha
betur adoleſcentem philoſophari. at quum grandis iam natu philo∕
ſophatur: ridicula res o Socrates geritur. atq; equidem ita penes phi∕
loſophantes afficior: ueluti erga balbutientes: ludenteſq;. Quũ enim
puerulum uideam: cui decorum adhuc eſt: ſic lingua balbutiẽtem: ac
ludentem demulceor. reſq; mihi quidem feſtiua & liberalis uidet᷑: pu
eriliq; ætati congruens. Quod ſi uolubiliter puerulum loquentẽ au∕
diam: acerba quæpiam res mihi oboritur. & aures meæ moleſtia affi∕
ciuntur. uidet᷑q; neſcio quid eſſe ſeruile. At ſiquis uiꝝ audierit balbu
tientem: aut ludentem uideat: res uidetur & deridenda: & puerilis: &
deniq; digna uerberibus. Ita equidẽ afficior ſane eoꝝ: q philoſophãt᷑
ratione. Vbi enim in adoleſcente philoſophiam aſpicio: oblector ex∕
oſculorq;. & id mihi uidetur perdecere. ingenuum quoq;: ac liberalẽ

O ſententia ſingularis admirabilis & uere platone digna

Euripi

hunc eſſe hominẽ iudico. econtrario ſi non philoſophat᷑: illiberalem:
& ſeſe nunq̃ re ulla dignũ: uel honeſta: uel ingenua arbitrantẽ. Verũ
quum ſeniorẽ iam hominem philoſophantẽ adhuc: necdum faciẽtẽ
finem perſentio: uerberibus egere commodum uir ille mihi uidetur.
Quod enim modo dixi: id homini iſti accidit: ut & ſi ſit admodum ĩ∕
genioſus: uilis atq; abiectus efficiatur: cum mediam ciuitatem: foꝝq;
defugiat. In quo poeta ĩquit uiros excellere. Abdat ſe uero: & uitæ re∕
liquum cum adoleſcentulis tribus: aut quattuor degat: in angulorũ
aliquo cõmurmurans. ingenuũ autem quicq̃: magnum: dignũ haud
unq̃ loquat᷑. Equidẽ o Socrates pro mea erga te beniuolentia: atque
humanitate uideri mihi uideor affici in præſentia eodem modo quo
Zetus reſpectu Amphionis: apud Euripidem: cuius modo mẽtionẽ
feci. Et enim mihi quoq; eiuſmodi: quædam tecum ut fabuler: in mẽ
tem uenit: qualia cum fratre ille. neglectui habes o Socrates ea: quæ
debes curare. animiq; naturam tui uſqueadeo nobilem puerili quo∕
dam ornamento condecoras. nec foro ſenatuiue orationis quicquam
recte affers: neq; probabilem: aut conſentiẽntem ullam rationẽ inue
niſti: neq; uero pro aliis conſilium integrum cepiſti. atqui amice So
crates: quod ægre ne feras uelim. loquor enim tua cauſa: ſũma cũ be
niuolentia. An tibi non turpe uideatur: ita te gerere: ut ego te habere
exiſtimo: & cæteros: qui ultra iuſtum pergant philoſophari? nã ſiqs
te nunc: aut alium eiuſmodi quẽlibet ad carcerem rapiat: iniuriam te
quidem intuliſſe arguens. qui culpa omnino uaces: noſti ne: te mini∕
me habiturum quonam te pacto tuearis. Sed uertigine uexeris: ac cõ
ſilii inops oſcites quid dicas: quid agas. In iudicio item ſuggeſtũ con
ſcendens ſi ĩprobus admodum: ac nequam aduerſarius tuus ſit: mo
ri de facili queas: ſi te ille capitali deferat crimine. Verum quonã pa∕
cto Socrates hoc ſapientis ſit: ſiqua ars aliquem præſtantem ingenio
uirum nacta: deteriorem illum effecerit? qui neq; ſibi ipſi auxilio eſſe
poſſit: periculiſq; extremis liberare neq; ſe: nec aliũ quẽq̃. Sed ab ini∕
micis bonorum omnium facultate ſpoliari neceſſe ſit. & palã quidẽ ĩ
felicem degere. liceat enim: q̃q̃ agreſtius: uera dicere: ſiquis in genam
te percuſſerit: pœnas non det. Sed heus uir bone mihi obtẽpera: atq;
a redargutionibus iſtis te abſtine. rerũq; elegantiam cole. & eam ſane
unde recte ſentire uideare: aliis miſſa faciens iſta arguta: ſiue delira∕
menta: ſiue nugalia deceat appellare. qbus efficiat᷑ ut domos inanes

Zetus Amphio

habites:atq; ſequens non eos:qui exigua iſta reprehendunt: ſed illos
potius a quibus & facultates:& gloria:& bona alia permulta poſſidẽ
tur. Hæc Plato ſub perſona quidem:ſicuti dixi:non proba:ſed cũ
ſenſu tamẽ:intelligentiæq; cõis fide:& cũ quadã indiſſimulabili ue/
ritate diſſeruit. Non de illa ſcilicet philoſophia: quæ uirtutũ omniũ
diſciplina eſt:quæq; in publicis ſimul & priuatis officiis excellit:ciui/
tateſq; & rẽpub. ſi nihil prohibeat:cõſtãter & fortiter:& perite admi/
niſtrat:ſed de iſta futili:atq; puerili meditatiõe argutiarũ: nihil ad ui
tam:neq; tuendã:neq; ordinãdã promouente. qua id genus homĩes
conſeneſcunt male feriati:quos philoſophos eſſe & uulgus putat: &
is putabat:ex cuius perſona hæc dicta ſunt.

Verba ex oratiõe. M. Catonis de mulierũ ueterũ uictu: & moribus
atq; inibi quod fuerit ius marito in adulterio uxorẽ deprehenſã neca
re. Caput. xxiii.

QVi de uictu:atq; cultu po. ro. ſcripſerũt:mulieres romæ atque
in latio ætatem abſtemiã egiſſe:hoc eſt uino ſemper : quod te/
metum priſca lingua appellabat:abſtinuiſſe dicũt. inſtitutũq;:ut co
gnatis oſculum ferrent:reprehendendi cauſa:ut odor indiciũ faceret
ſi bibiſſent. Bibere autẽ ſolitas ferunt lauream:paſſũ : murrinam: &
quæ id genus epotant:potu dulcia: Atq; hæc quidẽ in iis quibus dixi
libris peruulgata ſunt. Sed: M. Cato nõ ſolũ exiſtimatas: ſed mulcta
tas quoq; a iudice mulieres refert:nõ minus ſi uinũ in ſe: q̃ ſi probrũ
& adulteriũ admiſiſſent. Verba. M. Catonis adſcripſi ex oratiõe quæ
inſcribit de dote. in qua id quoq; inſcriptum eſt: In adulterio uxores
deprehenſas ius fuiſſe maritis necare . Vir inquit quũ diuortiũ facit
mulieri iudex pro cenſore eſt: Imperiũ:quod uidet habet:ſiquid per/
uerſe:tetreq; factũ eſt a muliere. mulctatur:ſi uinũ bibit. ſi cũ alieno
uiro probri quid fecit:condemnatur. De iure autem occidẽdi ita ſcri/
ptum eſt. In adulterio uxorem tuã ſi prehendiſſes:ſine iudicio impu
ne necares. Illa te(ſi adulterares)digito non auderet cõtingere : neque
ius eſt.

Die priſtini:& die craſtini:& die quarti:& die quinti. qui elegãtius
locuti ſũt dixiſſe:nõ ut ea uulgo dicũt nunc. Caput. xxiiii.

DIe quarto:& die quĩto:quod græci εἰς τετάρτην καὶ πέμπτην
id eſt in quartam. & quintã dicũt:ab eruditis quoq; dici audio
& qui aliter dicit pro rudi:atq; indocto deſpicit. Sed. M. Tullii ætate
ac ſupra eam:non opinor ita dixerunt. die quinte enim & die quinti
pro aduerbio copulate dictum eſt. & ſecunda ĩ ea ſyllaba correpta. Di
uus etiam Auguſtus:memoriarum ueterum exequentiſſimus:lĩguæ
latinæ non neſcius:mundiciarum patris ſui in ſermonibus ſectator:ĩ
epiſtolis plurifariam ſignificatione iſta dierum non aliter uſus eſt.
Is autem erit perpetuæ ueterum conſuetudinis demonſtrãdæ gratia:
uerba ſolẽnia prætoris ponere:quibus more maiorum ferias cõcipere
ſolet:quæ appellantur compitalia. ea uerba hæc ſunt. Dienoni popu
lo romano quiritibus compitalia erunt:quando concepta fuerint ne/
fas. dienoni prætor dicit:non die nono:neq; prætor ſolũ: ſed pleraq;
omnis uetuſtas ſic locuta ẽ. Venit ecce illius uerſus põponiani ĩ men
tem:qui eſt ex attellana:quæ Metui aſcribitur: Dies hic ſextus : quũ
nihil egi diequarte moriar fame. Suppetit etiam celianum illud ex li
bro hiſtoriarum ſecundo. Si uis mihi æquitatum dare : & ipſe cũ cæ/
tero exercitu me ſequi:diequinti romæ in capitoliũ curabo tibi cœna
ſit cocta. Et hiſtoriam autem:& uerbum hoc ſumpſit Celius ex ori/
gine. M. Catonis:in quo ita ſcriptum eſt. Igitur dictatorem carthagi
nenſium magiſter equitum monuit: Mitte mecum romã equitatũ.
diequinti in capitolio tibi cœna cocta erit. Extremam iſtius uocis ſyl/
labam:tum per e:tum per i ſcriptam legi. Nam ſane q̃cõſuetũ uete/
ribus fuerat litteris iis plerũq; uti indifferenter. ſicuti priſtini: & priſti
ne:procliue & procliui. atq; alia item multa hoc genus uarie dixerũt.
Diepriſtini quoq; eodem modo dicebatur. quod ſignificabat die pri/
ſtino:id eſt priore. quod uulgo pridie dicitur:conuerſo compoſitiõis
ordine:q̃ſi priſtino die. Atq; item ſimili figura die craſtini dicebatur
.i. craſtino die. Sacerdotes quoq; populi romani tunc:quum dicunt
in diem tertium:die perendini dicunt. Sed ut pleriq; die priſtini. Ita
.M. Cato in oratione contra Furium:die ꝓximi dixit. die quarto aũt
Cn. Mattius homo ĩpenſe doctus:in mimiambis præ eo dixit:quod
nudiuſquartus nos dicimus in his uerſibus.

Nuper die quarto ut recordor:& certe
Aquarum urceum unicũ domi fregit.

Hoc igit intererit:ut die quarto quidẽ de præterito dicamus: die q̃rte
aut quarti de futuro.

Telorũ:& iaculorũ:gladiorũq; uocabula. atq; inibi nauiũ quoq; ge/
nera quæ ſcripta in ueterũ libris reperiũtur. Caput. xxv.

Telorum iaculorum gladiorumque uocabula.

Hasta
Pilu
Phalarica
Semiphalarica
Soliferrea
Gessa
Lancea
Spari
Rumigestri
Faces
Tragule
Framea
Mesancule
Rhumphee
Scorpius
Scibones
Silices
Veruta
Enses
Sicce
Macheræ
Spate
Lingule
Pugiones
Climacule

TElorum:iaculorum:gladiorumq; uocabula:quæ ĩ historiis ueteribus scripta sunt. Item nauigiorum quoq; genera & nomina libitũ forte nobis est sedentibus in rheda conquirere. neq; itidem aliarum ineptiarum uacantem stupẽtemq; animũ occupare. Quæ tũ igitur suppetierant: hæc sũt. hasta: pilum: phalarica: semiphalarica: solliferrea gesa: lancea: spari: rumigestri: faces: tragulæ: frameæ: mesanculæ: cateiæ: rhumpheæ: scorpius: scibones: silices: ueruta: ẽses: siccæ: machæræ: spatæ: lingulæ: pugiones: climaculæ. De lingua quoniam est minus frequens admonendum existimo: lingulam ueteres dixisse gladiolum oblongum: in speciem linguæ factum. cuius meminit Neuius in tragœdia hesiona. uersum Neuii apposui. (Neuii)

Si ne mihi gerere morem uidear lingua: uerum lingula.

Item rhumphea genus teli est thracæ nationis. positumq; hoc uocabulum. ĩ Q. Ennii ãnali. xiiii. (Ennii) Nauium autẽ: quas reminisci tũc potuimus: appellationes hæ sunt: gauli: coruitæ: caudicæ: longæ: hippagines: cercuri: celoces: uel ut græci dicũt: celetis: lembus: oxiæ: remieculi: actuariæ: quas græci ĩ ϛοόϖουϛ uocant: uel εϖι ταρίδαϛ. prosumiæ: uel geseoretæ: uel orioles: cattæ: scaphæ: pontones: nuctuciæ: mediæ: phaselli: parones: mioparones: litres: caupulica: mareplacidæ cidarum: ratariæ: catascopium.

Inscite ab Asinio Pollione reprehensũ Salustium: quod transfretationem transgressum dixerit: & transgressos qui trãsfretassent.

Caput. xxvi.

Nauium appellationes
Gauli
Coruite
Caudice
Longe
Hyppagines
Cercuri
Celoces
Celetis
Lembus
Oxie
Remiculi
Actuarie
ϛοόϖουϛ
επιταριδαϛ
Prosumie
Geseorete
Oriole
Catte
Scaphe
Pontons
Nuctutie
Medie
Phaselli
Parones
Myoparons
Lintres
Caupulica
Mareplacide
Cidaru
Ratarie
Catascopiu

ASinio Pollioni in quadam epistola: quã ad Plancũ scripsit: & quibusdã aliis. C. Salustius inique dignus nota uisus est: quod in primo historiarum: maris transitum: transmissumq; nauibus factũ transgressum appellauit. eosq; qui fretum trãsmiserãt: quos trãsfretasse dici solitũ est transgressos dixit. uerba ipsa Salustii posuit. Itaq; Sertorius leui præsidio relicto ĩ mauritania: nactus obscuram noctẽ: æstu secundo: furtim aut celeritate uitare præliũ ĩ trãsgressu conatus est. ac deinde infra ita scripsit. Trãsgressos oĩs recipit mõs præceptus a lusitanis. Hoc igit & minus proprie: & a nullo graui auctore dictũ aiunt. Nã trãsgressus inquit: & ingressus: a trãsgrediẽdo dicunt. idq; ipsũ ab ingressu: & a pedũ gradu appellatũ est. iccirco uerbũ trãsgredi cõuenire nõ putauit: neq; uolãtibus: neq; serpẽtibus: neq; nauigãtibus: sed iis solis qui gradiunt: & pedibus iter emetiunt. propterea (Asinii pollio) (Planci) (Salluss) (Salluss)

negant apud scriptorem idoneum: aut nauium transgressum reperiri posse: aut pro transfretatione trãsgressum. Sed quæro ego: cur nõ sicuti cursus nauium recte dici solent: ita transgressus etiam nauibus factus dici possit: præsertim cum breuitas tam angusti freti: quod terram africam hispaniamq; interfluit: elegantissimæ trãsgressionis uocabulo: quasi paucorum graduum spatium definita sit. Qui auctoritatem autem requirunt: & negant dictum ingredi: transgredive ĩ nauigantibus: uolo uti respondeant quantum existiment interesse: ingredi: atq; ambulare. atqui Cato in libro de rerustica. (Cato) Fundus inquit eo in loco habendus est: ut & oppidum prope amplũ sit: & mare aut amnis: qua naues ambulant. Appetitas porro huiuscemodi translationes: habitasq; esse pro honestamentis orationis. Lucretius quoq; testimoniũ in hac eadem uoce dicit. In quarto enim libro clamorẽ per arterias: & per fauces gradientem dicit. quod est nimio confidentius: q̃ illud de nauibus Salustianum. Versus Lucretii hi sunt. (Lucre.)

Corpoream quoq; enim uocem constare fatendum est:
Et sonitum: quoniam possunt impellere sensus.
Præter radit enim uox fauces sæpe. facitq;
Asperiora foras gradiens arteria clamor.

Præterea Salustius in eodem libro: non eos solum qui nauibus ueherẽtur: sed & scaphas quoq; nantes progressas dicit. Verba ipsa de scaphis posui: Earum aliæ paululum progressæ: nimio simul & incerto onere: quũ pauor corpora agitauerat: deprimebantur. (Salluss)

Historia de populo romano. deq; populo punico: quod pari propemodum uigore fuerint æmuli.

Caput. xxvii.

IN libris ueteribus memoria extat: quod par fuit quondã uigor: & acritudo: ãplitudoq; po. ro. atq; pœni: neq; ĩmerito existĩatũ. Nam cũ aliis quidẽ populis. de uniuscuiusq; reipu. cum pœnis autẽ de omnium terrarum imperio decertatum est. Eius rei specimẽ est ĩ illo utriusq; populi uerbo factum. Quum. Q. Fabius imperator romanus dedit ad carthaginenses epistolam. ibi scriptũm fuit: populũ romanũ misisse ad eos hastam & caduceũ signa duo belli: aut pacis: ex quis utrum uellent eligerent. quod elegissent: id unũ ut esse missũ existimarẽt. Carthaginenses respõderũt: neutrum sese eligere: sed posse qui attulissent: utrum mallent relinquere. quod reliquissent: id sibi pro (Q. Fabius) (Caduceus)

lecto futurum. M. Varro autem nõ hastam ipsam: neq; ipsum caduceum missa dicit: sed duas tesserulas: in quarum altera caduceum: in altera simulacra hastæ fuerunt incisa.

De ætatum finibus: pueritiæ: iuuentæ: senectæ ex Tuberonis historia sumptum. Caput. xxviii.

Tubero in historiarum primo scripsit Seruium Tullium regem populi romani: quum illas quinq; classes iuniorum census faciendi gratia institueret: pueros esse existimasse: qui minores essent annis septendecim. Atq; inde ab anno septimodecimo quos idoneos iam esse reipu. arbitraret: milites scripsisse. eosq; ad annũ quadragesimumsextum iuniores: supraq; eum annum seniores appellasse. Eã rem propterea notaui: ut discrimina: quæ fuerunt: iudicio: moribusq; maiorũ puericiæ: iuuentæ: senectæ ex ista censione Seruii Tullii prudentissimi regis nosceretur.

Quod particula atq; non complexiua tantum sit: sed uim habeat plusculam uariamq;.

Caput. xxix.

Atq; particula a grammaticis quidem coniũctio esse dicitur cõnexiua. Et plerũq; sane coniungit uerba: & connectit. Sed interdum alias quasdam potestates habet nõ satis notas: nisi in ueterũ litterarum tractatione: atq; cura exercitatis. Nam pro aduerbio ualet: quum dicimus: aliter ego feci: atq; tu. significat enim aliter: q̃ tu. Et gemina si fiat auget. intenditq; rẽ de qua agitur: ut animaduertimus in. Q. Ennii annalibus: nisi memoria in hoc uersu labor.

Atq; atq; accedit muros romana iuuentus.

Cui significationi contrarium est: quod itidem a ueteribus dictũ est. Deq; & præterea pro alio quoq; aduerbio dicit. i. statim. Quod ĩ his Virgilii uersibus existimatur: obscure: & insequẽter particula ista posita. Est autem: Sic omnia fatis
In peius ruere: ac retro sub lapsa referri:
Non aliter: q̃ qui aduerso uix flumine lembum
Remigiis subigit: si brachia forte remisit:
Atq; illum in præceps prono rapit alueus amni.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER ~~DECIMVS~~. Vndecimus

[Marginalia: Tullius; Classes qnq:; Septendecim; Septimus decimus; Censioẽ; Atq:; Tractatione; Labor memoria; Deq:; Virgilij Locus insignis; Tubero; Ennii; Virg]

Timæus in historiis: quas oratiõe græca de rebus populi romani composuit: &. M. Varro in antiquitatibus rerum humanarum: terram Italiam de græco uocabulo scripserunt: quoniam boues græca ueteri lingua: ἰταλοὶ: id est uituli uocitati sunt: quorum in Italia magna copia fuerit. bucetaq; ĩ ea terra gigni: pascique solita sint complurima. Coniectare autem ob eãdem causam possumus: q; Italia tunc esset armentosissima. Mulctamq;: quæ appellatur suprema: institutam in singulos dies: duarum ouiũ: trigita boum: pro copia scilicet boum: proq; ouium penuria. Sed cũ eiusmodi mulcta pecoris: armentiq; a magistratibus dicta erat: adigebantur boues ouesq;: alias precii parui: alias maioris. eaq; res faciebat inæqualem mulctæ pœnitionem. Iccirco postea lege aterina cõstituti sunt in oues singulas æris deni: in boues æris centeni. Minima autẽ mulcta est ouis unius. Suprema mulcta est eius numeri: cuius diximus: ultra quem mulctam dicere in dies singulos ius non est. & propterea suprema appellatur: id est summa & maxima. Quando igitur nunc quoque a magistratibus populi Romani more maiorum mulcta dicitur: uel minima uel suprema obseruari solet ut oues genere uirili appellentur. atque ita. M. Varro uerba hæc legitima: quibus minima mulcta diceretur: concepit. M. Terentio: quando citatus: neq; respondit: neq; excusatus est: ego ei unum ouem mulctam dico. ac nisi eo genere diceretur: negauerunt iustam uideri mulctam. Vocabulum autem ipsum mulctæ: idem. M. Varro in undeuicesimo: rerum humanarum: non latinum: sed Sabinum esse dicit. Idque ad suam memoriam mansisse ait in lingua Sãnitium: qui sunt a Sabinis orti. Sed turba grammaticorum nouicia ea κατἀντίφρασιν: id est per cõtrariam dictionem: ut quædam alia: ita hoc quoq; dici tradiderunt. Quum autem usus: & mos sermonum is sit: ut ita & nunc loq̃mur: ut plerique ueterũ locuti sũt: mulctam dixit. & mulcta dicta est. Nõ esse abre putaui notare: q;. M. Cato aliter dixit. nam in quarto originum uerba hæc sunt. Imperator noster: siquis extra ordinẽ depugnatum iuit: ei mulctam facit. Potest autem uideri consulta elegantia uitasse uerbum: cum in castris & in exercitu mulcta fieret: non in comitio: nec ad populum diceretur.

Quod elegantia apud antiquiores: non de amœniore ingenio: sed

[Marginalia: Timæus; M. Varro; Italia unde dicta; ἰταλοί; Buceta; Suprema mulcta; Aterina lex; Minima mulcta; Varro; M. Teretius; Vnũ ouẽ; Varro; Mulcta nõ latinũ sed sabinũ uocab.; Sammtes a Sabinis orti; i. a nõ mulcẽdo; Nouicia turba; Cato; Mulctã dicere; Mulctã facit]

de nitidiore cultu: atq; uictu dicebatur: quod in uitio ponebať.

Caput.ii.

ELegans homo dicebatur cum laude: sed id fere uerbum ad ætatem. M. Catonis uitii nõ laudis fuit. Est nãq; hoc animaduertere: cum in quibusdam aliis: tum in libro Catonis: qui inscriptus est carmen de moribus. ex quo libro uerba hæc sũt. Auaritiam oĩa uitia habere putabant: sumptuosus: cupidus: elegans: uitiosus: irritus qui habebatur: is laudabatur. Ex quibus uerbis apparet: elegantẽ dictum antiquitus: non ab ingenii elegantia: sed qui nimis læto: amœnoque cultu: uictuq; esset. Postea elegans reprehendi quidem desiit: sed laude nulla dignabatur: nisi cuius elegantia erat moderatissima. Sic. M. Tullius. L. Crasso: &. Q. Scæuolæ: nõ merã elegantiam: sed multa parsimonia mixtam laudi dedit. Crassus inquit erat parcissimus elegantium. Scæuola parcorum elegantissimus. Præterea ex eodẽ libro Catonis: hæc etiam sparsim: & intercise cõmeminimus. Vestiri inqt in foro honeste: mos erat. dõi quod satis erat. equos carius q̃ coquos emebant. Poeticæ artis honos non erat. Siquis in ea re studebat: aut sese ad conuiuia applicabat: grassator uocabatur. Illa quoq; ex eodẽ libro præclaræ ueritatis sententia est. Nam uita inquit humana ꝓpe uti ferrum est. Ferrũ si exerceas conteritur: si nõ exerceas: tamen rubigo interficit. Item homines exercendo uidemus conteri. Si nihil exerceas: inertia: atq; torpedo plus detrimenti facit q̃ exercitatio.

Qualis quantaq; sit: pro particulæ uarietas. deq; exemplis eius uarietatis.

Caput.iii.

QVando ab arbitriis: negociisque ocium est: & motandi corporis gratia: aut spatiamur: aut uectamur: quærere nonnũquam apud memetipsum soleo res eiusmodi: paruas quidem: minutasq;: & hominibus non bene eruditis aspernabiles: sed ad ueterum scripta penitus noscenda: & ad scientiam linguæ latinæ: cum primis necessarias. uelut est: quod forte nuper in prænestino recessu uespertina ambulatione: solus ambulans considerabam. Qualis quantaque esset particularum quarundam in oratione latina uarietas: quod genus est: præpositio pro. Aliter enim dici uidebam pontifices pro collegio decreuisse. Aliter quempiam testem introductum pro testimonio dixisse. Aliter. M. Catonem in originum. iiii. Prælium factum depugnatũq; pro castris scripsisse. Et item in. v. Vrbes insulasq; omnis pro pago illyrico esse. Aliter etiam dici pro æde Castoris aliter pro rostris: aliter pro tribunali: aliter pro contione. atq; aliter tribunũ. pl. ꝓ potestate intercessisse. Sed has oĩs dictiones qui aut omnino similes: & pares: aut usqueq̃q; diuersas existimaret: errare arbitrabar. Nã uarietatem istam eiusdem quidem fontis & capitis: non eiusdem tamẽ esse finis putabam. Quod profecto facile intelliget: siquis adhibeat ad meditationem suam intentionem: & habeat ueteris orationis usũ atq; noticiam celebriorem.

Quem in modum. Q. Ennius uersus Euripidis æmulatus sit.

Caput.iiii.

EVripidis uersus sunt ĩ Hecuba: uerbis: sententia: breuitate: insignes: illustresq;. Hecuba est ad Vlyxem dicens.

τὸ δ᾽ ἀξίωμα κἂν κακῶς λέγῃ τὸ σόν.
πείσει λόγος γὰρ ἔκ τ᾽ ἀδοξούντων ἰών.
κἀκ τῶν δοκούντων αὐτὸς οὐ ταὐτὸν σθένει. id est.

Auctoritas uero: & si male dicat: tua
Persuadebit. nã ab inexistimatis ꝓficiscens oratio:
Et ab existĩatis: eadem haudquaq̃ tantũdem ualet.

Hos uersus. Q. Ennius cum eam tragœdiam uerteret: nõ sane incõmode æmulatus est. Versus totidem Enniani hi sunt.

Hæc tu & si peruerse dices: facile achiuos flexeris:
Nam cum opulenti loquuntur pariter: atq; ignobiles:
Eadem dicta eademque oratio æqua non æque ualet.

Bene sicuti dixi Ennius. Sed tamen ignobiles ἀντὶ ἀδοξούντων: id est pro eo quod inexistimatis: & ἀντὶ δοκούντων: id est pro existimatis: satisfacere sẽtentiæ non uidentur. Nam neque omnes ignobiles ἀδοξοῦσι: id est inæstimati sunt: neque omnes opulenti ἐνδοξοῦσι: id est existimati sunt.

De pyrrhonibus philosophis quædam: deq; academicis strictĩ notata. deq; inter eos differentia.

Caput.v.

QVos pyrrhonios philosophos uocamus: ii græco cognomento σκεπτικοὶ. i. cõmentantes appellantur. Id ferme significat: q̃si quæstores & consideratores. Nihil enim decernunt: nihil constituũt sed in quærendo semper considerandoq; sunt: quidnam sit omnium rerũ: de quo decerni constituiq; possit. Ac ne uidere quoq; plane q̃cq̃ neq; audire sese putãt: sed ita pati: afficiq; q̃si uideãt uel audiãt. eaq;

ipsa:quæ affectiones istas in sese efficiant:qualia & cuiusmodi sint:
contant:atq; insistūt. Omniumq; rez fidem:ueritatemq; mixtis: cō
fusisq; signis:ueri atque falsi ita incomprehensibilem uideri aiūt: ut
quisq; homo est:nō præceps:neq; iudicii sui prodigus his uti uerbis
debeat: quibus auctorem philosophiæ istius Pyrrhonem usum esse
tradunt: οὐ μᾶλλον οὕτως ἔχει τόδε ἢ ἐκεῖνως ἢ οὐδετέρως. id est
haud magis:sic se hoc:q̄ illo habet modo:aut q̄ neutro. Iudicia enim
rei cuiusq;:& sinceras proprietates negant posse nosci:& percipi. idq;
ipsum docere:atque ostendere multis modis conantur. Super qua re
Phauorinus quoque subtilissime argutissimeq; decem libros compo
suit:quos πυρρωνίων τρόπων:id est pyrrhonicorum modorum in
scribit. Vetus autem quæstio:& a multis scriptoribus græcis tractata
an quid & quantum inter pyrrhonios:& academicos philosophos ī-
tersit: Vtrique enim σκεπτικοὶ ἐφεκτικοὶ ἀπορρητικοὶ: id est com-
mentantes:obligantes:ambigentes dicuntur:quoniam utrique nihil
affirmant:nihilque comprehendi putāt. Sed ex omnibus rebus perī
de uisa fieri dicunt: quas φαντασίας: id est imaginationes uisa ap-
pellant:non ut rerum ipsarum natura est: sed affectio animi corpo-
risue est eorum:ad quos ea uisa perueniunt. Itaque omnis omnino
res quæ sensus hominum mouent τῶν πρός τι:idest eorum quæ ad
aliquid esse dicunt. Id uerbum significat. Nihil esse quidq̄: quod ex
sese constet:nec quod habeat uim propriam:& naturam: sed omnia
prorsum ad aliquid referri:taliaque uideri esse: qualis sit eorum spe-
cies:dum uidentur:qualiaq; apud sensus nostros: quo peruenerunt:
creantur. non apud sese unde profecta sunt. Cum hæc autem cōsimi
liter:tam pyrrhonii dicant q̄ academici:differre tamen inter sese:& p
pter alia quædam:& uel maxime propterea existimati sunt:q academi-
ci quidem ipsum illud nihil posse comprehendi: quasi comprehē
dunt:& nihil posse decerni:quasi decernunt. Pyrrhoni ne id quidem
ullo pacto uideri uerum dicunt:q nihil esse uerum uidetur.

Quod mulieres Romæ per Herculem non iurauerint: neque uiri
per Castorem.

Caput. vi.

IN ueteribus scriptis:neque mulieres romanæ p herculē deierāt
neque uiri p Castorē. Sed cur illæ non iurauerūt Herculem ob
scurum non est. nam herculano sacrificio abstinent. Cur autem uiri
Castorem iurātes non appellauerūt non facile dictu est. Nusq̄ igitur
scriptū īuenire est apud idoneos quidē scriptores: aut mehercules fœ
minam dicere:aut mecastor uiz. Edepol autem: quod iusiurādū per
Pollucem est:& uiro & fœminæ cōmune est. Sed. M. Varro asseue
tare antiquissimos uiros:neq; per castorē:neq; per Pollucem deierare
solitos:sed id iusiurādū fuisse tantū fœminaz:ex initiis elusinis acce
ptum. Paulatim tamen inscicia antiquitatis uiros dicere edepol cœ-
pisse:factumq; esse ita dicendi morē. Sed mecastor a uiro dici ī nullo
uetere scripto inueniri.

Verbis antiquissimis:relictisq;:& desitis minime utendum.

Caput. vii.

VErbis uti:aut nimis absoletis exculcatisq;: aut īsolentibus: no-
uitatisq; duræ & illepidæ par esse delictum uidetur. Sed mole-
stius equidem:culpatiusq; esse arbitror:uerba noua incognita: inaudi
ta dicere q̄ inuulgata & sordentia. Noua autem uideri dico etiam ea:
quæ sunt inusitata & desita:tametsi sint uetusta. Est adeo id uitiū
plerūq; seræ eruditionis:quam græci ὀψιμαθίαν:id est tardidiscen-
tiam appellant:ut quod nunq̄ didiceris:diu ignoraueris:cum id scire
aliquando cœperis magnifacias. Quo in locoquūq;: & quacunq; in
re dicere:ueluti Romæ nobis præsentibus:uetus celebratusq; homo ī
causis:sed repentina & quasi tumultuaria doctrīa præditus:cū apud
præfectum urbis uerba faceret:& dicere uellet inopi quēdā:miseroq;
uictu uiuere:& furfureum panem esitare:uinumq; eructum: & feti-
dum potare: Hic īquit eques romanus apludam edit: & floces bibit.
Aspexerunt omnes qui aderant alius alium:primo tristiores turbato
& requirente uultu:quidnā illud utriusq; uerbi foret. Post deīde q̄si
nescio quid thusce:aut gallice dixisset uniuersi riserunt. Legerat autē
ille apludam ueteres rusticos frumenti furfurem dixisse. Idq; a Plau-
to in comœdia:si ea Plauti est:quæ astraba inscripta est positum eē.
Item floces audierat prisca uoce significare uini fæcem e uinaceis ex-
pressam:sicuti fraces ex oleis. Idq; apud Cecilium in polymenis lege
rat:eaque sibi duo uerba ad ornationū ornamenta seruauerat. Alter
quoque a lectionibus:id genus:paucis ἀπειρόκαλος. idest infinitus
& īsolens:& ineruditus:cum aduersarius causam differri postularet:
inquit succurre. Quonāusque nos bouīator hic demoretur: atque id
uoce magna ter:quaterue inclamauit Bouinator: Commurmuratio

fieri cœpta est a plerisq;:qui aderant:quasi monstrum uerbi admirãtibus. At ille iactans & gestiens. Non enĩ Luciliũ inquit legistis:q̃ tergiuersatorem bouinatorem dicit. Est autem in Lucilii.xi.uersus hic.
Hic strigosus:bouinatorq; ore improbus duro.

Quid senserit:dixeritq;.M.Cato de Albino:qui homo Romanus græca oratione res romanas:uenia sibi ante eius linguæ imperitiæ petita composuit.

Caput.viii.

IVste uenusteq; admodum reprehendisse dicit Au.Albinũ.M.Cato.Albinus qui cum.L.Lucullo consul fuit:res romanas oratione græca scriptitauit. In eius historiæ principio scriptum est ad hanc sententiam. Neminem succensere sibi conuenire: siquid ĩ his libris parum composite:aut minus eleganter scriptum foret. Nã sum inquit homo romanus natus ĩ latio:græca oratio a nobis alienissima est. Ideoq; ueniam:gratiamq; malæ existimationis:siquid esset erratum: postulauit. Eã cũ legisset. M.Cato. Næ tu inquit Aule nimiũ nugator es:cum maluisti culpam deprecari:q̃ culpa uacare. Nam petere ueniam solemus:aut cum imprudentes errauimus: aut cum cõpulsi peccauimus. Tibi inquit oro te:quis perpulit:ut id cõmitteres: quod prius q̃ faceres:peteres ut ignosceretur. Scriptum est hoc in libro Cornelii Nepotis de illustribus libris.

Historia de legatis mileti & Demosthene rhetore in libris Critolai reperta. Caput.ix.

CRitolaus scripsit legatos mileto publicæ rei causa uenisse athenas fortasse an dixerit auxilii petendi gratia. Tum qui pro sese uerba facerent:quos uisum erat:aduocasse. Aduocatos:uti erat mandatum:uerba pro milesiis ad populum fecisse. Demosthenem milesiorum postulatis acriter respondisse. neque milesios auxilio dignos: neque ex republica id esse contendisse. Rem in posterum diem prolatam: legatos ad Demosthenem uenisse:magnoque opere orasse uti contra ne diceret. Eum pecuniam petiuisse. & quãtum petiuerat:abstulisse. Postridie cum res agi denuo cœpta esset:Demosthenem lana multa collum:ceruicesque circumuolutum ad populum prodisse. & dixisse se συνάγχην:id est anginam pati. Eo cõtra milesios loqui nõ quire. Tum e populo unum exclamasse. Nõ συναγχην:id est anginã: q̃ Demosthenes pateretur:sed ἀργυράγχην: id est argentãginã esse. Ipse etiam Demosthenes:ut idem Critolaus refert: nõ id postea concelauit.quin gloriæ quoq; sibi assignauit. Nam cũ interrogasset Aristodemum actorem fabularum quantum mercedis:uti ageret accepisset:& Aristodemus talentum respõdisset. At ego plus inq̃t accepi:ut tacerem.

Quod.C.Gracchus in oratione sua:historiã infrascriptã Demadi rhetori:non Demostheni attribuit. uerbaq; ipsius.C.gracchi relata.

Caput.x.

QVod in capite superiore a Critolao scriptum esse diximus: sup Demosthene:id.C.gracchus in oratione: qua legem aufeiam dissuasit:in Demadem contulit uerbis hisce. Nam uos quirites:si uelitis sapientia:atque uirtute uti:& si quæritis:neminem nostrum inuenietis sine precio huc prodire. Omnes nos:qui uerba facimus: aliquid petimus. Neq; ullius rei cau a quisquam ad uos prodit: nisi ut aliquid auferat. Ego ipse:qui apud uos uerba facio:uti uectigalia uestra augeatis:quo facilius uestra commoda:& rempublicam administrare possitis:non gratis prodeo. Verum peto a uobis:non pecuniã: sed bonam existimationem:atque honorem. Qui prodeunt dissuasuri:ne hanc legem accipiatis:petunt:non honorem a uobis: uerum a Nicomede pecuniam. Qui suadent ut accipiatis: ii quoque petunt non a uobis bonã existimationẽ:uerũ a mithridate rei familiaris suæ precium:& premium. Qui autem ex eodem loco atque ordine tacẽt: ii uel accerrimi sunt. Nam ab omnibus precium accipiunt. & omnis fallunt. Vos cum putatis eos ab his rebus remotos esse:impartitis bonam existimationem. Legationes autem a Regibus: cum putant eos sua causa reticere:sumptus atq; pecunias maximas præbent uti: ut ĩ terra græcia. Quo in tempore tragœdus gloriæ sibi ducebat: talẽtum magnum:ob unam fabulam datum esse: homo eloquẽtissimus ciuitatis suæ Demades ei respondisse dicitur. Mirũ tibi uidetur: si tu eloquendo talentum quæsisti? Ego ut tacerem:decẽ talẽta a rege accepi. Ididem nunc isti precia maxima ob tacendum accipiunt.

Verba.P.Nigidii:quibus differre dicit: mentiri & mendacium dicere.

Caput.xi.

VErba sunt hæc ipsa. P.Nigidii hominis in studiis bonarũ artiũ præcellentis. Quem. M.Cicero ingenii doctrinarũq; nomine:

sũme reueritus est. Inter mendaciũ dicere: & mentiri distat. Qui mẽtitur ipse non fallitur: sed alterum fallere conatur. Qui mendaciũ dicit: ipse fallitur. Item hoc addidit: qui mentitur inquit fallit: quãtũ in se est. Item hoc quoq; super eadem re dicit. Vir bonus inquit præstare debet: ne mentiatur. Prudens ne mendacium dicat. Alterum incidit in hominẽ: alterum non. Varie mehercle: & lepide Nigidius tot sententias in eandem rem: quasi aliud: atque aliud diceret: dispauit.

Mentiri a Dr. / Mendaciu dicere / Disparauit

Quod Chrysippus philosophus omne uerbum ambiguum: dubiumque esse dicit. Diodorus contra: nullũ uerbum ambiguum esse putat.

Caput. xii.

CHrysippus ait: omne uerbum ambiguum natura esse: quoniã ex eodem duo uel plura accipi possunt. Diodorus autẽ cui Crono cognomentum fuit. Nullum inquit uerbum est ambiguum: nec quisquam ambiguum dicit: aut sentit. Nec aliud dici uideri debet: q̃ quod se dicere sentit is: qui dicit. At cum ego inquit aliud sensi: tu aliud accepisti: obscure magis dictum: q̃ ambigue uideri potest. Ambigui enim uerbi natura illa esse debuit: ut qui diceret: duo uel plura diceret. Nemo autem duo uel plura dicit: qui se sentit unum dicere.

Chrysip. Diodo cron

Quid. T. Castritius de uerbis: deque sententia quadam. C. Gracchi existimauerit. Quodque esse eam sine ullo sensus emolumento docuerit.

Caput. xiii.

APud. T. Castritiũ disciplinæ rhetoricæ doctorẽ graui atq; firmo iudicio uirũ legebatᷣ oratio. C. Gracchi in. P. Popilium. In eius orationis principio collocata uerba sunt accuratius: modulatiusq;: q̃ ueterum oratorũ consuetudo fert. Ea uerba sicuti dixi composita hæc sunt. Quæ uos cupide per hosce annos appetistis: atq; uoluistis: ea si temere repudiaritis: abesse non potest: quin aut olĩ cupide appetisse: aut nũc temere repudiasse dicamini. Cursus igitur hic: & sonus rotũdæ uolubilisq; sententiæ: eximie nos & unice delectabat. Tãto id magis: quod iã tũc. C. Graccho uiro illustri: & seuero eiusmodi cõpositione fuisse cordi uidebamus. Sed enĩ cũ eadẽ ipsa uerba sæpius petẽtibus nobis lectitaretᷣ: admoniti a Castritio sumus. ut cõsideraremus: quæ uis: quodue emolumentũ eius sniæ foret. Neq; pateremur ut aures nostræ cadentis apte orationis modis eblanditæ: animũ quoq; nobis

T. Castritiꝰ / P. Popiliꝰ / Rotunda uolubilisq; sententia / Cordi fuisse

uoluptate inani perfunderẽt. Cumq; nos admonitione ista attẽtiores fecisset: Inspicite ĩquit penitus quid efficiãt uerba hæc: dicatq; mihi quæso aliquis uestrũ: an sit ulla huiusce sentẽtiæ aut grauitas: aut grã? Quæ uos cupide per hosce annos appetistis atq; uoluistis: ea temere si repudiaritis: abesse nõ potest: quĩ aut olĩ cupide appetisse: aut nũc temere repudiasse dicãini. Cui enĩ oĩum hoĩum in mẽtem non uenit: id profecto usu uenire: ut quod cupide appetieris: cupide appetisse: & quod temere repudiaueris: temere repudiasse dicaris. At si opinor inquit: ita scriptũ esset. Quæ uos p hosce ãnos appetistis: atq; uoluistis: ea nũc si repudiaritis: abesse nõ potest: qn aut olim cupide appetisse: aut nunc temere repudiasse dicamini. Si inquit ita diceretur: grauior scilicet solidiorq; fieret sententia: & acciperet aliquid iustæ in audiendo expectationis. Nunc autẽ uerba hæc cupide: & temere: in quibus uerbis omne momentũ rei est: nõ in concludenda sententia tantũ dicuntur: sed supra quoq; nõdum desiderata ponuntur. Et quæ nasci: oririq; ex ipsa rei conceptione debebãt: ãte oĩo: q̃ res postulat: dicũtur. Nam qui ita dicit: si hoc feceris: cupide fecisse diceris: rem dicit sensus alicuius ratione collectã & confectam. Qui uero ita dicit: si cupide feceris: cupide fecisse diceris: nõ lõge secus dicit: atq; si diceret: si cupide feceris: cupide feceris: Hæc ego inquit admonui: nõ ut. C. Graccho uitio darẽ. Dii enĩ mẽtẽ meliorẽ mihi. nam si quicq̃ in tã fortis facundiæ uiro uitii: uel erroris ẽe dici potest: id oẽ & auctoritas eius exhausit: & usus consumpsit. Sed uti caueretis ne uos facile perstringeret modulatus aliquis currentis facundiæ sonitus: Atq; ut uim ipsam rerum uirtutemq; uerborum prius pensitaretis: & si quidem grauis: atq; integra: & sincera sententia diceretur: tum si ita uideretur: gressibus quoq; ipsis orationis gestibus plauderetis. Si uero frigidi: & leues: & futiles sensus in uerba apte: numerosoq; posita includerentur: non esse id secus crederetis: q̃ cum homines insigni deformitate: ad facienda ridicula imitantur histriones: & gestiunt.

Verecunda & lepida reprehensio castritij in gracchũ / Fortis facundia / Perstringeret i. fallet / Currens facundia / Pensitanda / Plaudo

Sobria & pulcherima Romuli regis responsio circa uini usum.

Caput quartum decimum.

SImplicissima suauitate & rei: & orationis. L. Piso frugi usus est in primo ãnali: cum de Romuli regis uita: ac uictu scriberet. Ea uerba: quæ scripsit: hæc sunt. Eũdẽ Rõulũ dicunt ad cœnã uocatũ

L. Piso / Romulus

ibi non multum bibisse:quia postridie negotiũ haberet. Ei dicunt Romule si istuc omnes homines faciant:uinum uilius sit. Is respondit immo uero carum:si quantũ quisq; uolet bibat. nam ego bibi quantum uolui.

De ludibundo:& errabundo:atq; id genus uerborum productionibus. & ꝗ Laberius sic amorabundam dixit:ut dicitur ludibũda: & errabunda. Atq; inibi ꝗ Sisenna per huiuscemodi uerbum noua figura usus est.

Caput quintumdecimum.

LAberius ĩ lacu auerno mulierẽ amãtẽ uerbo ĩusitatius ficto amorabũdã dixit. Id uerbũ Cesellius uindex ĩ commentario lectionum antiquaꝝ ex figura scriptum dixit:qua ludibunda:ridibũda:& errabunda dicitur:ludens:& ridens:& errãs. Terẽtius autẽ Scaurus:diui Adriani tẽporibus:grãmaticus uel nobilissimus inter illa:quæ de Cesellii erroribus cõposuit:ĩ hoc quoq; uerbo errasse eũ scripsit:ꝗ idẽ eẽ putauerit:ludẽs:& ludibũda:errãs:& errabunda:ridẽs:& ridibunda. Nã ludibũda inquit & ridibũda:& errabunda ea dicitur:quæ ludẽtem:uel ridentẽ:uel errãtem agit:aut simulat. Sed qua ratiõe Scaurus adductus sit:ut Ceselliũ ĩ eo reprehẽderet:nõ hercle reperiebamus. Nõ ẽ enim dubium quin hæc:genere ipso dũtaxat idẽ significẽt:quod ea demõstrẽt:a quibus producũtur. Quid esset autẽ ludẽtẽ agere:uel imitari:non intelligere uideri maluimus:ꝗ insimulare eum tanquam ipsum minus intelligentem. Quin magis Scaurũ oportuit commentaria Cesellii criminãtem: hoc ab eo præteritũ nequirere:quod nõ dixerit:an quid:& ꝗtulum differret a ludibũdo ludẽs:& ridibũdo:ridens:& errabũdo:errans: cæteraq; hoꝝ simila? An a participialibus uerbis paulũ aliqd distarent? Et quã omnino uim haberet particula hæc extrema eiusmõi uocabulis addita. hoc enim fuit potius requirendum ĩ istiusmodi figuræ tractatu. Sicuti reqri solet ĩ temulento:& luculento:& turbulẽto:uacua ne & inanis sit istæc ꝓductio? Cuiusmodi sũt:quæ παραγωγας:idest deductiões:& deriuatões græci dicũt. An extrẽa illa particula habeat aliqd suæ ꝓpriæ significationis. Cũ reprehẽsionẽ autẽ illã Scauri notareũs: ĩ memoriã nobis rediit:ꝗ Sisena ĩ quarto historiaꝝ:eiusdẽ figuræ uerbo ita usus est. Populabũdus inquit agros ad oppidũ puenit. Quod scilicet significat:cũ agros popularetur:non ut Scaurus ĩ consimilibus uerbis ait:cũ populantem ageret:uel cum imitaretur. Sed inquirentibus nobis:quænam ratio:& origo esset huiuscemodi figuræ:populabundus:& lætabũdus:& ludibundus:& errabũdus:multorumq; alioꝝ id genus uerborum εϖ[illegible]βόλως:id est ĩgeniose & apte hercle Apollĩaris noster sibi uideri ait:particulam istam postremam:in qua uerba talia exeunt:uim:& copiam:& quasi abundãtiã rei:cuius id uerbum esset: demonstrare. Vt lætabundus is dicatur:qui abunde lætus sit:& errabundus:qui longo:atq; abundanti errore sit. Cæteraq; omnia ex ea figura ita dici ostẽdit:ut productio hæc & extremitas:largam & fluentem uim:& copiam declaret.

Quod græcorũ quorundam uerborum difficillima ẽ in latinam linguam mutatio:uelut quod græce dicitur πολυπραγμοσύνη.

Caput sextumdecimum.

ADiecimus sæpe animum ad uocabula rerum non paucissima quæ neq; singulis uerbis:ut a græcis:neq; si maxime pluribus eas res uerbis dicamus:tam dilucide:tamq; apte demonstrari latĩa oratione possunt:ꝗ græci ea dicunt priuis uocibus. Nuper etiã cũ alatus esset ad nos Plutarchi liber:& eius libri indicem legisseũs: qui erat περὶ πολυπραγμοσύνης:id ẽ de negociatione:& curiositate:percõtanti cuipiam:qui & litterarum:& uocum græcaꝝ expers fuit. Cuiusnam liber:& qua de re scriptus esset. Nomen quidẽ scriptoris statim diximus. Rem de qua scriptum fuit dicturi:hæsimus. Ac tũ primo:qa non satis cõmode opinabar interpretaturum esse: si dicerem de negociositate:aliud institui apud me exquirere:quod ut dicit̃:uerbum de uerbo expressum eẽt. Nihil erat prorsus quod aut meminissem legere me:aut si etiam uellem fingere:quod non ĩsigniter asperum:absurdum:durumq; esset:si ex multitudine et negocio uerbum unum compingerem. Sicuti multiiugia dicimus:& multicoloria:& multiformia. Sed non minus illepide ita diceretur: ꝗ si interpretari uoce una uelis πολυφιλίαν:id est multoꝝ amicitiam:aut πολυτροπίαν:id est multiplices ac uarios mores:aut πολυσαρκίαν. id est corpulentiam. Quamobrem cum diutule tacitus in cogitando fuissem:respondi tandem nõ uideri mihi:significari eam rem posse uno nomine. Et iccirco iuncta oratione:quid uellet græcum:id uerbũ parauerã dicer̃. Ad multas igit̃ res agressio:

earumq; omnium rerum actio ϖολυϖραγμοσυνη inq̄ græce di/
citur: de qua hunc librum compositum esse: inscriptio ista indicat.
Tum ille opicis uerbis meis inchoatis: & inconditis abductus uirtu
tem quidem esse ϖολυϖραγμοσυνην: id est curiositatem. Horta
tur inquit nos profecto nescio quis hic Plutarchus ad negocia ca
pessenda: & ad res obeundas plurimas: cum industria: & celeritate.
Nomenq; ipsius uirtutis: de qua loquuturus esset: libro ipsi: sicuti
dicis: non ĩcommode præscripsit. Minime inq̄ uero: neq; enim ista
omnino uirtus est: cuis græco nomine argumentum hoc libri demō
stratur. Neq; id: quod tu opinare: aut ego me dicere sētio: aut Plu
tarchus facit. Deterret enim nos hoc quidem in libro q̄ potest maxi
me: ab auaritia: promiscuaq;: & nō necessaria rerū eiuscemodi plu/
rimarum: & cogitatione: & petitione. Sed huius inq̄: tui erroris cul/
pam esse intelligo in mea scilicet infacundia: qui ne pluribus quidē
uerbis potuerim non obscurissime dicere: quod a græcis pfect. ssime
uno uerbo: & planissime dicitur.

Quid significat in ueteribus prætorum edictis: quod fluīna retā
da publice redempta habent. Caput. xvii.

E Dicta ueterum prætorum sedentibus forte nobis in bibliothe
ca tēpli Traiani: & aliud qd reqrentibus: cū in manus incidis
sent: legere: atq; cognoscere libitum est. Tum in quodam edicto an
tiquiore ita scriptū inuenimus. Qui flumina retanda publice redēp
ta habent: siquis eorum ad me adductus fuerit: q dicatur: quod eū
ex lege locatiōis facere oportuerit: nō fecisse. Retāda igit̃ quid esset:
quærebat̃. Dixit ibi quispiā nobiscū sedens amicus meus ĩ libro se
Caii de origīe uocabulorum septimo legisse. Retas uocari arbores: quæ
aut ex ripis fluminū corruerēt: aut ĩ alueis eorum extarēt. appellatasq;
esse a retibus: quod prætereūtes naues impedirēt: & quasi retinerēt.
Iccirco sese arbitrari: retāda flumīa locari solita esse: id ē purgāda:
neqd aut moræ: aut periculi nauibus ĩ ea uirgulta ĩcidētibus fieret.

Qua pœna Draco atheniēsis ĩ legibus: q̄s populo atheniēsi scrip
sit: fures afficeret. Et qua postea Solō: & qua itē decēuiri nr̄i: q. xii.
tabulas scripserūt. Atq; ĩibi adscriptū quod apud egyptios furta licita:
& permissa sūt. Apud lacedæmonios autem cum studio quoq; af/
fectata: & pro exercitio utili celebrata. Ac præterea. M. Catonis de
puniendis furtis digna memoria sententia. Caput. xviii.

D Raco atheniensis uir bonus: multaq; esse prudentia existima
tus iurisq; diuini: & humani peritus fuit. Is draco leges: qui
bus athenienses uterentur: primus omniū tulit. in illis legibus furē
cuiuscūq; mōi futuri supplicio capitis puniendū esse: & alia plera
q; nimis seuere censuit: sanxitq;. Eius igitur leges: quōiam uidebā
tur impendio acerbiores: nō decreto: iussoq;: sed tacito: illitteratoq;
atheniensium consensu: oblitterate sunt. Postea legibus aliis mitio
ribus a Solone cōpositis usi sunt. Is Solon ex septem illis inclytis
sapientibus fuit. Is sua lege in fures: nō ut Draco antea mortis: sed
dupli pœna uindicandum existimauit. Decemuiri autem nostri:
qui post reges exactos leges: quibus populus romanus uteretur: in.
xii. tabulis scripserunt. Neq; pari seueritate in puniendis omnium
generum furibus: neq; remissa nimis leuitate usi sunt. Nam furē:
qui manifesto furto prehensus esset: tum demum occidi permise/
runt: si aut cum faceret furtum: nox esset: aut interdiu se telo: cum
prehenderet̃: defenderet. Ex cæteris autem manifestis furibus: libe
ros uerberari addiciq; iusserūt ei: cui factum furtum esset. si modo
id luci fecissēt: neq; se tello defēdissēt. seruos itē furti manifesti præ
hensos uerberibus affici: & e saxo præpcipitari. sed pueros impube
res prætoris arbitratu uerberari nōluerūt: noxāq; ab his factā sarciri

Ea quoque furta: quæ per lācem: liciumq; cōcepta essēt: perinde
ac si manifesta forent; uindicauerūt. Sed nunc a lege illa decēuirali
discessū est. Nam siquis super manifesto furto iure: & ordine expi/
ri uelit: actio in quadruplū datur. Manifestum autem furtum est:
ut ait Masurius: quod deprehenditur: dum fit. faciēdi finis est: cū
perlatum est: quo ferri cœperat. Furti cōcepti: item oblati: tripli pœ
na est. Sed quod sit oblatum: quod conceptum: & pleraq; alia ad
eam rem: ex egregiis ueterum moribus accepta: neq; inutilia cogni/
tu: neq; iniucunda: qui legere uolent: inuenient Sabini librum: cui
titulus est de furtis. In quo id quoq; scriptum est: quod uulgo in/
opinatum. Non hominum tantum: neq; rerum mouentium: quæ au
ferri occulte: & surripi possunt: sed fundi quoq;: & ædium fieri fur
tum. Condemnatum quoq; furti colonum: qui fundo: quem con/
duxerat uēdito: possessione eius dominum ĩteruertisset. Atq; id
etiam: quod magis ĩopinabile ē: Sabinus dicit. Furem esse hominis
iudicatū qui cū fugitiuus præter oculos domini forte iret: obtentu

togæ:tanq̄ ſe amiciens:ne uideretur a domino obſtitiſſet. Aliis dein de furtis omnibus:quæ nec manifeſta appellantur:pœnam impoſuerunt dupli. Id etiam memini legere me in libro Ariſtonis iure cōſulti:haud quaq̄ indocti uiri:apud ueteres ægyptios:quod genus homines conſtat:& in artibus reperiendis ſolertes extitiſſe:& in cognitione rerum indaganda ſagaces:furta omnia fuiſſe licita:& impunita. Apud lacedæmōios quoq; ſobrios illos:& acres uiros:cuius rei non adeo ut ægyptiis fides longinq̄ eſt:non pauci:neq; ignobiles ſcriptores:qui de moribus:legibuſq; eorum memoriam cōdiderunt:ius atq; uſus fuiſſe furandi dicunt. Idq; a iuuentute eorum:non ob turpia lucra:neq; ad ſumptum libidini præbendum:comparandamue opulentiā:ſed pro exercitio:diſciplinaq; reibellicæ:factitatum. Quod & furādi ſolertia:& aſſuetudo acueret:obfirmaretq; animos adoleſcentium:& ad inſidiarum aſtus:& ad uigilādi tolerantiam:& obrependi celeritatem. Sed.n.M. Cato in oratione:quam de præda militibus diuidenda ſcripſit:uehementibus:& illuſtribus uerbis de impūitate peculatus:atq; licentia conqueritur. Ea uerba quoniam nobis impēſe placuerunt adſcripſimus. Fures inquit priuatorum furtorum in neruo:atq; ī cōpedibus ætaté agunt. Fures publici ī auro atq; ī purpura. Quam caſte autem & q̄ religioſe a prudentiſſimis uiris:quid eſſet furtum:definitum ſit:prætereundum non puto:Nequis eum ſolum eſſe furem putet:qui occulte tollit:aut clam ſurripit. Verba ſūt Sabini ex libro iuris ciuilis ſecundo. Qui alienam rem attrectauit:cum id ſe inuito domino facere iudicare deberet:furti tenetur. Item alio capite. Qui alienum tacens:lucri faciendi cauſa ſuſtulit furti obſtringitur:ſiue ſcit cuius ſit ſiue neſcit. Hæc quidem ſic in eo:quo nūc dixi libro:Sabinus ſcripſit:de rebus furti faciendi cauſa attrectatis. Sed meminiſſe debemus ſecundum ea:quæ ſupraſcripſi:furtum ſine ulla quoque attrectatione fieri poſſe:ſola mente:atque animo:ut furtum fiat:annitēte. Quocirca ne id qdem Sabinus dubitare ſe ait:qn dominus furti ſit cōdēnādus:qui ſeruo:ſuo uti furtum faceret:imperauit.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII
LIBER VODECIMVS.

Apud ægyptios furta omnia pmiſſa
Apud Lacedęmonios uſum: fuiſſe furādi
Obfirmaret
Peculatus
Furti definitio
Furti obſtringitur
Attrectatis
Ariſtō
Cato
Sabini

NVnciatum quōdam eſt Phauorino philoſopho nobis præſentibus uxoré auditoris:ſectatoriſq; ſui paululum ante enixam:auctumq; eum eſſe nato filio. Eamus inquit:& puerperam uiſum & patri gratulatū. Is enim erat loci ſenatorii ex familia nobiliore. Imus ūa & qui tū aderamus. Proſecutiq; eum ſumus ad domum:quo pergebat. & cū eo ſimul introgreſſi ſumus. Tum in primis ædibus complexus hominem:cōgratulatuſq; aſſedit atq; ibi percontatus eſt q̄ diutinum puerperium:& q̄laborioſi nixus fuiſſent. Puellamq; defeſſam labore:ac uigilia ſomnum capere cognouit:fabulari inſtituit prolixius. Et nihil inquit dubito:quin filium lacte ſuo nutritura ſit. Sed cum mater puellæ parcédum eſſe ei diceret:adhibendaſq; puero nutrices:ne ad dolores:quos in enitendo tuliſſet:munus quoq; nutricationis graue ac difficile accederet. Oro te inquit mulier ſine eam totam integram eſſe matrem filii ſui. Quod é enī hoc cōtra naturam imperfectum:atq; dimidiatum matris genus ꝫpeperiſſe:ac ſtatim a ſeſe abieciſſe? Aluiſſe in utero ſāguine ſuo neſcio qd quod non uideret? non alere ſuo lacte:quod uideat iā uiuentem? iam hominem? iam matris officia implorantē? An tu quoq; inquit putas:naturā fœminis:mamarum ubera:quaſi quoſdam neuulos uenuſtiores:non liberorum alendorum:ſed ornandi pectoris cā dediſſe? Sic enī quod a uobis ſcilicet abeſt:pleræq; iſtæ prodigioſæ mulieres:fontem illum ſanctiſſimum corporis generis humani educatorem arefacere & extinguere cum periculo quoq; auerſi:corruptiq; lactis laborant tāq̄ pulchritudinis ſibi inſigna deuenuſtet. Quod quidē faciūt eadem uecordia:q̄ quibuſdam commēticiis fraudibus nitūtur:ut fœtus quoq; ipſi in corpore ſuo concepti aboriātur:ne æquor illud uētris irrugetur:ac de grauitate oneris:& labore partus fatiſcat. quod cū ſit publica deteſtatione:cōmuniq; odio dignum in ipſis hoīem primordiis:dū fingit':dū animat' inter ipſas artificis naturæ māus interfectum ire:quātulum hinc abeſt:iā perfectum:iam genitum:iā filiū ꝓprii:atq; cōſueti:atq; cogniti ſanguinis alimonia priuare? Sed nihil intereſt(hoc enim dicitur)dū alat':& uiuat cuius id lacte fiat. Cur igit' iſte qui hoc dicit:ſi in capeſſendis naturæ ſenſibus:tā

Paululū ante
Enixa
Puerpera
Puerperiū
Nixus laborioſi
Somnū capere
Nutritura
Enitendo
Nutricatio
Dimidiatū matris genus
Arefacere
Deuenuſtare
Aboriantur
Irrugetur
Interfectū ire
Cōmēticijs

obſurduit:nõ id quoq; nihil ĩtereſſe putat:cuius ĩ corpore: cuiuſq;
ex ſanguine cõcretus homo:& coalitus ſit? An q a ſpiritu multo:&
calore exalbuit: non idem ſanguis eſt nunc in uberibus:cum utero
fuit? Nonne hac quoq; in re ſolertia naturæ euidens eſt: q poſtea
q̃ ſanguis ille opifex in penetralibus ſuis omne corpus hominis
finxit:aduentante iam partus tẽpore in ſupernas ſe partis profert.
& ad fouẽda uitæ:atq; lucis rudimenta præſto eſt.& recẽs natis :no
tum & familiarẽ uictum offert? Quamobrem nõ fruſtra creditũ ẽ:
ſicuti ualeat ad fingendas animi:corporiſq; ſimultudines uis:& na
tura ſeminis:non ſecus ad eãdẽ rem:lactis quoq; ingenia & proprie
tates ualere. Neq; in hominibus id ſolum :ſed in pecudibus quoq;
animaduerſum. Nam ſi ouium lacte hædi: aut capraꝝ agni aleren
tur:conſtat ferme in his:lanam duriorem:in illis capillum gigni te
neriorem. In arboribus etiam:& frugibus maior plerunq; uis:& po
teſtas eſt ad earum indolem: uel detrectandam:uel augendã:aq̃ꝝ:
atq; terrarum:quæ alunt:quam ipſius quod iacit ſeminis. Ac ſæpe
uideas arborem lætam: & nitentem in locum alium tranſpoſitam
deterioris terræ ſucco deperiſſe. Quæ malum igitur ratio ẽ nobilita
tem iſtam nati modo hominis: corpuſq; & animum:bene ingenia
tis primordiis inchoatum:inſitiuo degeneriq; alimento lactis aliẽi
corrumpere? Præſertim ſi iſta:quam ad præbendum lac tũc adhibe
bitis:aut ſerua:aut ſeruilis:& ut plerũq; ſolet:externæ : & barbaræ
natõis:ſi ĩproba:ſi informis:ſi ĩpudica:ſi tẽulenta ẽ. Nã plerumq;
ſine diſcrimine:quæcunq; id temporis lactans eſt:adhiberi ſolet.
Patiemurne igitur infantem hunc noſtrum pernitioſo contagio in
fici? & ſpiritum ducere in animum:atq; ĩ corpus ſuum :ex corpore
& animo deterrimo? Id hercle ipſum ẽ quod ſæpenumero mirãur:
quoſdam pudicarum mulierum liberos: parẽtũ ſuoꝝ:neq; corpori
bus:neq; animis ſimiles exiſtere. Scite igitur & perite noſter Maro:
q cum uerſus illos Homeri conſectaretur.
ὀυκἄρα σοίγε πατὴρ ἦν ἱππότα πηλεὺς:
ὀυδὲθέτις μήτηρ. γλάυκη δέ σ᾽ἔτικτε θάλασσα
πέτραι τ᾽ἠλίβατοι. ὅτι τοι νόος ἐςὶν ἀπηνής. Id eſt:
Non eques ipſe pater fuerat tibi mehercule peleus:
Non thetis eſt genitrix:glaucum te protulit æquor:
Ariæq; rupes: mens q tibi dura:feroxq; eſt.

Coalitus
Indolẽ
Detrectandũ
Ingeniatis primordijs
Inſitiuo
Informis
Marco

Haud partionem ſolam tanq̃ illam:quam ille ſequebat:ſed alitu
ram quoque feram:& ſæuam criminatus eſt. Addidit enim hoc de
ſuo:Hircaneque admorunt ubera tigres. Quoniam uidelicet ĩ mo
ribus ĩoleſcẽdis magnã fere partem ingeniũ altricis:& natura lactis
tenet. Quæ iam a principio imbuta paterni ſeminis concretione:ex
matris etiam corpore & animo recentem indolẽ configurat. Et præ
ter hæc autem:quis illud etiã negligere: aſpernariq; poſſit : q quæ
partus ſuos deſerunt:ablegantq; a ſeſe & aliis nutriendos dedunt:
uinculum illud coagulumque animi:atque amoris: quo parentes
cum filiis natura conſociat:interſcindunt :aut certe quidẽ diluunt:
deteruntque. Nam ubi infantis aliorſum dati:facta ex oculis amo
litio eſt:uigor ille maternæ flagrantiæ ſenſim atque paulatim reſti
guitur. Omniſq; ĩpatientiſſimæ ſollicitudinis ſtrepitus conſileſcit.
Neque multo minor a mãdati ad nutricem aliã filii: q̃ morte amiſ
ſi obliuio eſt. Ipſius quoq; infantis affectio animi:amoris: cõſue
tudinis in ea ſola unde alitur:occupatur:& perinde:ut in expoſitis
uſu uenit:matris quæ genuit:neque ſenſum ullum:neq; deſideri
um capit. Ac propterea oblitteratis & abolitis natiuæ pietatis elemẽ
tis:quicquid ita educati liberi amare patrem:& matrem uidentur :
magnam fere partem:nõ naturalis ille amor eſt:ſed ciuilis: & opia
bilis. Hæc Phauorinum dicentem audiui græca oratione:cuius ſen
tentias communis utilitatis gratia:q̃tum meminiſſe potui:retuli.
Amœnitates uero & copias ubertateſque uerborum:latina omnis
facundia uix quidem indipiſci potuerit:mea nequaq̃.

Quod Anneus Seneca iudicans de .Q .Ennio:deq;.M. Tullio
leui:futiliq; iudicio fuit.

Caput.ii.

DE Anneo Seneca pti exiſtiant:ut de ſcriptore minime utili.
Cuius libros attĩgere:nullũ precium operæ ſit. Quod oratio
eius uulgaris uideat:& protrita. Res atq; ſentẽtiæ:aut ut inepto:in
aniq; impetu ſint:aut ut leui:& quaſi dicaci argutia. Eruditio aũt
uernacula:& plebeia nihilq; ex ueterũ ſcriptis habẽs:neq; grãæ:neq;
dignitatis. Alii uero elegantiæ quidẽ in uerbis parũ eſſe non ĩficias
eunt. Sed & reꝝ:quas dicat: ſententiam:doctrinamq; ei nõ deeſſe
dicunt:& ĩ uitiis moꝝ obiurgandis:ſeueritatem:grauitatemq; non
ĩuenuſtã. Mihi de omni eius ingenio:deq; omni ſcripto iudicium

Partionẽ
Inoleſcendis
Concretiõe
Configurat
Ablegant
Interſcindut
Diluut
Deterũt
Amolitio
Indipiſci
De Seneca
Preciũ opẽ
Protrita
Vernacula erudi
tio

censurãq; facere nõ necessum est. Sed quod de. M. Cicerone: & Q. Ennio: & P. Virgilio iudicauit: ea res cuiusmodi sit ad considerandum ponemus. In libro enim. xxii. epistolarũ moralium: quas ad Luciliũ composuit: deridiculos uersus. Q. Ennium de Cethego antiquo uiro fecisse hos dicit.

Dictus tollis popularidus olim
Qui cum uiuebant homines: atq; æuum agitabant:
Flos delibatus populis: & suada medulla.

Ac deinde scribit de iisdem uersibus uerba hæc. Admiror eloquẽtissimos uiros: & deditos Ennio: pro optimis ridicula laudasse. Cicero certe inter bonos eius uersus: & hos refert. Atq; id etiam de Cicerone dicit. Non miror inquit fuisse qui hos uersus scriberet: cum fuerit: qui laudaret. Nisi forte Cicero summus orator agebat causã suã: & uolebat hos uersus uidere bonos. Postea hoc etiã addidit insulsissime: Apud ipsũ quoq; inquit Ceceronem inuenies etiam in prosa oratione quædam: ex quibus intelligas illum nõ perdidisse operã: ꝗ Ennium legit. Ponit deinde quæ apud Ciceronem reprehendit: quasi enniana: ꝗ ita scripserit in libris de republica: ut Menelao Laconi quædam fuit suauiloquens iucũditas: Et quod alio in loco dixerit: Breuiloquentiam in dicendo colat. Atq; ibi nugator homo Ciceronis errores deprecatur. & non fuit inquit Ciceronis hoc uitiũ sed temporis. Necesse erat hæc dici: cũ illa legerentur. Deinde ascribit Ciceronem hæc ipsa interposuisse: ad effugiendam ĩfamiam nimis lasciuæ orationis & nitidæ. De Virgilio quoq; eodem ĩ loco uerba hæc ponit. Virgilius quoq; noster non ex alia causa duros quosdam uersus: & enormes: & aliqd supra mensuram trahentis ĩterposuit: q̃ ut ennianus populus agnosceret in nouo carmine antiquitatis aliqd. Sed iam uerborum Senecæ piget. Hæc tamen inepti: & insipidi: & insulsi hominis ioca non præteribo. Quidam sunt ĩquit tam magni sensus. Q. Ennii: ut licet scripti sint ĩter hircosos: possunt tamen inter unguẽtatos placere. Et cum reprehendisset uersus quos supra de Cethego posuimus: q huiusmodi ĩquit uersus amãt liceat sibi: & eosdẽ admirari: & Sotherici lectos. dignus sane Seneca uideatur lectione: ac studio adolescentiũ: qui honorem coloremq; ueteris oratõis Sotheri lectis cõpararit: quasi minimæ scilicet gratiæ

& relictis iam: contemptisque. Audies tamen commemorari: ac referri pauca quædam: quæ ipse idem Seneca benedixerit. Quale est illud quod in hominem auarum: & auidum: & pecuniæ sitientem dixit. Quid enim refert quãtum habeas? multo illud plus ẽ: quod non habes. Bene hoc sane bene. Sed adolescentium indolem: non tam iuuãt quæ benedicta sũt: q̃ inficiunt: quæ pessime. Multoque magis: si & plura sint: quæ deteriora sunt. Et quædam in his nõ ꝑ ἐνθυμήματι id est commentatione aliqua rei paruæ ac simplicis sed in re ancipiti: pro consilio dicuntur.

Lictoris uocabulũ qua ratione conceptũ: ortumque sit. & super eo diuersæ sententiæ Valgi ruffi: & Tullii Ciceronis liberti acceptæ. Caput tertium.

VAlgius Ruffus ĩ secundo librorum: quos ĩscripsit de rebus per epistolã quæsitis: lictorem dicit a ligãdo appellatum esse ꝗ cum magistratus populi romani: uirgis quempiam uerberari iussissent: crura eius: & manus ligari uincirique a uiatore solita sint. Isque qui ex collegio uiatorum officiũ ligãdi haberet: lictor sit appellatus. utiturque ad eam rem testimonio. M. Tullii. uerbaque eius refert ex oratõe: quæ dicta est pro. C. Rabirio. Lictor ĩquit colliga manus. Hæc ita Valgius: & nos sane cum illo sentimus. Sed Tyro Tullius. M. Ciceronis libertus lictorem uel a lino uel a licio dictum scripsit. Licio enim transuerso: quod linium appellatur: qui magistratibus inquit præ ministrabant: cincti erant. Siquis autem est: qui propterea putet probabilius esse: quod Tyro dixit: quoñiam prima syllaba in lictore: sicuti in licio producta est: & ĩ eo uerbo: quod est ligo: correpta est: nihil ad rem istam pertinet. Nam sic a ligãdo lictor: ut a legendo lector: & a uincẽdo uictor: & a tuendo tutor: & a struendo structor: ꝓductis: quæ corripiebant uocabulis dicta sunt

Ex. Q. Ennii septimi annalium uersus qbus depingitur finiturque ingeniũ: comitasque hominis minoris erga amicũ supiorẽ. Caput quartum.

DEscriptũ: definitũque ẽ a. Q. Ennio ĩ annali septĩo graphice admodũ. sciteque sub historia Gemini Seruilii: uiri nobilis. quo ĩgenio: qua cõitate: qua modestia: qua fide: qua lĩguæ ꝑsimonia: q̃ loquẽdi opportunitate: quãta reꝝ ãtiquaꝝ: morũque ueteꝝ: ac nouoꝝ scientia: quãtaque seruãdi tuẽdique secreti religiõe. Qua

Fomentis
Leuamẽtis

libuſ deniq; ad minuẽdas uitæ moleſtiaſ:fomẽtis:leuamẽtis:ſolatiis
amicum eſſe conueniat hominis genere:& fortuna ſuperioris . Eos
ego uerſus non minus frequenti:aſſiduoq; mẽoratu dignos puto:
q̃ phõꝝ de officiis decreta. Ad hæc odor quidã uetuſtatis ĩ his uerſi
bus tã reuerendus eſt:ſuauitas tam impromiſcua:tãq; ab oĩ fuco re
mota eſt:ut mea quidem ſentẽtia pro antiquis:ſacratiſq; amiciciæ
legibus obſeruandi:tenẽdi:colendiq; ſint . Quapropter aſcribẽdos
eos exiſtimaui .Siquis iam ſtatim deſideraret.
Hocce locutus:uocat:qui cum bene ſæpe libenter
Menſam:ſermoneſq; ſuos:reꝝq; ſuarum
Impartit — Comiter impartit:magna cum lapſa diei
~~Pars foret:e ſummis rebus:paruiſq; regundis :~~
Parte fuiſſet:de,paruis:ſummiſq; gerendis
Induforo — Conſilio:induforo:lato:ſanctoq; ſenatu
Cui res audacter magnas:paruaſq;:iocumq;:
Eloqueret:quæ tincta malis:& quæ bona dicto
Euomeret:ſiquid uellet tutoq; locaret:
Volup — Quo cum multa uolup:ac gaudia:clamq;:palamq;:
Ingenium cui nulla malum ſententia ſuadet;
Vt faceret facinus lenis:haud malus :idem
Doctis:fidelis:ſuauis homo:facundus:ſuoq;
Contentus:atq; beatus:ſcitus:ſecunda loquẽs:in
Tempore commodus:& uerborum uir paucorum:
Multa tenens antiqua:ſepulta & ſæpe uetuſtas
Quæ facit:& mores uetereſq;:nouoſq; tenentem:
Multorum ueterum leges:diuumq; hominumq;
Prudentẽ.qui multa loquiue:tacereue poſſet.

De se hec scribit omnia ennius que notanda pro mitritia politiani mg[u] hoc ait de ipso ennio contentusq: suo . & alia que hinc desumpsit

Hunc interpugnas compellat ſeruilius ſic: T.Helium Scillonem
T. heli? scillo — dicere ſolitum ferunt.Q .Ennium de ſemetipſo hæc ſcripſiſſe: pi
cturamq; iſtam moꝝ & ingenii ipſius.Q .Ennii factam eſſe.

Sermo Tauri philoſophi:de modo:atq; ratione tolerandi dolo
ris:ſecundum ſtoicorum decreta. Caput.v.

CVm delphos ad pythia:cõuẽtũq; totius fermæ græciæ uiſẽdũ
philoſophus Taurus iret:noſq; ei coĩtes eſſemus:iq; eo itĩeř
Lebadia — lebadiã ueniſſemus:quod ẽ oppidũ atticum:ĩ terra boetia : Afferť
ibi ad Taurum:amicum eius quẽpiam nobilem in ſtoica diſciplina

philoſophũ ægra ualitudine oppreſſum decũbere . Tũc omiſſo iti
nere:quod alio maturandum erat:& relictis uehiculis:pergit eum
propere uidere.Noſq; de more:quem in locum cumq; iret:ſecuti
ſumus.Et ubi ad ædes:in quibus ille ægrotus erat:puenimus: uide
mus hominẽ doloribus:cruciatibuſq; allabi: quod græci χωλον :
ideſt laxũ inteſtinum dicunt:& febri ſimul adrapida afflictari: ge
mituſq; ex eo compreſſos erumpere:ſpirituſq; & ãhelitus e pecto
re eius euadere:nõ dolorem magis indicantes:q̃ pugnam aduerſus
dolorẽ.Poſt deĩde cum Taurus:& medicos accerſiſſet:collocutuſq;
de facienda medela eſſet:& eum ipſum ad retinendam patientiam
teſtimoĩo tolerantiæ:quam uidebat:perhibito:ſtabiliſſet:egreſſiq;
deĩde ad uehicula: & ad comites rediremus: Vidiſtis ĩquit Taurus
non ſane iucũdum ſpectaculum:ſed cognitu tamen utile congredi
entes:compugnanteſque philoſophũ & dolorem. Faciebat uis illa:
& natura morbi:quod erat ſuum:diſtractationem :cruciatumque
membrorum.Faciebat contra ratio:& natura animi: quod erat æq;
ſuũ.Perpetiebatur:& cohibebat: coercebatque intra ſeſe uiolẽtias
effrenati doloris . Nullos eiulatus:nullas complorationes:ne ullas
quidem uoces indecoras edebat.Signa tamen quædam(ſicut uidiſ
tis)exiſtebãt uirtutis & corporis de poſſeſſione hominis pugnãtiũ.
Tum e ſectatoribus Tauri iuuenis in diſciplinis philoſophiæ non
ignarus.Si tanta inquit doloris acerbitas eſt:ut contra uoluntatẽ :
contraque iudicium animi nitatur: in uitiumque hominem cogat
ad gemendum:confitendumque de malo morbi ſæuientis:cur do
lor apud ſtoicos indiferẽns eſſe dicitur:non malum?Cur deinde aut
ſtoicus homo cogi aliquid poteſt: aut dolor cogere: cum & dolorẽ
ſtoici nihil cogere:& ſapiẽtem nihil cogi poſſe dicant?Ad ea Taur
us uultu iam propemodum lætiore:delectatus enim iam uidebať
illecebra quæſtionis.Si iam amicus inquit hic noſter melius ualer
et:gemitus eiuſmodi neceſſarios a calumnia defendiſſet:& hãc op
inor tibi quæſtionem diſſoluiſſet. Me autem ſcis cum ſtoicis non
bene conuenire:uel cum ſtoica potius diſciplina. Eſt enim pleraq;
& ſibi & nobis incõgruens:ſicut in libro:quẽ ſuper ea re compoſui
mus:declarať.Sed ut tibi a me mos gerať : dicã ego indoctius ut ai
ũt:& aptius:quæ fuiſſe dicturũ puto ſiuoſius ; atq; ſolertius:ſiqs
nũc adeſſet ſtoicoꝝ. Noſti.n.credo uerbũ illud uetus:& puulgatũ.

Aegra ualitudine
Decumbere
Quẽ in locũ cumq:
χωλον
Distractatione
Dolor apud stoicos indifferens
Dissoluisset questione
Verbũ .i. proverbia

ἀμαθέστερον πῶς εἶπε. καὶ σαφέστερον λέγε. id ē idoctius rudiusq;
quodāmodo loquere: & apertius: ac clarius fare. atq; hīc exorsus de
dolore: atq; gemitu stoici ægrotātis ita disseruit. Natura īquit om
nium rerum: quæ nos genuit induit nobis: inoleuitq; ī ipsis statim
principiis: quibus nati sumus: amorem nostri: & caritatē: ita pror
sus: ut nihil quicq̄ esset carius: pensiusque nobis: q̄ nosmetipsi.
Atq; hoc esse fundamentū rata est conseruandæ hominū perpetui
tatis: si unusquisq; nostrum: simulatq; editus in lucē foret: harum
prius rerū sensū: affectionēq; caperet: quæ a ueteribus philosophis
τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν: id est secūdum naturam pria appellata sūt:
ut oībus scilicet corporis sui cōmodis gauderet: ab incōmodis oībus
abhorreret. Postea p īcremēta ætatis exorta e sēinibus suis ratio est:
& utendi cōsilii reputatio: & hōestatis utilitatisq; uere cōtēplatio:
subtiliorq;: & exploratior cōmodorū delectus: atq; ita præ cæteris
omnibus enituit: & præfulsit decori & honesti dignitas. Ac si ei retī
endæ obtinendæue incōmodum extrinsecus aliquod obstaret: con
temptum est. Neq; aliud esse: uere & simpliciter bonum: nisi hone
stum. Aliud quicq̄ malum: nisi quod turpe esset: existīatum ē. Re
liqua omnia quæ in medio forent: ac neq; honesta essent: neq; tur
pia: neq; bona esse: neq; mala decretum est. Productiones tamen:
& relationes suis quæq; momentis distinctæ: diuisæq; sunt. Quæ
προηγούμενα καὶ ἀποπροηγούμενα ipsi uocāt. Propterea uol
uptas quoq;: & dolor: quod ad finem ipsum bene: beateq; uiuendi
pertinet: & in mediis relicta: & neq; ī bonis: neq; in malis iudicata
sunt. Sed enī quoniā his primis sēsibus doloris: uoluptatisq; āte
consilii: & rationis exortū recens natus hō imbutus ē: & uoluptati
quidam natura conciliatus: a dolore autē quasi a graui quodā ini
mico abiūctus: alienatusq; ē: iccirco affectiōes istas primitus peni
tusq; īditas: ratio post addita: conuellere: obstirpare: atq; extinguerē
uix potest. Pugnat autē cum iis semper: & exultātes eas opprimit:
obteritq;: & parere sibi: atq; obedire cogit. Itaq; uidistis philosoph
um ratione decreti sui nixum cum petulantia morbi: dolorisque
exultantia colluctantem: nihil cedentem: nihil confitētem: neq; ut
pleriq; dolentes solēt eiulātem: atque lāentantem: ac miserum sese.
& īfelicē appellātē: sed acres tātū āhelitus & robustos gemitus eden
tē: signa: atq; īdicia n̄ uicti: neq; oppressi a dolore sed uīcerē eū: atq;

ἀμαθέστερον πῶς εἶπε καὶ σαφέστερον λέγε
Induit nobis
Inoleuit nobis amorē nri
Pensius
Affectionē
Voluptas & dolor in differens
Affectiones
Inditas
Conuellere
Obstirpare
Petulantia morbi

opprimere enitentis. Sed haud scio inquit: an dicat aliquis: ipsum
illud quod pugnat: quod gemit: si malum dolor nō est: cur neces
se est gemere: & pugnare. Quia enim omnia quæ non sūt mala:
molestia quoq; omni non carent: sed sunt pleraq; noxa quidam
magna: & pnitie priuata: qa n̄ sūt turpia. Contra naturæ tn̄ māsu
etudinē: lenitatēq; opposita sūt: & īfesta: p obscurā quandā ipsius
naturæ consequentiā. Hæc ergo uir sapiēs tolerare: & contari po
test: non omnino sensum sui amittere potest. ἀναλγησία: idest ī
dolentia enim: atq; ἀπάθεια: idest impassibilitas: non meo tantū
īquit: sed quorundā etiam ex eadem porticu prudentiorum homi
nū: sicuti iudicio Panætii grauis atq; docti uiri īprobata: abiectaq;
est. Sed cur contra uoluntatem suam gemitus facere cogitur phi
losophus stoicus: quem nihil cogi posse dicunt. Nihil sane po
test cogi uir sapiens: cum est rationis obtinendæ locus. Cum ue
ro natura cogit: ratio quoq; a natura data cogitur. Quære etiam
si uidetur: cur alicuius manu ad oculos suos repēte agitata īuitus
conniueat? Cur fulgente cælo a luminis iactu: non sua sponte: &
caput: & oculos declinet? Cur tōitru uehemētius facto sensim pa
uescat? Cur sternutamentis quatiatur? Cur aut in ardoribus so
lis æstuet? aut cur in pruinis īmanibus obrigescat? Hæc & enī: &
pleraq; alia nō uoluntas: non consilium: nec ratio moderatur? sed
naturæ: necessitatisq; decreta sūt. Fortitudo autem non ea est: quæ
cōtra naturam mōstri uice nititur: ultraq; modum eius egreditur:
aut stupore animi: aut immanitate: aut quadam misera & necessa
ria in perpetiendis doloribus exercitatione. Qualem fuisse accepi
mus ferum quendam ī ludo Cæsaris gladiatorem: qui cum uulne
ra eius a medicis execabantur: ridere solitus fuit. Sed ea uera: & pro
ba fortitudo est: quā maiores nostri sciētiā esse dixerunt: & rerum
tolerandarum: & non tolerandarum. Per quod apparet esse quæ
dam intolerabilia: quibus fortes uiri: aut obeūdis abhorreant: aut
sustinendis. Cum hæc Taurus dixisset: uidereturq; in eādem rem
plura etiam dicturus peruentum est ad uehicula: & cōscendimus.

Quod græci ænigma dicūt: latini antiqui scirpos appellauerūt.
Caput sextum:

Quæ græci dicūt ænigmata: hoc genus qdā ex nr̄is ueteribus
scirpos appellauerūt. Quale ē quod nup īuenius pherclē

Panætii
Indolentia
Sternutamentis
Gladiator ferus in ludo cesaris cum uulnera eius exsecabantur ride re solitus fuit
Aenigmata. i. scirpi

antiquũ perq̃lepidum tribus uerbis ſenariis compoſitum ænigma: quod reliquimus inenarratum: ut legentium coiecturas. inrequirẽdo acueremus. Verſus tres hi ſunt.

Semel minus ne: an bis minus ſit: non ſat ſcio:
An utrunq; eorum: ut quondam audiui: ipſi
Dicer Ioui regi noluit cõcedere.

Hoc qui nolet diutius apud ſe quærere: inueniet quid ſit ĩ. M. Varronis de ſermone latino ad Marcellum. ii. libro.

Quam ob cauſam Cn. Dolobella proconſul: ream mulierem ueneficii: confitentemq; ad areopagitas reiecerit. Caput. vii.

AD Cn. Dolobellam proconſulari imperio prouinciam aſiam obtinentem: deducta mulier ſmyrnæa eſt. Eadem mulier uirum: & filiũ eodem tempore uenenis clam datis uita interfecerat: atq; id feciſſe ſe cõfitebaẽ Dicebatq; habuiſſe ſe faciendi cauſã: qm̃ ille idẽ maritus & filius alteꝝ filiũ mulieris ex uiro priore genitũ adoleſcẽtẽ optiũ: & innocentiſſimũ exceptũ ĩſidiis occidiſſent. Idq; ita eẽ factũ cõtrouerſia nõ erat. Dolobella retulit ad conſiliũ. Nemo quiſquam ex conſilio ſentẽtiã ferre ĩ cauſa tã ancipiti audebat: ꝙ & cõfeſſum ueneficium: quo maritus & filius necati forẽt: non admittendum impunitu; uidebatur: & digna tamen pæna in homines ſceleratos uindicatum fuiſſet. Dolobella eam rem athenas ad areopagitas: ut ad iudices grauiores exercitatioreſq; reiecit. Areopagite cognita cauſa: acuſatorem mulieris: & ipſam quæ accuſabatur centeſimo anno adeſſe iuſſerunt. Sic neq; abſolutum mulieris ueneficium eſt: quod per legeſ non licuit: neq; nocens damnata: punitaq;: quæ digna uenia fuit. Scripta hec hiſtoria eſt in libro Valerii Maximi factorum: dictorumq; memorabilium octauo.

Reditiones in gratiam nobilium uirorum memoratu dignæ. Caput octauum.

AAfricanus ſuperior: &: Ti: Gra. Ti: &: C. Grachorum pater rerum geſtarum magnitudine: & honorum atq; uitæ dignitate illuſtres uiri diſſenſerũt ſæpenumero de rep. & ea: ſiue qua alia re non amici fuerunt. Ea ſimultas cum diu manſiſſet: & ſolenni die Ioui epulum libaretur. atq; ob id ſacrificiũ ſenatus in capitolio epularetur: ſors fuit ut apud eandem menſam duo illi iunctim locarentur. Tunc quaſi diis ĩmortalibus arbitris in conuiuio Iouis

[Handwritten margin notes: Varro — Exceptum inſidijs — Areopagite — Reiecit eam re ad &c — Reditiones in gratia — Africanus ſupior — Tiber. Gra cch — Epulũ ioui libaretur — Epularetur ſenatus in capitolio]

optimi maximi dextras eorum cõducẽtibus: repente amiciſſimi facti: neq; ſolum amicitia incepta: ſed affinitas ſimul ĩſtituta. Nã. P. Scipio filiam uirginem habens: iam uiro maturam: ibi tunc eodem in loco deſpondit eam Tib. Graccho: quem probauerat: elegeratq; exploratiſſimo iudicii tempore dum inimicus eſt. Aemilius quoq; lepidus: & Fuluius Flaccus nobili genere: ampliſſimiſq; honoribus: & ſummo loco ĩ ciuitate præditi: odio ĩter ſe graui: & ſiultate diutina conflictati ſunt. Poſtea populus eos ſimul cenſores facit. Atq; illi ubi uoce preconis renunciati ſunt: ibidẽ in campo ſtatim nõdũ dimiſſa conciõe ultro uterq;: & pari uoluntate cõiũcti: complexiq; ſunt. Exq; eo die: & ĩ ipſa cenſura: & poſtea iugi cõcordia fidiſſime: amiciſſimeq; uixerunt.

Quæ dicantur uocabula ancipitia. Et ꝙ honoris quoq; uocabulum ancipiti ſententia fuerit. Caput. ix.

ESt plurifariam uidere: atq; animaduertere ĩ ueteribus ſcriptis pleraq; uocabula: quæ nunc ĩ ſermonibus uulgi unã: certãq; rem demonſtrent: ita fuiſſe media: & ĩ cõmuni: ut ſignificare: & capere poſſent duas inter ſeſe res contrarias. Ex quibus quædã ſatis nota ſunt: ut tempeſtas: ualitudo: facinus: dolus: gratia: induſtria. Hæc enim fere iam uulgatum eſt ãcipitia eſſe: & utroq; uerſus dici poſſe. Periculum etiam: & uenenum: & contagium: non uti nunc dicuntur: pro malis tantum dicta eſſe: multum exemplorum eiuſmodi reperias. Sed honorem quoq; mediam uocẽ fuiſſe: & ita appellatum: ut etiam malus honos diceretur: & ſignificaret iniuriam. id profecto rariſſimum eſt. Q. autem Metellus Numidicus in oratione: quam de triumpho ſuo dixit: his uerbis uſus eſt. Qua ĩ re quãto uniuerſi me unum anteſtatis: tãto uobis: q̃ mihi maiorem iniuriam atq; contumeliam facit quirites. Et quanto probi ĩiuriam facilius accipiunt: q̃ alteri tradunt: tanto ille uobis: q̃ gratiã mihi: peiorem honorem habuit. Nam me iniuriã ferre: uos facere uult quirites: ut hic conqueſtio: iſtic uituperatio relinquatur. Honorẽ ĩquit peiorem uobis habuit: q̃ gratiam mihi: cuius uerbi ſententia eſt: q̃ ipſe quoq; ſupra dicit. maiore uos affecit iniuria: & contumelia: q̃ me. Præter huius autem uerbi notionẽ: adſcribendam eſſe hanc ſẽtentiam ex oratiõe. Q. Metelli exiſtimaui: ut definiremus Socratis eſſe decretum κάκιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι: Id eſt Peius

[Handwritten margin notes: Scipio filia uirginẽ deſpondit tiberio graccho — Aemilius lepidus — Fuluius flaccus — Simultate — Conflictati — Dimiſſa cõtio — Iugi cõcordia — Plurifariã — Tempeſtas — Valitudo — Facinus — Dolus — Gratia — Induſtria — Periculũ — Venenũ — Contagiũ — Honor — Anteſtatis — Q. Metellus numidicus]

esse iniuriam facere:q̄ acciper. Caput.x.

Quod æditimus uerbum latinum fuit.

AEditimus uerbum latinum est:& uetus:ea forma dictum: q̄
finitimus:& legitimus.Sed pro eo a plerisq; nūc æditiuus dr:
noua & commenticia usurpatione:quasi a tuendis ædibus appella
tus.Satis hoc esse potuit admonēdi gratia dixisse: propter agrestes
quosdam:& īdomitos certatores:qui nisi auctoritatibus adhibitis
non comprimuntur.M. Varro in libro secundo:ad Marcellum de
latino sermone æditimum dici oportere censet magis:q̄ æditiuum:
q; alterum sit recenti nouitate fictum:alterum antiqua origine in
corruptum.Leuinius quoq;(ut opinior)ī protesilaodomia claustri
timum dixit:qui claustri ianuæ præesset:eadem scilicet figura: qua
æditimum dici uidebat:qui ædibus præest.In Verrem.M. Tullii ī
exemplaribus fidelissimis ita īueni scriptum.Aeditimi custodesq;
mature sentiunt.In libris autem uulgaris æditui scriptum est.Pō
ponii fabula attellana est:quæ ita inscripta est æditimus:in qua hic
uersus est.

Qui postq̄ tibi appareo:atq; æditumor in templo tuo:

.T.autem Lucretius ī carmine suo pro æditiuis æditu ētes appellat:

Onerataq; passim
Cuncta cadaueribus cælestum templa manebant.
Hospitibus loca:quæ complerant æditu entes.

Errare istos:qui spe:& fiducia latendi peccent:cum latebra pec
cati perpetua nulla sit. Et super ea re Peregrini philosophi sermo
ex Sophoclis poete sententia. Caput.xi.

PHilosophū nomine Peregrinū:cui postea cognomentū Pro
teus factum est:uirum grauem:atq; constanté uidimus: cū
athenis essemus:diuersantem in quodam tugurio extra urbé.Cūq;
ad eum frequenter uentitaremus:multa hercle dicere eum utiliter:
& honeste audiuimus:in quibus id fuit:quod præcipuum auditu
meminimus Viꝝ quidem sapientem:non peccaturum esse dicebat
etiam si peccasse eum dii:atq; homines ignoraturi forent.Nō enī
pœnæ aut infamiæ metu non esse peccandum:sed iusti: honestiq;
studio:& officio.Siqui tamen non essent tali uel ingenio:uel disci
plina præditi:uti se ui sua:ac sponte facile a peccādo tenerent:eos
omnis tūc peccare procliuius existimabat:cū latere posse id peccatū
putarent:impunitatēq; ex ea latebra sperarent.At si sciāt īquit ho
mines:nihil omniū reꝝ diutius posse celari:suppressius: prudenti
usq; peccabitur.Propterea uersus istos Sophoclis prudētissimi poe
tarum in ore esse habendos dicebat.

ϖρὸς ταῦτα κρύϖτε μηδὲν ὡς ἁϖανθ' ὁρῶν.
καὶ ϖάντ' ἀκούων ϖάντ' ἀναϖτύσσει χρόνος.Id est

Hic nihil occule:quando cuncta tuens:
Et cuncta audiens:omnia reuelabit dies.

Alius quidā ueteꝝ poetaꝝ:cuius nomé mihi nunc memoriæ nō ē:
Veritatem temporis filiam esse dixit.

Faceta responsio.M Ciceronis amolientis a se crimen māifesti mē
dacii. Caput duodecimum.

HAec quoq; disciplīa rhetorica est:calide:& cum astu res crimi
nosas citra periculum cōfiteri:ut si obiectum sit turpe aliqd:
quod negari nō queat:responsione ioculari eludas:& ré facias risu
magis dignā:q̄ crimine.Sicut fecisse Ciceronem scriptum est:cum
id:quod inficiari nō poterat urbāo:facetoq; dicto diluit. Nā cum
emere uellet ī palatio dōum:& pecuniā ī præsens nō haberet:a.P.
Sylla:qui tum reus erat:mutua sextertium uicies tacite accepit.Ea
res tamé prius q̄ emeret:pdita:& ī uulgus exiuit.Obiectūq; ei ē:q;
pecuniā domus emēdæ cā a reo accepisset.Tū Cicero īopinata obp
bratiōe pmotus accepisse se negauit:ac domū quoq; se ēptuꝝ nega
uit.Atq; adeo inqt:ueꝝ sit accepisse me pecuniam:si domū emero.
Sed cū postea emisset:& hoc mendacium ī senatum ei ab inimicis
obiiceret:risit satis:atq; īterridēdum ἀκοινώνητοι id ē inciuiles:ī cō
ciliati īqt hoīes estis:cū ignoratis:Prudentis & cauti patrisfaīlias eé
quod emere uelit:ēpturū sese negare propter cōpetitores emptiōis.

Intra calendas cum dicitur:quid significet.Vtrum ante calēdas
an calendis:an utrunq;?Atq; inibi:quid sit in oratione.M. Tullii:
ītra oceanum:& intra montem taurum:& ī quadam epistola ītra
modum. Caput terciumdecimum.

CVm romæ a cōsulibus iudex extra ordinem datus:pronunci
are intra calendas iussus essem:Apollinarem Sulpitium doc
tum hoīem pcōtatus sum:an his uerbis intra calendas ipsæ quoq;
calendæ tenerentur?Dixiq; ei me uidelicet datum iudicé:calēdasq;
mihi productas:ut intra eum diem pronunciarem.Cur inquit me

potius rogas:q̃ ex iſtis aliquẽ peritis:ſtudioſiſq; uiris:quos adhiberi in cõſiliũ iudicaturi ſoletis? Tum illi ita ego reſpondi. Si aut de uetere inq̃ iure: aut recepto:aut cõtrouerſo:aut ambiguo:aut nouo: aut cõſtituto diſcendũ eſſet:iſſem plane ſciſcitatũ ad iſtos:quos dicis. Sed cũ uerbo℞ latino℞ ſententia:uſus:ratio:explorãda ſit:ſcæuus profecto:& cæcus animi forem:ſi cũ haberẽ tui copiam:iſſem magis ad alium:q̃ ad te. Audi igit̃ iq̃t:de ratiõe uerbi qd existimẽ. Sed eo tamẽ pacto:ut id facias:nõ quod ego de proprietate diſſeruero:ſed ꝙ in ea re oĩum:pluriumue conſenſu obſeruari cognoueris. Non.n.uerborum tãtũ cõmunium ueræ:atq; propriæ ſignificationes longiore uſu mutãt̃:ſed legum quoq; ipſarum iuſſa: cõſẽſu tacito oblitterantur. Tũ deĩde diſſeruit me:& pleriſq; aliis audiẽtibus:in hunc ferme modum. ¶Cum dies inq̃t ita præfinita ẽ:ut iudex intra calẽdas ꝓnũciet: Occupauit iam hæc omnes opinio non eſſe dubium:quin ãte calẽdas iure ꝓnũcietur. Et id tãtũ ambigi uideo: quod ꝓtu quæras:an calẽdis quoq; iure ꝓnuncietur. Ipſum autem uerbum ſic proculdubio natum ẽ:atq; ita ſeſe habet:ut cũ dr̃ intra calendas:non alius accipi dies debeat:q̃ ſolæ calendæ. Nã tres iſtæ uoces:intra:citra:ultra:quibus certi loco℞ fines demõſtrantur:ſingularibus apud ueteres ſyllabis appellabantur:in:cis:uls. Eæ deĩde particulæ:quoniam paruo:exiguoq; ſonitu obſcurius promebant̃: addita ẽ tribus omnibus eadẽ ſyllaba:& quod dicebãt̃:cis tiberim: & uls tiberim:dici cœptum eſt citra tiberim:& ultra tiberim. Item ꝙ erat.ĩ.accedẽte eadẽ ſyllaba ĩtra factũ ẽ. Sũt ergo hæc omĩa quaſi contermina iũctis inter ſe finibus cohærentia: intra oppidũ:ultra oppidum:citra oppidum. ex quibus intra ſicuti dixi:in ſignificat. Nam qui dicit intra oppidum:intra cubiculum:intra ferias:nõ dicit aliud:q̃ ĩ oppido:in cubiculo:in feriis. Intra calendas igitur:nõ ante calendas:ſed in calendis:id ẽ eo ipſo die quo calendæ ſũt. Itaq; ſecundum uerbi ipſius rationem qui iuſſus eſt:ĩtra calẽdas ꝓnũciare:niſi calendis ꝓnunciet:contra iuſſum uocis facit. Nã ſi ante id fiat:nõ intra id pronunciat:ſed citra. Neſcio aũt quo pacto recepta uulgo interpretatio eſt abſurdiſſima:ut ĩtra calẽdas ſignificare uideatur:etiã citra calendas:& uel ãte calendas. nihil.n.ferme ĩtereſt. Atq; inſuper dubitat̃:an calendis pronunciari poſſit:quando neq; ultra:neq; citra:ſed quod ĩter hæc medium eſt:ĩtra calendas:id ẽ calendis ꝓnunciandũ ſit. Sed nimirũ cõſuetudo uicit:quæ cum omnium domina re℞:tũ maxime uerbo℞ ẽ. Ea omnia cũ apollĩnaris ſcite perq̃:atq; enucleate diſputauiſſet:tum ego hæc dixi. Cordi ĩq̃ mihi fuit:priuſq̃ ad te irem quærere:explorareq;:quonã modo ueteres nr̃i particula iſta:qua de agit̃ uſi ſint:atq; ita ĩuenimus Tulliũ in tertia in Verrem ſcripſiſſe. Eſt autẽ modo locus intra oceanũ iã nullus:neq; tã lõgĩquius: neq; tã recõditus:quo nõ per hæc tempora noſtrorum hominum libido:ĩiquitatiſq; peruaſerit. Intra oceanũ dicit contra rationem tuam. Non enim uult(opinor) dicere in oceano. Terras enim demonſtrat omnis:quæ oceano ambiuntur: ad quas a nr̃is hominibus adiri poteſt:quæ ſũt citra oceanum:nõ in oceano. Neq; enim uideri poteſt inſulas ſignificare neſcio quas: quæ penitus eſſe intra æquora ipſa oceani dicunt̃: Tunc Sulpitius Apollinaris renidens:nõ nimis hercule inargute inquit:nec ĩcallide oppoſuiſti hoc Tullianũ:ſed Cicero intra oceanum:non ut tu ĩterpretare citra oceanum dixit. Quid enim poteſt dici citra oceanum eſſe:cum undiq; oceanus circũſcribat omnis terras:& ãbiat? Nam citra quod eſt:id extra ẽ. Qui autem põt intra eſſe dici:quod extra eſt? Sed ſi ex una tãtũ parte orbis oceanus foret:citra oceanum eſſe dici poteſt:uel ante oceanum. Cum uero omnis terras omnifariam & undiq; uerſũ circũfluat:nihil citra eũ ẽ:ſed undarũ illius ãbitu terris omnibus conuallatis:in medio eius ſunt omĩa:quæ ĩtra oras eius incluſa ſunt. Sicuti hercle ſol nõ citra cælũ uertitur:ſed ĩ cælo: & intra cælum. Hæc tunc Apollinaris ſcite:acuteq; dicere uiſus eſt. Sed poſtea in libro. M. Tullii epiſtola℞ ad Ser. Sulpitiũ ſic dictũ eſſe inuenimus:intra modũ:ut intra calendas dicunt:qui dicere citra calẽdas uolunt. Verba hæc Ciceronis ſũt quæ appoſui. Sed tam̃ quoniam effugi eius occaſionẽ:qui fortaſſe arbitraretur:me hãc rẽ ĩperite nõ putare:ſi ꝑpetuo tacerẽ:modice hoc faciã. Aut etiam ĩtra modũ:ut & illius uolũtati:& meis ſtudiis ſeruiam. Modice dixerat hoc faciam:id ẽ cum modo æquo:& pari. Deinde quaſi hoc diſpliceret:& corrigere id uellet:addidit. Aut etiã intra modũ:per quod minus ſeſe oſtendit id facturum eſſe:q̃ quod fieri modice uideret̃: .i.non ad ipſũ modum:ſed retro paululum:& citra modũ: In oratione etiã quã:pro. P. Seſtio ſcripſit intra montẽ Taurum ſic dicit: ut non ſignificet in monte tauro: ſed uſq; ad montem taurum

cum ipso mōte. Verba fūt hæc ipsius. M. Tullii ex ea quā dixi orōe Antiochum magnū illū maiores nostri magna: belli cōtētione: terra: mariq; superatū: ītra mōtem taurum regnare iusserūt. Asiā qua illum mulctarūt: Attalo: ut is ī ea regnaret: condonarūt. Intra mōtē īquit taurum regnare iusserūt: quod nō pinde ē: ut ītra cubiculū dicimus: nisi uideri potest id esse intra mōtē: quod ē intra regiones quæ tauri montis obiectu separāt. Nā sicuti: qui intra cubiculum est: is nō in cubiculi parietibus: sed intra parietes est: qbus cubiculū includitur: qui tamen ipsi quoq; parietes in cubiculo sunt. Ita qui regnat intra montē taurum: non solum in monte tauro regnat: sed in iis etiam regionibus: quæ tauro monte clauduntur. Nunc igitur secundum istam uerborum. M. Tullii similitudinē: qui iubet ītra calendas pronunciare: is & ante calendas: & ipsis calendis iure pnūtiare potest. Neq; id fit quasi priuilegio quodam inscite consuetudinis: sed certa rationis obseruatione: cū omne tempus quod calendarum die includitur: intra calendas esse recte dr̄.

Saltē particula quā uim habeat: & quam originē. Caput. xiii.

SAltem particula: quam haberet principalem significatioēm: quæq; uocis istius origo esset: quærebamus. Ita enī primitus factam esse apparet: ut quæ non uideatur: sicuti quædam supplementa orationis temere: & incondite assūptæ. Atq; erat qui diceret legisse se in grammaticis commentariis. P. Nigidii: saltem ex eo dictum: quod esset: si aliter. Idq; ipsum dici solitum per defectionem. Nā plenam esse sententiam: si aliter non potest. Sed id nos in iisdem commentariis Nigidii: cum eos non (opinor) incuriose legissemus: nusq̄ inuenimus. Videntur autem uerba ista: Si aliter nō potest: a significatione quidem uoculæ huius: de qua quærimus: non abhorrere. Sed tot uerba tamen in paucissimas litteras cludere: improbæ cuiusdam subtilitatis est. Fuit etiam qui diceret homo in libris: atq; in litteris assiduus: Saltem sibi dictum uideri. u. media littera extrita. Salutem enim ante dictum: quod nos saltem diceremus. Nam cum alia quædam petita: & non impetrata sunt: Tum solemus inquit: quasi extremum aliquid petituri: quod negari minime: debeat: dicere: hoc saltem fieri: aut dari: oportere: tanquam salutem postremo petentes: quam & impetrari certe: & optineri sit æquissimum. Sed hoc itidem non illepide quidem fictum: nimis tamen esse uidetur commentitium. Censuius igitur amplius quærendum.

Quod Sisenna in libris historiarū aduerbii huiuscemodi sæpe numero usus est: celatim: uelitatim: saltuatim. Caput. xv.

CVm lectitaremus historiam Sisennæ assidue huiuscemodi figuræ aduerbia in oratione eius animaduertimus: cuiusmodi sunt hæc: cursim: properatim: celatim: uelitatī: saltuatim. Ex qbus duo prima: quæ sunt notiora exemplis non indigebant. Reliqua in historiarum sexto sic scripta sunt. Quammaxime celatim poterat in insidiis suos dispōit. Item alio in loco. Nos una æstate in asia: & græcia litteris gesta: iccirco continentia mandauimus: ne uelitatim: aut saltuatim scribendo: lectorum animos impediremus.

AVLI GEL. NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER DVODECIMVS.

Cicero in primo antonianarum ita scriptum reliquit: Hūc igitur ut sequerer properarui: quæ præsentes non sunt secuti. Nō ut proficerē aliqd (nec enim sperabam id: nec præstare poteram) sed ut si quid mihi humanitus accidisset (multa autem impendere uident̄: præter naturam etiam: præterque factum) huius diei uocem: testem reip. relinquerem: meæ perpetuæ erga se uoluntatis. Præter naturam īqt: præterq; fatū. An utrūque idē ualere uoluerit? Fatum: atq; naturam? & duas res: ἀνθενὸς ὑποκειμένους πεπρωμένην. καὶ φύσιν: id ē pro uno subiecto: fatum: & naturam posuerit? An uero diuiserit: separaritq;: ut alios casus natura ferre uideat̄: alios fatum: considerandū equidem puto? Atq; id maxime requirendū: qua ratione: dixerit: accidere multa humanitus posse præter fatum: quando sic ratio: & ordo: & īsuperabilis quædam necessitas fati constituitur: ut omnia ītra fatum claudēda sint: nisi illud sane Homeri secutus est.

μὴ καὶ ὑπὲρ μοῖραν δόμον ἄϊδος εἰσαφίκηαι. idest

Neue obstante domum fato penetrabis auerni.

Nihil autem dubium est: quin uiolentam: & inopinatā mortem significauerit: quæ quidē potest recte uideri accidere: præter naturā.

Sed cur id quoq; genus mortis extra fatū poſuerit:neq; operis hu
ius eſt expl orare:neq; tem poris. Illud tamē non prætermittendum
eſt:quod Virgilius quoq; idipſum quod Cicero de fato opinatus ē:
cum hoc in quarto libro dixit de Elyſa:quā mortē ꝑ uim potita eſt.
Nam quia nec fato:merita nec morte peribat.
Tanq̄ in faciendo fine uitæ:quæ uiolenta ſunt:non uideanť e fato
uenire. Demoſthenis autem uiri prudentia pari:atq; facundia præ
diti:uerba idē fere ſigīficātia:de nača atq; fato. M.C. ſecutus uideť.
Ita.n. ſcriptū ē ī orōe illa egregia:cui titulus ē περὶ ςεφάνου .i. pro
corōa. ὁ μὲν τοῖς γονεῦσι νομίζων μόνον γεγεννῆσθαι τὸν τῆς
εἱμαρμένης καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον περιμένει. ὁ δὲ καὶ τῇ
πατρίδι ὑπὲρ τοῦ μὴ ταύτην ἐπιδεῖν δουλεύουσαν ἀποθνήσ
κειν ἐθελήσει .i. Nam qui parētibus tantū ſe ĕātū putat:fatalē:atq;
ſpontis ſuæ mortem manet. Qui uero etiam patriæ:ob id:ne in ſer
uitutem redactā illam uideat:occūbere præoptabit. Quod Cicero
fatum:atq; naturā uideť dixiſſe:id multo ante Demoſthenes τὴν
πεπρωμένην καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον:id eſt fatalem: & ſpō
tis ſuæ mortem appelauit αὐτόματος:id ē ſuæ ſpōtis.n. θάνατος
.i. exceſſus:q̄ſi naturalis:& fatalis:nulla extrīſecus ui coactus uēit.

Super poetaꝵ Pacuuii:& Accii colloquio familiari:in oppido ta
rentino. Caput ſecundum.

QVibus ocium & ſtudium fuit:uitas atq; ætates doctoꝵ hōin
um quærere:& memoriæ tradere:de. M. pacuuio:&. L. Accio
tragicis poetis:hiſtoriam ſcripſerunt huiſcemodi:Cum Pacuuius ī
quiunt:grandi iam ætate:& diutino corporis morbo affectus:taren
tum ex urbe roma conceſſiſſet:Accius tunc haud paruo iunior:pro
ficiſcens in aſiam:cum in oppidum ueniſſet:diuertit ad Pacuuiū:
comiterque inuitatus:pluſculiſque ab eo diebus retentus:tragœdi
am ſuam:cui Atteus nomen eſt deſideranti legit. Tum Pacuuium
dixiſſe aiūt:ſonora quidē eſſe quæ ſcripſiſſet:& grādia. Sed uideri
ea tamē ſibi duriora paulū:& acerbiora. Ita ē inquit Accius:uti di
cis. Neq; id ſane me pœnitet. Meliora.n. fore ſpero:quæ deinceps
ſcribam. Nam quod in pomis eſt:itidem inquit eſſe aiunt in inge
niis:quæ dura & acerba naſcūtur:poſt fiunt mitia & iucunda. Sed
quæ gignūtur ſtatim uieta:& mollia:atq; a principio ſunt uiuida:
non matura mox fiunt:ſed putria. Relinquendum igitur uiſum

eſt ingenio:quod dies:atq; ætas mitificet.

An uocabula:hæc:neceſſitudo:& neceſſitas:differēti ſignificatōe
ſint. Caput tertium.

VIſu prorſus:atq; ludo res digna ē:cum pleriq; grammaticoꝵ
aſſeuerant:neceſſitudinem:& neceſſitatem:mutare lōge dif
ferreq;. Ideo ꝙ neceſſitas ſit uis quæpiam premēs:& cogens. Neceſ
ſitudo autem dicatur ius quoddam:& uinculum religioſæ coniūc
tionis:Idq; unum ſolitarium ſignificet. Sicut autem nihil quicq̄ ī
tereſt:ſuauitudo dicas:an ſuauitas:ſanctitudo:an ſanctitas:acerbi
tudo:an acerbitas:acritudo:an quod Accius ī Neoptolemo ſcripſit
acritas. Ita nihil rationis dici poteſt:quin neceſſitudo:& neceſſitas
ſeparentur. Itaq; in libris ueterum uulgo reperias neceſſitudinem
dici:pro eo quod neceſſū eſt. Sed neceſſitas ſāe ꝓ iure:officioq; ob
ſeruantiæ:affinitatiſue infrequens eſt. Quanq̄ q ob hoc ipſū ius af
finitatis:familiaritatiſue coniucti ſunt:neceſſarii dicunť. Repperi
tamen in oratione. C. Cæſaris:qua planutiam rogationem ſuaſit:
neceſſitatem dictam pro neceſſitudine:id eſt iure affinitatis. Verba
hæc ſunt. Equidē mihi uideor pro noſtra neceſſitate:nō labore:nō
opera:nō induſtria defuiſſe. Hoc ego ſcripſi de utriuſq; uocabuli ī
diffirentia admonitus forte uerbi iſtius:cum legerem. Sempronii
Aſellionis ueteris ſcriptoris quartum:ex hiſtoria librum:in quo de
.P. Africano Pauli filio:ita ſcriptum eſt. Nam ſe patrē ſuū audiſſe
dicere. L. Aemiliū Paulum:Pro nō nimis bonū īperatorē ſignis col
latis decertare:niſi ſūma neceſſitudo:aut ſūma ei occaſio data eēt.

Olympiadis Alexandri matris:comis:ac prudens ad filiū reſcrip
tio. Caput quartum.

IN pleriſq; monumentis rerum ab Alexandro geſtarum:&
pauloante in libro. M. Varronis:qui inſcriptus eſt Oreſtes:
uel de inſania:Olympiadem Philippi uxorē feſtiuiſſime reſcripſiſ
ſe legimus Alexandro filio. Nam cum ipſe ad matrem ita ſcripſiſ
ſet:Rex alexander Iouis Hammonis filius Olympiadi matri ſalu
tem dicit. Olympias ei reſcripſit ad hanc ſententiam. amabo īqt
mi fili quieſcas:neq; deferas me:neq; criminere aduerſum Iunonē.
Malum mihi prorſum illa magnum dabit:cum me litteris tuis pel
licem illi eſſe confiteris. Ea mulieris ſcite atq; prudentis erga fero
cem filium comitas ſenſim:& comiter admonuiſſe eum uiſa de
ponendam eſſe opinionem uanam:quā ille ingentibus uictoriis:&

adulantium blandimẽtis:& rebus ſupra fidẽ proſperis imbiberat: genitum eſſe ſeſe de Ioue.

De Ariſtotele:& Theophraſto:& Menedemo philoſophis.deq; eleganti uerecundia Ariſtotelis ſucceſſorẽ diatribæ ſuæ eligẽtis. Caput quintum.

ARiſtoteles philoſophus annos iã fere natus duos & ſexagĩta: corpore ægro affectoq;:ac ſpe:uitaq; tenui fuit. Tunc omnis eius ſectatorum cohors ad eum accedit:orantes:obſecrãteſq; :ut ipſe deligeret loci ſui:& magiſterii ſucceſſorem: quo poſt ſummum eius diem perinde ut ipſo uterentur ad ſtudia doctrinarum cõplenda:excolẽdaq;:quibus ab eo imbuti fuiſſent. Erant tunc ĩ eius ludo boni multi. Sed præcipue duo Theophraſtus:& Menedemus:ingenio ii atq; doctrinis cæteros præſtabant. Alter ex inſula leſbo fuit: Menedemus autem rhodo. Ariſtoteles reſpondit factuꝝ eſſe:quod uellent:cũ id ſibi foret tẽpeſtiuũ. Poſtea breui tempore:cũ:iidem illi:qui de magiſtro deſignãdo petierãt:præſentes eſſent: Vinum ait quod tum biberet:non eſſe id ex ualitudine ſua:ſed inſalubre eſſe: atq; aſperum: ac propterea quæri debere exoticum :uel rhodium aliquod uel leſbiũ. Id ſibi utꝛq; ut curarẽt petiuit. Vſuꝛq; eo dixit quod ſeſe magis iuuiſſet. Eunt:curant:inueniunt:afferunt. Tum Ariſtoteles rhodium petit:deguſtat. Firmum inquit hercle uinũ:& iucũdũ. Petit mox leſbiũ:quo item deguſtato:utrunq; ĩqt oppido bonũ. Sed ἡδίων ὁ λέσβιος:id ẽ ſuauius leſbiũ. Id ubi dixit:nemini fuit dubium:quin lepide ſimul & uerecunde:ſucceſſorem illa uoce ſibi:nõ uinum delegiſſet. Is erat e leſbo Theophraſtus:hõ ſuauitate inſigni lĩguæ pariter:atq; uitæ. Itaq; nõ diu poſt Ariſtotele uita defũcto ad Theophraſtũ omnes conceſſerunt.

Quid ueteres latini dixerũt:quas græci προσῳδίας:id ẽ uocũ moderamenta appellant. Et item quod uocabulum barbariſmi nõ uſurpauerint:neq; romani antiquiores:neq; attici. Caput.vi.

QVas græci προσῳδίας:id eſt accẽtus.dicunt:eas ueteres docti:tum notas uocum:tũ moderamẽta:tum accentiunculas: tum uoculationes appellabãt. Quod nũc autẽ barbare quẽ loq; dicimus: id uitiũ ſermoĩs:nõ barbarũ eſſe:ſed ruſticum:& cũ eo uitio loquentes:ruſtice loqui dictitabãt. P. Nigidius in cõmentariis grãmaticis. Ruſticus fit ſermo ĩqt:ſi aſpires ꝑperã. Itaq; id uocabulũ quod dicitur uulgo barbariſmus:qui ante diui Auguſti ætatem pure atq; integre:locuti ſunt:an dixerunt: nõdum æqdẽ ĩueni.

Diuerſum de natura leonũ dixiſſe Homerum in carminibus: & Herodotum in hiſtoriis. Caput.vii.

LEænas inter omnem uitam ſemel parere.eoq; uno partu nũq̃ edere plures : q̃ unũ Herodotus in.iii.hiſtoria ſcriptũ reliq̃t. Verba ex eo libro hæc ſunt. ἡ δὲ λέαινα:ἐὸν ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον. ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ τίκτει ἕν. τίκτουσα. γὰρ συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ τὰς μήτρας τὸ δὲ αἴτιον τούτου. τοῦτ᾽ ἐστὶν ἐπεὰν ὁ σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἄρχηται διακινεύμενος:ὁ δὲ ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους. ἀμύσσει τὰς μήτρας. αὐξανόμενός τε δὴ πολλῷ μᾶλλον ἐξικνέεται καταγράφων. πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστί:καὶ τὸ παράπαν λείπεται αὐτέων ὑγιὲς οὐδέν. i. Cum autem animalium acerrimum ſit leæna:& audaciſſimum: ſemel omnino in uita:& unum parit. Enitendo.n.cum fœtu pariter matricem proiicit. Rei uero huiuſce cauſa eſt:ꝙ cum in matrice manens motitari incipit catullus:motus ille unguiculis præmũitus feraꝝ longe omnium acutiſſimis matricem diſcerpit:tũ in maius cõtinuo augeſcens:multo magis dilanians prodit: inſtante uero iam nixu:prorſum relinquit eorum in tegrum & ſanũ nihil. Homerus autem leones ſic.n. fœminas quoq; uirili genere appellat:quod grãmatici ἐπίκοινον:ideſt promiſcuũ uocant pluris gignere:atq; educare catulos dicit. Verſus quibus hoc aperte demonſtrat hi ſunt.

εἱστήκει ὥς τίς τε λέων περὶ οἷσι τέκεσιν
ᾧ ῥά τε νήπια ἄγοντι. συναντήσονται ἐν ὕλῃ
ἄνδρες ἐπακτῆρες. Ideſt
Vtq; leo in ſilua ſtabat ſua pignora circum:
Cui manus occurſet catulos nemus inter agenti
Venatrix accincta uirum. Item alio ĩ loco idẽ ſignificat.
πυκνὰ μάλα στενάχων ὥς τε λὶς ἠυγένειος
ᾧ ῥά θ᾽ ὑπὸ σκύμνους ἐλαφηβόλος ἁρπάσῃ ἀνὴρ
ὕλης ἐκ πυκινῆς. ὁ δέ τ᾽ ἄχνυται ὕστερος ἐλθὼν
πολλὰ δέ τ᾽ ἄγκε᾽ ἐπῆλθε μετ᾽ ἀνέρος ἴχνι᾽ ἐρευνῶν
εἴ ποθεν ἐξεύροι. μάλα γὰρ δριμὺς χόλος αἱρεῖ. Ideſt
Crebra gemenſ nimium:tanq̃ leo uiribus ingens
Faucibus :abſenti uenator ſi catulum audax

Abripuit denso in saltu: dolet acre: sequensq;
Deinde nemus versat: scrutant vestigia: siquo
Versa uiri inueniat: coquit illum bilis amara. Item alio *Hom*
πάκνα μάλα στενάχων ὥστε λὶς ἠυγένειος
ᾧ ῥά θ' ὑπὸ σκύμνους ἐλαφηβόλος ἁρπάσῃ ἀνὴρ
ὕλης ἐκ πυκινῆς. Id est
Crebra gemens nimium: tanq̄ leo uiribus ingens
Faucibus: absenti uenator si catulum audax
Abripuit denso ī saltu.

Ea nos dissensio atq; diuersitas cū agitaret inclytissimi poetaꝝ: & historicorū nobilissimi: placuit libros Aristotelis phī īspici: quos de aīalibus exquisitissime cōposuit: ī qbus qd sup ista re scriptū īueirēus: cū ipsius Aristotelis uerbis ī his commētariis scriberēus. Verba Are. hæc sūt ex. li. de historia aīalū. vi. *Aristot*
λέων δὲ ὅτι μὲν ὀχεύει ὄπισθεν καὶ ἔστιν ὀπισθουρητικὸν, εἴρηται πρότερον· ὀχεύει δὲ καὶ τίκτει οὐ πᾶσαν ὥραν, καθ' ἕκαστον μέντοι ἐνιαυτόν. τίκτει μὲν οὖν τοῦ ἔαρος· τίκτει δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δύο, τὰ μέντοι πλεῖστα ἕξ. τίκτει δὲ ἐνίοτε καὶ ἕν. ὁ δὲ λεχθεὶς μῦθος περὶ τοῦ ἐκβάλλειν τὰς ὑστέρας τίκτοντα ληρώδης ἐστίν. συνετέθη δὲ ἐκ τοῦ σπανίους εἶναι τοὺς λέοντας, ἀποροῦντος τὴν αἰτίαν τοῦ τὸν μῦθον συνθέντος. σπάνιον γὰρ τὸ γένος τὸ τῶν λεόντων καὶ οὐκ ἐν πολλῷ γίνεται τόπῳ, ἀλλὰ τῆς Εὐρώπης ἁπάσης ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ Ἀχελῴου καὶ τοῦ Νέσσου ποταμῶν. τίκτει δὲ καὶ ὁ λέων πάνυ μικρὰ οὕτως ὥστε δίμηνα ὄντα μόλις βαδίζειν. οἱ δ' ἐν Συρίᾳ λέοντες τίκτουσι πεντάκις, τὸ πρῶτον πέντε, εἶτα ἀεὶ ἑνὶ ἐλάττονα· μετὰ δὲ ταῦτα οὐκέτι οὐδὲν τίκτουσιν, ἀλλ' ἄγονοι διατελοῦσιν. οὐκ ἔχει δὲ ἡ λέαινα χαίτην, ἀλλ' ὁ ἄρρην λέων. βάλλει δὲ ὁ λέων τοὺς κυνόδοντας καλουμένους τέτταρας μόνους, δύο μὲν ἄνωθεν, δύο δὲ κάτωθεν. βάλλει δὲ ἑξάμηνος ὢν τὴν ἡλικίαν. *ὀχεύει*

Id est: Leonē auersū coire: urināq; retro reddere dictū iā ē. Coit: & parit: nō omī tēpore. singulis tamen ānis uere parit: & magna ex pte geminos. Sed cū plurimos: sex catulos: nōnūq̄ etiam unū. Quod de leæna fertur: uuluā cū ptu emittere: delira fabula est facta ex ea cā: φ rarū genus hoc aīalis est. nec rōē cur ita eēt cōperire auctor ille fabulæ poterat. Raꝝ hoc. n. ē: nec multis nascit' locis sed europæ totius ea pte solū: q̄ īter acheloū āné & nesū ē. Parit leæna quoq; adeo puos: ut uix post secūdū mēsē īcipiāt īgredi leões terræ syriæ qnqes uita: pariūt: primū quīq; post uero subinde paucioīs: deīde steriles degūt. Caret Leæna iuba. maris hæc propria ē. dentes eos tātūmodo mutat leo: qui canini uocāt': quattuor: duos superius: totidēq; inferius. idq; sexto mense ætatis fit.

Quod afrāius poeta prudenter & lepide sapientiam filiam esse usus: & memoriæ dixit. Caput. viii.

EXimie hoc atq; uerissime Afranius poeta de gignēda: cōparāda q; sapientia opinatus ē: φ eā filiā eē usus & mēoriæ dixit. *Sapiens rerum humanarum* Eo nāq; argumēto demōstrat: q sapiens esse reꝝ hūanaꝝ uelit: nō libris solis: neq; disciplīs rhetoricis dialecticisq; opus esse: sed oportere eū uersari quoq;: exerceriq; ī rebus cōminus noscēdis: piclitandisq;. Et ea oīa acta: & euenta firmiter memīsse: & pinde sapere: ac consulere: ex iis: quæ picula ipsa reꝝ docuerūt: nō quæ libri tātum: aut magri p quasdā īanitates uerboꝝ: & imaginū: tāq̄ mīmo: aut ī somnio delectauerunt. Versus. *Sapientia filia usus & memoriæ*

Afranii sunt in togata: cui sellæ nomen est. *Afranii*
Vsus me genuit: mater peperit memoria.
Sophiam uocant me graii: uos sapientiam.

Item uersus est ī eādē ferme sententiā Pacuuii: quē Macedo phūs uir bonus: familiaris meus scribi debere cēsebat p foribus oīū temploꝝ. *Pacuuii* *Macedo* Ego odi homīes: ignaua opa: & philosopha sētētia. Nihil. n. fieri posse indignius: neq; intolerātius dicebat: q̄ φ homines ignaui: ac desides: opti barba: & pallio: mores & emolumēta phīæ: ī linguæ uerboꝝq; artes cōuerterent: & uitia facundissime accusarent: intercutibus ipsi uitiis madentes.

Quid Tullius Tyro ī commentariis scripserit de suculis: & hyadibus: quæ sunt stellaꝝ uocabula. Caput. ix.

TVllius Tyro. M. Ciceronis alūnus: & libertus: adiutorq; in lrīs studioꝝ eius fuit. *Tyro* Is libros cōpluris de usu & rōne līguæ latīæ: itē de uariis atq; pmiscuis q̄stioībus cōposuit. In iis eē precipui uidēt': quos græco titulo πανδέκτας. i. pmiscua & oīmoda cōtinēte libros īscripsit: tāq̄ ōne reꝝ: atq; doctrīaꝝ gēus continentis. *Pandectæ qd* *Ommimoda* Ibi de iis stellis: quæ appellāt' suculæ: hoc scriptū ē Adeo īqt ueteres rōaī lrās græcas nesciuer: & rudes grecæ līguæ fuerūt: ut stellas quæ in capite tauri sunt. propterea suculas appellarint: φ eas ὑάδας græci uocāt: tanq̄ id uerbū latinū: græci uerbi īterpretamētū sit: qa *Interpretamentu*

græce ὑἑς ſues latīe dicāť. Sed ὑάδας inqt ὀυκ ἀπὸ τῶν ὑῶν: id ē nō a ſuibus: ita ut nři rupici putauerūt: ſed ab eo: quod ē ὕω: id ē pluo appellarūt. Nā & cū oriūť: & cū occidūt: tēpeſtates: pluuias: largoſq; hymbres ciēt. Pluere autē græca lingua ὕειν dř. Hæc quidē Tyro ī pandectis. Sed. n. ueteres nři: nō eouſq; rupices & agreſtes fuerūt: ut ſtellas hyadas. iccirco ſuculas nōīarēt: q̄ ὑεσ latīe ſues dicāť: ſed ut quod græci ὑπὲρ nos ſuper dicimus: quod illi ὕπτιοσ nos ſupinus: quod ὑφορβὸσ nos ſubulcus: quod item illi ὕπνοσ nos prīo ſymnus. deinde per. y. græce latinæq;. o. lřæ cognationē ſōnus. Sic quod ab illis ὑάδεσ a nobis prīo ſyades: deinde ſuculæ appellatæ. Stellæ aūt iſtæ nō ī capite tauri ſūt: ut Tyro dicit. Nullū. n. uideť præter eas ſtellas tauri caput: ſed eæ ita circulo: qui zodiacus dř ſitæ locatæq; ſūt: ut ex eaꝝ poſitu ſpecies quædā: & ſimulacꝝ eſſe uideať tauri capitis. Sicuti cæteræ ptes: & reliq̄ ymago tauri cōformata: & q̄ſi depicta ē locis: regiōibuſq; eaꝝ ſtellaꝝ: q̄s græci πλειάδασ nos uergilias uocamus.

Quid ſororis ἔτυμον: id eſt rectā interpretationē dixerit Labeo Antiſtius. & quid fratris Nigidius. Caput. x.

LAbeo Antiſtius iuris qdē ciuilis diſciplīā prīcipali ſtudio exercuit: & cōſulētibus de iure publice reſpōſitauit. cæterarum quoq; boāꝝ artiū nō expers fuit. Et ī grāmaticā ſeſe: atq; dialecticā: līaſq; ātiqores: altioreſq; penetrauerat. latīaꝝq; uocū origines rōeſq; pcalluerat. Eaq; præcipue ſcīa ad enodādos pleroſq; iuris laqueos utebať. Sūt adeo libri poſt mortē eius editi: qui poſteriores īſcribūť. Quoꝝ libroꝝ tres cōtīui trigeſiuſoctauus: trigeſiuſnōus: & q̄dragesīus plēi ſūt id gēus reꝝ ad ēarrādā: & illuſtrādā līguā latīā cōducētiū. Præterea ī libris quos ad prætoris edictū ſcripſit: multa poſuit: partī lepide: atq; argute repta: ſicuti hoc ē: quod ī. iiii. ad edictū libro ſcriptum legīus. Soror īquit appellata ē: q̄ quaſi ſeorſum naſciť: ſeparatq; ab ea domo: ī q̄ nata ē: & ī aliāfāiliā trāſgreditur. Fratris autē uocabulū. P. Nigidius hō impenſe doctus: non minus arguto: ſubtiliq; ἐτύμω id eſt recto interpretamento interpretatur: Frater inquit eſt dictus: quaſi fere alter.

Quem. M. Varro iuſtum: aptūq; eē numeꝝ cōuiuam exiſtimarit. Ac de menſis ſecundis: & de bellariis. Caput. xi.

LEpidiſſimus liber ē. M. Var. ex ſatyris menippæis: q̄ īſcribiť

Labeo antiſti | Nigidi | Varro

Rupici | Opici | Hyades | Rupices | Sup | Supinus | Subulcus | Symnus | Sucule | Vergilie | Reſponſitauit | Principali ſtudio | Penetrauerat ſeſe in gramatica & c. | Percalluerat | Poſteriores libri labeonis Antiſtij | Soror | Frater | Hetymo

Neſcis qd ueſp ſerus uehat. ī quo diſſerit de apto cōuiuaꝝ nūero: deq; ipſius cōuiuii hītu cultuq;. Dicit autē cōuiuaꝝ nūeꝝ incipere oportere a grāꝝ nūero: & ,pgredi ad muſaꝝ: id ē ,pficiſci a tribus: & cōſiſtere ī nouē: ut cū pauciſſimi cōuiuæ ſūt: nō pauciores ſint: q̄ tres: cū plřimi non plřes q̄ nouē. Nā multos īqt eſſe non cōuenit: q̄ ťba plerūq; ē ťbulēta. Et romæ qdē conſtat: ſed athenis. nuſq̄ aut plřes cubāt. Ipſū deinde cōuiuiū cōſtat inqt ex rebus q̄ttuor. Et tū deniq; oībus ſuis nūeris abſolutū ē: ſi belli homūculi collecti ſūt: ſi lectus locus: ſi tēpus lectū: ſi apparatus nō neglectus. Nec loq̄ces aūt inqt cōuiuas: nec mutos legere opportet. Quia eloquētia ī foro & apud ſubſellia. Silentiū uero nō in conuiuio: ſed in cubiculo eſſe debet. Sermōes igiť id tpřis habēdos cenſet: nō ſup rebus āxiis: aut tortuoſis: ſed iucūdos: atq; īuitabiles: & cū q̄dā illecebra: & uoluptate utiles: ex qbus ingeniū nřm uenuſtius fiat: & amœnius. Quod ,pfecto inqt eueniet: ſi de id genus rebus ad cōmunē uitæ uſū pertinentibus cōfabulemur: de qbus ī foro: atq; in negociis agendis loq nō ē ociū. Dominū aūt inqt cōuiuii eſſe opportet nō tam lautū: q̄ ſine ſordibus. Et in cōuiuio legi nō omīa debent: ſed ea potiſſimū quæ ſimul ſint βιωφελῆ: id eſt uitæ utilitatibus cōducentia: & delectent. Neq; nō de ſecūdis quoq; mēſis cuiuſmodi eſſe eas oporteat præcipit. His. n. uerbis utiť. Bellaria inquit ea maxime ſūt mellita: quæ mellita non ſunt πέμμασιν: id ē placētis & bellariis. n. cū πέψει: id ē cū panibus ſecūdæ menſæ ſocietas īfida. Quod Varro ī hoc loco dixit bellaria: neqs forte in iſta uoce hereat. Significat id uocabulū ōne mēſæ ſecūdæ gēus. Nā quæ τραγήματα græci: aut πέμματα dixeřt: ea ueteřs nři bellaria appllauerūt. Vīa quoq; dulciora eſt īuenire in cōœdiis antiqoribus hoc noīe appellata: dictaq; eſſe ea Liberi bellaria.

Tribunos plebis prehenſionem habere: uocationem nō habere. Caput duodecimum.

IN q̄dā epiſtola atheii Capitonis ſcriptū legīus Labeonē Antiſtiū legū atq; moꝝ po. ro. iuriſq; ciuilis doctū appriceſuiſſe. Sed agitabat īqt hoīē libertas q̄dā nimia & uecors uſq; eo: ut diuo Auguſto iā prīcipe: & rēp. obtīēte ratū tñ: pēſūq; nihil hřet niſi q̄ iuſtū: ſāctūq; ēē ī rōāis ātiqtatibus legiſſet ac deīd narāt qd idē labeo p uiatorē tri. pl. uocatus nōderit. cū a muliere īqt q̄dā tri. pl. ad

Aptus conuiuarū numerus | Cum pauciſſimi | Inuitabiles | Secunde menſe | Bellaria | Placēte | Tragemata | Bellaria liberi. i. uina dulcia | Pemmata | Atteius capito | Labeo Antiſtius | Diuus Auguſtus | Ratū | Penſū | Viatores

Agitabat inqt homine libertas quedā nimia & uecors. / pro me nota.

uersū eū aditi Gellianū ad eū misissent: ut ueniret: & mulieri respō
deret. Iussit eū q̄ missus erat redire: & tribunis dicere: ius eos nō hr̄e neq; se neq; aliū quem in cā uocandi: cū moribus maiorꝝ tri. pl. prehensionē hr̄ent: uocationē non hr̄ent. Posse igit̄ eos uenire: & prehēdi se iubere: sed uocādi absentem ius nō hr̄e. Cū hoc in ea Capitōis eplā legissemus ad ipsū postea. M. Varrōis rerꝝ hūanꝝ uno & uicesimo libro enarratius scriptū iuenius. Verbaq; ipsa sup ea re Varronis ascripsius. In magr̄atu inqt hēnt alii uocatiōē: alii prehēsionē: alii neutꝝ. Vocationē: ut consules & cæteri q hēnt ipiū. Prehensionem ut tri. pl. & alii qui hēnt uiatorem. Neq; uocatiōem. neq; prehensiōem: ut quæstores: & cæteri: qui neq; lictorem hēnt: neq; uiatorem. Qui uocationem hēnt: iidem prehendere: tenere: abducere possunt. & hæc oīa: siue adsunt: quos uocāt: siue acciri iusserūt. tri. pl. uocationem hēnt nullam. Neq; mīus multi impiti perīde: atq; hr̄ent: ea sūt usi. Nam quidā non modo priuatum: sed etiam cōsulem ī rostra uocari iusserunt. Ego triumuir uocatus a portio tri. pl. non iui: auctoribus principibus: & uetus ius tenui. Item tribunus cum essem: uocari neminem iussi: nec uocatum a collega parere inuitum: Huius ego iuris: quod. M. Varro tradit: Labeonem arbitror uana tūc fiducia: cum priuatus esset uocatum a tribunis non isse. Quæ malum autem ratio fuit uocantibus nolle obsequi quos confiteare ius habere prehendendi? Nā qui iure prehendi is etiam in uīcula duci potest. sed quærentibus nobis quam ob causam tribuni q hr̄ent sūmam coercendi potestatem: ius uocandi non habuerint: illud occurrit: q̄ tri. pl. antiquitus creari uidentur: non iuri dicendo: nec caīs: querelisq; de absentibus noscendis: sed intercessionibus faciendis: quibus præsentes fuissent: ut iniuria: quæ coram fieret: arceretur. Ac propterea ius ad se uocandi ademptum: quoniam ut uī fieri uetarent assiduitate eoꝝ: & præsentium oculis opus erat.

Quod in libris humanarum. M. Varronis scriptum est: ædiles: & quæstores po. ro. in ius: a priuato ad prætorem uocari posse.

Caput. xiii.

CVm ex angulis: secretisque librorum ac magrōrum ī mediū iam hoīnum: & in lucem fori prodissem: quæsitū esse memi in plerisque romæ statiōibus ius publice docentium: aut respondētium: an quæstor po. ro. ad prætorem: ī ius uocari posset? Id autem nō ex ociosa quæstione agitabat̄: sed usus forte natæ rei ita erat: ut uocādus eēt ī ius quæstor. Nō pauci igit̄ existiābāt: ius uocatiōis in eū: prætori nō esse: quoniā magr̄atus po. ro. pculdubio esset. Et neq; uocari: neq; si uenire nollet capi: atq; prehendi: salua ipsius magratus maiestate posset. Sed ego qui tū assiduus ī libris. M. Varronis fui: cū hoc quæri: dubitariq; aīaduertissē: ptuli unū & uicesiū rerꝝ hūanaꝝ: ī quo ita scriptū fuit. Qui potestatē neq; uocatiōis populi uiriti hēnt: neq; prehensionis: eos magr̄atus a priuato in ius quoq; uocari est potestas. M. Leuinius ædilis curulis a priuato ad prætorem ī ius est eductus. Nūc stipati seruis publicis nō mō prehendi nō possunt: sed etiā ultro sūmouent populū. Hoc Varro in ea libri parte de ædilibus. Supra aūt ī eodem libro: Quæstores neq; uocationē hr̄e: neq; prehensionem dicit. Vtraq; igitur libri parte recitata in Varronis omnes sententiam concesserunt. quæstorq; in ius ad prætorem uocatus est.

Verba ex libro Messallæ auguris: quibus docet q sint mīores magistratus: & consulē: prætoreq; collegas esse. & quædam alia de auspiciis: Caput. xiiii.

POmeriū qd eēt augures po. ro: q libros de auspiciis scripserūt istiusmōi sētētia definierūt. Pomeriū ē locus intra agrū effatū: p totius urbis circuitū pēne muros regiōibus certis deteriatus: qui facit finē urbai auspicii. Antiqssimū autē pomeriū: quod a Romulo īstitutū ē palatini mōtis radicibus teriabat̄. Sed id pōeriū p īcremētis reip. aliquotiēs platū ē: & multos: editosq; colles circūplexū ē. Habebat aūt ius pferēdi pōerii: q populū. ro. agro d hostibus capto auxerat. Propt̄ea quæsitū ē: ac nunc etiā ī quæstiōe ē: q̄ ob causā ex septē urbis mōtibus: cū cæteri sex ītra pōeriū sīt: auētinus solū: quæ ps nō lōgīq: nec īfrequēs ē extra pōeriū sit. Neq; id Ser. Tullius rex: neq; Sylla: q pferēdi pōerii titulū quæsiuit: neq; postea diuus Iulius: cū pōeriū pferret: ītra effatos urbis fīes īcluserit. Huius Messalla aliquot cās uideri scripsit. Sed præter eas ōnis ipse unam pbat: q̄ ī eo mōte Remus urbis cōdēdæ gr̄a auspicauerit: auesq; irritas hūerit: supatusq; ī auspicio a Romulo sit. Iccirco inqt: ōnes q pōeriū ptulerūt: mōtē istū excluserūt: q̄si auibus obscenis ominosū. Sed de auētino mōte prætermittēdū nō putaui: q̄ iāpridē ego ī Elidis grāmatici uetris cōmētario offēdi: ī quo scriptū erat auētinū

ātea ſicuti dixīus extra pōeriū excluſū. Poſt auctore diuo Claudio receptū:& ītra pomerii fines obſeruatū. In edicto cōſulū: quo edicūt. Quis dies cōitiis centuriatis futurus ſit:ſcribit᷑. Ex uetere fora ppetua neqs magr̄atus minor de cælo ſeruaſſe uelit. Quæri igit᷑ ſolet:q ſint magr̄atus minores:ſup hac re meis uerbis nil opus fuit: quoniam liber. M. Meſſallæ auguris de auſpiciis primo:cum hæc ſcriberemus:forte affuit: ꝓpterea ex eo libro uerba ipſius Meſſallæ ſubſcripſimus. ¶Patriciorum auſpicia ī duas ſūt poteſtates diuiſa. Maxīa ſunt conſulum:prætorum:cenſorum. Neq; tamen eoꝝ oīū inter ſe eadem aut eiuſdem poteſtatis:ideo ꝙ collegæ non ſunt cenſores cōſulū:aut prætorum. prætores conſulū ſunt. Ideo neq; cōſules aut prætores cenſoribus:neq; cenſores conſulibus:aut prætoribus t᷑bāt:aut retinent auſpicia. At cenſores inter ſe:rurſus prætores cōſuleſq; inter ſe:& uitiāt:& obtīēt. Prætor &ſi collega cōſulis eſt: neq; prætoré:neq; conſuléiure rogare pōt:ut qdem nos a ſupioribus accepīus:aut āte hæc tempora ſeruatū é. Et ut ī cōmētario. xiii. C. Tuditani patet:quia impiū minus prætor:maius hēt conſul:& a minore īperio maius:aut a maiore collega rogare iure nō poteſt. Nos his temporibus prætores prætore creante ueteꝝ auctoritatem ſumus ſecuti:neq; his comitiis in auſpicio fuimus. Cenſores æque non eodem rogantur auſpicio:atq; conſules:& prætores. Reliquoꝝ magr̄atuum minora ſunt auſpicia. Ideo illi mīores:hi maiores magr̄atus appellantur. Minoribus creandis magr̄atibus: Tributis:comitiis:magr̄atus:ſed iuſtius curiata datur lege. Maiores centuriatis comitiis fiunt. Ex his oībus uerbis Meſſallæ manifeſtum fit:& qui ſint magr̄atus minores:& q̄obrem minores appellentur. Sed & collegā eſſe prætoré conſuli docet:ꝙ eodem auſpicio creantur. Maiora auté dicūt᷑ auſpicia hr̄e:qa eoꝝ auſpicia magis rata ſunt:q̄ alioꝝ.

Item uerba eiuſdem Meſſallæ diſſerétis:aliud eſſe ad populum loq:aliud cum populo agere. & q magr̄atus a quibus auocent comitiatum eiuſdem capitis. xiiii. portio.

IDem Meſſalla in eodem libro de minoribus magiſtratibus ita ſcribit. Conſul ab omnibus magr̄atibus:& comitiatum:& conciōem auocare poteſt. Prætor & comitiatū &:conciōé uſq;q̄q; auocare poteſt:niſi a conſule. Minores magr̄atus nuſq̄: nec cōitiatum:nec conciōé auocare poſſunt. Ea re:q eorum primus uocat ad

Marginalia (manuscript): Claudius cesar — Centuriata comitia — M. Messalle libri de Auspiciis — Messalla — Auspiciorum patritiorum due partes — Magistratus minores — C. Tuditani — Minores & maiores magistratus — Curiata lex — Centuriata comitia — Auspicia maiora que & cur sic dicantur — Messala — Comitiatus — Contio

comitiatū:is recte agit. Quia bifariā cū populo agi nō poteſt. Nec auocare alius alii poſſet:ſi concioné hr̄e uellet:uti ne cum populo agāt:q̄uis multi magr̄atus ſimul concioné hr̄e poſſunt. Ex his uerbis Meſſallæ manifeſtū eſt:aliud eſſe cum populo agere:aliud concioné habere. Nā cū populo agere:eſt rogare qd populū:quod ſuffragiis ſuis:aut iubeat:aut uetet. Concionem autem habere:eſt uerba facere ad populū ſine ulla rogatione.

Humanitaté nō id ſignificare:quod uulgus putat. Sed eo uocabulo q ſinceriter locuti ſunt:magis ꝓprie eſſe uſos. Caput. xv.

QVi uerba latina fecerūt:qq; iis ꝓbe uſi ſūt:humanitaté nō id eſſe uoluerūt:quod uulgus exiſtīat. Quodq; a græcis φιλανθρωπια:id eſt erga hoīes amor dr̄:& ſi ſig̃ificat dexteritaté q̄ndā: beniuolētiāq; erga omīs homines promixtā. Sed humanitatem appellarunt id prope modū:quod græci παιδείαν uocāt: nos eruditioné:inſtitutionéq; in bonas artes dicimus:q̄s q ſinceriter cupiūt: appetūtq;:ii ſunt uel maxime humaīſſimi. Huius. n. ſcientiæ cura: & diſciplina ex uniuerſis aīātibus uni hoī data eſt. Iccircoq; humaītas appellata eſt. Sic igitur eo uerbo ueteres eſſe uſos:& cū primis. M. Varrōé. M. que Tulliū:omnes ferme libri declarant. Quāobré ſatis hūi unū interī exemplū ꝓmere. Itaq; uerba poſui Varrōis:e libro reꝝ hūanaꝝ. i. cuius principiū hoc eſt. Praxiteles:q ꝓpter artificiū egregiū:nemini é:paulū modo humaīori ignotus. Humaniori īqt nō ita ut uulgo dr̄:facili:& tractabili:& beniuolo:tametſi rudis litteraꝝ ſit(hoc. n. cū ſententia neq̄q̄ conuenit)ſed eruditiori doctioriq;:q Praxitelé:qd fuerit:ex libris & hiſtoria cognouerit.

Quid apud. M. Ca. ſignificēt uerba hæc:īter os:& offā. Cap. xvi.

ORatio eſt. M. Catonis cenſorii:de ædilibus uitio creatis. Ex ea orōe uerba hæc ſunt. Nūc ita aiunt in ſegetibus:& in herbis bona frumenta eſſe. Nolite ibi nimiam ſpem habere. Sæpe audiui inter os atque offam multa interuenire poſſe. Verum inter offam atq; herbam ibi uero longum interuallum eſt. Euritius Clarus:qui præfectus urbi:& bis conſul fuit:uir morum:litterarumq; ueterū ſtudioſiſſimus ad Sulpitium Apolinarem ſcripſit:homīem memoriæ noſtræ doctiſſimum:quærere ſeſe:& petere:ut ſibi reſcriberet: quænam eſſet eorum uerborum ſententia. Tum Apollinaris nobis præſentibus(nam id temporis ego adoleſcens romæ ſectabar eum

Marginalia (manuscript): Cum populo agere — Contione habere — Humanitas quid — φιλανθρωπια — παιδεια — Varro — Cicero — Praxiteles — Inter os & offa — Interuenire — Inter offa atque herba — Euritius clarus — Memorie mee doctissimus — Id temporis

discendi gratia(rescripsit Claro:ut uiro erudito:breuissime. Vetus
esse prouerbium ĩter os: & offã:idem significans:quod græcus ille
ϖαροιμιώδης:id est prouerbio tritus uersus.
ϖολλὰ μεταξὺ ϖέλει κύλικος καὶ χέι λεος ἄκρου.id est:
Multa cadunt inter calicem supremaq; labra.

Platoné tribuere Euripidi Sophoclis uersũ. Et ĩueniri uersus uer
bis iisdem:aut paucis syllabis ĩmutatis:apud diuersos poetas:tem
poribus uariis natos. Caput.xvii.

VErsus est notæ uetustatis senarius.
σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσία.id est:
Sapientes tyranni sunt congressu sapientum.
Eum uersum Plato in theeteto Euripidis esse dicit. Quod qdé nos — *Plato*
admodum miramur. Nam scriptum eum legimus in tragœdia So — *Plato memoria lapsus*
phoclis: quæ inscripta est:αἰας ὁ λόκρος: id est Aiax locrensis. Pri — *Sopho*
or autem natus fuit Sophocles:q̃ Euripides. Sed etiam ille uersus
non minus notus γέρων γεροντα ϖαιδαγωγήσω σέγώ.id est:
Senem senex ego teipsum erudiero. Et in tragœdia Sophoclis scrip — *Sopho*
tus est:cui titulus est φιλοκτήτης:id est Philocteta: Et in bacchis — *Eurip*
Euripidis id quoq; animaduertimus apud Eschyllum ἐν τῷ ϖυρ/ — *Aeschy*
φόρῳ ϖρομηθεῖ.i. in ignigero Prometheo. Et apud Euripidem in — *Eurip*
tragœdia:que inscripta est ἰνῷ:id ẽ Ino: eundem esse uersum:abs
q; paucis syllabis. Eschylus sic.
σιγῶν τε ὅϖου δεῖ.καὶ λέγων τὰ καίρια. Id est:
Tacésq; ubi opus est:& opportuna loquens. Euripides ita.
σιγᾶν τε ὅϖου δεῖ.καὶ λέγειν ἀσφαλές. Id est:
Silereq; ubi opus est:& tuto loqui.
Fuit autem Eschylus non breui antiquior.

De genere atq; nominibus familiæ Portiæ. Caput.xviii.

CVm in domus Tiberiãæ Bibliotheca sederemus:ego:& Apol
linaris Sulpitius:& alii quidam mihi aut illi familiares:pla/
tus forte liber est ita inscrptus. M. Catonis Nepotis. Tum quæri
cœptum est:quisnam is fuisset. M. Cato Nepos. At ibi adolescens
quispiam(quod ex eius sermone coniectare potui)non abhorrens a
litteris. Hic inquit est. M. Cato: non cognomento Nepos:sed. M.
Catonis censorii ex filio Nepos:qui pater fuit. M. Catonis prætorii
uiri:qui bello ciuili uticæ necem sibi gladio manu sua consciuit.de

cuius uita liber est. M. Ciceroĩs:qui ĩscribitur laus. M. Catonis qué — *Cicero*
in eodem libro: idem Cicero pronepotem fuisse dicit. M. Catonis
Censorii. Eius igitur quem Cicero laudauit:pater hic fuit. M. Cato:
cuius orationes feruntur inscriptæ. M. Catonis Nepotis. Tũ Apol/
linaris(ut mos eius ĩ reprehẽdendo fuit)placide admodũ:leniterq;:
Laudo inquit te mi fili:ꝙ in tantula ætate etiam:si hunc. M. Cato/
nem:de quo nũc quæritur:quis fuerit ignoras: auditiuncula tamé
quadam de Catonis familia aspersus es. Nõ unus auté:sed cõplu
res. M. illius Catonis Censorii nepotes fuerunt geniti:non eodem
patre. Duos enim. M. ille Cato:qui & orator:& cẽsor fuit:filios ha
buit:& matribus diuersos:& ætatibus longe dispares. Nam iã ado
lescente altero: matre eius amissa:ipse quoq; iam multũ senex: Sa — *Salonius*
lonii clientis sui filiam uirginẽ duxit in matrimonium. Ex qua na — *Salonianus Cato*
tus est ei. M. Cato salonianus. hoc enim illi cognomẽtum fuit:a Sa
lonio patre matris datum. Ex maiore autem Catonis filio: qui præ
tor designatus:patre uiuo mortuus est:& egregios de iuris disciplĩa
libros reliquit:nascitur hic:de quo quærit. M. Cato. M. filius. M.
Nepos. Is satis uehemens orator fuit. multasq; orationes ad exem
plum aui scriptas reliquit. & consul cum. Q. Martio rege fuit. Inq; — *Q. Martius rex*
eo consulatu in africam profectus in ea prouincia morte obiit. Sed
is:non ita ut dixisti. M. Catonis prætorii uiri:qui se uticæ occidit:
& quem Cicero laudauit:pater fuit. Nec quia hic Nepos Catonis
Censorii: ille autem pronepos fuit:propterea necessum est:patrem
hunc ei fuisse. Hic enim nepos cuius hæc modo prolata oratio est:
filium quidẽ maiorẽ Catonẽ habuit:sed non eum:qui uticæ periit:
sed qui cũ ædilis curulis:& prætor fuisset in galliã narbonẽsem ꝓ
fectus: ibi uita functus est. Ex altero autem uiro Censorii filio: lon
ge natu minore qué Salonianũ esse appellatum dixi:duo nati sunt
L. Cato:&. M. Cat. Is. M. Cato. tr. pl. fuit:& præturã petens morté
obiit. exq; eo natus ẽ. M. Cato prætorius qui se bello ciuili uticæ ĩter
emit. de cuius uita: laudibusq;:cũ. M. Tullius scriberet:pronepoté
eum catonis censorii dixit fuisse. Videtis igitur hanc partẽ familiæ:
quæ ex minore catonis filio progenita est: non solum generis ipsi/
us tramitibus: sed temporum quoq; spacio differre. Nam quia ille
Salonianus: in extrema patris ætate: sicuti dixi: natus fuit:progna
ti quoq; ab eo aliquanto posteriores fuerunt: q̃ qui a maiore frarre

eius geniti erant. Hanc quoq; temporum differentiam facile aīma
duertetis ex hac ipsa oratione: cum eā legetis. Hæc Sulpitius Apo
linaris: nobis audientibus dixit: quæ postea ita esse: uti dixerat: co
gnouimus: cum & laudationes funebres: & librum commētarium
de familia portia legeremus.

Quod a scriptoribus elegantissīs maior ratio habita sit sonitus
uocū: atq; uerborum iucundioris: quæ a græcis εὐφωνία: id est uo
calitas: consonantiaq; dicitur: q̄ regulæ disciplinæ: quæ a gramma
ticis repta ē. Caput nonumdecimum.

INterrogatus est probus Valerius (quod ex familiari eius quo
dā comperi) hasne urbis: an has urbes: & hanc turrem: an hāc
turrim dici oporteret. Si aut uersum inquit pāgis: aut orationē
solutam struis: atq; ea uerba tibi dicenda sunt: non finitiones illas
prærancidas: neq; fetudinas grammaticas spectaueris. sed aurē tuā
interroga: quo qd loco coueniat dicere. quod illa suaserit: id ꝓfecto
erit rectissimū. Tum is qui quæsierat quonammodo inquit uis au
rem meam interrogem? Et Probum ait respondisse: quo suā Vir
gilius percontatus est: qui diuersis in locis: urbes: & urbis dixit: arbi
trio: consilioq; usus auris. Nā in primo georgicorum: quem ego in
quit librum manu ipsius collectum legi. urbis p i litteram scripsit.
Verba e uersibus eius hæc sunt.

Tuq; adeo: quem mox: quæ sint habitura deorum
Cōcilia incertum est: urbis ne inuisere cæsar:
Terraꝝq; uelis curā. Verte enim & muta: ut urbes dicas: insipi
dius nescio qd facies &: pinguius. Contra in tertio æneidis.
Vrbes dixit: per e litteram.
Centū urbes hītant magnas. Hic item muta: ut urbis dicas: nimis
exilis uox erit: & exanguis. Tanta quippe iuncturæ differentia est
in consonātia uocum proximarum. Præterea idem Virgilius turrī
dixit: non turrē: & securim non securem.
Turrim in præcipiti stantem. Et Incertam excussit ceruice securim:
quæ sunt: opinor: iucundioris gracilitatis: q̄ si suo utrūq; loco per e
litteram dicas. At ille qui inrerrogauerat rudis ꝓfecto: & aure agre
sti homo: Cur inquit aliud alio in loco potius: rectiusq; esse dicas:
non sane intelligo? Tum probus iam commotior: Noli inquit igit̄
laborare: utꝝ istorum debeas dicere: urbis: an urbes. Nam cum id

genus sis: quod uideo: ut sine iactura tui pecces: nihil perdes: utrū
dixeris. His tū uerbis Probus: & hac fini hoīē dimisit: ut mos eius
fuit erga īdociles prope inclæmēter. Nos autem aliud quoq; postea
cōsimiliter a Virgilio duplici modo scriptū inuenimus. Nam tres:
& tris posuit eodē in loco: ea iudicii subtilitate: ut si aliter dixeris:
mutaueris q;: & aliqd tamen auris habeas: sentias suauitatē sonitus
diuidere. Versus ex decimo hi sunt.
Tres quoq; threicios boreæ de gente suprema:
Et tris: quos idas pater: & patria hismara mittit. tres hic: tris illic:
utrūq; pensiculate: modulateq; reperies: suo quicq; in loco sonare
aptissime. Sed in illo quoq; itidem Virgilii uersu. Hæc finis Pria
mi fatorum: simul ut; & hic finis dicas: durum atq; absonum erit.
Respuentq; aures: quod mutaueris. sicut illud contra eiusdē Virgi
lii insuauius facias: si mutes. Quem das finem rex magne laboꝝ?
Nam si ita dicas: quā das finem: iniucundum nescio quopacto: &
laxiorem uocis sonum feceris. Ennius item: rectos cupressos dixit:
contra receptum uocabuli genus: hoc uersu. Capitibus nutantis
pinos: rectosq; cupressos. Firmior ei credo: & uiridior sonus esse
uocis uisus est rectos dicere cupressos: q̄ rectas. Contra uero idem
Ennius in annali duodeuicesimo: aere fulua dicit: non fuluo. Non
ob id solum: quod Homerus. ἀέρα βαθεῖαν: id est aerem hoc est ca
liginē: & nebulā ꝓfundam dicit. Sed ꝙ hic sonus (opinor) uocabili
or ē uisus: & amœnior. Sicuti etiā. M. Ciceroni mollius teretiusq;
uisū ē in quinta: in Verrē: fretu scribere: q̄ freto. Perangusto inquit
fretu diuisa. Erat enim crassius: uastiusq;: perangusto freto dicere.
Itidem in secunda simili usus modulamīe. Manifesto peccatu īqt:
nō peccato. hoc enim scriptum in uno: atq; in altero antiquissimæ
fidei libro tyroniano repperi. Verba sunt Ciceronis hæc. Nemo ita
uiuebat: ut nulla eius uitæ ps summæ turpidinis esset exps. nemo
ita in manifesto peccatu tenebat̄: ut cum impudens fuisset ī facto:
tum impudentior uideret̄: si negaret. Huius autem uocis: cum ele
gantior hoc in loco sonus: tū rō certa: & probata ē. hic. n. peccatus:
quasi peccatio: recte: latineq; dicitur. Sicut hic incestus: non qui ad
misit: sed quod admissū est. & hic tributus: quod tributū nos dici
mus: a plerisq; ueteꝝ dicta sunt. hic quoq; allegatus: & hic arbitra
tus: pro allegatione: ꝑq; arbitratione dicuntur. Qua rōne seruata:

arbitratu:& allegatu meo dicius. Sic igit̃ ĩ manifesto peccatu dixit: ut in manifesto ĩcestu ueteres dixerũt. Non quin latinum esset: peccato dicere: sed qa in loco isto positum subtilius ad aurẽ: molliusq; est. Lucretius æque auribus ĩseruiens: funẽ fœminino genere appellauit: in hisce uersibus.

Nunc ut opinor enim mortalia secla: superne
Aurea de cælo demisit funis in arua.

Cum dicere usitatius: manẽte numero posset. Aureus e cælo deisit funis ĩ arua. Sacerdotes etiã fœminas. M. Cicero antistitas dicit: nõ secũdũ grãmaticã legẽ ãtistites. Nã cũ ĩsolẽtias uerbo℞ a ueteribus dicto℞ ple℞q; respueret: huius tamẽ uerbi ĩ ea pte sõitu delectatus. Sacerdotes ĩqt Cereris atq; illius fani antistitæ: usq; adeo ĩ qbusdã: neq; rõnẽ uerbi: neq; cõsuetudinẽ: sed solã aurẽ secuti sunt: suis uerba modulis pensitãtẽ. Quod qui nõ sentiũt: ĩquit idẽ ipse. M. Cicero: cũ de numerosa: & apta oratione dissereret: q̃s auris habeãt: aut quid ĩ iis hoĩs simile sit: nescio. Illud uero cũ primis apud Home℞ ueteres grãmatici adnotauerũt: ꝙ cũ dixisset quodã in loco:

κολοιούς τε ψήρας τε: id ẽ graculosq; sturnosq;. Alio ĩ loco nõ ψηρῶντε id ẽ sturnorũ: sed ψαρῶν dixit. τῶν δ᾽ ὥς τε ψάρων νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν. Id est:

Ho℞ ut de sturnis it nubes graculisue. Secutus nõ cõmunẽ: sed propriam in quocũq; uocis situ iucũditatem. Nam si alte℞ in alterius loco ponas: utrũq; feceris sonitu insuaue.

Verba. T. Castritii rhetoris ad discipulos adolescẽtes de uestitu: atq; calciatu non decoro. Caput.xx.

Castritius rhetoricæ disciplinæ doctor: q hũit romæ locũ præcipue declamãdi: & docendi summa uir auctoritate: grauitateq;: & a diuo Hadriano in mores atq; litteras spectatus: cum me præsente (usus sum enim eo magistro) discipulos quosdam suos senatores uidisset die feriato tunicis: & lacernis indutos: & gallicis calciatos: Equidem inquit maluissem uos togatos esse. Pigitum est cinctos saltem esse: & penulatos. Sed si hic uester huiuscemodi uestitus de multo iam usu ignoscibilis est: soleatos tamen uos populi ro. senatores: p urbis uias ingredi nequaq̃ deco℞ est. Nõ hercle uobis minus q̃ illi tum fuit: cui hoc. M. Tul. pro turpi crimine obiectauit. Hæc me audiẽte Castritius: & quædã alia ad eã rẽ conducentia romane: & seuere dixit. Pleriq; autẽ ex iis qui audierant: reqrebant: cur soleatos dixisset: q gallicas: non soleas haberent? Sed Castritius ꝓfecto scite: atq; incorrupte locutus ẽ. Oĩa enĩ ferme id gẽus: qbus planta℞ calces tantũ in fine tegũt: cætera ꝓpe nuda: & teretibus habenis iũcta sũt: soleas dixerunt. Nõnũq̃ uoce græca crepidulas. Gallicas autem uerbum esse opinor nouum: non diu ãte ætatem. M. Ciceronis usurpari cœptũ. Itaq; ab eo ipso positũ ẽ in secunda antoniana℞. Cũ gallicis inquit: & lacerna cucuristi. Neq; in ea significatione id apud quenq̃ alium scriptum lego: grauioris dũtaxat auctoritatis scriptorem: sed (ut dixi) crepidas: & crepidulas: prima syllaba correpta id genus calciamentum appellauerunt: quod græci κρηπῖδας: id est crepidulas. Eiusq; calciamenti sutores crepidarios dixerunt. Sẽpronius Asellio in libro rerum gestarum quartodecimo: Crepidarium inquit cultellum rogauit a crepidario sutore

Comprecationes: quæ ritu rõano fiunt diis: expoĩtæ sunt ĩ libris sacerdotum. inter q̃s Marti Nerienem tribuunt. & quid Neriene: seu Nerio nomen importet. Caput.xxi.

Comprecationes deorum ĩmortalium: quæ ritu rõano diis fiunt: expositæ sunt in libris sacerdotum populi ro. & ĩ plerisq; antiquis orationibus. In iis scriptum ẽ: Laciam Saturni: Salaciam Neptunni: Horam Quirini: Iurites Quiritii: Maiam Vulcãi: Nerien Iunonis: Molas Martis. Nerienem quoq; Martis. Ex quibus id: quod postremum posui: sic plerosq; dicere audio: ut primam in eo syllabam producant: quo græci modo dicunt νηρίδας: id est nereidas maris deas. Sed qui probe locuti sunt: primam correptam dixerunt: tertiam produxerunt. Est enim rectus casus uocabuli: sicut in libris ueterum scriptum est: Nerio. quanq̃. M. Varro in satyra menippia: quæ inscribitur σκιαμαχία id est ũbratilis pugna uel κριομαχία: id est arietũ pugna: non Nerio: sed Nerienes uocatiue dicit: in his uersibus.

Theanna: & Peranna: Pranda: Celato: Pales:
Nerienes: Minerua: Fortuna: ac Ceres.

Ex quo noĩnãdi quoq; casũ eũdẽ fieri necessũ ẽ. Sed Nerio a ueteribus sic decliat̃ q̃si Anio Nã pide ut aniẽnẽ: sic Neriẽnẽ dixerũt: tertia syllaba ꝓducta. Id aũt: siue Nerio: siue Nerienes est sabinũ uerbũ

est. Eoq; significatur uirtus:& fortitudo. itaq; ex claudiis :quos a sabinis oriundos accepimus: qui erat egregia: atq; præstanti fortitudine: Nero appellatus est. Sed id sabini a græcis accepisse uidentur: qui uincula:& firmamenta membrorum νεῦρα : id est neruos dicunt. Vnde nos quoq; latine neruos appellamus. Nerio igitur Martis uis: & potentia: & maiestas quædam esse Martis demonstratur. Plautus autem in truculento : coniugem esse Nerienem Martis dicit. Atq; id sub psona militis ĩ hoc uersu.

Mars peregre aduenieus salutat Neriené uxorem suam.

Sup ea re audiui nõ incelebrem hoĩem dicere nimis comice Plautũ ĩpito:& incondito militi falsã:nouãq; opinioné tribuisse:ut Nerienem coniugé esse Martis putaret. Sed id pite magis:quã comice dictũ intelliget:q leget Cn. Gelii annalé tertiũ:ĩ quo scriptum é. Hersiliã:cũ apud. T. Tatium uerba faceret:pacemq; oraret:ita precatã esse. Neria Martis te obsecro pacem dare:ut liceat nuptiis propriis:& prosperis uti:quod de tui coniugis consilio contigit:uti nos itidé ĩtegras raperét:unde liberos sibi:& suis posteris:patriæ pararét. De tui inquit coniugis consilio Martem scilicet significans: per quod apparet non esse id poetice a Plauto dictum : sed eam quoq; traditionem fuisse: ut Nerio a quibusdam uxor esse Martis diceretur. Ibi autem animaduertendum est : quod Gelius Neria dicit:per a litteram :non Nerio :neq; Nerienes. Præter plautum etiã: præterq; Gelium: Licinius Imbrex uetus comœdiarum scriptor in fabula:quæ Neæra inscripta est:ita scripsit.

Nolo ego Neæram te uocent:sed Nerienem.

Cum quidem Marti es in connubium data . Ita autem senarii numerus huiusce uersus est :ut tertia in eo nomine syllaba: contra quam supra dictum est :corripienda sit. Cuius sonus quanta apud ueteres indifferentia sit:notius est:quam ut plura in id uerba sumenda sint. Ennius autem in primo annali in hoc uersu. Nerienem Mauortis : Et hercle: nisi: quod minime solet numerum seruare: primam syllabam tetendit : tertiam corripuit. Ac ne id quidem prætermittendum puto:cuiusmodi est:quod in commentario quodam Seruii Claudii scriptum inueni. Nerio dictum quasi Neirio: hoc é sine ira :& cum placiditate : ut eo nomine mitem tranquillumq; fieri Martem precemur. Ne enim particula ut apud

B

græcos:ita plerũq; in latina quoq; lingua priuatiua est.

M. Catonis consularis & césorii:pulcherrima exprobratio cõtra philosophantes noĩe:& non re. Caput.xxii.

M. Cato cõsularis:& césori⁊:publicis iã:priuatisq; opulẽtus reb⁊ uillas suas ĩexcultas:& rudes:ne tectorio qdé prælitas fuisse dicit:ad ãnũ usq; ætatis suæ septuagesimũ: atq; ibi postea his uerbis utit̃. Neq; mihi inqt ædificatio:neq; uasũ:neq; uestimẽtũ ullũ é in manu preciosũ. Neq; preciosus seruus:neq; ancilla. Si qd é ĩqt quo utar:utor. Si nõ é:ego sũ. Cuiq; p me uti:atq; frui licet. Tum deĩde addit:uitio uertũt:qa multa egeo. At ego illis:quia nequeũt egere. Hæc mera ueritas Thusculani hoĩs:egere se multis rebus:& nihil tamé cupere dicẽtis:plus Hercle pmouet:ad exhortãdã parsimoniã:sustinédãq; inopiã:q̃ græce istoꝝ præstigiæ philosophari se se dicẽtiũ:ũbrasq; uerboꝝ ĩanes figẽtiũ. Qui se nihil hẽe & nihil tñ egere:ac nihil cupeř dicũt:cũ & habédo:& egẽdo:& cupiẽdo ardeãt.

Quæsitũ tractatumq; qd sint manubiæ:atq; inibi dicta quædã de ratione utendi uerbis pluribus idem significãtibus.

Caput uicesimumtertium.

IN fastigiis fori traiãi simulacra sũt sita circũ ũdiq; inaurata equoꝝ:atq; signoꝝ militariũ: subscriptũq; é ex manubiis. quærebat Phauorinus:cũ ĩ area fori ãbularet:& amicũ suũ consulé opperiret̃:cãs p tribunali cognoscẽté:nosq; tũc eũ sectaremur:quærebat inquã Quid nobis uideret̃ significare pprie manubiaꝝ illa ĩscriptio. Tũ qspiã:qui cũ eo erat:homo ĩ studiis doctrinæ multi:atq; celebrati noĩs. Ex manubiis ĩqt significat ex præda. manubiæ .n. dicũt̃ præda:quæ manu capta é. Etiã si ĩqt Phauorinus:opa mihi prĩceps:& ppe oĩs ĩ lřis:disciplinisq; græcis sũpta é:nõ usq; eo tamen infrequens sum uocum latinarum:quas succisiuo :atq; tumultuario studio colo: ut hãc ĩterpretationé ignoré uulgariã:q esse dicat̃ manubiæ præda. Sed quæro an. M. Tullius uerborum homo diligentissimus in oratione:quã dixit de lege agraria calendis ianuarii contra Rullum:inani:& illepida geminatione iunxerit manubias:& prædã:si duo hæc uerba idé significant:neq; illa re aliqua differit. Atq; ut erat Phauorinus egregia quadã. uel diuina memoria: uerba ipsa. M. Tullii stati dixit ea nos adscribius hic prædã:maubi

Phauorini uerba

Etiam si opa mihi princeps & prope omnis in litteris disciplinisq: grecis sumpta est. nõ usq: eo tamẽ infrequẽs sum uocũ latinarũ quas succisiuo atq: tumultuario studio colo &c. Nota pro me ipso

as:sectionē:castra deniq; Cn. Pompeii: sedente īperatore decē uiri uendent. Et infra itidē duo hæc simul iunctī posita dixit. ex præda: ex manubiis ex auro coronario. Ac deinde ad eū cōuertit: qui manubias esse prædā dixerat. Et uidet̃ ne tibi inquit utroq; ī loco. M. Cicero duobus uerbis idē: sicuti tu putas: significātibus inepte & frigide esse usus? Ac tali ioco dignus: q̄li apud Aristophanē facetissimū comicorū Euripides Aeschylum īsectatus est: cum ait.

δὶς ταυτὸν ἡμῖν εἶπεν ὁ σοφὸς αἰσχύλος:
ἥκω γὰρ εἰς. γῆν φησί: καὶ κατέρχομαι.
τὸ κατέρχομαι ἥκω δὲ ταυτόν ἐστι
νὴ τὸν δία ὥσπερ εἴ τις εἴποι γείτονι
χρῆσον σὺ μάκτραν. εἰ δὲ βούλει κάρδοπον: Id est
Bis idem nobis dixit sapiens Aeschylus.
Venio enī ad terram inquit: & accedo postliminio.
Ast uenio idem est: quod accedo postliminio:
Ita per Iouem: atq; siquis uicino autumet.
Accomoda tu mactram: uel si libet arcam panariam. Neq̄q̄ uero īquit ille talia uidet̃: q̄le ē μάκτρα καὶ κάρδοπος: id ē mactra: & arca panaria: quæ a poetis: uel oratoribus græcis: nr̄isq; celebrandæ & ornandæ rei gratia: duobus eadem: pluribusue nominibus frequentantur. Quid igitur: inquit Phauorinus: ualet hæc repetitio instauratioq; eiusdem rei: sub alio nomine in manubiis: & in præda? Num ornat. ut aliquis solet: orationem? Num eam modulatiorē aptioremq; reddit? Num onerandi uel exprobrandi criminis causa: exaggerationem aliquam speciosam facit? Sicut in libro eiusdē. M. Tullii: qui de constituēdo accusatore ē: una eadēq; res pluribus uerbis uehemēter: atq; atrociter dicitur. Sicilia tota: si una uoce loqueret̃: hoc diceret. Quod auri: quod argenti: quod ornamentorū in meis urbibus: sedibus: delubris fuit. Nam cū urbes totas semel dixisset: sedes: delubraq; addidit: quæ sunt ipsa quoq; ī urbibus. Itē in eodē libro simili mō. Siciliā īq̄t ꝓuīciā. C. Verres ꝑ triēniū depopulatus esse: siculoꝝ ciuitates uastasse: domos exīanisse: fana spoliasse dr̄. Et q̄d uidet̃: cū siciliā ꝓuinciā dixerit: atq; etiā insup ciuitates addiderit domos etiā: & fana: quæ infra posuit: cōprehendisset uerba hæc itē multa: atq; uaria depopulatus eē: uastasse: exīanisse: spoliasse. Nōne unā & eādē ui ī sese habēt? Sane sed q̄a cū digitate orationis: & cum graui uerborum copia dicuntur: q̄q̄ eadem fere sint: & ex una sentētia cooriantur: plura tamē esse existimant̃: quoniam & aures: & animū sæpius feriunt. hoc ornatus genus ī crimine uno uocibus multis: atq; sæuis extruendo: ille iam tunc. M. Cato antiq̄ssimus in orōībus suis celebrauit. Sicuti in illa: quæ inscripta ē: de decē hoībus: cū Thermū accusauit: q̄ decē liberos hoīes eodē tēpore īterfecisset: hisce uerbis eādē rē oībus significātibus usus ē. Quæ quoniā sūt eloquētiæ latinæ tūc primū exoriētis lūīna uerba quidē sublustria: libitū est ea mihi ἀπομνημονεύειν: id est cōmemorare. Tuū nefariū facinus peiore faciore opire postulas: succidias hūanas facis: decē funera facis: decē capita libera īterficis: decē hoībus uitā eripis īdicta cā: īiudicatis: indemnatis. Itē. M. Cato ī orōnis principio: quā dixit in senatu ꝓ rhodiēsibus: cū uellet res nimis ꝓsperas dicere: tribus uocabulis idē sentiētibus dixit. Verba eius hæc sūt. Scio solere plerisq; hoībus in rebus secūdis: atq; prolixis: atq; prosperis aīmū excellere: atq; supbiā: atq; ferociā augescer̃. Itidem Cato ex originum septimo in oratione: quā contra Ser. Galbā dixit: cōpluribus uocabulis sup eadem re usus est. Multa me dehortata sunt huc prodire: anni: ætas: uox: uires: senectus: uerūenī uero cum tātam rēpublicam agier arbitrarer. Sed āte oīs apud Homeꝝ eiusdē rei: atq; sententiæ luculenta exaggeratio est.

ἕκτορα δ᾽ ἐκ βελέων ὕπαγε ζεὺς. ἔκ τε κονίης.
ἔκ τ᾽ ἀνδροκτασίης. ἔκ θ᾽ αἵματος. ἔκ τε κυδοιμοῦ. Id est
Hectora de iaculis de puluere Iupiter: & de.
Cæde uirū abduxit: de sanguine: deq; tumultu. Item alio in uersu
ὑσμῖναί τε. μάχαι τε. φόνοι τ᾽ ἀνδροκτασίαι τε: id est
Prælia: cōflictus: cædes: hoīnūq; necatus. Nā cū omīa ista utrobiq; multa: & cōtinua noīa nihil plus demōstrēt: q̄ præliū. Huius tñ rei uaria facies delectabiliter: ac decore multis: uariisq; uerbis depicta est. Neq; non illa quoq; apud eundem poetam una in duobus uerbis sentētia cū egregia ratiōe repetita est. Idæus enī cū īter Aiacē & Hectorē decertātes armis ītercederet: his ad eos uerbis usus est.
μηκέτι παῖδε φίλω πολεμίζετε μηδὲ μάχεσθον. Id est:
Neu dulces pueri pugnate: aut cernite ferro.
In quo uersu nō oportet alteꝝ uideri uerbū: idē quod supius significās: supplēdi nuēri cā: extrīsecus additū: & cōsarcīatū. ē. n. hoc īane

admodũ & futile. Sed cũ ĩ iuuenibus gloriæ studio flagrãtibus pui caciã: ferociãq;: & cupidinẽ pugnæ leniter tamen & placide obiurgaret: atrocitatẽ rei & culpã pseuerãdi bis idẽ dicẽdo alio: atq; alio uerbo auxit: inculcauitq;. duplexq; eadẽ cõpellatio admonitionẽ facit instãtiorẽ. Ne illa quidem eiusdem significationis repetitio ignaua & frigida uideri debet.

Compellatio

Instantiorẽ admonitiõẽ

μνησθῆρες Χάρα τῇ λεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε ἤρτυον. id est Hom

Telemachoq; porci letum: fatumq; profecto

Cõdibãt: q; bis idẽ dixerit: θάνατον καὶ μόρον. i. letũ: & fatũ. Indignitas enĩ moliẽdæ tã acerbæ tãq; ĩiustæ necis: mirãda mortis iteratiõe defleta ẽ. Cæterũ qs tã obtuso ĩgenio ẽ: qn ĩtelligat πολεμίζετε καὶ μάχεσθον. i. bellate & pugnate: uerba idem duo significantia non frustra possita esse: ut illa quoq;:

βάσκ' ἴθι οὖλε ὄνειρε: καὶ βάσκ' ἴθι ἶρι ταχεῖα Hom

Vade. I. sõnium agẽs: uade & pge iri citata: neq; ἐκ παραλλήλου Hom id ẽ ex gemiatione: ut quidã putãt: sed hortamẽtũ esse acre iussæ: ĩperatæq; celeritatis. Verba quoq; illa. M. Ciceronis ĩ. L Pisonẽ trigemina: etiã si duræ auris hoibus nõ placẽt: nõ uenustatẽ mõ nomĩe quæsiuere: sed figuram simulationẽq; oris pluribus simul uocibus uerberauerũt. uultus deĩq; ĩquit totus: qui sermo quidã tacitus mẽtis ẽ hic ĩ fraudẽ hoĩes ĩpulit. hic eos: quibus erat ignotus: decepit: fefellit: ĩduxit. Quid igit̃ simile ẽ ĩquit apud eũdẽ ĩ præda: & manubiis? Nihil pfecto istiusmoĩ. Nã neq; ornatus fit additis manubiis neq; ex aggeratius: modulatiusq;. Sed aliud oĩo præda ẽ: ut ĩ libris rerũ: uerborũq; ueterũ scriptũ ẽ: aliud manubiæ. Nã præda dr̃ corpora ipsa rerũ: quæ capta sũt. Manubiæ uero appellatæ sunt pecunia a quæstore ex uẽditiõe prædæ redacta. utrũq; ergo dixit. M. Tullius cumulandæ inuidiæ gr̃a: decemuiros ablaturos: persecuturosq; & prædam: q̃ næ nondum esset uenundata: & pecuniam: quæ ex uẽditione prædæ præceta esset. Itaq; hæc inscriptio quã uidetis: Ex manubiis: nõ res corporaq; ipsa prædæ demõstrat. Nihil enĩ captũ est horũ a traiano ex hostibus: sed facta eẽ hæc: cõparataq; ex manubiis id ẽ ex pecuĩa prædaticia declarat. Manubiæ. n. sũt: sicuti iã dixi: nõ præda: sed pecuĩa p quæstorẽ populi rõaĩ ex præda uẽdita cõtracta. Quod p quæstorẽ aũt dixi: ĩtelligi nũc oportet præfectũ ærario significarit. Nã cura ærarii a quæstoribus ad præfectos trãslata ẽ. Est tñ

ἐκ παραλλήλου

L. Piso Cato

Preda qd

Manubie

Questor

Predatitia pecunia

Questor

Prefectus erario

nõnusq̃ inuenire ita scripsisse quosdam nõ ignobiles scriptores: ut aut temere: aut ĩcuriose prædã p manubiis: & manubias p præda posuerint: ut tropica q̃dã figura mutationẽ uocabuli facerẽt: Quod facere cõcessum ẽ scite id: periteq; faciẽtibus. Sed enim: q pprie atq; signate locuti sũt: sicuti hoc ĩ loco. M. Tullius manubias pecuniam dixerunt.

Preda pro manubijs & manubias pro preda scriptores incuriosi posuerũt

Verba. P. Nigidii quibus dicit: in nomine Valeri in casu uocandi: primam syllabam acuẽdam esse. Et item alia ex eiusdem uerbis ad rectam scripturam pertinentia.

Caput. xxiiii.

Nigidii uerba sũt: ex cõmẽtariorũ grãmaticorũ uicesimo q̃rto hoĩs ĩ disciplinis doctrinarũ omĩum præcellẽtis. Deĩde ĩquit uoculatio q poterit seruari: si nõ sciemus ĩ nomibus ut Valeri. Vtrũ ĩterrogãdi: aut uocãdi sint. Nã ĩterrogãdi secũda syllaba supiore tono est q̃ pria. Deĩde nouissima deiicit̃. At ĩ casu uocãdi sũmo tono ẽ pria. deĩde gradatĩ descẽdũt. Sic quidẽ. P. Nigidius dici præcipit. Sed si qs nũc Valeriũ appellãs: ĩ casu uocãdi: secũdũ id præceptũ Nigidii acuerit primã: nõ aberit: quin rideat̃. Sũmũ aũt tonũ προσῳδίαν id ẽ uoculationẽ acutã dicit. & quẽ accẽtũ nos dicimus uoculationẽ appellat: & casũ ĩterrogãdi: eum dicit: quẽ nũc nos genitiuũ dicius Id quoq; ĩ eodẽ libro nigidiano aĩaduertimus. Si huius inq̃t amici: uel huius magni scribas unum. i. facito extremum. Sin uero hi magnei: hi amicei casu multitudĩs recto: tum ãte. i. scribẽdum erit e. Atq; idipsũ facies ĩ similibus. Item si huius terrei scribas. i. lr̃a sit extrema. Si huic terræ: p e. scribẽdũ ẽ. Itẽ mi q scribit ĩ casu ĩterrogãdi uelut cũ dicimus: mi studiosus: p. i. unũ scribat: nõ p. e. at cum mei tũ p. e. &. i. scribẽdũ ẽ: q a dãdi casus ẽ. Hæc nos auctoritate doctissimi hoĩs adducti: ppt̃ eos: qui harũ quoq; rerũ scientiã quærunt: nõ prætermittenda existimauimus.

Voculatio

Tonus supior

Valeri uocandi casu penultima breui proferẽdũ secundũ nigidium: at secundũ gelliũ longa

Tonus sũm̃ i. acutus

Interrogandi casus i. genitiuus

Amici in genitiuo p. i. extremũ amici autẽ in plurali nominatiuo p. ei. amicei

Terrei huius

Terræ huic

Mi in genitiuo

Mei dandi casus

De uersibus: quos uirgilius sectatus uidet̃: Homeri: ac Parthenii

Caput uicesimumquintum.

Parthenius

Parthenii poetæ uersus est:

γλαύκῳ καὶ νηρεῖ καὶ εἰναλίῳ μελικέρτῃ

Glauco: nereiq;: atq; mari genio melicertæ:

Virg

Eũ uersũ uirgilius æmulatus ẽ. Itaq; fecit duobus uocabulis uẽuste ĩmutatis parẽ. glauco & pãopææ: & inoo melicertæ. Sed illi hõerico

Parthenius poeta nota pº politiano

nō sane rē parē:neq; similē fecit. Esse.n.uidet Hōeri sīplicior:& sincerior. Virgilii autē νεωτερικώτερος Idest audacior:& iuuenilior:& quodā q̄si ferumine īmisso fucatior:

Ταῦρον δ᾽ ἀλφειῷ, ταῦρον δὲ ποσειδάωνι. Id est.
Taurū autē alpheo:neptuno tum quoq; taurum:
Taurum neptunno:taurum tibi pulcher Apollo.

De sententia Panætii philosophi quā scripsit in libro de officiis secūdo. q̄ hortatur:ut homines ad cauendas iniurias in omni loco intenti:paratiq; sint. Caput uicesimumsextum.

LEgebatur Panætii phī liber de officiis secūdus:ex tribus illis īclytis libris:quos. M. Tullius magno cum studio:maximoq; opere æmulatus est. Ibi scriptum est:cum multa alia ad bonam frugem ducentia: tum uel maxime quod esse:hærereq; ī animo debet. Id autem est ad hanc ferme sententiam. Vita inquit hominū: qui ætatem in medio rerū agunt:ac sibi: suisq; esse usui uolunt:negocia periculaq; ex in prouiso assidua:& prope quotidiana fert. ad ea cauenda:atq; declinanda pinde esse oportet aīmo semp prōpto: atq; intento:ut sunt athlætarū:qui pācratiæ uocantur. Nā sicuti illi ad certandum uocati. proiectis alte brachiis cōsistunt:caputq; & os suū manibus oppositis quasi uallo præmuniunt: mēbraq; eorū omnia priusq̄ pugna mota est aut ad uitandos ictus cauta sūt:aut ad faciēdos parata:ita animus:atq; mens uiri prudētis aduersus uī & petulātias iniuriarū omī ī loco:atq; in tēpore pspiciēs:debet esse erecta:ardua:septa:solide expedita:nūq̄ cōniuens:nusq̄ aciem suā flectens. Cōsilia cogitationesq; cōtra fortunæ uerbera: cōtraq; īsidias iniquorū:q̄si brachia & maūs prætēdēs. Nequa ī re:aduersa & repētina incursio īparatis:improtectisq; nobis oboriatur.

Quod Quadrigarius cū multis mortalibus dixit:an:qd: & q̄tū differret:si dixisset cū multis hoībus: Caput uicesimūseptimū.

VErba sunt Claudii Quadrigarii ex ānalium eius decimotertio conciōe dissa. Metellus in capitolium uenit:cum multis mortalibus. Inde cū domum proficisceret:tota ciuitas eum reduxit. Cū is liber:eaq; uerba. M. Frōtonis: nobis ei:ac plerisq; aliis assidentibus legerentur:& cuidam:haud sane uiro indocto: uideretur multis mortalibus pro hominibus multis inepte frigideq; in historia: nimisq; id poetice dixisse. Tum Frōto illi: cui hoc uidebatur. An tu inquit aliarum homo rerū iudicii elegātissimi:mortalibus multis īeptum tibi uideri & frigidū dicis? Nil autem arbitrare causæ fuisse: q uir modestus:& puri atq; prope quotidiani sermōis mortalibus maluit:q̄ hominibus dicere? Eādēque credit futurā fuisse multitudinis demōstrationē:si cū multis hominibus: ac nō cū multis mortalibus diceret? Ego quidē inquit sic existimo:nisi me scriptoris istius oīsque antiquæ orationis amor atque ueneratio cæco esse iudicio facit:longe lateque esse āplius prolixius:fusius:in significāda totius ꝑpe ciuitatis multitudine mortales:q̄ homines dixisse. Nāque multorū hoīnū appellatio intra modicū quoque numerū cohiberi: atque includi potest. Multi autē mortales:nescio quo pacto & quodā sēsu īenarrabili omne fere genus:quod in ciuitate est:& ordinū:& ætatū:& sexus cōprehendūt. Quod scilicet Quadrigarius ita (ut erat res) ingētem atq; ꝑmiscuam multitudinē uolens ostendere:cū multis mortalibus Metellum ī capitoliū uenisse dixit ἐμφαντικώτερον.i.expressius:q̄ si cū multis hominibus dixisset. Ea nos omnia:quæ Fronto dixit: cum ita ut par erat:non approbātes tantū sed admirantes quoq; audiremus. Videte tamen inquit:ne existimetis semper:atq; in omni loco mortales multos:pro multis hominibus dicēdū. Ne plane fiat græcū illud de Varronis satyra prouerbiū τὸν ἐπὶ τῇ φακῇ μῦθον.i.in lente fabulam. Hoc iudicium Frontonis etiam in paruis minutisq; uocabulis: non prætermittendū putaui:ne nos forte fugeret:lateretq; subtilior: huiuscemodi uerborū consideratio.

Nō hactenus esse faciē:qua uulgo dicit. Caput.xxviii.

ANimaduertere est pleraq; uerborū latinorū:ex eā significatione: ī qua nata sunt:decessisse:uel ī aliā longe:uel in proximā. Eāq; decessionē factā esse consuetudīe:& inscicia temere dicētium:quæ cuiusmodi sint:non didicerint. Sicuti quidam faciem esse hoīs putant os tantū:& gēas:& oculos quod græci πρόσωπον.i.personā dicūt. Quando facies sit forā omnis & modus:& factura quædam corporis totius:& a faciendo dicta:ut ab aspectu species:& a fingendo figura. Itaq; Pacuuius in tragœdia quæ Niptra inscribitur:faciem dixit hominis pro corporis longitudine.

Aetate inquit integra:feroci ingenio:facie procera uirū.

Nō solum autem in hominū corporibus:sed etiā in rerum cuiusque modi aliarū facies dicit. Nā mōtis: & cæli:& maris facies:si tēpestiue

dicatur probe dicitur. Salustii uerba sunt ex historia secunda. Sardi/
nia in africo mari: facie uestigii humani in orientem: q̄ in occidētē la/
tior prominet. Ecce autem id quoq; in mentem uenit: ꝙ etiā Plautus
in penulo: faciem pro totius corporis colorisque habitu dixit. Verba
Plauti hæc sunt.

Sed eaꝝ nutrix: qua sit facie mihi expedi.
Statura non magna corpore aquilo est.
Specie uenusta ore atq; oculis pnigris: formam quidem.
Hercle uerbis depinxit probe. Præterea memini Quadrigariū ī unde/
uicesimo faciem pro statura: totiusq; corporis figura dixisse.

Quid sit ī satyra. M. Varronis caninū prādiū. Caput. xxix.

LAudabat uendicabatq; se nuper quispiam in libraria sedēs: hō
īepte gloriosus: tāq̄ unus esset sub omni cælo satyraꝝ. M. Var
ronis enarrator: quas partim cynicas: alii menippeas appellant. & ia/
ciebat inde quædam nō admodum difficilia: ad quæ cōiicienda aspi
rare posse neminem dicebat. Tum forte eum ego librum ex iisdem sa
tyris ferebam: qui ὑδροκρυων. i. aqua rigens inscriptus est. Propius
igitur accessi: & nosti inq̄ magister uerbum illud scilicet uetus. Egre/
giam musicam: quæ sit abscondita: eam esse nulli rei. Oro ergo te le/
gas hos uersus pauculos: & prouerbii istius: quod in his uersibus est
sententiam dicas mihi. Lege inquit tu mihi potius: quæ nō intelligis
ut ea tibi ego enarrem. Quonam inq̄ pacto legere ego possū quæ nō
assequor? Indistincta nāq; fient: & confusa quæ legero: & tuā quoq;
impedient intentionem. Tunc aliis etiam qui ibi aderant cōpluribus
idem comprobantibus: desiderantibusq;: accipit a me librū ueterem
fidei spectatæ luculente scriptum. Accipit autem īcōstātissimo uultu
& mœstissimo. Sed quid deinde dicam? Non audeo hercle postulare
ut id credatur mihi. Pueri ī ludo rudes: si eum librum accepissent: nō
ii magis in legendo dericuli fuissent. Ita & sententiam intercidebat: &
uerba corrupte pronuntiabat. Reddit igitur mihi librum multis iam
ridentibus. Et uides inquit oculos meos ægros: assiduisq; lucubratio/
nibus prope iam perditos? Vix ipsos litterarum apices potui compre
hendere. Cum ualebo ab oculis reuise ad me: & librum istum tibi to/
tū legā. Recte inq̄ sit oculis magister tuis. Sed ī quo illis nihil opus ē
id rogo te dicas mihi. Caninū prādiū in hoc loco quē legisti: q̄d signi
ficat? At ille egregius nebulo: q̄si difficili quæstione perterritus exur/
git statim. Et abiens nō inquit paruā rē quæris. Talia ego gratis nō
doceo. Eius autem loci in quo id prouerbium est: uerba hæc sunt: nō
uides apud Mnescheum scribi: tria genera esse uini: nigrum: album:
medium. Quod uocant κίρρον giluū: nouum: uetus: mediū. & effi/
cere nigrum uirus: album urinam medium πέψιν. i. concoctionem.
Nouum refrigerare: uetus calefacere: mediū uero esse prandium cani
num. Quid significet prandium caninum: rem leuiculā diu & anxie
quæsiuimus. Prandiū autem abstemiū: in quo nihil uini potat̄ cani/
num dicitur: quoniam canis uino caret. Cum igitur medium uinum
appellasset: quod neq; nouū: neq; uetus esset: & plerūq; hoīes ita lo/
quant̄: ut omne uinum: aut nouū esse dicant: aut uetus: nullā uim
habere significauit: neq; noui: neq; ueteris: quod medium esset. Iccir
co pro uino non habēdum: quia neq; refrigeraret: neq; calefaceret. re/
frigerare id dicit: quod græce dicitur ἀναψύξαι.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER ~~TERTIVSDECIMVS~~. Quartus decimus

ADuersum istos qui sese chaldæos: seu genethliacos
appellant. ac de motu: deque positu stellarū dicere
posse quæ futura sunt ꝓfitent̄: audiuimus quōdā
Phauorinū philosophum romæ græcæ disserentē
egregia: atq; illustri oratione. exercendi ne: aut ostē
dendi gratia ingenii: an ꝙ ita serio iudicatoq; exi/
stimaret: non habeo dicere. Capita autē locoꝝ argumētoꝝq;: quibus
usus est: quoad eius meminisse potui: egressus ibi ex auditione ꝓpere
annotaui. Eaq; fuerunt ad hanc ferme sententiā. Disciplinam istam
chaldæoꝝ tantæ uenustatis non esse: quantæ uideri uolunt. Neq; eos
principes eius: actoresq; esse: quos ipsi ferant: sed id præstigiaꝝ: offu
ciaꝝq; genus cōmentos esse hoīes eruscatores: & cibum: quæstūq; ex
mendaciis captantes. atq; eos quoniā uiderent terrena quædā īter ho
mines sita: cælestium reꝝ sensu: atq; dictu moueri: quale est: ꝙ ocea/
nus quasi lunæ comes cum ea simul senescit: adolescitq;. hinc uideli/
cet sibi argumētū ad persuadendū parauisse: ut crederemus oīa rerū
humanaꝝ: & parua: & maxima: tanq̄ stellis: atq; syderibus euicta du
ci: atq; tegi. Esse autem nimis q̄ ineptum: absurdumq;: ut quoniam

æſtus oceani cum lunæ curriculo congruit:negocium quoq; alicuius
quod ei forte de aquæ ductu cum riualibus aut de cõmuni pariete cũ
uicino apud iudicem eſt:ut exiſtimemus id negocium: quaſi habena
quadam de cælo uinctum gubernari. Quod & ſi ui & ratione quapiã
diuina fieri poteſt:nequaq̃ tamen id cenſebat in tam breui: exiguoq;
uitæ ſpatio:quantouis hominis ingenio comprehendi poſſe: & perci
pi. Sed coniectari pauca quædã ut uerbo ipſius utar: παχυμερέστε-
ρον.i.craſſius:& pingui minerua nullo ſcientia ꝯfũdo concepta:ſed
fuſa & uaga & arbitraria:qualis longinqua oculoꝝ acies eſt : p inter-
ualla media caligantium. Tolli enĩ quod maximũ inter deos atq; ho
mines differt:ſi hoĩes quoq; res oĩs poſt futuras prænoſcerent. Ipſã
deinde ſyderũ:ſtellaꝝq; obſeruationem: quã eſſe originem ſcientiæ
ſuæ prædicarent:haud q̃q̃ putabat liquide cõſiſtere. Nã ſi principes
chaldæi:qui in patentibus campis colebant ſtellaꝝ motus:& uias: &
diſceſſiones:& cœtus intuentes:quid ex iis efficeretur:obſeruauerũt.
procedat inquit hæc ſane diſciplina:ſed ſub ea modo inclinatiõe cæli
ſub qua tũc chaldæi fuerunt. Non.n.poteſt inq̃t ratio chaldæoꝝ ob-
ſeruationis manere:ſiqs ea uti uelit ſub diuerſis cæli regionibus. Nã
quanta inquit partiũ:circuloꝝq; cæli:ex deuergentia: & cõuexiõibus
mundi uarietas ſit:quis nõ uidet? Eædem igit̃ ſtellæ:p quas oĩa diui-
na humanaq; fieri contendũt:ſicuti ne uſquequaq; pruinas: aut ca-
lores cient:ſed mutant & uariãt:tempeſtateſq; eodem in tempore ali
bi placidas:alibi uiolentas mouent.cur non eueuta quoq; reꝝ: ac ne-
gocioꝝ:alia efficiunt in chaldæis:alia in gætulis:alia apud danubiũ:
alia apud nilũ? Per aũt inquit inconſequens ipſum q̃dem corpus &
habitũ tam profũdi aeris ſub alio:atq; alio cæli curuamine nõ eũdẽ
manere. In hominũ autem negociis ſtellas iſtas opinari idem ſemper
oſtender̃ ſi eas ex quacũq; terra cõſpexeris. Præterea mirabat̃ id cuiq;
ꝓ præcepto liquere. Stellas iſtas quas quaſi a chaldæis & babyloniis
ſiue ægyptiis obſeruatas ferunt quas multi erraticas. Nigidius errões
uocat nõ eſſe pluris q̃ uulgo dicerentur. Poſſe enim fieri exiſtimabat.
ut & alii quidam planetæ pari poteſtate eſſent ſine quibus recta atq;
perpetua obſeruatio perfici non quiret.neque eos tamen cernere ho-
mines poſſent propter exuperantiam uel ſplendoris uel altitudinis.
Nã & quædã inquit ſydera e quibuſdã terris conſpiciunt̃. Earũque
terraꝝ hominibus nota ſũt. ſed eadem ipſa ex oĩ terra alia nõ uident̃

(Marginal notes, handwritten: Quantouis — παχυμερέστερον — Craſſius — Pingui minerua — Euenta — Erraticæ ſtellæ nigi-dius eas errones uocat)

& ſunt aliis omnino ignotiſſima. Atq; ut uidemus inquit:& has tan
tũmodo ſtellas:& ex una parte terræ obſeruari debuiſſe: quæ tãdem
finis obſeruationis iſtius fuit:& quæ tempora ſatis eſſe uiſa ſunt ad
percipiendum:quid præmonſtraret:aut cœtus ſtellarum: aut circui-
tus:aut tranſitus. Nam ſi iſto modo cœpta fieri obſeruatio eſt: ut a-
nimaduerterent̃:quo habitu:quaq; forma:quaq; poſitura ſtellarũ a
liquis naſceretur:tum deinceps ab ineunte uita fortuna eius : & mo-
res:& ingeniũ:& circũſtantia reꝝ:negociorũq;: & ad poſtremũ finis
etiam uitæ ſpectaretur. Eaq; omnia:ut uſu uenerant litteris manda-
rent̃. Ac poſtea longis tẽporibus:quũ ipſe ille eodem in loco eodẽ ha-
bitu forent eadem cæteris quoq; euentura exiſtimarent̃:qui eodẽ illo
tempore nati fuiſſent. Si iſto quidem modo obſeruari cœptũ:exque
ea obſeruatione cõpoſita quædã diſciplina eſt:nullo id pacto põt ꝓ-
cedere. Dicant.n.quot tandẽ annis:uel potius quot ſæculis orbis hic
obſeruationis perfici quiuerit. Conſtare quippe inter aſtrologos dice
bat ſtellas iſtas quas erraticas dicerent:quæ eſſe omniũ reꝝ fatales di
cerent̃:infinito prope & ĩnumerabili numero ãnoꝝ ad eundem locũ
quum eodem habitu ſimul omnes profectæ ſunt:regredi: ut neq; ul
lus obſeruationis tenor:neq; memoria ulla effigies litteraꝝ tãto æuo
potuerint edurare. Atq; illud etiam cuiuſmodi eſſet:conſiderandum
putabat:ꝙ aliud ſtellarum agmen foret:quo primũ tempore cõcipe-
retur homo in utero matris:aliud poſtea:cum in decem menſibus ꝓ
ximis in lucem ederetur. Quærebatq; qui conueniret diuerſam ſuper
eodem fieri demonſtrationem:ſi ut ipſi putarent:alius:atq; alius ea-
rũdem ſtellaꝝ ſitus:atq; ductus:alias & alias fortunas daret? Sed &
nuptiaꝝ tempore:ex quibus liberi quærerent̃:atq; ipſo etiã illo ma-
ris:& fœminæ coitu iam declarari oportere dicebat certo quodam &
neceſſario ſtellarum ordine:quales:qualiq; forma hoĩes gignerẽtur.
ac multo etiam anteq̃ pater ipſe atq; mater naſcerent̃:ex eoꝝ genitu-
ra debuiſſe iam tum proſpici:qui nam olim futuri eſſent:quos ii cre-
aturi forent:& ſupra longe:atq; longe per infinitum: ut ſi diſciplina
iſta fundamento aliquo ueritatis nixa eſt:centeſimo uſq; ab hinc ſæ-
culo:uel magis primo cæli:atq; mundi exordio : atq; ĩde iam deĩceps
continua ſignificatione:quotiens generis auctores eiuſdem hoĩs na-
ſcerentur:ſtellæ iſtæ præmonſtrare debuerint:qualis:qualiq; fato fu
turus ſit quiſquis hodie natus eſt. Quo autem ĩquit pacto credi põt

(Marginal note, handwritten: edurare)

uniuſcuiuſq; ſtellarum formæ & poſitionis ſorté:atq; fortunam uni
omnino homini certam:deſtinatamq; eſſe. Eamq; formam poſt lon
giſſima ſæculo℞ ſpatia reſtitui:ſi uitæ fortuna℞q; eiuſdem hominis
indicia:in tam breuibus interuallis per ſingulos maio℞ eius gradus:
perq; infinitū ſucceſſionū ordinem:tam ſæpe:ac tam multipliciter:
eadem ipſa:non eadem ſtella℞ facie denotant. Quod ſi id fieri pōt.
eaq; diuerſitas atq; uarietas admittit:per omnis antiquitatis gradus
ad ſignificanda eorum hominum:quæ poſt naſcent exordia: impari
litas hæc turbat obſeruationem. Omniſq; ratio diſciplinæ confundi-
tur. iam uero id minime ferendum cenſebat: quod non modo caſus
& euenta quæ euenirent extrinſecus:ſed conſilia quoq; hominū ipſa
Appetitiones — & arbitria: & uarias uoluntates:appetitioneſq;:& declinatiões:& for
tuitos repentinoſq; in leuiſſimis rebus animorū impetus: receſſuſq;
moueri:agitariq; deſuper e cælo putarent. Tanq̄ ſi forte ire ī balneas
uolueris:ac deinde nolueris atq; id rurſum uolueris: non ex aliqua di
ſpari:uariaq; animi agitatione:ſed neceſſaria quadam errantium ſy-
derum reciprocatione contigerit: ut plane homines: non quod dicit
λογικὰ ζῶα.i.rationalia animalia:ſed ludicra & ridenda quædā.νευ
νευρόσπαστα — ρόσπαστα.i.neruis mouentia eſſe uideant:ſi nihil ſua ſponte: nihil ar
bitratu ſuo faciunt:ſed ducentibus ſtellis:& aurigantibus. Ac ſi inqt
Aurigantibus ſtellis — potuiſſet prædici:affirmant. Pyrrhus ne rex:an Manius Curius præ-
lio uicturus eſſet. cur tandē:non de alea quoq;:ac de calculis:& alue-
Pyrrh⁹ — olo audeant dicere:quiſnam ibi ludentium uincat. An uidelicet ma-
Manius — gna ſciunt:parua neſciunt:& minora maioribus īperceptiora ſunt.
curius — Sed ſi magnitudines re℞ ſibi uēdicant:magiſq; eſſe perſpicuas:& fa-
cilius cōprehendi poſſe dicunt:uolo inquit mihi reſpondeant: quid
in hac totius mundi contēplatione:præſtantis naturæ opibus in tam
paruis atq; breuibus negociis fortuniſq; hominum magnum putēt.
Atq; id uelim inquit reſpondeant:ſi tam paruū :atq; rapidū eſt mo-
mentum temporis:in quo homo naſcens fatum accipit:ut in eodem
illo puncto ſub eodem circulo cæli:plures ſimul ad eandē competen
tiam naſci non queant. & ſi iccirco gemini quoq; nō eadem uitæ for-
te ſunt:quoniam eodem temporis puncto editi ſunt:peto inquit re-
ſpondeant:curſum illum temporis tranſuolantis:qui uix cogitatiōe
animi comprehendi poteſt:quonā pacto aut conſulto aſſequi queāt
aut ipſi pſpicere: & deprehendere:cum in tam præcipiti dierum no-

ctiumq; uertigine:minima momenta ingentes facere dicant mutatio
nes. Ad poſtremū autē:& quid eſſet quod aduerſum hoc dici poſſet:
requirebat:quod homines utriuſq; ſexus omnium ætatum: diuerſis
ſtellarum motibus in uitam editi:regionibus ſub quibus geniti ſunt
longe diſtantibus:omnes tamen iſti aut hiantibus terris:aut labenti
bus tectis:aut oppidorum expugnationibus: aut eadem in naui flu-
ctu obruti:eodem genere mortis:eodemq; ictu corporis interirent.
Quod ſcilicet inquit nunq̄ eueniret:ſi momenta naſcēdi ſingulis at-
tributa:ſuas unūquodque leges haberent. ꝙ ſi quædam inquit ī ho-
minum morte:atq; uita etiam diuerſis temporibus editorum: p ſtel-
larum pares quoſdam poſtea conuentus paria nonnulla & conſimi-
lia poſſe dicunt obtingere:cur non aliquando poſſint omnia quoq;
paria uſu uenire:ut exiſtant per huiuſmodi ſtellarum concurſiones:
& ſimilitudines: Socrates ſimul & Antiſthenes:& Platones multi:ge
nere:forma:ingenio:moribus:uita omni:& morte pari. quod neq̄q̄
inquit prorſus fieri poteſt. Non igitur hac cauſa probe uti queūt ad-
uerſus hominum impares ortus:interitus pares. Illud autem condo
nare ſe iis dicebat:quod non id quoque requirerent: ſi uitæ mortiſq;
hominum:rerumq; humanarum omnium:tempus & ratio:& cauſa
in cælo:& apud ſtellas foret:quid de muſcis :aut uermiculis:aut echi
nis:multiſq; aliis minutiſſimis:terra mariq; animantibus dicerent.
An iſta quoq; iiſdem quibus homines legibus naſcerentur. iiſdemq;
itidem extinguerentur:ut aut ranunculis quoq;:& culicibus naſcēdi
fata ſint de cæleſtium ſyderum motibus attributa:aut ſi id non puta
rent:nulla ratio uideret:cur ea ſyderum uis in hominibus ualeret. de-
ficeret in cæteris. Hæc nos ficta & incondita:& prope modum ieiu- — Ficta
na oratione attigimus. At Phauorinus. ut hominis īgeniū fuit: utq; — Incondita — Oratio
græcæ facundiæ copia ſimul & uenuſtas:latius ea & amœnius & ſplē — Ieiuna
didius. & profluentius exequebatur. Atq; idētidem cōmonebat ut ca
ueremus:ne qua nobis iſti ſycophantæ ad faciendam fidem irreperēt — Latius
ꝙ uiderentur quædam interdum uera effutire:aut ſpargere. Non.n. — Amoenius
comprehenſa inquit:neq; definita:neque præcepta dicunt: ſed lubri — Splendidius
ca: atq; ambagioſa coniectatione nitentes inter falſa:atque uera pe- — Profluēti⁹
detentim quaſi per tenebras ingredientes eunt. Et aut multa tentan-
do incidunt repente imprudentes in ueritatem:aut ipſorum:qui eos — Irreperet
conſulunt:multa credulitate ducente: perueniunt calide ad ea: quæ

uera ſunt:& iccirco uidentur in præteritis rebus:q̄ futuris ueritatē fa/
cilius imitari. Iſta tamen oīa : quæ aut temere:aut aſtute uera dicūt:
præ cæteris inquit quæ mentiuntur:pars ea non ſit milleſima. Hæc
autem quæ dicentem Phauorinum audiuimus multa etiam memini
poetarum ueterum teſtimonia confirmare: quibus huiuſcemodi am
bages fallacioſæ confutantur. Ex quibus eſt Pacuuianum illud . Nā
ſiqui quæ euentura ſunt præuideant æquiparent Ioui. Item Accianū
illud. Nihil inquit credo auguribus:qui aures uerbis diuitant alienas
ſuas ut auro locupletent domus. Item Phauorinus deterrere uolens:
& depellere adoleſcentes a genethliacis iſtis:& quibuſdam aliis id ge/
nus qui prodigioſis artibus futura omnia dicturos pollicentur nullo
pacto adeundos eſſe:conſulendoſq; huiuſmodi argumentis conclu/
debat. Aut aduerſa inquit euentura dicunt:aut proſpera . Si dicunt
proſpera:& fallunt miſer fies fruſtra expectando. Si aduerſa dicunt:
& mentiuntur:miſer fies:fruſtra timendo. Sin uera reſpondent:eaq;
ſunt non proſpera:iam inde ex animo miſer fies:anteq̄ e fato fias. Si
fœlicia promittunt:eaq; euentura ſunt:tum plane duo erunt incom
moda:& expectatio te ſpei ſuſpenſum fatigabit:& futurū gaudii fru
ctum ſpes tibi iam deflorauerit. Nullo igitur pacto utendū eſt iſtiuſ
modi hominibus res futuras præſagientibus.

Quem in modum diſſeruit Phauorinus conſultus a me ſuper of/
ficio iudicis.

Caput. ii.

QVo primum tempore a prætoribus lectus in iudices ſum: ut iu
dicia:quæ appellantur priuata:ſuſciperem:libros utriuſq; lin/
guæ de officio iudicis ſcriptos conquiſiui: ut homo adoleſcens a poe
tarum fabulis:& a rhetorum epilogis:ad iudicandas lites uocatus rē
iudiciariam quoniam uocis(ut dicitur)uiuæ penuria erat:ex multis q̄
aiunt:magiſtris cognoſcerem. Atq; in rerum quidem definitionibus
comperendinationibuſq;:& aliis quibuſdam legitimis rebus:ex ipſa
lege iulia:& ex Sabini Maſurii:& ex quorūdam aliorum iuriſperito/
rum cōmentariis cōmoniti:& adminiculati ſumus . In his autē: quæ
exiſtere ſolent:negociorum ambagibus:& in ācipiti rationum diuer/
ſarum circūſtantia:nihil quicq̄ nos huiuſcemodi libri iuuerunt. Nā
&ſi conſilia iudicibus ex præſentium cauſarum ſtatu capienda ſunt:
generalia tamen quædam præmonita & præcepta ſunt : quibus ante

Diuitant
Locupletant
Deflorauerint
Priuata iudicia
Viua uox
Comperēdinationib)
Iulia lex
Sabinus Maſſuri)
Adminiculati ſum)
Circumſtantia
Pacuui)
Acci)
Sabin)
maſſu

cauſam:præmuniri iudex:præpararíq; ad incertos caſus futurarū dif/
ficultatum debeat. ſicut illa mihi tunc accidit inexplicabilis reperien/
dæ ſententiæ ambiguitas. Petebatur apud me pecunia : quæ dicebatᷣ
data numerataq; :ſed qui petebat:neq; tabulis:neq; teſtibus id factū
docebat:& argumentis admodum exilibus nitebatur. Sed eum con/
ſtabat uirum eſſe ferme bonum:notæ & expertæ fidei:& uitæ incul/
patiſſimæ. Multaq; & illuſtria exempla probitatis ſinceritatiſq; eius
expromebantur. illum autem unde petebatur hominem eſſe non bo
næ rei:uitaq; turpi & ſordida conuictumq; uulgo in mendaciis: ple/
numq; eſſe perfidiarum:& fraudum oſtendebatur. Is tamen cū ſuis
multis patronis clamitabat. Probari apud me debere pecuniam datā
conſuetis modis:expenſi latione,menſæ rationibus,chirographi exhi
bitione:tabularum obſignatione:teſtiū interceſſione. Ex quibus om
nibus ſi nulla re probaretur:dimitti iam ſane oportere:& aduerſariū
de calumnia damnari:Quod de utriuſq; autem uita:atq; factis dice/
retur:fruſtra id fieri atq; dici. Rem enim de petenda pecunia apud iu
dicem priuatum agi:non apud cenſores de moribus. Tunc ibi amici
mei:quos rogaueram in conſilium,uiri exercitati:atq; in patrociniis:
& in operis fori celebres:ſemperq; ſe circum undique diſtrahentibus
cauſis feſtinantes:non ſedendum diutius:ac nihil eſſe dubium dice/
bant quin abſoluendus foret quem accepiſſe pecuniam:nulla proba
tione ſolemni docebatur. Sed enim ego homines cum conſiderabam
alterum fidei:alterum probri plenum ſpurciſſimæq; uitæ:ac defama
tiſſimæ:nequaq̄ adduci potui ad abſoluendū. Iuſſi igitᷣ diē diffundi:
atq; inde a ſubſelliis pergo ire ad Phauorinum philoſophū:quē meo
tēpore Romæ plurimum ſectabar. Ac de hominibus : quæ apud me
dicta fuerant:uti res erat:narro omnia. Ac peto:ut & ipſum illud: in
quo hærebam:& cætera etiam:quæ obſeruanda mihi forēt in officio
iudicis:faceret me ut earū rerū eſſem prudentior. Tū Phauorinus re/
ligione illa contationis:& ſolicitudīs noſtræ cōprobata. Id q̄dē inq̄t
ſup quo nūc deliberas:uideri poteſt ſpecie tenui paruaq; eſſe . Sed ſi
de oī quoq; officio iudicis præire tibi me uis: neq̄q̄ eſt uel loci huius:
uel temporis. Eſt enī diſceptatio iſta multiiugæ & ſinuoſæ quæſtiōis
multaq; & anxia cura:& circūſpicientia indigens. Nāq; ut pauca tibi
nūc quæſtionū capita attingā. Iam omniū primū hoc de iudicis offi
cio quærtur. Si iudex forte id ſciat:ſuper qua re apud eum litigatur.

Data numerataq; : pecunia
Inculpatiſſimæ uitæ
Expromebantur
Conuictū in mendaciis
Expenſi lationib)
Menſe rationib)
Chirographi exhibitio
Priuatus iudex
Quos rogaueram in conſiliu
Solemnis pbatio
Defamatiſſime uite
Diffundi diē
Phauorinus rogatus
Religio contationis & ſolicitudinis approbata a fauorino
Preire tibi
Multiiuge
Sinuoſe
Circumſpicientia

Religio Contationis & ſolicitudinis approbata a phauorino philoſopho

Eaq; res uni ei priusquã agi cœpta:& in iudicium deducta sit:ex alio quodam negocio casuq; aliquo cognita liquido & cõperta sit: Neq; id tamen in agenda causa probatur. Oporteat ne eum:secundum ea: quæ sciens uenit iudicare:an secundum ea quæ aguntur? Id etiam inquit quæri solet:an deceat:an conueniet iudicii:causa iam cognita: si facultas esse uideat componendi negocii:officio paulisper iudicis dilato:cõmunis amicitiæ & quasi pacificatoris partes recipe. Atq; illud amplius ambigi:ac dubitari scio debeatne iudex intercognoscendum ea quæ dicto:quæsitoq; opus est dicere & quærere:etiã si cuius ea dici quericque interest neq; dicat:neq; postulet: Patrocinari enim prorsus hoc esse aiunt non iudicare. Præter hæc super ea quoq; re dissentitur. An ex usu:exq; officio sit iudicis rem: causamq; de qua cognoscit:interlocutionibus suis ita exprimere:consignareq;:ut ante sententiæ tẽpus ex iis:quæ apud eum in præsens confuse:uarieq; dicunt:perinde ut quoque in loco ac tempore mouetur:signa & indicia faciat motus atq; sensus sui. Nam qui iudices inquit acres:atque celebres uident: non aliter existimant rem:qua de agitur indagari: comprehendique posse:nisi is qui iudicat crebris interrogationibus: necessariisque interlocutionibus:& suos sensus aperiat: & litigantium deprehendat. Contra autem qui sedatiores & grauiores putantur: negant iudicem debere ante sententiam:dum causa utrinque agitatur: quotiens aliqua re proposita motus est:totiens significare quid sentiat. Euenturum enim aiunt:ut quia pro uarietate propositionum: argumentorumque alius:atque alius:motus animi patiendus est:aliter atq; aliter eadem in causa:eodemque in tempore sentire & interloqui uideatur. Sed de his inquit:& cæteris huiuscemodi iudicialis officii tractatibus:& nos posthac: cum erit ocium dicere quid sentiamus: conabimur. & præcepta Elii Tuberonis super officio iudicis quæ nuperrime legi recẽsebimus. Quod autẽ ad pecuniam pertinet: quã apud iudicẽ peti dixisti:suadeo hercle tibi utare. M. Catoĩs prudẽtissimi uiri cõsilio q ĩ oratiõe:quã p. L. Turio cõtra Cn. geliũ dixit: ita esse moribus maiorum traditum ait:obseruatumque ut siquod inter duos actum est:neq; tabulis:neque testibus planũ fieri possit: Tũ apud iudicem q de ea re cognosceret:uter ex iis uir melior esset quæreretur. Et si pares essent:siue boni pariter siue mali:tum illi unde petitur crederetur ac secundum eum iudicaretur. In hac autẽ causa de qua tu ambigis:

Que sciens uenit
Pacificatoris
Partes recipere
Supea re dissentitur
Interlocutionibus suis
Consignare
Aelius tubero
Cato
T. Turius
Cn. gelius
Secundũ eũ iudicaret

optimus est qui petit. Vnde petitur deterrimus. & res est inter duos acta sine testibus. Eas igitur:& credas ei:qui petit. Condemnesq; eũ: de quo petitur:quoniam sicuti dicis:duo pares non sunt:& qui petit melior est. Hoc quidem mihi tum Phauorinus: ut uirum philosophũ decuit:suasit. Sed maius ego:altiusq; id esse existimaui:q̃ quod meæ ætati & mediocritati conueniret:ut cognouisse: & condemnasse de moribus:non de probationibus rei gestæ uideret. ut absoluerẽ tamen inducere in animum non quiui. & propterea iuraui mihi non liquere:atq; ita iudicatu illo solutus sum. uerba ex oratione. M. Catonis cuius commeminit Phauorinus: hæc sunt. Atq; ego a maioribus memoria sic accepi. Si quis quid alter ab altero peteret si ambo pares essent:siue boni:siue mali essent:q; duo res gessissent uti testes nõ interessent:illi unde petitur ei potius credendum esse. Nunc si sponsionem fecisset Gelius cum Turio:ni uir melior esset Gelius: q̃ Turius: nemo opinor tam insanus esset:qui iudicaret meliorem esse Gelium q̃ Turium. Si nõ melior est Gelius Turio:potius oportet credi unde petitur.

An æmuli:infensiq; inter sese fuerint Xenophon & Plato.

Caput. ii.

QVi de Xenophontis Platonisque uita:& moribus pleraque oĩa exquisitissime scripsere: non absuisse ab eis motus quosdam tacitos & occultos simultatis:& æmulationis mutuæ putauerũt: & eius rei argumenta quædam coniectatorie ex eorum scriptis protulerunt. Ea sunt profecto eiuscemodi: quod neque a Platone in tot numero libris mentio usquam facta sit Xenophontis:neque item contra ab eo Platonis in suis libris:quãquam uterque: ac maxime Plato complurium Socratis sectatorum in sermonibus:quos scripsit:cõmeminit. Id etiam esse non sinceræ:neque amicæ uoluntatis iudicium credidere:q; Xenophon inclyto illi operi Platonis: quod de optimo statu rei publicæ ciuitatisque administrandæ scriptum est lectis ex eo duobus fere libris:qui primi in uulgus exierant:opposuit cõtra:conscripsitq; diuersum regiæ administratiõis genus: quod παιδεία κύρου. idest institutionis Cyri inscriptum est. eo facto scriptoque eius: usq;adeo pmotum esse Platonem ferunt. ut quodam ĩ libro mentione Cyri regis habita retractãdi:leuãdiq; eius opis gratia: uirũ q dẽ Cyrũ uanũ & strenuũ fuisse dixerit παιδείας χοὐκ ὀρθῶς ἧφθαι τοπαράπαν. i.

Iudicatus
Sponsio
Exquisitissime
Coniectatorie
Administratio regia
al. grauiũ
Cyrus
Retractandi
Leuãdi

Xenophō cōtra Platonē & plato contra Xenophōtē

institutionem autem minime recte attigisse. Hæc enim uerba sūt de
Cyro Platonis. Præterea putant id quoq; ad ista: quæ dixi: accedere q;
Xenophon in libris: quos dictorum ac factorum Socratis cōmenta/
rios composuit: negat Socratem de cæli atque naturæ causis: rationi/
busq; unq̄ disputasse. Ac ne disciplinas quidem cæteras: quæ μαθη/
ματα: idest disciplinas græci appellant: quæ ad bene: beateq; uiuēdū
non pergerent: aut attigisse: aut comprobasse. Iccircoq; turpiter eos:
mentiri dicit: qui dissertationes istiusmodi Socrati attribuerent. hæc
autem inquiunt Xenophon cum scripsit: Platonem uidelicet notat:
in cuius libris Socrates de physica: & musica: & geometria disserit.
Sed enim de uiris optimis & grauissimis: si credēdum hoc: aut aūspi
candum fuit: causam equidem esse arbitror non obtrectationis: neq;
inuidiæ: neq; de gloria maiore parienda certationis. hoc enim procul
a moribus philosophiæ absunt: in quibus illi duo omnium iudicio
excelluere. Quæ igitur est istius opinionis ratio? Hæc profecto est: æ/
quiparatio ipsa plerūq; & parilitas uirtutum inter sese consimilium:
etiam si contentionis studium: & uoluntas abest: speciem tamē æmu
lationis creat. Nam cum ingenia quædam magna duoꝝ pluriumue ī
eiusdem rei studio illustrium: aut pari sunt fama: aut proxima: orit
apud diuersos fautores eorum industriæ laudisq; æstimandæ conten
tio. Tum postea ex alieno certamine ad eos quoq; ipsos contagium
certationis aspirat. Cursusq; eorum ad eandem uirtutis calcem pergē
tium: quando est compar: uel ambiguus in æmulādi suspiciones nō
suo: sed fauentium studio delabitur. Proinde igitur & Xenophon: &
Plato socraticæ amœnitatis duo lumina: certare æmulariq; inter sese
existimati sunt: quia de iis apud alios uter esset exuperantior certaba
tur. Et quia duæ eminentiæ: cum simul iunctæ in arduum nitantur:
simulacrum quoddam contentionis æmulæ pariunt.

Socrates de coeli atq; natura causis rationibusq; nunq̄m disputasse ac ne disciplinas mathematicas aut attigisse aut cōprobasse

Aequiparatio
Parilitas

Quod apte Chrysippus: & graphice imaginē iustitiæ modulis co/
loribusque uerborum depinxit.

Caput. iiii.

Condigne
Condecore

Condigne me hercle: & cōdecore Chrysippus ī libroꝝ: qui īscri/
bunt περὶ καλοῦ: καὶ ἡδονῆς. idest de honesto: & uoluptate
prio. Os & oculos iustitiæ: uultūque eius seueris atque uenerādis uer
boꝝ coloribus depīxit. Facit qppe imaginē iustitiæ: fierique solitā eē
dicit a pictoribus: rhetoribusque ātiquioribus ad hūc ferme modū.

Chrysipp

Forma atq; filo uirginali: aspectu uehementi & formidabili lumini/
bus oculoꝝ acribus: neq; humilis: neq; atrocis: sed reuerēdæ cuiusdā
tristiciæ dignitate. Ex imaginis istius significatiōe ītelligi uoluit iudi
cē: q iustitiæ antistes est: oportere esse grauē: sanctū: seueꝝ: incorrup/
tum: inadulabilē: contraq; improbos nocentesq; immisericordē: atq;
inexorabilem: erectūq; & arduū: & potentē: ui & maiestate æquitatis
ueritatisq; terrificū. Verba ipsa Chrysippi de iustitia scripta hæc sūt.
παρθένος δὲ εἶναι λέγεται. κατὰ σύμβολον τοῦ. ἀδιάφθορος εἶ
ναι καὶ μηδαμῶς ἐνδιδόναι τοῖς κακούργοις. μηδὲ προσίεσθαι
μήτε τοὺς ἐπιεικεῖς λόγους μήτε παραίτησιν. καὶ δέησιν μήτε
κολακείαν. μήτε αλλο μηδέν τῶν τοιούτων. δῖς ἀκολούθως. καὶ
σκυθρωπὴ γράφεται. καὶ συνέσηκος ἔχουσα τὸ πρόσωπον καὶ. ἔν
τονον. καὶ δεδορκὸς βλέπουσα. ὥστε τοῖσ μὲν ἀδίκοισ φόβον
ἐμποιεῖν. τοῖσ δὲ δικαίοις θάρσος. τοῖς μὲν ὡς πρὸς φίλουσ ὄν/
τός τοῦ τοι οὕτου προσώπου. τοῖς δὲ ἑτέροισ: προ σαντους. idest
dicitur uirgo esse indicio eam esse incorruptam. improbis nunq̄ con/
cedere. non sermones blandos: non purgationem: non deprecationē:
non adulationem: non deniq; quicq̄ aliud pati. Quas ob res merito
tristis etiam pingitur: uultu graui: aspectu contento & toruo: ut iniu
stis terrorem incuciat: iustis fiduciam præbeat quando huiuscemodi
facies iustis grata: iniustis molesta sit. Hæc uerba Chrysippi: eo etiam
magis ponenda existimaui: ut prompta: atq; exposita ad consideran
dum iudicandumq; sint. Quoniam legentibus nobis ea delicatiores
quidam disciplinarum philosophi: seuiciæ imaginem istam esse: nō
iustitiæ dixerunt.

Filo uirginali

Terrificū

Delicatiores qdā disciplinarū philosophi

Lis atq; contentio grammaticorum Romæ illustrium enarrata su
per casu uocatiuo uocabuli: quod est egregius.

Caput. v.

Defessus ego quondā ex diutina cōmentatione laxandi: leuādiq;
animi gratia in Agrippæ cāpo deambulabā. Atq; ibi duos for/
te grāmaticos conspicatus: non parui in urbe roma nominis: certatōi
eorū acerrime affui: cum alter in casu uocatiuo uir egregi dicendū cō
tenderet: alter uir egregie. Ratio autē eius qui egregi oportere dici cen
sebat huiuscemodi fuit. Quæcūq; inquit noīa: seu uocabula recto ca
su numero singulari: us syllaba finiuntur: in qbus ante ultimā sylla/
bā posita est i lrā, ea omnia ī casu uocatiuo i littera terminātˀ: ut celius

Egregi
Egregie — Vocat

celi:modius modi:tertius terti:accius acci:titius titi:& ſimilia oīa. ſic igitur egregius: quoniam us ſyllaba in caſu nominandi finitur eāque ſyllabam præcedit i littera: habere debebit ī caſu uocandi i lrām extremam. & icciro egregi non egregie: rectius dicet̄. Nā diuus: & riuus: & cliuus: nō us ſyllaba terminant̄: ſed ea quæ per duo u ſcribēda eſt. Propter cuius ſyllabæ ſonum declarandum: reperta erat noua lrā. f. quæ digāma appellabat̄. Hoc ubi ille alter audiuit. O inquit egregie grāmatice. uel ſi id mauis egregiiſſime: dic oro te: inſcius: & īpius: & ſobrius: & ebrius: & ꝓprius: & propitius: & anxius: & contrarius: quæ us ſyllaba finiunt̄: in quibus ante ultimam ſyllabam i littera eſt: quē caſum uocandi habent? Me omni pudor & uerecundia tenet ꝓnūtiare ea ſecundū tu[a]m definitionem. Sed cum ille pauliſper oppoſitu horum uocabulorum cōmotus reticuiſſet: & mox tamen ſe collegiſſet: eandēq; illam: quam definierat: regulā retineret: & ꝓpugnaret: diceretq;: & proprium: & propitium: & anxium: & contrarium itidem in caſu uocatiuo dicendum: quia & aduerſarius: & extrarius ita diceretur: inciſum quoq;: & impium: & ebrium: & ſobrium: inſolentius quidem paulo: ſed rectius: per i litteram non per e in caſu eodem ꝓnuntiandum: eaq; inter eos contentio longius duceretur: non arbitratus ego operepretium eſſe: eadem hæc iſta diutius audire: clamantes compugnanteſq; illos reliqui.

Cuiuſmodi ſint quæ ſpeciē doctrinaꝝ habeāt: ſed neq; delectent: neq; utilia ſint. atq; inibi de uocabulis ſingulariū urbiū regionūq; īmutatis.

Caput. vi.

HOmo nobis familiaris in litterarum cultu non ignobilis: magnamque ætatis partem in libris uerſatus adiutum inquit ornatumque uolo ire noctes tuas: & ſimul dat mihi librum grandi uolumine: doctrinis oīgenis (ut ipſe dicebat) præſcatentē: quē elaboratū ſibi eſſe ait ex multis: & uariis: & remotis lectionibus: ut ex eo ſumerē quarum liberet: rerum memoria dignarum. Accipio cupidus: & libēs tanq̄ ſi copiæ cornu nactus eſſem: & recondo me penitus: ut ſine arbitris legam. At quæ ſcripta erant: proh Iuppiter: mera miracula. Quo nomine fuerit: qui primus grammaticus appellatus eſt. Et quot fuerint Pythagoræ nobiles: quot Hippocrates. & cuiuſmodi Homerus dicat ī Vlyxis domo σειρηνες. i. ſirenes. Quā ob cauſā Thelemachus cubās iunctū ſibi cubantē Piſiſtratum: nō manu attigerit: ſed pedis ictu excitarit εὐρύκλεια. ideſt Euryclia Telemachū: quo genere clauſtri incluſerit. & qua propter idem poeta roſam non norit: oleū ex roſa norit. Atq; illud etiam ſcriptum fuit: quæ nomina fuerint ſociorū Vlyxis: qui a Sylla rapti laceratiq; ſunt: utrum ἐν τῇ ἔσω θαλάσσῃ. i. interiore mari Vlyxes errauerit. κατὰ ἀρίσταρχον. i. iuxta Ariſtarchū an ἐν τῇ ἔξω κατὰ κράτητα. i. in exteriore iuxta Cratetem. Id etiā iſtic ſcriptū fuit: qui ſint apud Homeꝝ uerſus ἰσόψηφοι. i. pares: & quorum ibi nominū reperiantur παρασιχίς. i. capita & primæ uerſuum littere. Et quis adeo uerſus ſit: qui p ſingula uocabula ſingulis ſyllabis increſcat. Ac deinde qua ratione dicit ſingulas pecudes: ī ſingulos ānos terna parere. Et ex quinq; operimentis: quibus Achyllis clipeus munitus eſt: quod factum ex auro eſt: ſūmum ſit: an mediū? Et præterea quibus urbibus: regiōibuſq; uocabula iam mutata ſint? Quod boetia āte appellata fuerit aonia. Quod ægyptus aeria dicta ē. Quod creta eodem quoq; nomina aeria dicta eſt. Quod attica ἀκτή. i. ora & acta apud poetam. Quod corinthus: ephyre. Quod macedonis ora: ἠμαθία: ideſt emathia. Quod theſſalia αἱμονία. i. æmonia. Quod tyrus: ſarra. Quod thracia ante ſython dicta ſit. Quod ſeſtum ποσειδώνειον. ideſt Neptūnium & locus Neptunni. Hæc atque item alia multa iſtiuſmodi ſcripta in eo libro fuerant. Quæ cum ſtatim ꝓperans redderem: ὀναίο σου. ideſt proficiat tibi inq̄ indoctiſſime uirorum ταύτης πολυμαθίας. ideſt huius multiuagæ diſciplinæ gratia: & librum hunc opulentiſſimū recipe: nil prorſus ad noſtras pauperrimas litteras congruentem. Nam meæ noctes: quas inſtructum: ornatumq; iſti: de uno maxime illo uerſu Homeri quærunt: quē Socrates pro omnibus ſemper rebus ſibi eſſe cordi dicebat. ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν ἀγαθόν τε τέτυκται. ideſt ædibus ī noſtris: quæ recta aut parua gerantur.

Quod. M. Varro. Cn. Pompeio conſuli primum deſignato cōmentarium dedit: quem appellauit ipſe iſagogicum de officio ſenatus habendi.

Caput. vii.

CN. Pōpeio conſulatus primus cū. M. Craſſo deſignatus eſt. eū magiſtratū Pōpeius cū inituris foret: quoniā p militiæ tēpora: ſenatus habēdi cōſulendiq; reꝝ expers humanaꝝ fuit. M. Varronem faīliarem ſuum rogauit: uti cōmentarium faceret εἰσαγωγικόν. i. introductorium. Sic. n. Varro ipſe appellat: ex quo diſceret: qđ facere:

dicereq; deberet:cum ſenatũ conſuleret. Eum librum cõmentarium: quem ſuper ea re Pompeio fecerat: periſſe Varro ait in litteris: q̃s ad Oppianum dedit: quæ ſunt in libro epiſtolicarum quæſtionum.iiii. In quibus litteris: quoniam quæ ante ſcripſerat: non comparebãt docet rurſum multa ad eam rem ducentia. Primum ibi ponit: qui fuerint: per quos more maiorum ſenatus haberi ſoleret. eoſq; nominat. dictatorem: conſules: prætores: tri.ple. interregẽ. præfectũ urbi: neq; alii præter hos ius fuiſſe dixit facere ſenatuſconſultum. Quotienſq; uſu ueniſſet: ut omnes iſti magiſtratus eodem tempore romæ eſſent tum quo ſupra ordine ſcripti eſſent: qui eorum prior aliis eſſet: ei potiſſimum ſenatus conſulendi ius fuiſſe. Addit deinde extraordinario iure tribunos quoq; militares: qui pro conſulibus fuiſſent. Item decẽuiros: quibus imperium conſulare tum eſſet. Item triũuiros reipubl. conſtituendæ cauſa creatos: ius conſulẽdi ſenatum habuiſſe. Poſtea ſcripſit de interceſſionibus. dixitq; intercedendi: ne ſenatuſconſultũ fieret: ius fuiſſe iis ſolis: qui eadem poteſtate: qua ii: qui ſenatuſconſultum facere uellent: maioreue eſſent. Tum aſcripſit de locis in quibus ſenatuſconſultũ fieri iure poſſet: docuitq;: confirmauitq; niſi in loco per augures conſtituto: quod templũ appellaret ſenatuſcõſultũ factum eſſet: iuſtũ id non fuiſſe. propterea & in curia hoſtilia: & ĩ põpeia: & poſt in iulia: cum profana ea loca fuiſſent: templa eſſe per augures conſtituta: ut in iis ſenatuſconſulta: more maiorum iuſta fieri poſſent. Interq; id quoq; ſcriptum reliquit: non omnis ædes ſacras tẽpla eſſe. Ac ne ædem quidem Veſtæ templum eſſe. Poſt hæc deiceps dicit: ſenatuſcõſultum ante exortum aut poſt occaſum ſolem factũ ratum non fuiſſe. Opus etiam cenſorum feciſſe exiſtimatos: p quos eo tempore ſenatuſcõſultũ factũ eſſet. Docet deinde inibi multa: q bus diebus haberi ſenatum ius non ſit: ĩmolareq; hoſtiam prius: auſpicariq; debere: qui ſenatum habiturus eſſet. De rebus quoq; diuinis priusq̃ humanis ad ſenatum referendum eſt. Tum porro referri oportere: aut infinite de republi. aut de ſingulis rebus finite. Senatus quoq; conſultũ fieri duobus modis. Aut per diſceſſionem: ſi cõſentiretur: aut ſi res dubia eſſet: per ſingulorum ſentẽtias exquiſitas. ſingulos autem debere conſuli gradatim. Incipiq; a conſulari gradu: ex quo gradu ſemper quidem antea primum rogari ſolitum: qui princeps in ſenatum lectus eſſet. Tum autem: cum hæc ſcriberet: nouum

Liber Commentari9 — Oppian9 — Epiſtolice queſtions — Comparebant — Extraordinario — Intercedendi — Quo loco ſenatuſcõſulta fierent — Templũ — Hoſtilia, Pompeia, Iulia — Curia — Nõ omnes edes ſacras templa eſſe — Aede ueſte templũ nõ eſſe — Princeps .i. p̃mus

morem inſtitutum refert per ambitionem gratiamq;: ut is primum rogaretur: quem rogare uellet: qui haberet ſenatum: dum is tamẽ ex gradu conſulari eſſet. Præter hæc de pignore quoq; capiendo diſſerit. deq; mulcta dicenda ſenatori: qui cum in ſenatũ uenire deberet: non adeſſet. Hæc & alia quædã id genus ĩ libro: quo ſupra dixi. M. Varro epiſtola ad Oppianum ſcripta executus. Sed quod ait ſẽatus conſultũ duobus modis fieri ſolere: aut conquiſitis ſententiis: aut per diſceſſionem: parum conueĩre uidet cum eo: quod Atteius Capito ĩ cõiectaneis ſcriptum reliquit. Nam in libro.cclviiii. Tuberonem dicere ait: nullum ſenatuſconſultum fieri poſſe: nõ diſceſſione facta. Quia in omnibus ſenatuſconſultis etiã in iis: quæ per relationẽ fierent: diſceſſio eſſet neceſſaria. Idq; ipſe Capito uerũ eſſe affirmat. ſed de hac omni re alio in loco plenius accuratiusq; nos memini ſcribere.

Quæſitum eſſe diſſenſumq; an præfectus: latinarũ cauſa creatus ius ſenatus conuocandi: conſulendiq; hẽat.

Caput octauũ.

PRæfectũ urbi: latinarum cauſa relictum: ſenatũ habere poſſe Mutius negat: quoniam ne ſenator quidẽ ſit: neq; ius habeat ſententiæ dicendæ: cũ ex ea ætate præfectus fiat: quæ non ſit ſẽatoria. M. autem Varro in.iiii. epiſtolicarũ quæſtionum: & Atteius Capito ĩ cõiectaneorum.cclviiii. ius eſſe præfecto ſenatus habendi dicunt. Deq; ea re aſſenſũ eſſe Capitonem Tuberoni: contra ſententiam Mutii refert. Namq; & tribunis inquit plebis ſenatus habendi ius erat: q̃q̃ ſenatores non eſſent: ante atinium plebiſcitum.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER ~~QVARTVSDECIMVS~~. Quintus decimus

DEclamauerat Antonius Iulianus rhetor præterquã ſemper alias: tum uero nimium q̃ delectabiliter & fœliciter. Sũt enim ferme ſcholaſticæ iſtæ declamationes: eiuſdem hominis: eiuſdemq; facundiæ: nõ eiuſdem tamen quotidie fœlicitatis. Nos ergo familiares eius circũfuſi undiq; eum pſequebamur domum: cum deinde ſubeuntis montem caſpium: conſpicimus inſulam quãdam occupatam igni: multis arduisq; tabulatis editam:

r

Atteius capito — Muti9 — Varro — Atteius capito — Tubero — Coniectaneorũ liber atteij Capitonis — Memini ſcribere — Latinę — Coniectanea — Atiniũ plebiſcitũ — Preterq̃m — Eũ proſequebam̃ — Caſpius mons — Inſula occupatã igni

& propinqua iam omnia flagrare uaſto incendio. Tum quiſpiam ibi
ex comitibus Iuliani. Magni inquit redditus urbanorum prædiorũ:
ſed pericula ſunt longe maxima. Siquid autem poſſet remedii fore:
ut ne tam aſſidue domus romæ arderent: uenum hercle dediſſem res
ruſticas: & urbicas emiſſem. atq; illi Iulianus læta: ut mos eius fuit: ĩ
terfabulandum uenuſtate. Si annalem inquit undeuiceſimum. Q.
Claudii legiſſes: optimi & ſinceriſſimi ſcriptoris: docuiſſet te ꝓfecto
Archelaus Regis Mithridatis præfectus: q̃ medela: q̃q; ſollertia ignẽ
defenderes: ut ne ulla tua ædificatio e ligno correpta: atq; ĩſinuata flã
mis arderet. Percontatus ego ſum: quid eſſet illud mirum Quadri-
garii repetit. In eo igitur libro ſcriptum inueni: cum oppugnaret. L.
Sylla in terra attica: Pireũ: & contra Archelaus regis Mithridatis præ
fectus ex eo oppido propugnaret: turrim ligneam defendendi gratia
ſtructã: cum ex omni latere circumplexa igni foret: ardere nõ quiſſe:
quod ab Archelao a lumine oblita fuiſſet. uerba Quadrigarii ex eo li
bro hæc ſunt: Tum Sylla conatus eſt: & tẽpore magno eduxit copias
ut Archelai turrim unam: quam ille interpoſuit: ligneam incenderet
uenit: acceſſit: ligna ſubdidit: ſummouit græcos: ignem admouit. ſa-
tis ſunt diu conati: nunq̃ quiuerunt incendere. Ita Archelaus omnẽ
materiam obliuerat a lumine. Quod Sylla atq; milites mirabãtur. &
poſtq̃ non ſuccendit: reduxit copias.

Quod Plato in libris: quos de legibus compoſuit: largiores lætio
reſq; in conuiuiis inuitatiunculas uini nõ inutiles eſſe exiſtimauerit.

Caput. ii.

EX inſula cræta quiſpiam ætatem athenis agens: Platonicũ eſſe
ſe philoſophum dicebat: & uideriet geſtiebat. Erat autẽ nihili
homo & nugator: atq; in græcæ facundiæ gloria iactabundus. Præte-
rea uini libidine aduſq; ludibria ebrioſus. Is ĩ conuiuiis iuuenũ: quæ
agitare athenis hebdomadibus lunæ ſollẽne nobis fuit ſimulatq; mo
dus epulis factus: & utiles delectabileſq; ſermones cœperant: tum ſi-
lentio ad audiendum petito: loqui cœptabat. Atq; id genus: uili & in
condita uerborum caterua: hortabatur omnes ad bibendum. Idq; ſe
facere ex decreto Platonico prædicabat: tanq̃ Plato ĩ libris: quos de le
gibus compoſuit: laudes ebrietatis copioſiſſime ſcripſiſſet: utilemq;
eam eſſe bonis & fortibus uiris cenſuiſſet. Ac ſimul inter eiuſmodi o
rationem crebris: & ingentibus poculis omne ingenium ĩgurgitabat.

Prediorũ urbanorũ
Venum dediſſe
Claudi)
Archelaus
Mithridates
Inſinuata flammis
L. Sylla
Nihili homo
Nugator
Hebdomadibus lunæ
.i. diebus lunæ
Coeptauit
Plato
Ingurgitabat

Fomitem eſſe quẽdam dicẽs & incitabulum ingenii: uirtutiſq;: ſi mẽs
& corpus hominis uino flagraret. Sed enim Plato in primo: & ĩ ſecũ-
do de legibus: non ut ille nebulo opinabatur: ebrietatem iſtã turpiſſi
mam: quæ labefacere: & minuere hominum mentes ſolet: laudauit.
Sed hanc largiorem paulo iucundioremq; uini inuitationem: quæ fi
eret ſub quibuſdam quaſi arbitris: & magiſtris conuiuioꝝ ſobriis nõ
improbauit. Nam & modicis modeſtiſq; interbibendũ remiſſioĩbus
refici: integrariq; aĩos: ad inſtauranda ſobrietatis officia exiſtimauit.
reddiq; eos ſenſim lætiores: atq; ad intentiones rurſum capiendas fie
ri habiliores. Et ſimul ſi qui penitus in iis affectionum cupiditatũq;
errores ineſſent: quos aliquis pudor reuerens cõcelaret: ea oĩa ſine gra
ui periculo libertate per uinũ data detegi. & ad corrigendum: meden
dumq; fieri opportuniora. atq; etiam hoc Plato ibidem dicit: nõ de-
fugiendas eſſe: neq; reſpuendas huiuſcemodi exercitationes: aduerſũ
propulſandam uini uiolentiam. Neq; ullum unq̃ continentem pror
ſus ac temperantem ſatis fideliter uiſum eſſe: cuius uita uictuſq;: nõ
inter ipſa erroꝝ pericula: & in mediis uoluptatum illecebris explora-
ta ſit. Nã cui libentiæ gratiæq; omnes conuiuioꝝ incognitæ ſint: q̃q;
illarum omnino expers ſit. Si eũ forte ad participandas eiuſmodi uo
luptates: aut uoluntas tulerit: aut caſus induxerit: aut neceſſitas com
pulerit: deliniri plerũq; & capi. Neq; mentem animumq; eius conſi-
ſtere: ſed ui quadam noua ictum labaſcere. Congrediendum igit̃ cen
ſuit: & tanq̃ in acie quadam: cum uoluptariis rebus: cũq; iſta uini li-
centia cõminus decernendum: ut aduerſum eas: non fuga ſimus tuti
nec abſentia: ſed uigore animi: & conſtanti præſentia: moderatoque
uſu: temperantiam: continentiamq; tueamur: & calefacto ſimul: re-
fotoq; animo: ſi quid in eo: uel frigidæ triſtitiæ: uel torpentis uerecũ-
diæ fuerit diluamus.

Quid. M. Cicero de ꝑticula iſta ſenſerit: ſcripſeritq; quæ præpoſi
ta eſt uerbis aufugio: & aufero. Et an ĩ uerbo autumo: eadem iſta hæc
præpoſitio eſſe uideri debeat.

Caput. iii.

LEgimus librum Ciceronis: qui inſcriptus eſt orator. In eo libro
Cicero cum dixiſſet: uerba hæc: aufugio: & aufero: cõpoſita q̃-
dem eſſe ex præpoſitione ab: & ex uerbis fugio: & fero: ſed eam præ-
poſitionem: quo fieret uox pronunciatu: audituq; lenior: uerſã mu-

Fomes
Incitabulũ
Labefacere
Intentiones
Concelaret
Defugiendas
Propulſandã
Libentiæ
Participandas
Deliniri
Labaſcere
Voluptariæ res
Refoto
Torpens uerecũdia [?]
Cicero
Aufugio
Aufero

tatamq; esse in au syllabam:cœptumq; esse dici aufugio:& aufero ꝓ abfugio:& abfero. Cum hoc inq̄ ita dixisset: tum postea ibidem sup eadem particula ita scripsit. Hæc inquit præpositio: præter hæc duo uerba:nullo alio in uerbo reperietur. Inuenimus autem in commentario nigidiano:uerbum autumo compositum ex ab præpositiōe: & uerbo æstimo:dictumq; intercise:autumo:quasi abæstimo: quod significaret totum æstimo:tanq̄ abnumero. Sed quod sit cum honore multo dictum. P. Nigidii hominis eruditissimi audacius hoc: argutiusq; esse uidet:q̄ uerius. Autumo enim:nō id solum significat: sed & dico:& opinor:& censeo:cum quibus uerbis præpositio ista: neq; cohærentia uocis:neq; significatione sententiæ cōuenit. Præterea uir accerrimæ in studio litterarum licentiæ. M. Tullius: non sola eē hæc duo uerba dixisset:si reperiri posset ullum tertium. Sed illud magis quæri inspiciq; dignū est:uersa ne sit: & mutata ab præpositio in au syllabam propter lenitatem uocis:an potius au particula sua sit propria origine:& perinde ut pleraq; aliæ præpositiones a græcis:ita hæc quoq; inde accepta sit: Sicuti est in illo uersu Homeri.

ἀνέρυσαν μὲν πρῶτα. καὶ ἔσφαξαν: καὶ ἔδειραν. ἀθρόοι ἀνίαχοι

Prima supinarunt:necuere:exuta dedere:
Pellibus:absq; sono:& uocum turba.

Historia de Ventidio Basso ignobili homine:quem primum de parthis triumphasse memoriæ traditum est.

Caput.iiii.

IN sermonibus nuper fuit seniorum hominum:& eruditorum multos in uetere memoria altissimum dignitatis gradum ascē disse ignobilissimos prius homines:& despicatissimos. Nihil adeo tamen de quoq̄ tantæ admirationi fuit:quantæ fuerunt: quæ de Ventidio Basso scripta sunt. Eum picentem fuisse genere:& loco humili: & matrem eius a Pompeio Strabone Pompeii magni patre bello sociali:quo asculanos subegit:captam cum ipso esse. Mox triūphante Pompeio Strabone:eum quoq; puerum inter cæteros ante currū imperatoris sinu matris uectum esse. Post cum adoleuisset: uictum sibi ægre quæsisse:eumq; sordide inuenisse:comparandis mulis:& uehiculis magistratibus:qui sortiti prouincias forent: præbenda publice conduxisse. In isto quæstu notum esse cœpisse. C. Cæsari: & cū eo ꝓfectum esse in gallias. Tum quia in ea prouincia satis nauiter uersatus esset:& deinceps ciuili bello mandata sibi pleraq; impigre:& strenue fecisset:non modo in amicitiam Cæsaris:sed ex ea in āplissimum quoq; ordinem peruenisse. Mox tribunū quoq; plebis: ac deīde prætorem creatum. Atq; in eo tempore iudicatum esse a senatu hostē cū M. Antonio. Post uero coniunctis partibus:non pristinam tantum dignitatem recuperasse:sed pontificatum: ac deinde cōsulatū quoq; adeptum esse. Eamq; rem tam ītoleranter tulisse populum romanū qui Ventidiū Bassum meminerat curandis mulis uectitasse: ut uulgo per uias urbis uersiculi præscriberentur.

Concurrite omnes augures:aruspices.
Portentum inusitatum conflatum est recens.
Nam mulos qui fricabat:consul factus est.

Eundem Bassum Suetonius Tranquillus præpositū eē a. M. Antonio prouinciis orientalibus:parthosq; in syriam introrumpentis: tribus ab eo præliis fusos scribit. Eūq; primū omniū de parthis triumphasse:& morte obita publico funere sepultum esse.

Verbum profligo a plerisq; dici improprie:insciteq;.

Caput quintum.

SIcut alia uerba pleraq;:ignoratione & inscitia improbe dicētiū quæ non intelligant:deflexa:& deprauata sunt a ratione recta: & consuetudine:ita huius quoq; uerbi: quod est profligo: significatio uersa & corrupta est. Nam cū ab affligendo:& ad perniciem interitumq; deducendo inclinatum id:tractumq; sit:semperq; eo uerbo: qui diligenter locuti sunt:ita usi sint:ut profligare dicerent:prodigere:& deperdere:profligatasq; res:quasi proflictas:& perditas appellarint:nunc audio ædificia & templa:& alia fere multa: quæ ꝓpe absoluta:effectaq; sunt:in profligato esse dici. ipsaq; esse iam ꝓfligata. Quapropter urbanissime respondisse prætorem non indoctum uirū Barbasculo cuidam:ex aduocatorum turba Sulpitius Apollinaris in quadam epistola scriptum reliquit. Nam cum ille inquit rabula audaculus ita postulasset:uerbaq; ita fecisset:oīa uir clarissime negocia de quibus te cogniturum eē hodie dixisti:diligentia:& uelocitate tua profligata sūt. unum id solum relictum est:de quo rogo audias. Tū prætor satis ridicule:an illa negocia:de quibus iam cognouisse me dicis:profligata sint equidem nescio. hoc autem negocium: quod in te incidit:proculdubio:siue audiam:siue non audiam profligatum est.

Quod ſignificare autem uolunt: qui profligatum dicunt:ii qui latiẽ locuti ſunt:nõ profligatum:ſed effectum dixerunt:ſicut.M.Cicero: in oratione quam habuit de prouinciis conſularibus. eius uerba hæc ſunt.Bellum effectum uidemus:& uere ut dicam pene confectũ. Ité infra.Nam ipſe Cæſar:quid eſt:ꝙ in mea prouincia cõmorari uelit: niſi ut ea quæ per eum effecta ſunt:pfecta reip.tradat? Idẽ Cicero in œconomico: Cum uero ꝗ̃ affecta iã prope æſtate:uuas a ſole miteſcere tempus eſt.

Cicero — Cicero

Effectũ — Confectũ

N libro.M.Cicetonis de gloria ſecundo:manifeſte eſt erratum in ea parte in qua ſcriptum eſt ſuper Hectore & Aiace.

Caput.vi.

IN libro.M.Tullii:qui eſt ſecundus de gloria:manifeſtus error eſt nõ magnæ rei.Quẽ errorẽ eſſe poſſit agnoſcere nõ aliq̃s eruditoꝝ:ſed qui tãtum legerit ὁμήρου τὸ ἦ.ideſt Homeri.ή.litteram.i. librum octauum.Quãobrem non tam id mirabamur erraſſe in eã rẽ .M.Tulliũ:q̃ non eſſe animaduerſum hoc poſtea: correctũq; uel ab ipſo:uel a Tyrone liberto eius diligentiſſimo homĩe:& libroꝝ patrõi ſui ſtudioſiſſimo.Ita enim ſcriptum in eodem libro eſt: Aiax cũ Hectore congrediens de pugnandi cauſa agit:ut ſepeliatur: ſi ſit forte uictus.Declaratq; ſe uelle:ut ſuum tumulum:multis etiam poſt ſæculis:prætereuntes ſic loquantur.

Cicero — Cicero

Hic ſitus eſt:uitæ iam pridem lumina linquens.
Qui quondam Hectoreo perculſus concidit enſe.
Fabitur hoc aliquis.mea ſemper gloria uiuet.

Huius autẽ ſententiæ uerſus:quos Cicero in linguam latinam uertit nõ Aiax apud Homerum dicit:neq; Aiax ait:ut ſepeliat᷑: ſed Hector dicit:& Hector de ſepultura agit:priuſq̃ ſciat:an ſecum depugnandi cauſa:congreſſus ſit Aiax.

ἀνδρὸς μέν τόδε σῆμα πάλαι κατατεθνειῶτος.
ὅν ποταρηςεύοντα κατέκτανε φαίδιμος ἕκτωρ.
ὥς ποτέτις ἐρέει. τὸ δ' ἐμὸν κλέος οὔποτ' ὀλεῖται.

Ecce uiri tumulum:qui pridem a lumine ceſſit.
Abſtulit hunc:factis præclarum ſplendidus Hector.
Quondam ita quis dicet.mea nunq̃ gloria olebit.

Obſeruatum eſſe in ſenibus:ꝙ ãnũ fere ætatis tertium & ſexageſimum agãt:aut laboribus:aut interitu:aut clade aliqua iſignitũ.Atq; inibi ſuper eadem:obſeruatione exemplum appoſitum epiſtolæ diui Auguſti ad Caium filium.

Caput. vii.

OBſeruatum in multa hominum memoria: expertumq; eſt ſenioribus pleriſq; oĩbus ſexageſimum tertium uitæ ãnum cum periculo & clade aliqua uenire:aut corporis:morbiq; grauioris:aut uitæ interitus:aut animi ægritudinis.Propterea qui reꝝ: uerboꝝq; iſtiuſmodi ſtudio tenentur:eum ætatis annum appellant κλιμακτηρικόν ideſt ſcalarium. Nocte quoq; iſta proxima ſuperiore cum librum epiſtolarum diui auguſti:quas ad Caium nepotem ſuum ſcripſit:legeremus:duceremurq; elegantia orationis: neq; moroſa: neq; anxia: ſed facili hercle:& ſimplici:id ipſum ĩ quadam epiſtola: ſup eodem ãno ſcriptum offendimus.Eiuſq; epiſtolæ exẽplum hoc eſt.viiii.cal. octobris.Aue mi Cai:meus Aſellius iucundiſſimus:quem ſemp me diuſſidius deſidero:cum a me abes.Sed præcipue diebus talibus q̃lis eſt hodiernus:oculi mei requirere meum Caium: quem ubicũq; hoc die fuiſti:ſpero lætum & beneualentem celebraſſe: quartum & ſexageſimum natalem meum.nam ut uides κλιμακτῆρα.ideſt ſcalariũ: cõmunem ſeniorum omniũ tertiũ & ſexageſimũ euaſimus annum. Deus autem oro:ut mihi quãtũcũq;upereſt tẽporis: id ſaluis uobis traducere liceat:in ſtatu reipu.fœliciſſimo ἀνδραγαθούντων ὑμῶν καὶ διαδεχομένων .i.fortiter ac uiriliter agentibus uobis:atq; ſuccedentibus ſuſcipientibuſq; ſtationem meam.

Climactericus ann⁹ — Diui Auguſti liber epiſtolarũ ad Caiũ nepotẽ — Moroſa & anxia orationis elegantia — Facilis & ſimplex oratio — Traducere temp⁹ — Stationẽ meã

Locus ex oratione Phauorini ueteris oratoris de cœnaꝝ: atq; luxuriæ exprobratione:qua uſus eſt:cũ legẽ liciniam de ſumptu minuendo ſuaſit.

Caput.viii.

CVm legeremus orationem ueterem Phauorini: nõ indiſerti uiri:quam orationem totam:ut meminiſſe poſſemus: odio hercle iſtiuſmodi ſumptus:atq; uictus perdidicimus. Verba quæ appoſuimus Phauorini hæc ſunt.Præfecti popinæ atq; luxuriæ: negãt cœnam lautam eſſe:niſi cum libentiſſime edis:tũ auferatur:& alia eſca melior:atq; amplior ſuccenturietur.Is nunc flos cœnæ haberet᷑ inter iſtos:quibus ſumptus & faſtidium pro facetiis procedit. Qui negãt ullam auem:præter ficedulam:totam comeſſe oportere. Cæterarum auium:atq; altilium:niſi tantum apponatur:ut a cluniculis:ĩferiore parte ſaturi fiant:conuiuium putãt inopia ſordere. Superiorẽ ptem auium:atq; altilium:qui edunt:eos palatum non habere. Si propor

Phauor. — Popinę — Succenturietur — Ficedula

tione creſcit luxuria:& debere epulas creſcere. Videte quid relinq̃tur:
niſi ut deliberari ſibi cœnas iubeant ne edendo defatigentur:quando
ſtratus auro:argento:purpura:amplior aliquot hominibus: q̃ diis i-
mortalibus adornantur.

Quod Cecilius poeta frontem genere uirili:non poetice: ſed cũ ꝓ
batione:& cum analogia appellauit.

Caput.ix.

VEre ac diſerte Cecilius hoc in ſubditino ſcripſit.
Nam ii ſunt inimici peſſimi fronte hilaro:
Corde triſti:quos neq;:ut apprehẽdas:neq; ut mittas:ſcias.
Hos ego uerſus:cum de quodam iſtiuſmodi homine ſermones eſſẽt
in circulo forte iuuenũ eruditorum dixi. Tum de grãmaticoꝝ uulgo
quiſpiã nobiſcum ibi aſſiſtens non ſane ignobilis.Quanta inquit li-
cantia:audaciaq; Cecilius hic fuit:cum fronte hilaro:non fronte hila
ra dixit.& tam ĩmanem ſolœciſmũ nihil ueritus eſt. Immo inq̃ po-
tius nos:& q̃ audaces:& q̃ licentes ſumus:qui frontem improbe: in-
docteq; non uirili genere dicimus:cum & ratio proportiõis: quæ ana
logia appellatur:& ueterum auctoritas non hanc: ſed hunc frontem
debere dici ſuadeant.Quippe.M.Cato ĩ quinta originũ ita ſcripſit.
Poſtridie ſignis collatis:æquo frõte:peditatu:equitibus: atq; aliis cũ
hoſtium legionibus pugnauit.Recto quoq; fronte idem Cato:eodẽ
in libro dicit.At ille ſemidoctus grammaticus.Miſſas inquit auctori
tates facias:quas quidem ut habeas poſſe fieri puto.Sed rationẽ dic:
quam non habes.Atq; ego iis eius uerbis:ut tum ferebat ætas irrita-
tior:audi inq̃ mi magiſter rationem:falſam quidem : ſed quã redar-
guere falſam eſſe tu non queas.Omnia inq̃ uocabula tribus litteris fi
nita quibus frons finitur:generis maſculini ſunt: ſi ĩ genitiuo quoq;
caſu eadẽ ſyllaba finiant̃:ut mons:pons:frons.At ille contra renitẽs.
Audi inquit diſcipule plura alia conſimilia:quæ nõ ſunt generis ma
ſculini.Petebant ibi omnes:ut uel unum ſtatim diceret.Sed cum ho
mo uultum intorqueret:& non hiſceret: coloreſq; mutaret. Tũ ego
ĩterceſſi.& uade inq̃ nũc:& habeto ad requirẽdũ.xxx.dies. Poſtq̃ ĩue
neris:repetes nos.Atq; ita hominẽ nulli rei:ad indagandũ uocabulũ
quo reſcinderet functionẽ fictam dimiſimus.

De uoluntario:& admirando interitu uirginum mileſiarũ.

Caput decimũ.

PLutarchus in librorum quos περὶ ψυχῆς.i.de anima ĩſcripſit
primo cũ de moribus diſſereret in aĩos hominũ incidẽtibus uir
gines dixit:mileſii nominis:ferme quot tum in ea ciuitate erant:repẽ
te ſine ulla euidenti cauſa:uolũtatẽ cœpiſſe obeundæ mortis.Ac deĩ-
de plurimas uitã ſuſpendio amiſiſſe.Id cũ accideret in dies crebrius:
neq; animis eaꝝ:mori perſeuerantiũ medicina adhiberi quiret: decre
uiſſe mileſios:ut uirgines:quæ corporibus ſuſpenſis demortuæ forẽt
ut eæ omnes nudæ cum eodem laqueo.qui eſſẽt præuinctæ efferrẽt.
Poſt id decretum:uirgines uoluntariã mortẽ non petiſſe:pudore ſo-
lo deterritas tam inhoneſti funeris.

Verba ſenatuſcõſulti de exigendis urbe Roma philoſophis. Item
uerba edicti cenſorum:quo improbati:& coerciti ſunt:qui diſciplinã
rhetoricam inſtituere:& exercere Romæ cœperant.

Caput.xi.

Fannio Strabone.M.Valerio Meſſalla conſulibus:ſenatuſcõ-
ſultum de philoſophis & rhetoribus latinis factum eſt.M.Põ-
ponius prætor ſenatum conſuluit:quod uerba facta ſunt de philoſo
phis & rhetoribus:de ea re ita cenſuerunt:ut.M.Pomponius prætor
animaduerteret:curaretq; uti ei e repu.fideq; ſua uideret:uti Romæ
ne eſſent.Aliquot deinde annis poſt id ſenatuſconſultum Cn. Do-
mitius Aenobarbus:&.L.Licinius Craſſus cenſores : de cohercendis
rhetoribus latinis:ita edixerunt.Renũciatum eſt nobis eſſe homines
qui nouum genus diſciplinæ inſtituerunt. Ad quos iuuentus ĩ ludũ
conueniat.eos ſibi nomen impoſuiſſe latinos rhetores. Ibi homines
adoleſcentulos dies totos deſidere.Maiores nr̃i quæ liberos ſuos diſce
re:& quos in ludos itare uellent inſtituerunt.Hæc noua: quæ præter
cõſuetudinem:ac morem maioꝝ fiũt:neq; placent:neq; recta uiden-
tur.Quapropter & iis:qui eos ludos habent:& iis:qui eo uenire con-
ſueuerunt:uiſum eſt faciundũ:ut oſtenderemus noſtrã ſententiam:
nobis non placere.Neq; illis ſolũ temporibus nimis rudibus: necdũ
græca doctrina expolitis:philoſophi ex urbe roma pulſi ſunt:uerum
etiã Domitiano imperante:ſenatuſconſulto eiecti:atq; urbe & italia
interdicti ſunt.Qua tempeſtate Epictetus quoq; philoſophus:pro-
pter id ſenatuſconſultum nicopolim Roma deceſſit.

Locus ex oratione Gracchi:de parſimonia:ac de pudicicia ſua me
moratiſſimus.

Caput. xii.

G Gracchus cum ex ſardinia rediit:orationem ad populum in cō cione habuit.ea uerba ſunt hæc. Verſatus ſum inquit in prouincia:quomodo ex uſu ueſtro exiſtimabam eſſe:non quomodo ambitioni meæ conducere arbitrabar.Nulla apud me fuit popina:neq; pueri eximia facie ſtabant:ſed in cōuiuio liberi ueſtri modeſtius erāt q̄ apud principem.Poſt deinde hæc dicit.Ita uerſatus ſum in prouincia:ut nemo poſſet uere dicere aſſem:aut eo plus ī muneribus me accepiſſe:aut mea opera quempiam ſumptum feciſſe. Biēnium fui in prouincia:ſi ulla meretrix domum meā ītroiuit: aut cuiusq̄ ſeruulus ꝓpter me ſollicitatus eſt:omnium nationum poſtremiſſimū neqſſimūq; æſtimatote.Cum a ſeruis eoꝝ tā caſte me habuerim: inde poteritis conſiderare:Quomodo me putetis:cū liberis ueſtris uixiſſe.atq; ibi ex interuallo:Itaq; inquit quirites cum Romam profectus ſum: zonas quas plenas argenti extuli:eas ex prouincia inanes rettuli. Alii uini amphoras:q̄s plenas tulerūt:eas argēto plenas domo reportauerunt.

De rebus inopinatis:quæ utroq; uerſum dicūtur: & a grāmaticis cōmunia uocantur. Caput.xiii.

VTor:& uereor:& hortor:& conſolor communia uerba ſunt:Ac dici utroq; uerſus poſſūt:uereor te:& uereor abs te:ideſt tu me uereris:utor te:& utor abs te.i.tu me uteris.hortor te:& hortor abs te ideſt tu me hortaris.conſolor te:& conſolor abs te: ideſt tu me conſolaris.teſtor quoque:& interpretor ſignificatione reciproca dicuntur. Sunt autem uerba hæc omnia ex altera parte inuſitata. Et an dicta ſint in eā quoque partem quæri ſolet.Afranius in conſobrinis.Hem iſte parētum eſt uitabilis liberis:ubi malunt metui:q̄ uereri ſe a ſuis. Hic uereri ex ea parte dictum eſt:qua eſt non uſitatior. Nouius in ligararta:uerbum quod eſt utitur:ex contraria parte dicit.Quia ſupellex multa:quæ non utitur:emitur tamen:ideſt quæ uſui non eſt.M. Cato in quinta origine:exercitum inquit ſuum prāſum paratum cohortatus eduxit foras:atque inſtruxit.conſolor quoq; in partem alteram:præterq̄ dici ſolitum eſt in epiſtola.Q.Metelli: quam cum in exilio eſſet ad Cn.& ad.L.Domitios dedit. Ac cum animum inquit ueſtꝝ erga me uideo uehemēter cōſolor.& fides uirtuſq; ueſtra:mihi āte oculos uerſatur. Teſtata itidē:& interpretata eadē ratione dixit. .M.Tullius in prīo libro de diuinatione:ut teſtor:īterpretorq; uerba cōmunia uideri debeant.Saluſtius quoq; eodem modo dilargitus ꝓ ſcriptoꝝ bonis dicit: tanq̄ uerbum largior ſit ex uerbis cōmunibus. Veritum autem:ſicut puditum:& pigitum:non perſonaliter per infinitum modum dictum eſſe:non a uetuſtioribus tantum uidemus ſed a.M.quoq; Tullio in ſecūdo de finibus. Primū inquit Ariſtippi cirenaicoꝝq; omniū:quos non eſt ueritum in ea uoluptate:quæ maxima dulcedine ſenſum moueret ſūmū bonū ponere. Dignor quoq; & ueneror:& cōfiteor:& teſtor:habita ſunt in uerbis cōmunibus. ſicuti in Virgilio illa dicta ſunt.Coniugio anchiſa ueneris dignate ſuperbo.& Curſuſq; dabit uenerata ſacerdos. Confeſſio autem æris de quo facta conceſſio eſt:ī.xii.tabulis ſcriptum eſt his uerbis.Aeris cōfeſſi:rebuſq; iudicatis.xxx.dies iuſti ſunt. Item ex iiſdem tabulis id quoq; eſt.Quæ ſi erit teſtatior:libripenſue fuerit in teſtimonium fariatur:improbus inteſtabiliſq; eſto.

Quod Metellus Numidicus figurā orationis nouā: ex oratiōibus græcis mutuatus eſt. Caput.xiiii.

APud.Q.Metellum Numidicum in libro accuſatōis ī Valeriū Meſſalā tertio noue dictum eſſe ānotauimus. Verba ex orōne eius hæc ſunt.Cum ſeſe ſciret in tantū crimen ueniſſe:atq; ſocios ad ſenatū quæſtū flētes ueniſſe:ſeſe maxīas pecunias exactos eſſe.pecunias ſe maxīas exactos id nobis uidebat̃ græca figura dictū.Græci.n. dicunt εισε πράξατο μὲ ἀργύριον:ideſt exigit a me argentum.Id ſignificat exegit me pecuniā.ꝙ ſi id dici poteſt:etiā exactus eſſe aliquis pecuniā dici pōt.Cecilius quoq; eadē figura in hypobolimoeo æſchino uſus uidet̃.Ego illud minus nihilo exigor portorium.i.nihilo minus exigit̃ de me portorium.

Paſſis uelis:& paſſis māibus dixiſſe ueteres:nō a uerbo ſuo: quod eſt patior:ſed ab alieno:quod eſt pando.

Caput.xv.

AB eo quod eſt pādo paſſū ueteres dixerunt:nō panſum:& cum præpoſitione expaſſum:nō expanſum.Cecilius ī ſynariſtoſis. Heri uero ꝓſpexiſſe eū ſe ex tegulis.Hæc nūciaſſe:& flāmeū expaſſū domi.Capillo quoq; eſſe mulier paſſo dicit̃:quaſi porrecto & expāſo & paſſis manibus: & uelis paſſis dicimus. quod ſignificat diductis: atq; diſtentis.Itaq; Plautus ī milite glorioſo a littera in e mutata:per cōpoſiti uocabuli morē diſpeſſis dicit:pro eo quod eſt diſpaſſis.

Credo ego istoc exemplo tibi eē eūdem extra
Portam dispessis manibus patibulum cum habebis.

De nouo genere interritus crotoniensis Milonis.

Caput.xvi.

MIlo crotoniensis athleta illustris: quem in chronicis scriptū est olympiade prima coronatū esse: exitū habuit uitæ miserādum & mirandum. Cum iam natu grandis artē athleticā desisset: iterq; faceret forte solus in locis Italiæ siluestribus: quercum uidit proxīe uiā patulis in parte media ramis hiantem. Tunc experiri credo etiā tunc uolens: an ullæ sibi reliquæ uires adessent: imissis in cauernas arboris digitis diducere: & rescindere quercū conatus est. Ac mediā quidē ptē discidit: diuellitq;. Quercus autem in duas diducta partes: cū ille qsi perfecto: quod erat cōnixus: manus laxasset: cessante ui: redit in naturam: manibusq; eius retentis inclusisq; stricta denuo: & cohæsa dilacerandum hominem feris præbuit.

Quam ob causam nobiles pueri atheniensium tibiis canere desierint: cum patrium istum morem canendi haberent.

Caput.xvii.

ALcibiades atheniensis cū apud auunculū Periclē puer artibus: ac disciplinis liberalibus erudiret: & arcessi Pericles Antigenidā tibicinē iussisset: ut eū canere tibiis: quod honestissimū tū uidebatur doceret: traditas sibi tibias cū ad os adhibuisset: inflassetq;: pudefactus oris deformitate: abiecit: infregitq;. Ea res cū percrebuisset: oīum tū atheniensium consensu disciplina tibiis canēdi desita est. Scriptū hoc in cōmentario Pamphilæ nono & uicesimo.

Quod pugna belli ciuilis: uictoriaq;. C. Cæsaris: quā uicit ī pharsaliis cāpis: nunciata prædictaq; est p cuiusdā Cornelii sacerdotis uaticiniū: eodē ipso die in Italia Patauii.

Caput.xviii.

QVo. C. Cæsar: & Cn. Pōpeius die: ciuile bellum signis collatis ī thessalia cōflixerūt: res accidit Patauii ī trāspadana italia memoria digna. Cornelius qdā sacerdos: & loco nobilis & sacerdotii religiōibus ueneradus: & castitate uitæ sāctus: repēte mota mēte cōspicere se pcul dixit pugnā acerrimā pugnari. Ac deinde alios cedere: alios urgere: cædē: fugā: tela uolātia: īstaurationem pugnæ: īpressionem, gemitus: uulnera: pinde ut se ipse ī prælio uersaret: corā uidere sese uociferatus est. Ac postea subito exclamauit cæsarem uicisse. At cornelii sacerdotis ariolatio leuis tum quidē uisa est: & uecors. Magnæ mox admirationi fuit: q non modo pugnæ: quæ in thessalia pugnata est: neq; prælii exitus: qui erat prædictus: idē fuit: sed oēs quoq; pugnādi reciprocæ uices: & ipsa exercituū duoꝝ conflictatio uaticinantis: motu atq; uerbis repræsentata est.

Verba. M. Varronis memoria digna ex satyra: quæ inscribit̃ περὶ ἐδεσμάτων. i. de eduliis.

Caput.xix.

NOn paucissimi sunt: in quo potest conuenire id: quod. M. Varro dicit ī satyra: quæ īscribit̃ περὶ ἐδεσμάτων. i. de eduliis. uerba hæc sunt. Si quantū operæ sumpsisti: ut tuus pistor bonū faceret panē: eius duodecimā philosophiæ dedisses: ipse bonus iāpridē esses factus. Nunc illum qui norunt: uolunt emere milibus centum. Te q nouit nemo centussis.

Notata quædam de Euripidis poetæ genere: uita: moribus. deque eiusdem fine uitæ.

Caput.xx.

EVripidi poetæ matrem Theopompus agrestia olera uendētem uictum quæsisse dicit. Patri autem eius nato illo: responsum ē a chaldæis eum puerum cum adoleuisset: uictorem in certaminibus fore. Id ei puero fatum esse pater interpretatus: athletam debere esse: roborato exercitatoq; filii sui corpore olympiam certaturum eū inter athletas pueros deduxit. Ac primo quidem in certamine per ābiguā ætatem receptus non est. Post eleusino: & theseo certamīe pugnauit. & coronatus est. Mox a corporis cura ad excolendi animi studiū trāsgressus auditor fuit physici anaxagoræ: & rhetoris Prodici. In morali aūt philosophia Socratis. Tragœdiam scribere natus annos duodeuiginti adortus est. Philochorus refert in insula salamine speluncam esse tetram: & horridam: quam nos uidimus: in qua Euripides tragœdias scriptitauit. Mulieres fere omnis ī maiorē modum exosus fuisse dicit̃: siue q natura abhorruit a mulieꝝ cœtu: siue q simul duas uxores habuerat: cum id decreto ab atheniensibus facto ius eēt: quaꝝ matrimonii pertedebat. Eius odii ī mulieres Aristophanes quoq; meminit: ἐν ταῖς προτέραις θεσμοφοριαζούσαις. id est in prioribus thesmophoriis cum mulieres ad sacra cōueniunt eleusina. thesmophoria enim festa sunt Cæreris in his uersibus.

νῦν οὖν ἁπάσαισι παραινῶ: καὶ λέγω.
τοῦτον κολάσαι τὸν ἄνδρα πολλῶν οὕνεκα.

αγρια γάρ τινά ῶ γυναῖκες δρᾶ ατε ἐν ἀργίοις.
τοῖς λαχάνοις ἀυτὸς τραφεὶς. Id est
Omnis igitur nunc admoneo. & dico
Virum huncine ulcisci: multis de causis.
Agrestia & enim quædam matronæ agit: utqui
In agrestibus enutritus oleribus sit. Alexander autẽ Aetolus hos de Euripide uersus composuit.

ὁ δέ ἀναξαγόρου τρόφιμος ἀρχάι ου.
στριφνὸς μὲν ἐμόιγε ἔοικε προσειπεῖν
κάι μισογέλως κάι τωθάζειν, ὀυδὲ πάρὀινον
μεμαθηκὼς. αλλοτὶ γράψαι τοῦταν.
μέλιτος κάι σειρήνων ἐτετέυχει. idest
At anaxagoræ alumnus ueteris ille
Durus quidem ad salutandum uidetur.
Et ridendi exosus: & iocari ne ad uinum quidem
Consuetus. uerum quicquid scripserit. id
Amelle: ac sirenibus profluit.

Is cum in Macedonia: apud Archelaum regẽ esset: uteretq; eo rex familiariter: rediẽs nocte ab eius cœna: canibus a quodã æmulo ĩmissis dilaceratus est. & ex iis uulneribus mors secuta est. Sepulchrũ aũt eius: & memoriã macedones eo dignati sũt honore: ut ĩ gloriæ quoq; loco prædicarent. ὄυποτε σὸν μνῆμα ἐυριπίδης ὄλετο πον. i. Nulla ætate tua euripides monumẽta pibũt. Quod egregius poeta morte obita sepultus in eorũ terra foret. Quãobrẽ cũ legati ad eos ab atheniẽsibus missi: petissent: ut ossa ĩ terrã illius patriã pmitterẽt trãsferri: maximo consensu macedones in ea re denegãda perstiterũt.

Quod a poetis Iouis filii prudẽtissimi: humanissimiq; Neptunni aũt inhumanissimi: & ferocissimi tradunt. Caput. xxi.

PRæstãtissimos uirtute: prudentia: uiribus Iouis filios poetæ appellauerunt: ut Aeacũ: Minoa: & Sarpedona: ferocissimos: & ĩmanes: & alienos ab oĩ humanitate tanq̃ e mari genitos Neptũni filios dixerunt: Cyclopa: & Cercyona: & Lestrygonas.

Historia de Sertorio dũce: deq; astu eius: cõmentitiisq; simulamẽtis: qbus ad barbaros milites cõtinendos: cõciliãdosq; sibi utebat. Caput. xxii.

SErtorius uir acer: egregiusq; dux: & utendi regendiq; exercitus peritus fuit. Is in temporibus difficillimis mentiebatur ad milites si mendacium prodesset. & littetas compositas pro ueris legebat: & somnium simulabat: & falsas religiones conferebat: si quid istæ res eum apud militum animos adiutabant. Illud adeo Sertorii nobile ẽ: Cerua alba eximiæ pulchritudinis: & uiuacissimæ celeritatis a lusitano ei quodam dono data est. hanc sibi oblatam diuinitus: & ĩstinctã Dianæ numine: colloqui secum: monereq; & docere: quæ utilia factu essent: persuadere omnibus instituit. Ac siquid durius uidebat quod imperãdum militibus foret: a cerua sese monitum prædicabat. Id cũ dixerat uniuersi tanq̃ si deo: libentes parebant. Ea cerua quodam die cum incursio esset hostium nunciata: festinatione: ac tumultu cõsternata in fugam se prorupit. atq; in palude proxima delituit. & postea requisita perisse credita est. Neq; multis diebus post inuentã esse ceruam Sertorio nunciatur. Tum qui nũciauerat iussit tacere: Ac ne cui palam diceret interminatus est. Præcepitq; ut eam postero die repẽte in eum locum: in quo ipse cum amicis esset: immitteret. Admissis deinde amicis postridie: uisum sibi esse ait in quietem: ceruam quæ perierat ad se reuerti. Et ut prius cõsueuerat: quod opus esset facto prædicare. Tum Sertorio quod imperauerat: significante cerua emissa in cubiculum Sertorii introrupit. Clamor factus & orta admiratio est. Eaq; hominum barbarorũ credulitas Sertorio ĩ magnis rebus magno usui fuit. Memoriæ proditum est: ex iis nationibus: quæ cum Sertorio faciebãt: cum multis præliis superatus esset: neminem unq̃ ab eo desciuisse: q̃q̃ id genus hominum esset mobilissimum.

De ætatibus historicorum nobilium Hellanici: Herodoti: Thucydidis. Caput. xxiii.

HEllanicus: Herodotus: Thucydides historiæ scriptores in iisdẽ temporibus fere: laude ingenti floruerunt. Et non nimis longe distantibus fuerunt ætatibus. Nam Hellanicus initio belli peloponẽsiaci fuisse quiq; & sexagita ãnos natus uidet: Herodotus tres & quĩquaginta: Thucydides q̃draginta. Scriptũ hoc ĩ libro. xi. Pãphilæ.

Quid Vulcatius Sedigitus in libro: quẽ de poetis scripsit de comicis latinis iudicarit. Caput. xxiiii.

SEdigitus ĩ libro: quẽ scripsit de poetis: qd de iis sẽtiat: q comœdias fecerũt: & quẽ præstare ex oĩbus cæteris putet. ac deinceps quo quẽq; in loco & honore ponat: his uersibus suis demonstrat.

Multos incerto certare hanc rem uidimus:
Palmam poetæ comico cui deferant.
Cum me iudice errorem diſſoluam tibi.
Contra ut ſi quis ſentiat: nihil ſentiat.
Cecilio palmam ſtatuo de comico.
Plautus ſecundus facile exuperat cæteros.
Dein neuius qui ſeruet: precio in tertio eſt.
Siquid quarto detur: dabitur licinio.
Poſt inſequi licinium facio attilium.
In ſexto conſequitur hos terentius.
Turpilius ſeptimum: trabea octauum optinet.
Nono loco eſſe facile facio luſcium.
Decimum addo antiquitatis cauſa ennium.

De uerbis quibuſdam nouis: quæ in Cn. Matii Mimi iambis offẽderamus.

Caput. xxv.

CN. Matius uir eruditiſſimus in Mimi iambis ſuis non abſurde neq; abſone finxit recentatur: pro eo: quod græci dicunt ἀνανεοῦται. i. renouatur: ideſt denuo naſcitur: atq; iterum fit recẽs. Verſus in quibus hoc uerbum eſt: hi ſunt.

Iamiam albicaſſit phœbus: & recentatur.
Commune lumen hominibus & uoluptas.

Idem Matius in iiſdem Mimi iambis: edulcare dicit: quod ẽ dulcius reddere: in his uerſibus.

Quapropter edulcare conuenit uitam.
Curaſq; acerbas ſenſibus gubernare.

Quibus uerbis Ariſtoteles philoſophus definierit ſyllogiſmũ. eiuſq; definitionis interpretamentum uerbis latinis factum.

Caput. xxvi.

ARiſtoteles quid ſyllogiſmus eſſet: his uerbis definiuit. λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν. ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων. id eſt oratio: in qua poſitis quibuſdam: aliud quid a poſitis: neceſſario conſequitur per ea: quæ poſita ſunt. Eius definitionis non uidebatur habere incõmode ĩterpretatio facta hoc modo. Syllogiſmus eſt oratio: in qua conſenſis quibuſdam: & conceſſis: aliud quicquam quæ conceſſa ſunt: per ea quæ conceſſa ſunt: neceſſario conficitur.

Quid ſint comitia calata: quid curiata: quid centuriata: quid tributa: quid conſilium. Atq; inibi quædam eiuſmodi.

Caput. xxvii.

IN libro Lælii felicis ad. Q. Mutium primo ſcriptũ eſt: Labeonem ſcribere calata comitia eſſe: quæ pro collegio pontificum habentur: aut regis ſacrorũ: aut flaminũ: in augurandorũ cauſa. Eorũ autem alia eſſe curiata: alia centuriata. Curiata per lictorem curiatim calari. i. conuocari. cẽturiata per cornicinem. Iiſdem comitiis: quæ calata appellari diximus: & ſacrorũ deteſtatio: & teſtamenta fieri ſolebant. Tria enim genera teſtamentorũ fuiſſe accepimus. Vnũ quod calatis comitiis in concione populi fieret: alterum in procinctu cũ uiri ad præliũ faciendum in aciem uocabãtur. Tertium per familiæ emãcipationem: cui æs & libra adhiberetur. In eodẽ Lælii Felicis libro hæc ſcripta ſunt. Is qui non uniuerſum populum: ſed partem aliquam adeſſe iubet: nõ comitia: ſed conſilium edicere debet. Tribuni autem neq; aduocant patritios: neq; ad eos referre de re ulla poſſunt. Ita ne leges quidem proprie: ſed plebiſcita appellantur. quæ tribunis plebis ferentibus accepta ſunt. Quibus rogationibus ante patritii non tenebantᷣ: donec. Q. Hortenſius dictator eam legẽ tulit: ut eo iure quod plebes ſtatuiſſet: omnes quirites tenerentur. Item in eodem libro hoc ſcriptum eſt. Cũ ex generibus omniũ ſuffragiũ feratᷣ: curiata comitia eſſe. Cũ ex cẽſu & ætate centuriata. Cũ ex regionibus & locis tributa. Centuriata aũt comitia intra pomeriũ fieri nefas eſſe: quia exercitum extra urbem ĩperari oporteat. ĩtra urbem ĩperari ius nõ ſit. Propterea centuriata in cãpo martio haberi: exercitũq; impari præſidii cauſa ſolitum: quoniã populus eſſet in ſuffragiis ferendis occupatus.

Quod errauit Cor. Nepos cũ ſcripſit Ciceronẽ tres &. xx. ãnos natum cauſam pro Sex. Roſcio dixiſſe.

Caput. xxviii.

CCor. Nepos & rerũ memoriæ nõ indiligens: &. M. Ciceronis ut q maxime amicus: fa͂iliariſq; fuit. Atq; is tamen in prĩo librorũ quos de uita illius cõpoſuit: erraſſe uideᷣ: cum eũ ſcripſit tris & uigiti ãnos natũ: primã cauſã iudicii publici egiſſe. Sex. q; Roſciũ parricidii reum defendiſſe. Dinumeratis quippe annis a. Q. Cepione: & a. Q. Serrano: quibus cõſulibus: ante diẽ. iii. nonas Ianuarii. M. Cicero natus eſt: ad. M. Tulliũ: & Cn: Dolobellam: quibus conſulibus cauſam priuatam pro Quintio: apud aquilium Gallum iudicẽ dixit

ſ

ſex & uiginti anni reperiuntur. Neq; dubium eſt: quin poſt annũ: q̃ pro Quintio dixerat: Sex. Roſcium reum parricidii defenderit: ãnos iam ſeptem & uiginti natus. L. Sylla Felice: &. Q. Metello Pio conſulibus. In qua re etiam Feneſtellam erraſſe Pedianus Aſconius animaduertit: q eum ſcripſerit: ſexto & uiceſimo ætatis anno pro Sexto Roſcio dixiſſe. Longior autem nepotis: q̃ Feneſtellæ error eſt: niſi qs uult in animum inducere: ſtudio amoris: & amicitiæ adductum: amplificandæ admirationis gratia: quadriẽnium Nepotem ſuppreſſiſſe ut. M. Cicero orationem florentem dixiſſe pro Roſcio admodũ adoleſcens uideretur. ¶ Illud adeo ab utriuſq; oratoris ſtudioſis animaduerſum: & ſcriptũ eſt, q Demoſthenes & Cicero pari ætate illuſtriſſimas orationes in cauſis dixerint. Alter κατὰ ἀνδροτίωνος. καὶ κατὰ Τιμοκράτους: idest in Androtionem: & in Thimocratem: ſeptẽ & uiginti annos natus. alter anno minor pro. P. Quintio. ſeptimo & uiceſimo: pro Sex. Roſcio. Vixerunt quoq; non nimis numerũ annorũ diuerſum. Alter tris & ſexaginta annos. Demoſthenes. lx.

Quali figura orationis & q̃noua. L. Piſo Annalium ſcriptor uſus ſit.

Caput. xxix.

Quæ iſtæ in loquendo figuræ notæ: ſatis uſitatæ ſunt. Mihi nomen eſt Iulius: & mihi nomẽ eſt Iulii. Tertiam figuram nouã hercle repperi apud Piſonem in ſecũdo annaliũ. Verba Piſonis hæc ſunt. L. Tarquinium collegam ſuum: quia Tarquinio nomen eſſet: metuere. Eumq; orat: uti ſua uoluntate roma concedat. Quia Tarqnio inquit nomen eſſet. Hoc perinde eſt: tanq̃ ſi ego dicam: mihi nomen eſt Iulium.

Vehiculum quod petorritum appellatur: cuiatis linguæ uocabulum ſit græcæ an gallicæ.

Caput. xxx.

Qui ab alio genere uitæ detriti iam: & retorridi ad litterarum diſciplinas ſerius adeunt: ſi forte idem garruli natura: & ſubargutuli ſunt: q̃oppido fiunt in litterarum oſtentatione inepti & friuoli. Quod genus profecto ille homo eſt: qui de petorritis nuper argutiſſimas nugas dixit. Nam cum quæreretur petorritum quali forma uehiculum: cuiatiſq; linguæ uocabulum eſſet: & faciem uehiculi ementitus eſt longe alienam: falſamq;: & uocabulum græcum eſſe dixit. Atq; id ſignificare uolucres rotas iterpretatus eſt. Cõmutataq; una littera petorritum eſſe dictum uolebat: quaſi petorotum. Scriptum etiam hoc eſſe a Valerio contendit probo. Ego cum Probi multos admodum cõmentariorum libros acquiſierim: neq; ſcriptum in his inueni: nec uſq̃ alioquin Probum ſcripſiſſe credo. Petorritum enim eſt non ex græca dimidiatum: ſed totũ trãſalpibus factũ. nã eſt uox gallica. Id ſcriptum eſt in libro. M. Varronis quartodecimo rerũ diuinarũ. Quo in loco Varro cũ de petorrito dixiſſet: eſſe id uerbũ gallicũ: lanceam quoq; dixit nõ latinũ: ſed hiſpanicũ uerbum eſſe.

Quæ uerba legauerint rhodii ad hoſtiũ ducẽ Demetrium: cum ab eo obſiderentur ſuper illa inclyta Hyaliſi imagine.

Caput. xxxi.

Rhodũ inſulã celebritatis antiquiſſimæ: oppidũq; ĩ ea pulcherrimũ: ornatiſſimũq; obſidebat oppugnabatq; Demetrius dux ætatis ſuæ inclytus. Cui a peritia diſciplinaq; faciendi obſidii: machinarũq; ſollertia: ad capienda oppida repertarũ: cognomentũ πολιορκητής. i. urbiũ expugnator fuit. Tum ibi in obſidione illa ædes q̃ſdã publice factas: quæ extra muros urbis cũ paruo præſidio erãt aggredi atq; uaſtare: & abſumere igni parabat. In iis ædibus erat memoratiſſima illa imago Hyaliſi Protogenis manu facta: illuſtris pictoris. Cuius operis pulchritudinem præſtantiamq; ira percitus rhodiis inuidebat. Mittũt rhodii legatos ad Demetriũ cũ his uerbis. Quæ malũ inquiunt ratio eſt: ut tu imaginem iſtã uelis incẽdio ædiũ facto: diſperdere. Nam ſi nos oĩs ſuperaueris: ac oppidũ hoc totũ cæperis: imagine quoq; illa integra: & incolumi per uictoriã potieris. Sin uero nos uincere obſidendo nequiueris: petimus conſideres: ne turpe tibi ſit: quia non potueris bello rhodios uincere: bellũ cum Protogene mortuo geſſiſſe. Hoc ubi ex legatis audiuit: oppugnatione deſita: & imagini: & ciuitati pepercit.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER ~~QVINTVSDECIMVS~~. Sextus decimus

Adoleſcentuli cũ etiam tũ in ſcholis eſſemus: ἐνθυμημάτιον. i. cõmentatiũculã: hoc græcum: quod appoſui: dictum eſſe a Muſonio philoſopho audiebamus: & quoniã uere: atq; luculente dictum: uerbiſq; eſt breuibus: & rotundis iunctũ p̃qliben/

Pulcherrima ſenté
tia

ter memineramus. ἀντὶ πράξης καλὸν μετὰ πόνου. ὁ μὲν πόνος οἴχεται. τὸ δὲ καλὸν μένει. ἀντὶ ποιήσης αἰσχρὸν μετὰ ἡδονῆς. τὸ μὲν ἡδὺ οἴχεται. τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. id eſt ſi per laboré honeſti quippiam egeris: labor abit: honeſtum manet. Si per uoluptatem turpe feceris quippiam: quod ſuaue eſt abit: quod turpe eſt manet. Poſtea iſtam ipſam ſententiam in Catonis oratione: quam dixit numantiæ apud equites poſitam legimus. Quæ & ſi laxioribus paulo: longioribuſq; uerbis comprehenſa eſt: præq̄ illud græcum: quod diximus: quoniã tamen prior tempore: antiquiorq; eſt: uenerabilior uideri debet. Verba ex oratione hæc ſunt. Cogitate cum animis ueſtris: ſi quid uos per laboré recte feceritis: labor ille a uobis cito recedet: benefactum a uobis: dum uiuetis: non abſcedet. Sed ſi qua per uoluptatem nequiter feceritis: uoluptas cito abibit: nequiter factum illud apud uos ſemper manebit. Cato

Preqm

Cogitate cũ animis
ueſtris

Cuiuſmodi ſit lex apud dialecticos percontandi diſſerendique. & quæ ſit eius legis reprehenſio. Caput. ii.

Legem eſſe aiunt diſciplinæ dialecticæ: ſi de quapiam re quæratur: diſputeturq;: atq; ibi quod rogere: ut reſpondeas: tum ne amplius quid dicas: q̄ id ſolum: quod es rogatus: aut aias: aut neges. Eamq; legem qui non ſeruant: & aut plus: aut aliter q̄ ſunt rogati reſpondeant exiſtimantur rudes: indoctiq; eſſe: diſputandiq; morem: atq; rationem non tenere. hoc quidem quod dicũt in pleriſq; diſputatiõibus proculdubio fieri oportet. Indefinitus nãq;: ĩexplicabiliſq; ſermo fiet: niſi interrogationibus: reſponſionibuſq; ſimplicibus fuerit determinatus. Sed enim eſſe quædam uident: in quibus ſi breuiter: & ad id: quod rogatus fueris reſpondeas capiare. Nam ſiqs his uerbis interroget. poſtulo ut reſpondeas: Deſieris ne facere adulteriũ an non? utcũq; dialectica lege reſponderis: ſiue aias: ſeu neges: hærebis in captione: tam ſi te dicas adulterum: q̄ ſi neges. Sed quod mĩus eſt in interrogatione: id eſt addendum. Nam qui facere aliquid non deſinit: non id neceſſario etiam fecit. Falſa igitur eſt ſpecies iſtius captionis: & nequaq̄ procedere ad id poteſt: ut colligi: cõcludiq; poſſit: eum facere adulterium: qui ſe negauerit facere deſiſſe. Quid autem legis iſtius propugnatores in illa captiuncula facient: in qua hærere eos neceſſum eſt? ſi nihil aliud: q̄ quod interrogati erunt reſpõderĩt. Nam ſi ita ego iſtorum aliquem rogem: Quicquid non perdidiſti:

Dialectice lex

Sunt quedã in dialecti
cã q̃ in qbus ſi breuiter
reſpondeas capiare

habeas ne: an non habeas? poſtulo aut aias: aut neges: utcunq; breuiter reſponderit: capietur. Nam ſi non habere ſe negauerit: quod non perdidit: colligetur oculos eum non habere: quos non perdidit. Sin uero habere ſe dixerit: colligetur eum habere cornua: quæ non perdidit. Rectius igit̃: cautiuſq; ita reſpondebitur: qcquid habui: id habeo ſi id non perdidi. Sed huiuſcemodi reſponſio non fit ex ea lege: quã diximus. Plus enim q̄ quod rogatus eſt: reſpondet. Et propterea id quoq; ad eam legem addi ſolet: non eſſe captioſis ĩterrogationibus reſpondendum.

Nõ eſſe captioſis in
terrogationibus
reſpondendũ

Quanam ratione effici dixerit Eraſiſtratus medicus: ſi cibus forte deerit: ut tolerari aliquãtiſper inedia poſſit: & tolerari fames. uerbaq; ipſa Eraſiſtrati ſuper ea re ſcripta. Caput tertium.

Cum Phauorino romæ dies plerũq; totos eramus. Tenebatq; aĩos noſtros hõ ille fandi dulciſſimus. Atq; eum quoquo iret: quaſi ex lingua prorſum eius capti proſequebamur. Ita ſermonibus uſq;quaq; amœniſſimis demulcebat. tum ad quendam ægrum cum iſſet uiſere: noſq; cum eo una introiſſemus: multaq; ad medicos: q tum forte iſtic erant: ualitudinis eius gratia: oratione græca dixiſſet. Ac ne hoc quidem inquit mirum uideri debet: q cum ante hac ſemp edundi fuerit appetens: nunc poſt imperatam inediam tridui: omnis eius appetitio priſtina elãguerit. Nam quod Eraſiſtratus ſcriptũ reliquit inquit: propemodũ uerũ eſt. Eſuritioné faciunt inanes: patẽtes q; inteſtinorum fibræ: & caua ĩtus uentris: & ſtomachi uacua hiãtia. Quæ ubi aut cibo cõplẽtur aut inanitate diutina contrahunt̃: & conniuent: tunc loco ĩ quem cibus capit̃ uel ſtipato: uel adducto: uolũtas capiendi eius: deſiderãdiq; reſtinguitur. Scytas quoq; ait eũdem Eraſiſtratum dicere: cum ſit uſus ut famem longius tolerent: faſciis uẽtré ſtrictiſſĩe circũligare. Ea uentris cõpreſſiõe eſuritionem poſſe depelli creditum eſt. Hæc tum Phauorinus multaq; huiuſmodi alia affabiliſſime dicebat. Nos autem poſtea: cum librum forte Eraſiſtrati legerẽus διαιρέσεων. i. diuiſionũ primũ: idipſũ ĩ eo libro: quod Phauorinum audiebãus dicere: ſcriptum offẽdimus. Verba Eraſiſtrati ad eã rem ptinẽtia: hæc ſunt ἐλογιζόμεθα οὖν παρὰ τὴν ἰσχυρὰν σύμπτωσιν τῆς κοιλίας. εἶναι τὴν σφόδρα ἀσιτίαν. καὶ γὰρ τοῖς ἐπιπλέον ἀσιτοῦσι κατὰ προαίρεσιν ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις ἡ πεῖνα παρακολουθεῖ. ὕστερον δὲ οὐκέτι. id eſt. Cogitabamus itaque

Phauorinus fandi
dulciſſimus

Ad quendã ęgrũ cũ
iſſet uiſere

Eraſiſtr.

Eſuritio

Scythę
Pulchrũ ad tolerã
dã famẽ

Eraſiſtra.

ſumptoſιν

propter nimiam uentris compressionem sūmam esse inediam. Nam & ii qui sponte abstinēt cibo primis temporibus fame afficiunt: post utē minus. Deīde paulū īfra: εἰθισμένοι δὲ εἰσὶ καὶ οἱ σκύθαι ὅταν διά τινα καιρὸν ἀναγκάζονται ἀσιτεῖν, ζώναις πλατείαις τὴν κοιλίαν διασφίγγειν. ὡς τῆς πείνης αὐτοὺς ἧττον ἐνοχλούσης. σχεδὸν δὲ καὶ ὅταν πλήρης ἡ κοιλία ᾖ. διὰ τὸ κένωμα ἐν αὐτῇ μηδὲν εἶναι. διὰ τοῦτο οὐ πεινῶσιν ὅταν δὲ σφόδρα συμπεπτωκυῖα ᾖ. κένωμα οὐκ ἔχει .i. Scythæ etiam consueuerunt: siquando cuiuspiā rei causa inediam ferre coguntur: latioribus fasciis uentrem cohibere quasi ita fames minus eos infestet. Ventre etiam fere pleno: quia nulla in eo sit inanitas: fit ne esuriant. Cum autē uenter compressus admodum est: caret inanitate. In eodem libro Erasistratus uim quādā famis non tolerabilem: quam græci βουλιμον καὶ βουπειναν: idest esuritionem: & anxiam edendi sitim appellant: ī diebus frigidissimis multo facilius accidere ait: q̃ cum serenum atq; placidum est. Atque eius rei causas: cur is morbus in eo plerūq; tempore oriatur nondum sibi esse compertas dicit. Verba quibus id dicit: hæc sunt ἄπορον δὲ καὶ δεόμενον ἐπισκέψεως. καὶ ἐπὶ τούτου. καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν βουλιμιώντων διὰ τί ἐν τοῖς ψύχεσι μᾶλλον τὸ σύμπτωμα τοῦτο γίνεται. ἢ ἐν ταῖς εὐδίαις. i. Dubium est: indigensq; cōsiderationis: tum in hoc: tum in cæteris famelicis: quare ī frigoribus magis huiuscemodi casus accidat: q̃ serenis temporibus.

Quo ritu: quibusq; uerbis fecialis populi romani bellum indicere solitus sit iis: quibus populus romanus bellum fieri iusserat. Et item in quæ uerba conceptum fuerit iusiurandum de furtis militaribus sāciendis. & uti milites scripti intra prædictum diem: in loco certo frequentarent: causis quibusdam exceptis: propter quas iusiurandū remitti æquum esset.

Caput. iiii.

Cintius in libro tertio de re militari fecialem populi romani bellum indicentem hostibus: telumq; in agrum eorum iacientem hisce uerbis uti scripsit. Quod populus hermundulus: hominesque populi hermunduli aduersus populum romanum bellum facere: deliquere: quodq; populus romanus cum populo hermundulo: hominibusq; hermundulis bellum iussit. Ob eam rem ego populusq; romanus populo hermundulo hominibusq; hetmundulis bellum in- dico: facioq;. Item in libro eiusdem Cintii de re militari quīto ita scriptum est. Quum delectus antiquitus fieret: & milites scriberentur: ī iusiurandum eos tribunus militaris adigebat in uerba hæc. In magistratu. C. Lelii. C. filii consulis. L. Cornelii. P. filii consulis: ī exercitu decemq; milia passuum prope furtum non facies dolo malo: solus: neq; cum pluribus: pluris nummi argēti: in dies singulos. Extraq; hastam: hastile: ligna: pōbabulum: utrem: follem: faculam: siquid ubi inueneris: sustulerisue: quod tuū non erit: quod pluris nummi argēti erit: uti tu ad. C. Lelium. C. filium consulem. L. ue Cornelium. P. filium consulem: siue ad quem uter eorum iusserit: proferes: aut pfitebere in triduo proximo: quicquid īueneris: sustulerisue in dolo malo: Aut domino suo: cuium id censebis esse: reddes. uti quod recte factum esse uoles. Militibus autem scriptis dies prefiniebatur: quo die adessent: & ut citati consuli responderent. Deinde ita concipiebatur iusiurandū: ut adessent: his additis exceptionibus: nisi harumce aliq̃ causa erit: funus familiare: feriæ uindemiales: Kalēdæq; quæ nō eius rei causa in eum diem collatæ sint: quo is eo die minus ibi esset. Morbus sonticus: auspiciumue: quod sine piaculo præterire nō liceat. Sacrificiūue anniuersarium quod recte fieri nō posset: nisi ipsius eo die ibi sit: ius, hostesue: status, condictusue dies cum hoste. sicui eorū harumce quæ causa erit: eum se postridie q̃ per eas causas licebit: eo die uenturum: aditurūq; eum: qui eum pagum: uicum: oppidūue delegerit. Item in eodem libro uerba hæc sunt. Miles cum die: qui prædictus est aberat: neq; excusatus erat infrequens dabatur. Item in libro sexto hoc scriptum est. Alæ dictæ exercitus: equitum ordines: q̃ circū legiones dextra: sinistraq; tanq̃ alæ in in auium corporibus locabant. In legione sunt centuriæ. lx. manipuli. xxx. cohortes decem.

Vestibulum quid significet. deq; eius uocabuli rationibus.

Caput quintum.

Pleraq; uocabula: quibus uulgo utimur: neq; tamē liquido scimus quid ea proprie: atq; uere significent: sed īcompertam: & uulgariam traditionem rei non explorate secuti: uidemur magis dicere quod uolumus: q̃ dicimus. Sicuti est uestibulum uerbum ī sermone celebre: atq; obuium: non omnibus tamen: qui illo facile utūt satis perspectum. Animaduerti enim quosdam: haudquaq̃ īdoctos uiros opinari uestibulum esse partem domus primorē: quam uulgus

atrium uocat. Cecilius Gallus in libro de significatione uerborum: quæ ad ius ciuile pertinent: secundo uestibulum esse dicit nõ in ipsis ædibus: neq; partem ædium: sed locum ante ianuam domus uacuũ: per quem a uia aditus: accessusq; ad ædis est: cum dextra sinistraque inter ianuam tectaq;: quæ sunt uiæ iuncta: spatium relinquitur. Atq; ipsa ianua procul a uia est area uacanti intersita. Quæ porro huic uocabulo ratio sit quæri multum solet. Sed quæ scripta legi: ea ferme omnia inconcinna: atq; absurda uisa sunt. Quod Sulpitium autem Apollinarem memini dicere uirum eleganti scientia ornatũ huiusce modi est. Ve particula sicuti quædam alia tum intensionem significat: tum minutionem. Nam uetus & uehemens alterum ab ætatis magnitudine compositum: elisumq; est. Alterum a mentis ui: atq; impetu dicitur. Vescum autem quod ex ue particula: & esca copulatum est: utriusq; diuersæ significatiõis uim capit. Aliter enim Lucretius uescũ salem dicit ex edendi intentione. Aliter Lucilius uescũ appellat cum edendi fastidio. Qui domos igitur amplas antiquitus faciebant: locum ante ianuã relinquebant: qui inter fores domus & uiã medius esset. In eo loco qui dominum eius domus salutatum uenerant: priusq̃ admitterentur consistebant. & neq; in uia stabant: neq; intra ædes erant. Ab illa ergo grandi loci constitutione: & quasi q̃dã stabulatione uestibula appellata sunt spatia (sicut diximus) grandia ante fores ædium relicta: in quibus starent: qui uenissent: priusq̃ intromitterentur. Meminisse autẽ debebimus id uocabulũ nõ semper a ueteribus proprie: sed per quasdam translationes esse dictũ. Quæ tamen ita sunt factæ: ut ab ista: de qua diximus proprietate non longe desciuerint. Sicut illud in sexto Virgilii.

Vestibulũ ante ipsum: primisq; in faucibus orci
Luctus: & ultrices posuere cubilia curæ.

Non enim uestibulũ priorẽ partem domus infernæ esse dicit. Quod obrepere potest: tanq̃ si ita dicatur. Sed loca duo demonstrat extra orci fores uestibulũ & fauces. Ex quibus & uestibulũ appellat ante ipsã domum & ante ipsa orci penetralia. Fauces autẽ uocat iter angustum per quod ad uestibulũ adiretur.

Hostiæ quæ dicuntur bidentes quid sint: & quam ob causam ita appellatæ sunt. superq; ea re. P. Nigidii: & Iulii Higini sententiæ.

Caput sextum.

Redeuntes græcia Brundusium nauem aduertimus. Ibi q̃spiam linguæ latinæ litterator Roma a Brundusinis accersitus experiundum sese uulgo dabat. Imus ad eum nos quoq; oblectamenti gratia. Erat enim fessus: & languens animus de æstu maris. legebat barbare: insciteq; Virgilii septimũ: in quo libro hic uersus est.

Centum lanigeras mactabat rite bidentes.

Et iubebat rogare se siquis quid omnium rerum uellet dicere. Tum ego indocti hominis confidentiam demiratus: doces ne inq̃ nos magister: cur bidentes dicãtur. Bidentes inquit oues appellatæ: iccircoq; lanigeras dixit: ut oues planius demonstraret. Posthac inq̃ uidebimus: an oues solæ: ut tu ais: bidentes dicantur. Et an Pomponius attellanarum poeta: in gallis transalpinis errauerit: cum hoc scripsit. Mars tibi moueo facturum: si unquam redierit: bidenti uerre. Sed nũc ego a te rogaui ecquam scias esse huiuscemodi uocabuli rationem. Atq; ille nihil contatus: sed nimiumq̃tum audacter. Oues inquit bidẽtes dictæ: q; duos tantum dentes habeant. Vbi terrarum quæso te inquã duos solos per naturam dentes habere ouem uidisti? Ostẽtum enim est: & piaculis factis procurandum. Tum ille permotus mihi & iritatus. Quære inquit ea potius: quæ a grammatico quærenda sunt. Nã de ouium dentibus opiliones percontantur. Facetias nebulonis hoĩs risi: & reliqui. P. autem Nigidius in libro: quem de extis composuit: bidentes appellari ait: non oues solas: sed omnis bimas hostias. neq; tamen dixit apertius: cur bidẽtes. Sed quod ultro existimabamus: id scriptum inuenimus in cõmentariis quibusdam ad ius pontificũ pertinentibus. Bidennes primo dictas littera immissa: quasi biennes. Tũ longo usu loquendi corruptam esse uocem: & ex bidennibus bidẽtes factum: quoniam id uidebatur esse dictũ facilius. Higinus tamen Iulius: qui ius pontificum non uidetur ignorasse in quarto librorum: quos de Virgilio fecit: bidentes appellari scripsit hostias: quæ per ætatem duos dentes altiores haberent. uerba illius ipsa posui. Quæ bidens est inquit hostia: oportet habeat dentes octo: sed ex iis duos cæteris altiores: per quos appareat ex minore ætate: in maiorem transcẽdisse. Hæc Higini opinio: an uera sit: non argumentis: sed oculis iudicari potest.

Quod Laberius uerba pleraq; licentius: petulantiusq; finxit. & q; multis item uerbis utitur: de quibus an sint latina: quæri solet.

Caput.vii.

LAberius in mimis quos ſcriptitauit oppido q̄ uerba finxit præ/
licēter. Nam & mendicimonium dicit:& mœchimonium: & a
dulteriorem:adulteritatemq; pro adulterio. & depudicauit: pro ſtu/
prauit:& abluuium pro diluuio. & quod in mimo ponit: quē Theo/
phinum inſcripſit:manuatus eſt:pro furatus. Et item in fullone fu/
rem, manuarium appellat. Manuari inquit pudorem perdidiſti. Mul
taq; alia huiuſmodi nouat. neq; non abſoleta quoq; : & maculantia
ex ſordidiore uulgi uſu ponit:quale eſt in ſtaminariis. Tollet bona ſi
de uos orcus nudas in Catonium. & elutriare lintea : & labandria di/
cit:quæ ad lauandum ſint data. & coltior inquit in fullonicam: ecqd
properas:ecquid præcurris Caldonia? Item in reſtione:calabirriuncu
los dicit:quos uulgus calaburriones. Item in compitalibus malas ma
laxaui. Item in cacomemnone. Hic eſt inquit ille Gurdus : quem ego
me abhinc duos menſes ex africa uenientem excepiſſe tibi narraui. Itē
in mimo:qui īſcribitur:nata. L. Cippum dicit: & obbam:& camelliā
& pictatiū:& capitium:induis inquit capitium tunicæ pictatiū. Præ
terea manua pro annua:gubernium pro gubernatore:& planum pro
ſycophanta:& nanum pro pumilione dicit. quanq̄ planum pro ſyco
phanta. M. quoq; Cicero in oratione ſcriptum reliquit: quā pro Clu
entio dixit. Atq; item in mimo:qui ſaturnalia inſcriptus eſt: borulū
pro farcimine appellat. & hominem leucunam pro leui. Item in ne/
cromantia cotionem peruulgate dicit:quem ueteres arulatorem dixe
runt. Verba Laberii hæc ſunt. Duas uxores:hoc hercle plus negocii ē
inquit cotio ſex ædiles uiderat. Sed enim in mimo:quem ſcripſit Ale
xandream:eodem quidē modo quo uulgus:ſed probe: latineq; uſus
eſt græco uocabulo. Emplaſtrum enim dixit. ὀυθέτερως neutre ſcili/
cet:nō genere fœminino:ut iſti nouitii ſemidocti. uerba ex eo mimo
appoſui:Quid eſt iuſiurandum? Emplaſtrum æris alieni.

Quid ſignificet:& quid a noſtris appellatū ſit ἀξίωμα: quod dia
lectici dicunt. & quædam alia:quæ prima in diſciplina dialectica tra/
duntur.

Caput.viii.

CVm in diſciplinas dialecticas īduci:atq; ībui uellemus:neceſſū
fuit adire:atq; cognoſcere:quas uocant dialectici ἐισαγωγάς:
id eſt introductiones:tāq̄ in primo περὶ ἀξιωμάτων .i. pronūtiatoꝝ:
quæ. M. Varro alias profata:alias proloquia appellat. Commētariū
de proloquiis Lælii docti hominis:qui magiſter Varronis fuit: ſtudi
oſe quæſiuimus. Eumq; in Pacis bibliotheca repertum legimus. Sed
in eo nihil edocenter:neq; ad inſtituendum explanate ſcriptum eſt.
Feciſſeq; uidetur eum librum Lælius ſui magis admonendi:q̄ aliorū
docendi gratia. Rediuimus igitur neceſſario ad libros græcos: ex qui/
bus accepimus ἀξίωμα .i. pronuntiatum definitum eſſe his uerbis
λεκτὸν ἀυτοτελές. ἀποφαντὸν ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῷ .i. diſcibile per ſe p
fectum enunciabile quantum ex ſemetipſo. Hoc ego ſuperſedi uerte
re:quia nouis & inconditis uocibus utendum ſit:quas pati aures per
inſolentiam uix poſſent. Sed. M. Varro in libro de lingua latina ad
Ciceronem quarto & uiceſimo expeditiſſime ita finit . Proloquiū eſt
ſententia in qua nihil deſideratur. Erit autem planius: quid iſtud ſit
ſi exemplum eius dixerimus. ἀξίωμα igitur:ſiue id proloquium dice
re placet huiuſmodi eſt. Annibal pœnus fuit. Scipio numantiam de
leuit. Milo cædis damnatus eſt. Neq; bonum eſt uoluptas:neq; ma/
lum. Et omnino quicquid ita dicitur : plena & perfecta uerborū ſen/
tentia:ut id neceſſe ſit:aut uerum:aut falſum eſſe:id a dialecticis ἀξί
ωμα:id eſt propoſitio:id eſt oratio uerum:aut falſum plene ſignifi/
cans appellatum eſt. A. M. Varrone ſicuti dixi proloquiū. A. M. au/
tem Cicerone pronunciatum. Quo ille tamen uocabulo tātiſper uti
ſe atteſtatus eſt:quoad melius inquit inuenero. Sed quod Græci συ/
νημμένον ἀξίωμα:id eſt cōnexum pronunciatum dicunt: id alii no
ſtrorum adiunctum:alii connexum dixere. Id connexum tale eſt : ſi
Plato ambulat:Plato mouetur. Si dies eſt:ſol ſuper terram eſt. Item
quod illi συμπεπλεγμένον: id eſt copulatum: nos uel coniunctū:
uel copulatum dicimus. quod eſt eiuſdem modi. P. Scipio Pauli fili/
us:& bis conſul fuit:& triumphauit:& cenſura functus eſt:& colle/
ga in cenſura. L. Mumii fuit. In omni autem coniuncto: ſi unum eſt
mendacium:etiam ſi cætera uera ſunt:totum eſſe mendacium dicit.
Nam ſi ad ea omnia : quæ de Scipione illo uera dixi : addidero. Et
Annibalem in Africa ſuperauit:quod eſt falſum:uniuerſa quoq; illa
quæ coniuncte dicta ſunt:propter hoc unum : quod falſum acceſſe/
rit:quia ſimul dicentur:uera non erunt. Eſt item aliud : quod Græci
διεζευγμένον ἀξίωμα:id eſt nos diſiunctum proloquium dicimus.
Id huiuſcemodi eſt. Aut malum eſt uoluptas:aut bonum. Aut neq;

bonum:neq; malum est. Omnia autem quæ disiunguntur: pugnātia esse ītet sese oportet. Eoꝝq; opposita: ἀντικείμενον græci dicūt. Ea quoq; ipsa inter sese aduersa esse. Ex omnibus quæ disiungūtur: unum esse uerum debet: cætera falsa. Quod si aut nihil omium ueꝝ: aut omnia: pluraue: q̄ unum uera erunt. Aut quæ disiuncta sunt: nō pugnabūt: aut quæ opposita eoꝝ sunt: contraria inter se non erunt. Tunc id disiunctū mendaciū est. & appellatur παραδιεζευγμένον: id ē uitiose disiunctum: sicuti hoc est in quo quæ opposita non sunt cōtraria. Aut curris: aut ambulas: aut stas. Nam ipsa quidem inter se aduersa sunt. Sed opposita eorum: non repugnant. Non ambulare enim: & non stare: & non currere contraria inter sese non sunt. quoniam cōtraria ea dicūtur: quæ simul uera esse non queūt. Possis enim simul eodēq; tēpore: neq; ambulare: neq; stare: neq; currere. Sed hoc iam breue: ex dialectica libamentum dedisse nunc satis erit. Atque id solum addendum: admonendumq; est ꝙ huius disciplinæ studium: atq; cognitio in pricipiis quidē tetra: & aspernabilis: īsuauisque esse & inciuilis uideri solet. Sed ubi aliquantū processeris tum denique & emolumentum eius ī aīo tuo dilucebit: & sequetur quædam discēdi uoluptas insatiabilis. Cui sane si modum non feceris: periculum nō mediocre erit: ne ut plerique alii: tu quoque in illis dialecticæ gyris: atque mæandris: tanq̄ apud sirenios scopulos consenescas.

Quid significet uerbum in libris ueterum creberrime positū susq; deq;.

Caput.ix.

SVsq; deq; fero: aut usq; deq; habeo (his enim omnibus modis dicitur) uerbum est ex hominū doctoꝝ sermonibus: in poematis quoq; & in epistolis ueterum scriptum plurifariam. Sed facilius reperies: qui id uerbum ostentent: q̄ qui intelligant. Ita pleriq; nostꝝ quæ remotiora uerba inuenimus: dicere ea properamus non discere. Significat autem susq; deq; ferre: æquo animo esse: & quod accidit: non magnipendere. Atq; interdum negligere: & contēnere. & propemodum id ualet: quod dicitur: ἀδιαφορεῖν. i. indifferens esse. Laberius in compitalibus. Nunc tu lentus es: nunc tu susq; deq; fers. Materfamilias tua in lecto aduerso: sed & seruos sextantis uerbis nefariis utitur. M. Varro in sisenna: uel de historia. Quod si non hoꝝ oīum similia essent principia: susque deque esset.

Lucilius in tertio. Veꝝ hæc ludis ibi susque omnia: deque fuere.
Susq; & deq; fuere inq̄ omnia ludus: iocusq;.
Illud opus durum: ut setinum accessimus finem.
ἐπὶ τὸ λοιπὸν: idest in reliquo:
Vt aiunt: montes ætnæ omnes aspri athones.

Quid sint proletarii: quid capitecensi: quid item sit in. xii. tabulis assiduus. & quæ eius uocabuli ratio sit

Caput.x.

OCium erat quodā die romæ in foro a negociis. & læta quædā celebritas feriaꝝ. legebatq; in concessu forte cōpluriū Ennii liber ex annalibus. iii. In eodem libro uersus hi fuere.

Proletarius publicitus excubiis: ferroq;
Ornatur. ferro muros: urbemq;: forumq;
Excubiis curauit. Tū ibi quæri cœptū est quid esset proletarius. Atq; ego aspiciens quēpiam in eo circulo ius ciuile callentem familiarem meum rogabam: ut id uerbum enarraret. & cum ille se iuris: non rei grāmaticæ peritum esse respondisset: eo maxime inquā te dicere hoc oportet: quando ut prædicas iurisperitus es. Nāq; Ennius uerbū hoc ex duodecim tabulis uestris accepit. in quibus: si recte cōmemini: ita scriptum est. Assiduo uindex assiduus esto. Proletario ciui quiuis uolet uindex esto. Petimus igitur: ne annalem nūc. Q . Ennii: sed duodecim tabulas legi arbitrere. Et quid sit in ea lege proletarius ciuis interpretere. Ego uero inqt dicere: atq; interpretari hoc deberem: si ius faunoꝝ & aboriginū didicissem. Sed enī cū proletarii: & assidui: & sanates: & uades: & subuades: & uigintiquinq; asses: & taliones: furtorumq; quæstiones cum lance. & litio euanuerint: oīsq; illa duodecim tabularum antiquitas: nisi in legis actionibus centumuiraliū causaꝝ lege ebutia lata consopita sit: studium scientiaq; ego præstare debeo iuris: & legum: uocūq; earum: quibus utimur. Tum forte quadā Iulium Paulum poetam memoriæ nostræ doctissimum prætereuntem conspeximus. Is a nobis salutatus: rogatusq; uti de sententia: deq; ratione istius uocabuli nos doceret. Qui in plebe inqt romana tenuissimi: pauperrimiq; erant: neq; amplius q̄ mille quingentum æris in censum deferebant: proletarii appellati sunt. Qui uero nullo: aut ꝑquāparuo ære censebant: capitecensi uocabantur. Extremus autē census capitecensorum æris fuit. ccc. lxxv. Sed quoniam res pecuniaque familiaris obsidis uice: pignorisq; esse apud rempublicā uidebatur:

amorisq; in patriam fides quædam in ea: firmamentūq; erat: neq; ꝓ
letarii: neq; capitecensi milites: nisi in tumultu maximo scribebant:
quia familia quæuis: aut tenuis: aut nulla iis erat. Proletariorum tamen
ordo honestior aliquanto: & re & nomine: q̄ capitecensorum fuit. Nam
& asperis reipu. temporibus: cum iuuētutis inopia esset: in militiam
tumultuariam legebantur. Armaq; iis sumptu publico præbebātur.
Et non capitis cēsione: sed prosperiore uocabulo: a munere: officioq;
prolis edendæ appellati sunt: q cum re familiari parua minus possēt
rempu. iuuare: sobolis tamen gignendæ copia ciuitatē frequentarēt.
Capitecensos autem primus. C. Marius: ut quidam ferūt: bello cim-
brico difficillimis reipu. tēporibus: uel potius: ut Salustius ait: bello
iugurthino: milites scripsisse traditur: cū id factum ante: in ūlla me-
moria extaret. Assiduus in duodecim tabulis: & pro locuplete: & faci-
le munus faciente: dictus ab assibus. i. ære dando: cū id tēpora reipu.
postularent. Aut a muneris pro familiari copia faciendi assiduitate.
Verba autem Salustii in historia iugurthina de. C. Mario consule: &
de capitecensis hæc sunt. Ipse interea milites scribere: nō more maio-
rum: nec ex classibus: sed ut libido cuiusq; erat capitecensos plerosq;.
Id factum alii inopia bonorum: alii per ambitionem consulis memo-
rabant: q ab eo genere celebratus: auctusq; erat. & homini potētiam
quærenti: egentissimus quisq; opportunissimus.

Historia ex Herodoti libris sumpta de psyllorum interitu: qui in syrtibus africanis colebant.

Caput. xi.

GEns in Italiam marsorum orta fertur esse a Circes filio Marso.
Propterea marsis hominibus: quorum duntaxat familiæ cum
externis cogitationibus nondum etiam permixtæ corruptæque sunt:
ui quadam genitali datum est: ut serpentium uirulentorum domito-
res sint: & incantationibus herbarumque succis faciant medelarum
miracula. Hæc eadem ui præditos esse quosdam uidemus: qui psyl-
li uocantur. Super nomine quorum & genere: cum in ueteribus
litteris quæsissem: in quarto denique Herodoti libro: fabulam hanc
de psyllis inuenimus. Psyllos quondam fuisse in terra africa: conter-
minos nasamonibus. Austrumq; in finibus eorum quodam in tem-
pore perqualidum: ac diutinum flauisse. Eo flatu aquam omnem in
locis in qbus colebāt exaruisse. Psyllos re aquaria defectos eā iniuriā

[Marginalia: Proletarii unde dicti & quomodo scribenda sit eadictio — C. Mari — Sallust — Assiduus — Sallust — Marsorū gens in italia — Marsus — Circe — Psylli — Sup nomine quorū & genere — Nasamones — Defectos re aquaria — Herodo]

grauiter austro succēsuisse. Decretumq; fecisse uti armis sumptis ad
austrum: perinde quasi ad hostem iure belli res repetitum ꝓficiscerē-
tur. Atq; ita profectis uentum austrum magno spiritus agmine ue-
nisse obuiam. Eoq; uniuersos: cum omnibus copiis: armisq; cumu-
lis mōtibusq; arenarū supiectis opperuisse. Eo facto psyllos ad unū
omnis interisse. Itaq; eorum fines a nasamonibus occupatos.

De iis uocabulis: quæ Cloatius Verus: aut satis cōmode: aut nimis absurde: & illepide: ad origines linguæ græcæ redegit.

Caput. xii.

CLoatius Verus in libris: quos inscripsit: Verborum a græcis tracto-
rum: nō pauca hercle dicit curiose & sagaciter conquisita. neq;
nō tamē quædā futilia & friuola. Errare inquit dictum est ἀπὸ τοῦ
ἔρρειν. i. a pereundo. Versumq; infert Homeri: in quo id uerbū est:
ἔρρε κακὴ γλήνη. i. pereas mala pupilla oculi. & illud
ἔρρε ἐκ νήσου θᾶσσον ἐλέγχιστε ζωόντων. Idest:
Ocius o pereas uiuorum ex insula abusus.
Item alucinari factum scripsit ex eo: quod dicitur græce ἀλύειν: idest
languere. Vnde Lucum quoq; esse dictum putat g littera in c cōuer-
sa: tarditatem quādam animi & stuporem: qui alucinantibus plerumq;
usu uenit. Item fascinū appellat: quasi βάσκανον: idest inuidum. &
fascinare esse: quasi βασκαίνειν: idest īuidere. Cōmode hæc sane oīa:
& conducenter. Sed in libro quarto. Fœnerator inquit appellatus est
quasi: φαινεράτων/ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι ἐπὶ τὸ χρηστότερον: idest fa-
cile apparens, ab apparendo ꝓ ad id quod melius ac benignius est. quo-
niam id genus hominum speciem ostentent humanitatis: & cōmo-
di esse uideantur inopibus ꝓ nummos desiderantibus. Idq; dixisse ait
Hypsicratem quēpiam grāmaticum: cuius libri sane nobiles sūt sup
iis quæ a græcis accepta sunt. Siue hoc autem ipse Cloatius: siue ne-
scio qui alius nebulo effutiuit: nihil potest dici insulsius. Fœnerator
enim sicut. M. Varro in libro tertio de sermone latino scripsit: a fœ-
nore est nominatus. Fœnus autem dictum a fœtu: & quasi a fœtura
quadam pecuniæ parientis: atq; increscentis: & iccirco &. M. Catonē
& cæteros ætatis eius fœneratorem sine a littera ꝓnunciasse tradit: si-
cuti fœtus ipse: & fœcunditas appellata.

Quid sit municipiū: & qd a colonia differat: & quid sint munici-
pes: quæq; sit eius uocabuli ratio: ac ꝓprietas. Atq; inibi quod diuus

+ q̄a si ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι deduceretur ut putabat Cloatius cū A littera scri bendū erat Fenerator.

[Marginalia: Succensuisse eā iniuriā austro — Cloatii ueri liber uerborū a græcis tractatorum — Errare unde — Hom — Hom — Alucinari unde & quomodo scribēdū — ἀλύειν qd — Lucus unde — Fascinus — Fascinare — Fœnerator unde — Hypsicrates grammatic — Nebulo — Effutiuit — M. Varro — Fœnerator unde]

Hadrianus in ſenatu de iure:atq; uocabulo municipũ uerba fecit.
Caput.xiii.

MVnicipes & municipia uerba ſunt dictu facilia & uſu obuia. Et
neutiq̃ reperias:qui hæc dicat:quin ſcire ſe plane putet quid di
cat. Sed profecto aliud eſt:aliud dicitur. Quotus enim fere noſtꝝ eſt
qui cum ex colonia populi romani ſit:nõ & ſe municipem eſſe:& po
pulares ſuos municipes eſſe dicat:quod eſt a ratione:& a ueritate lon
ge auerſum. Sic adeo & municipia quid:& quo iure ſint : q̃tũq; a co/
lonia differant ignoramus. Exiſtimamuſq; meliore cõditione eſſe co
lonias:q̃ municipia. de cuius opinionis tã promixtæ erroribus diuus
Hadrianus in oratione:quam de italicenſibus:unde ipſe ortus fuit:ĩ
ſenatu habuit peritiſſime diſſeruit. Miratiq; ſe oſtendit: q̄ & ipſi ita
licenſes:& quædam item alia municipia antiqua: in quibus uticẽſes
nominat:cum ſuis moribus legibuſq; uti poſſent:in ius coloniarum
mutari geſtiuerint. Preneſtinos autem refert maximopere a Tibe/
rio imperatore petiſſe:oraſſeq; uti ex colonia in municipii ſtatum re/
digerentur. Idq; illis Tiberium pro referenda gratia tribuiſſe: q̄ ĩ eo/
rum finibus ſub ipſo oppido:ex capitali morbo reualuiſſet. Munici/
pes ergo ſunt ciues Romani ex municipiis:ſuo iure:& legibus ſuis u/
tentes:muneris tantũ cũ populo ro. honorarii participes: a quo mu/
nere capeſſendo appellati uidentᷣ:nullis aliis neceſſitatibus: neq; ulla
po.ro. lege aſtricti. nunq̃ populus eoꝝ fundus factus eſſet. Prios aũt
mnicipes ſine ſuffragii iure:cerites eſſe factos accepimus: Cõceſſũq;
illis:ut ciuitatis romanæ honorem quidem caperent: Sed negociis ta
men:atq; oneribus uacarent:pro ſacris bello gallico receptis: cuſtodi
tiſq;. Hinc tabulæ cerites appellatæ uerſa uice : in quas cẽſores referri
iubebãt:quos notæ cauſa ſuffragiis priuabant. Sed coloniarũ alia ne
ceſſitudo eſt. Non enim ueniunt extrinſecus in ciuitatẽ. Nec ſuis ra/
dicibus nituntur:ſed ex ciuitate quaſi propagatæ ſunt. Et iura inſti/
tutaq; omnia populi romani non ſui arbitrii habent. Quæ tamen cõ
ditio:cum ſit magis obnoxia:& minus libera:potior tamen & præſta
bilior exiſtimatur:ꝓpter amplitudinem maieſtatemq; populi ro. cu
ius iſtæ coloniæ:quaſi effigies parua:ſimulacraq; eſſe quædã uidentᷣ.
& ſimul quia obſcura oblitterataq; ſunt municipioꝝ iura:quibus uti
iam per innoticiam non queunt. al. ignorantiã

Quod. M. Cato differre dixit properare:& feſtinare. Et q̃cõmode

Hadrianus ex italica urbe hiſpanie
Tiberius Imperator
Sub ipſo oppido
Reualuiſſet ex capitali morbo
Municipes q & unde?
Honorarii munus paulo poſt
Cerites
Cerites tabule
Coloniarũ nes
Obnoxia
Preſtabilior
Innoticiam

Verrius Flaccus uerbum:quod eſt feſtinat:interpretatus ſit.
Caput.xiiii.

DEſtinare & properare idem ſignificare:atq; in eandem rem dici
uidẽtur. Sed. M. Cato id differre exiſtimat. Eaq; hoc modo di
uiſa uerba ſunt ipſius ex oratione:quam de ſuis uirtutibus habuit.
Aliud eſt properare:aliud feſtinare. Qui unum quid mature tranſi/
git:is properat. qui multa ſimul incipit:neq; perficit:is feſtinat. Ver
rius Flaccus rationem uolens dicere differẽtiæ huius : Feſtinat inquit
a fando dicitur:quoniam iſti ignauiores:qui nihil perficere poſſunt
plus uerborum:q̃ operis habent. Sed id nimis coactum atq; abſurdũ
uidetur. Neq; tanti momenti eſſe poteſt prima in utroq; uerbo litte/
ra:ut propter eam unam tam diuerſa uerba feſtinare:& fari:eadẽ ui/
deri debeant. Cõmodius autem propiuſq; uiſum eſt feſtinare : quaſi
feſſum eſſe. Nam qui multis ſimul rebus properandis defeſſus eſt:is
iam non properat:ſed feſtinat.

Quid Theophraſtus mirum de perdicibus ſcriptum reliquerit. &
quid Theopompus de leporibus. Caput.xv.

THeophraſtus philoſophoꝝ peritiſſimus oẽs in paphlagonia p
dices bina corda habere dicit. Theopompus in biſaltia lepores
bina iecora.

Agrippas a partus ægri:& improſperi uitio appellatos. Deque iis
deabus:quæ uocantᷣ Proſa:& Poſtuerta. Caput. xvi.

QVorum in naſcendo non caput:ſed pedes primi extiterant qui
partus difficillimus:ægerrimuſq; habetᷣ:agrippæ appellati uo/
cabulo ab ægritudine : & pedibus. Confixos eſſe autem pueros in
utero Varro dicit a capite infimo nixos ſurſum pedibus elatis : nõ ut
hominis natura eſt:ſed ut arboris. Nam pedes:cruraq; arboris appel
lat ramos. Caput ſtirpem:atq; caudicem. Quando igitur inquit con
tra naturam forte conuerſi in pedes:brachiis plerũq; diductis: retine
ri ſolent:ægriuſq; tunc mulieres enituntur. Huius periculi deprecan
di gratia aræ ſtatutæ ſunt romæ duabus carmentibus. quarum altera
Poſtuerta nominata eſt. Proſa altera:a recti peruerſiq; partus & po/
teſtate:& nomine.

Quæ ratio uocabuli ſit agri uaticani. Caput. xvii.

ET agrum uaticanum:& eiuſdem agri deum præſidem appella/
tum acceperamus:a uaticiniis:quæ ui : atq; inſtinctu eius dei ĩ

Cato
Verrius Flacc
Theoph
Theopõpus
Varro

Mature
Properat
Tranſigit
Feſtinat
Perdices in paphlagonia bina corda habere
Lepores bina corda habentes
Biſaltia
Agrippe
Caudicẽ
Deprecandi periculi gratia
Carmentes due
Proſa
Poſtuerta
Vaticanus ager

eo agro fieri ſolita eſſent. Sed præter hanc cauſam. M. Varro ī libris diuiaꝝ: aliam eſſe tradit iſtius noīs ratiōnē. Nā ſicut Aius inqt deus appellatus: araq; ei ſtatuta eſt: quæ eſt infima noua uia: ꝙ eo in loco diuinitus uox edita erat: ita uaticanus deus noīatus: penes quē eſſent uocis humanæ initia. quoniā pueri ſimulatq; parti ſunt: eam primā uocem edunt: quæ prima in uaticano ſyllaba eſt. Iccircoq; uagire dicitur: exprimente uerbo ſonū uocis recentis.

Lepida quædam memoratu: & cognitu de parte geometriæ: quæ ὀπτική. i. pſpectiua appellať. Et itē alia: quæ μετρική. i. dimēſiua. Et tertia itidē: quæ dicit κανονική. i. regularis. Caput. xviii.

PArs quædam geometriæ ὀπτική: ideſt perſpectiua appellatur: quæ ad oculos pertinet. Pars altera: quæ ad auris κανονική. i. regularis uocatur. qua muſici: ut fundamēto artis ſuæ utunť. Vtraq; haꝝ ſpatiis & interuallis lineaꝝ: & ratione numeroꝝ conſtat. ὀπτική ideſt perſpectiua facit multa demiranda: id genus: ut in ſpeculo uno imagines unius rei: plures appareant. Item ut ſpeculum ī loco certo poſitum: nihil imaginet: alihorſum tranſlatum faciat imagines. Itē ſi rectius ſpeculum ſpectes: imago fiat tua eiuſmodi: ut caput dehorſum uideatur: pedes ſurſum. Reddit etiā cauſas ea diſciplīa: cur iſtæ quoq; uiſiones fallant: ut quæ in aqua conſpiciūť: maiora ad oculos fiāt. Quæ procul ab oculis ſunt minora. κανονική. i. regularis autem longitudines: & altitudines uocis emetitur. Longior menſura uocis ῥυθμός. i. modulus: numerus, ordo, pedum dicitur. Altior μέλος. i. modulatio cantus. Eſt & alia ſpecies κανονικῆς. i. regularis: quæ appellatur μετρική: ideſt menſuraria per quam ſyllabarum longarum: & breuium: & mediocrium iunctura & modus congruens cum principiis geometriæ aurium menſura examinatur. Sed hæc inquit. M. Varro: aut omnino nō diſcimus: aut prius deſiſtimus ꝗ ītelligamus cur diſcenda ſint. Voluptas autem inquit: uel utilitas talium diſciplinarum in poſt principiis exiſtit: cū perfectæ abſolutæq; ſunt. In principiis uero ipſis ineptæ & inſuaues uidentur.

Sumpta ex hiſtoria Herodoti libro. i. ſuper fidicine Arione.

Caput. xix.

CEleri admodū: & cohibili orōne: uocūq; filo tereti: & cādido fabulā ſcripſit Herodotus ſuper fidicine illo Arione. Vetus inqt & nobilis Ario cātator fidibus fuit. Is loco: & oppido methymnæus: terra atq; inſula omni Leſbius fuit. Eum Arionem rex corinthi Periander amicum amatumq; habuit artis gratia. Is inde a rege proficiſcitur terras inclytas ſiciliam: atq; Italiā uiſere. Vbi eo uenit: aures oīum menteſq; in utriuſque terræ urbibus demulſit. In quæſtibus iſthic: & uoluptatibus amoribuſq; hominum fuit. Is tum poſtea grandi pecunia: & re bona multa copioſus: corinthum inſtituit redire. Nauē igiť & nautas: ut notiores: amicioreſq; ſibi corinthios delegit. Sed eos corinthios homine accepto: nauiq; in altum prouecta: prædæ pecuniæque cupidos cepiſſe conſilium de necando Arione. Tum illum ibi pernicie intellecta: pecuniam cæteraq; ſua ut haberent: dediſſe. Vitam mō ſibi ut parcerent: orauiſſe. Nautas precum eius harum commiſeritū eſſe illatenus: ut ei necem afferre per uim ſuis manibus temperarent. Sed imperauiſſe: ut iam ſtatim coram deſiliret præceps in mare. Homo inquit ibi territus: ſpe omni uitæ perdita: id unum poſtea orauit ut priuſꝗ mortem oppeteret: induere permitterent ſua ſibi indumēta. Et fides capere: & canere carmen caſus illius ſibi conſolabile. Feros & immanes nauitas prolubium tum audiendi ſubit. Quod orauerat impetrat. Atq; ibi mox de more cinctus: amictus: ornatus: ſtanſq; in ſummæ pupis foro carmē: quod orthrium dicitur: uoce ſublatiſſima cantauit. Ad poſtrema cantus cum fidibus ornatuq; omni: ſicut ſtabat: canebatq; eiecit ſeſe procul in profundum. Nautæ haudquaquā dubitantes quin periſſet: curſum: quem facere cœperant: tenuerunt. Sed nouum & mirum: & pium facinus contigit. Delphinum repēte inter undas adnauiſſe: & dorſo ſuper fluctus edito uectauiſſe. Incolumiq; eum corpore: & ornatu: tænarum in terram laconicam deuexiſſe: Tum Arionem prorſus ex eo loco corinthum petiuiſſe. Talēq; Periandro regi: qualis delphino uectus fuerat: ſeſe obtuliſſe. Eiq; rem ſicuti acciderat: narrauiſſe. Regem iſthæc parum credidiſſe. Arionem quaſi falleret: cuſtodiri iuſſiſſe. Nautas requiſitos: ablegato arione: diſſimulanter interrogaſſe: ecquid audiſſent ī iis locis: unde ueniſſēt: ſuper arione. Eos dixiſſe: hominem cū inde irent in terra italia fuiſſe. Eumq; illic bene agitare. & ſtudiis delectationibuſq; urbium florere. atq; in gratia pecuniaq; magna fortunatum eſſe. Tum inter hæc eoꝝ uerba arionem cum fidibus & indumentis: cum quibus ſe in ſalū eiaculauerat extitiſſe. Nautas ſtupefactos: conuictoſque ire inficias nō quiſſe. Eam fabulam dicere leſbios & corinthios. atque eſſe fabulæ ar

gumentum:q̃ ſimulacra duo ænea ad tænarum uiſerentur. Delphi-
nus uehens:& homo inſidens.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER ~~SEXTVSDECIMVS.~~ Septimus decimus

VT quidam fuerunt:mõſtra hominum: qui de diis
immortalibus impias:falſaſq; opiniones prodide
runt:ita nonnulli tam prodigioſi:tãq; uecordes ex
titerunt:in quibus ſunt Gallus Aſinius:& Lartius
Licinius:cuius liber etiam fertur infando titulo Ci
ceromaſtix:ut ſcribere auſi ſint.M.Ciceronẽ par̃
integre:atq; improprie:atq; inconſiderate locutum. Atq; alia quidẽ:
quæ reprehẽderunt:neq; dictu:neq; auditu:digna ſunt. Sed & enim
in hoc:quo ſibimetipſis præter cætera:eſſe uiſi ſunt uerborum penſi
tatores ſubtiliſſimi cedo:quale id ſit:conſideremus.M.Cicero p.M.
Cælio ita ſcripſit.Nam quod obiectum eſt de pudicicia:quodq; om-
nium accuſatorum:non criminibus:ſed uocibus : maledictiſq; cele-
bratum eſt:id nunq̃ tam acerbe feret.M.Cælius: ut eũ pœniteat nõ
deformem eſſe natum.Non exiſtimãt uerbo proprio eſſe uſũ: quod
ait,pœniteat.Atq; id prope ineptum etiam eſſe dicunt . Nam pœni-
tere inquiunt tum dicere ſolemus:cum quæ ipſi fecimus: aut quæ de
noſtra uoluntate:noſtroq; conſilio facta ſunt:ea nobis poſt incipiũt
diſplicere.Sententiamq; in iis noſtram demutamus. Neminem aũt
recte ita loqui pœnitere ſeſe:q̃ natus ſit:aut pœnitere:q̃ mortalis ſit
aut,q̃ ex offenſo:uulneratoq; corpore dolorem ſentiat.quãdo iſtiuſ-
modi rerum:nec conſilium ſit noſtrum:nec arbitrium.Sed ea ingra-
tis in corporibus noſtris ui:ac neceſſitate naturæ nobis accidant . Si-
cut hercle inquiunt:non uoluntarium fuit.M.Cælio quali forma na
ſceretur.Cuius enim dixit non pœnitere:tanq̃ in ea cauſa res eſſet ut
rationem caperet pœnitendi.Eſt hæc quidem:quam dicũt:uerbi hu-
iuſce ſententia.Et pœnitere niſi in uoluntariis rebus non probe dici-
tur.Tam&ſi antiquiores uerbo ipſo:alio quoq; modo uſitati ſunt.
Et pœnitet ab eo:quod eſt pene:& a penuria dixerunt.Sed id aliorſũ
pœnitet:atque alio in loco dicetur.Nunc autem ſub hac eadem ſigni
ficatione:quæ uulgo nota eſt:non modo ineptum hoc nõ eſt : quod

.M.Cicero dixit:ſed feſtiuiſſimum adeo & facetiſſimum eſt. Nã cũ
aduerſarii & obtrectatores.M.Cælii:quoniam erat pulchro corpore:
formam eius & faciem in ſuſpiciones impudiciciæ accerſerent illudẽs
Cicero tam abſurdam criminationem:q̃ formam: quam natura fece
rat:uitio darent:eodem ipſo errore :quem illudebat:ſciẽs uſus eſt.&
non pœnitet inquit.M.Cælium non deformem eſſe natum . Vt uel
hac ipſa re:quod ita dicebat:obprobraret aduerſariis : ac p facetias o-
ſtentaret:facere eos deridiculum:q̃ perinde Cælio formã crimini da-
rent:quaſi arbitrium eius fuiſſet:quali forma naſceretur.

Verba quædam ex.Q.Claudii annalium primo:curſim in legen
do notata. Caput.ii.

CVm librũ ueteris ſcriptoris legebamus:conabamur poſtea me
moriæ uegetandæ gratia indipiſci animo:ac recenſere: quæ ĩ eo
libro ſcripta eſſent:in utraſq; æſtimationes laudis aut culpæ annota-
mentis digna.Eratq; hoc ſane q̃ utile exercitum ad conciliãdas nobis:
ubi ueniſſet uſus:uerborum ſententiarũq; elegantiũ recordationes.
Velut hæc uerba ex.Q.Claudii primo ãnali: quæ meminiſſe potui
notaui.Quem librum legimus biduo proximo ſuperiore . Arma in-
quit pleriq; abiiciunt.atq; inermi illatebrant ſeſe. Ibi illatebrant uer-
bum poeticum uiſum eſt:ſed non abſurdum neq; aſperum. Ea inqt
dum fiunt latini ſubnixo animo:quaſi ſublimi: & ſupra nixo uerbũ
pene ſignificans:& non fortuitum.demonſtratq; animi fortitudinẽ:
fiduciãq;.quoniã quibus innitimur iis:quaſi erigimur attollimurq;.
Domus inquit ſuas quẽq; ire iubet:& ſua omnia fruiſci. Rarius qdẽ
fuit in ætate.M.Tullii:ac deinceps infra rariſſimum . Dubitatumq;
eſt ab imperitis antiquitatis in latinum foret. Non modo autem lati
num:ſed iucundius amœniuſq; etiam uerbum fruiſcor factum eſt q̃
fruor:& ut fatiſcor a fateor: ita fruiſcor factum eſt a fruor.Q. Me-
tellus Numidicus:qui caſte pureq; lingua uſus latina uidetur in epi-
ſtola:quam exul ad Domitios miſit:ita ſcripſit. Illi uero omni iure:
atq; honeſtate interdicti.Ego neq; aqua:neq; igni careo: & ſũma glo
ria fruiſcor. Neuius in attellana:quæ partus inſcripta eſt : hoc uerbo
ita utitur.Quod magnopere quæſiuerunt id fruiſci non queũt.Qui
non parſit:apud ſe fruitus eſt.Et romani inquit multis armis: & ma
gno commeatu:prædaque ingenti capiantur. Verbum caſtrenſe eſt.
nec facile id reperias apud ciuilium cauſarum oratores.Exque eadem

figura eſt:qua lignantur:& pabulantur:& aquantur.Sole inquit occaſo:ſole occaſo:non inſuaui uenuſtate eſt:ſiquis aurem habeat nō ſordidam:nec proculcatam. In duodecim aurē tabulis uerbū hoc ita ſcriptum eſt.Ante meridiem cauſam coniicito : cum perorant ambo præſentes.Poſt meridiem præſenti litem addicito. Si ambo præſentes:ſol occaſus ſuprema tempeſtas eſto.Nos inquit:in medium reliquemus.Vulgus in medio dicit.nam uitium iſtuc putant:& ſi dicas in medium ponere:id quoq; eſſe σόλοικον: ideſt ſolœciſmi uitium putant.Et tamen probabilius ſignificantiuſq; ſic dici uidebitur: ſiqs ea uerba non incurioſe introſpiciat.Græce quoq; θεῖναι εἰς μέσον.i. ponere in medium:uitium id non eſt.Poſtq̄ nunciatum eſt īquit:ut pugnatum eſſet in gallos:id ciuitas grauiter tulit. In gallos mundius ſubtiliuſq; eſt:q̄ cum gallis:aut contra gallos. Nam pinguiora hæc: obſoletioraq; ſunt.Simul inquit forma:factis:eloquentia: dignitate:acrimonia:confidentia pariter præcellebat: ut facile intelligeretur magnum uiaticum.Magnum uiaticum pro magna facultate: & paratu magno noue poſitum eſt.Videturq; græcos ſecutus: qui ἐφόδιον:ideſt uiaticum:ſumptum uiæ ad aliarum quoq; rerū apparatus traducunt.Ac ſæpe ἐφόδιον pro eo dicūt:quod eſt iſtitue: & iſtrue. Nam.M.inquit Manlius : quem capitolium ſeruaſſe a gallis ſupra oſtēdi:cuiuſq; operam cum.M.Furio dictatore apud gallos cumprime fortem atq; exuperabilem reſpublica ſenſit.is & genere & uirtute bellica nemini concedebat.Adprime crebrius eſt: Cumprime rarius. traductumq; ex eo eſt:quod cum primis dicebant.pro quo eſt in primis.Nihil ſibi īquit diuitias opus eſſe.Nos diuitiis dicimus.& uitiū hoc orationis nullum eſt.Ac ne id quidem eſt:quod figura dici ſolet. Recta enim iſthæc oratio eſt.Et ueteres cōpluſculi ita dixere. Nec ratio dici poteſt:cur rectius ſit:diuitiis opus eſſe:q̄ diuitias niſi qui grāmaticorum noua inſtituta:ut τεμένων ἱερά: ideſt templorum ſacra obſeruant.Nam hæc inquit maxime uerſatur deorum iniquitas: q; deteriores ſunt incolumiores.Neq; optimum quēquam inter nos ſinunt diurnare.Inuſitate dixit diurnare pro diu uiuere. Sed ex ea figura eſt:qua dicimus perennare.Cum iis inquit conſermonabatū. ſermonari ruſticus uidetur:ſed rectius.ſermocinari crebrius eſt:ſed corruptius.Seſe inquit:ne id quoq;:quod tum ſuaderet:facturum eſſe. Ne id quoq; dixit:pro ne id quidem.Infrequens nunc in loquendo:

ſed in libris ueterum creberrimum.Tanta inquit ſanctitudo ſani eſt ut nunq̄ quiſquam uiolare ſit auſus. Sanctitas quoq; & ſanctimoīa non minus latine dicūtur.Sed neſcio quid maioris dignitatis eſt uerbum ſanctitudo.Sicuti.M.Cato in.L.Veturium:duritudinē: q̄ duriciem dicere:grauius putauit.Qui illius inquit impudentiam norat & duritudinem.Cum tantus īquit arrabo penes ſamnites populi romani eſſet:Arrabonem dixit.dc.obſides.& id maluit q̄ pignus dicere quoniam uis huius uocabuli in ea ſententia grauior:acriorq; eſt.Sed nunc arrabo in ſordidis uerbis haberi cœptus.Ac multo rectius uidet' arra.Quāquam arram quoq; ueteres ſæpe dixerint. Et compluriens inquit in laboribus miſerrimas uitas exegerunt.Et hic motus ī ociis īquit conſumptus.Elegantia utrobiq; ex multitudinis numero quæſita eſt.Cominius inquit qua aſcenderat:deſcendit.atq; uerba gallis dedit.Verba Cominium dediſſe gallis dicit:qui nihil quicquam:cuiquam dixerat.Neq; enim eum galli:qui capitolium obſidebant:aſcēdentem:aut deſcendentem uiderant.Sed uerba dedit:haud ſecus poſuit:q̄ ſi tu dicas latuit:atq; obrepſit.Cōualles inquit & arboreta magna erant.Arboreta ignobilius uerbum eſt:arbuſta celebratius.Putabant inquit eos:qui foris atq; qui in arce erant.inter ſe cōmutatiōes: & conſilia facere.Cōmutationes ideſt collationes.cōmunicationeſq; inuſitate dixit.Sed non hercle inſcite:nec ineleganter. Hæc ego pauca interim ſuper eo libro:quorum memoria:poſt lectionem ſuppetierat:mihi notaui in ſermonibus forte:quos de temporibus rerum ad uſus hominū repertaꝝ agitabamus.

Verba.M.Varronis ex libro.v.&.xx.humanarum:quibus contra opinionem uulgariam interpretatus eſt Homeri uerſum.

Caput.iii.

ADoleſcens quiſpiam non indoctus:ſparti quoq; uſum in terra græcia diu incognitum fuiſſe dixit: multiſq; poſt ilium captū tempeſtatibus ex terra hiſpania aduectum. riſerunt hoc ad illudēdū ex iis:qui ibi aderant:unus:atq; alter male homines litterati.quod genus græci ἀγοραίους:ideſt uulgares & uiles appellāt.Atq; eum:q id dixerat librum legiſſe Homeri aiebant: cui uerſus hic forte deeſſet. καὶ δὴ δοῦρα σέσηπε νεῶν.καὶ σπάρτα λέλυνται:ideſt.En ligna eputrent ratium:& ſparta in cariem ſunt. Tum ille prorſum irritatus:non inquit in eo libro uerſus:ſed uobis plane magiſter defuit: ſi

creditis in eo uersu sparta id significare: quod nos spartum dicimus. Maiorem enimuero illi risum subiiciunt. neq; id destiterũt: nisi liber ab eo prolatus esset. M. Varronis. xxv. humanarũ: in quo de isto Homeri uersu a Varrone ita scriptum est. Ego sparta apud Homeꝝ nõ plus spartum significare puto: q̃ σπάρτους: idest spartos: qui dicũt ĩ agro thebano nati. In græcia sparti copia modo cœpit esse ex Hispania. Neq; ea ipsa facultate usi liburni. Sed ii plerasq; naues loris suebant. Græci magis canabo & stuppa: cæterisq; satiuis rebus: a quibus σπάρτα appellabant: Quod cũ ita Varro dicat: dubito hercle: an posterior syllaba in eo uerbo: quod apud Homerũ est: acuenda sit: nisi quia uoces huiuscemodi: cum ex cõmuni significatione in rei certæ ꝓprietatem concedunt: diuersitate accentuũ separant.

Quid Menander poeta Philemoni poetæ dixerit: a quo sæpe indigne in certaminibus comœdiarum superatus est. Et q͂ sæpissime Euripides in tragœdia ab ignobilibus poetis uictus est. Caput. iiii.

Menander a Philemone nequaq̃ pari scriptore ĩ certaminibus comœdiaꝝ ambitu: gratiaq; & factionibus sæpenumero uincebatur. Eũ cũ forte habuisset obuiã. Quæso inquit Philemon: bona uenia dic mihi: cũ me uincis: non erubescis? Euripidẽ quoq;. M. Varro ait: cũ quinq; & septuaginta tragœdias scripserit: in quinq; solis uicisse. Cũ eum uincerent aliquot poetæ ignauissimi. Menãdrum autẽ alii centũ & octo: partim centũ & nouem comœdias reliquisse ferũt. Sed Apollodori scriptoris celebratissimi hos de Menandro uersus legimus in libro: qui chronica inscriptus est.

κηφισυεὺς ὢν: ἐν Διοπείθου πατρός.
πρὸς τοῖς ἑκατὸν πέντε γράψας δράματ' ἐξ
ελίπε. πεντήκοντα καὶ δυοῖν ἐτῶν. Idest.
Cephisieus genere: ex diopethe patre:
Quinq; & centum: cum scripsisset fabulas:
Fato est defunctus: annos duos natus: & quinquaginta.
Ex istis tamen centum & quinq; oĩbus: solis eum octo uicisse:
idem Apollodorus eodem in libro scripsit.

Nequaq̃ esse uerũ: quod minutis quibusdã rhetoricæ artificibus uideatᷓ. M. Ciceronẽ in libro: quẽ de amicitia scripsit: uitioso argumẽto usum: ἀμφισβητούμενον: ἀντὶ ὁμολογουμένου. i. dubiũ pro confesso posuisse. Totumq; id cõsideratius tractatum: exploratũq;.

Caput. v.

Cicero in dialogo: cui titulus ẽ: Lælius: uel de amicitia: docere uolens amicitiã non spe: expectationeq; utilitatis: neq; precii mercedisq; causa colendam: sed quo ipsa per sese plena uirtutis honestatisq; sit: expetendam: diligendamq; esse: etiam si nihil opis: nihilque emolumenti: ex ea participari queat: hac sentẽtia atq; his uerbis usus est. Eaq; dicere facit. C. Lælium sapientem uirum: qui. P. Africani fuerat amicissimus. Quid enim Africanus indigens mei? Ne ego quidẽ illius. Sed ego admiratione quadam uirtutis eius: ille uicissim opinione fortasse nõnulla: quam de meis moribus habebat: me dilexit. auxit beniuolentiã consuetudo. Sed quanq̃ utilitates multæ & magnæ consecutæ sunt: non sunt tamen ab earum spe causæ diligendi profectũ. Vt enim benefici liberalesq; sumus nõ ut exigamus gratiã (neq; enim beneficium fœneramur) sed natura propensi ad liberalitatẽ sumus: sic amicitiam non spe mercedis adducti: sed q͂ omnis eius fructus in ipso amore inest: expetendam putamus. Hoc cum legeretur in cœtu forte hominum doctorum: rhetoricus quidã sophista utriusq; linguæ callens: haud sane ignobilis: ex istis argutulis: & minutis doctoribus: qui τεχνικοὶ: idest artificiales appellantur: atque in disserẽdo tamen non impiger: usum esse existimabat argumento. M. Tullium non probo neque ἀποδεικτικῷ: idest demonstratiuo: sed eiusdem quæstionis: cuius esset ea ipsa res: de qua quæreretur. Verbisque id uitium Græcis appellabat: q͂ accepisset: ἀμφισβητούμενον. ἀντὶ ὁμολογουμένου. idest dubium pro confesso & certo. Nam beneficos inquit & liberales sumpsit ad confirmandum id: quod de amicitia dicebat: cum ipsum illud: & soleat quæri: & debeat quisquis liberaliter & benigne facit: qua mente: quoue consilio: benignus liberalisque sit. Vtrum quia mutuam gratiam speret: & eum: in quem benignus sit: ad parem curam sui prouocet: quod facere pleriq; omnes uidentur: An quia a natura sit beniuolus: benignitasq; eum per sese ipsa: & liberalitas delectet. sine ulla recipiendæ gratiæ procuratione: quod est omnium ferme rarissimum. Argumenta autem censebat: aut probabilia esse debere: aut perspicua: & minime cõtrouersa. Idq; ἀπόδειξιν: idest expressionẽ & demonstrationẽ uocari dicebat: quũ ea: quæ dubia: aut obscura sũt per ea: quæ ambigua nõ sũt: illustratᷓ. Atq; ut ostẽderet beneficos: liberalesq; ad id: quod de amicitia

quæreretur: quasi argumentũ: exemplũue: sumi nõ oportere. Eodem inquit simulacro: & eadẽ rationis imagine: amicitia inuicẽ pro argu/mẽto sumi potest: siquis affirmat homines beneficos: liberalesq; esse debere: nõ spe aliqua cõpendii: sed amore & studio honestatis. Pote/rit enĩ consimiliter dicere ita. Nãq; ut amicitiã non spe utilitatis am/plectimur: sic benefici liberalesq; non gratiæ recuperandæ studio esse debemus: Poterit sane inquit ita dicere: Sed neq; amicitia liberalitati neq; liberalitas amicitiæ præbere argumentum potest: cum de utroq; pariter quæratur. Hæc ille rhetoricus artifex dicere quibusdam uide/batur perite & scienter. Sed uidelicet eum uocabula rerum uera igno/rauisse. Nam beneficum & liberalem Cicero appellat: ita ut philoso phi appellandum esse censent: non eum qui: ut ipse ait: beneficia fœ/neratur: sed qui benigne facit: nulla tacita ratiõe ad utilitates suas re/dundante. Nõ ergo obscuro: neq; ambiguo argumento usus est: sed certo atq; perspicuo. Siquidem qui uere beneficus: liberalisq; est qua mente bene: aut liberaliter faciat nõ quærit. Aliis enim longe noĩbus appellãdus est: si cũ & talia facit: sui potius q̃ alterius iuuãdi causa fa cit. Processisset autẽ argutatori isti fortasse an reprehẽsio: si Cicero ita dixisset. Et enĩ benefice liberaliterq; facimus: nõ ut exigamus gratiã. uideret enĩ benefice facere: etiam in nõ beneficium cadere posse: si id per aliquam circũstantiã fieret: nõ p ipsam ppetuæ benignitatis con/stantiã. Sed cũ beneficos liberalesq; dixerit: neq; aliusmodi isti sunt: q̃ cuius esse eos supra diximus: illotis: quod aiunt: pedibus: & uerbis reprehendit doctissimi hominis orationem.

Falsum esse quod Verrius Flaccus in librorũ secũdo: quos de ob/scuris. M. Catonis composuit: de seruo receptitio scriptũ reliquit.

Caput. vi.

M Cato uoconiã legẽ suadẽs uerbis hisce usus est. Prĩcipio nobis mulier magnã dotem attulit. Tũ magnã pecuniã recipit: quã in uiri potestate non cõmittit. eam pecuniã mutuã dat uiro. Postea ubi irata facta est: seruũ receptitiũ sectari: atq; flagitare uirũ iubet. Quærebatur seruus receptitius quid esset. Libri statĩ quæsiti allatiq; sunt Verrii Flacci de obscuris Catonis. In libro secũdo scriptũ inuẽtũ est: receptitiũ seruũ dici nequam: & nulli precii. qui cũ uenum esset datus redibitus ob aliquod uitiũ: receptusq; sit. Propterea ĩqt seruus huiusmodi sectari maritũ: & flagitare pecuniã iubebatur: ut eo ipso

dolor maior: & contumelia grauior uiro fieret: q eũ seruus nihil petẽ/dæ pecuniæ causa cõpellaret. Cũ pace autem: cũq; uenia istorum: siq sunt: qui Verrii Flacci auctoritate capiunt: dictũ hoc sit. Receptitius enim seruus ĩ ea re: quam dicit Cato: aliud omnino est: q̃ Verrius scri/psit: Atq; id cuius facile intellectu est. Res enĩ proculdubio est. Quã/do mulier dotem marito dabat: tum quæ ex suis bonis retinebat neq; ad uirũ tramittebat: ea recipere dicebat. Sicuti nũc quoq; in uenditi/onibus: quæ excipiuntur neq; ueniunt. Quo uerbo Plautus quoq; in trinũmo usus est in hoc uersu.

Posticulum hoc recepit: cum ædis uendidit.

Particulam quãdam: quæ post eas ædis erat: nõ uẽdidit: sed retinuit. Ipse etiam Cato mulierem demonstrare locupletem uolens: Mulier ĩ quit & magnam dotem dat: & magnam pecuniam recipit. Hoc ẽ & magnam dotem dat: & magnam pecuniam retinet. Ex ea igitur refa/miliari: quam sibi dote data retinuit: pecuniam uiro mutuam dat. Eam pecuniam cum uiro forte irata repetere instituit: apponit flagi/tatorem seruum receptitiũ: hoc est proprium seruum suum: quẽ cũ pecunia reliqua receperat: neq; dederat doti: sed retinuerat. Non enĩ seruo mariti imperare hoc mulierem fas erat: sed proprio suo. Plura dicere: quibus hoc nostrum tuear: supersedeo. Ipsa enim sũt per sese euidentia: & quod a Verrio dicitur: & quod a nobis. Vtrum ergo ui/debitur cuiq; uerius: eo utatur.

Verba hæc ex atimia lege. Quod subreptũ erit: eius rei æterna au/ctoritas esto. P. Nigidio: &. Q. Sceuolæ uisa esse non minus de præ terito furto q̃ de futuro cauisse.

Caput. vii.

L Egis ueteris atiniæ uerba sũt: Quod subreptũ erit: eius rei æter na auctoritas esto. Quis aliud putet ĩ hisce uerbis: q̃ de tẽpore tantũ futuro legẽ loqui: Sed. Q. Sceuola patrẽ suum: & Brutum & Manilium uiros apprime doctos quæsisse ait: dubitasseq; utrũ ne in postfacta modo furta lex ualeret: an etiam ĩ antefacta: quoniã quod subreptum erit: utrũq; tempus uideretur ostendere: tam præteritum q̃ futurũ. Itaq;. P. Nigidius ciuitatis romanæ doctissimus sup dubita tione hac eorũ scripsit in quartouicesimo cõmentariorũ/cõmaticorũ. Atq; ipse quoq; idẽ putat incertã esse temporis demonstrationẽ. Sed anguste perquã & obscure disserit: ut signa rerum ponere uideas: ad

ſubſidium magis memoriæ ſuæ q̃ ad legẽtium diſciplinam. Videbaẽ tamen hoc dicere: uerbum eſſe: & erit quando per ſeſe ponuntur: habent: atq; retinent tempus ſuum. Cum uero præterito iunguntẽ: uim temporis ſui amittunt: & in præteritum contendunt. Cũ enim dico: in campo eſt: in comitio eſt: tempus inſtans ſignifico. Item cũ dico: ĩ campo erit: tempus futurum demonſtro. At cum dico: factũ eſt: ſcriptum eſt: ſubreptum eſt: q̃q̃ eſt uerbum: temporis ſit præſentis: confunditur tamen cum præterito: & præſens eſſe deſinit. Sic igitur inq̃t etiam iſtud: quod in lege eſt: ſi diuidas: ſepareſq; duo uerba hæc: ſubreptum: & erit: ut ſic audias ſubreptum: tanq̃ certamen erit: aut ſacrificium erit. Tunc uidebitur lex in poſtfuturum loqui. Si uero copulate permixteq; dictũ intelligas: ut ſubreptumerit: non duo: ſed unũ uerbum ſit. Idq; unica patiendi declinatione ſit: tũ hoc uerbo nõ minus præteritum tempus oſtenditur q̃ futurum.

In ſermonibus apud menſam Tauri philoſophi: quæri agitariq; eiuſmodi ſolita. Cur oleum ſæpe & facile: uina rarius congelaſcant. acetũ haud fere unq̃. & cur aquæ fluuioꝝ fontiũq; durentẽ. mare gelu non duretur. Caput. viii.

PHiloſophus Taurus accipiebat nos athenis cœna plerunq;: ad id diei: ubi iam ueſperauerat. id enim eſt tempus iſtic cœnandi frequens. Eius cœnæ fundus: & fundamentum omne erat ĩ olla una lentis ægyptiæ: & cucurbitæ inibi minutim cæſæ. Ea quodam die ubi paratis: & expectantibus nobis allata: atq; impoſita menſæ eſt: pueꝝ iubet Taurus oleũ in ollam indere. erat is puer genere atticus: ad annos maxime natus. viii. feſtiuiſſimus. ætatis & gentis argutiis ſcates. Guttum ſamium oretenus: imprudens inanem: tanq̃ ſi ineſſet oleũ: affert: conuertitq; eum. & ut ſolitum eſt: circumegit per omnẽ partẽ ollæ manum. nullum inde ibat oleum. Aſpicit puer Guttum atrocibus oculis ſtomachabundus. & concuſſum uehementius: iterum in ollam uertit. Id cum omnes ſenſim: atq; ſũmiſſim rideremus. Tum puer græce & id quidem perquã attice: μὴ γελᾶτε inquit. ἔνι τοὔλαιον ἀλλ᾽ οὐκ ἴςε οἵα φρίκη περὶ τὸν ὄρθρον γέγονε τήμερον καὶ κεκρύςαλλωται. Id eſt ne ridete: ineſt oleum. Verum uos neſcitis qualis matutino diluculo hodie rigor fuerit. Itaque gelu concretum eſt. Verbero inquit ridens Taurus: nonne is curriculo: atque oleum petisẽ Sed cum puer foras emptum iſſet: nihil ipſe iſta mora offenſior.

Olla inquit oleo indiget: & ut uideo intolerandũ feruit. cohibeamus manus: atq; interea quoniam puer nunc admonuit ſolere oleum cõgelaſcere: cõſideremus: cur oleum quidem ſæpe: & facile ſtet: uina rarenter cõgelaſcant. atq; aſpicit me: & iubet: quod ſentiam dicere. Tũ ego reſpõdi: coniectare me: uinum iccirco minus cito coaleſcere: ꝙ ſemina quædam caloris in ſeſe haberet: eſſetq; natura ignitius. ob eãq; rem dictum eſſe ab Homero αἴθοπα οἶνον ideſt calidum uinũ. non ut alii putarent: propter colorem. Eſt quidem Taurus ita: ut dicis. nã ferme conuenit: uinum ubi potum eſt: calefacere corpora. Sed nõ ſecus oleum quoq; calorificum eſt. neq; minorem uim ĩ corporibus calefaciendis habet. Ad hoc ſi iſthæc: quæ calidiora ſunt: difficilius gelu coguntur: congruens eſt: ut quæ frigidiora ſunt facile coganẽ. Acetum autem omnium maxime frigorificum eſt. atq; id nunquam tamen concreſcit. Num igitur magis cauſa oleo coaguli celerioris in leuitate eſtẽ faciliora enim ad coeundum ideo uidentur: quæ leuatiora leuioraq; ſunt. Præterea id quoq; ait quæri dignum: cur fluuiorũ: & fontium aquæ gelu durentur: mare omne incongelabile ſitẽ Tam&ſi Herodotus inquit hiſtoriæ ſcriptor: contra omnium ferme: qui hæc quæſiuerunt: ſcribit mare boſphoricum: quod cimerium appellatur earũq; partium mare omne: quod ſcythicum dicitur: gelu ſtringi: & conſiſtere. Dum hæc Taurus. Interea puer uenerat. & olla deferbuerat. tẽpuſq; eſſe cœperat edendi: & tacendi.

De notis litterarum: quæ in. C. Cæſaris epiſtolis reperiuntur. deq; aliis clandeſtinis litteris ex ueteri hiſtoria petitis. & quid σκυτάλη. i. baculus: quo epiſtola inuoluebatur: ſit laconica.

Caput. ix.

LIbri ſunt epiſtolaꝝ. C. Cæſaris ad. C. Oppium: & Balbũ Cornelium: qui res eius abſentis curabãt. In his epiſtolis qbuſdã in locis inueniũtur litteræ ſingulariæ: ſine coagmentis ſyllabaꝝ: quas tu putes eſſe poſitas incondite. Nam uerba ex iis litteris cõfici nulla poſſunt. Erat autem conuentum inter eos clandeſtinũ: de cõmutando ſitu litteraꝝ: ut in ſcripto quidẽ alia aliæ locũ: & nomen teneret. Sed in legendo locus cuiq; ſuus & poteſtas reſtitueretẽ. Quænã uero littera pro qua ſcriberetẽ: ante iis: ſicut dixi: cõplacebat: qui hanc ſcribendi latebrã parabant. Eſt adeo Probi grãmatici cõmentarius ſatis curioſe factus: de occulta litteraꝝ ſignificatiõe epiſtolaꝝ. C. Cæſaris

Oblonguli
Crassamento

scriptarum. Lacedæmonii autem ueteres cum dissimulare:& occulta
re litteras publice ad imperatores suos missas uolebant:ne si ab hosti
bus exceptæ forent:consilia sua noscerentur epistolas id genus factas
mittebāt. Surculi duo erant teretes oblonguli pari crassamento eius/
demq; longitudinis derasi:atq; ornati consimiliter. Vnus imperato/
ri in bellum proficiscenti dabatur. alterum domi magistratus cum iu
re:atq; cum signo habebant. Quando usus uenerat litterarum secre/
tiorum:circum eum surculum lorum modicæ tenuitatis:longum au
tem:quantum rei satis erat:complicabant:uolumine rotundo ac sim
plici. Ita uti ore adiuncte undiq;:& cohærentes lori: quod plicabatur
coirent. Litteras deinde in eo loro per transuersas iuncturarum oras:
uersibus a summo ad imum proficiscentibus inscribebant. Id lorum
litteris ita perscriptis reuolutum ex surculo imperatori: commenti il/
lius conscio mittebant. Resolutio autem lori litteras truncas atq; mu
tilas reddebat. membraq; earum:& apices ī partes diuersissimas spar
gebat. Propterea si id lorum in manibus hostium īciderat: nihil q̄cq̄
coniectari ex eo loro quibat: Sed ubi ille:ad quem erat missum: acce/
perat:surculo compari:quem habebat:capto:ad finem perīde ut de/
bere fieri sciebat:circumplicabat. atq; litteræ per ambitum eundē sur
culi coalescentes:rursum coibant. Integramq; & incorruptam episto
lam:& facilem legi præstabant. Hoc genus epistolæ lacedæmonii σκυ
τάλην:idest loricatum surculum appellant. Legebamus id quoq; in
uetera historia rerum punicarum uirum indidem quempiam illustrē
siue ille Hasdrubal:siue quis alius est:non retineo:epistolam scriptā
super rebus arcanis hoc modo abscondisse. Pugillaria noua: nōdum
etiam cæra illita accepisse. litteras in lignum incidisse. Postea tabulas
uti solitum est:cæra colliuisse. Easque tabulas:tanquam non scri/
ptas:cui futurum id prædixerat: misisse. Eum deinde cæram dera/
sisse:litterasque incolumes ligno incisas legisse. Est & alia in monu
mentis rerum græcarum profunda quædam & inopinabilis latebra
barbarico astu excogitata. Histieus nomine fuit: loco natus in terra
asia non ignobili. asiam tunc tenebat imperio Rex Darius. Is Hi/
stieus:cum in Persis apud Darium esset: aristagoræ cupiā res quas/
dam occultas nuntiare furtiuo scripto uolebat. Cōminiscitur opertū
hoc litterarum admirandum. Seruo suo diu oculos ægros habēti ca/
pillū ex capite omni:tanq̄ medēdi gratia:deradit. Caputque eius leue

Scytale lacedæmonia
Asdrubal
Histieus
Aristagoras
Optu

in litterarū formas compingit. His litteris quæ uoluerat scripsit. Ho/
minem postea quoad capillus adolesceret:domo continuit. Vbi id fa
ctū est ire ad Aristagorā iubet. Et cū ad eū ueneris:mādasse me dicito
ut caput tuū (sicut nup egomet feci) deradat. seruus:ut īperatū erat:
ad Aristagorā uenit. Mandatūq; domini affert. Atq; ille id non esse
frustra ratus:quod erat mādatū fecit. Ita litteræ perlatæ sunt.

Quid de uersibus Virgilii Phauorinus existimarit: quibus ī descri
benda flagrantia montis ætnæ Pindarum poetam secutus est. Colla/
taq; ab eo super eadem re utriusq; carmina:& diiudicata.

Caput decimū.

PHauorinum philosophum:quum in hospitis sui antiatē uillā
æstu anni concessisset:nosq; ad eum uidendum Roma uenisse
mus:memini super Pindaro poeta: & Virgilio in hunc fere modum
disserere. Amici inquit familiaresq;. P. Virgilii:in iis quæ de ingenio:
moribusq; eius memoriæ tradiderunt:dicere eum solitum ferunt: pa
rere se uersus more:atq; ritu ursino. Nāq; ut illa bestia fœtum ederet
ineffigiatum informemq;:lambendoq; id postea:quod edidisset:cō/
formaret:& fingeret:perinde ingenii quoque sui partus recentes rudi
esse facie:& imperfecta. Sed deinceps tractando colēdoq; reddere iis
se oris: & uultus liniamenta. Hoc uirum iudicii subtilissimi ingenue
atq; uere dixisse. Res inquit ipsa uerum indicium facit. Nam quæ re
liquit perfecta:expolitaq;:quibusq; īposuit sensus: atq; delectus sui
supremam manum omni poeticæ uenustatis laude florent. Sed quæ
procrastinata sunt ab eo: ut post recenserentur:& absolui: quoniam
mors præuerterat:nequiuerunt:nequaq̄ poetæ elegantissimi nomīe:
atq; iudicio digna sunt. Itaq; quum morbo oppressus:aduētare mor
tem uideret:petiuit:orauitq; a suis amicissimis impense: ut æneida:
qua nondum satis elimauisset:abolerent. In iis autem inquit:quæ ui
dentur retractari:aut corrigi debuisse:is maxime locus est:qui de mō
te ætna factus est. Nam cum Pindari ueteris poetæ carmen: quod de
natura:atq; flagrantia montis eius compositum est:æmulari uellet:
eiusmodi sententias & uerba molitus est:ut Pindaro quoq; ipso: qui
nimis opima:pinguiq; esse facundia existimatus est:insolentior:hoc
quidem in loco:tumidiorq; sit. Atq; uti uosmetipsos inquit eius:q̄
dico arbitros faciam:carmen Pindari:quod est super monte ætna q̄/
tulum mihi memoriæ est dicam.

Antiatis uilla
Sup
More atq; ritu ursino uirgilius uersus pariebat.
Ineffigiatus
Liniamenta
Procrastinata
Recenserentur
Præuerterat
Elimauisset
Abolerent
Pindarus nimis opima & pingui facundia

τᾶς ἐρεύγονται μὲν ἀπλάτου πυρὸς. ἁγνόταται ἐκ μυχῶν παγαὶ
ποταμοὶ δέ. ἀμεραισι μέν: προχέοντι ῥόον καπνοῦ. αἴθωνα ἀλ
λὲν ὀρφναῖσι φοίνισσα κυλινδομένα φλόξ. ἐς βαθεῖαν φερει πόν
του. πλάκα σὺν πατάγῳ. κεῖνος δ᾽ ἁφαίστοιο κρουνούς: ἑρποντας
δεινοτάτους ἀναπέμπει. τερας μὲν θαυμάσιον προσιδέσθαι. θαῦ
μα δὲ κεὶ παρεόντων ἀκοῦσαι. ideſt. A qua ſane eructantur ĩacceſſi
ignis puriſſimi: ex imis fontes. Flumina uero interdiu quidem inun-
dant fluctum feruentem fumi. At per noctes punicea proglomerata
flamma: ad profundum ponti ferunt ſolum: cum ſtrepitu illa Vulca
ni fluenta ſerpentia emittit ſæuiſſima. Monſtrum profecto: tũ uiſu:
tum auditu mirabile. Audite nunc inquit Virgilii uerſus: quos ĩcho-
aſſe eum uerius dixerim: q̃ feciſſe.

Portus ab acceſſu uentorum immotus: & ingens
Ipſe. ſed horrificis iuxta tonat ætna ruinis.
Interdumq; atram prorumpit ad æthera nubem
Turbine fumantem piceo: & candente fauilla.
Attollitq; globos flammarum: & ſydera lambit.
Interdum ſcopulos: auulſaq; uiſcera montis
Erigit eructans. liquefactaq; ſaxa ſub auras
Cum gemitu glomerat: fundoq; exæſtuat imo.

Iam principio inquit Pindarus ueritati magis obſecutus: id dixit: q̃
res erat: quodque iſtic uſu ueniebat. quodq; oculis uidebatur: inter-
diu fumare ætnam: noctu flammigare. Virgilius autem: dum in ſtre
pitu: ſonituque uerborum conquirendo laborat: utrũq; tempus nul
la diſcretione facta confundit. Atque ille græcus quidem fontes imi-
tatus ignis eructari: & fluere omnes fumi: & flammarum per fulua:
& tortuoſa uolumina in plagas maris ferre: quaſi quoſdã igneos an-
gues luculente dixit: Et hic noſter atram nubem turbine piceo: & fa-
uilla fumante ῥόον καπνοῦ αἴθωνα id eſt fluxum fumi calidum in-
terpretari uolens: craſſe & immodice congeſſit. globos quoque flam-
marum. Quod ille κρουνοὺς ideſt fluẽta dixerat: duriter: & ἀκύρως:
ideſt improprie tranſtulit. Item quod ait: ſydera lambit. Vacanter
hoc etiam inquit accumulauit: & inaniter. Neque non id quoque ĩ-
enarrabile eſſe ait: & propemodum inſenſibile: quod nubem atram
fumare dixit turbine piceo: & fauilla candente. Non enim fumare in
quit ſolent: neque atra eſſe: quæ ſunt candentia: niſi ſi candenti dixit

peruulgate: & improprie: pro feruenti fauilla: non pro ignea: & relu
cẽti. Nã candens ſcilicet ẽ a candore dictũ: nõ a calore. Quod ſaxa
autẽ & ſcopulos eructari: & erigi: eoſdemq; ipſos ſtatim liquefieri:
& gemere: atq; glomerari ſub auras dixit. hoc inquit: nec a Pindaro
ſcriptum: nec unquam fando auditum. & omnium: quæ monſtra
dicuntur: monſtroſiſſimum eſſe.

Quod Plutarchus ĩ libris ſympoſiacis opinionẽ Platonis: de ha
bitu: atq; natura ſtomachi: fiſtulæq; eius: quæ τραχεῖα. id eſt dura
dicitur: aduerſum Eraſiſtratum medicum tutatus eſt: auctoritate
adhibita antiqui medici Hippocratis. Caput undecimum.

ET Plutarchus: & alii quidam docti uiri reprehenſum eſſe ab
Eraſiſtrato nobili medico Platonem ſcripſere: q̃ potũ dixit
defluere ad pulmonem. Eoq; ſatis humectato: dimanare per eum:
quia ſit rimoſior: & confluere inde in ueſicam. Erroriſq; iſtius fuiſ-
ſe Alceum ducem: qui in poematibus ſuis ſcriberet. τοὺ τε πνεύμο
να οἴνῳ: τὸ γὰρ περιςέλλεται. id ẽ pulmonẽ uino:
Ipſum autem Eraſiſtratum dicere: duas eſſe quaſi canaliculas quaſ
dam: uel fiſtulas. Eaſq; ab oris faucibus proficiſci deorſum. Per ea-
rũq; alteram deduci: delabiq; in ſtomachũ eſculenta omĩa: & pocu
lenta. Ex eoque ferri in uentriculum: qui ἡ κάτω κοιλία: id eſt in
ferior uenter: id eſt aluus appellatur. Atq; ibi ſubigi:干igeriq;: ac de-
inde aridiora ex iis recrementa in aluum conuenire: quod græce κό
λον dicitur. humidiora peruehens in ueſicam. Per alteram autem
fiſtulam: quæ græce nominatur τραχεῖα ἀρτηρία. id eſt aſpera ar-
teria: ſpiritum a ſummo ore in pulmonem: atq; inde rurſum in os:
& in naris commeare. Perq; eam uiam uocis quoque fieri meatum.
Ac ne potus cibuſq; aridior: quem oporteret in ſtomachum ire: pro
cideret ex ore: labereturq; in eandem fiſtulam: per quam ſpiritus re
ciprocatur: Eaq; offenſione intercluderetur animæ uia: impoſitam
eſſe arte q̃dam: & ope naturæ. Inde apud duo iſta foramina: quæ
dicitur ἐπιγλωττὶς id eſt appoſita lingula: quaſi clauſtra: quædã
mobilia: cõniuentia uiciſſim: & reſurgentia. Eamq; ἐπιγλωττίδα
interedendum: bibendumq; operire: atq; protegere: τὴν τραχεῖαν
ἀρτηρίαν: id eſt aſperam arteriam: ne quid ex eſca potu ue incide
ret in illud quaſi æſtuantis animæ iter. Ac propterea nihil humoris
ĩfluere ĩ pulmonẽ: ore ipſo arteriæ cõmunito. Hæc ait Eraſiſtratus

medicus aduersus Platonē. Sed Plutarchus in libro symposiacorū Platonis sententiæ Hippocratem dicit fuisse. Idemq; esse auctorem Platonis sentētiæ Hippocratem dicit fuisse. Idemq; esse opinatos & Philistiona locrum:& Dioxippū hippocraticū ueteres medicos:& nobiles. Atque illam de qua Erasistratus dixerit:ἐπιγλωττίδα non iccirco in eo loco constitutam:nequid ex potu influeret in arteriam. Nam pulmoni quoq; fouendo rigandoq; necessarios humores uideri. Sed appositam quasi moderatricem quādam: arbitrāq; ꝓhibendi admiscēdiue:quod ex salutis usu foret:uti edulia quidem omīa defenderet ab arteria:depelleretque in stomachū. Potum autem partiretur inter stomachum & pulmonē. Et quod ex eo admitti in pulmonem per arteriam deberet:nō rapidū id neq; uniuersum:sed quadā quasi obice sustētatum:ac repressū:sensim paulatimq; transmitteret. atque omnem reliquum in alteram stomachi fistulam deriuaret.

De materiis infamibus:quas græci ἀδόξους appellant:a Phauorino exercēdi gratia disputatis. Caput.xii.

INfames materias:siue quis mauult dicere īopinabiles:quas græci ἀδόξους καὶ ἀτόπους ὑποθέσεις appellant:& ueteres adorti sūt:nō sophistæ solū sed philosophi quoq;:& noster Phauorinus oppidoq̄ libens in eas materias dicebat. Vel ingenio expergificādo ratus idoneas:uel exercendis argutiis:uel edomandis usu difficultatibus:sicuti cū Thersitæ laudes quæsiuit.& cū febrim quartis diebus recurrentē laudauit. Lepida sane multa:& nō facilia inuentu ī utranq; causam dixit. eaq; scripta in libris reliquit. Sed ī febris laudibus testem etiam Platonē produxit:quem scripsisse ait. Qui quartanā passus conualuerit:uiresq; ītegras recupauerit: fidelius cōstātiusq; postea ualiturū. atque inibi in eisdē laudibus non hercle hac sentētiola inuenuste lusit. Versus īquit ē longo hominū æuo probatus ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ. Id est:Ipsa dies quandoq; parēs:quādoq; nouerca est. Eo uersu significat̄:nō oī die bene esse posse:sed isto bene:atq; alio male. Quod cū ita sit īqt:ut ī rebus humaīs bene aut male uice alterna sit: hæc biduo medio īteruallata febris:quāto ē fortunacior:in qua ē μία μητρυιὰ δύο μητέρες. Id ē una nouerca:duæ matres.

Quī particula:quot q̄lesq; uarietates significatiōis habeat.& q̄ sæpe in ueterū scriptis obscura sit. Caput.xiii.

QVin particula:quā grāmatici coniunctionē appellant:uariis modis sentētiisq; connectere orationē uidetur. Aliter.n.dici putatur:cum quasi increpantes:uel interrogantes:uel exhortantes dicimus:quin uenis?quin legis?quin fugis? Aliter cum ita cōfirmamus. Non dubiū ē:quin. M. Tullius omnium sit eloquētissimus. Aliter autem cum sic componimus:ꝙ quasi priori uidetur contrarium. Non iccirco causas Isocrates non defendit: quin id utile esse & honestum existimarit. A quo illa significatio nō abhorret:quæ ē in tertia origine. M. Catonis. Haud eos inquit eo postremū scribo: quin populi & boni & strenui sient. In secunda quoq; origine. M. Cato non longe secus hac particula usus ē. Neq; satis īquit habuit: quod eum in occulto uitiauerat:quī eius famam prostitueret. Præterea animaduertimus Quadrigariū in. viii. ānalium particula ista usū esse obscurissime. Ipsius uerba posuimus. Romam uenit. uix superat:qn triūphus decernatur. Itē ī. vi. ānali eiusdem uerba hæc sūt. Pene factū est:quin castra relinquerēt. atq; cederēt hosti. Non me aūt præterit dicere aliquē posse de sūmo pectore nihil esse ī his uerbis negocii. Nā qn utrobiq; positū pro ut:planissimūq; esse: si ita dicas. Romā uenit:uix superat:ut triūphus decernat̄. Itē alio ī loco:Pene factum ē ut castra relinquerēt:atq; cederēt hosti. Sed utant̄ sane qui tam expediti sunt perfugiis commutationū ī uerbis: quæ non intelliguntur:utantur tamē ubi id facere poterunt uerecūdius. Hanc uero particulam de qua dicimus:nisi quis didicerit compositam copulatamq; esse:neq; uim tantum coniungendi habere: sed certa quadam significatione factam:nunq̄ profecto rationes ac uarietates istius comprehensurus est. Quod quia longioris dissertationis est:poterit cui ocium ē:reperire hoc in. P. Nigidii commētariis: quos grāmaticos inscripsit.

Sentētiæ ex Publii mimis selectæ lepidiores. Caput.xiiii.

PVblius mimos scriptitauit.dignusq; habitus est:q super Laberio iudicaret̄. C. autem. Cæsarem ita Laberii maledicētia: & arrogātia offendebat:ut acceptiores & ꝓbatiores sibi esse Publii: q̄ Laberii mimos prædicaret. Huius Publii sentētiæ ferunt̄ pleræq; lepidæ:& ad cōmunē sermonū usum cōmodatissimæ. Ex q̄bus sūt istæ singulis uersibus circūscriptæ:quas libitū hercle ē adscribere.
Malum consilium est:quod mutari non potest.

Beneficium dando accepit: qui digno dedit.
Feras: non culpes: quod uitari non potest.
Cui plus licet: q̃ par est: plus uult: q̃ licet.
Comes facundus in uia pro uehiculo est.
Frugalitas inserta est rumoris boni.
Heredis fletus sub persona risus est.
Furor fit læsa sæpius patientia.
Improbe neptunnum accusat: q iterum naufragium facit.
Ita amicum habeas: posse ut fieri hunc inimicum putes.
Veterem ferendo iniuriam inuitas nouam.
Nunquã periculum sine periculo uincitur.
Nimium altercando ueritas altercatur.
Pars beneficii est: quod petitur: si belle neges.

Quod Carneades academicus elleboro stomachũ purgauit: scripturus aduersus Zenonis stoici decreta. Deq; natura medelaq; ellebori candidi: & nigri. Caput quintumdecimum.

CArneades academicus scripturus aduersum stoici Zenonis libros: superiora corporis elleboro candido purgauit: ne quid ex corruptis in stomacho hũoribus ad domicilia usq; animi redundaret: & instãtiã uigoremq; mentis labefaceret. Tanta cura tantoq; apparatu uir ingenio præstanti ad refellenda quæ scripserat Zeno: aggressus. Id cum in historia græca legissem: quod elleboro cãdido scriptũ erat: quid esset: quæsiui. Tũ cõperi duas species ellebori eẽ: discerniculo coloris insignes: candidi & nigri. Eos autẽ colores nõ ĩ semine ellebori: neq; in uirgultis: sed in radice dignosci. Cãdido stomachũ & uentrem superiorẽ: uomitionibus purgari. Nigro aluum: quæ inferior uocatur: dilui. Vtriusq; esse hanc uĩ: ut humores noxios: in quibus causæ morborũ sunt: extrahant. Esse aũt periculũ: ne inter causas morborũ omni corporis uia patefacta: ea quoq; ipsa in quibus causa uiuẽdĩ est: exinaniantur. Amissoq; omni naturalis alimoniæ fundamẽto: homo exhaustus intereat. Sed elleborum sumi posse tutissime in insula anticyra Plinius Secundus in libris naturalis historiæ scripsit. Propterea Liuium Drusum: qui tribunus plebis fuit: cum morbũ q comitialis dicitur: pateretur: anticyram nauigasse: & in ea insula elleborũ bibisse ait: atq; ita morbo liberatum. Præterea id scriptũ legimus: Gallos in uenatibus tingere elleboro sagitas: q̃ iis ictæ examinatæ feræ teneriores ad epulas fiãt. Sed pp ellebori contagium: uulnera ex sagittis facta circũcidere latius dicuntur.

Anates ponticas uim habere uenenis detegendis potentẽ. Atq; inibi de Mithridatis regis ĩ id genus medicamẽti solertia. Caput. xvi.

ANates põticas dicitur edendis uulgo uenenis uictare. Scriptũ etiã a Leneo. Cn. Põpeii liberto Mithridatẽ illũ ponti regem medicinæ rei: & remediorũ id genus solertẽ fuisse. Solitũq; earum sanguinẽ miscere medicamẽtis: quæ digerendis uenenis ualent. Eumq; sanguinẽ uel potẽtissimũ esse in ea confectione. Ipsũ autem regem assiduo talium medelarũ usu: a clandestinis epularũ ĩsidiis cauisse. Quin & scientẽ quoq; ultro: & ostentandi gratia uenenũ rapidum & uelox sæpenumero hausisse: atq; id tamẽ sine noxa fuisse. Quãobrẽ postea cum prælio populi romani uictus metu sui in ultima regni refugisset: & mori decreuisset: & uenena uiolẽtissima festinandæ necis gratia: frustra expertus esset: suo se ipse gladio transegit. Huius regis antidotus celebratissima ẽ: quæ mithridatios uocatur.

Mithridatem ponti regẽ duarum & uiginti gentiũ linguis locutũ. Q. q; Ennium tria corda habere sese dixisse: q̃ tris linguas pcalluisset: græcam: oscam: latinam. Caput. xvii.

EEnnius tria corda habere sese dicebat: q̃ loq græce & osce & latine sciret. Mithridates autẽ ponti atq; bithyniæ rex inclitus: qui a Cn. Pompeio bello superatus ẽ: duarum & uiginti gentium: q uas sub ditione habuit: linguas percalluit. Earumq; omnium gẽtiũ uiris haud unq̃ per interpretẽ locutus est. Sed ut quenq; ab eo appellari usus fuit: perinde lingua & oratione ipsius: nõ minus scite: q̃ si gẽtilis eius esset: locutus est.

Quod. M. Varro. C. Salustium historiæ scriptorem deprehẽsũ ab Anio Milone in adulterio scribit: & loris cæsum: pecuniaq; data dimissum. Caput octauumdecimum.

VVarro in litteris: atq; uita: fide homo multa & grauis: ĩ libro quem ĩscripsit Pius: aut de pace. C. Salustium scriptorẽ seriæ illius: & seueræ orationis. In cuius historia notiones censorias fieri: atq; exerceri uidemus: in adulterio deprehensum ab Anio Milone loris bene cæsũ dicit. & cũ dedisset pecuniã: dimissum.

Quid Epictetus philosophus dicere solitus sit hominibus nequã:

& inpuris disciplinas philosophiæ studiose tractantibus. Et quæ duo uerba obseruanda præceperit: omnium rerum longe salubria.

Caput nonumdecimum.

PHauorinū ego audiui dicere Epictetū philosophum dixisse: plerosq; istos q philosophari uidēt: philosophos esse huiuscemodi ἄνευ τοῦ πράττειν μέχρι τοῦ λέγειν. Id significat: factis procul: uerbis tenus. Iam illud ē uehemētius: quod Arianus solitū eū dictitare in libris: quos de dissertationibus eius composuit: scriptū reliquit. Nā cū īquit animaduerterat hoīnē pudore amisso: īportuna industria: corruptis moribus: audacē: cōfidentē: linguā: cætera q; oīa: præterq̄ animū procurātē: istiusmodi inquit hominē cū uiderat: studia quoq; & disciplinas philosophiæ cōtractare: & physica adire: & meditari dialectica: multaq; id genus theoremata suspicari sciscitariq;: inclamabat deū atq; hominū fidē. ac plerūq; interclamādū his eum uerbis increpabat. ἄνθρωπε ποῦ βάλλεις; σκέψαι εἰ κεκάθαρται τὸ ἀγγεῖον. ἂν γὰρ εἰς τὴν οἴησιν αὐτὰ βάλλης ἀπώλετο, ἢν σαπῇ, οὖρον ἢ ὄξος γένοιτο ἂν ἢ εἴ τι τούτων χεῖρον. Id ē: Homo ubi nā mittis: cōsidera nūqd purgatū uas sit. Nā si ad inanem opinionē ea inuergas: prorsum iterierūt. Sin cōputrescāt: in urinā aut acetū uertent, aut siqd iis ipsis est deterius. Nil pfecto his uerbis grauius: nil uerius: quibus declarabat maximus philosophorū litteras atq; doctrinas philosophiæ: cum in hominē falsum atq; degenerē: tanq̄ in uas spurcū atq; pollutū īfluxissent: mutari: corrumpi: & quod ipse κυνικώτερον. Id est magis cynicū dixit: urinā fieri: aut siqd est urina spurcius. Præterea idē ille Epictetus: quod ex eodem Phauorino audiuimus: solitus dicere est: duo esse uitia multo omniū grauissima ac teterrima: ītolerātiā: & īcōtinentiam. cū aut iiurias: quæ sunt ferendæ: nō toleramus: neq; ferimus: aut a quibus rebus uoluptatibusq; nos tenere debemus: nō tenemus. Itaq; inquit si quis hæc duo uerba cordi habeat: eaq; sibi inperando atq; obseruādo curet: is erit pleraq; impeccabilis: uitaq; uiuet tranquillissimā. Verba duo hæc dicebat: ἀνέχου καὶ ἀπέχου patere: & abstine.

Ex symposio Platonis sumpta uerba: numeris coagmentisque uerborum scite modulateq;: & apte exercendi gratia: in latinam orationem uersa. Caput. xx.

SYmposium Platōis apud phūm Taurū legebatur. Verba illa Pausaniæ inter cōuiuas amorē uice sua laudātis. uerba ita rursū amauimus: ut mēinisse etiā studuerimus. Sunt adeo quæ mēinimus uerba hæc. πᾶσα γὰρ πρᾶξις ὧδε ἔχει. αὐτὴ ἐφ᾽ ἑαυτῆς πραττομένη. οὔτε καλή. οὔτε αἰσχρά. οἷον νῦν ἡμεῖς ποιοῦμεν. ἢ πίνειν ἢ ᾄδειν ἢ διαλέγεσθαι. οὐκ ἔστι τούτων. αὐτὸ καλόν. οὐδὲν ἀλλ᾽ ἐν τῇ πράξει. ὡς ἂν πραχθῇ. τοιοῦτον ἀπέβη. καλῶς μὲν γὰρ πραττόμενον καὶ ὀρθῶς καλὸν γίγνεται. μὴ ὀρθῶς δὲ αἰσχρόν: οὕτω καὶ τὸ ἐρᾶν. καὶ ὁ ἔρως: οὐ πᾶς ἐστι καλός: οὐδὲ ἄξιος ἐγκωμιάζεσθαι. ἀλλὰ ὁ καλῶς προτρέπων ἐρᾶν. Id est. Omnis. n. actio sic sese habet. Nam ipsa q̄tum in semetipsam agitur: neq; honesta: neq; turpis est: quemadmodum sunt quæ nunc nos ipsi facimus: aut bibere: aut loqui aut disputare. Non enim est horū honestum per seipsū quicq̄: sed in actione: ut quidem ē actum eiusmoī euenit. Nam honeste gestum & recte: honestum fit: cōtra uero: turpe. Eodem pacto & amare ipsum: & amor: non omnis quidem honestus ē: neq; commēdatione omni dignus: uerum is: qui amare honeste nos adhortatur. Hæc uerba ubi lecta sūt: atq; ibi Taurus mihi: Heus inquit tu rhetoriste. Sic enim me in principio recens in diatribā acceptū appellitabat: existimans eloquētiæ unius exercendæ gratia athenas uenisse. Vides ne inquit ἐνθύμημα: id est commentum crebrū: & coruscū: & cōnexū breuibusq; & rotundis numeris: cū quadam æquabili circumactione deuinctū? Habes ne nobis dicere ī libris rhetoꝝ uestrorum tam apte: tāq; modulate cōpositam orationē? Sed hos inquit tamen numeros censeo uideas ὁδοῦ πάρεργον: id est superuacanee extra itineris ppositum: quasi ex diuerticulo. Ad ipsa enim Platonis penetralia: ipsarumq; rerū pondera: & dignitates pgendum ē: non ad uocularū eius amœnitatem: nec ad uerborū uenustates diuersitādum. Hæc admonicio Tauri de orationis platonicæ modulis: non modo nō repressit: sed instruxit etiam nos ad elegantiā græce orationis uerbis latinis affectandā. Atq; uti quædam animaliū parua & uilia ad imitādū sunt. quas res cūq; audierint: uiderintue: petulātia: perinde nos ea quæ in Platonis oratione demirabamur: nō æmulari qdē: sed lineas umbrasq; facere ausi fuimus: uelut ipsū q ex iisdē uerbis illis eius effinximus. Omne inquit oīo factum sic sese habet: nec turpe ē quantum in eo ē: neq;

honestū: uelut ē quas nūc facimus ipsi res: bibere: cātare: disserere. Nihil naq; horū ipsū ex sese honestū est. quale cū fieret modo: factū ē: tale extitit. Si recte honesteq; factū ē: tum honestū fit: sin parꝝ recte: turpe fit. sic amare: sic amor non honestus omnis: neq; omīs laude dignus: sed qui facit nos ut honeste amemus.

Quibus temporibus post romā conditā: græci romaniq; illustres uiri floruerūt: ante secūdū bellū carthaginēsiū. Caput. xxi.

VT conspectum quendā ætatum antiquissimarū: itē uirorum illustrium: q in iis ætatibus nati fuissent: haberemus: ne in sermonibus forte inconspectū aliquid super ætate atq; uita clarorū hominum temere diceremus: sicut sophista ille ἀπαίδευτος. id ē ineruditus: q publice nuper disserens: Carneadē plurima rege alexādro Philippi filio pecunia donatum. & Panætium stoicum cū superiore Africano uixisse dixit: ut ab istiusmodi inquā tēporū: ætatūq; erroribus caueremus: excerpebamus ex libris: qui chronici appellāt: quibus temporibus floruissent græci: simul atq; romāi uiri: qui uel ingenio: uel imperio nobiles: insignesq; post conditā romā fuissent ante secūdū bellū carthaginēsiū. easq; nūc excerptiones nostras uariis diuersisq; in locis factas: cursim digessimus. Neq; enī id nobis negociū fuit: ut acri atq; subtili cura excellentium in utraq; gēte hominum συγχρονισμοὺς: id ē cōtemporationes componeremus: sed ut noctes istæ quadam tenus his quoq; historiæ flosculis leuiter iniectis: aspergerentur. Satis aūt uisum ē i hoc cōmētario de tēporibus paucoꝝ hominū dicere: ex quoꝝ ætatibus de pluribus quoq; quos noīaremus: haud difficilis coniectura fieri posset. Incipiemus enī a Solone claro: quoniā de Homero & Hesiodo: inter omnes fere scriptores constitit ætatem eos egisse: uel iisdem fere temporibus: uel Homerum aliquanto antiquiorē. utrunq; tamē ante romā conditam uixisse: Siluiis albæ regnantibus: annis post bellum troianū: ut Sassius in primo annaliū de Homero atq; Hesiodo scriptum reliquit: plus. c. atq; lx. annis: Ante romam autē conditam: ut Cornelius nepos in primo chronicorū de Homero dixit: annis. c. & lx. Solonē ergo accepimus unū ex illo nobili numero sapientū: leges scripsisse atheniensiū: Tarquino Prisco romæ regnāte: anno regni eius tricesimotertio. Seruio autem Tullio regnante: Pysistratus athenis tyrannus fuit: Solone autem in exiliū uolūtariū profecto: quoniam

id ei prædicenti non creditum est. Postea Pythagoras samius in italiam uenit: Tarquinii filio regnum obtinente: cui cognomentum superbus fuit. Iisdemq; temporibus occisus ē athenis ab Harmodio: & Aristogitone Hipparcus Pysistrati filius: Hippæ tyranni frater. Archilochum autem Nepos Cornelius tradit Tullio Hostilio romæ regnante: iam tunc fuisse poematis clarum & nobilem. Ducentesimo deīde & lx. anno post romam conditā: aut nō longe amplius: uictos esse ab atheniensibus persas: memoriæ traditum ē. Pugnam illam inclytam marathoniam Miltiade duce: qui post eam uictoriam damnatus a populo atheniensi in uinculis publicis mortem obiit. Tum Aeschylus athenis tragœdiarū poeta celebris fuit. Romæ autem ferme istis temporibus tribunos & ædiles tū primū p seditionem sibi plebes creauit. Ac non diu post Gn. Martius Coriolanus exagitatus: uexatusq; a tri. pl. ad uolscos: qui tū hostes erāt: a repub. desciuit. bellumq; populo romano fecit. Post deinde paucis annis Xerxes rex ab atheniēsibus: & pleraq; græcia Themistocle duce: nauali prœlio: quod ad salamina factum est: uictus fugatusq; est. Atq; inde anno fere quarto: Menenio Agrippa Marco Horatio Puluillo consulibus bello ueiente apud fluuium cremeram: ab iis sex et trecenti patricii Fabii: cum familiis suis: uniuersi ab hostibus circunuenti periere. Iuxta ea tempora Empedocles agrigentinus in philosophiæ naturalis studio floruit. Romæ autem per eas tempestates decem uiros legibus scribendis creatos constitit. Tabulasque ab iis primo decem comscriptas. mox alias duas additas. Bellum deinde in terra græcia maximum peloponnesiacum: quod Thucydides memoriæ mandauit cœptum est: circa ānū fere post conditā romā. ccc. xxiiii. Qua tēpestate. A. Posthumius Torqtus dictator romæ fuit. Qui filiū suum q cōtra suū dictū i hostē pugnauerat: securi necauit. Hostes tū populi romaī fuerāt fidenates. Itaq; q īter hæc tēpora nobiles celebresq; erāt: Sophocles: ac deīde Euripides tragici poetæ: & Hippocrates medicus: & Democritus phūs. qbus socrates athēiēsis natu qdem posterior fuit: sed qbusdā tēporibus iisdē uixerūt. Iā deinde tribunis militaribus cōsulari īperio rēpublicam rōæ regentibus ad ānū fere cōditæ urbis. ccc. xlvii. Triginta illi tyrāni præpositi sūt a lacedæmoīis atheniēsibus. & in sicilia Dionysius superior tyrannidē tenuit. Paucisq; ānis post

Socrates athenis capitis damnatus est. & in carcere ueneno necatus.
Ea fere tempestate romæ. M. Furius Camillus dictator fuit. & uei∕
os cepit. Ac post non longo tempore bellum senonicum fuit. Tum
galli romam: præter capitolium ceperũt. Neq; multo postea Eudo∕
xus astrologus ĩ terra græcia nobilitatus est. Lacedemoniiq; ab athe
niensibus apud corinthum superati duce Phormione. Et. M. Man
lius romæ: qui gallos in obsidione capitolii obrepentis per ardua de
pulerat: conuictus est consilium de regno occupando inisse. damna
tusq; capitis e saxo tarpeio: ut. M. Varro ait: præceps datus: ut Cor.
autem Nepos scriptum reliquit: uerberando necatus est. Eoq; ipso
anno qui erat post recuperatam urbem septimus: Aristotelem phi
losophum natum esse memoriæ mandatum est. Aliquot deinde
annis post bellum senonicũ thebani lacedemonio duce Epaminon
da apud leuctra superauerunt. Ac breui post tempore ĩ urbe roma
lege Licinii Stolonis consules creari: & iam ex plebe cœpti: cum an∕
tea ius non esset: nisi ex patriciis gentibus fieri consulem. Circa ãnũ
deinde urbis conditæ quadrĩgẽtesimum Philippus Amyntæ filius:
Alexandri pater: regnum macedoniæ adeptus est. Inq; eo tempore
Alexander natus est. Paucisq; inde annis post: Plato philosophus
ad Dionysium siciliæ tyrannum posteriorem profectus est. Post de
inde aliquãto tempore: Philippus apud cheroneam prælio magno
athenienses uicit. Tum Demosthenes orator ex eo prælio salutem
fuga quæsiuit. Cumq; id ei: q̃ fugerat probrose obiiceretur: uersu il
lo notissimo illusit ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχέσεται: id
est uir fugiens: & denuo pugnabit: Postea Pilippus ex insidiis occi∕
ditur: & Alexander regnum adeptus: ad subigendos persas in asiã:
atq; in orientem transgressus est. Alter autem Alexander: cui co∕
gnomentum Molosso fuit: in italiam uenit: bellum populo roma
no facturus. Iam enim fama uirtusq; fœlicitatis romanæ: apud ex
teras gentes enitescere inceptabat. Sed priusq; bellum faceret: uita
decessit. Eum Molossum cum in italiam transiret: dixisse accepi∕
mus: Se quidem ad romanos ire: quasi in androniten macedonem
isse ad persas: q̃si in gynæconiten. Postea macedo Alexander plera∕
q; parte orientali subacta: cũ annos regnauisset. xi. obiit mortis diẽ.
Neq; ita lõge post Aristoteles philosophus: & post aliq̃to Demo
sthenes: uita functi sũt. Iisdẽq; ferme tẽpestatibus populus rõanus

graui & diutino samnitiũ bello cõflictatus est. Consulesq;. T. Ve∕
turius & Spurius Posthumius: in locis iniquis apud caudiũ a sam∕
nitibus circumuallati: ac sub iugũ missi: turpi fœdere facto discest∕
serũt. Ob eam causam populi iussu samnitibus p̃feciales dediti: re
cepti non sunt. Post annum deinde urbis conditæ. cccc. fere &. lxx.
bellum cum rege Pyrrho sumptũ est. Ea tempestate Epicurus athe
niensis: & Zeno citiensis philosophi celebres erant. Eodemq; tem
pore. C. Fabritius Luscinus: &. Q. Aemilius Pappus censores romæ
fuerunt. &. P. Cornelium Ruffinum qui bis consul & dictator fue
rat senatu mouerunt. Causamq; isti notæ subscripserũt: q̃ eum cõ∕
perissent argenti facti cœnæ gratia decẽ põdo habere. Anno deinde
post romam conditam. cccc. ferme &. lxxxx. cõsulibus Appio Clau
dio: cui cognomentum Cadex fuit: Appii illius cæci fratre: & Marco
Fuluio Flacco: bellum aduersus pœnos primum cœptum est. Neq;
diu post Callimachus poeta cyrinensis alexãdriæ: apud Ptolemæũ
regem celebratus est. Annis deĩde postea paulo pluribus: q̃. xx. cum
pœnis pace facta: consulibus Claudio Centone Appii cæci filio &
. M. Sempronio Tutidano: primus omnium. L. Liuius poeta fabu
las docere romæ cœpit: post Sophoclis & Euripidis mortem annis
plus fere. c. &. lx. post Menandri: annis circiter quĩquagĩtaduobus.
Claudium & Tutidanum consules sequuntur. Q. Valerius: &. C.
Manilius: quibus natum esse. Q. Ennium poetam. M. Varro ĩ pri
mo de poetis libro scripsit. eumq; cum septimum & sexagesimum
annum ageret: duodecimum annalem scripsisse. Idq; ipsũ Ennium
in eodem libro dicere. Anno deinde post romam conditam quingẽ
tesimo undeuicesimo: Spurius Caruilius Ruga: primus romæ de
amicorum sententia: diuortiũ cum uxore fecit: q̃ sterilis esset: Iu
rassetq; apud censores: uxorẽ se liberũ quærẽdorũ causa habere. Eo
dẽq; anno. C. Neuius poeta fabulas apud populum dedit. Quem.
. M. Varro ĩ libro de poetis primo, stipẽdia fecisse ait bello puĩco pri
mo. Idq; ipsũ Neuiũ dicere ĩ eo carmine: quod de eodẽ bello scrip∕
sit. Portiũ autẽ Liciniũ Seruius poeticã romæ cepisse dicit: ĩ his uer
sibus. Punico bello secundo musa pennato gradu: Intullit sese belli
cosam ĩ romuli gentem ferã. Ac deinde annis fere post. xv. bellum
aduersum pœnos sumptum est. Atq; nõ nimiũ longe. M. Cato ora
tor ĩ ciuitate: & Plautus poeta in scæna floruerũt. Iisdẽq; tẽporibus

Diogenes ſtoicus:& Carneades ácadeícus:& Critolaus pipateticus:
ab athenienſibus ad ſenatū populi romani negocii publici gratia le
gati ſūt. Neq; magno īteruallo poſtea Qu. Ennius:& iuxta Cecili-
us:& Terētius:ac ſubīde Pacuius:& Pacuuio iā ſene Accius:clarior
q; tūc ī poematis eoꝝ obtrectādis Lucilius fuit. Sed ꝓgreſſi lōgius
ſumus:cū finē ꝓpoſuerimus annotatiunculis iſtis bellum pœnoꝝ
ſecundum.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENT
ARII LIBER ~~SEPTIMVSDECIMVS~~. *Octauus decimus*

FAmiliares Phauorini duo erant quidam non īce-
lebres in urbe roma philoſophi. Eorū fuit unus
peripateticæ diſciplinæ ſectator. alter ſtoice. Iis
quondā ego acriter atq; contente:pro ſuis utriq;
decretis propugnātibus:cum eſſemus una oſtiæ
omnes cum Phauorino:īterfui. Ambulabamus
autem in littore:cum iam adueſperaſceret æſtate āni noui. Atq; ibi
ſtoicus cenſebat:& uitam beatam hominum uirtute animi ſola:&
miſeriam ſummā malicia ſola poſſe effici:etiam ſi cætera bona oīa:
quæ corporalia & externa appellarentur: uirtuti deeſſent:malitiæ
adeſſent. Ille contra peripateticus:miſeram quidem uitā uitiis ani
mi:& malicia ſola fieri concedebat. Sed ad complendos omnis uitæ
beatæ numeros:uirtutem ſolam nequaq̄ ſatis eſſe exiſtimabat:quo
niam & corporis integritas:ſanitaſq;:& honeſtus modus formæ:&
pecunia familiaris:& bona æſtimatio: cæteraq; omnia corporis &
fortunæ bona neceſſaria uiderentur perficiendæ beatæ uitæ. Recla-
mabat hoc in loco ſtoicus: et tanq̄ ille duas res diuerſas poneret:
mirabatur. Quod cum eſſent malicia & uirtus duo contraria: uita
miſera & beata quoq; æque contraria:non ſeruaret in utriſq; uim
& naturā cōtrarii. Et ad miſeriā qdē uitæ cōficiendā:ſatis ualere ma
liciā ſolā putaret. ad præſtādā uero uitā beatā nō ſatis ſolā eſſe uir
tutē diceret. Atq; id maxīe diſſidere:neq; cōueīre dicebat:ꝙ q ꝓfite
ret̄ uitā nullo pacto beatā efici poſſe:ſi uirtus ſola abeſſet:idē cōtra
negaret beatā fieri uitā:cū ſola uirtus adeſſet:& quē daret haberetq;
abn̄ti uirtuti honorē:eūdē petēti atq; pn̄ti adimeret. Tū pipateticꝰ
pq̄ hercle feſtiue. Rogo te īqt cū boā uenia reſpōdeas:an exiſtimes

eſſe uini amphoram:cū abeſt ab ea unus congius. Hæc ubi accepit
ſtoicus:minime inquit uini amphora dici poteſt:ex qua abeſt con-
gius. Hoc ubi accepit peripateticus: unus igitur congius amphorā
facere dici debebit:quoniam cum deeſt ille unus:non fit uini am-
phora:& cum acceſſit:fit amphora. Quod ſi id dicere abſurdum ē:
uno congio ſolo fieri amphoram. Itidem abſurdum ē:una ſola uir
tute uitam fieri beatam dicere:quoniam cum uirtus abeſt:beata eē
uita nunq̄ poteſt. Tum Phauorinus aſpiciens peripateticum: Eſt
quidem inquit argutiola hæc:qua de congio uini uſus es:expoſita ī
libris. Sed (ut ſcis) captio magis lepida q̄ probum aut ſimile argumē
tum uideri debet. Congius enim cum deeſt:efficit quidem ne ſit iu-
ſtæ menſuræ amphora. Sed cum accedit:& addit̄:non ille unus fa-
cit amphoram:ſed ſupplet. Virtus autem (ut iſti dicūt) nō acceſſio:
neq; ſupplemētū:ſed ſola ipſa uitæ beatæ inſtar eſt. & propterea
uitam beatam ipſa ſola una cū adeſt:facit. Hæc atq; alia quædam
minuta magis & nodoſa:tanq̄ apud arbitrum Phauorinum:in ſuā
uterq; ſententiam conferebant. Sed cum iam prima fax noctis:&
denſiores eſſe tenebræ cœpiſſent:proſecuti Phauorinum ī domū:
in quam diuertebat:diſceſſimus.

Cuiuſmodi quæſtionum certationibus ſaturnalia ludicra athe-
nis agitare ſoliti ſumus. atq; inibi inſperſa quædā ſophiſmata:&
ænigmata oblectatoria. Caput. ii.

SAturnalia athenis agitabamus: hylare prorſū ac modeſte:nō
ut dicitur:remittentes animum. Nam remittere inquit Mu-
ſonius: animum quaſi amittere eſt:ſed demulcentes eum paulum
atq; laxantes iucundis:atq; honeſtis ſermonum illectatioībus. Cō
ueniebamus autem ad eandem cœnam compluſculi:qui romani ī
græciam ueneramus. quiq; eaſdem auditioneſ:eoſdemq; doctores
colebamus. Tum qui & cœnulam ordine ſuo curabat:premiū ſol-
uendæ quæſtionis ponebat: librum ueteris ſcriptoris:uel græcum:
uel latinum. & coronam e lauro plexam. Totidemq; res quærebat:
quot homines iſtic eramus. Cumq; eas omnis expoſuerat:rē locūq;
dicendi ſors dabat. Quæſtione igit̄ ſoluta:corona:& præmio dona-
bat̄. non ſoluta autē trāſmittebatur ad eum qui ſortio ſucceſſerat.
Idq; ī orbē uice pari ſeruabat̄. Si nemo diſſoluebat quæſtionis eius
nodum:premiū ipſum & corona deo:cuius id feſtū erat:dicabat̄.

Querebāť aūt res huiuſcemodi:aut ſententia poetæ ueteris lepide obſcura:nō anxie:aut hiſtoriæ ātiqoris reqſitio :aut decreti cuiuſpiam ex philoſophia pperā inuulgati purgatio:aut captioſi ſophiſticæ ſolutio:aut inopinati rarioriſq; uerbi indagatio:aut tempus itē in uerbo perſpicuo obſcuriſſimū.Itaq; nuper quæſita eſſe memini numero ſeptem.quorum prima fuit enarratio hoꝝ uerſuū:qui ſūt in ſatyris.Q.Ennii:uno multifariam uerbo concinniter implicati. quorum exemplum hoc eſt.

Nam qui lepide poſtulat alterum fruſtrari.
Quem fruſtratur:fruſtra eum dicit:fruſtra eſſe.
Nam qui ſeſe fruſtrari:quem fruſtra ſentit.
Qui fruſtratᷣ:is fruſtra ē:ſi nō ille eſt fruſtra.

Secunda quæſtio fuit: quonā modo audiri atq; accipi deberet:quod Plato in ciuitate:quā ī libris ſuis cōdidit:ΤΗϹ ΠΟΛΙΤΕΙΑϹ :id ē reipublicæ fingebat. κοινὰς τὰς γυναῖκας.id eſt cōmunes uxores eſſe cēſuit: & premia uiris fortibus ſummiſq; bellatoribus poſuit ſauiationes pueroꝝ.& puellaꝝ. Tertio in loco hoc quæſitū eſt:In quibus uerbis capitonū iſtarū fraus eſſet.& quo pacto diſtigui reſoluiq; poſſet.Quod nō perdidiſti:habes:cornua nō pdidiſti:habes igiť cornua. Itē altera captio.Quod ego ſū:id tu nō es.homo igiť tu nō es.Quæſitū id quoq; ibi ē:quæ eſſet huius quoq; ſophiſmatis reſolutio.Cū mētior:& metiri medico:mētior:an uerum dico? Poſtea quæſtio iſtæc fuit. Quā ob cauſā patricii megalēſibus motitare ſoliti ſint:plebs cerealibus? Secūdū ea quæſitū hoc ē:Verbū uerāt:quod ſignificat:uera dicūt:quis nā ueteꝝ poetaꝝ dixerit?Sexta quæſtio fuit:aſphodelū cuiuſmodi herba ſit.quod Heſiodus ī iſto uerſu poſuerit.

νήπιοιὸ υδίσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός.
ἀνδόσον ἐν μαλαχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μεγόνειαρ. id eſt:
Ignorāt ſtolidi q̄ toto ſit medium plus.
Ac quanta utilitas in malua:atq; aſphodelo ſit.

Et quid itē Heſidous dicere ſentiat:cū dimidiū plus eſſe toto dicit. Poſtrema queſtionū oīum hæc fuit: Scripſerim : uenerim :legerim cuius tēporis uerba ſit:præteriti:an futuri:an utriuſq;. Hæc ubi ordine quo dixi ,ppoſita:atq; ſigulis ſorte ductis diſputata: explanataq; ſūt:libris coroniſq; oēs donati ſumus:niſi ob unā quæſtionē quæ fuit de uerbo uerāt.Neō.n.tū cōmeīnerat dictū eē a. Q.Enio id uerbū ī.xiii.ānaliū ī iſto uerſu.Satin uates uerāt ætate ī agūda. Corona igiť huius quæſtioīs deo feriarū iſtarū Saturno data eſt.

Quid Aeſchines rhetor ī oratione:qua Timarchū de īpudicicia accuſauit:lacædemonios ſtatuiſſe dixerit:ſup ſētētia ,pbatiſſima: quam improbatiſſimus homo dixiſſet. Caput.iii.

AEſchines uel acerrimus prudentiſſimuſq; oratorū:qui apud cōciones athenienſium floruerūt: ī oratione illa ſeūa crimino ſaq; & uirulēta:qua Timarchum de īpudicicia grauiter īſigniterq; accuſauit:nobile & illuſtre conſilium lacedæmoniis dediſſe dicit:uirum indidem:ciuitatis eiuſdem principem:uirtute atq; ætate magna præditum.Populus inquit lacedæmonius de ſumma republica ſua quidnā eſſet utile & honeſtum deliberabat.Tum exurgit ſententiæ dicendæ gratia: homo quiſpiam turpitudine priſtinæ uitæ defamatiſſimus.Sed lingua tunc atq; facundia nimium quāto præſtabilis.conſilium quod dabat:quodque oportere fieri ſuadebat:acceptum ab uniuerſis:& complacitum eſt.Futurumq; erat ex eius ſētentia populi decretum. Ibi unus ex illo principum ordine: quos lacedæmonii ætatis dignitatiſq; maieſtate: tanq̄ arbitros & magiſtros diſciplinæ publicæ uerebantur:commoto iratoq; aīmo exilit. Et quænā inquit lacedæmonii ratio:aut quæ tandem ſpes erit urbē hanc:& hanc rempublicam ſaluam inexpugnabilemq; eſſe diutius poſſe:ſi huiuſcemodi anteactæ uitæ hominibus cōſiliariis utemur? Quod ſi proba iſthæc & honeſta ſententia eſt:quæſo uos:non ſinamus eandem dehoneſtari turpiſſimi auctoris contagione. At ubi hoc dixit:elegit uirum fortitudine atq; iuſtitia præter alios præſtantem:ſed inopi lingua & infacundum. Iuſſitq; eū cōſenſu petituq; omniū eādē illam ſentētiā diſerti uiri:cuiuſmodi poſſet uerbis dicere:ut nulla prioris mētione habita:ſcitū atq; decretū populi ex eius unius nomine fieret:quod ipſum denuo dixerat.Atq; ita ut ſuaſerat prudentiſſimus ſenex factum ē.Sic bona ſentētia manſit. Turpis auctor mutatus ē.

Quod Sulpitius Apollinaris prædicātē quēdam a ſeſe uno Saluſtii hiſtoria ītelligi:illuſit quæſtione propoſita:qd uerba iſta apud Saluſtiū ſignificarēt:Per icertū ſtolidior:an uanior. Caput.iiii.

CVm iā adoleſcētuli romæ prætextam:& puerilē togā mutaſſemus:magiſtroſq; tūc nobiſmetipſi exploratores quærerēus:

in ſandaliario forte apud librarios fuimus. Cū ibi ī multoꝝ hoīnū cœtu Appollinaris Sulpitius uir ī memoria noſtra præter alios doctus: iactatorem quempiam & uenditatorem ſaluſtianæ lectionis irriſit. illuſitq; genere illo facetiſſimæ diſſimulationis: qua Socrates ad ſophiſtas utebatur. Nam cum ille ſe unū & unicum lectorem eſſe: enarratoremq; Saluſtii diceret: neq; primā tantū cutē: ac ſinarū ſpeciem: ſed ſanguinem quoq; ipſum: ac medullam uerborum eius eruere: atq; introſpicere penitus prædicaret: Tum Appollinaris amplecti uenerariq; ſe doctrinas illius dicens: Per inquit magiſter optime exoptatus mihi nūc uenis: cum ſanguīe & medulla Saluſtii uerborum. Heſterno enim die quærebatᷣ ex me: quidnā uerba eius hæc in quarto hiſtoriarum libro de. Cn. Lētulo ſcripta ſignificent: de quo per incertum fuiſſe ait: ſtolidior ne eſſet: an uanior. Eaq; ipſa uerba uti ſunt a Saluſtio ſcripta dixit. At. Cn. Lētulus patritiæ gentis collega eius: cui cognomentum Clodiano fuit: perincertum ſtolidior: an uanior legem de pecunia: quam ſylla emptoribus bonoꝝ remiſerat: exigenda promulgauit. Quæſitum ergo ex ſe Appollinaris: neq; id ſe diſſoluere potuiſſe aſſeuerebat: quid eſſet uanior: quid ſtolidior: quoniam Saluſtius ſic ea ſeparaſſe atq; oppoſuiſſe inter ſe uideretur: tanq̄ diuerſa ac diſſimilia: nec eiuſdem utraq; uitii forent. Ac ꝓpterea petebat: uti ſe doceret: ſignificatiōes utriuſq; uocis & origines. Tum ille rictu oris: labiorūq; ductu contemni a ſe oſtendens: & rē de qua quæreretur: & hominem ipſum: qui quæreret. Priſcoꝝ inquit & remotorum ego uerborū medullas: & ſanguinem (ſicuti dixi) ꝑſpicere & elicere ſoleo: nō iſtorum quæ procultata uulgo & protrita ſunt. Ipſo illo quippe Cn. Lentulo ſtolidior eſt: & uanior qui ignorat eiuſdē ſtultitiæ eſſe uanitatē & ſtoliditatem. Sed ubi hoc dixit: media ipſa ſermonum reliquit: & abire cœpit. Nos deinde eū tenebamus: urgebamuſq;. & cōprimis Apollinaris ut de uocabulorum iſtorum uel differentia: uel ſi ei ita uideretᷣ: ſimilitudine plenius apertiuſq; diſſereret: & ut ne ſibi īuideret diſcere uolētibus orabat. Atq; ille ſe iam plene illudi ratus: negociū ſibi eſſe cauſatur: & digreditur. Nos autem poſtea ex apollinari didicimus: uanos proprie dici: non ut uulgus diceret: deſipientis: aut hebetes: aut ineptos: ſed ut ueterum doctiſſimi dixiſſēt: mendaces: & infidos: & leuia inaniaq; pro grauibus. & ueris aſtutiſſime componentes. Stolidos autem uocari nō tā ſtultos & excordes: q̄ tetros & moleſtos & illepidos: quos græci μοχθηρους καὶ φορτικους. id eſt improbos: atq; importunos dicerēt. Et unanquāq; harū uocum origines ſcriptas eſſe dicebat ī libris nigidianis: quos ego requiſitos: & reptos cū primaꝝ ſignificationū exemplis: ut commentariis haꝝ noctium inferrem: notaui. Et intuliſſe iam me aliquo in loco commentationibus iſtis exiſtimo.

Quod. Q. Ennius in. vii. annali quadrupes eques: & nō quadrupes equus: ut legunt multi: ſcriptū reliquit. Caput. v.

CVm Antonio Iuliano rhetore uiro hercle bono: & facūdiæ florentis complures adoloſcentuli familiares eius: puteolis æſtiuarū ludū & iocum in litteris amœnioribus: & in uoluptatibus pudicis honeſtiſq; agitabamus. Atq; ibi tunc Iuliano nunciatur: ἀναγνώστην: id eſt prælectorem quendā nō indoctum hominē uoce admodū ſcita: & canora Ennii annales legere ad populū intheatro. Eamus inquit auditum neſcio quem iſtum ennianiſtā. Hoc enim ſe ille nomine appellari uolebat. Quem cū iā inter ingentes clamores legentē īueniſſemus. legebat autem librū ex ānalibus Ennii. vii. Hos eū primum uerſus perperā ꝓnunciantem audiuimus.

Deniq; ui magna quadrupes equus atq; elephanti.
Proiiciunt ſeſe.

Neq; poſtea multis uerſibus additis: celebrantibus eum: laudantibuſq; oībus diſceſſit. Tum Iulianus egrediens e theatro: qd uobis inqt de hoc ἀναγνώστη. id eſt lectore: & quadrupede equo uideturᷣ Sic enim profecto legit.

Deniq; ui magna quadrupes equus atq; elephāti proiciunt ſeſe.

Ecqd putatis ſi magiſtrum prælectorēq; habuiſſet alicuius æris: quadrupes equus dictuꝝ fuiſſe: ac nō quadrupes equesᷣ quod ab Enío ita ſcriptum relictūq; eſſe nemo unus litterarū ueteꝝ diligens dubitauit. Cumq; aliquot eorum qui aderant: quadrupes equus apud ſuum quiſq; grāmaticum legiſſe ſe dicerent: & mirarētᷣ: quidnā eēt quadrupes eques: Vellē uos inqt optimi iuuenes tā accurate. Q. Ennium legiſſe: q̄. P. Virgilius legerat: qui hūc eius uerſum ſecutus in georgicis ſuis: eqtem pro equo poſuit in his uerſibus.

Frena peletronii: laphitæ gyroſq; dedere
Impoſiti dorſo: atq; equitem docuere ſub armis
Inſultare ſolo: & greſſus glomerare ſuperbos. In quo loco equitem

ſiqs modo nō inſcite inepteq; argutior ſit:nil poteſt accipi aliud ni
ſi equū.Pleraq; enī ueteꝝ ætas:& hominem equo inſidentē:& equ
um q inſideretur:equitē dixerunt.Propterea eqtare etiam ꝗ uerbū
e uocabulo equitis inclinatum eſt:& homo equo utēs:& equus ſub
homine gradiens dicebatur.Lucilius adeo uir apprime linguæ latīæ
ſciens:equum eqtare dicit his uerſibus.
Quem hinc currere equum nos atq; eqtare uidemus. Et
His eqtat curritq;.oculis equitare uidemus. Et illud
Ergo oculis eqtat.Sed enim contētus inquit ego his non fui.
Et ut nō turbidæ fidei:nec ambiguæ:ſed ut puræ liquētiſque eſſet:
equus ne an eques Ennius ſcriptū reliqſſet:librum ſummæ atq; re-
uerendæ uetuſtatis:quem fere conſtabat Lampadionis manu emē-
datū ſtudio precioq; multo:unius uerſus īſpiciendi gratia cōduxi.
& eques nō equus ſcriptum in eo uerſu inueni.Hæc tum nobis Iuli
anus:& multa alia erudite ſimul:& affabiliter dixit. Sed eadē ipſa
poſt etiā īpuulgatis commentariis ſcripta offendimus.

Quod Helius Meliſſus in libro:cui titulū fecit de loquendi pro-
prietate:quem cū ederet:cornū eſſe copiæ dicebat:rem ſcripſit neq;
dictu:neq; auditu dignam:cū differre matronā:& matremfamilias
exiſtimauit differentia longe uaniſſima. Caput ſextum.

HElius Meliſſus in noſtra memoria fuit romæ ſummi qdem
loci inter grāmaticos & temporis:ſed maiore in litteris erat ia
ctantia.& σοφιςεία:id eſt elatioē:ꝗ opera.Is præter alia quæ ſcrip
ſit compluria:librum cōpoſuit ut tum uidebatur:cū eſt editus:doc
trinæ iclytæ .Ei libro titulus eſt ingētis cuiuſdā illecebræ ad legēdū.
Scriptus qppe eſt de loquendi proprietate.Quis adeo exiſtimet lo-
qui ſe recte atque proprie poſſe:niſi illas Meliſſi proprietates perdi
dicerit?Ex eo libro hæc uerba ſunt.Matrona eſt quæ ſemel peperit.
quæ ſæpius materfamilias. ſicuti ſus:quæ ſemel peperit porcetra.
quæ ſæpius:ſcrofa.Vtrum autem hoc de matrona ac de matrefami
lias Meliſſus excogitauerit ipſe:& coniectauerit:an ſcriptum ab ali
quo legerit:ariolis profecto eſt opus. Nam de porcetra habet ſane
auctorem Pomponium ī atellana:quæ hoc eodem uocabulo īſcrip
ta eſt.Sed matronā non eſſe appellatā:niſi quæ ſemel peperit:neq;
matremfamilias:niſi quæ ſæpius:nullius ueterum ſcriptoꝝ auctori
bus confirmari poteſt.Enimuero illud compendio probabilius eſt:

quod idonei uocum antiquarū enarratores tradiderunt. Matronā
dictā eſſe proprie quæ in matrimonium cum uiro conueniſſet:ꝗ in
eo matrimonio maneret:etiā ſi liberi nondū nati forēt:dictāq; eſſe
ita a matris nomine nō adepto iam:ſed cū ſpe & omine mox adipi
ſcendo.unde ipſū quoq; matrimonium dicit̄.Matrē autē familias
appellatā eſſe eam ſolā:quæ ī mariti manu mācipioq;:aut in eius ī
cuius maritus manu mācipioq; eſſet:quoīam nō ī matrimoniū tā-
tum:ſed ī familiā quoq; mariti:& ī ſui heredis locū ueniſſet.

Quem ī modum Phauorinus tractauerit intempeſtiuū quendā
de uerborum ambiguitatibus quærentem.atq; ibi quot ſignificatio
nes capiat concio. Caput ſeptimum.

DOmitio homini docto celebriq; ī urbe roma grammatico:cui
cognomentum inſano factum eſt:quoniā erat natura ītracta
bilior & moroſior.Ei Domitio Phauorinus noſter:cum forte apud
phanum Carmentis obuiā ueniſſet:atq; ego cum Phauorino eſſē:
Quæſo inquit te magiſter dicas mihi:num erraui:ꝗ cum uellem
δημηγορίας latine dicere:conciones dixi?dubito quippe & req-
ro:an ueterum eorum qui electius locuti ſunt pro uerbis & oratioē
dixerit quis concionē?Tū Domitius uoce atq; uultu atrociore:Nul
la inquit prorſus bonæ ſalutis ſpes reliqua eſt:cum uos quoq; phi-
loſophorum illuſtriſſimi:nihil iā aliud ꝗ uerba:auctoritateſq; uer-
borū cordi habeatis.Mittam autem librum tibi:in quo id reperias:
quod quæris.Ego enim grāmaticus uitæ iam atq; morum diſcipli-
nas quæro. Vos philoſophi mera eſtis:ut. M. Cato ait:mortuaria
gloſſaria.Nam qui collegiſti & lectitaſti res tetras:& īanes:& friuo-
las:tanꝗ mulieꝝ uoces præficaꝝ. Atq; utinam inquit muti ōes hoī
nes eſſemus:minus improbitas inſtrumēti haberet.Cūq; digreſſi eſ
ſemus:non tempeſtiue inqt Phauorinus hūc hominē acceſſimus.
Videtur enim mihi:ἐπὶ μαίνεσθαι:id eſt furere & inſanire. Sci-
tote tamē intēperiē iſtam:quæ μελαγχολία:id eſt atra bilis dicit̄:
non paruis nec abiectis ingeniis accidere.ἀλλὰ εἶναι σχεδόν τι τὸ
πάθος τοῦτο ἡρωικόν. Id eſt:ſed affectionem fere hanc heroi
cam eſſe:& ueritates plerūq; fortiter dicere:ſed reſpectū nō habere.
μήτε καιροῦ μήτε μέτρου:id eſt neq; temporis:neque modi. Vel
ipſū quale hoc exiſtimatis:quod nūc de philoſophis dixit?Nōne
etſi Antiſthenes:aut Diogenes dixiſſet:dignū memoria uiſū eſſet?

Miſſit autem paulopoſt Phauorio librũ: quem promiſerat. Verrii opinor Flacci erat: in quo ſcripta ad hoc genus quæſtionis pertinẽtia hæc fuerunt. Senatum dici & pro loco: & pro hominibus. Ciuitatem & pro loco: & pro oppido: & pro iure quoq; omnium: & pro hominum multitudine. Tribus quoq; & decurias dici & pro loco: & pro iure: & pro hominibus. Concionẽ autẽ tria ſignificare: locũ: ſuggeſtũq; unde uerba fierent: itẽ ſignificare cœtum populi aſſiſtẽtis: item orationem ipſam: quæ ad populum diceretur. Sicut. M. Tullius in oratione quæ inſcripta eſt: Contra concionem. Q. Metelli. Aſcẽdi inquit in concionẽ: concurſus eſt populi factus. Sicuti idẽ. M. Tullius in oratore ait. Conciones ſæpe exclamare uidi: cũ apte uerba cecidiſſent. Et enim expectant aures: ut ex uerbis colligetur ſentẽtia. Exempla in eo libro ſcripta non erant. Sed nos poſtea Phauorino deſideranti harũ omnium ſignificationum monumenta: & apud Ciceronem ſicut ſupra ſcripſi: & apud elegantiſſimos ueterũ reperta exhibuimus. Id autem potiſſimũ expetebat: concionem eſſe dictam pro uerbis & oratione docuit titulus tulliani libri: qui a. M. Cicerone inſcriptus eſt: Contra concionem. Q. Metelli: quo nihil ꝑfecto ſignificatur aliud: q̃ ipſa quæ a Metello dicta eſt oratio.

Ὁμοιοτέλευτα: καὶ ὁμοιόπτωτα. Id eſt: ſimiliter finientia & ſimiliter cadentia. Atq; alia id genus: quæ ornamenta oratiõis putãtur: inepta eſſe & puerilia Lucilii quoq; uerſibus declarari.

Caput octauum.

Ὁμοιοτέλευτα καὶ ἰσοκατάληκτα: καὶ πάρισα. καὶ ὁμοιόπτωτα. Id eſt ſimiliter finientia: & æqualiter deſinẽtia: & cõparia: & ſimiliter cadentia. Cæteraq; huiuſmodi ſcitamẽta: quæ iſti ἀπειρόκαλοι: id eſt inhoneſti & ſordidi: qui ſe iſocraticos uideri uolunt: in collocandis uerbis immodice faciũt & rancide: q̃ ſint iſipida: & inertia: & puerilia facetiſſime hercle ſignificat in quinto ſatyrarũ Lucilius. Nã ubi eſt cũ amico conqueſtus: quod ad ſe ægrotum non uiſeret: hæc ibidem addit feſtiuiter.

Quo me habeam pacto: tametſi non quæris: docebo.
Quando in eo numero manſi: quo in maxima non eſt
Pars hominum: ut periiſſe uelis: quem nolueris: cum
Debueris: hoc nolueris: & debueris: te
Si minus delectat: ꝙ ἄτεχνον Iſocratium hoc eſt.
ὀχληρῶδες quæ ſimul totum καὶ συμμειρακιῶδης:
Non operam perdo. Si tu huc.

Quid ſignificet apud. M. Catonẽ uerbum iſecẽda. q̃q; iſecẽda potius legẽdũ ſit: q̃ ꝙ pleriq; exiſtimãt: iſequenda: Caput. viiii.

ET ſequor et item ſecta: & ſecutio conſuetudine loquendi differunt: ſed qui penitus inſpexerit: origo & ratio utriuſq; una eſt. Doctores quoq; & interpretes uocum græcarũ ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα id eſt Dic mihi muſa uirum καὶ Et ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι. id eſt. Pandite nunc muſæ mihi: dictum putant: quod latine in ſequi dicitur. Nanq; in altero. n. geminum: ĩ altero ſcilicet eſſe trãſlatum dicunt. Sed etiam ipſum illud ἔπη: id eſt carmina: quod ſignificat uerba aut uerſus: non aliũde eſſe dictũ tradunt q̃ ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι: καὶ εἰπεῖν. id eſt ab eo: quod eſt ſequi & dicere. Eadẽ ergo ratione antiq noſtri narratiões: ſermoneſq; iſectiões appellitauerũt.

Errare iſtos: qui in exploranda febri pulſus uenarum pertentari putant: non arteriarum. Caput decimum.

IN Herodis Cl. V. uillam: quæ eſt in agro attico: loco qui appellatᷣ cephyſie: aquis & lucis & nemoribus frequentem: æſtu anni medio conceſſeram. Ibi aluo mihi cita: & accedente febri rapida decubueram: eo Caluiſius Taurus philoſophus: & alii quidam ſectatores eius: cum athenis uiſendi mei gratia ueniſſent: medicus qui tum in iis locis repertus aſſidebat mihi: narrare Tauro cœperat: quid incommodi paterer: & quibus modulis: quibuſq; interuallis accederet febris: decederetq;. Tum in eo ſermone: cum iam me ſinceriore corpuſculo factum diceret: Potes inquit Taure tu quoq; id ipſum comprehendere ἐὰν ἅψῃ αὐτοῦ τῆς φλεβός: id ẽ: ſi attrectaris uenam eius. Quod noſtris uerbis profecto ita dicitur. Si attigeris uenam illius. Hanc loquendi imperitiam: ꝙ uenam pro arteria dixiſſet: cum in eo docti homines: qui cum Tauro erant: tanq̃ minime utili medico offendiſſent: atq; id murmure & uultu oſtenderẽt. Tum ibi Taurus ut mos eius fuit: ſatis leuiter: certi ĩquit ſumus uir bonẽ: non ignorare te quid uena appelletur: & quid arteria. Quod uenæ quidem ſuapte ui immobiles ſint: & ſanguinis tantũ demittẽdi gratia explorentur. Arteriæ autem motu atq; pulſu ſuo: habitũ & modum febrium demonſtrent. Sed ut uideo peruulgate magis: q̃ inſcite locutus es. Non enim te ſolũ: ſed alios quoq; itidẽ errãtis

audiui:uenã ꝓ arteria dicere. Fac igitˀ ut experiamur elegãtiorẽ esse te in medendo:q̃ in dicendo.& cũ diis beneuolentibus opera tua sistas hunc nobis sanum:atq; ualidum q̃citissime. Hoc ego postea cum in medico reprehensũ esse meminissẽ:existimaui:non medico soli:sed omnibus quoq; hominibus liberis: liberaliterq; institutis turpe esse:ne ea quidem cognouisse ad noticiã corporis nostri pertinentia:quæ non altius occultiusq; remota sunt: & quæ natura nobis tuendæ ualitudinis causa:& in promptu esse:& in propatulo uoluerit. Ac propterea quãtũ habui temporis subsiciui:medicinæ quoq; disciplinæ libros attigi:quos arbitrabar esse idoneos ad docẽdũ. Et ex iis cum alia pleraq; ab isto humanitatis usu non aliena:tũ de uenis quoq;:& arteriis didicisse uideor ad hũc ferme modũ. ¶Vena ẽ conceptaculum sanguinis: quod ἀγγεῖον:id est uas: & cõceptaculum medici uocant:mixti confusiq; cum spiritu naturali:in quo plus sanguinis est:minus spiritus. ¶Arteria est conceptaculum spũs naturalis:mixti confusiq; cum sanguĩe:in quo plus spiritus est:minus sanguinis. σφυγμὸς id est pulsus autem est intentio motus:& remissio in corde:& in arteria naturalis:nõ arbitrarii. A medicis aũt ueteribus:oratione græca ita definitus est: σφυγμὸς ἐςι διαςολὴ: καὶ συςολη ἀδιάρετος ἀρτηρίας καὶ καρδιας:id ẽ:pulsus ẽ dispatio:& contractio indiuisibilis arteriæ & cordis Vel σφυγμός ἐςι πάλμος. ἤ ζέσις. φλεβός. ἤ ἀρτηρίας: id est pulsus ẽ subsultio. & palpitatio:uel ebulitio uenæ & arteriæ.

Verba ex carminibus Furii Antiatis inscite a ceselio uĩdice reprehẽsa. uersusq; ipsi ĩ quibus ea uerba sũt:subscripti. Caput.xi.

NOn hercle idem sentio cũ Cesellio uindice grãmatico:ut mea opinio est:haudquaq̃ inerudito. Verũ hoc tamẽ petulanter ĩsciteq;:ꝙ Furiũ ueterẽ poetã dedecorasse linguã latinam scripsit huiuscemodi uocũ fictioĩbus:quæ mihi quidẽ neq; abhorrere a poetica facultate uisæ sunt:neq; dictu profatuq; ipso tetræ aut insuaues esse. Sicuti sũt quædã alia ab illustribus poetis ficta dure & rãcide. Quæ reprehẽdit autẽ Cesellius furiana hæc sũt. Quod terrã ĩ lutũ uersã lutescere dixerit. Et tenebras ĩ noctis modũ factas noctescere. Et pristinas recipere uires uirescere. Et ꝙ uẽtus mare cæruleũ crispicãs ĩtescere facit:purpurat dixerit. Et opulẽtũ fieri opulescere. Versus aũt ex poematis furianis:ĩ quibus hæc uerba sũt subdidi.

Diis beneuolentibus
Sistas hunc nobis sanum
Subcisiui tempus
Venæ diffinitio
Conceptaculum
Arteriæ diffinitio
Furius uetus poeta
Dedecorasse
Profatu
Rancide
Lutescere
Noctescere
Virescere
Purpurat
Opulescere
Poematis

Sanguine diluitur tellus.caua terra lutescit.
Omnia noctescunt tenebris caliginis atræ.
Increscunt animi.uirescit uulnere uirtus.
Sicut fulica leuis uolitat super æquora classis:
Spiritus eurorum uirides cum purpurat undas.
Quo magis in patriis possint opulescere campis.

Morem istum ueteribus nostris fuisse uerba patiẽdi mutare:ac uertere in agendi modum. Caput.xii.

ID quoq; habitũ ẽ ĩoratiõe faciẽda elegãtiæ genus:ut pro uerbis habentibus patiendi figuram:agentia ponerẽt:ac deinde hæc inter sese mutua inuerterent. Terentius in comœdia: Pallium inquit Flacci:ut splendeat. Nonne hoc impendio uenustius gratiusq; est:q̃ si diceret:ne maculetur? Plautus etiam non dissimiliter: Quid est hoc?rugat pallium. Amictus non sum commode. Itidem Plautus puluereт dicit:non ꝙ puluere impleat: sed ꝙ ipsum pulueris plenum sit. Exi tu Daue.age sparge. Mundum esse hoc uestibulum uolo. Venus uentura est nostra:nolo hoc puluereт. In asinaria quoq; contemples dicit pro cõtempleris. Meum caput cõtemples: si quidem e re consultes tua. Cn. Vellius in ãnalibus. Postq̃ tempestas sedauit:Atherbal taurum immolauit. M.Cato. in originibus: Eodem nomine complures ex agro accessitauere:eo res eorũ auxit. Varro in libris quos ad Marcellũ de lĩgua latina fecit:In priore uerbo graues prosodiæ:quæ fuerunt:manẽt:reliquæ mutãt inquit elegantissime pro mutantur. Potest etiam id quoq; ab eodem Varrõe in.vii.diuinarum similiter dictum uideri. Inter duas filias regum quid mutet inter Antigonam & Tulliam:est enim aduertere. ¶Verba autem patiendi pro agẽtibus: in omnibus ferme ueterũ scriptis reperiuntur. Ex quibus sunt pauca ista:quæ nũc meminimus. Muneror te pro munero:& significor pro significo:& sacrificor pro sacrifico:& assentior ꝓ assentio:& fœneror ꝓ fœnero:& pigneror pro pignero.& alia istiusmodi pleraq; perinde ut in legendo fuerint obuia notabuntur.

Quali talione Diogenes philosophus usus sit:pertentatus a dialectico quodam sophismatico impudenti. Caput.xiii.

SAturnalibus athenis alea quadam festiua:& honesta lusitabamus huiuscemodi:ubi cõueneramus cõplusculi eiusdem

Terentius
Plautus
Plautus
Plautus
Cn. Vellius
Cato
Varro
Varro
Atherbal
Antigona
Tullia
Impendio
Rugat
Pulueret
Contemples
Sedauit
Accessitauere
Auxit
Mutant
Mutet
Muneror
Significor
Sacrificor
Assentior
Foeneror
Pigneror

Leuandu tempus
Sophiſmata
Vice ſua
Seſtertius nummus
Manuario
Luſu
Aleatorio ritu
Diogenes
Diatriba
Remuneratus ſit
Hemiolius numerus
Epitritus numerus
Longi uerſus .i.e. hexametri

ſtudii homines:ad leuandum tempus captiones:quæ ſophiſmata appellãtur:mēte agitabamus.Eaſq; quaſi talos:aut teſſerulas ī me dium uice ſua quiſque iaciebamus.Captionis ſolutæ:aut parum ī tellectæ premiū poenaue erat:nūmus unus ſeſtertius.Hoc ære col/ lecto quaſi manuario cœnula parabat omnibus:qui eū luſū luſera mus.Erant aūt captiones ad hoc fere exemplum:tam&ſi latina ora tione nō ſatis ſcite:ac pene etiam illepide exponūt.Quod nix ē:hoc grando nō eſt.nix autem alba eſt:grãdo igitur alba nō eſt.Itē aliud non diſſimile.Quod homo eſt :hoc nō ē equus.homo autē aĩal ē: equus ergo animal nō eſt. Dicere ergo debebat:qui ad ſophiſma diluendū:ac refellendū ritu aleatorio uocatus erat:ī qua parte quo q; in uerbo captio foret.Quid dari concediq; nō oporteret.niſi dixe rat:nummo ſingulo mulctabat.Ea mulcta cœnam iuuabat. Libet autem dicere q̄ facete Diogenes ſophiſma id genus:quod ſupra di/ xi:a quodam dialectico ex Platonis diatriba per cōtumeliã propoſi tū remuneratus ſit.Nam cū ita rogaſſet dialecticus: Quod ego ſū tu non es:& Diogenes annuiſſet:atq; ille addidiſſet.homo aūt ego ſum:cū id quoq; aſſenſus eſſet:& contra dialecticus ita cōcluſiſſet: homo igitur tu nō es. Hoc quidem inquit Diogenes falſum eſt:& ſi uerum id fieri uis:a me incipe.

Quid ſit numerus hemiolios:quid epitritos.& q̄ uocabula iſta nō facile noſtri auſi ſūt uertere ī linguã latinã. Caput.xiiii.

FIguræ quædã numerorū:quas græci certis nominibus appel/ lant:uocabula in lĩgua latina nō habēt.Sed q de numeris la/ tine ſcripſerūt:græca ipſa dixerūt.fingere autem noſtra(quoniã id abſurde futurū erat)noluerūt. Quale enim fieri nomen poſſet he/ miolio numero:aut epitrito?Eſt aūt hemiolios qui numerū aliquē totū in ſe habet:dimidiūq; habet eius:ut tres ad duo:quidecim ad decem:triginta ad uiginti.Epitritos autē eſt:qui habet totū aliquē numerū:& eiuſdē partē tertiã:ut quatuor ad tres:duodecī ad nouē: quadraginta ad triginta. Hæc autē notare atq; meminiſſe nō ab re uiſū ē:quoniã uocabula iſta numerorū niſi itelligūt: rōnes quædã ſubtiliſſimæ ī libris philoſophorū ſcriptæ percipi nō queunt.

Quod.M.Varro ī heroīs uerſibus obſeruauerit rē nimis anxiæ & curioſæ obſeruationis. Caput decimumquintum.

IN longis uerſibus qui hexametri uocantur:itē in ſenariis aĩad

Metricus
Varro

uerterunt metrici duos primos pedes:item extremos duos habere ſingulas poſſe integras partes orationis:medios haud unq̄ poſſe. Sed conſtare eos ſēper ex uerbis aut diuiſis:aut mixtis:atq; cōfuſis. M.etiam Varro in libris diſciplinarum ſcripſit obſeruaſſe ſe in uerſu hexametro:q̄ oīni modo qntus ſemipes uerbū finiret.& q̄ priores qnq; ſēipedes æque magnã uim haberēt ī efficiendo uerſū:atq; alii poſteriores ſeptē.Idq; ipſū rōe quadã geometrica fieri diſſerit.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER ~~OCTAVVSDECIMVS.~~ Nonus decimus

Caſſiopia
Brunduſiu
Satisagentibus
Illuxit dies
Fumigantes globi
Typhones
Celebratus in diſciplina ſtoica
Extrilidu
Deferbuit
Deflagrauit
Diffluens

NAuigabamus a caſſiopia ad brunduſium mare ionium uiolentum:& uaſtum:& iactabundum. Nox deinde quæ diem primum ſecuta eſt: in ea fere tota uentus a latere ſæuiens:nauem undis cō pleuerat.Tum poſtea cum ploratibus omnibus noſtris:atq; in ſentina ſatis agentibus: dies qdē tandem illuxit.Sed nihil de periculo:de ſæuiciaue remiſſum. Qui turbines etiam crebriores:& cælum atrum:& fumigantes globi: & figuræ quædam nubium metuendæ:quas typhonas uocabant:im/ pendere imminereq;:ac depreſſuræ nauem uidebantur. In eadem fuit philoſophus in diſciplina ſtoica celebratus:quem ego athenis cognoueram:non parua uirum auctoritate: ſatiſque attente diſci pulos iuuēnes continentem.Eum tunc in tantis periculis:inque il lo tumultu cæli mariſq; requirebam oculis:ſcire cupiens quonam ſtatu animi:& an intrepidus interritusq; eſſet.Atque ibi hominem conſpicimus impauidum & extrilidum:ploratus quidem nullos: ſicut cæteri omnes:nec illas eiuſmodi uoces cientem: ſed coloris & uultus turbatione:non multum a cæteris differentem. At ubi cælū enituit:& deferbuit mare:& ardor ille pīculi deflagrauit: accidit ad ſtoicū græcus qſpiã diues ex aſia:magno(ut uidebamus)cultu: pa/ ratuq; rerū & familiæ:atq; ipſe erat multis corporis aīq; delitiis difflu ens.Is quaſi illudēs.Quid hoc ē iqt o philoſophe:q̄ cū ī pīculis eſ ſemus:timuiſti tu:& palluiſti?Ego neq; timui nec pallui.Et philo ſophus aliquantulum contatus: an reſpondere ei conueniret ;

Si quid ego inquit in tanta uiolentia tempeſtatum uideor paulũ
pauefactus:non tu iſtius rei ratione audiẽda dignus es. Sed tibi ſa⁄
ne Ariſtippus ille diſcipulus ꝓ me reſponderit:qui cum in ſimili tẽ
pore a ſimillimo tui homine interrogatus:quare philoſophus time
ret:cum ille contra nihil metueret? Non eandem eſſe cauſam ſibi
atq; illi reſpõdit. Quoniam is quidẽ eſſet nõ magnopere ſollicitus
ꝓ anima nequiſſimi nebulonis. Ipſum autem ꝓ Ariſtippi anima ti
mere. His tunc uerbis ſtoicus diuitem illum aſiaticum a ſeſe amo
litus eſt. Sed poſtea cum brunduſium aduentaremus mollitiq; eſ⁄
ſent uenti maris:percontatus eum ſum:quænam illa ratio eſſet pa
uoris ſui?quam dicere ei ſupſediſſet:a quo fuerat non ſatis digne
compellatus. Atq; ille mihi placide & cõmuniter. Quoniam inquit
audiendi cupidus es:audi quid ſup iſto breui quidem: ſed neceſſa⁄
rio & naturali pauore:maiores noſtri conditores ſectæ ſtoicæ ſenſe⁄
rint:uel potius inquit lege. Nam & facilius credideris ſi legas:& me
mineris magis. Atq; ibi coram eꝫ ſarcinula ſua librum ꝓtulit Epic
teti philoſophi quintum διαλέξεῶν :id eſt diſputationum:quas
ab Ariano digeſtas :congruere ſcriptis ζήνωνοσ :id eſt Zenonis
& Chryſippi:non dubium ẽ. In eo libro ſcilicet græca oratione ſcrip
tum ad hanc ſententiam legimus. Vires animi: quas φαντασίασ
id eſt imagines philoſophi appellant:quibus mens hominis prima
ſtatim ſpecie accidentis ad animum rei pellitur:non uolũtatis ſũt:
neq; arbitrii:ſed ui quadam inferunt ſeſe hominibus. Noſcitandæ
probationes autem: q̃s:συγκαταθέσεις:id eſt aſſentiones uocant:
quibus eadem uiſa noſcuntur:ac diiudicantur:uoluntariæ ſunt:fi
untq; hominum arbitratu. Propterea cum ſonus aliquis formida
bilis:aut e cælo:aut ex ruina:aut repẽtinus neſcius ꝑiculi nuncius:
uel quid aliud eiuſmodi factũ ẽ:ſapiẽtis quoq; animũ pauliſꝑ mo
ueri:& cõtrahi:& palleſcere:neceſſũ ẽ nõ opiniõe alicuius mali præ
cepta:ſed q̃buſdã motibus rapidis & ĩcõſultis officiũ mẽtis atq; ra
tionis ꝑuertẽtibus. Mox tamẽ ille ſapiẽs ibidem τὰσ τοι ταῖς φάντα
σιασ:id eſt eiuſmodi imagines uiſa iſthæc aĩ ſui terrifica nõ appro
bat:hoc ẽõυ συγκατατίθεται ὀυδὲ προσεπι δοξάζει:id ẽ nõ aſſen
tit:neq; coopinatᷣ:ſed abiicit reſpuitq;. nec ei metuendum eſſe ĩ iis
quicq̃ uidetᷣ. Atq; hoc ĩter ĩſipiẽtis:ſapiẽtiſq; aĩum differre dicunt.
Quod ĩſipiẽs qualia ſibi eſſe primo aĩ ſui pulſu uiſa ſunt:ſæua &

aſpera:talia uere eſſe putat:& eadem ĩcepta tanq̃ ſi iure metuenda
ſint:ſua quoq; aſſenſione approbat. καὶ προσεπι δοξάζει :id eſt
coopinatᷣ. Hoc enim uerbo ſtoici cum ſuper iſta re diſſerũt: utũtᷣ.
Sapiens autẽ cũ breuiter:ac ſtrictĩ colore atq; uultu motus ẽ:ὀυσυ
γκατατίθεται: id eſt nõ approbat:ſed ſtatũ: uigoremq; ſententiæ
ſuæ retinet:quã de huiuſcemodi uiſis ſemper habuit:ut de minime
metuẽdis:ſed frõte falſa & formidine inani territãtibus. Hæc Epic
tetũ philoſophũ ex decretis ſtoicoꝝ ſenſiſſe atque dixiſſe ĩ eo quo
dixi libro legimus. Annotãdaq; eẽ iccirco exiſtimauimus:ut rebus
forte id genus q̃bus dixi abortis:paueſcere ſenſim:& quaſi albeſce⁄
re:nõ ĩſipiẽtis eẽ hoĩs:neq; ignari putemus. Et ĩ eo tam̃ breui motu
naťali :magis ĩfirĩtati cedamus:q̃ q̃ eẽ ea q̃lia uiſa ſũt:cẽſeamus.

Ex q̃nq; corporis ſẽſibus duos eſſe cũ beluis maxĩe cõmunes. q̃
q; turpis & ĩproba ẽ uoluptas:quæ ex auditu:uiſu:odoratuque ꝓ⁄
cedit. quæ uero ex guſtu tactuq; ẽ:rerũ omĩum fœdiſſima ẽ:cũ hæ
duæ beſtiarum etiã ſint:reliquæ hominum tantũ. Caput.ii.

QVinq; ſunt hominum ſenſus:quos græci αἰσθήσεις :id ẽ ſẽ
ſus appellant:ꝑ quos uoluptas animo:aut corpori quæri ui⁄
detur. guſtus:tactus:odoratus:uiſus. auditus. Ex his omĩbus quæ
immodice uoluptas capitur:ea turpis atque improba exiſtimatur.
Sed enim quæ nimia ex guſtu atq; tactu eſt. Ea uoluptas ſicuti ſa⁄
pientes uiri cenſerũt:omnium rerum fœdiſſima eſt. Eoſq; maxĩe
qui duabus iſtis beluinis uoluptatibus ſeſe dediderunt: grauiſſimi
uitii uocabulis græci appellant. ακολάςους:id ẽ libidinoſos: & ĩtẽ
perantes. uel ἀκρατεῖς:id eſt incontinẽtes. Nos eos uel ĩcontinẽtes
dicimus:uel intẽperantes. ἀκολάςους enim id eſt incaſtigatos ſi in
terpretari coactus uelis:nimis id uerbũ ĩſolẽs erit. Iſtæ aũt uolupta
tes duæ guſtus atq; tactus:id ẽ libidines ĩ cibos:atq; ĩ uenerẽ prodi
gæ:ſolæ ſunt homĩbus cõmunes cũ beſtiis. Et iccirco in pecudũ fe
rorumq; animalium numero habetur quiſquis eſt his ferinis uo
luptatibus præuinctus. Cæteræ ex tribus aliis ſenſibus proficiſcen
tes:hominum eſſe tantum propriæ uidentur. Verba ſuper hac re
Ariſtotilis philoſophi ſcripſi:ut uel auctoritas clari atque inclyti ui
ri tam infamibus nos uoluptatibus deterreret. διατί οἱ κατὰ την
τῆς ἁφῆς. ἢ γεύσεως ἡδονὴν. ἢ γιγνομένην. ὅυ ανυπερ⁄
βάλλωσιν. ακρατεῖς λέγονται. ὅιτε γὰρ περὶ τὰ αφροδίσια

ἀκόλαστοι οἵ τε περὶ τὰς τῆς τροφῆς ἀπολαύσεις. τῶν δὲ κατὰ τὴν τροφὴν. ἀπ' ἐνίων μὲν: ἐν τῇ γλώττῃ τὸ ἡδύ: ἀπ' ἐνίων δὲ ἐν τῷ λάρυγγι. διὸ καὶ φιλόξενος γεράνου λάρυγγα εὔχετο ἔχειν οἱ δὲ κατὰ τὴν ὄψιν: καὶ τὴν ἀκοὴν. οὐκέτι: ἢ διὰ τὸ τὰς ἀπὸ τούτων. γινομένας ἡδονὰς. κοινὰς εἶναι ἡμῖν. καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅτε οὖν οὖσαι κοιναὶ ἀτιμόταταί εἰσι καὶ μάλιστα ἢ μόναι ἐπονείδιστοι. ὥστε τὸν ὑπὸ τούτων ἡττώμενον ψέγομεν. καὶ ἀκρατῆ καὶ ἀκόλαστον λέγομεν. διὰ τὸ ὑπὸ τῶν χειρίστων ἡδονῶν ἡττᾶσθαι. οὐσῶν δὲ τῶν αἰσθήσεων πέντε. τὰ ἄλλα ζῶα ἀπὸ δύο μόνων τῶν προειρημένων ἥδεται: κατὰ δὲ τὰς ἄλλας. ἢ ὅλως οὐχ ἥδεται. ἢ κατὰ συμβεβηκὸς τοῦτο πάσχει. ὁρῶν μὲν γὰρ τὸ ὁρῶν. ἢ ὀσφραινόμενον χαίρει. ὅτι ἀπολαύει καὶ ὅταν πληρωθῇ. οὐδὲ τὰ τοιαῦτα ἡδέα αὐτῷ ὥσπερ οὐδὲ ἡμῖν ἡ τοῦ ταρίχους ὀδμὴ ὅταν ἄδην ἔχωμεν τοῦ φαγεῖν: ὅταν δὲ ἐνδεεῖς ὦμεν ἡδεῖα. ἡ δὲ τοῦ ῥόδου ἀεὶ ἡδεῖα. Id est: Cur ĩcõtinentes eos appellare solemus: qui uoluptate contrectandi: aut gustandi exuperãt? Nã qui ĩmodice re utũt uenerea: & qui luxu delectant ciboꝝ: ĩcontinentes uocamus. Ciborũ tamẽ nõ eadẽ ratio ẽ: sed partĩ lĩguã partĩ gulã: sua mouẽt suauitate. Vnde Philoxenus gruis collũ a diis ĩmortalibus sibi dari optabat. At uero q ĩ uidẽdo audiẽdoue modum excedũt: nõ eodẽ uocabulo significamus. An quoniã uoluptates sensibus hisce accõmodatas: cõmunes cũ cæteris aĩantibus habemus? Ergo ut cõmunes spernimus & notamus: solasq; oĩum aut maxĩe probro damus. Itaq; hoĩem iis deditũ reprehẽdimus: & incõtinẽtẽ intẽperãtemq; appellamus: q uictus a teterrimo uoluptatũ genere ducit. Sed cũ sentiẽdi genera qnq; sint: cætera aĩalia duobus tãtũ quæ modo dixi uoluptatem sibi acquirunt. cæteris uel nihil omnino delectantur: uel per accidens ita afficiuntur. Quod enim uidet: aut olfacit: tantisp gaudet: quoad gustus tactus ue fruiscatur. Cumq; genus idipsum concupiscendi expleuit: illorũ quoq; suauitas desiit: ut nobis salsamẽti odor: cum ĩdigemus: suauis est: ubi satiati repletiq; sumus: amplius suauis non est. Rosæ autẽ odor semp suauis ẽ. Quis igitur habens aliquid humani pudoris uoluptatibus istis duabus coeũdi atque comedẽdi: quæ sunt homini cũ sue atque asino cõmunes: gaudeat? Socrates quidẽ dicebat: Multos hoĩes propter ea uelle uiuere: ut ederẽt: & biberẽt. sese bibere atq; eẽ: ut uiueret.

Philoxenus gruis collũ a diis immortalibus sibi dari optabat.

Socratis sententia pulcherrima

Hippocrates autem diuina uir scientia: de coitu uenereo ita existĩabat: ptem esse quãdã morbi teterrimi: quẽ nostri comitialẽ dixere. Nãq; ipsius uerba hæc tradũt. τὴν συνουσίαν εἶναι μικρὰν ἐπιληψίαν: id est: Coitum: morbum esse comitialem leuiorem.

Coitũ partẽ esse q̃ndã comitialis morbi

Epilepsia i. comitialis morbus

Quod turpius ẽ frigide laudari: q̃ acerbius uitupari. Cap. iii.

Fauorin[us]

TVrpius esse dicebat Phauorinus philosophus exigue atq; frigide laudari: q̃ insectanter & grauiter uituperari. Quoniam inquit q male dicit: & uitupãrat: quanto id acerbius facit: tam maxima mole pro iniquo & inimico ducitur. & plerũq; propterea fidẽ non capit. Sed qui infœcunde atq; ieiune laudat: destitui a causa uidetur. & amicus quidem creditur eius: quem laudare uult: sed nihil posse reperire: quod iure laudet.

Tam maxima mole

fidẽ nõ capit

Infœcunde

Quamobrem uenter repentino timore effluat: quare etiã ignis urinam lacessat. Caput quartum.

Arist.

ARistotelis libri sunt: qui problemata physica inscribuntur: lepidissimi & elegantiarum omne genus referti. In his quærit: Quam ob causam eueniat: ut quibus inuasit repentinus rei magnæ timor: plerunq; aluo statim cita fiant? Item quærit: Cur accidat: ut eum qui propter ignem diutius stetit: libido urinæ lacessat. Ac de aluo quidem intertimendum ꝓna atq; præcipiti causam eẽ dicit: quod timor omnibus sit algificus: quem ille appellat. ψυχροποιητικὴν id est frigore laborantem: quæ uis frigoris sanguinem caldoremq; omnem: de summa corporis cute cogat penitus: & depellat. faciatque simul uti ii qui timent: sanguine ex ore decedente pallescant. Is autem inquit sanguis & caldor in intima coactus mouet plerunq; aluum & incitat. De urina crebra: ex igni proximo facta: uerba hæc posuit. τὸ δὲ πῦρ διαχαλᾷ τὸ πεπηγός. ὥσπερ ἥλιος τὴν χιόνα. Id ẽ: Ignis autẽ concretum resoluit: & gelu constrictum: ut niuem sol.

Problemata physica aristotelis

Caldore

Ex Aristotelis libris sumptum: quod niuis aqua potui pessima sit: & quod ex niue crystallus concreatur. Caput quintum.

IN tyburte rus cõcesseramus: hoĩs amici diuitis: æstate ãni flagrãtissima: ego & qdã alii æquales & fãiliares mei: eloquẽtiæ & philosophiæ sectatores. Erat nobiscũ uir bonus ex pipatetica disciplĩa bene doctus: & Ari. unice studiosissiũs. Is nos aq̃ multã ex diluta niue bibẽtis coercebat: seueriusq; ĩcrepabat. Adhibebat nobis

Tyburte rus

auctoritates nobiliũ medicorũ:& cũ primis Aristotelis philosophi rei omnis humanæ peritissimi:qui aquã niualẽ frugibus sane & ar boribus fœcundam diceret:sed hominibus potu nimio ĩsalubrem esse:tabemq; & morbos sensim. atq; diẽ longã uisceribus ĩseminare. Hæc quidem ille ad nos prudenter:& beniuole:& assidue dictita/ bat. Sed cũ bibendæ niuis pausa fieret nulla:promit e bibliotecha tyburti:quæ tũc in Herculis templo satis commode instructa libris erat:Aristotelis librum:eumq; ad nos affert. Et huius saltẽ uiri sapi entissimi inquit uerbis credite:ac desinite ualitudiuẽ uestram pro/ fligare. In eo libro scriptum fuit:Deterrimam esse potui aquã e ni/ ue. Itemq; solidius latiusq; concretam esse eam:quã crystallon græ/ ci appellãt. Causaq; ibi adscripta ẽ huiuscemodi:quoiã cũ aqua fri gore aeris duratur:& coit:necessum est fieri uaporationem:& quan/ dam quasi auram tenuissimã exprimi ex ea:& emanare. Id autem ĩ quit in ea leuissimum ẽ:quod euaporatur. Manet autem quod est grauius:& sordius:& insalubrius. atq; id pulsu aeris uerberatum:ĩ modum coloremq; spumæ candidæ oritur. Sed aliquãtũ quod est salubrius difflari:atq; euaporari ex niue:indicium illud est:ꝙ mĩor fit illa quæ ante fuerat:q̃ cõcresceret. Verba ipsa Aristotelis ex eo li bro pauca sumpsi:& adscrpsi. Διατί τὰ ἀπὸ χιόνος:καὶ κρυστάλ λων ὕδατα. φαῦλά ἐστιν ὅτι παντὸς ἀλοῦντος πηγνυμένον. τὸ λεπτότατον διαπνεῖται. καὶ κουφότατον ἐξατμίζει. σημεῖον δὲ ὅτι ἔλαττον γίνεται. ἢ πρότερον ὅταν τακῇ παγέν. ἀπεληλυθό τος οὖν τοῦ ὑγιεινοτάτους. ἀνάγκη τὸ καταλειπόμενον χεῖρον εἶ ναι. i. cur aquæ ex niue glatie ue liquatæ:sĩt uitiosæ? An qa cũ aqua quæuis gelu cõcresĩt:ps tenuissĩa difflat:& leuissĩa euaporat. Indi ciũ illud ẽ:ꝙ deliquata fit minor:q̃ ante fuerit:q̃ concresceret. Cũ itaq; quod salubrius est:defuerit:deterius fit quod relinquitur ne cesse est. Hoc ibi legimus:placuit honorem doctissimo uiro haberi Aristoteli. Atq; ita postea ego bellum & odium niui indixi. Alii idu cias cum ea uarie factitabant.

Quod pudor sanguinem ab extra diffundit. timor uero contra hit. Caput sextum.

IN pbleatis Ari. phi ita script ũ ẽ. Διατί οἱ μὲν αἰσχυνόμενοι ἐρυθριῶσιν. οἱ δὲ φοβούμενοι. ὠχριῶσιν. παραπλησίων τῶν παθῶν ὄντων ὅτι τῶν μὲν αἰσχυνομένων διαχεῖται τὸ αἷμα ἐκ τῆς καρδίας εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ σώματος. ὥστε ἐπιπολάζειν. τοῖς δὲ φοβηθεῖσι συντρέχει εἰς τὴν καρδίαν ὥστε κλείπειν ἐκ τῶν ἄλλων μερῶν. Id est:Quã ob causã erubescunt quos puduit. pallent q metuũt:cũ istæ affectiones similes inter se sint. An quoiã pudefactis sanguis de corde in omnes corporis partes diffunditur: ita ut superficiẽ occupet? Metu uero pculsis contrahitur ad cor:ita ut cæteris partibus defiat? Hoc ego athenis cũ Tauro nostro legissẽ: percõtatusq; essem:qd de ratione ista reddita sentiret:Dixit qdem inquit probe & uere quid accideret:diffuso sanguine:aut cõtracto. Sed cur ira fieret:non dixit. Adhuc enim quæri potest:quã ob cau/ sam pudor sanguinem diffũdat:timor contrahat? cũ sit pudor spe cies timoris:atq; ita definiatur. Pudor est timor iustæ reprehensiõis Ita enĩ philosophi definiũt. αἰσχύνη ἐστὶ φόβος δικαίου ψόγου. id est pudor iustæ uituperationis est timor.

Quid sit obesum. nõnullaq; alia prisca uocabula. Caput. vii.

IN agro uaticano Iulius Paulus poeta uir bonus:& rerũ littera rumq; ueterum impense doctus:prædiolum tenue posside/ bat. Eo sæpe nos ad sese uocabat. & olusculis pomisq; satis comiter copioseq; ĩuitabat. Atque ita molli quodam tempestatis autumnæ die:ego & Iulius celsinus:cum ad eum cœnassemus:& apud mẽsã eius audissemus legi Neuii Alcestin: rediremusq; in urbem sole iã fere occiduo figuras habitusq; uerborum noue:aut insigniter dicto rum in neuiano illo carmine ruminabamur. & ut quæque uox indi dem animaduerti digna subuenerat:qua nos quoq; possemus uti: memoriæ mandabamus. Erant autem uerba:quæ tũc suppetebãt: huiuscemodi. Corpore inquit pectoreq; undiq; obeso:ac mente ex/ sensa:tardi gemulo senio oppressum. Obesum hic notauimus pro prie magis q̃ usitate dictum:pro exili atq; gracilẽto ἀκύρως ἢ κατὰ ἀντίφρασιν:id est improprie:uel per oblocutionem obesum pro pĩ gui atq; uberi dicitur. Itẽ notauimus:quod ob litterã gentẽ pro ob litterata dixit. Itẽ ꝙ hostis qui fœdera frãgerent:fœdifragos:nõ fœ derifragos dicit. Itẽ ꝙ rubentẽ auroram:pudoricolorẽ appellauit. & memnonem nocticolorẽ. Itẽ quod forte dubitãter. & ab eo quod ẽ sileo:silenta loca dixit:& puluerulenta:& pestilẽta. & carẽdũ tui ẽ: pro tẽ. quodq; magno ĩpete pro ĩpetu. Itẽ quod fortescere posuit: ꝓ forte fieri. quodq; dolẽtiã pro dolore:& auens pro libẽs. Itẽ curis

intolerantibus pro intolerandis: q̃q; manciolis inqt tene illis: pro
manibus: & quiescā si liceo. & fiere inqt impendio infit: id est impē
se fieri incipit. q̃q; accipitret posuit: pro iaceret. His nos inter uiam
uerborum neuianorum annotatiunculis oblectabamus. Cætera. n.
quæ uidebantur nimium poetica explosæ orationis usu alieniora
prætermisimus: ueluti q sic de Nestore ait: trisecli senex & dulciori
loquus. Itemq; tumidis magnisq; fluctibus inquit multigrumis.
& flumina gelu concreta tegmine esse onychino dixit: & quæ multi
plicī ludēs composuit. Quale illud est: q uituperones suos subdu
cti supercilii carptores appellauit.

Quæstio an arena: cælum triticum: pluralia inueniant̃. atq; ini-
bi de quadrigis: inimiciciis: nonnullis præterea uocabulis: an singu-
lari numero comperiantur. Caput. viii.

ADolescentibus romæ priusq̃ athenas concederē: quando erat
a magistris auditionibusq; obeundis ocium: ad Frontonem
Cornelium uisendi gratia pergebam. Sermonibusq; eius purissis
bonarūq; doctrinarum plenis fruebar. Nec unq̃ factum est: quoti-
ens eum uidimus: loquētēq; audiuimus: quin rediremus fere cultio
res doctioresq;. Veluti fuit illa quodā die sermocinatio illius: leui
quidem de re: sed a latinæ tamē linguæ studio non abhorrens. Nā
cum quispiam familiaris eius: bene eruditus homo: & tum poeta
illustris: liberatum se esse aquæ intercutis morbo diceret: q arenis
calētibus esset usus: Tum alludens fronto: morbo quidem inquit
cares: si uerbi uitio nō cares. Cn. Cæsar. ille perpetuus dictator Cn.
Pōpeii socer: a quo familia: & appellatio Cæsarum deinceps propa
gata est: uir ingenii præcellentis: sermonis præter alios suæ ætatis ca
stissimi: ī libris quos ad. M. Ciceronē de analogia cōscripsit: arenas
uitiose dici existimabat: q arena nunq̃ multitudinis numero appel
landa sit: sicuti neq; cælum neq; triticum. Contra autem q̃drigas:
etiam si currus unus equorum quattuor iunctorum agmen unum
sit: pluratiuo semp numero dicendas putat: sicut arma: & mœnia:
& comitia: & inimicicias: niquid contra ea dicis poetarū pulcherrīe:
quo & te purges: & nō esse id uitium demōstres. De cælo inquit ille
& tritico nō inficias eo: quin singulo semper numero dicenda sint:
neq; de armis: & de mœniis: & comitiis: quin figura multitudinis
perpetua cēseant̃. Videbimus aūt post de inimiciciis: & quadrigis:

Intolerantibus
Manciolis
Liceo
Fiere
Infit
Impendio
Nestor
Accipitret
Trisecli senex
Dulciorloquus
Multigrumis
Vituperons
Carptores subducti supercily
Concedere athenas
Auditio . q̃m nunc principi lectionē uocant . i. magistri dictata
Fronto Cornelius
Purissimus
Sermonibus
Bene eruditus homo
Sermocinatio
Aquæ intercutis morbus
Arenis calentibus
Cesaris libri de analogia ad Cicerone
Arena
Quadrigæ
Arma
Mœnia
Comitia
Inimicicię aūi
Celū
Triticū
Singulo numero pro singulari
Figura multitudinis pro numero plurali

ac fortasse an de quadrigis ueterū auctoritati concessero. Inimiciciā
tamē sicut inscientiā & īpotentiā: & iniuriam quæ ratio est: q̃obrē
. C. Cæsar uel dictam esse a ueteribus: uel dicendā a nobis nō putat.
Quando Plautus linguæ latinæ decus: deliciam quoq; ἑνικῶς: id
est: singulariter dixerit pro delitiis. Mea inquit uoluptas: mea deli
cia. Inimiciciā autem. Q. Ennius in illo memoratissimo libro dixit.
Eo inquit ingenio natus sum: amiciciā atq; inimiciciam in fronte
promptam gero. Sed enim arenas parū latine dici quis (oro te) aut
alius scripsit: aut dixit. Ac propterea peto: ut si. C. Cæsaris liber pro
manibus est: promi iubeas: ut q̃ confidenter hoc dicat: estimari a te
possit. Tum prolato libro de anologia primo: uerba hæc ex eo pau
ca memoriæ mandaui. Nam cum supra dixisset: neq; cælū triticum
ue: neq; arenam multitudinis significationē pati. Num tu inquit
harū rerū natura accidere arbitraris: q unam terrā: & pluris terras: &
urbem & urbes: & imperiū & īperia dicamus? Neq; quadrigas ī unā
nois figuram redigere: neq; arenam in multitudinis appellationem
conuertere possimus. His deinde uerbis lectis Fronto ad illum poe
tam: Videtur ne tibi inquit. C. Cæsarē de statu uerbi contra te satis
aperte satisq; constāter pronuntiasse? Tunc pmotus auctoritate li-
bri poeta: Si a Cæsare inquit ius prouocandi foret: ego nunc ab hoc
Cæsaris libro prouocassē. Sed quoniam ipse rationē sententiæ suæ
reddere supsedit: nos te nunc rogamus: ut dicas: quā esse causā ui-
tii putes: & in q̃driga dicenda: & in arena. Tum Fronto ita respōdit
Quadrigæ semp: & si multiiugæ nō sunt: multitudinis tamē tenēt̃
numero: quoniā quattuor simul equi iuncti: quadrigæ quasi qua-
driagæ uocant̃. Neq; debet prorsus appellatio equorum plurium ī
cludi in singularis numeri unitatem. Eandē quoq; de arena rationē
habendā: sed in specie dispari. Nam cū arena singulari numero dic
ta: multitudinem tamen & copiam significet minimarū: ex quibus
constat: partium: indocte & inscite arenæ dici uident̃: tanq̃ id uoca
bulum indigeat numeri amplitudine: cum ei singulariter dici ingeī
ta sit naturalis sui multitudo. Sed hæc ego inquit dixi: nō ut huius
sententiæ legisq; fundus subscriptorq; fierem: sed ut ne Cæsaris ui
ri docti opinionem: ἀπαραμύθητον: id est absq; consolatione de
stituerem. Nam cum cælum semp ἑνικῶς: id est singulariter dica-
t̃: mare & terra non semper: & puluis: & uentus: & fumus nō sēp:

Plautus
Ennius
Inimicicia
Inscientia
Impotentia
Iniuria
Plautus linguę latinę decus
Delicia
Promptā gero
Pro manibus
Prouocandi ius
Constanter
Quadrigę q̃si quadriagę
Arena
Fundus
Subscriptor
Coelū
Mare
Terra
Puluis
Ventus
Fumus

Amiciciā atq; inimiciciā in frōte promptam gero

cur inducias:& cerimõias scriptores ueteres nõnũq̃ singulari nume
ro appellauerĩt:ferias & nũdinas:& inferias:& exequias nunq̃?Cur
mel & uinum atq; id genus cætera:multitudinis numerũ capiũt: lac
non capiat?Quæri inq̃ ista omnia:& enucleari:& excudi ab homi-
nibus negotiosis:in ciuitate tam occupata non queũt.quin iis quo
q; ipsis quæ iam dixi:demoratos uos esse uideo:alicui(opinor) ne-
gocio destinatos.Ite ergo nunc:& quãdo forte erit ociũ:quærire an
quadrigam & arenas dixerit e cohorte illa duntaxat ãtiq̃ore:uel ora
torũ aliquis uel poetarũ:id est classicus assiduusq; aliquis scriptor
nõ proletarius.Hæc quidem Fronto req̃rere nos iussit uocabula nõ
ea re(opinor) q̃ scripta esse ĩ ullis ueterũ libris existimaret:sed ut no
bis studiũ lectitandi ĩ quærendis rarioribus uerbis exerceret. Quod
unum ergo rarissimũ uidebatur:ĩuenimus quadrigã numero singu
lari dictã :ĩ libro satyrarũ.M.Varrõis:q ĩscriptus ẽ:exdemetricus.
Arenas aũt πληθυντικῶς :id ẽ pluratiue dictas mĩore studio quæ
rimus:quia præter.C.Cæsarem:quod equidem meminerim:nemo
hoc doctorum homiuum dedit.

Antonii Iuliani in conuiuio ad quosdam græcos lepidissima re-
sponsio. Caput nonum.

ADolescens est terra asia de equestri loco:lætæ ĩdolis :moribus
q; & fortuna bene ornatus:& ad musicam facili ingenio ac li-
benti cœnã dabat amicis ac magistris:in rusculo celebrandæ lucis
annuæ:quam sibi principem uitæ habuerit. Venerat tum nobiscũ
ad eandem cœnã Antonius Iulianus rhetor docẽdis publice iuueni
bus magister hispano ore:florentisq; homo facundiæ:& rerũ litte-
rarumq; ueterũ peritus.Is ubi eduliis finis & poculis:mox sermoĩ-
busq; tempus fuit:desiderauit exhiberi:quos habere eum adolescẽ
tẽ sciebat scitissimos utriusq; sexus: qui canerent uoce:& qui psalle
rent.Ac posteaq̃ introducti pueri puellæq; sunt:iucundũq; immo
dum ἀνακρεοντεῖα:id est anacreontea hoc est Anacreontis uersus
pleraq; & sapphica:& poetarum quoq; recentium ἐλεγεῖα:id ẽ ele
gos:hoc est lugubria carmina.quædã ἐρωτικά id est amatoria dul
cia & uenusta cecinerũt.Oblectati autem sumus præter multa alia
uersiculis lepidissimis Anacreontis senis:quos equidẽ scripsi:ut in
terea labor hic uigiliarum:& inquies suauitate paulisper uocũ atq;
modulorum acquiesceret.

Τὸν ἄργυρον τορεύσας ἥφαιστέ μοι ποίησον.
πανοπλίας μὲν οὐχί,τί γὰρ μάχαισι κἀμοί.
ποτήριον δὲ κοῖλον ὅσον δύνῃ βάθυνον.
καὶ μὴ ποίει κατ᾽αυτὸ μήτε ἄστρα:μὴ τἀμάξας.
τί πλειάδων μέλλει μοι:τί δ᾽ἀστέρος βοώτεω.
ποίησον ἀμπέλους μοι.καὶ βότρυας κατ᾽αυτό.
καὶ χρυσέους πατοῦντας ὁμοῦ καλῷ λυαίῳ.
ἔρωτα καὶ βάθυνον. idest.
Argentum tornans fabrica uulcane mihi.
Non hominem armatum.quid enim cum bellis mihi?
Sed cauum poculum cude:quantum uales maxime.
Inq; eo neq; astra:nec plaustra facias.
Nam quid cum pleiadibus:quid cum boote mihi?
Vites fabrica quæso intus.& racemos pariter
Aureosq; pulchre calcantis comites lyæi.
Amoremq; profundum simul.
Tum græci plusculi qui ĩ eo cõuiuio erant:homines amœni:& no-
stras quoq; litteras haud ĩcuriose docti:Iulianum rhetorẽ lacesserẽ:
insectariq; adorti sunt:tanq̃ prorsus barbarum & agrestem:qui or-
tus terra hispania foret.Clamatorq; tantum:& facũdia rabida:iur-
giosaq; esset.Eiusq; lĩguæ exercitationes doceret:quæ nullas uolup
tates:nullamq; mulcedinẽ ueneris atq; musæ haberet.Sæpeq; eum
percontabantr: quid de Anacreõte cæterisq; id genus poetis sẽtiret.
Et ecquis nostrũ poetarum tam fluentes carminũ delicias fecisset?
Nisi Catullus inquit forte pauca:& caluus itidẽ pauca.Nam Ne-
uius implicata:& Hortẽsius inuenusta:& Cinna illepida:& Mem-
mius dura ac deinceps õnes rudia fecerunt atq; absona.Tum ille p
lingua patria:tanq̃ pro aris:& focis animo irritato indignabũdus:
Cedere equidem inq̃t uobis debui:ut ĩ tali ἀσωτίᾳ:id est luxu pdi-
galitate:atq; neq̃cia artiũ nos uĩceretis . Et sicut ĩ uoluptatibus cul
tus atq; uictus :ita ĩ cãtilenarũ quoq; multis anteiretis.Sed ne nos:
id est nomẽ latinũ:tanq̃ profecto uastos quosdã & insubidos ἀνα
φροδισίας:id ẽ inuenustatis cõdẽnetis:permittite mihi quæso op
ire pallio caput:quod quadã parũ pudica oratione Socratẽ fecisse
aiunt.Et audite ac discite nostros quoq; antiq̃ores ãte eos quos no-
minastis:poetas amasios:ac uenerios fuisse. Tũ resupinus capite

cõuelato uoce admodũ q̃ suaui uersus cecinit Valerii Aeditui ueteris poetæ: itẽ Portii Licinii: &. Q. Catuli: qbus mũdius: uenustius: Limatius: pressius græcum latinumue nihil quicq̃ reperiri puto.

Versus Aeditui.

Dicere cum conor curam tibi pamphila cordis:
Quid mihi abs te quæram: membra labris abeunt.
Per pectus miserum manat mihi subito sudor.
Si tacitus subidus: duplo ideo peo. Atq; itẽ alios uersus eiusdẽ addidi: non hercle minus dulcis q̃ priores.
Quid faculam præfers phileros: qua nihil opus nobis?
Ibimus: hic lucet pectore flamma satis.
Istam non potis est uis sæua extinguere uenti.
Aut hymber cælo candidus præcipitans.
At contra hunc ignem ueneris: nisi uenus ipsa:
Nulla est quæ possit uis alia opprimere.
Item dixit uersus Portii Licinii hosce.
Custodes ouium uidere propaginis agnum.
Quæritis ignem? ite huc. quæritis? ignis homo est.
Si digito attigero: incendam siluam simul omnem.
Omne pecus flamma est: omnia quæ uideo.
.Q. Catuli uersus illi fuerunt.
Aufugit mi animus: credo (ut solet) ad theotimum
Deuenit. sic est. perfugium illud habet.
Quid si non interdixissem ne illuc fugitiuum
Mitteret ad se intro? sed magis eiiceret.
Ibimus quæsitum uerbum: ne ipsi teneamur:
Formido. quid ago? da uenus consilium.

Verba hæc præter propter: in usu uulgi prodita etiam Ennii fuisse. Caput decimum.

MEmini me quondam & Celsinũ Iulianũ Numidã ad Frõtonẽ Corneliũ: pedes tũc grauiter ægrũ ire uisere. Atq; ibi qui ĩtroducti sumus: offendimus eũ cubãtẽ ĩ symphodio græciẽsi: circũ undiq; sedẽtibus multis: doctrina: aut genere: aut fortũa nobilibus uiris. Assistebãt fabri ædiũ cõplures balneis nouis moliẽdis adhibiti: ostẽdebãtq; depictas ĩ mẽbranulis uarias spẽs balnearũ. Ex qbus cũ elegisset unã formã: speciẽq; ueris: interrogauit: q̃tus esset pecuniæ cõspectus ad id totũ opus absoluẽdũ. Cũq; architectus dixisset: necessaria uideri esse sestertia ferme. ccc. unus ex amicis Frontonis: & præterpropter inquit alia quinquaginta. Tũ fronto dilatis sermoĩbus quos habere de balnearum sũptu ĩstituerat: aspiciens ad eũ aĩcum: qui dixerat qnquaginta esse alia præterpropter. Atq; ille aĩcus nõ meũ inqt hoc uerbũ ẽ: sed multorũ hominũ: quos loquentis id audias. Quid autẽ id uerbum significet: non ex me: sed ex grãmatico quærendũ est. ac simul digito demonstrat gramaticũ haud incelebri nomine romæ docentẽ: sedentem. Tum grãmmaticus usitati peruulgatiq; uerbi obscuritate motus: Quærimus inquit: quod honore quæstiõis minime dignum est. Nã nescio quid hoc prænimis plebeiũ est: & in opificum sermonibus q̃notius. At enim Fronto iã uoce atq; uultu intentiore: Ita ne inquit magister dehonestum tibi: deculpatũq; hoc uerbũ uidet̃: quo &. M. Cato. &. M. Varro & pleraq; ætas superior ut necessario & latino usi sunt? Atq; ibi Iulius Celsinus admonuit in tragœdia quoq;. Q. Ennii: quæ Iphigenia inscripta est: idipsum de quo quærebatur: scriptũ esse: & a grãmaticis cõtaminari magis solitum: q̃ enarrari. Quocirca statĩ pferri Iphigeniã. Q. Ennii iubet. In eius tragœdiæ choro ĩscriptos esse hos uersus legimus.

Ocio qui nescit uti: plus negocii habet:
Quam cum est negocium in negocio.
Nam cui quid agat: institutum est: nullo negocio
Id agit. studet ibi. mentem atq; animum delectat suum.
Ocioso inicio animus nescit: quid uelit.
Hoc idem est enim neq; domi nunc nos: nec militiæ sumus:
Imus huc. hinc illuc. cum illuc uentũ est: ire illinc Iubet.
Incerte errat animus: præterpropter uitam uiuitur.

Hoc ubi lectũ ẽ: tum deinde Fronto ad grãmaticũ iã labentẽ: Audisti ne inquit magister optime Enniũ tuum dixisse præterpropter? & cũ sẽtẽtia qdẽ tali quali seuerissimæ philosophorũ esse obiurgationes solent. Petimus igit̃ dicas (quoniã de enniano iã uerbo quærit̃) quid sit notus eiusce uersus sensus. Incerte errat animus: præter pter uitã uiuit̃. Et grãmaticus sudans multũ ac rubẽs multũ: cum id pleriq; plixius riderẽt: exurgit. Et abiens Tibi ĩqt Frõto postea uni dicam: ne inscitiores audiant: ac discant. Atq; ita omnes relicta ibi

quæstione uerbi consurreximus.
Ponit uersus Platonis amatorios: quos admodum iuueīs lusit:
dum tragœdiis contendit. Caput undecimum.

CElebrantur duo isti græci uersiculi: multorūq; doctoꝝ homi/
nū memoria dignantur: ꝙ sint lepidissimi: & uenustissimæ
breuitatis. Neq; adeo pauci sunt ueteres scriptores: q eos Platoīs eē
philosophi affirmant: quibus ille adolescens luserit: cum tragœdiis
quoq; eodem tempore faciendis præluderet.

Τὴν ψυχὴν ἀγάθωνα φιλῶν ἐπὶ χείλεσιν ἔσχον·
ἦλθε γὰρ ἡ τλήμων ὡς διαβησομένη. id est

Sauia dans agathoni animam ipse in labra tenebam:
Aegra etenim properans: tanq̄ abitura fuit.

Amicus meus οὐκ ἄμουσος: id ē non inelegans adolescēs: ī plures
uersiculos licentius liberiusq; uertit. qui quoniā mihi quidem uisi
sunt non esse memoratu indigni: subdidi.

Dum semhiulco sauio meum puellum sauior:
Dulcemq; florem spiritus duco ex aperto tramite:
Anima ægra & saucia cucurrit ad labias mihi.
Rictumq; oris peruium: & labra pueri mollia
Rimata itineri transitus: ut transiliret nititur.
Tum si moræ quid plusculæ fuisset in cætu osculi:
Amoris igni percita transisset: & me linqueret.
Et mira prorsum res maneret: ut ad me fierem
Mortuus: ad puerum intus uiuerem.

Disertatio Herodis attici super ui & natura doloris. Suæq; opi/
nionis affirmatio per exemplum indocti rustici: qui cū rubis fructi
feras arbores præcidit. Caput duodecimum.

HErodem atticum consularē uirū athenis disserentē audiui græ
ca oratione: in qua fere omnis memoriæ nostræ uniuersos gra
uitate atq; copia: & elegantia uocū longe præstitit. Disseruit autē
cōtra ἀπαθίαν: id est tranquillitatē stoicorum lacessitus a quodam
stoico: tanq̄ minus sapienter: & parū uiriliter dolorē ferret: ex mor/
te pueri: quē amauerat. In ea disertione quantulū memini: huius/
cemodi sensus ē: ꝙ nullus usq̄ homo qui secundū naturā sentiret:
& saperet: affectionibus istis animi: quas πάθη: id ē passiones ap/
pellabat: ægritudinis: cupiditatis: timoris: iræ: uoluptatis carere: &

uacare totis posset: & oīo nō dolere. Atq; si posset ēt obniti ut totis
careret: nō ex re id esse melius: quoniā lāgueret aīus: & torperet af
fectionū q̄rūdā adminiculis: ut necessario plurimū imperio priua
tus. Dicebat eñi sensus istos motusq; animi: qui cū īmoderatiores
sunt: uitia: fiunt: inexos implicatosq; esse uigoribus quibusdā men
tium & alacritatibus. Ac propterea si omnino omnis eos īperitius
conuellamus: periculum esse: ne eis adhærentes bonas quoq; & uti
les animi indoles amittamus. Moderandos esse igitur & scite consi
derateq; purgandos censebat: ut ea tantū quæ aliena sunt: contraq;
naturam uiderentur: & cum pernicie agnata sunt: detrahantur. Ne
profecto id accidat: quod cuipiam Thracio insipienti & rudi ī agro:
quem emerat: procurando uenisse usu fabula est. Homo Thracius
inquit ex ultima barbaria ruris colendi insolens: cum in terras cul
tiores humanioris uitæ cupidine commigrasset: fundum mercatus
est olea atq; uite consitum: qui quia nihil admodum sup uite aut
arbore colenda sciret: uidet forte uicinum rubos late atq; alte abor
tos excidentem. Fraxinos ad summum prope uerticem deputantē.
Suboles uitium e radicibus caudicum super terram fusas reuellen/
tem. Stolones in pomis: aut in oleis proceros: atq; decerptos ampu
tantem. Acciditq; prope: & cur tantam ligni atq; frondium cædem
faceret: percontatus est. Et uicinus ita respondit: ut ager īquit mun
dus purusq; fiat: eiusq; arbor atq; uitis fœcundior. Discedit ille a
uicino gratias agēs: & lætus tanq̄ adeptus rei rusticæ disciplinā. Tū
falcem ibi ac securim capit. atq; ibi homo miser imperitus: uites su
as sibi ōnis: & oleas detruncat. Comasq; arborum lætissimas: uber
rimosq; uitium palmites decidit: & fruteta atq; uirgulta simul oīa
pomis frugibusq; gignendis fœlicia: cū sentibus & rubis: purifican
di agri gratia conuellit: mala mercede doctus: audaciamq; fiduciāq;
peccandi imitatiōe falsa eruditus. Sic īquit isti apathiæ sectatores:
q uideri se esse tranquillos: & ītrepidos: & immobiles uolunt: dum
nihil cupiunt: nihil dolent: nihil irascuntur: nihil gaudent: omībus
uehemētioribus animi officiis amputatis: ī corpore ignauæ & qua
si eneruatæ uitæ consenescunt.

Quos pumiliones dicimus: græce νάνους appellari. Ca. xiii.

STabāt forte una ī uestibulo palatii fabulātes Frōto Corneli
us: & festus Posthu. & Apolli. Sulpitius. Atq; ego ibi assistēs

cum quibusdã aliis sermones eoꝝ: quos de litterarum disciplinis habebant: curiosius captabam. Tũ Fronto Appollinari. Fac me inqt magister ut sim certus: an recte supersederim nanos dicere: parua nimis statura homines: maluerimq; eos pumiliones appellare: quoniã hoc scriptum esse in libris ueterum memineram. Nanos autem sordidum esse uerbum & barbarum credebam. Est quidem iquit hoc Apollinaris in consuetudine imperiti uulgi frequens: sed barbarũ non est: censeturq; linguæ græciæ origine. Νάνους enim græci uocauerũt breui atq; humili corpore homines: paulum supra terram extantes. Idq; ita dixerunt adhibita quadã ratione etymologiæ cũ sententia uocabuli cõpetente. Et si memoria inquit mihi non labat scriptũ hoc est in comœdia Aristophanis: cui nomen est ἀκλαυσίας id est minime plorans. Fuisset autem uerbum hoc a te ciuitate donatum: aut in latinam coloniam deductum: si tu eo uti dignatus fores. Essetq; id impendio probabilius. q̃ quæ a Laberio ignobilia nimis & sordentia in usum linguæ latinæ intromissa sunt. Tũ Festus Posthumius grammatico cuipiam latino frontonis familiari: Docuit inquit nos Apollinaris nanos uerbum græcũ esse. Tu nos doce in quo de mulis aut equuleis humilioribus uulgo dicitur: an ne latinum sit: & apud quem scriptum reperiatur. Atq; ille grāmaticus: homo sane per q̃ in noscendis ueteribus scriptis exercitus: Si piaculum inquit non cõmittit præsente Apollinare: quid de uoce illa græca latina ue sentiam dicere: audeo tibi feste quærenti respondere esse hoc uerbum latinum. Scriptumq; inueniri in poematis Heluii cinnæ non ignobilis neq; indocti poetæ. Versus eius ipsos dixit: quos quoniam memoriæ mihi aderant: adscripsi.

At nunc me genii nana per salicta
Bigis rheda rapit citata nauis.

Cõtemporaneos fuisse cæsari & ciceroni. M. Varronẽ & P. Nigidiũ ætatis suæ doctissĩos rõanos. Et q̃ Nigidii cõmẽtatiões propter eaꝝ obscuritates: subtilitatẽq; ĩ uulgus nõ exeũt. Caput. xiiii.

AEtas. M. ciceronis & C. cæsaris præstãti facũdia uiros paucos habuit. Doctrinaꝝ autẽ multiformiũ uariarũq; artiũ quibus hũanitas erudita ẽ: culmina habuit. M. Varronẽ & P. Nigidium. Sed Varronis quidem monumẽta rerũ ac disciplinaꝝ: quæ per litteras condidit in propatulo frequentiq; usu feruntur. Nigidianæ autem cõmẽtationes non perinde in uulgus exeunt. & obscuritas subtilitasq; earum: tanq̃ parum utilis derelicta est. Sicuti sunt quæ pauloante legimus in cõmẽtariis eius: quos grãmaticos ĩscripsit. E quibus quædã ad demõstrandũ scripturæ genus exẽpli gratia sũpsi. Nam cũ de natura atq; ordine litterarum dissereret: quas grãmatici uocales appellant: uerba hæc scripsit. Quæ reliquimus ĩenarrata ad exercendam legentium ĩtẽtionem sũt. & o. semper principes sunt. i. & u. semper subditæ. e. & subdit & præit. In euripo præit: & subdit in æmilio. Si quis putat præire. u. in his uerbis Valeri: Vẽnoni: Volusi. Aut. i. in his iampridem: iecur: iocum: iucundum: errabit. q̃ heæ litteræ cum præunt: ne uocales quidem sunt. Itẽ ex eodem libro uerba hæc sũt. Inter litterã. n. & g. est alia uis: ut in noĩe anguis: & angaria: & anchoræ: & increpat: & incurrit: & ĩgenuus. In omnibus enim his nõ uerum. n. sed adulterinũ ponitur. Nam n non esse: lingua indicio est. Nam si ea littera esset: lingua palatum tangeret. Alio deinde in loco est scriptũ. Græcos non tãtæ inscitiæ arcesso qui. ου. ex. o. & u. scripserũt: quantæ qui. ει. ex. e. & i. Illud enim inopia fecerunt. hoc nulla re subacti.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER ~~NONVSDECIMVS.~~ Vicesimus

SEx. Cecilius ĩ disciplina iuris atq; legibus po. rõani noscẽdis: interpretãdisq; sciẽtia usu auctoritateq; illustri fuit. Ad eũ forte ĩ area palatina: cum salutationẽ Cæsaris opperiremur: philosophus Phauorinus accessit. Collocutusq; ẽ nobis: multisq; aliis præsẽtibus. In illis tũc eorũ sermoĩbus orta mẽtio ẽ legũ decẽuiraliũ: quas decẽuiri eius rei gratia a populo creati cõposuerũt. Inq; duodeci tabulas cõscripserũt. Eas leges cum Sex. Cecilius ĩqsitis exploratisq; multaꝝ urbiũ legibus: elegãti atq; absoluta breuitate uerborũ scriptas diceret: Sic iqt hoc Phauorinus ĩ pleraq; eaꝝ legũ parte ita uti dicis. Non enĩ minus cupide tabulas istas. xii. legi: q̃ illos decẽ libros Platonis de legibus. Sed quædã istic animaduertuntur: aut obscurissima: aut leuia. contra dura nimis &

remiſſa:aut nequaq̃ ita ut ſcriptũ ẽ:cõſiſtẽtia. Obſcuritates inquit
Sex. Cecilius:non aſſignemus culpæ ſcribẽtiũ:ſed inſcitiæ non aſſe
quẽtiũ. quãq̃ ii quoq; ipſi:qui quæ ſcripta ſunt:minus pcipiunt:
culpa uacant. Nã longa ætas uerba atq; mores ueteres oblitterauit:
qbus uerbis moribuſq; ſententia legũ cõprehenſa ẽ. Trecenteſimo
nãq; anno poſt romã conditã tabulæ compoſitæ ſcriptæq; ſunt. A
quo tempore ad hunc diem anni eſſe nõ longe minus .dcc. uidentᷣ.
Dure autẽ ſcriptum eſſe in iſtis legibus:qui exiſtimari poteſt? Niſi
durã eſſe legem putas: quæ iudicem arbitrumue iure datũ: qui ob
rem dicendã pecuniam accepiſſe conuictus eſt:capite poenit? Aut
quæ furem manifeſtũ:ei cui furtum factũ ẽ ĩ ſeruitutẽ tradit. Noc
turnum autem furẽ ius occidendi tribuit. Dic enĩ quæſo:dic uir ſa
pientiæ ſtudioſiſſime:an tu aut iudicis illius perfidiam contra oĩa
iura diuina atq; humana iuſiurandũ ſuum pecunia uendentis:aut
furis manifeſti intolerandã audaciam:aut nocturni graſſatoris inſi
dioſam uiolentiã:non dignam eſſe capitis pœnæ exiſtimas? Noli ĩ
quit Phauorinus ex me quærere quid ego exiſtimẽ. Scis enĩ ſolitũ
eſſe me pro diſciplina ſectæ quã colo inquirere potius:q̃ decernere.
Sed nõ leuis æſtimator:neq; aſpernabilis ẽ populus romanus:cui
delicta quidem iſtæc uindicanda pœnæ tamẽ huiuſmodi nimis du
ræ eſſe uiſæ ſunt. Paſſus eſt enim leges iſtas de tam immodico iudi
cio:ſitu atq; ſenio emori. Sicut illud quoq; non humaniter ſcriptũ
improbauit:ꝙ ſi homo in ius uocatus:morbo aut ætate æger ad in
grediendũ ĩualidius eſt:arcera nõ ſternitᷣ:ſed ipſe auferᷣ:& iumẽto
ĩponitur. atq; ex domo ſua ad prætorem in comitium noua funeris
facie effertur. Quam enim ob cauſam morbo affectus:& ad reſpõ
dendum pro ſeſe non idoneus iumẽto adhærens ĩ ius aduerſario de
portatur. Quod uero dixi uideri quædam eſſe impendio molliora:
nonne tibi quoq; uidetur eſſe dilutum:quod ita de iniuria pœnien
da ſcriptum eſt? Si iniuria alteri faxit .xxv. æris pœnæ ſunto. Quis
enim erit tam inops:quem ab ĩiuriæ faciendæ .xxv. aſſes deterreãt:
Itaque cum eam legem. Q. quoque Labeo ueſter in libris:quos ad
.xii. tabulas conſcripſit:non probaret:inquit. L. Neratius fuit egre
gie homo improbus:atq; immani uecordia. Is pro delectamẽto ha
bebat os hominis liberi:manus ſuæ palma uerberare. Eum ſeruus
ſequebatur crumenam plenam aſſium portitans:& quẽcũq; depal
mauerat numerari ſtatĩ ſecundũ .xii. tabulas .v. & .xx. aſſes iubeat:
Propterea inquit prætores poſtea hanc aboleſcere & relinqui cenſu
erunt. iniuriiſq; æſtimandis recuperatores ſe daturos edixerũt. Nõ
nulla autem in iſtis legibus:nec conſiſtere quidem:ſicut dixi:uiſa
ſunt. Velut illa lex taliõis:cuius uerba:niſi memoria me fallit:hæc
ſunt. Si membrum rupit meum e pacto talio eſto. Præter enim ul
ciſcendi acerbitatem:ne procedere quoq; executio iuſta talionis po
teſt. Nam cui mẽbrum ab alio ruptum eſt:ſi ipſi itidem rumpere ꝑ
talionem uelit:quæro an efficere poſſit rumpedi pariter mẽbri æq̃li
briũ? In qua re primum ea difficultas ẽ ĩexplicabilis: Quĩ ſi mẽbrũ
ĩquit alter imprudens ruperit. Quod enĩ ꝑ ĩprudentiam factum ẽ:
retaliari per imprudentiam debet. Ictus quippe fortuitus:& conſul
tus:non cadunt ſub eiuſdem talionis ſimilitudinem. Quonã igitᷣ
modo imprudentem poterit imitari:qui in exequenda talione non
licentiæ ius habet:ſed imprudentiæ. Sed & ſi prudens ruperit:neq̃
q̃ patietur aut altius ſe lædi:aut latius. quod cuiuſmodi libra atq;
menſura caueri poſſit:non reperio. Quin etiam ſiquid plus erit:ali
terue cõmiſſum:res fiet ridiculæ atrocitatis:ut contraria actio mu
tuæ talionis oriatur:& adoleſcat ĩfinita quædam reciprocatio talio
num. Nam de immanitate illa ſecandi:partiẽdiq; humaĩ corporis:
ſi unus ob pecuĩam debitã adiudicatus:addictuſq; ſit pluribus:nõ
libet meminiſſe:& piget dicere. Quid enĩ uideri põt effrenatius:q̃d
ab hominis ingenio diuerſius:q̃ ꝙ mẽbra:& artus inopis debitoris:
breuiſſimo laniatu diſtrahantur:ſicut nũc bona uenũ diſtrahuntᷣ?
Tum Sex. Cecilius amplexus utraq; manu Phauorinũ: Tu es ĩqᷣt
unus profecto in noſtra memoria:nõ graiæ modo:ſed & romãæ rei
peritiſſimus. Quis enim philoſophoꝝ diſciplinæ ſuæ leges:iã ſcite
atq; docte callet:q̃ leges tu noſtras decemuirales percalluiſti. Sed
quæſo te:cũ tamẽ digrediare pauliſꝑ e curriculis iſtis diſputationũ
ueſtraꝝ academicis:omiſſoq; ſtudio qcq̃d lubitũ ẽ arguẽdi tuẽdiq;
cõſideres grauius:cuiuſmõi ſint ea quæ reprehẽdiſti. Nec ideo cõtẽ
nas legũ iſtaꝝ ãtiq̃tates:ꝙ pleriſq; ipſis iã populus romanus deſiue
rit. Nõ enĩ profecto ignoras legũ opportunitates:& medelas ꝓ tẽ
poꝝ moribus:& ꝓ rerũ publicaꝝ generibus:ac ꝓ utilitatũ præſẽtiũ
ratiõibus:proque uitioꝝ quibus medẽdũ ẽ feruoribus mutari. atq;
flecti. Neq; uno ſtatu conſiſtere:q̃n ut facies cæli & maris:ita rerũ

atq; fortunæ tēpeſtatibus uariētur. Quid ſalubrius uiſū ē rogatiōe
illa Stolonis iugerū de numero præfinito? Quid utilius plebiſcito
uoconio de coercēdis mulierꝝ hereditatibus? Quid tā neceſſariū æſti
matū ē ꝓpulſandæ ciuium luxuriæ: q̄ lex licinia & fānia: aliæq; itē
leges ſūptuariæ? Omīa tamē hæc oblitterata & operta ſūt ciuitatis
opulētia: quaſi qbuſdā fluctibus exæſtuātis. Sed cur tibi eē uiſa eſt
īhūana oīum mea qdem ſentētia humaniſſima: quæ iumētū dari
iubet ægro: aut ſeni ī ius uocato? Verba ſunt hæc de lege. Si ī ius uo
cat: ſi morbus æuitaſue uitiū extit. q in ius uocabit: iumētū dato.
Si nolet: arcerā ne ſternito. An tu forte morbū appellari hic putas
ægrotationē grauē cū febri rapida & quertera? Iumētūq; dici pecus
aliquod unicū tergo uehens? Ac propterea minus fuiſſe humanū
exiſtimas ægrotū domi ſuæ cubā͂ē: iumēto īpoſitū ī ius rapi? Hoc
mi Phauorine nequaq̄ ita ē. Nā morbus ī lege iſta nō febriculoſus
neq; nimiū grauis: ſed uitiū aliquod ībecillitatis atq; īualentiæ de-
mōſtrat: non piculū uitæ oſtendit. Cæteroq morbū uehemētiorem
uī grauiter nocēdi habētē: legū iſtaꝝ ſcriptores alio ī loco nō per ſe
morbū: ſed morbū ſonticū appellāt. Iumētū quoq; nō id ſolū ſigi
ficat: quod nuc dicit: ſed uectabulū etiā: quod a iunctis pecoribus
trahebat. Veteres enī noſtri iumētū a iungēdo dixerūt. Arcera autē
uocabat ploſtrum tectū undiq; & munitū: quaſi arca quædā ma-
gna ueſtimētis īſtrata: q̄ nimis ægri aut ſenes portari cubātes ſole
bāt. Quænā tibi igit acerbitas eſſe uiſa ē: quod ī ius uocato pauper
rimo hoī: uel īopi: q aut pedibus forte ægris eſſet: aut quo alio caſu
īgredi nō quiret: ploſtꝝ eſſe dādum cēſuerūt: neq; īſtrui tamē deli-
cate arcerā iuſſerunt: quoniā ſatis eſſet īualido cuimodi uectaculū.
Atq; id fecerūt ne cauſatio iſta ægri corporis ꝑpetuā uacationē da-
ret fidetractātibus: iuriſq; actiones declinātibus. Sed enī ipſū uide
q; īiurias factas. v. & . xx. aſſibus ſanxerūt: nō oīo omnis mi Phauo
rine īiurias ære iſto pauco diluerūt. Tametſi hæc ipſa paucitas aſſi
um graue pōdus æris fuit. Nā librariis aſſibus ī ea tēpeſtate popu-
lus uſus ē. ſed iniurias atrocioris: ut de oſſe facto: nō liberis modo:
uerꝝ etiā ſeruis factas: īpenſiore damno uindicauerunt. Quibuſdā
autē iniuriis talionē quoq; appoſuerūt. Quā quidē tu talionem uir
optime iniquius paulo īſectatus es. Ac ne cōſiſtere quidē dixiſti: le-
pida quadā ſolertia uerboꝝ: quoniā talioni par nō ſit talio: neque

rumpi mēbrū facile poſſit: ad alterius rupturæ (ut ais tu) æquilibriū.
Veſtrū eſt mi Phauorine talionē rariſſimū fieri difficillime. Sed de-
cēuiri minuere atq; extinguere uolētes huiuſcemodi uiolētiā pulſādi
atq; lædēdi talione: eo quoq; metu coercēdos eſſe hoīes putauerunt.
Neq; eius qui mēbꝝ alteri rupiſſet: & paciſci tamē de talione redimē
da nollet: tātam eſſe habendi rationem arbitrati ſunt: ut an prudens
imprudens ue rupiſſet: ſpectandū putarēt. Aut talionem in eo uel ad
amuſſim æqpararent: uel in librili ꝑpēderent. Sed potius eundē ani-
mum: eūdēq; impetū: in eadē parte corporis rūpendi: nō eūdē quoq;
caſum exigi uoluerūt. Quoniā modus uolūtatis præſtare poſſet. ca-
ſus ictus non poſſet. Quod ſi ita eſt: ut dico: & ut ipſe æquitatis habi
tus demonſtrat: taliones illæ tuæ reciprocæ argutiores profecto: q̄ ue-
riores fuerūt. Sed quoniā acerbū quoq; eſſe hoc genus pœnæ putas:
Quæ obſecro te: iſta acerbitas eſt: ſi idem fiat in te: quod tute in alio
feceris? Præſertī cū hēas facultatē paciſcēdi: & nō neceſſe ſit pati talio
nem: niſi eā tu elegeris? Quod edictū autē prætoriū de æſtimādis in-
iuriis ꝓbabilius eſſe his poteſt? Nolo hoc ignores hāc quoq; ipſā ta-
lionē ad æſtimationē iudicis redigi neceſſario ſolitā. Nā ſi reus q de-
paciſci noluerat: iudici talionē īperāti nō parebat: æſtimata lite iudex
hominē pecuniæ dānabat. atq; ita ſi reo & pactio grauis: & acerba ta-
lio uiſa fuerat: ſeueritas legis ad pecuniæ mulctā redibat. Reſtat ut ei
quod de ſectione partioneq; corporis īmaniſſimū eſſe tibi uiſū eſt: re
ſpōdeā. Oibus quidē uirtutū generibus exercēdis: colēdiſq; populus
ro. e parua origine ad tātæ amplitudīs īſtar emicuit. Sed oīum maxi-
me atq; præcipue fidē coluit: ſāctāq; habuit: tā priuatim: q̄ publice.
Sic cōſules clariſſimos uiros hoſtibus cōfirmādæ fidei publicæ cauſa
dedit. Sic clientē in fidē acceptū cariorē haberi: q̄ ꝓpiquos: tuendūq;
eſſe contra cognatos cenſuit. Neq; peius ullū facinus æſtimatū eſt: q̄
ſi cui probaret clientem diuiſui habuiſſe. Hanc autē fidē maiores no
ſtri nō modo in officioꝝ uicibus: ſed in negocioꝝ quoq; cōtractibus
ſanxerunt: maximeq; in pecuniæ mutuaticæ uſu atq; cōmercio. Adi-
mi enī putauerūt ſubſidiū hoc inopiæ tēporariæ: quo cōmunis hoī-
num uita indiget: ſi perfidia debitoꝝ ſine graui pœna eluderet. Con-
feſſi igitur æris ac debiti iudicatis. xxx. dies ſūt dati conquirendæ pe-
cuniæ cauſa: quam diſſoluerent. Eoſq; dies decēuiri iuſtos appellaue
rūt: uelut quoddā iuſticiū. i. iuris inter eos quaſi interſtitionē quādā

& cessationẽ: qbus diebus nihil cũ iis agi iure posset. Postdeinde nisi
dissoluerant ad prætorẽ uocabant̃. & ab eo quibus erãt iudicati addi-
cebant̃. Neruo quoq; aut cõpedibus uinciebant̃. Sic enĩ sunt opinor
uerba legis. Aeris confessi: rebusq; iure iudicatis. xxx. dies iusti sũto.
Postdeinde manus iniectio esto. in ius ducito. ni iudicatum facit: aut
qui pseudo eo in iure: uim dicit: secum ducito. uincito aut neruo: aut
cõpedibus. xv. pondo. ne minore. aut si uolet: maiore uĩcito. Si nolet
suo uiuito. Ni suo uiuit: q eũ uinctũ habebit: libras farri ĩ dies dato.
Si uolet plus: dato. Erat autem ius interea paciscẽdi. Ac nisi pacti fo-
rent: habebãt̃ in uĩculis dies. lx. Inter eos dies trinis nũdinis cõtinuis
ad prætorẽ incomitiũ ꝑducebant̃: quantæq; pecuniæ iudicati essent:
prædicabat̃. Tertiis autẽ nũdinis capite pœnas dabant. Aut trans ty-
berim peregre uenũ ibant. Sed eã capitis pœnã sanciendæ sicuti dixi:
fidei gratia: horrificã atrocitatis ostentu: nouisq; terroribus metuẽdã
reddiderunt. Nam si plures forent: quibus reus esset iudicatus: secare
si uellent atq; partiri corpus addicti sibi hoĩs ꝑmiserunt. Et quidẽ uer
ba ipsa legis dicam: ne existimes inuidiã me istã forte formidare. Ter
tiis inquit nũdinis: partis secãto. si plus minus ue secuerunt: se frau-
de esto. Nihil ꝓfecto ĩmitius: nihil ĩmanius: nisi ut re ipsa apparet:
eo consilio tanta ĩmanitas pœnæ denũciata est: ne ad eã unq̃ perueni
retur. Addici nãq; nunc & uinciri multos uidemus: quia uĩculoꝝ pœ
nã deterrimi hoĩes cõtẽnũt. Dissectũ esse antiquitus neminẽ equidẽ
neq; legi: neq; audiui: quoniã sæuicia ista pœnæ cõtẽni nõ quita est.
An putas Phauorine si nõ illa etiã ex. xii. tabulis de testimoniis falsis
pœna aboleuisset: & si nunc quoq; ut antea q falsũ testimonium di-
xisse conuictus esset: e saxo tarpeio deiiceret̃: mẽtituros fuisse pro te
stimonio tam multos: q̃ uidemus? Acerbitas plerũq; ulciscẽdi male-
ficii: bene atq; caute uiuendi disciplina est. Historia de Metio Fufe-
tio albano nobis quoq; nõ admodũ numero istiusmodi libros lecti-
tantibus ignota non est. Qui quoniã pactũ atq; cõdictũ cũ rege po.
ro. pfide ruperat: binis q̃drigis euinctus: in diuersa nitentibus lacera-
tus est. Nouũ atq; aspeꝝ suppliciũ qs negat? Sed qd elegantissimus
poeta dicat: uide. At tu dictis albane maneres. Hæc atq; alia ubi Sex.
Cecilius oĩbus q aderãt. ipso quoq; Phauorio approbãte: atq; laudã-
te disseruit: nũtiatũ est Cæsarẽ iã salutari: & separati sumus.

Vocabulum siticinum in. M. Catonis oratione quid significet.
Quã ob cãm. L. Accius poeta ĩ grãmaticis sicinistas nebuloso nomĩe
esse dixerit. Caput. ii.

Siticines scriptũ est in orõne. M. Catonis: quæ ĩscribit̃: Ne ĩpiũ
sit ueteri: ubi nouus uenerit. Siticines inqt & liticines & tubici
nes. Sed Cesellius uindex in cõmẽtariis lectionũ antiquaꝝ: scite qdẽ
se ait: liticines lituo cantare: & tubicines tuba. Quid istuc autẽ sit: ꝙ
siticines cantãt homo ĩgenuæ ueritatis scire sese negat. Nos autẽ ĩ Ca
pitonis Atteii cõiectaneis inuenimus siticines appellatos: qui apud si
tos canere soliti essẽt: hoc est uita fũctos: & finitos: & sepultos. Eosq;
habuisse propriũ genus tubæ: qua canerẽt: a cæteroꝝ tubicinũ ꝓprie
tate differens: quos sicinistas uulgus dicit. Qui rectius locuti sunt: si-
cinnistas littera n gemina dixerũt. Sicinniũ enĩ genus ueteris saltatio
nis fuit. Saltabundi autẽ canebãt: quæ nũc stãtes canunt. Posuit hoc
uerbũ. L. Accius poeta ĩ pragmaticis. Appellariq; sicinnitas ait nebu-
loso noĩe. credo ꝓpterea nebuloso: ꝙ sicinniũ cur diceret̃ obscuꝝ eẽt.

Artificũ scænicoꝝ studiũ: amorẽq; inhonestũ: probrosũq; esse. Et
sup ea re uerba Aristotelis philosophi adscripta. Caput. iii.

Comœdos qspiã: & tragœdos: & tibicines: diues adolescẽs Tau-
ri philosophi discipulus liberos hoĩes: ĩ deliciis atq; in delecta-
mentis habebat. Id genus autẽ artifices græce appellant̃. οἱ περὶ τὸν
διόνυσον τεχνῖται. i. Liberi patris artifices. Eũ adolescẽtẽ Taurus a
sodalitatibus cõuictuq; hoĩnũ scænicoꝝ abducere uolẽs: misit ei uer-
ba hæc ex Aristotelis libro excripta: qui προβλήματα ἐγκύκλια. i.
quæstiones circulares ĩscriptus est. Iussitq; uti ea quotidie lectitaret.
διατί οἱ διονυσιακοὶ τεχνῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πονηροί εἰσιν ὅτι ἥ
κιςα λόγου καὶ φιλοσοφίας κοινωνοῦσι. διὰ τὸ περὶ τὰς ἀναγ-
καίας τέχνας τὸ πολὺ μέρος τουνιοῦεῖναι καὶ ὅτε ἐν ἀκρασίαις τὸν
πολὺν χρόνον εἰσίν. ὁυὲ δὲ ἐν ἀπορίαις ἀμφότερα δὲ φαυλότητ-
ος παρασκευαςικά. i. Cur genus id hominũ quod dionysiacos tech-
nitas. i. artifices bacchanales appellamus: ĩprobis eẽ moribus magna
ex parte cõsueuerunt? An quia minime sese studio sapientiæ dedũt?
eo scilicet: ꝙ in artibus necessariis magnã partẽ ætatis suæ cõsumunt:
uitã plurimum traducunt incontinenter. partim etiam cum inopia:
quod quidem utrꝰq; uitia & gignit: & auget.

Exẽpla epistolarũ Alexandri regis: & aristotelis philosophi: ita uti
sũt edita: eaq; in linguã latinã uersa. Caput. iiii.

COmmentationũ ſuaꝝ artiũq;: quas diſcipulis tradebat Ariſtoteles philoſophus regis Alexandri magiſter duas ſpecies habuiſſe dicit᷑. Alia erãt: quæ noĩabat ἐξωτερικά.i.extraria uel extrinſeca. Alia quæ appellabat ἀκροαματικά.i.auſcultatoria. ἐξωτερικά dicebantur: quæ ad rhetoricas meditationes: facultatẽ argutiaꝝ: ciuiliũq; reꝝ noticiã cõducebãt. ἀκροαματικά autẽ uocabant᷑: ĩ quibus philoſophia remotior ſubtiliorq; agitabat᷑. quæq; ad naturæ cõtẽplatiões: diſceptatiões ue dialecticas ꝑtinebãt. Huic diſciplinæ: quã dixi ἀκροαματικήν.i.auſcultatoriã: tẽpus exercendæ dabat in lycio matutinũ Nec ad eã quẽq̃ temere admittebat: niſi quoꝝ ante ingeniũ & eruditionis elemẽta: atq; in diſcẽdo ſtudiũ laborẽq; exploraſſet. Illas uero ἐξωτερικάς.i.extrarias auditiones: exercitiũq; dicẽdi: eodẽ in loco ueſperi faciebat. Eaſq; uulgo iuuenibus ſine delectu dabat. Atq; eũ δειλινὸν περίπατον.i.poſtmeridianã ãbulationẽ appellabat. Illũ alterũ ſupra ἑωθινόν.i.diluculãria. utroq; enĩ tẽpore ãbulãs diſſerebat. περιπατόν.i.deãbulationẽ. Libroſq; ſuos eaꝝ omniũ reꝝ cõmẽtarios ſeorſũ diuiſit: ut alii ἐξωτερικοὶ.i.extrarii dicerent᷑: partim ἀκροαματικοὶ.i.auſcultatorii. Quos cũ ĩ uulgus ab eo editos rex Alexãder cognouiſſet. atq; ea tẽpeſtate armis exercituq; omnẽ ꝓpe aſiã teneret regẽq; ipſũ Dariũ præliis & uictoriis urgeret: in illis tamẽ tãtis negociis litteras ad Ariſtotelẽ miſit. Nõ eũ recte feciſſe: ꝙ diſciplinas ἀκροαματικάς.i.auſcultatorias: q̄bus ab eo ipſe eruditus foret libris foras editis inuulgaſſet. Nã qua inq̄t alia re præſtare cæteris poterimus: ſi ea quæ ex te accepimus: omniũ prorſus fient cõmunia᷑ Quippe ego doctrina anteire malim: q̃ copiis: atq; opulẽtiis. Reſcripſit ei Ariſtoteles ad hãc ſentẽtiã. ἀκροαματικούς.i.auſcultatorios libros: quos editos quereris: & nõ perinde ut arcana abſcõditos: neq; editos ſcito eſſe neq; nõ editos. quoniã iis ſolis q nos audiũt: cognobiles erũt. Exẽpla utrarũq; lraꝝ ſũpta ex Andronici philoſophi libro ſubdidi. Amaui aũt ꝑſus ĩ utriuſq; epiſtola breuitatis elegãtiſſimæ filũ tenuiſſimũ.

Ἀλέξανδρος Ἀριστοτέλει εὖ πράττειν. οὐκ ὀρθῶς ἐποίησας ἐκδοὺς τοὺς ἀκροαματικοὺς τῶν λόγων. τίνι γὰρ ἔτι διοίσομεν ἡμεῖς τῶν ἄλλων, εἰ καθ' οὓς ἐπαιδεύθημεν λόγους, οὗτοι πάντων ἔσονται κοινοί; ἐγὼ δὲ βουλοίμην ἂν ταῖς περὶ τὰ ἄριστα ἐμπειρίαις ἢ ταῖς δυνάμεσι διαφέρειν. ἔρρωσο. Ἀριστοτέλης βασιλεῖ Ἀλεξάνδρῳ εὖ πράττειν. ἔγραψάς μοι περὶ τῶν ἀκροαματικῶν λόγων οἰόμενος δεῖν αὐτοὺς φυλάττειν ἐν ἀπορρήτοις. ἴσθι οὖν αὐτοὺς καὶ ἐκδεδομένους καὶ μὴ ἐκδεδομένους. ξυνετοὶ γάρ εἰσι μόνοις τοῖς ἡμῶν ἀκούσασιν. ἔρρωσο.i. Alexãder Ariſtoteli ſalutẽ. Haud recte feciſti: ꝙ auſcultatorios libros edideris. In qua enim re a cæteris nos itẽ præſtabimus: ſi diſciplinæ in quibus eruditi ſumus: oĩum oĩo ſint cõmunes᷑ Eqdẽ malim in reꝝ uſu optimaꝝ: q̃ ĩ facultatibus anteire. Vale. Ariſtoteles Regi Alexãdro ſalutẽ. Scripſiſti ad me de libris auſcultatoriis ĩter arcana illos cõdi putãs oportere. Sed tu eos & eſſe editos: & minime editos ſcito. cognobiles enĩ iis tãtũ erunt: q nos audierint. Vale. Hoc ego uerbũ ξυνετοὶ γάρ εἰσι quærẽs uno itidem uerbo dicere: aliud nõ repperi: q̃ quod ſcriptũ eſt a.M. Catone in.vi. origine. Itaq; ego inq̄t cognobiliorẽ: cognitionẽ eſſe arbitror.

Quæſitũ atq; tractatũ utrꝝ ſit rectius dicere: habeo curam ueſtri: an ueſtrum. Caput.v.

PErcontabar Apollinarẽ Sulpitiũ: cũ eũ romæ adoleſcẽtulus ſectarer: qua rõne diceret᷑: habeo curã ueſtri: aut miſereor ueſtri. Et iſte caſus ueſtri eo ĩ loco quem uideret᷑ habere caſum rectũ. Iſthic mihi ita reſpõdit. Quæris inq̄t ex me: quod mihi quoq; eſt iam diu in ꝑpetua quæſtione. Videt᷑ enĩ non ueſtri oportere dici: ſed ueſtrum ſicut græci loquuntur ἐπιμελοῦμαι ὑμῶν. καὶ κήδομαι ὑμῶν.i. habeo curam ueſtrum: & conſulo rebus ueſtris. Quo in loco ὑμῶν aptius ueſtrũ dicit᷑: q̃ ueſtri. & habet caſum nominãdi quẽ tu rectum appellaſti. Inuenio tamen inquit nõ paucis in locis noſtri atq; ueſtri dictum: non noſtrum aut ueſtrum. L. Sylla reꝝ geſtaꝝ libro ſecũdo. Quo ſi fieri poteſt: ut etiam nunc noſtri uobis in mentẽ ueniat. Nos magis dignos creditis: quibus ciuibus q̃ hoſtibus utamini: quiq; pro uobis potius: q̃ contra uos pugnemus: neq; noſtro neq; maiorũ noſtrorum merito nobis id continget. Terentius in Phormione: Ita pleriq; ingenio ſumus omnes: noſtri noſmet pœnitet. Afranius in togata. Neſcioq noſtri miſeritus tandem deus. Et Laberius in necromantia: Dum diutius detinetur: noſtri oblitus eſt. Dubiũ porro inq̄t non eſt: quin eodem hæc omnia caſu dicant᷑ noſtri oblitus eſt: noſtri miſeritus eſt: quo dicitur mei oblitus ẽ: mei miſeritus ẽ. Mei autẽ caſus interrogandi ẽ: quẽ genitiuũ grãmatici uocãt. & ab eo declinat᷑: quod ẽ ego. huius deĩde pluratiuũ ẽ nos. Tui æque decliat᷑ ab eo: quod ẽ tu. huius itidem pluratiuum ẽ uos. Sic nãq; Plautus declinauit in pſeu

dulo in hisce uersibus.

Si ex te tacente fieri possem certior here:
Quæ miseriæ te tam misere macerent.
Duorum labori ego hominum parcissem lubens:
Mei te rogãdi:& tui respõdẽdi mihi.

Mei enĩ Plautus hoc ĩ loco nõ ab eo dixit:quod ẽ meus:sed ab eo:quod est ego. Itaq; si dicere uelis patrẽ mei:p patrẽ meũ:quo græci mõ τὸν πατέραμοῦ dicũt ĩusitate quidẽ:sed recte pfecto.eaq; rõne dices:q̃ Plautus dixit labori mei:p labori meo. Hæc autẽ ipsa ratio est in numero pluratiuo:q̃ Gracchus miserere uestrũ dixit.& qua.M.Cicero contentio uestrꝝ:& cõtẽtio nostrũ dixit. Quaq; itẽ rõne Quadrigarius ĩ annali undeuicesimo uerba hæc posuit. C.Mari ecquãdo te nostrꝝ: & reipublicæ miserebitur? Cur igitur Terentius pœnitet nostri:& nõ nostrꝝ:& Afranius nr̃i miseritus:nõ nostrꝝ? Nihil hercle inqt mihi de ista re in mẽtẽ uenit:nisi auctoritas quædã uetustatis nõ nimis anxie: neq; supstitiose loquentis. Nã sicuti multifariã scriptũ est uestrorꝝ p uestrꝝ:ut in Plauti mustelaria in hoc uersu: Verũ illic esse maxima pars uestrorꝝ ĩtelligit: cũ uellet maxima pars dicere uestrꝝ. Ita nõnũq̃ uestri quoq; dictũ est uestrum. Sed pculdubio qui rectissime loq̃ uolet:uestrũ potius dixerit q̃ uestri. Et iccirco ĩportunissime inquit fecerũt:q in plerisq; Salustii exẽplaribus scripturã istã sincerissimã corruperũt. Nã cũ ita in Catilina scriptũ esset:Sæpe maiores uestrum miserti plebis romanæ: uestrum aboleuerunt:& uestri supscripserũt.ex quo in pluris libros mẽdæ istius indoles inoleuit. Hæc memini mihi Apollinarẽ dicere: eaq; tunc ipsa ita ut dicta fuerant:notaui.

Quãdiuersæ græcorꝝ sententiæ sup numero Niobæ filiorum.
Caput.vi.

Mira & ppe adeo ridicula diuersitas fabulæ apud græcos poetas deprehendit̃:sup numero Niobæ filiorꝝ. Nã Homerus pueros puellasq; eius senos dicit fuisse:Euripides bis septenos: Sappho bis nouenos:Bacchillides & Pindarus bis denos. Quidam alii scriptores tres fuisse solos dixerunt.

De iis quæ habere συμπάθειαν.i.consensum uidentur:cum luna augescente ac senescente. Caput.vii.

Annianus poeta fundo suo:quẽ in agro falisco possidebat: agitare erat solitus uidemiã hilare atq; amœniter. Ad eos dies me: & quosdã itẽ alios familiares uocauit. Ibi tum cœnantibus nobis magnus ostrearꝝ numerus roma missus est. Quæ cũ appositæ fuissẽt:& multæ quidẽ:sed inuberes macræq; essent: Luna inqt Annianus nũc uidelicet senescit:ea re ostrea quoq; sicuti alia quædã tenuis exuctaq; ẽ. Cũ quæreremus quæ alia itẽ senescente luna tabescerent: Nõne Luciliũ inqt nostrꝝ meministis dicere: Luna alit ostrea: ĩplet & echinos: muribus fibras:& pecu addit. Eadẽ aũt ipsa quæ crescẽte luna gliscũt deficiente cõtra luna defiunt. Aelurorũ quoq; oculi ad easdẽ uices lunæ:aut ampliores fiunt:aut minores. Id etiã inquit multo mirandũ est magis:quod apud Plutarchũ in.iiii.ĩ Hesiodũ cõmẽtario legi. Cepe enĩ reuirescit & cogerminat decedẽte luna:cõtra aũt inarescit adolescente. Eã cãm esse dicunt sacerdotes ægyptii cur pelusiotæ cepe nõ edant:quia solũ olerũ omniũ contra lunæ aucta: atq; dãna uices minuendi & augendi habeat contrarias.

Qualibus uerbis delectari solitus sit Antonius Iulianus:positis in mimiãbis:scripsit de innocentia sua:cũ ita dictitat: nũq̃ uestimẽta a populo posci. Caput octauum.

Delectari mulceriq; aures suas dicebat Antonius Iulianus figmẽtis uerborꝝ nouis. Cn.Mattii homĩs eruditi:qualia hæc quoq; essent:quæ scripta ab eo in mimiambis memorabat. Sinuq; amicam recipere frigidam caldo:Columbatim labra conferens labris. Item id quoq; iucunde lepideq; fictum dictitabat.

Iam tonsiles tapetes ebrii fuco:
Quos concha purpura imbuens uenenauit.

Quid uocabulũ iure manu cõsertũ significet. Caput.ix.

Ex iure manu cõsertũ:uerba sunt ex antiquis actiõibus:quæ cũ lege agit̃:& uindictæ contẽdit̃:dici nunc quoq; apud prætorem solent. Rogaui ego Romæ grãmaticũ celebri hominem fama & multo nomine:quid hæc uerba essent. Tum ille me despiciens: aut erras inquit adolescẽs:aut ludis. Rem enim doceo grãmaticam: non ius respõdeo. Siquid igitur ex Virgilio Plauto Ennio quærere habes:quæras licet. Ex Ennio ego inquã est magister quod quæro. Ennius enim uerbis hisce usus est. Cumq; ille demiratus aliena hæc esse a poetis:& haud usq̃ inueniri ĩ carminibus Ennii diceret: tum ego hos uersus ex .viii.annali absentis dixi. Nam forte eos tanq̃ insigniter præter alios factos memineram.

Pellitur e medio sapientia.ui geritur res.
Spernitur orator bonus.horridis miles amatur.
Haud doctis dictis certantes.nec maledictis
Miscent inter sese inimicitias agitantes.
Non ex iure manu consertum:sed magis errore.
Res repetunt.regnumq; petunt.uadunt solida ui.
Cū hos uersus Ennianos dixissē: Credo īquit grāmaticus iā tibi. Sed
tu uelim credas mihi.Q . Enniū didicisse hoc nō ex poeticæ litteris:
sed ex iuris aliquo perito.Eas igit̄ tu quoq; īqt & discas unde Ennius
didicit.Vsus cōsilio sū magri:quod docere me debuerat:a quo disce
rem prætermōstrātis.Itaq; id quod ex iurecōsultis:ex libris quoq; eo
rū didici interēdū his cōmētariis existimaui.Quoniā in medio rex &
hominū uitā q colūt:ignorare nō oportet uerba actionū ciuiliū cele
briora:manū cōserere.Nā de qua re disceptabat̄ ī iure præsenti: siue
ager:siue quid aliud ē:cū aduersario simul manu prehēdere: In ea re
oībus uerbis uīdicare.i.uindicia correptio manus ī re atq; ī loco præ
senti apud prætorē ex.xii.tabulis fiebat.In qbus ita scriptū ē.Si cui ī
iure manum cōserunt:Sed postq̄ prætores propagatis Italiæ finibus
datis iurisdictiōibus: negociis occupati: pacisci uindiciarū dicendarū
causa longinqs res grauabāt̄:institutū ē contra.xii.tabulas tacito cō
su:ut litigātes nō ex iure apud prætorē manum cōsererent sed ex iure
manu cōsertū uocarēt.Id ē alter alterū ex iure ad cōserendā manū ī rē
de qua ageret̄ uocaret.Atq; pfecto simul in agrū de quo litigabatur:
terræ aliqd ex eo uti unā glebā in ius in urbē ad prætorē deferrent.&
in ea gleba tāq̄ in toto agro uindicarent.Iccirco Ennius significare uo
lens bellum:nō ad prætorem solitum ē legitīs actiōibus: neq; ex iure
manu consertum:sed bello ferroq;:& uera ui atq; solida: quod uidet̄
dixisse cōferens uim illā ciuilem:& festucariā:quæ uerbo diceret̄: nō
quæ manu fieret cum ui bellica & cruenta.

Quid sit sculnæ uerbū positū apud.M.Varronē. Caput.x.

.Lauinii liber ē nō īcuriose factus.Is īscriptus ē de uerbis sordi
dis.In eo scripsit sculnā uulgo dici qsi sequulnā:quem q elegā
tius īqt loquunt̄:sequestrem appellāt. Vtrūq; uocabulum a sequen
do factum est:q eius q electus sit:utraq; pars fidem seqt̄.Sculnā au
tem scriptum esse in historico.M. Varronis : qui inscribitur Catus:
Idem Lauinius ī eodem libro admonet. Sed quod apud sequestrem
depositū erat:sequestro positū p aduerbiū dicebat̄.Cato ī Ptolemæo
cōtra Thermū.Per deū īmortalē nolite uos sequestro ponere.

Auctoritas tanq̄ præfationis admonitio in operis totius sūma:de noctium ordine. Caput.xi.

ATqui iucūdiora alia reperiri queunt.Ipse autem ad hoc scripsi
ut liberis quoq; meis paratæ istiusmodi remissiōes essent: q̄do
animus eox interstitione aliqua negociox data laxari indulgeriq; po
tuisset.Vsi autem sumus ordine rex fortuito:quē antea in excerpen
do feceramus.Nā perinde ut librū queq̄ in manus ceperam:seu græ
cum:seu latinum:uel quid memoratu dignū audieram:ita quæ libi
tum erat:cuius generis cunq; erāt:indistincte atq; promiscue ānota
bam.eaq; mihi ad subsidiū memoriæ quasi quoddā litterarū penus
recondebā.Vt quādo usus uenisset:aut rei:aut uerbi : cuius me forte
repens obliuio tenuisset.& libri ex quibus ea sumpserā:nō adessent
facile inde nobis inuentu:atq; deprompt u foret . Facta igit̄ est in his
quoq; cōmentariis eadem rerum disparilitas:quæ fuit in illis annota
tionibus pristinis:quas breuiter & indigeste & incondite ānotationi
bus tractationibusq; lectionibusq; uariis feceramus.Sed quoniā lōgin
quis per hyemem noctibus in agro(sicuti dixi)terræ atticæ cōmentati
ones hasce ludere:ac facere exorsi sumus:iccirco eas inscripsimus no
ctium esse atticarū.nihil imitati festiuitates inscriptionū : qs pleriq;
alii utriusq; linguæ scriptores:in id genus libris fecerūt . Nā quia uiā
& miscellam:& quasi confusaneā doctrinā cōquisiuerant: eo titulos
quoq; ad eam sententiā exqsitissimos indiderunt. Nāq; alii musarū
inscripserūt.Alii siluax.Ille κηρίον:idest fauum. Alius κέρας ἀμαλ
θείας:idest copiæ cornu.Quidam lectionis suæ.Alius antiqax lectio
num.Atq; alius πινακίδιον:idest catinulū.Et itē alius ἐγχειρίδιον
.i.pugionē aut tabellam.Sunt etiam qui pādectas:idest omniū rece
ptacula inscripserunt. Sūt aūt qui διατριβάς: idest exercitatiōes &
studia.Sunt adeo q de disciplina:& de regia philosophia : & de nat̄a
humana:& epistolicax quæstionū. Est q memoriales titulos fecerit.
Est q studiosox:& de ridiculis.& Est qui historiæ nat̄alis.
Est Est præterea qui pratū.Est itidem qui
Est qui scripsit Sūt itē multi q cōiectanea.Neq;it em
desunt:qui indices libris suis fecerunt:aut epistolax moralium : aut
epistolicarum quæstionū:aut confusarum . Et quædā alia inscripta

nimis lepida:multasq; prorsus cõcinnitates redolentia. Nos uero ut
cœptus noster est ĩcuriose:& ĩmediate:ac ꝓpe etiã subrustice: ex ipso
loco ac tempore hybernaꝝ uigiliaꝝ:atticas noctes inscripsimus: tan
tum cæteris omnibus:in ipsius quoq; scriptionis laude cedentes q̃tũ
cessimus in cura & elegãtia scriptionis. Sed ne cõsiliũ quidem in ex
cerpendis:notandisq; rebus idem mihi:quod plerisq; illis fuit. Nãq;
illi omnes & eoꝝ maxime græci multa & uaria lectitantes: ĩ quas res
cũq; ĩciderãt:alba ut dicit̃ linea sine cura discriminis:solã copiã secta
ti conuertebãt:q̃bus in legẽdis ante aĩus senio:aut tedio languebit:q̃
unum alterũue reppererit:quod sit aut uoluptati legere:aut cultui le
gisse:aut usui meminisse. Ego uero cum illud Heracliti ephesii uiri
summe nobilis uerbum cordi haberem:quod profecto ita est: intro ite nã & hic dij sunt. Ipse q̃dẽ uoluẽdis trãseũdisq; multis admodum
uoluminibus p oĩa semper negocioꝝ interualla:ĩ quibus furari ociũ
potui exercitus defessusq; sum. Sed modica ex iis: eaque sola accepi:
quæ aut ingenia prõpta expeditaq; ad honestæ eruditionis cupidinẽ:
utiliũq; artiũ contẽplationem celeri faciliq; compendio ducerẽt: aut
homines aliis iam uitæ negociis occupatos:a turpi certe agrestiq; reꝝ
atq; uerboꝝ imperitia uindicarent. Quæ erunt autẽ in his cõmẽtariis
pauca quædam scrupulosa:& anxia:uel ex grãmatica:uel ex dialecti
ca:uel etiam ex geometria:quæq; erunt item paucula remotiora sup
augurio:& iure pontificio:non oportet ea defugere:quasi aut cogni
tu non utilia:aut perceptu difficilia. Non enim fecimus altos nimis:
& obscuros in his rebus quæstionum sinus:sed primicias quasdam:
& quasi libamenta ingenuaꝝ artium dedimus:quæ uirũ ciuiliter eru
ditum neq; audisse unq̃:neq; attigisse:si non utile:haud quidẽ certe
indecoꝝ. ab his igit̃ (sicuti forte nonnunq̃ tempus uoluptasq; erit lu
cubratiunculas istas cognoscere) petitum impetratũq; uolumus: ut ĩ
legendo quæ pridẽ scierint:non aspernent̃ q̃si nota inuulgataq;. Nã
& quid tam remotum in litteris est: quin id tamen cõplusculi sciãt:
Et satis hoc blandũ est:non esse hæc neq; in scholis decantata: neq; ĩ
cõmẽtariis protrita. Quæ porro noua sibi ignotaq; offenderit:æquũ
esse puto:ut sine uano obtrectatu considerent:an minutæ istæ admo
nitiones pauxillulæ nequaq̃ tamen sint:uel ad alendum studium ho
nestæ:uel ad oblectãdum frigidæ fouendumq; animum. Sed eius se
minis generisq; sint:ex quo facile adolescant aut ingenia hominum

uegetiora:aut memoria admĩculatior:aut oratio solertior:aut sermo
ĩcorruptior:aut delectatior motio:aut ĩ ludo liberalior. Quæ autẽ pa
rum plana uidebũt̃:aut mĩus plena ĩstructaq;:petimus inq̃ ut ea nõ
docẽdi magis q̃ admonẽdi gratia scripta existimẽt. & quasi demõstra
tione uestigioꝝ contẽti ꝑsequãt̃ ea post:si libebit:uel libris reptis:uel
magistris. Quæ uero putauerĩt reprehẽdenda iis (si audebũt) succen
seant:unde ea nos accepimus. Sed enĩ quæ aliter apud aliũ scripta le
gerint:ne iã statim tẽpore obstrepãt: sed tractiones reꝝ: & auctorita
tes hominũ pensitẽt:quos illi:quosq; nos secuti sumus. Erit autem
id longe optimũ:ut q̃ ĩ lectitãdo:scribendo:cõmẽtãdo: nũq̃ uolup
tates:nũq̃ labores ceperũt:nullas hoc genus uigilias uigilarũt:neque
ullis ĩter eiusdẽ musæ æmulos certatiõibus:disceptationibusq; elima
ti sunt:sed ĩtẽperiaꝝ negocioꝝq; pleni sũt: abeãt pcõtãdo: scribẽdo
a noctibus his ꝓcul. atq; alia sibi oblectamẽta quærãt. Vetus adagiũ
est:Nihil cũ fidibus graculo:Nihil cũ amaricino sui. Atq etiam quo
sit quorũdã maledoctoꝝ hominũ sæuitas:& ĩuidentia irritatior: mu
tuabor ex Aristophanis coronopesta pauca. Et quam ille homo festi
uissimus fabulæ suæ spectãdæ legẽ dedit: eãdem ego cõmentariis his
legendis dabo:ut ea ne attingat:neue adeat ꝓfestũ:& ꝓfanũ uulgus
a ludo musico diuersum. Versus legis datæ hi sunt.

Volumina cõmẽtarioꝝ ad hũc diem uiginti iã facta sũt. Quãtũ aũt
uitæ mihi deĩceps deũ uolũtate erit: q̃tũq; a cura publica: & a re faĩ
liari:ꝓcurãdoq; cultu liberoꝝ meoꝝ dabit̃ ocium:ea oĩa subsiciua:&
subsecũdaria tempora ad colligendas huiuscemodi memoriaꝝ disce
ptatiũculas cõferã. Progrediet̃ igit̃ numerus libroꝝ diis beneiuuãti
bus cũ ipsius uitæ q̃tuli qq; fuerit ꝓgressibus. Neq; lõgiora mihi da
ri spatia uiuendi uolo:q̃ dũ ero ad hanc quoq; facultatem scribendi
cõmentandiq; idoneus. Capita rerum quæ cuiq; cõmentario insunt
exposuimus hic uniuersa:ut iam statim declaretur: quid quo ĩ libro
quæri inueniriq; possit.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII
FINIS: IMPRESSI VENETIIS PER ANDREAM IACOBI CA
THARENSEM. M. CCCC. LXXVII. ANDREA VENDRA
MENO DVCE VENETIARVM INCLYTO.

f[olio] in libro p° huius voluminis reprehendit ... qui legunt ora tristia temptantum sensu torquebit amaror non amaro. & ho...

f in 2° reprehendit de verbo inexausto & etiam de verbo longevo & defendit ab au. gelio & herb...

f in 3° libro Iulius Iginius arguit virgilium quod dixerit ipse quirinali lituo parvaque sedebat & defendit ab au. gelio

f in 6 libro ... temere arguit higinius virg. quod in 6 eneidis dixerit praepetibus dedali pennis defendit ... ab au. gel...
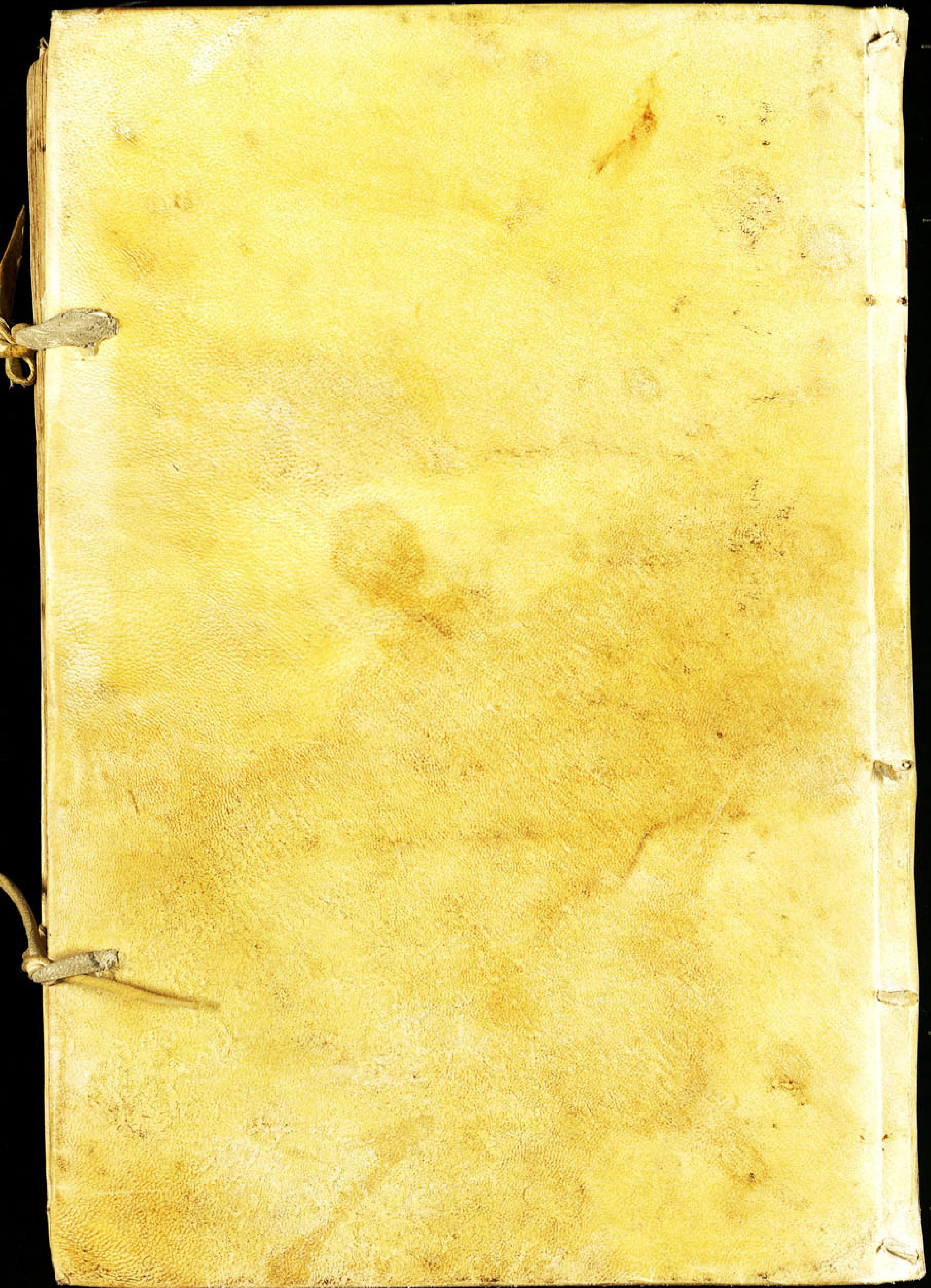
y y y yo yoy